

НОВЕМБАР

1. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ И ЧУДЕСА СВЕТИХ БЕСРЕБРНИКА И ЧУДОТВОРАЦА КОЗМЕ и ДАМЈАНА

СВЕТИ Козма и Дамјан,^[1] браћа по телу, беху родом из Асије.^[2] Отац им беше незнабожац а мајка хришћанка, и звала се Теодотија.^[3] После смрти оца њихова мајка посвети све време и труд служењу Христу, еда би васцелим животом својим угодила Богу. И би она онаква удовица какву хвали свети апостол, говорећи: Права удовица и усамљена узда се у Бога, и живи у молитвама и у мољењу дан и ноћ (1 Тим. 5, 5). И као што сама живљаше богоугодно, тако она научи и милу децу своју, Козму и Дамјана, јер их дивно васпита у хришћанској вери и у изучавању Светога Писма, и упути их на сваку врлину. А кад Козма и Дамјан достигоше зрео узраст и утврдише се у беспрекорном живљењу по закону Господњем, они постадоше као два светилника на земљи, сијајући добрим делима. И добише они од Бога дар исцељивања, и даваху здравље и душама и телима, лечећи све болести, и исцељујући сваку слабост и сваку немоћ по људима, и изгонећи зле духове. И они указиваху помоћ не само људима него и стоци, и ни од кога ништа не примаху за то: јер све то чињаху не ради добитка, не ради богаћења златом и сребром, него ради Бога, желећи да љубав своју према Њему изразе љубављу према ближњему. И тим лекарењем међу људима они искаху славу не себи него Богу, и исцељиваху болести ради прослављења имена Господа свога који им је даровао таку лечебну силу. А они избављаху од болести не толико биљем колико именом Господњим, и то без плате и награде, забадава,

испуњујући заповест Христову: забадава добисте, забадава дајите (Мат. 10, 8). Због тога их верни и назваше бесплатним лекарима и бесребрницима. И пошто тако богоугодно проведоше свој живот, они скончаше побожно у миру. Но они се не само за живота свог, него и по престављењу свом прославише многим чудесима, као усрдни посредници и дивни исцелитељи како наших болести душевних тако и телесних. А о њиховој некористољубивости и бесплатном лечењу казује се ово:

Жена нека, по имену Паладија, која тешко болесна много година лежаше у постељи и разни лекари јој ништа не могаху помоћи, чу за светог Козму и Дамјана како исцељују од сваке болести и посла по њих са молбом да посете њу која је већ на умору. Света браћа се одазваше њеној молби, одоше њеном дому, и чим свети лекари дођоше к њој, она по вери својој одмах доби исцељење, и устаде здрава, славећи Бога што је слугама Својим даровао таку благодат исцељења. И захвална својим лекарима за толико добро, она жељаше да им што да као дар. Али они ни од кога не примаху ништа, јер не продаваху благодат коју имађаху од Бога. Жена онда реши да бар једнога од њих умоли да прими од ње веома мали дар: узевши три јајета, она кришом оде к светом Дамјану и преклињаше га Богом да прими од ње та три јајета у име Свете Тројице. Чувши име Троједнога Бога, Дамјан прими од ње тај малени дар због велике заклетве којом га она закле. А свети Козма, сазнавши за то касније, веома се ожалости због тога. И када светом Козми дође време да се престави, он остави завештање: да Дамјана не сахране покрај њега, пошто је нарушио заповест Господњу и примио од жене награду за исцељење. Тако се свети Козма упокоји у Господу. Након пак неког времена и светом Дамјану дође смртни час, те се и он пресели из временог у вечни живот. Но људи беху у недоумици где да сахране Дамјана, пошто су знали завештање светога Козме, и не смејаху да светог Дамјана положе крај његовог брата. Док они тако беху у недоумици, изненада дотрча камила, коју раније света браћа беху исцелили од беснила, и проговори људским гласом: да не двоуме него да Дамјана положе покрај Козме, пошто је он примио од жене три јајета не ради награде већ ради имена Божијег. И тако, чесне мошти њихове бише положене заједно у месту званом Фереман.[4]

Једном у време жетве један житељ тога краја изађе да жање своју њиву. Уморивши се од жеге, он оде под храст са намером да се одмори, леже, и тврдо заспа. И док он спаваше отворених уста, њему се кроз уста увуче змија у стомак. А кад се пробуди он продужи жети до сумрака, не знајући шта му се догодило. Но кад се увече врати кући, и после вечере леже да спава, он осети страховите болове у стомаку и поче запомагати. Његово запомагање пробуди све његове укућане, и они дотрчаше к њему, али му не могаху помоћи, јер ни знали нису откуда му толики болови. У тим мукама он громко повика, говорећи: Свети лекари, Козмо и Дамјане, помозите ми! - И одмах свети лекари стигоше са својом помоћи: болесник заспа тврдо, и за време спавања змија изађе из њега истим путем којим је и ушла. Када присутни видеше ово чудо пренеразише се, и прославише свете угоднике Божје. Пошто изиђе змија, човек се онај одмах пробуди и, помоћју светих Бесребрника, потпуно оздрави.

Бејаше у том месту други човек, по имену Малх. Он живљаше у близини цркве светих лекара Козме и Дамјана у Фереману. Намеравајући да крене на далек пут, он одведе своју жену у цркву и рече јој: Ето ја одлазим на далек пут, а тебе предајем Светом Козми и Дамјану под заштиту; ти седи код куће док ти не пошаљем уговорени знак о себи, који ћеш познати да је мој. И када Бог буде хтео, ја ћу ти послати овај знак и узећу те к себи.

Поверивши на тај начин жену своју светим Бесребрницима, Малх отпутова. А после неколико дана ђаво узе на себе обличје једног познаника њиховог, дође к Малховој жени и показа јој знак који њен муж беше означио када јој је говорио: "Ја ћу ти послати знак и узећу те к себи". - Показујући јој тај знак, ђаво јој наложи да пође с њим к своме мужу, и рече јој: Мене је твој муж послао по тебе, да те водим к њему. - Жена одговори: Знак овај знам, али ићи нећу, јер сам поверена светим Бесребрницима Козми и Дамјану. Хоћеш ли пак да с тобом идем к мужу, онда хајде са мном у цркву светих Бесребрника, стави руку на крај олтара и закуни ми се да ми путем нећеш учинити никакво зло. - Ђаво јој даде такво обећање, и отишавши с њом цркви, стави руку на крај олтара и закле се

говорећи: Тако ми сила Козме и Дамјана, нећу ти никакво зло учинити путем него ћу те одвести твоме мужу.

Чувши заклетву, жена поверова лажљивоме бесу, прерушеном у обличје познатог човека, и крену с њим на пут. А заводник, узевши је, заведе је у пусто и непроходно место, и хтеде да је тамо измучи и убије. Она пак, видевши себе у крајњој опасности, подиже очи к небу и завапи из дубине срца к Богу, говорећи: Боже, молитвама светог Козме и Дамјана помози ми и похитај да ме избавиш из руку овога убице. - И тог тренутка појавише се брзи помоћници Козма и Дамјан, вичући на ђавола. А ђаво, угледавши их, остави жену и стаде бежати; и добегнувши на високи брег стропошта се у провалију и ишчезе; свети Бесребрници пак узеше жену и одведоше је њеној кући. И жена, клањајући им се, говораше: Благодарим вам, господо моја, што ме избависте од горке погибли. Молим вас, реците ми ко сте, да бих знала коме да уносим благодарност до краја свога живота. - Они јој рекоше: Ми смо слуге Христове Козма и Дамјан, којима твој муж повери тебе одлазећи на пут, и због тога похитасмо к теби у помоћ и благодаћу Божјом избависмо те од ђавола.

Чувши то жена паде на земљу од страха и радости, а свеци постадоше невидљиви. И клицаше жена хвалећи и благодарећи Бога и свете слуге Његове Козму и Дамјана. И похитавши у цркву, она са сузама припадала к икони светих Бесребрника и причаше свима шта се догодило, и како Господ на молитве угодника Својих показа милост Своју према њој. У молитви пак она говораше: Боже отаца наших, Авраама и Исака и Јакова, и праведног потомства њиховог, Ти си ради Три Младића угасио огњену пећ; Ти си помогао Твојој слушкињи Текли на гледалишту; благодарим Ти што си и мене грешну избавио из ђаволове мреже преко угодника Својих Козме и Дамјана. Поклањам се Теби који твориш дивна и преславна чудеса, и славим Тебе, Оца и Сина и Светога Духа, вавек. Амин.

**СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ЕРМИНИГЕЛДА, царевића Готског**

ЕРМИНИГЕЛД, син цара Готског Лувигелда,^[5] би обраћен од Аријеве јереси православној вери Леандром, епископом шпанским. Сам аријанац, Лувигелд се веома ожалости што његов син напусти аријанско зловерје, и стараше се да га одврати од православља и поново врати својој јереси. Стога он као отац употребљаваше миле речи, молећи га и саветујући да напусти православну веру и да буде једне мисли с њим као и раније. Али када увиде да је он непоколебљив, стаде му претити мукама и ранама. Остајући непоколебљив у вери као стуб, син ни у шта не сматраше ни очеве милоште ни претње. Страховито разјарен, Лувигелд најпре лиши свога сина царског престола и сацаровања, наследства и свеколике имовине. Затим, видећи да је непроменљивог ума, он му железним ланцима окова врат, руке и ноге, па га врже у тесну и мрачну тамницу. Међутим блажени Ерминигелд, иако млад по годинама али зрео разумом, згадивши се на земаљско царство, свим срцем искаше небеско, и лежећи окован у тамници мољаше се свемоћном Богу да га укрепи у овом страдању. А кад настаде велики празник светог Васкрсења, цар Лувигелд позва једног аријанског епископа и посла га ноћу к своме сину у тамницу да причести Ерминигелда. И ако се причести, цар обећа да ће му повратити своју родитељску љубав и првобитно достојанство. Међутим свети страдалац се страховито згади на аријанског епископа, и сјајно изобличивши његово зловерје отера га од себе не примивши јеретичко причешће. Али њега причести пречистим и животворним Тајнама Христовим један правослазни презвитер, кога му тајно посла свети епископ Леандар. Аријански пак епископ врати се посрамљен к цару и исприча му све што чу од његовог сина. То цара доведе у неизразив бес, и шкргућући зубима он одмах посла неке своје истакнуте бољаре са наређењем да сина његовог Ерминигелда убију у тамници. Ови одоше и секиром одсекоше чесну главу страдалчеву.

И чујаху се преслатки гласови светих анђела који певаху над светим телом његовим, и виђаху се свеће које гораху ноћу. Видећи то, верни се радоваху и благодаряху Бога који таквим чудесима прославља верног слугу Свог после страдалничке кончине његове; а зловерни се стиђаху запрепашћени. Чедоубица пак отац, раскајавши се због убиства невиног сина, разболе се од туге, и хтеде

се одрећи аријанства и примити православље, али се бојаше аријанаца; и тако се не удостоји да буде увршћен у православне. А када му се приближи крај он с поштовањем позва к себи блаженог епископа Леандра, - кога раније не вољаше и гоњаше, - и моли га да његовог млађег сина Рехадера, кога постави за наследника царског престола, упути својим богонадахнутим учењем у православље, као некада Ерминигелда. Лувигелд умре, а Рехадер се зацари и одмах прими православну веру, научен светим Леандром епископом, и приведе благоверју сву земљу Готску, која дотле беше заражена Аријевом јереси.[6] Тело светог Ерминигелда, свог старијег брата, он обасу доличном чашћу као мученика Христова, на коме се зби еванђелска реч: Ако зрно пшенично паднувши на земљу не умре, онда једно остане; ако ли умре, много рода роди (Јн. 12, 24). Јер страдалник Христов, слично пшеничном зрну, један међу Готима умре за Христа, али плодом његове смрти постаде православно живот свеколиког народа земље Готске: јер сви почеше православно веровати у Христа Бога, једносушног и равночног Оцу и Светоме Духу, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КИРИЕНЕ и ЈУЛИЈАНИЈЕ

СВЕТЕ жене Киријена и Јулијанија пострадаше за царовања Максимијанова.[7] Киријена беше из Тарса, у Киликијској области, а Јулијанија из Росона.[8] Због исповедања хришћанске вере њих ухвати игемон Маркијан и примораваше их да се одрекну Христа, али оне не пристадоше. Зато игемон нареди да Кириени остригу главу и веђе, и да је нагу воде по целој граду Тарсу на подсмех и руг. Затим је са светом Јулијанијом одведоше у град Росон и тамо их у огњу спалише. И тако завршише свој мученички подвиг.

СПОМЕН СВЕТИХ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЈОВАНА и ЈАКОВА

СВЕТИ Јован и Свети Јаков живљаху у време Персијског цара Сапора[9] први беше епископ а други презвитер. Проповедајући Еванђеље они многе обратише Христовој вери. Зато их цар Сапор ухвати, и после разноврсних мука на које су стављани, напослетку им главе бише одсечене мачем, године 332.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

КЕСАРША, ДАСИЈА

**и других пет: САВЕ, САВИНИЈАНА, АГРИПЕ, АДРИЈАНА
и ТОМЕ детета**

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа у Дамаску при заузећу града од стране мухамеданаца у седмом веку. Стављани на разне муке да би се одрекли Христа, они то не хтеше учинити. Најзад бише посечени мачем. Имена пет мученика су ова: Сава, Савинијан, Агрипа, Адријан и Тома дете.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЈАКОВА

и двојице ученика његових:

јерођакона ЈАКОВА и монаха ДИОНИСИЈА

СВЕТИ Јаков беше из једног села епархије Касторијске. Родитељи му се зваху Мартин и Параскева. У младости је радио са овцама, и тиме се обогатио. То у његовом брату изазва завист, и он га оклевета пред турским властима као да је нашао неко благо у земљи. Јаков побегне у Цариград, где се опет врло разбогати. Једном Јаков би гост код неког турског бега. Бег хваљаше хришћанску веру.

И исприча, како је његова жена била умоболна, и како ју је он, после свих лекара и лечења, одвео тадашњем патријарху светом Нифонту. Чим је патријарх отворио књигу да чита, сијне нека небеска светлост и обасја патријарха, умоболну и сву цркву. По свршетку молитве жена његова оздрави. Чувши то од једног Турчина, Јаков би тронут, оде код патријарха да му се исповеди и да иште савет од њега. Та посета патријарху толико потресе Јакова, да он одмах после тога раздаде сиромасима сву своју имовину која је износила триста хиљада пиастра, и отиде у Свету Гору. Тамо обиђе све манастире, и ступи у братство Дохиарске обитељи. Ту се замонаши, и живљаше у крајњем уздржању.

Одатле он потом оде у заустели скит светога Претече, Иверске обитељи, и обнови га. И он ту монаховаше молитвено тихујући, под руководством старца Игњатија. Вођаше он анђелски живот у посту, свеноћним бдењима и разним тешким подвизима. Зато га ђаво непрестано нападаше разним искушењима, привидима и сањаријама. Но помоћу Божјом он најзад победи ђавола: срце му се испуни утехом Духа Светога, тојест неком топлином помешаном са радошћу и љубављу према Богу и ближњима. А од тога касније засија у души његовој светлост слатка и неисказана. Увећавајући се у њему све више и више, та га светлост узнесе на несхватљиву висину, са које он виде сав видљиви свет: сунце, звезде, земљу, пакао и рај. Помоћу те светлости он би узнесен и изнад неба, и виде све Анђелске чинове и неизрециву светлост у којој они живе. Одатле он би том истом светлошћу узнесен на још већу висину, и виде Господа нашег Исуса Христа са телом, окруженог непреступном светлошћу. Виде он и вишњи Јерусалим и сву неисказану красоту његову. Једном речју, не беше скоро ни једне видљиве и невидљиве твари коју блажени Јаков не виде помоћу те Божанске светлости.

Би он удостојен од Бога и дара прозорљивости, те пред њим беху отворене тајне срца и сакривене мисли и осећања свакога и свих који су долазили к њему. Још га Господ обогати и даром чудотворства. Тако, он молитвом изведе у Претечином скиту изворску воду, која се отада назива агиазма светога Јакова. Двапут он молитвом својом на чудесан начин напуни суд јелејем. У Ватопеду пак он исцели молитвом бесомучног послушника. Једном у време

безкишија он се помоли Богу и низведе с неба кишу. Једном приликом када с једним братом беше на путу, спусти се тако густа магла и тама, да они беху у опасности да се са неке литице стропоштају у провалију; но Свети Јаков се помоли Господу, те се магла раздели на два дела, и пут им се указа. Једном он ожедне на путу, и пошто не нађе воде, он се помоли Богу, и пред његовим ногама изби извор воде, и он утоли жеђ. Кратко речено: за сву Свету Гору он беше светило и учитељ врлине.

Према једном божанском откривењу он са ученицима крену са Свете Горе и обиђе нека места, па се заустави у манастиру Светог Претече, у близини места Тревекиста. Ту он упражњаваше своје уобичајене подвиге, окружен мноштвом братије. Но брзо се рашчу за њега, и народ из околине стаде се стицати к њему. Он их с љубављу све примаше, утешаваше, поучаваше и многа чудеса чињаше, исцељујући болеснике. Међутим, пакосници га оклеветаше код турских власти, и он би истјазаван, па бачен у Трикалску тамницу са двојицом ученика: Јаковом и Дионисијем. Судија се обрати Порти за упутство шта да ради са преподобним. Од султана Селима стиже наређење судији да ову тројицу упути у Дидимотихон, где се он у то време налажаше. Сужњи у оковима бише одмах упућени тамо и бише изведени пред њега. Гњеван, султан упита светог Јакова: Што ти окупљаш око себе толике хришћане? Еда ли си ти неки властодржац? - Светитељ одговори: Ти си властодржац и цар у овом свету, а мени је дата друга власт од Бога. - Цар га упита: А каква је власт теби дата од Бога? - Светитељ одговори: Учити хришћане закону Божјем, да се они, држећи заповести Господње, уклањају од свакога зла. - Ти лажеш, викну љутито султан. - Ја чисту истину рекох, рече преподобни. Ако не верујеш, ради шта хоћеш: ја сам у твојим рукама. После тешких мучења, ови јунаци Христови бише упућени у Адријанопољ. Тамо дође и султан и примораваше их да приме ислам али узалуд.

Тада султан нареди да преподобног и ученике његове шибају бичевима. Страховито шибан, преподобни јуначки трпљаше, и нити што рече нити уздахну, као да неки други беше бијен а не он. После тога султан нареди, те их вргоше у тамницу.

Сутрадан их султан поново изведе преда се на мучење. И нареди султан те им завртњима стезаху главе; при томе се Светом Јакову не деси никакво зло, а ђакону Јакову испаде једно око. Султану се много хтело да младог Јакова одврати од Христа. После тога их поново баци у тамницу. И шиљаше султан разне људе да наговоре сужње да се одрекну Христа и приме ислам. Али све то би узалуд. Тада султан поново изведе преда се свете исповеднике. И нареди бездушник, те свете мученике ставише на језовите муке: кидаху им тело, ломљаху им вилице, примораваху их да једу месо знајући да монасима црквени прописи забрањују јести месо, прављаху кајише од њихове коже, чупаху им утробу, ране им заливаху сланим сирћетом, и дуго их бијаху жилама. Но видећи да мученици ни у шта не сматрају ове муке, султан нареди те им железним кукама кидаху ноге парче по парче, огњем опаљиваху тела њихова, и сурим крпама немилосрдно трљаху ране њихове. Тако мучени седамнаест дана из дана у дан, свети мученици бише напослетку осуђени на вешала.

Када свете мученике доведоше на губилиште, ноге Светог Јакова не имађаху на себи меса уопште већ беху саме голе кости, а два ученика његова беху потпуно изнемогли. Свети Јаков замоли целате да му допусте да се помоли Богу. То му би допуштено. Тада он постави ђакона Јакова с десне стране своје а Дионисија с леве, и рече им: Чета моја, време је да идемо к многожељеном Христу, ради кога се удостојисмо страдати. Стога, помолимо се Њему за сав свет и за Цркву, и узнесимо Му благодарност што нас ослободи таштег света и удостоји да постанемо наследници бесконачног Царства Његовог. - Тада сва тројица падоше ничице на земљу и поклонише се три пута Богу. Затим преподобни извуче из својих недара три честице Светога Причешћа, даде по једну својим ученицима, а трећом се причести сам. Онда, подигавши руке и очи к небу, он громким гласом рече: Господе, у руке твоје предајем дух овој! - И тихо сконча, са осмехом на лицу. Видевши то, војници се запрепастише и обавестише о томе султана. Султан нареди да мртво тело обесе, и да с десне и с леве стране његове обесе ученике његове.

Тако скончаше добропобедни мученици и примише венац мученички. То се догоди првога новембра 1520. године. Чесне

мошти њихове откупише неки хришћани, однесоше их у место звано Албани, и тамо положише у три посебне гробнице. И сваке недеље и празника јављаше се небеска светлост над гробовима светих мученика. И ту појаву посматраху сви тамошњи житељи. И биваху многа чудеса на гробовима светих страдалника. А кад после неког времена откопаше гроб светог преподобномученика Јакова, разли се диван мирис од светих моштију његових. Исто тако када откопаше гробове светих ученика и самученика његових, и њихове се чесне мошти показаше читаве и нетљене.

После не много времена појави се потреба, те ученици светог преподобномученика Јакова пренесоше свете мошти ове тројице светих мученика у местанце звано Галатиста, близу Солуна. И тамо оне почивају у манастиру свете Анастасије Узорешителнице, и од њих непрекидно бивају многа чудеса. - Молитвама светог преподобномученика Јакова и његових светих самученика нека се и ми удостојимо Царства Небеског. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГА ДАВИДА подвижника Евијског

ОВАЈ истински слуга Божји Давид био је родом из села званог Гардиница које се налазило близу Таландије (данашње Аталанде) наспрам Евије у Грчкој. Живео је у време цариградског патријарха Јеремије (16. век), рођен од побожних и богобојажљивих родитеља. Отац му је био презвитер и звао се Христул а мајка Теодора. Овом благословеном пару дарова Бог четворо деце, двоје мушко и двоје женско, од којих се Давид издвајао по обдарености.

Кад је детету било три године јави му се у сну Св. Јован Крститељ и рече му: "Устани, чедо, и пођи за мном". Дете устаде послушно као да је било одрасло и пође за њим до једног храма посвећеног Св. Претечи близу реченог села. Кад уђоше у храм, Претеча се јави малом Давиду у икони, која је била истоветна са оним који га је позвао, пред којом се дете побожно заустави. Ту мали Давид остаде са скрштеним рукама шест пуних дана, бос и гологлав, у кошуљици, пред Светим Јованом. Кад његови родитељи устадоше

и не нађоше своје чедо, спопаде их велики немир и туга за сином. Тражили су га на све стране, али он као да беше пропао у земљу. У суботу шестога дана, његов отац свештеник оде по обичају у храм да служи вечерње и ту нађе на велику своју радост Давида како стоји пред иконом Јована Претече. Лице детиње сијало је као сунце. На очево питање: откуда он ту? - Давид исприча шта се са њим десило. Сви сабрани на службу дивљаху се и радоваху овом чудном догађају.

Кад Давид поодрасте дадоше га родитељи да се учи писмености и изучавању Светих Писама. Он беше веома прилежан у науци а уз то и родитељима послушан, помажући им у њиховим пољским радовима. Радио је на њиви као и остали, а кад би они сели да се одморе он се повлачио на молитву и узносио топле молитве Богу, не проводећи ни трена без труда и подвига. Једино је туговао што нема духовног оца који би га упутио правилима истинског духовног живота.

Пун жеђи за Богом, Давид, помоливши се Господу да управи стопе његове на пут прави, напусти своје родно место и предаде се вољи Божјој. Док је он тако путовао, Бог му посла у сусрет једног врлинског старца званог Акакије. Он беше искусни подвижник, познати проповедник благе вести Христове делом и речју. Акакије прими с љубављу младог Давида и приброји га братству свога манастира, прозревши да ће од њега бити изабрани сасуд благодати Божије. У манастиру га поучи тајнама духовног живота па га потом обуче у анђелски образ монашког чина.

Отада се преподобни Давид још ревносније предаде посту и молитви и свакој врлини. Старац Акакије да би га извежбао у смирењу често га је ружио а понекад слао и да продаје пепео. Давид је све то примао са трпљењем и смирењем, слушајући у свему без поговора свога Старца.

После извесног времена крену се старац Акакије да посети подвижнике у другим местима ради духовне користи и разговора, па узе са собом и овог Давида. Прошавши многе манастире и разна места, они стигоше на крају у Осу, која се налази између планине Олимпа и Пилија, и ту се задржаше извесно време у Икономијевом манастиру у коме духовни живот беше на завидној висини. Видевши тамошњи оци труд и подвиге блаженог Давида, наговараху га да се

прими ђаконског чина, што он и учини на њихово наваљивање, служећи службу Божју са страхом и трепетом.

Одатле продуже даље њих двојица своје поклоничко путовање и стигну у Свету Гору. Дошавши на Атон они посетише манастире и скитове, задобивши велику духовну корист од сусрета са светогорским пустињацима. После тога Акакије продужи пут за Цариград а блажени Давид остаде у Лаври Св. Аганаоија Атанског и ту се са радошћу и сваким трудом упражњаваше у врлини. У међувремену његов старац Акакије би произведен у Цариграду у чин архијереја Навпактијског и Артског. Стигавши у своју митрополију Акакије поручи Давиду да дође код њега, што овај и учини на заједничку радост. Живећи тако поред епископа, Давид је и даље проводио строги живот пун послушања, врлине и поста.

Ево једног примера његовог крајњег смирења и послушности. Догоди се да га његов Старац пошаље из Навпакта у Арту ради посла. Од Навпакта до Арте ишло се пешке око четири дана, а преподобни имађаше обичај да путује бос. Кад стиже у Арту неки богољубац видевши га босога, купи му обућу и замоли га да то прими Христа ради. Он да не би презрео љубав брата прими поклон, па обавивши свој посао брзо се врати у Навпакт. Старац Акакије, желећи да испроба његово смирење, изобличи га што се обуо и заповеди му да врати обућу ономе ко му је дао, пошто је узео без благослова духовника. Давид без поговора врати обућу и поново дође своме духовном оцу, који га прими с љубављу, радујући се његовом смирењу.

Митрополит Акакије рукоположи Давида, иако против његове воље, за свештеника и постави га за игумана манастира Варнакове који се налазио у близини Навпакта, што беше и жеља народних првака онога краја, који га веома поштоваху. У манастиру се старао брижно о спасењу поверених му душа, служећи за пример свима онима којима срце не беше заслепљено страстима и самовољом, а у манастиру их, авај, и таквих беше - навиклих да ходе по жељама срца свога.

Какав степен духовног савршенства беше постигао преподобни о томе сведочи следећи пример. Догоди се да манастир посети, на путу за Ахају, патријарх цариградски Јеремија заједно са ритором

Велике цркве Емануилом. Једног дана док је преподобни служио као обично свету Литургију, речени ритор уђе у цркву и задивљен виде га у олтару уздигнутог од земље пред св. проскомидијом и окруженог божанском светлошћу, са лицем сјајним као сунце. Ритор похита да о томе обавести Патријарха. Патријарх стиже у храм, но светлост не виде, али виде лице преподобног орошено сузама умилења. Схвативши о каквом се врлинском човеку ради, Патријарх га је после тога молио да се прими архијерејског чина, али овај никако не пристаде на то.

Међутим, и поред свега његовог труда и смирења, неки од братије у манастиру не примаху његове савете. Он се онда реши да напусти манастир и мољаше се Богу да му укаже погодно место молитвене тишине и покоја. Бог му указа преко виђења те оде у место Стиру, које се налазило између Хеликона и Парнаса. Ту он сазида малу зграду за себе, сабравши око себе и неколико побожних монаха, са којима провођаше време у посту и молитви.

Између Хероније и Хеликона налази се град звани Левадија у коме живљаху у оно време Агарјани. Један од тамошњих турских бегова имађаше заробљену неку децу, која успеше да згодном приликом побегну. Њихов газда их је свуда тражио али безуспешно. Тада неки зловници оптужише преподобног Давида тврдећи да је он главни кривац за то бекство деце. Јаросни Турчин ухвати преподобнога и предаде га управитељу града. Управитељ пак нареди својим слугама да Давида туку немилосрдно, што они и урадише. Тада им нареди да га онако измрцвареног и изранављеног баце у тамницу. Следећег дана нареди да га поново бездушно батинају, па да га онда обесе да виси за свезане руке. Од тог мучења преподобном се укочише руке и дуго времена није могао да их покрене. Док је висио обешен појили су га отровним напитцима, али он све то стрпљиво подношаше наоружан Христовом благодаћу, горећи од жеље да буде овенчан венцем мучеништва. Но благи Бог умудри неке побожне хришћане те дадоше откуп за њега и тако би ослобођен. По ослобођењу из тамнице, преподобни нађе за сходно да се више не враћа онде где се беше настанио, него се крену у потрагу за другим местом молитвеног тиховања. После многих тешкоћа и невоља, настани се на острву Еврипу, близу села

Оровије. Ту се налазио храм Преображења Господњег који он уз помоћ побожних хришћана обнови, претворивши га у манастир. Ту се ускоро окупи мноштво ученика око њега, настављани њиме у правој вери и врлини. Међу његовим ученицима су најпознатији: Исак презвитер, Јоаникије и Исаија, разним врлинама украшени, Герасим, Јоаким, Дионисије и Данило, а такође и Христофор, који и описа његов живот и подвиге.

Оно што је особито одликовало преподобног Давида то је била милостивост срца: био је пун састрадалне љубави према свима. Особито је проповедао гостољубље, и сам помажући овима потребитима и сиромашнима. При томе он није гледао ко је ко: помагао је без разлике и хришћане и муслимане. Тако, на пример, он даде откуп за неког монаха Ефросина који беше убио нехотице човека, поучивши га истовремено покајању и побожном монашком живљењу, а једног сиромашног Агарјанина и његову породицу богато обдари рухом и храном. Другом приликом дођоше из оближњег села Оровије четири старца, тражећи од њега душевне и телесне помоћи и утехе. Он их са радошћу прими у манастир и научивши их правилима монашког живота, замонаши их. Неки од монаха се разгњевише на то и говораху му: "Није у интересу манастира да ови старци остану овде; задужени су и немоћни, само ћемо имати од њих штете". Свети Старац им на то одговори: "Ви идите куд хоћете, а сироте старце оставите на миру. Јер овај манастир припада Господу Христу и сиромашнима, зато он и прима све који му дођу". Тако ови сиромашни и изнемогли старци остадоше у манастиру, ослобођени од глади и дугова, благодарни Богу и радећи на спасењу своје душе. Један опет други сиромаш по имену Георгије из села Каламуди, који је имао много деце и био веома сиромашан, често је долазио у манастир тражећи и добијајући обилну помоћ од преподобног Давида. Кад он тако једном дође, Старац га прими са љубављу, угости га и нареди економу да му да ока сто кила жита да понесе својој породици. Пошто је Георгије ручао, монаси му дадоше три хлеба али не хтедоше да му натоваре и жито које му преподобни обећа, него му рекоше: "Сваки дан долазиш и досађујеш нам, само би хтео да ти товаримо манастирске коње и да те снабдевамо са храном". Када он

оде и Старац чу шта се десило, позва јеромонаха Исака и остале старце па им рече: "Зашто, браћо, отерасте сиротог Георгија и не дадосте му жито за породицу? Зашто увредисте Христа и мене убогог старца?" - Чувши то, они се постидеше због свог поступка и рекоше му погнутих глава: "Опрости нам, свети оче, сагрешисмо". Старац им рече: "Одмах узмите жито и других намирница и идите Георгију, поседите са љубављу у његовом дому, па ћу вам тек онда опростити". И заиста, они то и урадише на велику радост сиротог Георгија, а себи на корист душе.

Неки опет побожни монах Сава купи родитељским новцем дивну башту и поклони је манастиру за спасење своје душе. После тридесет пет година два друга монаха, по имену Пахомије и Теолипт из ман. Светог Николе Галатакијског, присвојише ову башту као своју, припојивши је једној мањој која је њима припадала. Старац Давид чувши за то ништа им не рече, него и даље чуваше љубав према њима. Шта више, кад њихов манастир нападоше разбојници, био им је од велике помоћи, духовне и материјалне. Но Бог не остави некажњену лакомост ових два монаха. Они се разболеше од тешке болести тако да поче тело да им трули и распада се. Осетивши да им се примиче крај, они се покајаше и тражаху од Старца да им опрости њихов грех. Теолипт доби опроштај преко писма и упокоји се, а Пахомије паде у постељу и не могући сам ићи, узне четворицу људи да га понесу светитељу ради опроштаја. Преподобни му изађе у сретање, па дошавши до утврђења града Еврипа и видевши Пахомија у каквом бедном стању се налази, заплака се и даде му опроштај. Кад овог вратише у манастир, он одмах посла преподобноме дуг и исповеди се пред смрт: да врт не припада њима већ манастиру преподобног Давида.

Овај смирени молитвеник Давид доби од Бога и дар чудотворства. Тако његовим светим молитвама Бог уништи безбројна јата комараца у селу Дисту, у коме он једном заноћи на путу за Каристу. Другом приликом догоди се да га на путу за Ламију сретне један Агарјанин, који га удари штапом по леђима. Старац не проговори ни речи, стрпљиво подносећи бол и незаслужену увреду, али се Агарјанину осуши рука. Видевши то овај зли Турчин, похита са другим Турцима за преподобним и сустиже га у кући где беше

заноћио, па га сузама мољаше да га исцели. Старац се помоли Богу и рука би исцељена. Новац пак који му нуђаше овај Турчин из захвалности, преподобни не хтеде да прими, него га саветоваше да га подели једноверним сиромасима, а у будуће да никоме не чини зла.

Ево и једног примера дара прозорљивости којим Бог обдари слугу свога Давида. Један монах, по имену Христофор, реши се да тајно напусти манастир. И док се он, заједно са још једним монахом са којим се налазио на манастирском метоху, спремао за тајно бекство, преподобни прозревши то, позва га да дође у манастир као на исповест. Христофор осетивши да је преподобноме позната његова тајна намера, паде пред ноге његове, тражећи опроштај. Старац га са много љубави подиже и благослови, ослободивши га својим молитвама и саветима од помисли које су га мучиле.

Све ово као и многа друга дивна збивања, разгласише славу преподобног, тако да су га свуда тражили, особито архијереји, да поучава народ путу Божјем и заповестима Господњим, што је он по послушању веома радо чинио. Тако, кад дође једном до сукоба и распри међу архијерејима и народним првацима на Пелопонезу, завађени упутише молбу преподобном да их помири. Он, иако стар и исцрпљен дугогодишњим подвизима, крену са радосћу на тако далеки пут са неколико својих ученика. Сишавши на обалу, они се укрцаше на лађу да би прешли на супротну страну у Аталанду. На мору их, међутим, снађе бура која преврну лађу и они се нађоше у таласима. Његови ученици као млађи успеше да испливају на обалу али без свог духовног оца. И док су они туговали за њим на обали, он се после девет сати проведених на морским таласима, појави пред њих чудом Божјим. Благодаревши Богу они одатле отидоше на Пелопонез, где преподобни својим духовним саветима и зрачењем светитељског лика измири завађене стране, поучи хришћане, па се онда врати у своју обитељ.

Достигавши дубоку старост, преподобни предвиде своју кончину и рече братству: "После три дана одлазим одавде по Божјој вољи". Када пак дође трећи дан, сазва све монахе и рече им: "Оци, браћо и чеда моја, ја треба да идем Господу мом који ме позива. Ви пак знате правила монашког живота; следујте им, и не занемарујте

их, упражњавајте целосно душом и умом свештену молитву, славећи непрестано Господа Христа сладосног Исуса и Спаситеља света. Имајте узајамну љубав, да би могла и на вама да се оствари реч Еванђеља: "Где су два или три сабрани у име моје, онде сам и ја међу њима" (Мт. 18, 20). Стално имајте смрт на уму и сећајте се лепота Раја. Чувајте се од рђавих помисли, и увек се исповедајте код искусних духовника ради отсецања злих и прљавих помисли, да би се удостојили небеске вечне благодати и славе. Бежите од пријатељевања са светом, имајте смирење, смерност, трпљење и послушност, читајте и проучавајте Свето Писмо. Помажите оне који се нуждавају и који су у невољи, а изнад свега пригрлите духовно сиромаштво и поднесите стрпљиво сваку невољу; тугујући и оплакујући своје грехе. Увек будите спремни на невоље, труд, злопаћење, да би задобили ону неизрециву радост, тј. Небеско Царство". Рекавши ово и још многе духовне поуке, преподобни поче да славослови Бога и да Му се моли да му буде милостив на Страшном Суду. Кад заврши молитву, окрену очи према братији и рече им: "Ево, браћо, дође Господ Христос". И одмах предаде дух свој у руке живог Бога. То би првога новембра.^[10] Његова духовна чеда заливаху сузама његове свете мошти, целујући их са надом и љубављу. Потом са молитвама погребеше његово свето тело, али не и душу и дарове Божје којих се он удостоји. После његовог блаженог уснућа на његовом гробу се догађаху многа чудеса; мноштво народа се сабирало око његове св. лобање и многа добијаху исцељење. од различитих болести. То се дешава и данас свима онима који са искреном вером у Бога и љубављу према преподобном приступају месту његовог светог подвига и његовим благодатним моштима. Његовим светим молитвама, Господе Исусе Христе, умудри и спаси и нас. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ТЕОЛИПТЕ

ОВА мученица се спомиње само у Париском Кодексу 259, ф. 2а, где налазимо следећу стихиру у њену част: "Обогативши се знањем

богонадахнутих Писама и уз то светошћу, објаснила си, чедна, људима који су живели у незнању, домострој Слова. Зато те је безакона маса и безбожни тиранин ранио и предао стражи, тебе коју вечно чува Дух Свети. Зато Господ, прославивши те чудесима, уведе те у горњу ложницу, украшену светлосјајним хаљинама, Он који дарује свету велику милост". Јасно се види из ове песме да је ова света Мученица била подвргнута љутом страдању, бачена у тамницу и на крају примила венац мучеништва.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КИПРИЈАНА и ЈУЛИЈАНЕ

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа Христа у огњу спаљени.[\[11\]](#)

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ТЕОДОТИЈЕ

ОВА света жена је мајка свете браће Козме и Дамјана, Бесребреника и Чудотворца.[\[12\]](#)

НАПОМЕНЕ:

1. Поред ових постоје још два пара светих који се зову Козма и Дамјан: св. Козма и Дамјан из Рима, који се празнују 1. јула, и св. Козма и Дамјан из Арабије, празнују се 17. октобра.
2. Азија, друкчије Асија. Назив Асија употребљаван је у старини не у подједнаком смислу. Првобитно је означавао малу, богату

водом, баруштинску равницу у Лидији, тј. средину западног дела садашњег Малоазијског полуострва, на источној обали Јејејског Мора. Малоазијско полуострво Римљани су делили на два скоро подједнака дела: североисточни, покрај Црнога Мора, називали су Понт, а југозападни називали су Асија; и један и други део делили су се на покрајине. Са утврђењем хришћанства, свака се покрајина, у црквеном погледу, делила на неколико епархија. Још у Апокалипсису спомињу се седам Асијских цркава (Апок. 1, 4.11). У току времена назив Азија се стао примењивати на сво садашње Малоазијско полуострво; најзад - на сав уопште део света, који се налази источно од Европе, на истом континенту с њом.

3. Спомен ове Св. Теодотије празнује се такође на данашњи дан.
4. Фереман се налази у Месопотамији на два дана хода од Амида, и био разрушен од Турака при првим најездама њиховим. При томе су мошти светог Козме и Дамјана биле пренете у Амид, где и сада почивају.
5. Царовао у другој половини шестог века. Готи, или Визиготи, тада су владали у Шпанији.
6. Свети Ерминигелд пострада 586. године, а 589. на сабору Толедском у Шпанији Готи се одрекоше аријанства и примише православље.
7. Реч је о Максимијану Галерију који спочетка беше савладар Диоклецијану, а затим цар источне половине Римске царевине од 305. до 311. године.
8. Таре - древна престоница Киликије, југоисточне области Мале Азије. Росон или Рос - мало северније од Антиохије Сиријске.
9. Сапор II, - познат под именом Велики - персијски цар, царовао од 310. до 381. године; познат по успешним ратовима са Римљанима; био жесток гонитељ хришћана.
10. Преподобни Давид је живео и подвизавао се у XVI веку.
11. Постоји мишљење да су ови двоје мученика исти са Кириеном и Јулијанијом који се празнују под истим датумом (Евстратиадис, Агиологион тис Ортодоксу Бкклиоиас).
12. О њој видети под данашњим датумом у Житију светог Козме и Дамјана.

2. НОВЕМБАР

**СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА
АКИНДИНА, ПИГАСИЈА, АНЕМПОДИСТА,
ЕЛПИДИФОРА, АФТОНИЈА
и других с њима, око 7 хиљада**

КАДА персијски цар Сапор, помрачен идолодемонијом^[1] и испуњен сваким безакоњем, подиже у својој земљи велико гоњење хришћана, у то време међу његовим дворјанима беху три потајна хришћанина: Акиндин, Пигасије и Анемподист. Кришом служећи Христу, они својим учењем тајно привођаху многе вери. Неки оптужише ову тројицу цару да не само они сами верују у Распетога него и друге трују том вером као отровом. Цар љутито упита тужитеље: Пошто одавно знате њих као такве, зашто ми не јависте и не доведосте их к мени? - Они одговорише: Моћни царе, ако наредиш, ми ћемо их овог часа довести.

Цар одмах нареди, и они одоше да их доведу. Када стигоше до куће у којој свети пребиваху, они нађоше капију затворену: јер верне

слуге Господње стојаху на молитви и не хођаху да отварају људима док беседе с Богом. Ови развалише капију, ухватише свете, свезаше их и одведоше пред царско лице. Угледавши их, цар их поче благо питати: Откуда сте ви, децо моја? - Свети одговорише: О отачаству ли нашем питаш, царе? Отачаство наше и живот наш јесте Пресвета Тројица, једносушна и нераздељива, Отац и Син и Дух Свети, један Бог.

- Цар на то рече: Ви сте веома смели и усуђујете се исповедати преда мнош другому Богу, јер још нисте искусили шта су то ране и разноврсна мучења. - Свети одговорише: Ми смо смели Богом нашим, и готови смо примити за Њега сваковрсне ране и муке. Ако пак не верујеш нашим речима, ти провери на делу: нанеси нам ране, удари нас на какве год хоћеш муке, па ћеш видети да ли ћемо се одрећи Бога нашег.

Када свети и надаље говораху смело, величајући једнога Бога а корећи цара због његовог многобожја, цар се разгневи и нареди да их сву тројицу простру на земљи и да их четири човека бију чворновитим моткама. Бијени тако, свети благосиљаху Бога једногласно говорећи: Видиш, Господе, немој мучати; Господе, немој одступити од нас, да би сви познали моћ деснице Твоје. И Ти сам, Господе, помози нам.

Док светитељи тако певаху у мукама, целати малаксаваше, а цар одреди друге целате да их бију. И мученике бише дуго, те су они могли и умрети од тако дугог бијења, да их сам Бог није одржавао у животу на обелодањење свемоћне крепости Своје у њима. Цар пак, видећи такво јуначко трпљење њихово, и како нити јаучу нити малаксавају, чуђаше се; утом га спопаде неки ужас, и он паде са царског престола. А свети мученици довикнуше к њему, говорећи: Господ наш који ти је дао живот, Он те поново подиже, да би ти угледао силу Његову у нама.

- Цареви пак доглавници, мислећи да се цар смртно повредио, притрчаше и подигоше га. Он с тешком муком устаде, и једва дође себи. И онда се још јаче разјари, помисливши да су му то мученици приредили неким мађијама. Јер су незнабошци, налазећи се сами под сваковрсним утицајем демона, имали обичај свагда приписивати чинима и мађијама сва дивна чудеса Божија, чињена

од стране светих. И нареди безакони цар да свете мученике обесе и испод њих наложе огањ, да би у горким мукама од окова и огња испустили душе своје, и тако погинули.

Свети пак мученици, висићи дуго време, певаху: Светилниче и Творче наш, Ти си предат за нас, поплуван, наружен, као злочинац на дрвету обешен; Ти све руком Својом држиш, Владатељу, доћи сада, погледај на наше страдање и покажи нам спасење Твоје; погледај на патње наше и помилуј нас, и обелодани свима да ми имамо Тебе, јединог на небу Бога. - И тог часа им се јави Господ као човек, лица светла као сунце: са Његовом појавом њима спадоше окови, огањ се угаси и свети мученици постадоше здрави. И пошто се испунише неисказане радости од појаве Господа, Господ наново постаде невидљив. И стадоше свети мученици пред царем, као да никакво мучење претрпели нису. Угледавши их здраве, цар се запрепасти, и питаше их: Шта се то збило с вама? - Они одговорише: То што видиш: Христос Бог наш спасе нас од твојих мучења. Познај силу Његову и застиди се. - Безаконик пак поче говорити хуле на Христа. А светитељи повикаше: Нека онеме уста лажљива која хуле на истинитога Бога. - И тог тренутка цар онеме и постаде безгласан. Тада му светитељи рекоше: Сада реци, царе, којим боговима наређујеш да принесемо жртву. - Но цар не могаше промолвити ни једну реч, само очима збуњено звераше. - А светитељи га питаху: Шта ти би, царе, те не говориш с нама? Зар ћемо тако отићи од твога судишта, не добивши коначну пресуду?

Цар поче очима и рукама давати знаке својима око себе, да свете мученике узму и затворе у тамницу. Али нико од њих не схвати шта им то цар наређује тим знацима. Тада цар збаци са себе скерлетну царску кабаницу, удари њоме о земљу, и као безуман стаде је пред свима газити ногама. А народ, гледајући то чуђаше се и сажалеваше свога цара што га снађе такво безумље. Свети пак мученици рекоше народу: О, слепи умом! гледајући, ви не видите; слушајући, ви не чујете; јер су се окаменила срца ваша.

Када светитељи то говораху, појави се на небу пук пресветлих анђела, које многа од народа видеше; али не могући гледати у њих, они од страха падоше на земљу, и повероваше у Христа. А светитељи стадоше певати: Бог нам је уточиште и сила, помоћник

који се у невољама брзо налази. Зато се нећемо уплашити када се смућује земља (Псал. 45, 2-3). И још: Устани, Господе, помози нам, и избави нас ради имена свога (Псал. 43, 27).

Цар, не будући у стању да што предузме због немила свог, поче од беса бити себе по лицу. Акиндин, видећи га у такој пометености, заплака се и рече: У име Исуса Христа Господа нашег, проговори! - И тог тренутка се цару разреши језик, и он поче говорити. Али не благосиљаше Бога него Га, напротив, хуљаше, имајући окамењено срце. Јер иако виде на себи крепку руку Божију, он ипак не хтеде познати истину. И сматрајући да су све то враџбине светих мученика, он плану још већим гњевом на њих и, уместо благодарности, прве речи које он изговори после разрешења од немила беху ове: Акиндина, Пигасија и Анемподиста погубићу љутом смрћу, а вама присутним службеницима мојим осветићу се што ме не послушасте када вам знацима наређивах да ове безбожне хришћане узмете и мучите за мене, јер они мађијама својим свезаше мој језик.

И нареди цар да се ужеже железна леса, и на њу положи мученици. А они, печени на тој леси дуго време, усрдно се мољаху Богу и певаху доличан њиховом подвигу псалам Давидов: Ти си нас окушао, Боже, претопио си нас као сребро што се претапа. Метнуо си бремене на леђа наша. Дао си нас у јарам људима; прођосмо кроз огањ (Псал. 65, 10-12). Дај нам да наложене нам муке поднесемо крепком душом и јуначким срцем. А дај да познаду свето име Твоје и сви овде присутни, пошто си им показао силу Своју и чудеса Своја.

Када свети мученици говораху то, чу се с неба глас који говораше: Пошто веру своју потврдисте делима, ваше ће молбе бити испуњене. - Овај Божански глас удостојише се чути многи од присутних, и они ускликнуше: Један је истинити Бог, и Његаштују ови страдалци; Он је једини моћан, једини непобедив, и нема другога Бога осим Њега. Блажени сте ви, о страдалници, што постадосте сведоци Његова доласка на земљу и што из љубави према Њему предадосте душе своје на смрт, која вам израђује вечни живот. Молите Његову доброту и за нас, да нам пружи с неба руку помоћи Своје и извуче нас из дубине погибли.

Тада свети мученици, подигавши очи своје к небу, мољаху се за њих говорећи: Боже, Ти на висинама живиш! погледај на слуге Твоје који од срца призивају име Твоје, и ниспошљи орошење новом наслеђу Твом - људима овим, који сада повероваше у Тебе, да им роса која долази од Тебе и омива греховне немоћи буде лек и исцељење, и нека сви познаду да си Ти Једини Бог, и нека се све и сва покорава Твојој власти.

Када свети мученици тако говораху и завршаваху молитву, изненада настаде страховита грмљавина и севање муња, и проли се силан дажд; незнабошци се препадоше и побегоше, а са мученицима остадоше само они који у Христа повероваше. Њима свети мученици рекоше: Не бојте се, јер ово се догоди ради вас, да се овим даждем изврши над вама тајна крштења. - И када сви једногласно узношаху хвалу Богу видно беше мноштво анђела где силазе с неба и у беле хаљине одевају новокрштене људе, показујући тиме да су им душе очишћене светом вером и водом што одозго сиђе на њих. Од тог дажда се угаси огањ и остану усијана леса, и свети мученици устадоше живи и здрави, само им тела беху црна, као дрва у огњу опаљена.

Цар поново позва мученике и рече им: Иако својим врачањем угасисте огањ, ипак ми нећете умаћи из руку док вас или не приморам да се поклоните боговима или вас не погубим љутом смрћу. - А они као једним устима одговорише: Погуби нас каквом хоћеш смрћу, но ми се нећемо одрећи Јединога Бога који живи на небесима и који нам је припремио вечни живот. - Цар се насмеја и рече: Децо моја и пријатељи, ако ви почитујете Јединога Бога, то и ја вас не приморавам да почитујете многе богове већ само једнога, управо онога кога ја почитујем и коме се клањам. Јер и ја имам једнога бога кога љубим и почитујем више него друге; а то је велики Зевс, најпрви међу свима боговима.[2] Хајде, заједно са мном поклоните се њему једноме, а односно осталих богова, како хоћете, јер доста је и једноме указати поштовање. - Блажени Анемподист упита цара: На који начин указати поштовање Јединоме Богу заповедаш ти?

- Чувши то цар се обрадова, јер помисли да они хоће да се поклоне поганоме Зевсу, и рече им: Хајдемо, децо моја, заједно у

храм великога Зевса, и што будете видели да ја радим, радите и ви, и поклонићемо се скупа богу моме. - Светитељи на то рекоше: Ти се, царе, моли по своме правилу, а ми ћемо се помолити како смо издавна научили.

Цар, не схвативши њихове речи, радоваше се, јер мислио је да су се они приволили његовом идолопоклонству, и говораше им: Зашто раније не хтесте пристати на једномисленост с нама? У том случају не бисмо вас подвргли толиким мукама. А сада опростите ми што вас измучих; обећавам да ћу то изгладити својом великом љубављу према вама.

И нареди цар те спремише царске кочије да иду у храм Зевсов; па севши у њих он позва и свете мученике да седну заједно с њим: Свети одговорише: Не, царе, ми ћемо поћи пешке, да не буде зазирања. - И тако они одоше пешке до мрског храма тог. Узевши их за руке, цар уђе с њима у храм, и стаде викати: Велики је бог Зевс, и велика је сила његова! Ходите, љубимци моји, и помолите се пре мене великоме богу Зевсу. - Светитељи одговорише: Како наређујеш, тако ћемо и урадити. - И начинивши крсне знаке на челима својим, они падоше на колена, подигоше руке к небу, и почеше се молити Богу, Једноме у Тројици, Оцу и Сину и Светоме Духу. И одмах се затресе то место, и храм се поче рушити. Уплашивши се, цар са свима својима побеже напоље, и паде храм заједно са идолима, и све што беше у храму разби се у прах. А светитељи Божји остадоше неповређени при паду храма тога; и радоваху се сили Христовој, а исмеваху немоћ незнабожачких богова. То запали цара страховитим бесом против светих мученика, и он их упита: Такво ли је ваше обраћење и поклоњење Зевсу? Таква ли је ваша молитва, да ви својим враџбинама разористе храм и сакрушисте богове?

- Светитељи одговорише: Како се издавна научисмо, тако се и молисмо Јединоме Богу, Саздатељу целога света, а враџбине не знамо. И овај погани храм са нечистим боговима вашим разруши се не од неких враџбина него од свесилног имена Божјег, које призивасмо у молитви.

Цар нареди да се спреме три казана и да се напуне оловом, сумпором и смолом, и да се стари чамци исеку место дрва, па да се испод казана наложи велики огањ. Када то би урађено, и силно

усијани казани кључаху и клокотаху, свете мученике свезаше веригама, па их спустише у казане, најпре до појаса, затим до прса, најзад до гуше. А они у тим мукама, гледајући у небо, сваки од њих певаше своју песму из псалама Давидових. Блажени Пигасије говораше: Јер је у тебе извор живота, и у светлости твојој видимо светлост (Псал. 35, 10). А блажени Анемподист: Нога моја стоји на правом путу, и закон је твој светилник нози мојој и видело стази мојој (Псал. 25, 12; Пс. 118, 105). Блажени пак Акиндин: Обузеше ме смртне болести, опколише ме болести паклене; но пошто прођосмо кроз огањ и воду, сам Господ изведе нас на одмор (Псал. 17, 5. 6; 65, 12). - И свети мученици, молећи се тако у казанима, остадоше неповређени од кључајућег олова, сумпора и смоле, и вериге се саме одвезаше и спадоше с њих. И изиђоше свети мученици здрави наочиглед свију; и многи од њих, задивљени овим необичним чудом, познаше истину, прославише Христа, и повероваше у Њега. Такође и један од мучитеља, по имену Афтоније, видећи ово чудо, поверова у Христа и кликну: Велики је Бог хришћански! - А цару он рече: Безбожни и човекомрзитељни царе, докле ћеш мучити ове невине људе? Ето, ми се више уморисмо мучећи их него они трпећи мучења, а ти као да си од гвожђа и камена, те ни трунке сажаљења немаш.

Цар одмах нареди да му одрубe главу. Афтоније пак, чувши ову цареву наредбу, подиже очи к небу и рече: Слава Теби, Господе Исусе Христе Боже, у кога верују хришћани! Ево и ја верујем у Тебе, поклањам се Теби, и умирем за Тебе: спаси ме недостојног по великој милости Својој. - Целат приступи Афтонију и стави му конопац око врата, да га води ван града на посечење. А он се обрати светим мученицима и рече: Господо моја и оци, предајте заборавау зло које вам наношаш мучећи вас по наређењу незнабожног цара. Молите Бога за мене, да ми опрости многе грехе моје и приброји ме сабору верујућих у Њета, и да ми да се видим с вама у Царству Његовом. - На то му свети мученици рекоше: Радуј се, брате, јер пре нас одлазиш Христу, и буди уверен да ћеш наћи у Њега милост, и Он ће те наградити по вери твојој.

Афтонија, пошто целива свете мученике, одведоше ван града. И он, призивајући пресвето име Исуса Христа, приклони под мач врат

свој и, посечен, оде радујући се ка Господу. Хришћани узеше чесно тело његово, увише га у чисто платно, и чесно погребеше као мученика Христова.

После тога цар нареди да Акиндина, Пигасија и Анемподиста зашију у кожне мехове и баце у море. Када то би урађено, појави се свети Афтоније са три анђела идући по мору: и извадивши из мора свете мученике, они их ослободише из мехова и поставише на копно живе и здраве, као да никада ни страдали нису. А када чу цар да су свети мученици живи, разгњеви се на војнике којима беше предао мученике да их вргну у морску пучину. Претпостављајући да ти војници, њих четири на броју, нису послушали њега и пустили су мученике на слободу, он тим војницима најпре одсече руке, па онда нареди да их потопе у мору. А они, идући на смрт, призиваху Господа нашег Исуса Христа исповедајући свето име Његово, верујући и молећи Му се, и тако бише потопљени у водама морским. Свете пак мученике: Акиндина, Пигасија и Анемподиста, поново узеше и у тамницу затворише и у кладе ставише. А цар, сав смућен, оде у ложницу своју, и спустивши се на постељу призва своје великаше и стаде им с гњевом говорити што су га оставили самог да се пашти око суђења хришћанима и не помажу ничим, ни речју ни делом, при мучењу хришћана. А они му одговараху да није лепо вршити такве судове и предавати смрти невинне хришћане. На то их цар упита: О чему сте јуче и прекјуче мислили када сте стајали запушивши уста своја рукама? - А један од великаша по имену Елпидифор насмеја се и рече: Смејали смо се у души твоме безумљу, и били смо глупи досада што смо те слушали. Цар нареди једноме од присутних слугу да Елпидифора удари по лицу. Видећи то, сви великаши стадоше негодовати и рекоше цару: Знај, царе, ми нисмо натвојој страни. - Цар видећи да су сви великаши на страни Елпидифора, уплаши се, и не желећи их више дражити рече: Опростите ми, јер од велике брига помете се ум у мени. - Великаши оставивши цара отидоше, јер се већ и ноћ стаде спуштати. Цару пак још више пуцаше срце од гњева, мислећи на који начин да погуби мученике и да се освети великашима. И сутрадан он нареди да свете мученике баце у јаму, пуну отровних гамади. Али они и тамо остадоше неповређени, и појавом ангела бише утешени и отуда

читаиви изведени. Затим их обесише и тела им стругаше све до самих костију. Но мученици се поново обретоше без рана. А цар не знајући више шта да ради, најзад их осуди на посечење мачем.

Када свете мученике вођаху ван града на погубљење, за њима иђаше много поверовавшег народа који с плачем говораше светим мученицима: Слуге истинитога Бога, зашто нас остављате без поучења? - Светитељи одговараху: Милосрдни Бог учиниће све што је потребно за вас, како Он то зна и хоће: само ви тврдо верујте у Њега, и Он ће вам дати све што је корисно по вас.

Неки од царских слугу отрчаше к цару и обавестише га да се сав народ придружио тројици хришћанских мученика и може омести њихово посечење. Цар им рече: Узмите триста наоружаних војника, па нека посеку и народ који се придружио тим варалицама. - Слуге онда казаше цару да се у том народу налазе и неки великаши, а и сам Елпидифор, и питаху, да ли да и њих посеку са осталима. Цар нареди да му дозову Елпидифора. Елпидифор, узевши са собом три друга великаша, дође пред цара. А цар, оборене главе, сеђаше ћутећи дуго; затим подигавши главу рече: Елпидифоре, зашто вам се прохтело да, оставивши отачаске богове, пређете к лажним боговима хришћанским?^[3] Но знај, да ја нећу поштедети никога који верује у Распетога.

- Елпидифор одговори: Чини што хоћеш; ми смо готови овог часа умрети за распетога Христа, јер је Он једини истинити и праведни Бог, и нема другога осим Њега. Сви пак богови твоји су демони; њих се ми одричемо, и одбацујемо погане жртве њихове, и нимало не ценимо тебе, служитеља демонског.

Тада их цар осуди на смрт, и изрече им овакву пресуду: Елпидифора и све његове једномишљенике, који оставише пресветле богове и претпоставише смрт овом животу, наређујем по сећи мачем, да би добили оно што сами зажелеше; и ко хоће да узме и сакрије тела њихова, тај може учинити то без бојазни.

Војници их одмах узеше и одведоше ван града к светим мученицима и к свему народу поверовавшем у Христа. И кад пред свима би прочитана царева пресуда, сви ускликнуше: Слава Теби, Боже, што си нам дао пут благи, да бисмо ми, изишавши из овог мрачног и варљивог света, дошли к Теби, Богу нашем, поклонили се

престолу Твоме и угледали Тебе, Светлост Неприступну. - И почеше они целивати један другога. А војници, опколивши их, стадоше их сећи; и падоше тада од мача око седам хиљада поверовавших у Христа, заједно са светим Елпидифором. Акиндин пак, Пигасије и Анемподист не бише посечени, већ по наређењу царевом опет затворени у тамницу.

Сутрадан цар нареди да се ужеже пећ, те да се у њој сагоре свети мученици. И када светитељи бише изведени из тамнице, цар им рече: Видите ли ову пећ? ето, она је спремљена за вас. - Блажени Акиндин на то рече: За тебе је још већа пећ спремљена у паклу огњеном, у којој ћеш ти вечито горети са својим имењацима, демонима. - Цар с гњевом упита: Еда ли сам ја демон? - Светитељ одговори: И дела твоја и име твоје показују да си демон, јер ти чиниш оно што је својствено демонима, и име твоје значи: "цар демона"; и добро те је твоја мајка назвала Сапором, јер си ти заједничар демонима. - Цар рече присутним пратиоцима својим: Замолиште моју мајку да дође овамо до мене. - А када мајка његова дође, он устаде са свога престола, одаде јој поштовање, па је посади поред себе и рече јој: Кажи ми, мајко моја, како ми је име? - Мајка одговори: Ти носиш име свога деде; деда се твој звао Сапор, и теби је име Сапор. - Цар, показавши прстом на свете мученике, рече: А ови безаконици говоре, да ја имам демонско име. - На то се мајка његова насмеја, јер она већ вероваше у Христа, али се скривала пред злим сином својим. Угледавши мајку своју где се насмеја, цар бесно плану јарошћу, па јурну на њу и поче је ударати по лицу. А она припаде к ногама светих мученика и плачући говораше: Спасите моју старост, слуге Христове, јер видим да сам не само по имену него и у самој ствари родила демона и бедног сатану.

Цар видевши да је и мајка његова поверовала у Христа, осуди и њу да буде бачена у пећ огњену заједно са светим мученицима. Осим тога од присутних војника повероваше у Христа још њих двадесет осам, и сви бише бачени у пећ заједно са Акиндином, Пигасијем и Анемподистом и с блаженом мајком царевом; и молећи се у огњу, они предадоше Богу своје свете душе. Достојни пак људи видеше хор светих ангела где околу пећи певају и примају душе светих, и неисказан миомир излажаше из тела светих мученика. А када се пећ

угаси, и цар оде у палату, и сви се разиђоше, неки од верујућих дођоше к пећи и обретоше тела светих мученика читава и неповређена од огња, узеше их и чеоно погребоше, славећи Оца и Сина и Светога Духа, Јединога Бога, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА КИРИАКИЈЕ, ДОМНИНЕ и ДОМНЕ

ОВЕ свете мученице пострадаше за Христа мачем посечене.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ВИКТОРИНА, епископа Патавског (Птујског)

МНОГИ држе да је свети Викторин био Словенац по пореклу; био је епископ у граду Птују (Патаву) у Словенији. Блажени Јероним истиче га као мужа учена и побожна. Знао је боље грчки него латински. Писао тумачења неколиких књига Старог и Новог Завета. Пострадао за веру Христову у време Диоклецијанова гоњења, вероватно 303. године.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АТИКА, ЕВДОКСИЈА, АГАПИЈА, МАРИНА, ОКЕАНИЈА, ЕВСТРАТИЈА, КАРТЕРИЈА, НИКОПОЛИТИЈАНА, СТИРАКСА и ТОВИЈЕ, и још двојице с њима пострадалих

ОВИ свети мученици беху војници у граду Севастии, за царовања Ликинија. Испитивани и стављани на разне муке од три судије: кнеза Авксанија, дуге Маркела и Марка Агриколе. Најзад бише бачени у огањ, и тако предадоше душе своје у руке Божије, и примише од Бога венце мучеништва.

Пострадаше ови свети мученици 315. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАРКИЈАНА КИРСКОГ

ПРЕПОДОБНИ отац наш Маркијан беше родом из града Кира у Сирији. Одликовао се како високородством порекла тако и красотом тела. Оставио све Христа ради, и повукао се у пустињу Халкидску на подвиг отшелнички. Тамо начинио себи тако малу келију, да је у њу могао стати само један човек, и обукавши се у суру власеницу, затворио се у њој. Јео је дневно по двадесет четири грама хлеба, и то по заласку сунца; и пио помало воде. После извесног времена преподобни прими два ученика, Јевсевија и Агапита, који саградише себи келије. Преподобни пак и надаље остаде у свом затвореништву, никада не палећи свећу или другу какву светиљку. У његовој келији ноћу је светлила божанска светлост, према којој је он читао Свето Писмо, и није имао никада потребу у другој светлости.

Једном Флавијан, патријарх Антиохијски^[4] и епископ Кирски и неки други епископи, знаменити и красноречиви, дођоше к преподобноме да га убеде и приволе да остави усамљеништво, да би користио ближњима. Али он не хте ни да чује за то. Овај дивни угодник Божји многе је људе из разних јереси вратио у православну веру.

Овог великог и богољубљеног светитеља много су ценили и волели и ближњи и даљни. И препирали се још за живота његова коме ће после смрти припасти свето тело његово. Чак су ради тога и цркве зидали и гробнице припремали. Дознавши за то, преподобни натера ученика свог Јевсевија да му се закуне, да ће тело његово сахранити тајно далеко од келије. После тога, преподобни отиде ка Господу.^[5]

НАПОМЕНЕ:

1. Персијанци су почитовали као врховног бога Митру; или сунце. Они су се такође клањали огњу и признавали два божанства: творца свакога добра - Ормузда, и виновника свакога зла - Аримана. Оснивачем ове вере сматра се Зороастра; главна света књига Персијанаца: Зенд-Авеста. - Персијски цар Сапор II царовао од 310. до 381. године
2. У току времена, под утицајем суседних народа, Персијанци су се почели клањати и туђим боговима. - Зевса, односно Јупитера, Грци и Римљани су сматрали за највећег међу боговима; он је отац богова и људи; он влада громовима и муњама.
3. Вероватно је цар слушао за Три Лица Једнога Божанства, па је сматрао да и хришћани почитују неколико богова, и међу њима једног - главног.
4. Свети Флавијан патријарховао од 381-404. године. Спомен његов 18. фебруара.
5. Преподобни Маркијан упокојио се око 388. године. Спомен његов празнује се још и 18. јануара. Житије његово описао Теодорит Кирски ("Филотеос историја", 3).

3. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА

АКЕПСИМА епископа, **ЈОСИФА** презвитера и **АИТАЛА** ђакона

У земљи Персији, у граду Наесону, бејаше благочестиви епископ Акепсим. Од младости своје проходећи сваку врлину, он свето поживе све до старости своје. Иако му већ беше осамдесет година, он не изнеможе од труда, подвизавајући се веома постом и молитвом, и ревносно се старајући о повереном му стаду. Но он показа превелики подвиг при кончини својој, када јуначки одстоја све до крви за Господа свога, за кога и душу своју положи после дугих и тешких мучења. Он још на неколико година пре мученичког подвига свог доби овакво пророчанство о своме страдању: Када једном он сеђаше у своме дому, једно момче његово испуни се

пророчкога духа, целива га у главу и рече: Благо овој глави, јер ће за Христа примити мучење! - Он се обрадова овом пророчанству и рече: Нека ми буде, чедо, по речи твојој. - У то време са Акепсимом сеђаше један његов драги пријатељ, епископ оближњег града. Чувши речи што их момче изговори, он се осмехну и упита момче: Реци ми, чедо, знаш ли што и о нама? - Богонадахнуто момче одговори: Ти нећеш више видети град свој, него ћеш се преставити на путу к њему, у селу Етрадан.

Пророчанство овог дечака испуни се на оба епископа: један умре на путу, у споменутом селу, а глава епископа Акепсима стварно се удостоји мученичког венца. То се зби на следећи начин. Незнабожни персијски цар Сапор[1] диже у земљи својој велико гоњење на хришћане. У сам дан спасоносних страдања Христових он разасла у све крајеве своје земље наређење: да буду побијени по свој Персији сви који исповедају Христа. И би у то време од стране незнабожаца без милости побијено по градовима и селима безбројно мноштво хришћана. Особито жреци и волхови[2] беснијаху против хришћана; они ревносно трагаху за онима који су се скривали, извлачаху из домова и скривалишта и предаваху љутој смрти. Неки пак од верних сами им се предаваху у руке и радосно проливаху крв своју. Многи од дворјана у царским палатама бише побијени за Христа. Међу њима и евнух Азадис, љубимац царев, би убијен као истински слуга Исуса Христа и исповедник пресветог имена Његовог.

Цар дознавши за смрт свог љубимца евнуха Азадиса, веома се ожалости, и прекрати свеопшти покољ хришћана: он издаде наредбу да се смрћу кажњавају само вође и учитељи хришћанске вере. Када ова наредба царева би објављена свуда, старешине волхова и жречева врло брижљиво прохођаху Персију иштући хришћанске епископе и свештенике и убијајући их на разне начине. У то време би узет и свети епископ Акепсим. Када га извођаху из дома, неко од његових домаћих приступи к светитељу и шапну му на уво: Дај неко упутство о дому свом. - А свети Акепсим, показујући руком на дом, рече: То више није дом мој, јер ја бесповратно одлазим у дом вишњи.

По доласку у град Арбелу[3] свети Акепсим би изведен пред кнеза волхова, коме беше име Адрах. Кнез упита светитеља: Ко си ти? - Светитељ громко изјави да је хришћанин. Кнез га упита: Је ли истина што се прича о теби, да не слушаш царско наређење и проповедаш Једнога Бога? - Светитељ неустрашиво одговори: Истина је све што си о нама чуо: ја проповедам Једнога Бога, и све који долазе к мени саветујем да познаду Њега и верују са мном у Њега. - Кнез рече: Ми смо слушали о теби да си мудрији од других, а сада видимо да ни по чему ниси паметнији од неразумне деце: јер каква је то мудрост противити се царевом наређењу и не клањати се пресветлом сунцу и огњу, којима се и сам цар поклања? - Светитељ одговори: И ваш цар и ви с њим потпуно сте полудели, јер оставивши Творца ви се клањате творевини. - Кнез са гњевом рече: Ти називаш лудима нас који почитујемо такву стихију и клањамо се сунцу које све и сва оживљује и осветљује? Лажљиви старче, ти си сам заиста луд, и ако се не покориш царевом наређењу, онда те старост твоја неће избавити од тешких мука, нити ће те твој распети Бог ослободити из наших руку. - Светитељ на то рече: Нека умукну, безбожнице, твоја одвратна уста која хуле Бога мог! Ти хоћеш да ме уплашиш својим претњама, да бих ја одступио од отачких предања, којима се у младости научих и у којима доживех до седине ове. Иако се ти у гордости својој хвалиш да ме из руку ваших неће избавити ни старост ни Бог мој, ипак ја нећу дати боље за горе: јер каква ми је корист ослободити се из ваших руку за ово мало дана? јер скоро, и мимо вас, потражиће се од мене општи дуг смртне природе. Нећу се поклонити сунцу, нити ћу одати поштовање огњу, да се нико не би насмејао мојој старости, да нико не би помислио да је мени живот дражи од Бога мог; нећу продати толика небеска блага за краткотрајни живот.

Волх одмах нареди да светитеља простру нага на земљи и да га чврсто бију чворновитим моткама. И он би толико бијен по свему телу, да се земља обagri његовом крвљу. А по дугом бијењу мучитељ поново стави преда се светог епископа и рече: Акепсима, где је Бог твој? Нека дође сада и нека те избави из мојих руку. - Светитељ одговори: Безакониче! Бог је мој свуда, испуњује небо и земљу, и моћан је да ме избави из твојих руку. Но ја молим Његову доброту,

не да ме избави од твога насиља, него да ми подари трпљење у мукама, да бих, претрпевши до краја, добио венац живота. А какве муке и смрт заслужујеш ти који устајеш на Бога живога, ти - земља и пепео! Заиста заслужујеш да сагориш у огњу, коме се сада клањаш као Богу, да те тај бог твој вечито пече. - Слушајући то, кнез волхова беснијаше од гњева, и нареди да светитеља окују у тешке ланце и затворе у тамницу.

Наредног дана бише узети презвитер Јосиф, коме беше седамдесет година, и Ђакон Аитал, оба - мужеви праведни и свети, њихова ревност за Бога беше као ревност пророка Илије, и реч њихова оштра као мач оштар с обе стране, који сече безбожје. Они бише доведени пред незнабожног Волха; и он, охоло погледавши на њих, рече: О, роде изгубљени! зашто, обилазећи просте људе, ви их обмањујете својим неправедним учењем? - Презвитер одговори: Не обмањујемо ми људе, него их од обмане обраћамо к истинитоме Богу, који је Господ и Спаситељ сунца и огња и свих видљивих и невидљивих твари: и учење наше није неправедно, јер учи о Једином Истинитом Богу. -

Волх упита: Које је учење праведније: да ли оно којег се држи цар и све његове војводе, или то коме следују људи бедни, одбачени, ништи и ништавни као ви? - Презвитер одговори: Да, ми смо бедни и одбачени људи у овоме свету, јер Господ наш је благовољењем Својим не у душегубним богатствима и гордости живота, него у сиромаштву и смирењу нашем. Са тог разлога од нас добровољно постају сиромашни и смирени, раздавши своје имање у руке убогих, због чега ће надамо се примити од Господа нашег сто пута онолико. И када бисмо ми радили на прикупљању богатства, онда бисмо се, трудећи се својим рукама, обогатили више него ти који ништа не радиш већ само плод туђег рада једеш и насилно приграбљујеш имања других људи, убогих; нама пак доста је од труда нашег да и саме себе хранимо колико треба, и да слабију браћу хранимо. Ми знамо да је богатима тежак пут у Царство Небеско, и да они који хоће да се обогате падају у напасти. - Остави своју дугу лаж и поклони се огњу и сунцу, рече волх прекидајући му говор. Презвитер му на то одговори: Не надај се да ћеш ме икада видети

где творим безакону вољу вашу, јер нећу оставити Створившег огањ и сунце, нити ћу се поклонити творевини.

Чувши то, волх нареди те светог презвитера обнажише и растегоше, па га ружиним трновим прућем дотле бише док му се сва кожа не одра и не стаде месо отпадати од костију. Сав У крви, светитељ кликну: Благодарим Ти, Господе Боже мој, што си благоволео омити ме од грехова мојих у крви мојој. - После пак дугог бијења свети презвитер би окован у двоје гвоздене вериге и вргнут у тамницу код светог Акепсима, где један у другоме налажаху олакшање својим патњама, узајамно се тешаху надом на милост Божију.

Када презвитер би одведен у тамницу, ђакон Аитал остаде сам пред кнезом волхова, стојећи везан. Погледавши на њега, волх га упита: А ти шта велиш? Хоћеш ли испунити царско наређење? Хоћеш ли се поклонити великоме сунцу? Хоћеш ли окусити од жртвене крви, да би се избавио од зала која ти предстоје? Или ћеш остати упоран и непокоран као и остали? - Свети ђакон одговори: Дело је твоје погане седине: да пијеш идоложртвену крв, и да за Бога сматраш оно што је створено од Бога. Ја пак нећу да будем тако слеп душевним очима као ти, и нећу успочитовати твар више него Творца.

Тада мучитељ нареди да ђакону вежу руке испод колена и да кроз свезане руке ставе велики колац, па да шест целата, по три са сваке стране, стану на крајеве колца и клацкају се, мучећи на тај начин ђакона, и да га затим немилосрдно бију ружиним прућем. Клацкајући се тако, војници разглавише зглобове мученику, а бијући га ружиним прућем они му одераше тело. Трпећи све то јуначки, мученик рече волху: Ти се, мучитељу, веселиш, видећи искидано тело човечије, као што се пас или гавран весели видећи леш и желећи да се насити њиме. Ипак знај, безбожнице, да ни у шта не сматрам ове муке.

Волха то још више разјари, и он нареди те светитеља тукоше још силније, док му кости не поломише и не отпаде месо са костију његових. Затим га престадоше тући, па понесоше у тамницу, пошто од љутих рана он уопште није могао да стане на ноге. И кад га донеше, они га као неко бreme бацише код прва два страдалца.

По истеку пет дана свети мученици бише одведени из тамнице на место звано Рај, где беше храм бога огња, кога незнабожни Персијанци почитоваху. Кнез волхова, седећи тамо на судишту, упита свете мученике: Реците ми брзо, да ли ћете још остати у своме безумљу, или ћете, променивши се на боље, бити с нама једно? - Свети одговорише: Нека ти буде знано, судијо, да вера и убеђење које имађасмо с почетка, у њему смо и сада, и у њему ћемо остати до краја. Ни претњама, ни мукама, ни даровима, нити ма којим другим средством ти нећеш изменити наше добро вероисповедање. Јединога Бога, Господа свега, ми знамо и исповедамо, у Њега Јединога верујемо, и Њему се Јединоме клањамо.

Чувши то, волх тог тренутка измисли ново мучење: он нареди да мученицима омотају узицама руке, бедра и голенице, да у те узице ставе штапиће, да штапиће окрећу, и да тако узицама све јаче и јаче стежу мученике. Када то рађаху, свети мученици осећаху страховите муке и болове, јер им кости тако пуцаху и ломљаху се, да то чујаху и они што далеко стајаху. А они што их мучаху, говораху им: Не противите се царској вољи. - Мученици одговараху: Сваки који испуњује вољу безаконог цара вашег, противи се Богу.

Тако свети мученици бише мучени од девет до дванаест сати. Онда мучитељ нареди да их опет одведу у тамницу. Али пошто свети страдалци не могаху ићи својим ногама, њих као вреће узеше, па у тамницу однесоше, и вргоше тамо где и раније беху. Мучитељ издаде наређење стражарима: да никога не пуштају код њих; а ако би ко хтео да им да храну, или пиће, или одело, таквога одмах ухватити и убити. - И проведоше страдалци Христови у тој тамници три године у великој оскудици, изнемогавајући од глади и жеђи и трпећи неизмерне болове од загнојених рана, тако да и сами стражари гледајући њихове муке биваху потресени, а много пута и плакаху. Међутим они се бојаху да укажу ма какву помоћ страдалцима, пошто им то кнез беше строго забранио. Једино је по који стражар, или понеки од тамошњих сужања, тајно давао мученицима понекад парче хлеба или мало воде. Тако трпљаху они из љубави према Христу.

После три године дође тамо персијски цар Сапор, и са њим дође врховни кнез над свима персијским волсима, коме беше име

Ардасабор. Дознавши да се свети мученици Акепсим, Јосиф и Аитал налазе у тамници, овај нареди да их доведу пред њега. И када светитељи изиђоше из тамнице, они беху толико ослабили да изгледаху као трске ветром повијане. Изнурени глађу и жеђу, они се беху осушили као сено, и падаху од ветра, и не могаху сами да иду. Кад их доведоше пред кнеза Ардасабора, беше то језив призор: јер они изгледаху као мртваци у гробу, очију дубоко упалих, кости им беху обложене само кожом. Погледавши их, кнез их упита: Хришћани ли сте? - Они одговорише: Тако је, хришћани смо, верујемо у Јединог Живога Бога и клањамо се Њему. - Кнез рече: Видите, какву вам беду нанесе вера ваша, какву тескобу и муку? јер од многих мука и дугог тамновања ви сте изгубили облик живог човека, и постали сте као мртваци што у гробу леже. Саветујем вам да се поклоните пресветлом сунцу. А не послушате ли ме, умрећете љутом смрћу. - Светитељи једногласно одбише такво незнабожје и исповедише Истинитога Бога, који је створио не само сунце него и сваку твар, и показаше се готови на смрт за Творца свега.

После дуге препирке, када кнез увиде да није у стању потчинити мученике својој вољи, он нареди да најпре светог Акепсима бију сировим кајишем по леђима и по стомаку. И бише га тридесет војника, а биров викаше: Покори се царевом наредби, па ћеш остати жив. - Светитељ, док беше у стању, одговараше: Ја се старам да испуњавам вољу Господа мога свом снагом коју сам добио од Њега. - Затим, пошто изнеможе, он умуче. После тога му одсекоше свету главу. И испуни се пророчанство оног богонадахнутог дечака, који некада целивајући његову главу рече: Благо овој глави, јер ће за Христа примити мучење! - Тело пак светог мученика одвукоше на улицу и бацише на поједење псима; а стражари, стојећи подаље, мотраху да га не украду хришћани. Но после три дана, када стражари одоше некуда, хришћани узеше то скупоцено благо и погребеше чесно.

После посечења светог Акепсима, по мучитељевом наређењу стадоше бити презвитера Јосифа, и биров викаше: Бићеш жив, ако се покориш царевом вољи. - А светитељ клицаше: Један је Бог, и нема другога осим Њега; кроз Њега живимо, и мичемо се, и постојимо; у Њега верујемо, Њега почитујемо, а за царско наређење не хајемо. -

Пошто свети мученик би дуго бијен, он изнеможе и постаде као мртав. Мучитељи пак мислећи да је мртав, извукоше га напоље и бацише на пијачни трг; но затим, приметивши да он дише, они га узеше и вргоше у тамницу.

Пошто одвукоше светог Јосифа, кнез поче говорити светоме Аиталу: Ево, пред твојим је очима живот и смрт, част и бешчашће; не изабери себи горе оставивши боље; не иди путем којим безумници пођоше, и добише по делима својим заслужену смртну казну. Ти пак послушај мој савет, па ћеш се удостојити великих почести и добићеш дарове из царевих руку. А ако ме не послушаш, онда ћеш сам бити крив за своју погибао. - Свети ђакон одговори: Пред лицем неба и земље била би то велика срамота када ја не бих ишао оним путем којим испред мене одоше оци моји. Када они, стари по годинама и слаби телом, онако јуначки пострадаше, зар ја, млађи по годинама и јачи телом, да се бојим ових времених мука? Не бојим се смрти ради Христа који умре за ме; нећу да ради временог живота изгубим вечни живот; нећу да веру своју продам за даре и почести ваше.

Тада кнез са јарошћу нареди онима око себе: Узмите и бијте га јаче него прве. - Светитељ му рече: Псу смрдљиви и нечисти! ова мучења плаше само малодушне, а не јуначке мужеве, чије су душе запаљене чежњом за Христом. - И почеше силно бити светог Аитала. А кнез са чуђењем говораше својима: Шта је то, те хришћани не маре за овај живот, а желе смрт као неки срећни живот? - Они му одговорише: Они имају предано им од њихових отаца учење које каже да постоји други свет, бољи од овога; верујући томе учењу они не маре за овај свет, у нади на бољи, зато и избирају себи добровољно смрт.

Док кнез у току многих часова вођаше такав разговор са својима, свети ђакон у то време добијаше безбројне ране. Затим кнез, правећи се милосрдан, нареди да престану бити мученика, и рече светом страдалцу: Покори се царевом вољи, па ћеш оздравити, јер ми имамо лекаре који могу исцелити све ране твоје. - Светитељ одговори: Када би ти могао да ме чак једном речју исцелиш од рана, ја се ни тада не бих покорио вашем безакоњу. - На то кнез одврати: Ја то рекох кушајући те; јер када би се ти и покорио, ипак би

немогуће било исцелити тебе од таквих и толиких рана, које само смрт може исцелити. Но ти буди за пример свима хришћанима, да се они не би усуђивали противити се цару и срамотити кнезове његове. - Светитељ одговори: Безакони судијо! премда ти свагда говориш лаж, но сада си и нехотице казао истину: да ћу ја за хришћане бити пример јунаштва и великодушности; јер многи од верних, гледајући на мене као на живи пример, и видећи моје чврсто страдање за Христа, испуниће се ревности за Господа Бога свог и поћи на овакве муке за Њега.

Дивећи се таквом јунаштву његовом и трпљењу, кнез погледа на предстојећег му омиљеног пријатеља, по имену Адесха, који беше из града Арбеле, и рече му: Узми ова два хришћанина, Јосифа и Аитала, одведи их у свој град, и тамо удеси да они од својих хришћана буду побијени камењем. - Зато он не хтеде да их сам посече мачем, да би хришћански учитељи примили смрт од хришћанских руку.

Адесх натовари свете мученике на своју марву као снопове или бездахно дрво, јер они не могаху ни ходити ни седети, пошто им сви удови беху ослабљени од безбројних мучења. Зато их он натовари на своју марву и привеза, па крену с њима у свој град. На путу, када је требало одморити се или преноћити, њих су скидали као мртва тела и полагали на земљи, јер они не могаху мрднути ни рукама ни ногама, пошто беху обамрли од силних батина. И кад би им ко из сажалења пружио хлеба или воде, морао им је то својим рукама стављати у уста. И при поновном кретању на пут, њих су опет као мртве подизали са земље, товарили их на марву, привезивали, и тако настављали путовање. А кад стигоше у град Арбелу, њих вргоше у смрдљиву тамницу, и не дозвољаваху ниједноме од хришћана да им долази и укаже ма какву помоћ. Ране им силно сатрулише; и из рана им тецијаше гној и крв; и не беше никога да им ране превије, или окрене с једне стране на другу, или напоји чашом студене воде. Тако свети страдаху за Бога.

Бејаше у том граду једна верујућа и света жена, по имену Снандулија, која тајно храњаше у тамници оне што за Христа страдаху. Дознавши за Јосифа и Аитала да су у тамници, она дође са слугама својим ноћу, даде стражарима много злата, па уђе у

тамницу и нађе мученике једва живе: они већ нису могли ништа говорити, само су још помало дисали. Снандулија замоли стражаре да јој дозволе да мученике узме у свој дом на кратко време, обећавајући да их пред зору поново доведе у тамницу. Стражари јој дозволише. Она онда узме мученике, пренесе их у свој дом који се налажаше недалеко од тамнице; и положивши их на постељу, она им ране омиваше, и чистим убрусима крв им отираше, и њоме тело своје мазаше, и скупоценим мирисима њих помазиваше, и ране им превијаше, и поломљене руке и ноге њихове целиваше, и горко над њима плакаше. Када код мученика болови мало попустише, Јосиф дође к себи, и погледавши виде ову благочестиву жену где горко рида над њим, и поче јој помало говорити: Толико твоје добротинство које си нам указала, о света жено, пријатно је и Богу и нама који страдамо за Њега; но тако горко ридати због нас не доликује, и туђе је нашој хришћанској нади и вери. - Жена одговори: Ја се радујем томе што вам је Христос дао толико јунаштво, те ви крепко претрпљујете љута мучења; но ја бих се још више обрадовала када бих вас видеда да до краја доведете свој мученички подвиг; плакати пак својствено је људској природи, милосрђем покретаној. - Свети Јосиф јој рече: Ипак не треба да плачеш због нас, јер ти знаш да све муке које се ради Христа подносе, израђују нам вечно блаженство.

У праскозорје свети мученици бише однесени у тамницу. По истеку шест месеци, када се светитељима већ беху мало залечиле ране, те су могли на ноге стати и помало ходати, само у Аитала руке висајаху одузете, Адесх, који мученике доби од Ардасабора да их погуби, би смењен с власти, а место њега дође други судија, по имену Зеров, свирепији од Адесха. Када он дође у град и стаде приносити жртве у храму њиховог бога - огња, обавестише га жреци о светим мученицима, Јосифу и Аиталу, говорећи: У тамници се налазе два хришћанска учитеља, који најпре бише мучени од Ардасабора, па онда доведени овде, да би их сами хришћани побили камењем. Али пошто због рана нису могли ходити, ми их зато нисмо изводили на погубљење, него смо чекали да оздраве, да бисмо их могли приволети на једномислије с нама.

Чувши то, судија одмах нареди да их доведу пред њега, и дуго се препираше с њима, при томе их он и ласкама и претњама наговараше да се поклоне огњу и да окусе од жртава. А кад у томе ни најмање не успе, он нареди да најпре светог Јосифа нагог обесе главачке и бију воловским жилама. И када га силно бише, њему се поново отворише ране, које беху мало зарасле, и из њих крв потоцима тецијаше као из неких извора. Неки од присутних волхова приђоше к светом мученику и тихо му рекоше: Човече, ако те је стид народа да пред свима уђеш у храм бога нашег и с нама принесеш жртву, ти тајно обећај да ћеш то урадити, па ћеш бити ослобођен мучења. - Светитељ громогласно кликну: Одступите од мене сви који чините безакоње, јер Господ чу молитву моју (Псал. 6, 9). - Три сата би бијен свети презвитер; затим мучитељ нареди да га одреше и скину, па носе у тамницу, пошто он опет не могаше ићи ногама због позлеђених рана.

Када светог Јосифа скидоше и однесоше у тамницу, на његово место би обешен свети Аитал, и такође без милости дуго бијен. А он непрестано клицаше: Хришћанин сам! А кад скидоше и светог Аитала, онда на његово место обесише једног човека, следбеника манихејског зловерја,^[4] који такође, исповедивши пред свима своју злочестиву веру, прекораваше Персијанце због њиховог незнабожја. Пошто га обесише, они га почеше бити. У почетку он трпљаше задаване му ране; а када га стадоше бити немилосрдније, он поче запомагати громким гласом, проклињући свога учитеља, одричући се своје вере и обећавајући да ће се поклонити персијским боговима. А свети Аитал који беше ту, чувши то, испуни се радости и смејаше му се говорећи: Ти тек окуси муке, и већ се одрече свога Манеса. Благословен Христос Бог наш који нас укрепљује у свима најстрашнијим мукама и даје нам моћи, те смо непобедиви и непоколебљиви у благочестивој вери нашој.

Чувши то, судија се разгневи на светог Аитала и нареди да га поново бију бодљикавим прућем ружиним. И дотле га бише, док не помислише да је већ умро, па га одвукоше напоље и бацише као мртва. А неко од волхова, видећи наго тело где лежи, сажали се и покри га платном. Неки од његових другова видеше то и јавише судији, те овога немилосрдно тукоше. Тако немилосрдници

узвратише овоме за указано милосрђе. Приметивши пак да свети Аитал још дише, они га ухватише за ноге и одвукоше у тамницу.

После неког времена свети мученици опет бише изнесени из тамнице пред судију, и он им рече: Смилујте се на себе, људи, окусите од жртвене крви, па ћете бити ослобођени мучења.

- А они једногласно одговорише: Пити крв доликује не људима него само месождерним псима. И ти, премда си човек по природи али пас по нарави, те лајеш на саздавшег те Бога, сам пиј крв као пас и насити се њоме. - Судија се разгњеви и нареди да их опет бију. А присутници, сажаљевајући их, говораху им: Уместо крви окусите бар од жртвеног меса, да бисте били ослобођени мучења. - Светитељи одговорише: Ми никада ничим нећемо оскврнавити нашу свету веру.

После тога судија са својим саветницима изрече оваку пресуду светим мученицима: да их хришћани побију камењем. - Свети Јосиф пак рече: Хоћу једну тајну да кажем судији. - Судија одмах приђе к њему, мислећи да он хоће да принесе жртву идолима. А светитељ му пљуну у лице и рече: Бестидниче и нечовече! није ли те стид да тако свирепо нападаш на природу људску и да на једва живе искаљујеш свој бес?

Постиђен, судија се врати на своје место. И одмах би послано мноштво слугу по хришћанским домовима, те они силом довлачаху хришћане на судиште, да ови камењем убију светог Јосифа. Одвукавши светог Јосифа на пространо место, мало устрану од судишта, они ископаше јаму до појаса и пустише у њу светитеља, пошто он друкчије није могао стајати. Онда му свезаше руке наопако, и поређаше хришћане наоколо, и слуге силом стављаху камење у руке хришћанима, приморавајући их да камење бацају на светитеља, што они и чињаху, премда против своје воље. Доведена би и блажена Снандулија, и примораваху је да се баци каменом на светитеља. А она узвикну: Од памтивека се није чуло, да је ко приморавао жену да подигне руку на свете мужеве, као што чините ви, ратујући не противу непријатеља него противу нас, и отачаство наше које је у миру ви испуњујете крвљу и убиством. - Незнабошци пак, забивши шило у дугачку трску, даваху га Снандулији у руке, да

издалека бодe светитеља. А она рече: Боље би ми било да то шило заријете у срце моје, него да се коснете светог и невиног тела.

- Око светитеља пак беше набацано мноштво камења, да му се само глава видела. Међутим један незнабожац дохвати велики камен, замахну њиме над светитељевом главом, и удари га њиме по глави, и сву је размрска. Тако сјајни страдалац предаде дух свој у руке Господу.

И би постављена стража да чува мучениково тело, као неко благо, да не би било украдено од стране верних. А после три дана, у свитање четвртога, би велики земљотрес, и громови, и муње: и огањ, павши с неба, сагоре стражаре, и разбаца камење као прах. А кад престаде земљотрес и грмљавина и севање муња, дођоше људи на место где светитељево тело би затрпано камењем, и угледаше камење разбацано, али тело светитељево не нађоше, јер га Господ на неки Свој начин пренесе у непозната места.

Свети пак Аитал ђакон би одвезен у насеље звано Патрас;^[5] и тамо, такође од хришћана примораних на то, камењем убијен. А свето тело његово тајно узеше ноћу оближњи монаси и чесно сахранише.^[6] На месту пак где би убијен свети Аитал, по дејству силе Божије израсте дрво Мирсина,^[7] које исцељиваше од сваке болести. И стајаше то дрво пет година, исцељујући болести свих долазника. Видећи то, незнабошци га из зависти посекоше са кореном. Многи пак од достојних виђаху на том месту блистање небеске светлости и анђеле који певаху и слављаху Бога који прославља Своје свете, чијим молитвама нека се удостојимо и ми певати с анђелима славу Богу вавек. Амин.

**СПОМЕН СВЕТЕ МАТЕРЕ НАШЕ
СНАНДУЛИЈЕ**

ОВА благочестива персијска хришћанка усрдно помагала и ревносно служила сужњима - хришћанима по тамницама. Богата, она је своје богатство на то употребљавала. О њој се говори при описивању страдања светих мученика Јосифа и Аитала, под данашњим датумом. Скончала око 350. или 380. године.

СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА

ГЕОРГИЈА ПОБЕДНОСЦА ("ЂУРЂИЦ")

ОВОГА дана празнује се пренос моштију Светог Георгија из Никомидије у град Лиду Палестинску,^[8] где пострада у време цара Диоклецијана. Страдање овог дивног Светитеља описано је под 23. априлом. Пред смрт своју Свети Георгије умоли слугу свога, да му узме тело по смрти и пренесе у Палестину, одакле му и мајка родом беше, и где имаше велико имање, које раздаде сиромасима. Слуга тако и учини. У време пак цара Константина Великог буде сазидан у Лиди красан храм Светом Георгију од стране побожних хришћана, па приликом освећења тога храма пренесу се у њега мошти Светитељеве, и ту сахране. Безбројна чудеса догодила су се од чудотворних моштију Светог Георгија, великомученика Христова. (Опширније о Светом Георгију видети под 23. априлом).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

АГИКА, АГАПИЈА, ЕВДОКСИЈА, КАТЕРИЈА, ИСТУКАРИЈА, ПАКТОВИЈА и НИКТОПОЛИОНА

СВЕТИ мученици Агик и Евдоксије, заједно са Катеријем и Истукаријем, беху војници у граду Севастии,^[9] за царовања Декијева.^[10] Због ширења вере у Христа њих узе на одговорност војвода Маркел, и подврже их многобројним мукама. Затим их баци у тамницу, где их воловским жилама тукоше по леђима и по стомаку. Онда им зубе поломише. У време мучења војвода упути

светом Катерију ове речи: Ти си научио народ да не слуша царска наређења. - Он одговори: Нисам ја учио народ да се противи цару, него сам га научио да верује бесмртноме Цару, Христу.

После тога бише доведени свети: Истукарије, Пактовије и Никтополион, који исповедише Христа Бога. Због тога их најпре тукоше колцима, па их онда стављаху на друге разноврсне муке. Напоследку бише заједно са другима осуђени на спаљење. И тако скончаше у Господу.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ОДАСИЈА, СЕВИРА, АНДРОНА, ТЕОДОТА и ТЕОДОТЕ

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа мачем посечени.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИЛИЈЕ ЕГИПАТСКОГ

ПРЕПОДОБНИ отац Илија подвизавао се близу Антиноа, главног града Тиваиде. Седамдесет година проживео у суровим и неприступним стенама пустињским. Хранио се само хлебом и урмом, а у младости постио по читаве недеље. Исцељивао све муке и недуге на људима. Сав је дрхтао од старости. Упокојио се у 110. години живота и преселио у радост Господа својега. "Чувајте ум ваш од рђавих мишљења о ближњима знајући да њих убацују демони с циљем, да би удаљили ум од виђења својих грехова и од устремљења ка Богу", говораше овај свети подвижник.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АКЕПСИМА

ПРЕПОДОБНИ Акесим живљао у време цара Теодосија Великог.[\[11\]](#) Затворивши се у малој келији, он проведе у њој

шездесет година. За то време нити он кога виде, нити ко њега виде. Непрестано радећи на спасењу свом, он се непрекидно мољаше Богу, и од Њега добијаше сваку утеху. Келија његова беше ископана у земљи, и беше врло неудобна за обитавање. Храна му беше грашак, расквашен водом; и то је узимао једанпут недељно. Потребну за пиће воду он је двапут недељно захватао са оближњег извора, али тако да га нико виђао није. Најзад, после дугих и упорних молби и наваљивања, он просто би приморан да се прими свештеничког чина. Сатворивши многобројна чудеса, он на педесет дана раније провиде смрт своју, и у миру предаде дух свој Господу. Подвизавао се близу града Кира у Сирији.[\[12\]](#)

СПОМЕН СВЕТОГ АХЕМЕНИДА ИСПОВЕДНИКА

ЦАРСКИ великаш Ахеменид, за време персијског цара Издигерда, у четвртом веку, одрече се своје отачке вере и поверова у Христа. Када цар Издигерд сазнаде за то, шта све није радио да Ахеменида одврати од Христа, и врати у пређашњу веру. Али пошто у томе не успе, цар га лиши чина, одузе му сва богатства, па му чак одузе и све хаљине што је имао, дозволивши му да носи прегачу око средине тела. И нареди му да тако наг чува војне камиле. А када га после дуго времена једнога дана цар угледа са прозора где на страшној жеги гори од сунца и сав прашњав, цар се сети његове пређашње славе, позва га к себи и даде му кошуљу да је носи. И мислећи да је Ахеменид после толиких патњи и страдања омекшао и да ће попустити, рече му: "Сада је време да се одрекнеш дрводељиног сина", тојест Христа. - А Ахеменид, пун свете ревности, поцепав кошуљу на себи и баца је цару говорећи: Ти мислиш да ћу ја за ову кошуљу оставити веру своју. Ето ти кошуље, чувај је са својим безбожјем. - Видевши такву смелост, цар га отера наог из своје палате.

Провевши живот свето и богоугодно, блажени Ахеменид се престава у миру и доби од Господа венац исповедништва.

СПОМЕН СВЕТИХ ДЕВЕТ МУЧЕНИКА

ОВИ свети мученици скончаше од мача.

СПОМЕН СВЕТИХ ДВАДЕСЕТ ОСАМ МУЧЕНИКА

ОВИ свети мученици скончаше за Христа у огњу.

ЖИВОТ И ЧУДЕСА СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГЕОРГИЈА НЕАПОЉСКОГ, новог свештеномученика

СВЕТИ отац наш Георгије, нови свештеномученик, пореклом је из Неапољске епархије, која се турски назива "Нев-Шехер", а налази се у Малој Азији. Не зна се сигурно да ли се родио у селу Дар, које се налази северно од Неапоља, или у другом званом Кијоре, на његовој јужној страни.

Георгије је био свештеник и служио је у Неапољском храму Успенија Пресвете Богородице, у осамнаестом веку. љубав, смерност, незлобивост, смирење, братољубље и богољубље, били су главни украси његове блажене душе. Богослужио је као анђео Божји, тешећи и учећи речју и делом православне хришћане, који су стењали под тешким игом агарјанским.

Тако живећи и Богу угађајући, овај божански Георгије се удостоји на крају мученичког венца. Ево како се то догодило. Године 1797. житељи села Малакопе, удаљеног од Неапоља око шест сати хода, позваше Георгија за неки велики празник да им служи, пошто је њихов парох или био болестан или се крио од турског беса. У оно

време, на име, Турци су вршили прогоне хришћана из одмазде због устанка, који беше избио на челу са Орловим. Георгије се одазва позиву сељана Малакопе. Но пошто беше стар и немоћан, узјаха на магаре и крену на пут, никакво зло не слутећи. Кад се, међутим, приближи Малакопи, на месту званом "Кобја - Дере", тј. Речни кланац, појавише се изненада пред њега турски чобани и на диваљ и нечовечан начин нападоше на овог човека Божјег, кога су и Турци поштовали као свеца, опљачкаше га и свукоше гола, па га онда убише, одсекавши његову часну главу. Његово наго тело и избодено ножевима, заједно са светом главом, бацише у оближњу рупчагу. Тако овај верни слуга Господњи Георгије "пун плодова правде" (Приче, 3, 9), запечати своје чисто и врлинско живљење мученичким крајем, положивши душу своју за ближње своје (уп. Јн. 10, 11).

Хришћани Малакопе, не знајући шта се десило, чекаху долазак Георгијев али узалуд. Прођоше три четири дана а он се није појављивао. То узнемири и хришћане у Неапољу, па сазнавши од браће из Малакопе да се он уопште није појавио, кренуше у потрагу за њим. Претраживши сав пут нађоше на крају његово наго тело и часну главу онде где их беху бацили Турци. Бојећи се Турака, они на том истом месту сахранише на брзину његове свете мошти, положише на његов гроб један камен са простим натписом "Свештеник Георгије", и удаљише се оплакујући свога дивнога пастира.

Од тог тужног догађаја прође прилично времена, док се једне ноћи не јави у сну овај Свештенмученик једној побожној удовици, којој исприча шта му се десило и како је пострадао на путу за Малакопу. Затим јој заповеди да јави општинским Старцима да дођу у "Кобја - Дере" и узму његове мошти. Пошто жена не обрати пажњу на то виђење, оно се понови после неколико дана и она сва у страху оде и јави једноме од Стараца. Чувши за то побожни Неапољани кренуше се на челу са јерејом Неофитом, који је служио у храму Успенија Богородице и био син сапароха св. Георгија јереја Василија, да пренесу мошти светитељеве. Кад откопаше гроб нађоше његове мошти целе и нетрулежне, испуњене божанског миомира и благодати, поклониле им се, па положивши их у дрвени кивот, пренеше у кућу јереја Неофита. Пред моштима је стално

горело неугасиво кандило а мноштво народа долазило ради молитава и исцељења и певања молебна светитељу. Убрзо мошти су биле пренете у свети храм, по жељи градских Стараца; али потом бише поново пренете у дом реченог јереја.

На моштима Свештеномученика Христовог дешаваху се многа чудеса. Навешћемо само нека од њих. Неки зограф из села Прокопија, који није имао деце, чувши за чуда св. Георгија, пође са својом женом код Светитеља и топло се мољаху да им Бог да дете. Обећавши да ако дете буде мушко, да ће му дати име Георгије и да ће га после шест месеци од рођења донети са крчагом уља, пешке ходећи, да заблагодаре свецу. Бог молитвама Свештеномученика услиша њихову молитву и даде им мушко чедо; но они од велике радости заборавише на своје обећање. После годину дана Светитељ се јави зографу и подсети га на његово обећање, запретивши да ће му дете узети натраг ако га не изврши. Он пак уплашен, узе одмах идућег јутра жену и дете и уље и пешачећи цео дан стигоше и поклонилише се моштима светога. На основу лика који му се појавио у виђењу, зограф наслика и свечеву чудотворну икону, коју су касније многи пресликавали.

Једна друга жена из породице Демерзи Пандели, доносила је на свако вечерње своје болесно трогодишње дете, које је било узето, тражећи му лека. Такође један двадесетогодишњи младић, који је имао неподношљиве болове у очима, долазио је свакодневно моштима Свештеномученика. Ова жена видевши младића са завезаним очима и слушајући његове јауке у дворишту дома попа Неофита, где су у једној малој келији почивале мошти, помисли у себи: ако овај младић који је тако дуго поред моштију светога не доби исцељење, зар ће се мој син исцелити?

Док је то помислила, спотаче се на степеницама и скотрља се низ њих онесвешћена, а њен синчић паде мало подаље од ње, без икакве повреде. Попадија Евгенија и једна друга жена из дома, звана Марија, с муком повратише себи ову жену, која чим се освести, тражаше своје дете и плачући исповедаше свој грех маловерја. Онда са радошћу и благодарношћу приступи са дететом моштима Светога, и дете мало после тога доби потпуно исцељење. Касније је то дете био познати продавац сира у Неапољу.

Син опет неког Томе Сарија који се звао Јован, разболе се у дванаестој години од нервне болести и беше веома опасан по околину. Његови домашњи га свезаше и доведоше Светитељу. Ту га привезаше за ногар кивота. И после три дана дечко потпуно оздрави. И он је касније био трговац у Цариграду.

Једна друга жена по имену Марија Тосуноглу причала је о чудесном догађају који се њој десио: "Кад сам била девојчица од шест година, деси се да се разболим, и моји ме пошаљу код тетке, која је становала испод куће Анестија Хаџипродрома. Онде ме примише са љубављу и оставише да преноћим поред светитељевог кивота. Ујутру пак када сам се пробудила била сам потпуно здрава".

Дође, на крају, година 1924. када је извршена размена становништва између Турске и Грчке. И Грци из Кападокије се спремаху да пређу у Грчку: сваки је узимао оно најдрагоценије што је могао да понесе са собом. Архимандрит Игњатије, који је служио у храму Успенија после смрти јереја Неофита и у који су после Неофитове смрти поново пренете свете мошти, побрину се да пре свега буду спуштене до пристаништа мошти Свештеномученика. Мошти бише у Мерсини укрцане на брод. Но кад је било око пола ноћи, посада брода примети чудећи се некаквог свештеника како се дотиче машина, наређује морнарима па после исчезава. То се понови и следеће ноћи, а капетан брода мислећи да се ради о оцу Игњатију, оштро му приговори два пута да се не меша у послове посаде брода и не ствара забуну. Игњатије га је уверавао да он појма нема о чему се ради и да се целе ноћи није ни макао са свог места. После пак кратког времена подиже се јака бура, која се преко целог дана повећавала. Дивљи таласи су ударили, све се на лађи превртало и нико није био у стању да објасни откуд таква бура тако изненада. Тада о. Игњатије приступи капетану и објасни му да се на броду у складишту налазе мошти светог Георгија. Они одмах сиђу до места где су биле мошти и нађу их у изврнутом положају. Са побожношћу поставе мошти на њихово место и оног момента престаде бура и сви заблагодарише Богу и његовом светитељу, док је о. Игњатије пред моштима служио молебан. Кад брод стиже у Грчку свете мошти бише уступљене Неапољанима, који их са побожношћу поставише у храм св. Евстатија у Новом Неапољу,

изнад Нове Јоније (предграђе Атине) где се и данас налазе, чудотворећи и благодатни миомир дарујући свим потребитима здравља и утехе.

Ево још једног дивног чуда Светитељевог. У месту Кокиња живела је једна седамнаестогодишња девојка по имену Марија Кутлиду заједно са својом мајком. За време Немаца, због глади, мајка напусти Агину и оде са ћерком у Кардицу код сестре монахиње, која је ту живела у манастиру. Ту су биле мирне све док није почео братоубилачки рат између комуниста и националиста (који у ове наше дане зали земљу невином братском крвљу не само у Грчкој) и од кога нека би нас Бог сачувао од сада па во вјеки. Тада почеше сатанска убиства, вешања и међусобна клања, која својим ужасима остављаху дубоког трага у душама и срцима људи, особито у душама невине деце. Тако и мала Марија би престрављена гледајући како поред ње убијају једну жену и од тада не могаше наћи мира. Мајка је прво пренесе у клинику у Волос ради лечења, где остаде 25 дана, а потом је пренеше у Атину. Међутим, ни ту јој лекари не могаху ништа помоћи. По савету Клеонике Ангелоглу, која је била родом из малоазијског Неапоља а становала у Кокињи, несрећна мајка поведе своју болесну кћер код свештеномученика Георгија. Ту заноћише поред моштију мученика; а ујутру, у освит празника св. Евстатија, Марија заспа, док се њена мајка са Клеоником и даље топло молила. Тада Марија прошапта кроз сан: "Поп Георгије, мајко, помаза ме машћу по врату". Чувши то Ангелоглу рече њеној мајци: "Твоја ћерка ће потпуно оздравити". За време јутрења Марија поче силно да се тресе и да дрхти. Мајка пак у жељи да помогне својој многострадалној кћери, покушаваше да је придржи, али она викну: "Не додируј ме, јер ми поп Георгије удари инјекцију у руку". Заврнувши рукав на њеној руци, они заиста приметеше на њој једно место потпуно црвено. И од тог момента Марија потпуно оздрави (то се догодило 19. септембра 1949. године). Отада Марија сваке године долази из благодарности у храм св. Евстатија, целивајући мошти чудотворца Свештеномученика Георгија Новог. Светитељ исцели и Анастасија Стефанидиса, са местом боравка у Новом Неапољу, из улице Свете Лавре, број 40.

Тако овај новомученик Христов прослави и прославља Господа свога и за живота и после смрти, помешавши крв своју невину са крвљу Јагњетовом, и дарујући кроз њу спасење и наду свету, Каиновом мржњом затрованом.[13] Његовим светим молитвама, Тројице Боже Трисвети, и нас исцели и просвети. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДОРА ИСПОВЕДНИКА, епископа Анкирског

ПОДВИЗАВАО се за време иконобораца. Изобличио тиране и смело проповедао поштовање светих икона. Због тога био прогоњен из места у место, проводећи живот у чедности и чистоти. На крају и крв своју пролио за Господа свога. Службу му написао Теофан Начертани, који га је вероватно и лично познавао.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ АНЕ

ЂЕРКА кнеза Всеволода Јарославича и сестра Владимира Мономаха; она се од младости подвизавала као монахиња у Андрејевском манастиру у Кијеву. Поставши настојатељица манастира, преподобна Ана се много старала око његовог уређења; устројила је и училиште, снабдела га многим књигама, и сама у њему учила девице. Упокојила се преподобна 1112. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИЛИЈЕ

СКОНЧАО у миру.[14]

НАПОМЕНЕ:

1. Сапор II, цар персијски, владао од 310. до 381. године. Био свиреп гонитељ хришћана.
2. Под називом волхови, или маги, у старини су се разумевали мудри људи, поседници високих и опширних знања, нарочито знања о тајним силама природе, о небеским светилима, о свештеним словима, о јероглифима, и томе сличном. Они су испитивали природне појаве, тумачили снове, предсказивали будућност; већином, они су уједно с тим били и жреци, и имали велики значај и углед, како на царским дворovima тако и у народу. О персијским волховима говори се у књизи пророка Данила: гл. 2 и даље; из Персије су, вероватно, дошли волхови што су се поклонили новорођеном Спаситељу (Мат. 2, 1-13). Волхови су постојали и у другим земљама: Вавилону, Асирији, Мидији (види: Књ. пр. Данила; 4 Мојс. гл. 22 и 23), и у Египту (1 Мојс. гл. 41; 2 Мојс. 7, 11). Реч "волх" првобитно је имала исти значај као и реч "мудар"; касније она је стала означавати: врача, мађионичаре, бајаче, дозиваче мртвих, и томе слично.
3. Арбела - град на једној притоци реке Забате, недалеко од Ниневије.
4. Манихејство - јерес, настала у Персији под утицајем покушаја да се хришћанско учење споји са учењем Персијске вере Зороастрине; а Зороастр је учио, да од вечности постоје два начела, два царства: царство добра и царство зла. Оснивач манихејства Манес, који је живео у трећем веку, с почетка је био маг, затим примио хришћанство, постао чак и презвитер, но убрзо био одлучен од Цркве што је био под утицајем Персијске незнабожачке вере; доцније, при персијском цару

Варану I био је погубљен. По његовом учењу: Христос је само светли еон (дух), који је произашао од Оца светлости кроз истицање; једна половина Његова била је прогутана материјом и створила душу видљивог света, такозваног страдајућег Исуса, а друга половина се, помоћу другог еона, Животворнога Духа, ослободила материје и сместила у сунцу; то је такозвани бестрасни Исус. Оваплоћење Христа, то је силазак са сунца бестраснога Исуса ради ослобођења страдајућег Исуса, чије је светле честице Сатана, тобож, сабрао, и да би лакше владао њима затворио их у лицу човека. - По овоме учењу оваплоћење Христа било је привидно (докетизам). У моралном погледу ово учење проповедало је борбу с материјом, ради ослобођења од ње светлости, кроз постепено умртвљавање у себи тела. - Манихејска јерес била је нарочито распрострањена у четвртном и петом веку.

5. То место у Бет-Нугардској области. Нугарда - град са епископијом, потчињеном митрополији Мосулској.
6. Свети Аитал би каменован у јуну месецу, у петак последње Духовске неделе, но будући да је страдао заједно са остала два мученика и показао исту храброст са њима, они се празнују заједно на данашњи дан.
7. Мирсина - мирта, миртино дрво; расте у тропским пределима; има црвенкасту кору, дуге чврсте гране са зимзеленим лишћем, и мирисавим белим цветићима у Мају.
8. Лида, или Диосполвд, - град у Палестини, у равници Саронској, У пределима племена Венијаминова. (Данас је то насеље и аеродром Лод код Тел-Авива, у Израелу).
9. Реч је о Севастији Јерменској.
10. Римски цар Декије - жестоки гонитељ хришћана; царовао од 249. до 251. године.
11. Царовао од 379. до 395. године. За време његова царовања вера хришћанска коначно утврђена у Римској царевини.
12. Спомиње се још и 13. фебруара (а и 29. јануара, осим ако се не ради о неком другом светом истога имена). Његов живот описао Теодорит Кирски ("Филотеос историја", 15).

13. Живот и службу свештеномученика Георгија Неапољског написао је о. Герасим Микроагиоананит, изд. у Атини 1952. год.
14. Можда иста личност са Илијом Египатским.

4. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОАНИКИЈА ВЕЛИКОГ

ПРЕПОДОБНИ Јоаникије роди се у селу Марикати у Витинијској области, од оца Миритрикија и мајке Анастасије. Као дечко он по наређењу родитеља пасијаше домаћу стоку њихову. Иако не би дат да учи књигу, он ипак разумом превазилажаше многе школоване, јер изучи заповести Господње. Њега учаше Дух Свети, и он беше веома врлинаст, кротак, смирен, трпељив и послушан; а за молитву имађаше такво усрђе да је често, оставивши своје стадо, читав дан стајао на усамљеном месту и молио се усрдно

Богу. А кад се удаљавао на молитву, он је своје стадо закрштавао крсним знаком, и стадо се није никуда разилазило, и нису га крали ни звери ни лопови, и блажени дечко је предвече враћао стадо кући својој.

Тако Јоаникије провођаше живот свој док не постаде пунолетан. У то време у Грчкој цароваше злочестиви Лав, син Константина Копронима, заражен иконоборачком јереси.[1] Овај цар стаде по целој царевини скупљати у своју војску младе људе који су се одликовали лепотом и храброшћу. Када ти цареви скупљачи војника дођоше у Витинијску област и обретоше се у Јоаникијевом селу, они нађоше да је Јоаникије млад, леп, стасит, здрав, те тако подесан за војску. Зато га они узеше са собом и уврстише у ексувиторе. Од тога времена Јоаникије поче војниковати, и беше страشان непријатељима због свога јунаштва, а мио савојницима због своје кротости и смирености; но најмилији беше Богу, јер врло марљиво испуњаваше свете заповести Његове. Међутим ђаво, завидећи таком врлинском животу Јоаникијевом, заведе га у иконоборачку јерес. Та јерес у то време ствараше велику пометњу у Цркви Божијој преко иконоборачких царева: из храмова Господњих избациваху се свете иконе, и прогоњаху се они који им се клањаху. И Јоаникије беше толико прелашћен том јереси, да ни чути није хтео за свете иконе. Али Бог који хоће да се сви спасу, спасе и њега од те прелести на следећи начин.

По промислу Божјем Јоаникије би са својим одредом послан на Исток. При повратку отуда он пролажаше преко једног дела планине Олимпа,[2] где се у то време подвизаваше један прозорљиви монах. Овај монах, осетивши да туда пролази са својим одредом Јоаникије и дознавши од Духа Божијег све о њему, изиђе из своје пустињске келије, приђе Јоаникију и рече му: Чедо Јоаникије, ако се називаш хришћанин, зашто онда презиреш икону Христову? Узалуд су сви твоји врлински подвизи, ако немаш праве вере.

Чувши то, Јоаникије се удиви што га назва по имену онај који га није познавао, и што изобличи дела његова човек који га никада виђао није. И Јоаникију би јасно, да је човек који му говори пун Духа Божија, и да је својом прозорљивошћу дознао све односно њега. Зато Јоаникије паде пред њим на земљу, клањајући му се и молећи

опроштај од њега. Притом говораше, да је он сагрешио из незнања, и обећаваше да ће исправити себе и одавати дужно молитвено поштовање и поклоњење икони Христовој и иконама свих Светитеља.

Од тога времена блажени Јоаникије поче усрдно почитовати свете иконе, и дубоко се кајаше што их је у незнању свом презирао. И тугујући због тога, он стаде кажњавати себе постом и разноврсним умртвљавањем тела. Иако живећи у царским придворјима, он је лежао на голој земљи, усрдно се молио и бденисао по сву ноћ, и никада до сита није јео. А када се догађало, те је бивао за заједничком трпезом са дружином, он је толико јео тек да сакрије пред њима своје испосништво.

Пошто он проведе шест година у таким подвизима, навалише Бугари на Грке великом војном силом и стадоше пустошити Тракију. Грчки цар крену против њих са свом војском својом, у којој беше и блажени Јоаникије. Када се војске сударише, настаде битка у којој Бугари стадоше надвлађивати Грке. Тада Јоаникије показа велику храброст, поражујући иноплеменике као нови Давид; и пред лицем самога цара он одбрани свој одред од непријатељских мачева, јуначки одбијајући непријатеље и секући их као траву. Он избави такође једног знаменитог велможу грчког, који борећи се са Бугарима би савладан и заробљен од њих: јер Јоаникије јурну међу Бугаре, и једне мачем посече а друге разјури, и тако ослободи заробљеног велможу. Видећи такву Јоаникијеву храброст, цар упита одакле је, чији је, и како се зове, и нареди те све то записаше у његову подсетницу, да би после битке одликовао тако храброг војника високим чином и другим одличјима. Међутим Јоаникије, угледавши једног страшног Бугарина, сличног Голијату, где је препречио тесни пут Грцима и убија многе, јурну на њега и одруби му главу. Такво беше јунаштво блаженог Јоаникија у борби противу видљивих непријатеља; оно је предсказивало његову будућу борбу са невидљивим непријатељима и његову победу над њима.

Враћајући се са војском из рата и пролазећи поред планине Олимпа, Јоаникије се опомену онога монаха који из пустиње изиђе преда њ и изобличи га за иконоборску јерес, и донесе одлуку у срцу свом: да све остави, да се настани на тој планини, и да као монах

живи у молитвеној осами и тиховању насамом с Богом. Ову своју одлуку он убрзо и приведе у дело. Јер када стиже у царску престоницу, где је за показано у рату јунаштво имао добити од цара висок чин и дарове, он све то намах презре, сматрајући све то за трице. И напустивши своје другове по оружју, он након двадесет пет година службовања у војсци, крену к монасима, да отпочне нови рат, рат - "противу духова зла испод неба" (Еф. 6, 12). И најпре дође у манастир Авгарски. Лепо примљен од тамошњих монаха, он игуману Григорију откри своју намеру: да хоће да иде у пустињу и да тамо живи усамљенички у молитвеном тиховању и подвизавању. Игуман у почетку одобри његову намеру, али му потом рече: Намера је твоја добра, мили, но ја ти не саветујем да се одмах одаш пустињачком животу и удаљиш од људи, док претходно не навикнеш на монашка правила и обичаје. Зато, поживи најпре са врлинским и искусним монасима, сазнај од њих у које време и на који начин обављати молитву, научи се смиреноумљу, послушности и кротости, па после тога можеш ићи у пустињу. Пази, чедо, да се не одаш таквом животу без претходне обуке, јер ћеш тада ти сам бити савладан и побеђен од врага, уместо да он буде савладан и побеђен од тебе.

Јоаникије послуша овако користан савет, одложи своју намеру на извесно време, и придружи се овим богонадахнутим мужевима, да се од њих научи добродетељном, врлинском живљењу. И ту се најпре учаше монашким правилима и животу, и у друга два манастира. Јер затим он оде из Авгарског манастира и други манастир, звани Утотелас. И пошто беше неписмен, он се тамо поче учити писмености. Али видевши да тај манастир често посећују мирјани, те се тиме нарушава монашко безмолвије, монашко молитвено тиховање, он оде одатле и дође у трећу обитељ, Антидијеву, и проведе у њој две године. Он научи тамо тридесет псалама Давидових, и доби много духовне користи од тамошњих монаха.

После две године Јоаникије се поново запали жељом за пустињачким молитвеним самовањем и тиховањем, и намисли да се попне на тамошњу оближњу гору, да се тамо настани и отпочне пустињачки живот. Но претходно он проведе седам дана постећи се

и усрдно молећи Бога, да му Он буде руководилац на путу који је изабрао. И у седми дан овај нови Мојсије чу с неба глас који му наређује да узиђе на ту гору. И изиђе Јоаникије из Антидијева манастира, и похита ка тој оближњој гори. И попевши се на њу он стаде тражити место где би се настанио. И гле, угледа он два монаха пустињака, на којима беху хаљине од длаке и којима храна бејаше пустињска трава. Пришавши им, он им се поклони. А они уставши сатворише молитву, и стадоше разговарати с њим. Јоаникије им исприча све о себи и откри им своју намеру; и много духовне користи доби Јоаникије од њиховог светог разговора. Притом му ти пустињаци пророчки предсказаше да ће му после педесет година подвизавања, при самом крају његовог живота, завидљиви људи приредити искушење. Али, говораху светитељи, горке последице срушиће се на њихову главу, а теби се неће десити никакво зло. - Тако и би, што ће се видети касније. Изрекавши ово пророчанство Јоаникију, блажени пустињаци му дадоше хаљину од длаке, која се на језику те земље називаше левитонар. Та хаљина беше Јоаникију као непробојни штит противу свих стрела вражијих, као што то он сам казиваше касније.

По завршеном душекорисном разговору пустињаци се растадоше и кренуше у далеку пустињу, а Јоаникије оде на гору која се зваше Трихаликс. И тамо борављаше без келије, имајући небо за покривач. А кад за њега дознаде гореспоменути Григорије, игуман Авгарског манастира, он му направи на тој гори малу колибу, у коју би се блажени могао склањати од олује, кише и снега. И Јоаникије затворивши се борављаше у тој колиби. Потом почеше долазити к њему манастирска братија, желећи разговарати с њим и духовно се користити од њега. То сметаше преподобноме, јер му нарушаваше молитвено самовање и тиховање, и он напусти ту гору и крену да тражи друго место за своје подвижничко самовање. И пролазећи мимо насеља у Хелеспонту,^[3] он виде близу њега другу високу гору, са непроходним шумама и урвинама, и настани се тамо. И ископа у земљи и тесну пештеру, и стаде живети у њој не излазећи никауда. Храну пак добијаше он од једнога чобанина, који на тој гори пасијаше козе. Он једанпут месечно доношаше светитељу помало хлеба и воде, а за то добијаше од њега велики дар: благослов и

молитву. Преподобни се подвизаваше тамо три године, дан и ноћ молећи се и славећи Бога. Појући пак псалме Давидове, он свакоме стиху додаваше ове речи: Нада је моја Отац, уточиште је моје Христос, заклон је мој Дух Свети. - Ове речи му ствараху велику сладост у срцу. По угледу на њега многи имађаху обичај често изговарати ове речи.[4]

После свог трогодишњег боравка у тој тесној пештери, светитељ једном изиђе до једне цркве, која се налазила недалеко одатле. Утом случајно дођоше тој цркви и неки војници, који су некада заједно војниковали са Јоаникијем и имали другарску љубав к њему. И један од њих, угледавши Јоаникија, познаде га, и загрливши га плакаше од радости, и подсећаше га на пређашњи живот његов, на храброст у биткама, на славу и поштовање које је уживао код цара, и чуђаше се зашто је све то Јоаникије оставио и изабрао живети у сиротињи. А када се тај војник обрати другим војницима, желећи да им објасни ко је Јоаникије, Јоаникије побеже од њих. И жудећи да се сакрије од свију, он оде у горе Контуријске,[5] где бејаше много звериња и змија. Настанивши се тамо бежећи од славе људске, светитељ живљаше са зверињем и змијама, и говораше са Давидом: Ето, далеко побегох и настаних се у пустињи: чеках Бога који спасава од малодушности и од буре (Псал. 54, 8-9).

После доста времена преподобни Јоаникије реши да иде у Ефес к цркви светога Јована Богослова ради поклоњења и молитве. На путу за Ефес, пролазећи поред једног молитвеног дома,[6] он при заласку сунца срете мужа и жену, супруге, који иђаху томе дому да изврше помен својим покојним родитељима. Угледавши га, супрузи се уплашише, јер он бејаше страшан: висок растом, одевен у власеницу, бос, и сав обрастао у длаку. А светитељ, видећи их где се тресу од страха, рече им кротко: Не бојте се, децо! него ми реците куда води овај пут. - Они му рекоше да води ка реци која се у то време беше страховито излила, да је било немогуће прећи је без чамца. Преподобни оде ка реци, и кад дође до ње, он се одмори мало, а у поноћи устаде и пређе на другу обалу реке ходећи по води као по суву, не оквасивши ноге. А када стиже у Ефес и дође храму светога Јована Богослова, пред њим се црквена врата сама отворише. И он уђе унутра, и дуго се мољаше, клањајући се и целивајући свету

икону возљубљеног ученика Христовог. А кад изађе из цркве, врата се одмах сама затворише, и он поново крену на пут, враћајући се своме обиталишту на Контуријским Горама. Но деси му се тада да пролажаше поред једног женског манастира, где беше нека мајка која имађаше код себе младу ћерку која, силно обузета телесном страшћу, хођаше да напусти монашки чин и своју мајку, и да иде у свет, и да се уда. Мајка је са сузама саветоваше и мољаше да трпи телесно искушење из љубави према Христу и да умртвљује тело своје, а да не оставља монаштво и да не предаје себе ђаволу на поругу и погибао своју. Али не могаше усаветовати њу која је горела пламеном страсти и већ хтела да бежи из манастира. Блажени пак Јоаникије, дознавши све то, сажали се на ову девицу, призва је к себи и рече јој: Чедо, метни руку своју на моје раме. - И када девица то учини, светитељ се са сузама помоли Богу, да се девица избави од те страсти и ђаволског искушења, и да сва тешкоћа њеног искушења и све телеоне страсти њене пређу на њега.

Тако и би. Девица се ослободи од свих нечистих мисли и телесних похота, и остаде у свом манастиру живећи бестрасно и угађајући Богу; а Јоаникије крену својим путем у Контурију. На путу он осети у себи пламен телесне похоте, и нападоше га рђаве помисли као страховита олуја; и усковитлаше се у њему валови нечистих страсти; и сва му крв закипи као у огњу; и сва напаст што беше на оној девици, спопаде блаженог Јоаникија. А он трпљаше мушки, морећи тело своје великим подвизима. Наишавши пак у планинској раселини на огромну змијурину, преподобни Јоаникије одлучи да себе да змији да га поједе, више волећи да умре него да попусти нечистим мислима и да оскврнави чисто тело своје. И притрча змијурина да би га појела. Али змија не хте ни да га се дотакне. И када Јоаникије стаде дражити змију, желећи да га змија уједе, змија се неочекивано обрете мртва. Од тога часа у Јоаникија погинуше нечисте мисли, угасну страст, престаде похота, и поврати се мир у тело његово. Уједно с тим њему би дата од Бога власт над видљивим и невидљивим змијама, да стаје на њих и да сатире главе њихове. Када светитељ једном стајаше и псалме Давидове појаше, изненада се гомила камења близу њега поче мицати. Погледавши на ту страну, светац угледа где из камењара излази страшна змија

огњених очију. Он је само додирну штапом својим, и змија тог тренутка угану. Другом пак приликом, у зимње доба светитељ уђе у једну дубоку пештеру и наиђе у њој на змију, чије очи гораху као огањ. Не слутећи да је пред њим змија, и мислећи да је то у самој ствари огањ, светитељ набра дрва и стаде их метати на змију, желећи да се огреје на таком мразу. А змија стресе са себе дрва, и светитељ тада виде да је то змија. Али се не уплаши, него се смести на десној страни пећине, и пребиваше ту заједно са змијом све док не прође зима.

Када се навршаваше дванаеста година Јоаникијева борављења у пустињи, Јоаникију дође глас с неба који му нареди да иде у манастир звани Еристе, и тамо се обуче у монашки чин. Јер Јоаникије, тако велики монах врлинама, још не беше обучен у монашку ризу. Јоаникије одмах крену у указани манастир; и стигавши тамо у време жетве он исприча о себи игуману тога манастира Стефану. Сутрадан игуман Стефан, сатворивши изјутра уобичајене молитве, обуче преподобног Јоаникија у монашки лик, њега који и пре тога беше савршен монах, превазилазећи многе својим подвизима. Обучен пак у монашку ризу, преподобни се стаде још више подвизавати, труд труду додајући. Настани се он у месту званом Критама, и окова себе у железне вериге, шест лаката дугачке, и затвори се; и проведе у затвору и оковима три године он, добровољни сужањ и мученик Христов.

Након три године преподобни зажеле да иде у Хелидон, да види великог међу испосницима Георгија.[7] Скинувши окове са себе, он крену на пут. И када дође до реке зване Горам, наиђе на змију која мућаше воду у реци и ометаше њено течење: молитвом и крсним знаком преподобни умртви ту змију. Стигавши код великог Георгија, он проведе с њим три године, изучи у њега цео псалтир, па поново отиде у Антидијевску обитељ са учеником Пахомијем.

После неког времена преподобни Јоаникије оде у Авгарску обитељ. За време боравка свог у овој обитељи преподобни отац пође једном са другим монасима да види нови манастир који се зидао на оближњој гори. Када се приближаваше тој гори, појави се из пустиње необично велики јарац. Сапутници Јоаникијеви монаси стадоше помишљати како да ухвате тог јарца, од чије се коже могао

направити добар мех. Преподобни пак, видевши помишљање њихово, нареди једноме монаху, коме име беше Сава, да иде и доведе к њему тога јарца. Сава упита: А ако јарац нагне бегати, како ћу га стићи? - Светитељ му рече: Ти, брате, само иди и изврши што ти је наређено, а јарац ће сам прићи теби и следовати за тобом. - Затим, обративши се другим монасима, упита их: Да ли је јарчија кожа згодна за прављење меха од ње? - Они одговорише: Веома је згодна; и ми на то помишљасмо пре но што ти рече. - А када јарац би приведен, преподобни га стаде гладити својом руком, а братију учаше у то време да буду милостиви према животињама и да одсецају своје жеље. И после тога он поново пусти јарца у пустињу на пашу.

Преподобни имађаше и дар прозорљивости. Он предказа скору смрт цара Никифора, што и би: јер цар, рањен у рату са Бугарима, умре. Исто тако прорече он брзу смрт и Ставрикију, сину цара Никифора, који ступи на престо после оца.[8] А када преподобни живљаше на гори Прусентијској, што је напореда са високом гором Олимп, бејаше тамо један монах по имену Гурије, човек лицемеран, жељан славе од људи, кога сви слављаху као великог подвижника. Овај монах, видећи да је далеко од истински врлинског подвижника, светога Јоаникија, подаде се зависти. И желећи да Јоаникија истреби са земље, он спреми отров, и дошавши преподобном као Јуда са умиљатим речима, метну му отров у пиће. А преподобни, као човек безазлен, мислећи да Гурије гаји према њему искрену љубав пријатељску, и не подозревајући ништа, попи смртоносни отров. И одмах га спопадоше силни болови, и он се обреде у смртној опасности. Међутим Бог не допусти да угодник његов превремено сконча таквом смрћу, него му посла у помоћ Свог светог мученика Евстатија: јавивши му се у виђењу, свети Евстатије га исцели од болести и поврати му здравље. Из благодарности за то, преподобни подиже тамо цркву у име светог великомученика Евстатија, и устроји при њој манастир.

Једном ноћу преподобни Јоаникије, стојећи на молитви, виде овакво виђење: са источне стране горе отвори се извор, точећи изобилну воду, а око извора стајаше мноштво оваца које пијаху ту воду. Светитељ се чуђаше томе виђењу, јер је знао да у тој пустињи

није никада било ни извора ни оваца. А кад свану, он оде на то место, и не нађе ништа - ни овце, ни извор; али само место беше дивно и врло погодно за живљење. Преподобни сазнаде од старца, да је на том месту некада била црква Пресвете Богородице. И он протумачи себи своје виђење овако: извор који точи изобилну воду јесте благодат Пресвете Богородице која ће се изливати на том месту, а овце су људи који добијају благодат од Пресвете Богородице. И уложи преподобни свесрдно старање, да се на том месту поново подигне црква у име Пресвете Богородице, што он и уради за кратко време. Подиже он прекрасну цркву, и устроји манастир, и сабра мноштво братије помоћу Божјом и сарадњом Преблагословене Дјеве Марије Богородице.

При грађењу цркве преподобни Јоаникије сам рађаше, носећи камење и помажући зидарима. Једном када пружи руку да узме са земље камен, изађе змија испод камена, уједе га за руку, и висаше на њој. А он, као нови Павле, отресе змију са руке, и не би му ништа зло (ср. Д. А. 28, 5).

Вршећи своје усрдне молитве, преподобни Јоаникије се уздизаше горе не само духом, него се и телом подизаше изнад земље. Једном блажени Евстратије, ученик и подражавалац светог живота преподобног Јоаникија, тајно се увуче у цркву и сакри у једном углу када преподобни беше ушао сам у цркву ради молитве. И Евстратије, пажљиво посматрајући како се преподобни моли, виде ово: преподобни, подигавши увис руке своје и високо се уздигавши изнад земље, стоји у ваздуху и моли се. Видећи то, Евстратије се запрепасти. А кад заврши молитву, преподобни се опет спусти на земљу, и приметивши Евстратија, би му криво и рече му: Писано је: "У Тебе нема места ко је лукав" (Псал. 5, 5), а ти се усудио да лукаво кришом посматраш грешну молитву моју. - И преподобни запрети Евстратију да никоме не прича о томе.

Овај дивни муж чињаше чудеса: речју изгоњаше ђаволе из људи, крсним знамењем и молитвом исцељиваше сваку болест, и многе избави од уједа змија. Због тога се стицаше к њему мноштво народа: један је молио за исцељење од болести, други - за избављење од нечистих духова, трећи - само за благослов и молитву. Али тиме нарушаваху преподобноме молитвено самовање и тиховање.

Узнемирен због тога он поново оде на Трихаликову гору, и борављаше на њој немајући никаквог склоништа.

Међутим, Евстратије, монах Авгарског манастира, имајући искрену љубав према блаженом оцу и желећи да се види с њим, ревносно га тражаше, и пронађе га на гори Трихаликовој. После уобичајене молитве Евстратије упита блаженог Јоаникија о Лаву Јерменину,^[9] који у то време цароваше у Грчкој, да ли ће он дуго смућивати Цркву иконоборачком јереси. Светитељ одмах изјави, да ће Лав скоро погинути. И би тако. Јер Михаил, прозван Валвос или Травлиј, уби Лава Јерменина, и ступи на престо после њега.^[10]

Овај божанствени муж Јоаникије навикну ходити са штапом због старости. А када једном иђаше уском стазом кроз планински кланац, њему се штап омаче из руку у провалију, те је било немогуће наћи га. Тугујући за штапом, светитељ преклони колена и узношаше Господу уобичајене молитве; а штап у то време, ношен невидљивом руком по ваздуху, спусти се светитељу у руке.

Једном приликом ходећи по пустињи светитељ обрете једну празну пећину, у којој обитаваху зли дуси. Та се пећина допаде преподобноме, и он се настани у њој. Међутим зли дуси, не подносећи његово присуство, устадоше против њега отворено и чињаху му разне пакости, желећи да га уплаше и отерају оданде. Они викаху на њега, шкрипаху зубима, исмеваху га; застрашиваху га, скакаху око њега, нападаху га, и, изгледало је, љуљаху сву пећину. А светитељ, по речи светог апостола Павла, стајаше као у време битке, обучен у оклоп и штит вере,^[11] и ни у шта не сматраше вражије нападаје. А зли дуси викаху, као некада не подносећи присуство Христово: Што си дошао овамо пре времена да нас мучиш?^[12] - И не могући победити непобедивог они, побеђени њиме, бегаху од Њега.

У то време кћи једног знаменитог бољара, која се држала праве вере, лежаше ослабљена на постељи и тешко се мучаше. А када је ношаху к светитељу он сам изиђе пред њу и срете је, и сажаливши се на њу због њене побожности, јер је почитовала свете иконе усред толиких иконобораца, исцели је од болести молитвом и светим крсним знамењем и подари јој потпуно здравље. Деси се пак да тамо беше светитељев зет, ожењен његовом сестром. Он беше помрачен

иконоборачком јересју, и светитељ га дуго поучаваше, да би га извео на прави пут истинске вере и он почео указивати достојно молитвено поштовање светим иконама. Али када светитељ својим поукама ништа не успе, јер његов зет беше упоран као Фараон, тада блажени, заборавивши на своје блиско телесно сродство с њим, помоли се Богу да његовом зету иконоборцу ослепи и телесне очи, пошто он нема душевне очи. - Тако и би: зет његов ослепи, добивши на тај начин казну коју је заслужио због свога неверја.

У овог великог оца бејаше обичај да силази с горе у сусрет свакоме, за кога би чуо да му долази у посету. Он то чињаше да се посетиоци не би мучили, пошто је пењање на гору било тешко и неудобно. Тако, једном иђаху к њему два епископа, Халкидонски и Никејски, а с њима Петар и Теодор Студити,^[13] са Јосифом и Климентом. Сисавши с горе блажени отац их срене и с љубављу поздрави. И после уобичајене молитве, када они разговараху о душекорисним стварима, блажени рече једноме од њих, и то Јосифу: Не узнемируј се, брате Јосифе, али ти треба да се припремиш за одлазак. - Ове његове речи не разумеше тада. А када прође осамнаест дана, пресели се Јосиф из овога живота у онај; и тада се опоменуше речи блаженога Јоаникија и схватише да он својим прозорљивим очима провиде Јосифову смрт и о њој му управо прорече наређујући му да се припреми за одлазак.

Пете године Михаилова царовања, а крајем четрнаесте године од омрти цара Никифора и откако Бугари победивши Грке заробише многе велике и славне бољаре и војнике и држаху их у оковима и тамницама, преподобни се опомену тих заробљеника и срце му се стаде кидати од сажаљења, јер он чу да се они налазе у крајњој невољи и нужди, седе у смрдљивој и мрачној тамници, оковани у вериге, и радије би пристали умрети него у таквим патњама живети. Сажаливши се дакле на њих, преподобни Јоаникије остави пустињско и молитвено самовање и крену у Бугарску земљу са жељом да раздрешу окове сужњима и да ослободи заробљенике. И када стиже у град у коме Грци тамноваху у оковима, он на невидљив начин приђе к тамници, тако да га не могаху видети тамнички стражари који чуваху тамничка врата. И закристи врата крсним знаком, и тамница се тог тренутка отвори.

Ушавши у њу, преподобни крсним знаком раздреши све од окова и нареди им да пођу за њим. И сви сужњи изађоше из тамнице, а присутни стражари не могаху видети шта се збива. Светитељ пак, ослободивши Грке од окова и тамнице, као Христос душе праведника из ада, сву ноћ их, као нови Мојсије, вођаше при сијању чудесне светлости, и доведе их до саме границе Грчке царевине. А путем их учаше да не буду као оци њихови, род одметнички и богопротивнички, него да се уздају у Бога и да не заборављају Његова добротина и чудеса. Када се пак стаде опраштати с њима, сви они припадоше к ногама његовим, молећи га да им каже своје име, и говораху: Реци нам, човече Божји, ко си ти? - Преподобни не сакри од њих своје име, али им при томе нареди да благодарност узносе једино Богу; па се онда поново врати у своје тихо молитвено самање.

Једном преподобни седе на лађу и отплови ка обитељи светог Теофана, која се налазила у Сигријани,[\[14\]](#) да се тамо помоли Богу. При повратку отуда он сврати на острво Тас.[\[15\]](#) Када житељи тога острва, и монаси и мирјани, чуше за долазак преподобног Јоаникија, слеглоше се к њему сви и мољаху га да се смиљује на њих и одагна са острва њиховог аждају, која се у то време беше размножила на том острву, и велика зла чињаху и људима и стоци. Светитељ се одазва њиховим молбама, и својим молитвама које узнесе Богу он као неким стрелама натера аждају и сав њен пород те се одмах, сабравши се, бацише у дубину морску, и више се никада не појавише на том острву.

Одатле преподобни оде на друго усамљено место. Са њим бејаше у то време и Данило, игуман манастира који се налазио на острву Тасу. Даниловом брату, монаху Јевтимију, светитељ предсказа скору смрт, рекавши: Припремај се, брате Јевтимије, јер ћеш ускоро отпутовати у горњи свет.

После тога преподобни уђе у једну малу пећину, са намером да се у њој одмори, и обрете тамо живећег у њој ђавола, свирепијег од оних који су га раније нападали. Без обзира на то, Јоаникије се са Данилом настани у тој пећини. А ђаво, не подносећи њихово присуство, јављаше им се црн и страшан, беснећи и нападајући на њих, да би их отерао из пећине. Али они, надајући се на Господа,

без бојазни борављаху тамо. Напоследку, тај древни човекоубица насрну на њих, свеза Данилу ноге, а Јоаникија порази у ребра таком болешћу, да он седам дана остаде без гласа. Међутим сам нечастиви побеже из пећине, јер не беше у стању да борави у једном месту са угодницима Божјим. После тога преподобни Јоаникије се врати на Трихаликову гору и претсказа скору смрт једноме монаху, по имену Исакију, који не рађаше на своме спасењу. Осим тога преподобни молитвом и знамењем светога крста одагна из градина црве који наносаху велику штету.

Једном дође к њему ради молитве једна старица, игуманија Клувијске обитељи, са својом ћерком. А он, узевши жезал који беше у руци матере, метну га у руку њене ћерке.[16] Мати се збуни и рече: Оче, жезал треба мени да моје слабо тело подржава због моје дубоке старости. - Преподобни, не одговарајући ни речи, поступком својим предсказа будућност: јер након мало времена та старица умре, а ћерка њена би изабрана место ње за старешину.

Потом блажени Јоаникије оде одатле са својим учеником Евстратијем на другу, веома дивљу и непроходну гору, која се зове Вранова. Поживевши ту неко време он отиде у горе Ангидијске обитељи; тамо направи малу келију и живљаше Богу. Он ту сатвори многа чудеса: исцељиваше болесне, одвеза језик немоме, бесног и гневљивог учини кротким, обрати јеретике од заблуде Православљу, предсказа кончину многим: јер беше испуњен благодаћу живећег у њему Светога Духа.

Овај преподобни достиже такву висину духовног живота, да њега не могоше видети сваки човек; и многи који су желели да га виде, долажаху к њему у келију, али га ипак не видеше. И пошто би они отишли, смирени отац је говорио своме ученику: Брате Евстратије, твојим молитвама ја остадох невидљив за долазнике.

Једном, када се на тој гори зидаше храм светог Јована Крститеља, план за који беше дао преподобни Јоаникије, дођоше издалека нека братија, желећи да виде свето лице угодника Божјег. Дошавши до храма који се зидао, они седоше и чекаху долазак преподобног оца, кога су желели да виде. Тада дође преподобни Јоаникије да види, да ли се храм зида по плану; и он стајаше пред очима братије, који беху дошли ради њега, и посматраше грађевину,

али га они не могаху видети. Провевши доста времена усред њих, он се врати у своју келију не показавши се дошавшима који су с нестрпљењем очекивали његов долазак. А један од монаха који живљаху у његовој близини, по имену Јован, дознавши за то, рече преподобноме: Оче, није требало братију, који су толики пут превалили због тебе, вратити ожалошћену, не давши им да виде твоје лице. Жалосна је то ствар, и смућује ми срце. - Светитељ пак, похваливши труд и усрђе те братије, стаде се молити за њих. А после молитве, обративши се Јовану, рече: Брате, ми немамо своје воље, него што Бог хоће то твори с нама. Да је Бог хтео да ме дошавша братија виде, они би ме видели чак и да сам се сакрио од њих. Међутим ја сам дуго времена, и не кријући се, стајао пред очима њиховим, и они ме не видеше, пошто је Бог тако хтео.

Једном приликом, када нека братија дођоше к преподобноме и сеђаху пред његовом келијом, неочекивано се појави огромна и страшна мечка, долазећи из оближњег луга. Угледавши је они се веома уплашише. А светитељ им рече: Господ наш дао је слугама Својим власт да газе лава и змију, који су страшнији од свих зверова, а ви се бојите мечке? - И нареди светитељ да јој баце парче хлеба, које она узе и отиде у пустињу.

Преподобни отац Јоаникије беше толико духован, и имађаше тако светле духовне очи, да је могао видети и небеске духове и душе праведника. Тако једном, стојећи на молитви, он виде душу неког архимандрита Петра, коју анђели са славом ношаху на небо, окружену блистањем неисказане светлости. И исприча то својим ученицима ради поуке.

У то време цароваше над Грцима Теофил иконоборац. Овај цар посла два угледна човека к преподобном Јоаникију, да га упитају, треба ли молитвено почитовати икону Христову. А кад изасланици дођоше к светитељу, он отвори своја богонадахнута уста и стаде говорити мудрост давану му одозго. Изасланици се застидеше, пошто не беху у стању да му се противставе, нити да рекну иједну реч супротну: јер кроз њега говораше сам Бог, који у Еванђељу говори ученицима Својим: Не брините се унапред шта ћете говорити, јер ћу вам ја дати уста и премудрост (Мк. 13, 11; Лк. 21, 15). И показујући јасно да светим иконама треба одавати достојно

молитвено поштовање, светитељ их обрати правој вери, те се они одрекоше иконоборске јереси и поклонили икони Христовој.

Једном игуман Авгарског манастира Евстратије упита преподобног Јоаникија: Оче, докле ће свете иконе бити бешчешћене? докле оне неће бити враћене Цркви? докле ће гонитељи јачати и дивље звери стадо Христово разграбљивати? - Преподобни отац одговори: Почекај мало, брате, па ћеш видети Божију силу, јер ће управу над Црквом примити неко по имену Методије. Он ће Божанским Духом Цркву у ред довести, јереси истребити, православним догматима Цркву учврстити, спокојство и једномисленост воспоставити; а противнике ће десница Вишњег умирити.

Ово пророчанство преподобног Јоаникија убрзо се испуни, јер након мало времена умре цар Теофил, иконоборац, а на престо ступи његов син Михаил^[17] са својом мајком Теодором;^[18] Методије пак би постављен за патријарха.^[19] Патријарх Методије воспостави молитвено поштовање светих икона, утврди Православље, умири све црквене спорове и немире, и уклони пометњу. А када након неког времена ђаво поново подиже људе смутљивце да стварају и раздиру Христову Цркву, преподобни Јоаникије приђе у помоћ блаженом Методију, који духовним мачем речи Божије ратоваше противу јеретика. Тада преподобни Јоаникије, и лично и преко својих посланица, брањаше Православље, и отпале од Цркве опет враћаше Цркви; архијереја пак Методија, који много пута малаксаваше у борби са јеретицима, преподобни крепљаше и учвршћиваше својим посланицама. Једном, када се на сабору читаше посланица Јоаникијева, и јеретици стадоше ружити, хулити, и исмевати блаженога, преподобни, сазнавши то Духом Божјим, изненада се појави на сабору, и поче тако говорити о Богу и божанским стварима, да се сви дивљаху његовој премудрости и разуму. И речи његових богонадахнутих уста не бише узалуд; јер као што некада на Јерусалимском скупу за време првог говора апостола Петра,^[20] тако и на овоме скупу слушаоци бише тронути говором преподобног Јоаникија, и с љубављу примаху речи његове и обраћаху се правој вери. Тако се преподобни стараше о миру Цркве и спасењу душа људских; и убрзо, његовим

старањем и молитвама, јерес би уништена и мир повраћен Цркви. А ђаво који смућиваше Цркву побеже са стидом, јер се бојаше Јоаникија, и од молитава његових ишчезаваше као восак од огња.

Једном се у обитељи преподобнога обављаше освећење молитвенога храма, који он сам беше подигао. Када се братија сабраше, а светог оца још не беше с њима, изненада се појави читав пук демона који силажаху с брежуљка, тобож, као прави људи. Сви се веома уплашише, не знајући шта да раде; а светитељ, иако не беше с њима, провиде духом шта се збива, и одмах припаде молитви, и подигавши руке своје горе, стаде своје молбе узносити Богу, које као стреле поразише пук демонски и натераше у бекство. А братија, видећи где демони беже као гоњени батинама и ранама, престадоше се бојати и с радошћу отпразноваше свој празник.

У то време Исмаиљћани^[21] ратоваху са Грцима, и победивши грчку војску они многе одведоше у ропство и држаху их у оковима. Један од виђених Грка, чији млади рођак би одведен у ропство, моли преподобног Јоаникија да спасе из ропства тог његовог рођака, као што је некада избавио Грке који су се налазили у ропству код Бугара. Преподобни, имајући жалостиво срце, крену у земљу Измаиљћанску, и дошавши до тамнице он изведе на слободу не само тог младића него и остале Грке који беху с њим у тамници. А стражари то уопште не приметише, јер се пред преподобним врата сама од себе отвараху и окови сами спадаху. А када беху на путу за Грчку земљу, нападе их мноштво дивљих паса; но светитељ порази псе слепилом, и они прођоше између њих потпуно читави.

На тој гори где се преподобни пошћаше, недалеко живљаше један монах по имену Епифаније, познат по подвизима. Њега ђаво подстаче на завист према блаженом Јоаникију и он стаде роварити против блаженога, завидећи му на већој слави којом га међу људима прослављаше Бог који је рекао: Прославићу оне који мене прослављају (1 Цар. 2, 30). Из зависти Епифаније реши да погуби невиног и чистог срцем Јоаникија преподобног: због тога он запали шуму на тој гори која беше пуна суварака, да би у том пожару изгорео и Јоаникије заједно са својом келијом. Међутим Бог, који спасе од огња Младиће у Вавилону, сачува неповређеним и угодника Свог, блаженог Јоаникија. Блажени пак, видећи злобу

свога непријатеља, не разљути се на њега нити се увреди, него хотећи да добром победи зло и да незлобивошћу уништи непријатељство, дође са смиреношћу Епифанију и упита га за разлог његовог гњева, и мољаше га за опроштај. Међутим Епифаније, штапом који на крају имађаше оштар гвоздени наглавак, од јарости удари у стомак светитеља, желећи да га прободне. Али Господ, који не допушта грешницима да савладају праведнике, сачува светитеља неповређеним од тога ударца. То и беше оио искушење блаженоме, које му предсказаше она два пустињака који му дадоше левитонар и при томе рекоше: При крају твога живота снаћиће те искушење од завидљивих људи. Али горке последице тога искушења срушиће се на главе непријатеља, а теби се неће десити никакво зло.

Достигавши дубоку старост, и већ изнемогао телом од многих трудова и подвига, преподобни отац наш Јоаникије дође у Антидијеву обитељ, начини тамо малу келију и затвори се у њој. А ако би кад и изашао из келије, он је, идући средином обичног пута, бивао невидљив за оне које није желео да га виде.

У петој години царовања Михаилова свети отац патријарх Методије, провиђајући скори одлазак Јоаникијев ка Господу, дође к њему са својим клиром, просећи од њега благослов и молитве. Преподобни Јоаникије, после дугог разговора са светим Методијем и довољне поуке његовим пратиоцима о православној вери, прорече светом Методију да ће и он, после његове кончине, убрзо прећи из временог живота у вечни. Затим, сатворивши молитву и целивавши један другог последњим целивом, они се растадоше, и патријарх се врати своме дому, а преподобни отац остаде у својој келији молећи се и спремајући се за кончину. И у трећи дан по одласку патријарховом, преподобни и богоносни отац наш Јоаникије пређе ка Господу четвртог новембра, пошто поживе на земљи деведесет четири године. А у осми месец по његовом престављењу, четрнаестог јуна, упокоји се у Господу и свјатјејши патријарх Методије. И тако се зби пророчанство преподобног Јоаникија, којим предсказа патријарху, да ће и он ускоро за њим прећи из временог у вечни живот. А када преподобни отац наш Јоаникије умираше, у то време монаси што живљаху на гори Олимпу видеше огњени стуб

који узлажаше од земље ка небу, пред којим иђаху ангели, отварајући пред њим рајска врата и узносећи га к тамошњем блаженству. И по томе ти монаси дознаше да преподобни Јоаникије, завршивши подвиг течења свога, прелази к небеском покоју.

Не само за живота свога него и по престављењу своје преподобни Јоаникије сатвори многа чудеса: јер многи болесници, дотичући се светих моштију његових, добијаху здравље; многи се избавише од злих духова; ослабљени усташе са одра; и сваки, ма каком болешћу обузет, одмах је оздрављао чим би се његовог ковчега додирнуо. Тако Бог чудесима прослави угодника

Свог и за живота и после смрти. Његовим светим молитвама нека Господ и на нама покаже милост Своју и нека нас исцели и од душевних и од телесних болести наших, ради славе светог имена Свог. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА НИКАНДРА, епископа Мирског, и ЕРМЕЈА (ЕРМИЛЕ) презвитера

ОВИ светитељи бише од светог апостола Тита вером просвећени и на свештенослужење постављени. Они многе незнабошце обраћаху од заблуде и привођаху Христу. Зато они бише узети и изведени пред градоначелника Ливанија на суд. Ливаније их дуго наговараше да се одрекну Христа. А када у томе не успе, он нареди да их брзоногим коњима привежу за репове, и да терају коње што бесније. Дуго вучени тако, слуге Христове обagriше земљу својом крвљу: тела њихова, ударајући се по земљи о камење и дрвље, беху сва изранављена, и по закону природе људске они су требали умрети, да их сам Господ није укрепљавао у таквим мукама. Потом их полумртве вргоше у тамницу, и мораху их глађу и жеђу; но Господ их храњаше хлебом небеским и исцељиваше им ране.

После неког времена они опет бише изведени на суд. И пошто се не покорише мучитељевој наредби, они бише на дрвету обешени, па стругани железним ноктима и паљени свећама. Затим беху бачени у пећ огњену, али остадоше неповређени: јер ангео

Господњи сиђе к њима, расхлади пећ и сачува их читаве од огња. Потом нареди мучитељ да им гвоздене клинце забију у главу, у срце, и у стомак. А када то би, ископаше им гроб, па их још живе бацише у гроб и затрпаше земљом. Скончавши тако свирепом и тешком смрћу, свети Никандар и Ермеј сада живе слатким и радосним вечним животом са Господом, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПОРФИРИЈА ГЛУМЦА

РОДОМ из града Ефеса; по занимању глумац, комедијаш, подражавалац. Као такав пратио војводу Александријског на његовом путу у Кесарију. И једном, требало је да њих два глумца: Порфирије и један друг његов, исмеју хришћанску свету тајну крштења. Порфирије је представљао крштаваног, а друг његов епископа који крштава. И када они, изигравајући свету тајну крштења, чињаху оно што се чини при вршењу њеном, и облачашу Порфирија у белу хаљину, као што је обичај код хришћана, где - догоди се чудо: Порфирије доби од Господа Христа благодат и осети се хришћанин. Јер чим се он крсти, појавише се Ангели пред њим и научише га да се моли Богу окренут истоку и да осењује себе чеоним крсним знаком по челу и по целој телу. Видећи ово чудо, многи повероваше у Христа и крстише се, и тако ступише у васељенску Цркву Христову. Тада војвода нареди светом Порфирију да се одрекне хришћанске вере, али овај не хтеде. Због тога војвода нареди те Порфирију одсекоше главу. И тако он прими славни венац мучеништва.

Пострада свети Порфирије 270. године, за царовања Аврелијанова.[22]

**СПОМЕН БЛАГОЧЕСТИВОГ ЦАРА
ЈОВАНА ДУКЕ ВАТАЦИЈА,
Милостивог**

БОГОЉУБИВИ цар Јован, звани Ватаци, беше високог царског порекла, родом из Адријанопоља. Његов деда Константин Ватаци био је војвода цара Мануила Комнена. Када умреше његови родитељи, оставише му велико богатство, које је он делио сиромашнима и давао прилоге храмовима Божјим. Отпутовавши у Нимфеон Витинијски, тамо на двору цара Теодора Ласкариса нађе свога стрица, који беше јереј и царски духовник, и преко кога постаде царски пријатељ.^[23] То пријатељство, међутим, не пробуди у њему уображеност и гордост; он се и даље према свима понашао смерно и са љубављу. Зато је био свима омиљен, због његове смерне нарави, приступачности, безазлености, чистог живота и мирноће. Због тих врлина доби за жену царевицу кћер по имену Ирину.

После смрти његовог таста цара Теодора, зацари се овај благородни Јован (1222-1254), управљајући разборито и мудро Византијским царством. Био је заштитник свих оних којима је чињена неправда, мерило праведности и извор милостивости, због чега и доби назив Милостиви. Такође је био признат као ревнитељ отачке побожности и православне вере. Трудио се на проsvетљењу заблуделих Јудеја и жудио за јединством хришћана Истока и Запада. У његово време дође до дијалога између посланика Римског папе Григорија IX и цариградског патријарха Германа Новог, но будући да западњаци остадоше упорни у својој заблуди и не хтедоше избацити неблагочестиви додатак "и од Сина" из Символа вере, разговор остаде без икаквог плода.

Једном овај милостиви цар чу у уму неки божански глас који му говораше: "Разапети устаде, горди паде, понижени и скрушени се усправи". Охрабрен тим гласом, он пође у борбу против султана Азатина, који изишавши из Иконије беше опустошио градове који леже близу реке Меандре. Овог безбожног султана он победи и уби на мегдану. Управљајући тако богољубно бродом дарованог му царства, упокоји се Јован у седамдесет другој години свога земаљског живота (1254) и би погребен у манастиру Христа Спаса, који он сам

сазида, давши му име Сосандра (= Човекоспас). Касније његово чеоно тело би на основу јављања њега самога пренесено у Магнезију. Кад његов гроб би отворен после седам година ради преноса моштију у Магнезију, из њега изиђе не смрад већ благоухани мирис, а сам упокојени цар изгледаше као жив. Тако Бог прославља оне који Њега славе. Отада његове мошти даваху многим утеху и исцељење, силом благодати Бога живог и истинитог, Који у светима обитава. Њему слава и хвала кроза све векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Лав IV - царовао од 775. до 780. године. Гоњење икона почело при цару Лаву Исавријанцу, године 726
2. Олимп - планина у Витинији (у Малој Азији); привлачила пустињаке, жељне самоће и повучености.
3. Хелеспонт - данашњи Дарданелски Мореуз. Хелеспонтом се називао такође и округ на источној обали тога Мореуза.
4. Ова молитва светог Јоаникија употребљава се и сада на црквеном богослужењу: Повечерју, и то у оваком облику: Упованије мсуе Отец, прибјежишче моје Син, покров мој Дух Свјатиј; Тројице Свјатаја, слава Тебје!
5. На западу Мале Азије.
6. Вероватно, то је била капелица. Капелице или молитвене домове правили су пустињаци, којима су цркве биле далеко, или приватна лица, нарочито на местима где су скончали и били сахрањени њихови родитељи.
7. Георгије, касније епископ Амастријски, у Пафлагонији. Спомен његов Црква празнује 21. фебруара.
8. Никифор I царовао од 802. до 811. године. Син његов Ставрикије царовао само два месеца, па збачен, и после три месеца умро.
9. Лав V Јерменин царовао од 813. до 820. године.

10. Михаил II Травлос, гј. муцави, царовао од 820. до 829. године.
11. Ефес. 6, 13-14.
12. Мт. 8, 29.
13. Студити - монаси Студијског манастира у Цариграду, подигнутог половином петог века конзулом Студијем у част светог Јована Крститеља. Ти су се монаси називали "неуспављиви", јер су, подељени у три чреде, одржавали богослужење у цркви без прекида. - О Св. Теодору Студиту видети опширније под 11. новембром.
14. Теофан Исповедник, игуман Сигријанске обитељи, око Кизика, у Малој Азији. Спомен његов Црква празнује 12. марта.
15. Тас или Тасос - острво у Јејејском Мору.
16. Старешине и старешице монашких обитељи имали су као ознаку свога чина жезал (палицу, штап).
17. Византијски цар Михаил III, од 842. до 867. г.
18. Света Теодора упокојила се 867. Спомен њен празнује се 11. фебр.
19. Патријарховао од 843. до 847. године. Спомен његов празнује се 14. јуна.
20. Д. Ап. 2, 14-14
21. Измаиљћани, друкчије Арабљани, потомци Измаила, сина Авраамова. Арабљани су у то време имали моћну државу.
22. Један свети Порфирије Глумац празнује се 13. септембра. Судећи по житију једног и другог, која су скоро иста, овде се ради о истом мученику.
23. У ово време у Цариграду владаху Латини а престоница Византијског царства беше пренета у Никеју Витинијску. Ово би у 13. веку.

5. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ГАЛАКТИОНА и ЕПИСТИМЕ

У ФИНИКИЈИ[1] у граду Емесу живљаше неки Клитофон, човек високородан, знаменит и богат. Жена му Левкипија, ћерка епарха Мемнона, беше нероткиња, и веома туговаше због тога. А због тога и од мужа често трпљаше прекоре, увреде, па и батине. Они обоје беху незнабошци, држаху се многобожачког безбожја, и нарочито поштоваху богињу Артемиду.[2] У то време градом управљаше неки Секунд Сиријац, који беше веома немилостив и свиреп према верујућима у Господа Христа. Он измисли многа и разноврсна оруђа за мучење и изложи их усред града на страх хришћанима. Због тога многи од хришћана, бојећи се тешких мука, скриваху се, а друга, смело исповедајући Христа, сами себе предаваху у руке мучитељима и умираху за Господа свога. А бејаше тамо неки монах

по имену Онуфрије. Он, да га не би познали као монаха, обуче се у просјачко одело и, прелазећи из места у место и из куће у кућу, прошаше као просјак парче хлеба, а међутим где је год могао учио је људе светој вери и обраћао к Богу душе људске. На тај начин дође он и Клитофоновој кући, и стојећи пред вратима стаде просити хлеба. А жена Клитофонова Левкипија, видећи човека у подераним хаљинама и где проси хлеба, нареди једној од робиња да затвори пред њим врата, јер тог дана она беше љута, пошто је муж беше избио што не рађа децу. А монах остаде и даље пред вратима, као што је то обичај у просјака, просећи милостињу. Левкипија се убрзо сажали, и нареди да старца тог пусте у двориште; па га уведе у кућу и даваше му што му треба. Примајући милостињу старац чу како Левкипија уздахну дубоко из срца и упита је: Каква те туга мори, госпођо моја, те уздишеш из дубине срца? - Она му одговори: Немам деце, старче, пошто сам нероткиња, а муж ме због тога злоставља и гони. Много сам злата дала лекарима и врачарима, да ми помогну и разреше нерађања. Али, све узалуд, нема ми никакве помоћи од њих, и ја тонем у све већу тугу. - Старац је упита: Ко ме Богу служиш? - Служим великој богињи Артемиди, одговори она. - Старац јој на то рече: Зато си и нероткиња што се не уздаш у Бога који може дати плод утроби твојој. - Левкипија га упита: А у кога бога треба да се уздам који би ми дао такву благодат, да бих се могла назвати мајком детета? - Старац одговори: Уздај се у истинитог Бога Исуса Христа, и веруј у Њега и у беспочетног Оца Његовог и у Светог једносушног и живототворног Духа. - Левкипија упита: Не говориш ли ти то мени о Богу коме служе галилејани? - Да, о Њему ти говорим, одговори старац, јер Он сатвори небо, основа земљу, сазда човека и свако живо биће. - Левкипија рече на то: Бојим се, човече, кнеза Секунда, да не сазна за такву веру моју, па ће ме убити, као што је то урадио са многим другима: јер све који верују у тога Бога о коме ти говориш, он убија без милости. - Старац рече: Ако се бојиш кнеза, онда можеш тајно служити Светој Тројици. Ето и ја, бојећи се мучитељевих претњи, тајно служим Богу моме, и надам се да ћу бити спасен благодаћу Његовом. Јер као што видиш, ја сам хришћанин, монах и презвитер, а променио сам свој спољашњи изглед да ме не би распознали; по спољашњости ја сам за све један од просјака, а уствари сам монах и слуга Христов. Тако и ти можеш

тајно служити Христу, и нећеш бити лишена спасења. - Левкипија упита: Ако ја примим ту веру, оче, а мој муж остане у незнабоштву, неће ли онда вера моја бити узалудна због незнабоштва мужа мога? - Старац одговори: Ти само прими знак Христов, тојест свето крштење, и чврсто веруј у истинитога Бога; и ако останеш тврда у вери, онда ћеш се и сама спасти, и мужа ћеш свога спасти, јер наше Свето Писмо каже: Посвети се муж некрштен женом крштенем (1 Кор. 7, 14).

Када свети старац Онуфрије утврди Левкипију својим речима, она га упита: Оче, можеш ли ми дати свето крштење? - Он одговори: Ако само има воде, јер сада већ и јесте време. - Левкипија заповедивши својим слушкињама да о овоме никоме де говоре, нареди им да кацу напуне воде. И тада блажени старац Онуфрије крсти Левкипију у име Оца и Сина Светога Духа, и научи је тајнама хришћанским и свима заповестима. А када он полагаше, новокрштена га моли да је не заборавља, него да је често посећује и учи побожности и молитви.

Пошто старац оде, Левкипија се направи болесна, да је се муж не би дотакао за осам дана. На тај начин она сачува чистом благодат Светога Духа коју доби при крштењу. А по истеку осам дана она виде у виђењу Господа нашег Исуса Христа, распетог на крсту; и виде себе где припада к ногама Његовим и чује из пречистих уста Његових утешне речи, којима јој обећава да ће је разрешити од нерађања и да ће јој дати таквога сина који ће бити подражавалац крсних страдања Његових и заједничар Царства Његовог.

Ово виђење испуни Левкипију велике духовне радости и усрдне љубави к Богу. И од тога времена сећање на страдања Господња никада је не напушташе, и она умом својим свагда гледаше на распетог Христа, и изгледаше јој као да Га види где стоји пред њом.

Ускоро после тога она затрудне. Муж се њен веома обрадова томе, и рече јој: Сада знам да си угодила боговима, те они дароваше плод утроби твојој. Зато хајдмо и принесимо им жртву. - А Левкипија, уздахиувши дубоко, рече своме мужу: Не дадоше мени тај дар ти богови, ка којима ме ти зовеш, већ други Бог који ми се јави у сну пре зачећа и кога ја видех распетог на крсту. Он ми даде тај дар. И ако хоћеш, господине мој, принесимо Њему жртву

захвалности. - А он јој рече: Тај Бог кога си видела јесте Бог галилејана, о коме сам слушао од многих да је био распет на крсту и твори дивна чудеса. - Зашто онда, упита жена, да ми не верујемо у Њега, када је Он свемогућ и милостив према нама, те испуни жељу срца нашег, и разреши ме од нерађања? - Муж одговори: Ниси ли чула да кнез без икакве милости мучи и убија оне који верују у Распетотога? - Левкипија на то рече: Ако је немогуће веровати у Њега јавно, онда ћемо веровати у Њега тајно и служити Му, и тако живот свој водити богоугодно. - Клитофон узврати: Нема ко да нас научи тој вери и да нас упуту, на који начин треба да служимо том благом Богу кога си видела у сну и који ти је даровао способност зачећа.

Левкипија, видевши да је њен муж наклоњен новој вери, исприча му све што се с њом догодило, и откри му да је већ хришћанка, и да је тајнама вере Христове научена од једнога монаха. Клитофон, чувши то, веома се обрадова, и изјави жељу да хоће да се крсти. А када блажени Онуфрије дође у дом њихов да посети новокрштену, она га упозна са својим мужем, и Клитофон би крштен светим старцем. И живљаху новопросвећени супрузи у свакој побожности и чистоти, тајно служећи Господу Истиномие.

Када Левкипији дође време да роди, она роди мушко дете. И позваше свог духовног оца и учитеља, старца Онуфрија, те им крсти дете, наденувши му име Галактион. При томе свети старац изрече ово пророчанство о њему: Ово детенце омрзнуће земаљски живот и заволеће небески.

Када Галактион порасте, родитељи га дадоше на науке. И он Божјом помоћу са великим успехом изучи философију, беседништво и астрономију. А када напуни двадесет четири године, - а мајка се већ беше преставила -, отац зажеље да Галактион ступи у брак. И нашавши девојку веома лепу, по имену Епистиму, прстенова је за свог сина. Пошто свадба би одложена на неко време, блажени Галактион одлажаше у посету својој вереници, али јој не даваше, као што је био обичај целив, јер она не беше крштена. То веома ожалости Епистиму. А отац њен, видевши је тужну, и дознавши разлог њене туге, рече Галактиону: Због чега, младићу, не дајеш уобичајени целив мојој кћери а твојој вереници? Ако је не волиш, зашто си је онда верио? - Галактион му не одговори ништа, али оде к

девојци и насамо јој рече: Епистимо, знаш због чега те не поздрављам целивом?

- Она одговори: Не знам, господине мој, и веома тугујем због тога. - Галактион јој рече: Пошто ниси хришћанка и оскврњена си нечистом незнабожачком вером, због тога нећу да се дотичем твоје нечистоте, да не бих ожалостио Духа Божија. Међутим, ако хоћеш да стекнеш љубав моју, одреци се идола, и поверуј у Бога у кога верујем ја, и прими свето крштење. Тада ћу ти дати целив, и волећу те као себе, и назваћу те супругом својом, и ми ћемо до краја остати у љубави нераздвојној. - Епистима одговори: Све што налажеш, господине мој, учинићу: верујем у твога Бога и желим да се крстим. - Галактион рече: Добро, девојко мудра, сада почињем да те истински волим. Али пошто нема никога ко би те могао крстити, јер је хришћанска вера подвргнута страховитом гоњењу, а презвитери и клирици - једни побијени, други у пустињу избегли, то те ја сам морам крстити. Стога узми беле хаљине, па изађи на реку Кифес тобож да се купаш, а ја ћу отићи од своје куће у поље тобож у шетњу, па ћу те тамо наћи на реци и крстити.

И би тако. Изиђе Епистима на реку, а изиђе и Галактион, и он у реци Кифосу крсти своју вереницу у име Оца и Сина и Светога Духа, и научи је молити се Богу, па се онда растадоше, те тако нико није знао ову њихову тајну. Око тог времена блажени Галактион обрати к светој вери једног од робова свога таста и крсти га, као и своју вереницу. Име томе робу беше Евтолмије, који доцније постаде монах и написа ово житије. Епистима пак после крштења бејаше у родитељском дому бавећи се богоразмишљањем и молитвом, које тајно вршаше, јер скриваше веру своју пред оцем својим.

Када у осми дан после крштења дође к њој Галактион, она му рече: Хоћу да ти испричам дивну ствар, господине мој. Откако примих свето крштење, виђам у сну прекрасне палате, и у њима три лика[3] где певају: један лик црноризаца, други красних девојака, трећи крилатих и огњених благоликих људи. И од тог чудесног виђења и од преслатког појања ликова срце моје осећа необичну радост. - Галактион, размисливши о виђењу, рече Епистими ово: Црноризци су они који оставише своја богатства, жене и пријатеље и последоваше Христу у сиромаштву, чистоти и трпљењу

проходећи уски и мучни пут. А красне девојке су оне које такође оставише своје веренике и родитеље и сваку сласт овога света, и газдаве хаљине, и имања, и осталу сујету, и последоваше Христу. Крилати пак људи јесу ангели Божији, са којима заједно ти црноризци и те девојке радују се и ликују на небесима, и славе Бога песмама. - Епистима рече: О, када би нам Бог дао да и ми ликујемо заједно с њима! - Галактион рече на то: Ако сачувамо своју девственост, и као они одрекнемо се света, онда ће благи Бог и нас удостојити те награде. - Епистима одговори: Ако ти пристајеш, господине мој, ја сам готова чувати девственост своју, али не желим да се раздвајам од тебе. Јер ако се раздвојимо, како ћемо онда моћи делити радост нашу један са другим? - На то јој Галактион рече: Дај ми овога часа реч, да ћеш сачувати девственост своју и заједно са мном примити монашки чин, и ја се нећу раздвајати од тебе ни у овом веку ни у будућем. - Епистима му обећа, говорећи: Као што непоколебљиво верујем у Господа нашег Исуса Христа, тако и теби обећавам да ћу учинити све што желиш, и следоваћу ти ма куда ти ишао. - Галактион рече: Заблагодаримо Богу нашем што Он милостиво погледа на нас и приклони ухо Своје к нама. Нека Он утврди и сачува до краја договор наш! Ево ја идем кући својој, и спремићу се за пут. Учини и ти то исто; и раздај сиромасима све што имаш, као што ћу и ја раздати све што имам, па у трећи дан изађимо из наших кућа, и кренимо заједно куда нас поведе Бог. А ти узми са собом и роба Евтолмија; добар је то човек, и заједно с нама биће монах.

Пошто се тако договорише, свети Галактион и Епистима се растадоше. И кришом раздавши сиромасима све што су имали, и спремивши се на пут, као што се беху договорили, изиђоше ноћу из својих кућа и кренуше заједно, водећи са собом и роба Евтолмија.

Путујући десет дана они стигоше до горе, зване Пуплион,^[4] на којој беше манастир са десет монаха. А подаље од њега налажаше се мали женски манастир, у коме живљаху четири престареле испоснице: старешица им беше једна ђакониса, чесна и света по животу. Галактион и Епистима са Евтолмијем, ушавши у мушки манастир и поклонивши се игуману, казаше му своју намеру, да желе монаховати на том месту. А игуман, провиђајући у њима

Божије призвање, прими их и постриже у свети монашки лик. Онда Епистиму посла у женски манастир код светих четири испоснице, а Галактиона са Евтолмијем остави у свом манастиру, наредивши им да сва манастирска послушања проходе по монашком обичају. И живљаше преподобни Галактион, покоравајући се игуману и братији и служећи Богу свим срцем. И подвиге његове и трудове ко може описати? Њега никада нису видели незапослена: он је или радио што је потребно манастиру, или се молио. Пост његов беше неизмеран: понекад читаву седмицу ништа окушао није. Он толико чуваше своју целомудреност и чистоту, да је за све године свога подвизавања строго избегавао чак не видети женско лице. И стварно он дуго времена не виде. А много пута нека братија му предлагаху: Брате Галактионе, хајде с нама да видиш свету ђаконису, која монахује ево деведесет година, и од велике су духовне користи свима њене поуке о спасењу душе, јер је благоразумна, и велика по животу и речи. А да видиш и сестру своју Епистиму. - Но Галактион није хтео, и говораше: Мени је, свети оци, доста духовне користи од ваших поука; а сестру своју ја нећу да видим док не дође време, када ће ми сам Господ наредити да се видим са њом.

Сестра његова у Христу, блажена Епистима живљаше у своје манастиру поред свете ђаконисе као анђеоло Божји, проводећи време, слично Галактиону, у подвизима и трудовима, и ни у чему не изостајаше по животу од свога брата Галактиона. Они обоје беху као два светилника пред Богом, горећи љубављу к Њему, и примером њиховог врлинског живота духовно се коришћаху њихови самонаси и прослављаху Оца Небеског.

Међутим велико гоњење на хришћане није престајало: све су хришћане приморавали да идолима принесу жртву, а оне који то нису хтели учинити, подвргаваху мучењима. У то време неки од идолопоклоника, дознавши за монахе који су се подвизавали на гори, обавестише о њима игемона, обласног управитеља Урса. Овај одмах посла своје војнике да ухвате све црноризце и доведу их к њему на суд. Пре најезде пак тих војника на манастир, света Епистима ноћу виде овакав сан: стоји она у царској палати заједно са својим вереником и духовним братом блаженим Галактионом, и неки пресветли Цар венчава их прекрасним венцима. - Пробудивши

се, она се чуђаше сновиђењу; а кад свану, посла игуману писмо да дође до ње, да му каже нешто важно. Јер обичај беше да монахиње не одлазе у мушки манастир, него је игуман, који беше духовни отац у оба манастира, одлазио к тим испосницама ради њихових духовних потреба: исповедао их, служио Божанствену литургију, причешћивао их Светим Тајнама, па се затим враћао у свој манастир. - Добивши писмо од Епистиме, игуман оде у манастир светих постница, и Епистима му исприча своје виђење које имаде у сну прошле ноћи. Игуман јој рече: Палата је Царство Небеско, Цар је Исус Христос, Господ и Бог наш, а венци означавају награде, које ти, чедо моје, и твој духовни брат Галактион, имате ускоро примити за своја страдања и подвиге; али најпре вам предстоји да много пострададе и мученичком смрћу умрете. Тебе пак молим, чедо моје, не бој се и не плаши се жестоких мучења, нити падај духом у боловима: знај, за привремена страдања тебе очекују вечна и неисказана блага, која ћеш ти заједно са братом твојим примити из руку Подвигоположника Христа Господа. - Расплакавши се, Епистима рече: Нека буде воља Господња: Он по благодати Својој нека све односно нас уреди како хоће!

Тек што се игуман врати у своју келију, Урсови војници нападоше на мушки манастир, и сви се монаси разбегоше, само остаде у манастиру преподобни Галактион. Њега војници нађоше у келији где чита Свето Писмо, и ухватише га; а од братије никог другог не ухватише, пошто сви побегоше и сакрише се по пустињама и горама. Тако исто и свете постнице заједно са блаженом Епистимом побегоше из својих келија и сакрише се. Једино преподобног Галактиона "као јагње на заклање"^[5] поведоше војници к игемону Урсу на суд и мучење. Преподобна пак Епистима, која се са другим девственицама кријаше у гори, чу да је њен вереник и брат ухваћен од незнабожаца и поведен на мучење, припаде к ногама свете ђаконисе и кроз плач јој говораше: Молим ти се, госпођо моја, пусти ме да идем за господином мојим Галактионом, јер ето чух да су га војници ухватили и повели к игемону на мучење; и ја не могу да будем далеко од њега, јер ме срце боли, и хоћу да заједно с њим умрем за Христа Господа нашег. - Ђакониса јој одговори: Не, чедо моје Епистимо, не иди за њим и не предавај себе

у руке незнабожаца, да не би упала у ђавоље мреже: јер ти си млада, и ја се бојим да се ти из страха од мучења не одрекнеш Христа, и тиме погубиш девственост своју, и на ништа сведеш све монашке подвиге своје, и лишиш себе спасења.

На то блажена Епистима рече: Ја не могу живети без господина мог Галактиона: преко њега познадох Христа, мог истинитог и човекољубивог Бога; његовим рукама ја се омих у води крштења од незнабожја мог; он ме упути на пут спасења и приведе у овај монашки лик и у свету обитељ вашу; његове молитве помагаху ми у свима потребама мојим; он је мој вереник, и брат, и учитељ, и отац по Богу, и чувар моје девствености; и ја се не могу раставити од њега ни у овом веку ни убудућем, него идем и умрећу заједно с њим. Ако он положи душу своју за истинитога Бога, положићу и ја своју; нека се и моја крв пролије заједно са његовом крвљу за Саздатеља свих, и ја ћу заједно с њим поћи и предстати престољу Цара славе, кога у сну видех и који нас заједно овенча. Зато, пусти ме, госпођо моја, пусти, и моли се за мене!

Преподобна ђакониса, видећи њене сузе и пламену љубав к Богу и к веренику, рече: Нека те Господ благослови, кћери моја, и нека је благословен сав пут твој, те да страдалачки подвиг свој завршиш као првомученица Текла. Иди дакле на тај блажени пут, и укрепљујућа рука Господња нека буде с тобом!

После тога блажена Епистима, целивавши духовну матер своју, свету ђаконису, и све сестре, хитно крену за својим милим братом. А када сустиже војнике и угледа светог Галактиона, кога вођаху свезана, она кликну к њему: Мили мој господине и брате! учитељу мој и наставниче спасења мога, којим ја познадох истинитог Бога, причекај и не остављај мене, убогу сестру и слушкињу твоју! Узми са собом на мучење мене, коју си извео из идолопоклоничке заблуде и из свеколике таштине овога света; води к мученичком венцу мене, коју си увео у монашки подвиг! Сети се обећања свог: обећао си ми да ме нећеш оставити ни у овом веку, ни у будућем!

Војници који спровођаху Галактиона јурнуше на Епистиму и ухватише је. А преподобни Галактион, видевши блажену Епистиму, обрадова се таквој свесрдној решености њеној да пострада за Христа Бога, и расплака се од радости. И у срцу свом он благодараше Бога

што сестри његовој даде таку неустрашивост и што срце њено запали пламеном љубави према Богу, и мољаше се тајно за њу Господу да је до краја укрепи у подвигу страдалничком, да се не би уплашила љутих мучења. А војници, свезавши Епистиму заједно са Галактионом, вођаху их ка игемону Урсу. И путем свети Галактион учаше свету сестру своју Епистиму, говорећи: Пази сестро, да се не преластиш којим било саблазнима лукавог света овог, и немој се плашити многих мука: потрпимо овде за кратко време, да од Господа нашег добијемо вечне венце у дворима небеским. - Одговори му света Епистима: Ићи ћу стопама твојим, господине мој, и што видим да ти радиш, то ћу и ја урадити; и верујем Господу нашем да нас неће оставити, него ће и тебе укрепити и мени слабој помоћи, да за Њега поднесем с тобом подједнаке муке, да подједнако пострадам и умрем, и да се подједнако с тобом наситим славе Његове.

Тако разговарајући међу собом, они стигоше до игемонова двора. У суорет војницима изиђе један слуга и каза им да је игемон наредио да те хришћане чувају до сутра. Стога војници држаху свете мученике сву ноћ свезане. Сутрадан пак незнабожни судија Урс седе на судишту. И када изведоше преда њ преподобног Галактиона и блажену Епистиму, он погледа на њих и упита их: Ко сте ви, црни? - Свети Галактион одговори: Ми смо хришћани и црноризци. - Урс: А ко је то Христос? - Светитељ одговори: Христос је истинити Бог који је створио небо и земљу, и све што је у њима. - Урс узврати: Ако ваш Христос створи све, онда шта су богови наши, и шта они створише? - Светитељ одговори: Ваши богови су камење и дрвље, трулежне ствари; и они ништа створили нису, напротив, њих саме ствара људска рука, и ви се клањате делу руку људских, и поштујете богове које сами себи начинисте од разног материјала.

Тада разгневлени игемон Урс нареди: Свуците богохулника и немилосрдно га бијте жилама. - Када светог Галактиона бијаху тако, света Епистима плакаше и прекораваше игемона говорећи: Немилосрдни мучитељу! зар те није стид да мучиш невиног слугу Божјег и да ранама засипаш тело његово, тако сасушеНо од поста? - Урс нареди: Обнажите и ову, и бијте је јаче! - А када бестидне слуге скидаху с ње монашке хаљине и дођоше до власенице, светитељка

рече игемону: Проклет да си, бесрамни мучитељу! од детињства мога нико не виде наготу моју, а ти наређујеш да ме нагу изложе пред свима. Зато, нека ослепе погане очи ваше, да не бисте видели девичанску наготу моју!

Тек што светитељка изговори те речи, игемон и сви присутни одједном ослепише, и сваки стаде рукама тражити зидове и вођа, и не бејаше међу њима ниједнога који би видео светлост. Сви се препадоше и повикаше: Спаси нас, слушкињо Христова, од ове таме, па ћемо сви поверовати у твога Бога. - Светитељка се помоли Богу, и сви опет прогледаше; и од њих педесет три човека стварно повероваше у Христа. Међутим Урс, иако прогледа телесним очима, још горе ослепе духовним очима, јер, нахушкан од ђавола, он ово чудо приписа не Господу Христу него лажним боговима својим, и говораше: Ми у уму свом похулисмо велике богове наше, те се они због тога разгњевише на нас и казнише нас мало, да се опаметимо и да се не усудимо помислити што рђаво о њима. Зато, да не поштедимо ове јавне богохулнике, него да им одмаздимо за бешчешћење богова наших.

И Урс нареди слугама да мученицима забију оштре клинце испод ноката на рукама и ногама. Док је то рађено, светитељи јуначки трпљаху и клицаху: Христу, Јединоме Истинитоме Богу служимо, а лажне богове одбацујемо. - После тога Урс нареди да им одсеку руке. А они клицаху: Благословен Господ Бог наш, који учи руке наше боју, прсте наше рату. Добротвор наш и уточиште наше, заштитник наш и избавитељ наш,^[6] који нас избавља из руку непријатеља наших! - Тада Урс нареди да им и ноге одсеку. А кад то би учињено, свети мученици клицаху: Устани, Господе, помози нам и избави нас имена твога ради.^[7] Ти знаш, Господе, да ми, горећи љубављу према Теби, иђасмо за Тобом и ходисмо путем страдања; а сада изведи нас у вечни покој, да ноге наше стану у небеским дворима Твојим, где предстоје Теби сви који су Ти угодили. - И они опет подигоше глас, говорећи: Нека су проклети незнабожачки богови и сви који им служе!

Тада мучитељ Урс рече: Ови поганци још ли не престају хулити богове наше? Одрезите им језике, да више не хуле! - И одрезаше им језике. Али, иако умукоше уста светих исповедника Христових, срца

њихова не престадоше вапити к Богу. Напоследку мучитељ нареди да им одсеку главе. И мученике изнесоше изван ограда дворишта, посекоше их мачем, и тела њихова оставише непогребена. Но гореспоменути монах Евтолмије, који некада бејаше роб Галактионовог таста, а затим саподвижник ово двоје светих, иђаше за њима издалека када их вођаху на суд, пошто се претходно беше преобукао у световно одело, да га не би распознали. Он виде њихова страдања и кончину, и узевши њихове свете мошти плака над њима дуго, па их чесно сахрани. Он и описа њихово врлинско живљење и јуначко страдање на корист онима који читају и слушају, а у славу Бога, у Светој Тројици слављеног Оца и Сина и Светога Духа, вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ АПОСТОЛА ПАТРОВА, ЕРМА, ЛИНА, ГАЈА и ФИЛОЛОГА

ОВИ беху из Седамдесеторице апостола.[8] Патров био епископ у Неапољу (Рм. 16, 14); Ерма у Филипопољу (Рм. 16, 14); Лин у Риму (2 Тм. 4, 21); Гај у Ефесу (Рм. 16, 23); Филолог у Синопии (Рм. 16, 15). Сви они с љубављу испунише закон Христов, много страдаше за Еванђеље, и преселише се у Царство Христово.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ИСПОВЕДНИКА, патријарха Александријског

СВЕТИ Григорије од ране младости заволе Христа, и украси V себе свима врлинама. Када се упразни престо патријарха Александријског, свети Григорије би по промислу Божјем постављен од тамошњих епископа и христољубивог народа за патријарха. И би он изврстан учитељ Православља и врлинског живота по Богу. Делом и речју он учаше народ свакој врлини, јер беше кротак, смирен, милостиван, целомудрен, отац сирочади,

заштитник удовица, наставник заблуделих, лекар болесних, утешитељ ожалошћених. Но саблазнитељ ђаво нахушка цара Лава иконоборца,[9] те овај нареди да светог Григорија окована у ланце доведу из Александрије у Цариград. Изведен пред цара, свети Григорије изобличи цара пред целим Сенатом, назвавши га јеретиком, безбожником и неваљалцем. Цар тиранин нареди те светитеља бише воловским жилама. А светитељ бијен захваљиваше Богу, и говораше присутнима: "За Христа Бога мог и за свете иконе готов сам да ми све тело буде искидано на комаде". - Чувши то, безакони цар нареди да светитеља пошљу у заточење. Блажени исповедник проведе у заточењу три године, па предаде душу своју у руке Богу, од кога доби венац исповедништва.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЈОНЕ, архиепископа Новгородског

СВЕТИ Јона, у свету Јован, родио се крајем четрнаестог столећа. У седмој години својој он остаде сироче. По промислу Божјем њега узе к себи благочестива удовица Наталија Медоварцева. И матерински се стараше о слабуњавом дечаку. Даде га она и да се књизи учи. Бојажљив и повучен, он је избегавао дечје игре, и врло се марљиво учио. Брзо напредујући у учењу и доброј нарави, он је све више и више задобијао љубав своје помајке.

Једном се вршњаци Јованови играху на улици, а Јован их посматраше. Утом се на улици појави човек, дотле непознат у Новгороду. Био је то свети Михаил Клопски, Христа ради јуродиви.[10] Деца се слегеше око њега, радознано га посматрајући. Но свети Михаил, провиђајући будућност блаженог дечака Јована, приђе к њему и пророчки му рече: "Иване, учи се приљежно, јер ћеш бити архиепископ у овом Великом Новгороду!" - Рекавши то, он загрли Јована, целива га и удаљи се. И зби се ово пророчанство, након педесет година, а четири године после блажене кончине светог Михаила јуродивог.

Када Јован постаде иунолетан, у њему сазре жеља да се сав посвети Господу: да се заманаши. На педесетак километара од Новгорода, у огромној шуми, далеко од сваког насеља, налазио се усамљени манастир Отњаја. Блажени Јован оде у овај манастир; архимандрит Харитон га с љубављу прими и постриже у монаха, давши му име Јона. Монах Јона стаде водити строг и суров живот, пун великих монашких подвига. Код братије његови подвизи изазиваху дивљење. И кад се архимандрит Харитон престави, братија једнодушно изабраше блаженог Јону за игумана своје обитељи.

На новој дужности блажени се показа мудар управитељ, прави пастир, кротки руководицац и искусни наставник. Глас о његовим трудовима и подвизима брзо се пронесе по Великом Новгороду. Многи из Новгорода и других места стадоше долазити к њему за поуке, молитве и благослов. Многи почеше давати прилоге манастиру. Број монаха се увећа; и сви они према својим моћима подражаваху свог светог игумана.

Године 1458. упокоји се архиепископ Новгородски Јевтимије. Вољен и поштован, овај врли јерарх би оплакан од свега народа и чесно сахрањен.^[11] На његово место, по једнодушној жељи Новгородјана, би изабран и постављен блажени Јона. За Новгородског архиепископа њега посвети сверуски митрополит свети Јона.^[12] Украшен свима врлинама, нови архиепископ бејаше пун љубави према својој пастви. Као праведни Јов он беше: око слепоме, нога хромоме, отац убогима, заштита сиротама (ср.Јов. 29, 12). Сви су желели да га виде, да му се поклоне, да се поуче од њега. Сви, па и сами велики кнезови Московски.

Свети архиепископ је подигао многе храмове, а премноге украсио. Подигао је цркву светом Сергију Радонежском; подигао цркву светим Великим Јерарсима; подигао цркву светом Јовану Претечи; обновио цркву светог великомученика Димитрија; подигао цркву светом Симеону Богопримцу. Много је допринео оснивању Соловецког манастира.

После многих светих архипастирских трудова и подвига, светитељ Новгородски осети да му се ближи кончина, и написа завештање да буде сахрањен у своје манастиру Отњаја.

Причестивши се Светим Тајнама, он мирно отиде ка Господу 5. новембра 1470. године. Новгородска паства са доличном чешћу сахрани тело свога љубљеног пастира, наставника и заштитника, и то при цркви светог Јована Претече у манастиру Отњаја, у гробници коју сам свети архиепископ беше спремио.

Након сто година чесне мошти светог архиепископа показаше се нетљене и чудотворне: из гроба његова текла је река чудеса. Сваки, који је са вером приступао к раки светитељевој, добијао је исцељење, ма од какве болести боловао.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ДОМНИНЕ и оних са њом

СВЕТА Домнина, много мучена, скончала за Христа у огњу 307. године у Палестини.[\[13\]](#)

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТИМОТЕЈА, ТЕОФИЛА и ТЕОТИМА

ОВИ свети мученици, дивни младићи, пострадаше за Христа Господа песницама умртвљени, у време цара Максимијана и Урбана кнеза Палестине.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДОРОТЕЈА ПРЕЗВИТЕРА

ОВАЈ свети мученик пострада за Господа Христа растргнут од зверова, у време цара Максимијана и Урбана кнеза Палестине.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

ЕВПСИХИЈА и КАРТЕРИЈА

МУЧЕНИЦИМА Евпсихију и Картерију бише одсечени тајни удови; и тако пострадаше за Христа.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СИЛВАНА

СВЕТИ Силван пострада за Господа Христа бачен у руднике сребра.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПАМФИЛА

ОВАЈ свети мученик, двапут прободен у груди, па бачен у тамницу, где и сконча за Господа Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КАСТОРА и АГАТАНГЕЛА

ПОСТРАДАШЕ за Господа Христа: Кастор у огњу, Агатангел посечен мачем. По некима Кастор је био епископ; где је епископовао и кад је пострадао као свештеномученик не знамо.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ДОМЕНТИЈА[14]

НАПОМЕНЕ:

1. Феникија - земља поред источне обале Средоземног Мора, северно од Палестине.
2. Артемида - незнабожачка богиња месеца и лова.
3. Лик = скуп, збор, сабор; хор.
4. Гора Пуплион или Публион, по сведочанству светог Симеона Метафраста, налазила се близу горе Синаја.
5. Сравни: Ис. 53, 7.
6. Псал. 143, 1-2.
7. Псал. 43. 27.
8. Ова петорица апостола празнују се још и 4. јануара заједно са осталим апостолима из броја Седамдесеторице.
9. Лав Јерменин царовао од 813. до 820. године.
10. Спомен његов празнује се 11. јануара.
11. Спомен његов празнује се 11. марта.
12. Спомен његов 31. марта. Митрополитовао од 1448. до 1461.
13. Виктор Матеј у "Великом Синаксаристу Прав. Цркве" (стр. 167) под овим датумом на место мученице Домнине наводи св. мученика Домнина, који је пострадао за време Максимијана и Урбана кнеза Палестинског (298. год.). То исто налазимо и у "Агаологиону" Евстратиадиса.
14. Спомиње се у Јерусалимском канонарију и празнује заједно са Павлом епископом (в. Јерус. канонариј, изд. Калиста Архим., стр. 117). У истом Канонарију се спомиње Св. Доментије и 6. новембра; не зна се да ли овај исти или неки други.

5. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ГАЛАКТИОНА и ЕПИСТИМЕ

У ФИНИКИЈИ[1] у граду Емесу живљаше неки Клитофон, човек високородан, знаменит и богат. Жена му Левкипија, ћерка епарха Мемнона, беше нероткиња, и веома туговаше због тога. А због тога и од мужа често трпљаше прекоре, увреде, па и батине. Они обоје беху незнабошци, држаху се многобожачког безбожја, и нарочито поштоваху богињу Артемиду.[2] У то време градом управљаше неки Секунд Сиријац, који беше веома немилостив и свиреп према верујућима у Господа Христа. Он измисли многа и разноврсна оруђа за мучење и изложи их усред града на страх хришћанима. Због тога многи од хришћана, бојећи се тешких мука, скриваху се, а друга, смело исповедајући Христа, сами себе предаваху у руке мучитељима и умираху за Господа свога. А бејаше тамо неки монах по имену Онуфрије. Он, да га не би познали као монаха, обуче се у просјачко одело и, прелазећи из места у место и из куће у кућу, прошаше као просјак парче хлеба, а међутим где је год могао учио је људе светој вери и обраћао к Богу душе људске. На тај начин дође он и Клитофоновој кући, и стојећи пред вратима стаде просити хлеба. А жена Клитофонова Левкипија, видећи човека у подераним хаљинама и где проси хлеба, нареди једној од робиња да затвори пред њим врата, јер тог дана она беше љута, пошто је муж беше избио што не рађа децу. А монах остаде и даље пред вратима, као што је то обичај у просјака, просећи милостињу. Левкипија се убрзо сажали, и нареди да старца тог пусте у двориште; па га уведе у кућу и даваше му што му треба. Примајући милостињу старац чу како Левкипија уздахну дубоко из срца и упита је: Каква те туга мори, госпођо моја, те уздишеш из дубине срца? - Она му одговори: Немам деце, старче, пошто сам нероткиња, а муж ме због тога

зоставља и гони. Много сам злата дала лекарима и врачарима, да ми помогну и разреше нерађања. Али, све узалуд, нема ми никакве помоћи од њих, и ја тонем у све већу тугу. - Старац је упита: Коме Богу служиш? - Служим великој богињи Артемиди, одговори она. - Старац јој на то рече: Зато си и нероткиња што се не уздаш у Бога који може дати плод утроби твојој. - Левкипија га упита: А у кога бога треба да се уздам који би ми дао такву благодат, да бих се могла назвати мајком детета? - Старац одговори: Уздај се у истинитог Бога Исуса Христа, и веруј у Њега и у беспочетног Оца Његовог и у Светог једносушног и живототворног Духа. - Левкипија упита: Не говориш ли ти то мени о Богу коме служе галилејани? - Да, о Њему ти говорим, одговори старац, јер Он сатвори небо, основа земљу, сазда човека и свако живо биће. - Левкипија рече на то: Бојим се, човече, кнеза Секунда, да не сазна за такву веру моју, па ће ме убити, као што је то урадио са многим другима: јер све који верују у тога Бога о коме ти говориш, он убија без милости. - Старац рече: Ако се бојиш кнеза, онда можеш тајно служити Светој Тројици. Ето и ја, бојећи се мучитељевих претњи, тајно служим Богу моме, и надам се да ћу бити спасен благодаћу Његовом. Јер као што видиш, ја сам хришћанин, монах и презвитер, а променио сам свој спољашњи изглед да ме не би препознали; по спољашњости ја сам за све један од просјака, а уствари сам монах и слуга Христов. Тако и ти можеш тајно служити Христу, и нећеш бити лишена спасења. - Левкипија упита: Ако ја примим ту веру, оче, а мој муж остане у незнабоштву, неће ли онда вера моја бити узалудна због незнабоштва мужа мога? - Старац одговори: Ти само прими знак Христов, тојест свето крштење, и чврсто веруј у истинитога Бога; и ако останеш тврда у вери, онда ћеш се и сама спасти, и мужа ћеш свога спасти, јер наше Свето Писмо каже: Посвети се муж некрштен женом крштенom (1 Кор. 7, 14).

Када свети старац Онуфрије утврди Левкипију својим речима, она га упита: Оче, можеш ли ми дати свето крштење? - Он одговори: Ако само има воде, јер сада већ и јесте време. - Левкипија заповедивши својим слушкињама да о овоме никоме де говоре, нареди им да кацу напуне воде. И тада блажени старац Онуфрије крсти Левкипију у име Оца и Сина Светога Духа, и научи је тајнама

хришћанским и свима заповестима. А када он полагаоше, новокрштена га моли да је не заборавља, него да је често посећује и учи побожности и молитви.

Пошто старац оде, Левкипија се направи болесна, да је се муж не би дотакао за осам дана. На тај начин она сачува чистом благодат Светога Духа коју доби при крштењу. А по истеку осам дана она виде у виђењу Господа нашег Исуса Христа, распетог на крсту; и виде себе где припада к ногама Његовим и чује из пречистих уста Његових утешне речи, којима јој обећава да ће је разрешити од нераћања и да ће јој дати таквога сина који ће бити подражавалац крсних страдања Његових и заједничар Царства Његовог.

Ово виђење испуни Левкипију велике духовне радости и усрдне љубави к Богу. И од тога времена сећање на страдања Господња никада је не напушташе, и она умом својим свагда гледаше на распетог Христа, и изгледаше јој као да Га види где стоји пред њом.

Ускоро после тога она затрудне. Муж се њен веома обрадова томе, и рече јој: Сада знам да си угодила боговима, те они дароваше плод утроби твојој. Зато хајмо и принесимо им жртву. - А Левкипија, уздахиувши дубоко, рече своме мужу: Не дадоше мени тај дар ти богови, ка којима ме ти зовеш, већ други Бог који ми се јави у сну пре зачећа и кога ја видех распетог на крсту. Он ми даде тај дар. И ако хоћеш, господине мој, принесимо Њему жртву захвалности. - А он јој рече: Тај Бог кога си видеела јесте Бог галилејана, о коме сам слушао од многих да је био распет на крсту и твори дивна чудеса. - Зашто онда, упита жена, да ми не верујемо у Њега, када је Он свемогућ и милостив према нама, те испуни жељу срца нашег, и разреши ме од нераћања? - Муж одговори: Ниси ли чула да кнез без икакве милости мучи и убија оне који верују у Распетог? - Левкипија на то рече: Ако је немогуће веровати у Њега јавно, онда ћемо веровати у Њега тајно и служити Му, и тако живот свој водити богоугодно. - Клитифон узврати: Нема ко да нас научи тој вери и да нас упуту, на који начин треба да служимо том благом Богу кога си видеела у сну и који ти је даровао способност зачећа.

Левкипија, видевши да је њен муж наклоњен новој вери, исприча му све што се с њом догодило, и откри му да је већ хришћанка, и да је тајнама вере Христове научена од једнога монаха.

Клитофон, чувши то, веома се обрадова, и изјави жељу да хоће да се крсти. А када блажени Онуфрије дође у дом њихов да посети новокрштену, она га упозна са својим мужем, и Клитофон би крштен светим старцем. И живљаху новопросвећени супрузи у свакој побожности и чистоти, тајно служећи Господу Истиномие.

Када Левкипији дође време да роди, она роди мушко дете. И позваше свог духовног оца и учитеља, старца Онуфрија, те им крсти дете, наденувши му име Галактион. При томе свети старац изрече ово пророчанство о њему: Ово детенце омрзнуће земаљски живот и заволеће небески.

Када Галактион порасте, родитељи га дадоше на науке. И он Божјом помоћу са великим успехом изучи философију, беседништво и астрономију. А када напуни двадесет четири године, - а мајка се већ беше преставила -, отац зажеље да Галактион ступи у брак. И нашавши девојку веома лепу, по имену Епистиму, прстенова је за свог сина. Пошто свадба би одложена на неко време, блажени Галактион одлажаше у посету својој вереници, али јој не даваше, као што је био обичај целив, јер она не беше крштена. То веома ожалости Епистиму. А отац њен, видевши је тужну, и дознавши разлог њене туге, рече Галактиону: Због чега, младићу, не дајеш уобичајени целив мојој кћери а твојој вереници? Ако је не волиш, зашто си је онда верио? - Галактион му не одговори ништа, али оде к девојци и насамо јој рече: Епистимо, знаш због чега те не поздрављам целивом?

- Она одговори: Не знам, господине мој, и веома тугујем због тога. - Галактион јој рече: Пошто ниси хришћанка и оскврњена си нечистом незнабожачком вером, због тога нећу да се дотичем твоје нечистоте, да не бих ожалостио Духа Божија. Међутим, ако хоћеш да стекнеш љубав моју, одреци се идола, и поверуј у Бога у кога верујем ја, и прими свето крштење. Тада ћу ти дати целив, и волећу те као себе, и назваћу те супругом својом, и ми ћемо до краја остати у љубави нераздвојној. - Епистима одговори: Све што налажеш, господине мој, учинићу: верујем у твога Бога и желим да се крстим. - Галактион рече: Добро, девојко мудра, сада почињем да те истински волим. Али пошто нема никога ко би те могао крстити, јер је хришћанска вера подвргнута страховитом гоњењу, а презвитери и

клирици - једни побијени, други у пустињу избегли, то те ја сам морам крстити. Стога узми беле хаљине, па изађи на реку Кифес тобож да се купаш, а ја ћу отићи од своје куће у поље тобож у шетњу, па ћу те тамо наћи на реци и крстити.

И би тако. Изиђе Епистима на реку, а изиђе и Галактион, и он у реци Кифосу крсти своју вереницу у име Оца и Сина и Светога Духа, и научи је молити се Богу, па се онда растадоше, те тако нико није знао ову њихову тајну. Око тог времена блажени Галактион обрати к светој вери једног од робова свога таста и крсти га, као и своју вереницу. Име томе робу беше Евтолмије, који доцније постаде монах и написа ово житије. Епистима пак после крштења бејаше у родитељском дому бавећи се богоразмишљањем и молитвом, које тајно вршаше, јер скриваше веру своју пред оцем својим.

Када у осми дан после крштења дође к њој Галактион, она му рече: Хоћу да ти испричам дивну ствар, господине мој. Откако примих свето крштење, виђам у сну прекрасне палате, и у њима три лика[3] где певају: један лик црноризаца, други красних девојака, трећи крилатих и огњених благоликих људи. И од тог чудесног виђења и од преслатког појања ликова срце моје осећа необичну радост. - Галактион, размисливши о виђењу, рече Епистими ово: Црноризци су они који оставише своја богатства, жене и пријатеље и последоваше Христу у сиромаштву, чистоти и трпљењу проходећи уски и мучни пут. А красне девојке су оне које такође оставише своје веренике и родитеље и сваку сласт овога света, и газдаве хаљине, и имања, и осталу сујету, и последоваше Христу. Крилати пак људи јесу ангели Божији, са којима заједно ти црноризци и те девојке радују се и ликују на небесима, и славе Бога песмама. - Епистима рече: О, када би нам Бог дао да и ми ликујемо заједно с њима! - Галактион рече на то: Ако сачувамо своју девственост, и као они одрекнемо се света, онда ће благи Бог и нас удостојити те награде. - Епистима одговори: Ако ти пристајеш, господине мој, ја сам готова чувати девственост своју, али не желим да се раздвајам од тебе. Јер ако се раздвојимо, како ћемо онда моћи делити радост нашу један са другим? - На то јој Галактион рече: Дај ми овога часа реч, да ћеш сачувати девственост своју и заједно са мном примити монашки чин, и ја се нећу раздвајати од тебе ни у

овом веку ни у будућем. - Епистима му обећа, говорећи: Као што непоколебљиво верујем у Господа нашег Исуса Христа, тако и теби обећавам да ћу учинити све што желиш, и следоваћу ти ма куда ти ишао. - Галактион рече: Заблагодаримо Богу нашем што Он милостиво погледа на нас и приклони ухо Своје к нама. Нека Он утврди и сачува до краја договор наш! Ево ја идем кући својој, и спремићу се за пут. Учини и ти то исто; и раздај сиромасима све што имаш, као што ћу и ја раздати све што имам, па у трећи дан изађимо из наших кућа, и кренимо заједно куда нас поведе Бог. А ти узми са собом и роба Евтолмија; добар је то човек, и заједно с нама биће монах.

Пошто се тако договорише, свети Галактион и Епистима се растадоше. И кришом раздавши сиромасима све што су имали, и спремивши се на пут, као што се беху договорили, изиђоше ноћу из својих кућа и кренуше заједно, водећи са собом и роба Евтолмија.

Путујући десет дана они стигоше до горе, зване Пуплион,^[4] на којој беше манастир са десет монаха. А подаље од њега налажаше се мали женски манастир, у коме живљаху четири престареле испоснице: старешица им беше једна ђакониса, чесна и света по животу. Галактион и Епистима са Евтолмијем, ушавши у мушки манастир и поклонивши се игуману, казаше му своју намеру, да желе монаховати на том месту. А игуман, провиђајући у њима Божије призвање, прими их и постриже у свети монашки лик. Онда Епистиму посла у женски манастир код светих четири испоснице, а Галактиона са Евтолмијем остави у свом манастиру, наредивши им да сва манастирска послушања проходе по монашком обичају. И живљаше преподобни Галактион, покоравајући се игуману и братији и служећи Богу свим срцем. И подвиге његове и трудове ко може описати? Њега никада нису видели незапослена: он је или радио што је потребно манастиру, или се молио. Пост његов беше неизмеран: понекад читаву седмицу ништа окушао није. Он толико чуваше своју целомудреност и чистоту, да је за све године свога подвизавања строго избегавао чак не видети женско лице. И стварно он дуго времена не виде. А много пута нека братија му предлагаху: Брате Галактионе, хајде с нама да видиш свету ђаконису, која монахује ево деведесет година, и од велике су духовне користи свима

њене поуке о спасењу душе, јер је благоразумна, и велика по животу и речи. А да видиш и сестру своју Епистиму. - Но Галактион није хтео, и говораше: Мени је, свети оци, доста духовне користи од ваших поука; а сестру своју ја нећу да видим док не дође време, када ће ми сам Господ наредити да се видим са њом.

Сестра његова у Христу, блажена Епистима живљаше у своме манастиру поред свете ђаконисе као анђеол Божји, проводећи време, слично Галактиону, у подвизима и трудовима, и ни у чему не изостајаше по животу од свога брата Галактиона. Они обоје беху као два светилника пред Богом, горећи љубављу к Њему, и примером њиховог врлинског живота духовно се коришћашу њихови самонаси и прослављаху Оца Небеског.

Међутим велико гоњење на хришћане није престајало: све су хришћане приморавали да идолима принесу жртву, а оне који то нису хтели учинити, подвргаваху мучењима. У то време неки од идолопоклоника, дознавши за монахе који су се подвизавали на гори, обавестише о њима игемона, обласног управитеља Урса. Овај одмах посла своје војнике да ухвате све црноризце и доведу их к њему на суд. Пре најезде пак тих војника на манастир, света Епистима ноћу виде овакав сан: стоји она у царској палати заједно са својим вереником и духовним братом блаженим Галактионом, и неки пресветли Цар венчава их прекрасним венцима. - Пробудивши се, она се чуђаше сновиђењу; а кад свану, посла игуману писмо да дође до ње, да му каже нешто важно. Јер обичај беше да монахиње не одлазе у мушки манастир, него је игуман, који беше духовни отац у оба манастира, одлазио к тим испосницама ради њихових духовних потреба: исповедао их, служио Божанствену литургију, причешћивао их Светим Тајнама, па се затим враћао у свој манастир. - Добивши писмо од Епистиме, игуман оде у манастир светих постница, и Епистима му исприча своје виђење које имаде у сну прошле ноћи. Игуман јој рече: Палата је Царство Небеско, Цар је Исус Христос, Господ и Бог наш, а венци означавају награде, које ти, чедо моје, и твој духовни брат Галактион, имате ускоро примити за своја страдања и подвиге; али најпре вам предстоји да много пострадасте и мученичком смрћу умрете. Тебе пак молим, чедо моје, не бој се и не плаши се жестоких мучења, нити падај духом у

боловима: знај, за привремена страдања тебе очекују вечна и неисказана блага, која ћеш ти заједно са братом твојим примити из руку Подвигоположника Христа Господа. - Расплакавши се, Епистима рече: Нека буде воља Господња: Он по благодати Својој нека све односно нас уреди како хоће!

Тек што се игуман врати у своју келију, Урсови војници нападоше на мушки манастир, и сви се монаси разбегоше, само остаде у манастиру преподобни Галактион. Њега војници нађоше у келији где чита Свето Писмо, и ухватише га; а од братије никог другог не ухватише, пошто сви побегоше и сакрише се по пустињама и горама. Тако исто и свете постнице заједно са блаженом Епистимом побегоше из својих келија и сакрише се. Једино преподобног Галактиона "као јагње на заклање"^[5] поведоше војници к игемону Урсу на суд и мучење. Преподобна пак Епистима, која се са другим девственицама кријаше у гори, чу да је њен вереник и брат ухваћен од незнабожаца и поведен на мучење, припаде к ногама свете ђаконисе и кроз плач јој говораше: Молим ти се, госпођо моја, пусти ме да идем за господином мојим Галактионом, јер ето чух да су га војници ухватили и повели к игемону на мучење; и ја не могу да будем далеко од њега, јер ме срце боли, и хоћу да заједно с њим умрем за Христа Господа нашег. - Ђакониса јој одговори: Не, чедо моје Епистимо, не иди за њим и не предавај себе у руке незнабожаца, да не би упала у ђаволе мреже: јер ти си млада, и ја се бојим да се ти из страха од мучења не одрекнеш Христа, и тиме погубиш девственост своју, и на ништа сведеш све монашке подвиге своје, и лишиш себе спасења.

На то блажена Епистима рече: Ја не могу живети без господина мог Галактиона: преко њега познадох Христа, мог истинитог и човекољубивог Бога; његовим рукама ја се омих у води крштења од незнабожја мог; он ме упути на пут спасења и приведе у овај монашки лик и у свету обитељ вашу; његове молитве помагаху ми у свима потребама мојим; он је мој вереник, и брат, и учитељ, и отац по Богу, и чувар моје девствености; и ја се не могу раставити од њега ни у овом веку ни у будућем, него идем и умрећу заједно с њим. Ако он положи душу своју за истинитога Бога, положићу и ја своју; нека се и моја крв пролије заједно са његовом крвљу за Саздатеља свих, и

ја ћу заједно с њим поћи и предстати престољу Цара славе, кога у сну видех и који нас заједно овенча. Зато, пусти ме, госпођо моја, пусти, и моли се за мене!

Преподобна ђакониса, видећи њене сузе и пламену љубав к Богу и к веренику, рече: Нека те Господ благослови, кћери моја, и нека је благословен сав пут твој, те да страдалачки подвиг свој завршиш као првомученица Текла. Иди дакле на тај блажени пут, и укрепљујућа рука Господња нека буде с тобом!

После тога блажена Епистима, целивавши духовну матер своју, свету ђаконису, и све сестре, хитно крену за својим милим братом. А када сустиже војнике и угледа светог Галактиона, кога вођаху свезана, она кликну к њему: Мили мој господине и брате! учитељу мој и наставниче спасења мога, којим ја познадох истинитог Бога, причекај и не остављај мене, убогу сестру и слушкињу твоју! Узми са собом на мучење мене, коју си извео из идолопоклоничке заблуде и из свеколике таштине овога света; води к мученичком венцу мене, коју си увео у монашки подвиг! Сети се обећања свог: обећао си ми да ме нећеш оставити ни у овом веку, ни у будућем!

Војници који спровођаху Галактиона јурнуше на Епистиму и ухватише је. А преподобни Галактион, видевши блажену Епистиму, обрадова се таквој свесрдној решености њеној да пострада за Христа Бога, и расплака се од радости. И у срцу свом он благодараше Бога што сестри његовој даде таку неустрашивост и што срце њено запали пламеном љубави према Богу, и мољаше се тајно за њу Господу да је до краја укрепи у подвигу страдалничком, да се не би уплашила љутих мучења. А војници, свезавши Епистиму заједно са Галактионом, вођаху их ка игемону Урсу. И путем свети Галактион учаше свету сестру своју Епистиму, говорећи: Пази сестро, да се не преластиш којим било саблазнима лукавог света овог, и немој се плашити многих мука: потрпимо овде за кратко време, да од Господа нашег добијемо вечне венце у дворима небеским. - Одговори му света Епистима: Ићи ћу стопама твојим, господине мој, и што видим да ти радиш, то ћу и ја урадити; и верујем Господу нашем да нас неће оставити, него ће и тебе укрепити и мени слабој помоћи, да за Њега поднесем с тобом подједнаке муке, да

подједнако пострадам и умрем, и да се подједнако с тобом наситим славе Његове.

Тако разговарајући међу собом, они стигоше до игеменова двора. У суорет војницима изиђе један слуга и каза им да је игемон наредио да те хришћане чувају до сутра. Стога војници држаху свете мученике сву ноћ свезане. Сутрадан пак незнабожни судија Урс седе на судишту. И када изведоше преда њ преподобног Галактиона и блажену Епистиму, он погледа на њих и упита их: Ко сте ви, црни? - Свети Галактион одговори: Ми смо хришћани и црноризци. - Урс: Ако је то Христос? - Светитељ одговори: Христос је истинити Бог који је створио небо и земљу, и све што је у њима. - Урс узврати: Ако ваш Христос створи све, онда шта су богови наши, и шта они створише? - Светитељ одговори: Ваши богови су камење и дрвље, трулежне ствари; и они ништа створили нису, напротив, њих саме ствара људска рука, и ви се клањате делу руку људских, и поштујете богове које сами себи начинисте од разног материјала.

Тада разгневлени игемон Урс нареди: Свуците богохулника и немилосрдно га бијте жилама. - Када светог Галактиона бијаху тако, света Епистима плакаше и прекораваше игемона говорећи: Немилосрдни мучитељу! зар те није стид да мучиш невиног слугу Божјег и да ранама засипаш тело његово, тако сасушеНо од поста? - Урс нареди: Обнажите и ову, и бијте је јаче! - А када бестидне слуге скидаху с ње монашке хаљине и дођоше до власенице, светитељка рече игемону: Проклет да си, бесрамни мучитељу! од детињства мога нико не виде наготу моју, а ти наређујеш да ме нагу изложе пред свима. Зато, нека ослепе погане очи ваше, да не бисте видели девичанску наготу моју!

Тек што светитељка изговори те речи, игемон и сви присутни одједном ослепише, и сваки стаде рукама тражити зидове и вођа, и не бејаше међу њима ниједнога који би видео светлост. Сви се препадоше и повикаше: Спаси нас, слушкињо Христова, од ове таме, па ћемо сви поверовати у твога Бога. - Светитељка се помоли Богу, и сви опет прогледаше; и од њих педесет три човека стварно повероваше у Христа. Међутим Урс, иако прогледа телесним очима, још горе ослепе духовним очима, јер, нахушкан од ђавола, он ово чудо приписа не Господу Христу него лажним боговима својим, и

говораше: Ми у уму свом похулисмо велике богове наше, те се они због тога разгневише на нас и казнише нас мало, да се опаметимо и да се не усудимо помислити што рђаво о њима. Зато, да не поштедимо ове јавне богохулнике, него да им одмаздимо за бешчешћење богова наших.

И Урс нареди слугама да мученицима забију оштре клинце испод ноката на рукама и ногама. Док је то рађено, светитељи јуначки трпљаху и клицаху: Христу, Јединоме Истинитоме Богу служимо, а лажне богове одбацујемо. - После тога Урс нареди да им одсеку руке. А они клицаху: Благословен Господ Бог наш, који учи руке наше боју, прсте наше рату. Добротвор наш и уточиште наше, заштитник наш и избавитељ наш,^[6] који нас избавља из руку непријатеља наших! - Тада Урс нареди да им и ноге одсеку. А кад то би учињено, свети мученици клицаху: Устани, Господе, помози нам и избави нас имена твога ради.^[7] Ти знаш, Господе, да ми, горећи љубављу према Теби, иђасмо за Тобом и ходисмо путем страдања; а сада изведи нас у вечни покој, да ноге наше стану у небеским дворима Твојим, где предстоје Теби сви који су Ти угодили. - И они опет подигоше глас, говорећи: Нека су проклети незнабожачки богови и сви који им служе!

Тада мучитељ Урс рече: Ови поганци још ли не престају хулити богове наше? Одрезите им језике, да више не хуле! - И одрезаше им језике. Али, иако умукоше уста светих исповедника Христових, срца њихова не престадоше вапити к Богу. Напоследку мучитељ нареди да им одсеку главе. И мученике изнесоше изван ограда дворишта, посекоше их мачем, и тела њихова оставише непогребена. Но гореспоменути монах Евтолмије, који некада бејаше роб Галактионовог таста, а затим саподвижник ово двоје светих, иђаше за њима издалека када их вођаху на суд, пошто се претходно беше преобукао у световно одело, да га не би распознали. Он виде њихова страдања и кончину, и узевши њихове свете мошти плака над њима дуго, па их чесно сахрани. Он и описа њихово врлинско живљење и јуначко страдање на корист онима који читају и слушају, а у славу Бога, у Светој Тројици слављеног Оца и Сина и Светога Духа, вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ АПОСТОЛА

ПАТРОВА, ЕРМА, ЛИНА, ГАЈА и ФИЛОЛОГА

ОВИ беху из Седамдесеторице апостола.[8] Патров био епископ у Неапољу (Рм. 16, 14); Ерма у Филипопољу (Рм. 16, 14); Лин у Риму (2 Тм. 4, 21); Гај у Ефесу (Рм. 16, 23); Филолог у Синопии (Рм. 16, 15). Сви они с љубављу испунише закон Христов, много страдаше за Еванђеље, и преселише се у Царство Христово.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ

ГРИГОРИЈА ИСПОВЕДНИКА,

патријарха Александријског

СВЕТИ Григорије од ране младости заволе Христа, и украси V себе свима врлинама. Када се упразни престо патријарха Александријског, свети Григорије би по промислу Божјем постављен од тамошњих епископа и христољубивог народа за патријарха. И би он изврстан учитељ Православља и врлинског живота по Богу. Делом и речју он учаше народ свакој врлини, јер беше кротак, смирен, милостиван, целомудрен, отац сирочади, заштитник удовица, наставник заблуделих, лекар болесних, утешитељ ожалошћених. Но саблазнитељ ђаво нахушка цара Лава иконоборца,[9] те овај нареди да светог Григорија окована у ланце доведу из Александрије у Цариград. Изведен пред цара, свети Григорије изобличи цара пред целим Сенатом, назвавши га јеретиком, безбожником и неваљалцем. Цар тиранин нареди те светитеља бише воловским жилама. А светитељ бијен захваљиваше Богу, и говораше присутнима: "За Христа Бога мог и за свете иконе готов сам да ми све тело буде скидано на комаде". - Чувши то, безакони цар нареди да светитеља пошљу у заточење. Блажени исповедник проведе у заточењу три године, па предаде душу своју у руке Богу, од кога доби венац исповедништва.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЈОНЕ, архиепископа Новгородског

СВЕТИ Јона, у свету Јован, родио се крајем четрнаестог столећа. У седмој години својој он остаде сироче. По промислу Божјем њега узе к себи благочестива удовица Наталија Медоварцева. И матерински се стараше о слабуњавом дечаку. Даде га она и да се књизи учи. Бојажљив и повучен, он је избегавао дечје игре, и врло се марљиво учио. Брзо напредујући у учењу и доброј нарави, он је све више и више задобијао љубав своје помајке.

Једном се вршњаци Јованови играху на улици, а Јован их посматраше. Утом се на улици појави човек, дотле непознат у Новгороду. Био је то свети Михаил Клопски, Христа ради јуродиви.[10] Деца се слегеше око њега, радознало га посматрајући. Но свети Михаил, провиђајући будућност блаженог дечака Јована, приђе к њему и пророчки му рече: "Иване, учи се прилежно, јер ћеш бити архиепископ у овом Великом Новгороду!" - Рекавши то, он загрли Јована, целива га и удаљи се. И зби се ово пророчанство, након педесет година, а четири године после блажене кончине светог Михаила јуродивог.

Када Јован постаде иунолетан, у њему сазре жеља да се сав посвети Господу: да се заманаши. На педесетак километара од Новгорода, у огромној шуми, далеко од сваког насеља, налазио се усамљени манастир Отњаја. Блажени Јован оде у овај манастир; архимандрит Харитон га с љубављу прими и постриже у монаха, давши му име Јона. Монах Јона стаде водити строг и суров живот, пун великих монашких подвига. Код братије његови подвизи изазиваху дивљење. И кад се архимандрит Харитон престави, братија једнодушно изабраше блаженог Јону за игумана своје обитељи.

На новој дужности блажени се показа мудар управитељ, прави пастир, кротки руководилац и искусни наставник. Глас о његовим трудовима и подвизима брзо се пронесе по Великом Новгороду. Многи из Новгорода и других места стадоше долазити к њему за поуке, молитве и благослов. Многи почеше давати прилоге

манастиру. Број монаха се увећа; и сви они према својим моћима подражаваху свог светог игумана.

Године 1458. упокоји се архиепископ Новгородски Јевтимије. Вољен и поштован, овај врли јерарх би оплакан од свега народа и чесно сахрањен.[11] На његово место, по једнодушној жељи Новгородђана, би изабран и постављен блажени Јона. За Новгородског архиепископа њега посвети сверуски митрополит свети Јона.[12] Украшен свима врлинама, нови архиепископ бејаше пун љубави према својој пастви. Као праведни Јов он беше: око слепоме, нога хромоме, отац убогима, заштита сиротама (ср.Јов. 29, 12). Сви су желели да га виде, да му се поклоне, да се поуче од њега. Сви, па и сами велики кнезови Московски.

Свети архиепископ је подигао многе храмове, а премноге украсио. Подигао је цркву светом Сергију Радонежском; подигао цркву светим Великим Јерарсима; подигао цркву светом Јовану Претечи; обновио цркву светог великомученика Димитрија; подигао цркву светом Симеону Богопримцу. Много је допринео оснивању Соловецког манастира.

После многих светих архипастирских трудова и подвига, светитељ Новгородски осети да му се ближи кончина, и написа завештање да буде сахрањен у своме манастиру Отњаја. Причестивши се Светим Тајнама, он мирно отиде ка Господу 5. новембра 1470. године. Новгородска паства са доличном чешћу сахрани тело свога љубљеног пастира, наставника и заштитника, и то при цркви светог Јована Претече у манастиру Отњаја, у гробници коју сам свети архиепископ беше спремио.

Након сто година чесне мошти светог архиепископа показаше се нетљене и чудотворне: из гроба његова текла је река чудеса. Сваки, који је са вером приступао к раки светитељевој, добијао је исцељење, ма од какве болести боловао.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ

ДОМНИНЕ и оних са њом

СВЕТА Домнина, много мучена, скончала за Христа у огњу 307. године у Палестини.[13]

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ТИМОТЕЈА, ТЕОФИЛА и ТЕОТИМА**

ОВИ свети мученици, дивни младићи, пострадаше за Христа Господа песницама умртвљени, у време цара Максимијана и Урбана кнеза Палестине.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ДОРОТЕЈА ПРЕЗВИТЕРА**

ОВАЈ свети мученик пострада за Господа Христа растргнут од зверова, у време цара Максимијана и Урбана кнеза Палестине.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ЕВПСИХИЈА и КАРТЕРИЈА**

МУЧЕНИЦИМА Евпсихију и Картерију бише одсечени тајни удови; и тако пострадаше за Христа.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
СИЛВАНА**

СВЕТИ Силван пострада за Господа Христа бачен у руднике сребра.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА

ПАМФИЛА

ОВАЈ свети мученик, двапут прободен у груди, па бачен у тамницу, где и сконча за Господа Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КАСТОРА и АГАТАНГЕЛА

ПОСТРАДАШЕ за Господа Христа: Кастор у огњу, Агатангел посечен мачем. По некима Кастор је био епископ; где је епископовоао и кад је пострадао као свештеномученик не знамо.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ДОМЕНТИЈА^[14]

НАПОМЕНЕ:

1. Феникија - земља поред источне обале Средоземног Мора, северно од Палестине.
2. Артемида - незнабожачка богиња месеца и лова.
3. Лик = скуп, збор, сабор; хор.
4. Гора Пуплион или Публион, по сведочанству светог Симеона Метафраста, налазила се близу горе Синаја.
5. Сравни: Ис. 53, 7.
6. Псал. 143, 1-2.
7. Псал. 43. 27.
8. Ова петорица апостола празнују се још и 4. јануара заједно са осталим апостолима из броја Седамдесеторице.

9. Лав Јерменин царовао од 813. до 820. године.
10. Спомен његов празнује се 11. јануара.
11. Спомен његов празнује се 11. марта.
12. Спомен његов 31. марта. Митрополитовао од 1448. до 1461.
13. Виктор Матеј у "Великом Синаксаристу Прав. Цркве" (стр. 167) под овим датумом на место мученице Домнине наводи св. мученика Домнина, који је пострадао за време Максимијана и Урбана кнеза Палестинског (298. год.). То исто налазимо и у "Агаологиону" Евстратиадиса.
14. Спомиње се у Јерусалимском канонарију и празнује заједно са Павлом епископом (в. Јерус. канонариј, изд. Калиста Архим., стр. 117). У истом Канонарију се спомиње Св. Доментије и 6. новембра; не зна се да ли овај исти или неки други.

6. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПАВЛА ИСПОВЕДНИКА, патријарха Цариградског

ЗА царовања Констанција,^[1] сина Константина Великог, на православне хришћане дигоше гоњење зловерни аријанци, чији присталица беше сам цар, такође прелашћен њиховом јересју. Тада у Цркви настадоше велике пометње и нереди, пошто беше остало

мало стубова на које се ослањало: свети Атанасије, архиепископ Александријски, тај велики заштитник Православља,^[2] би прогнан са свога престола, а свети Александар, патријарх Цариградски,^[3] беше већ скончао.

Када блажени Александар патријарх лежао на самртној постељи, питаху га ожалошћени верни: Кога остављаш нас чеда твоја, оче? кога нам место себе остављаш за пастира, који би ишао твојим стопама и мудро управљао Црквом Христовом? - Болесни патријарх им указа на два достојна мужа: овог блаженог Павла, родом из Солуна, презвитера по чину, и ђакон Македонија. Притом рече: "Ако желите имати пастира, који ће вас учити и који ће вам врлинама сијати, изберите Павла; ако ли желите имати само личита човека и споља украшена, изберите Македонија".

Рекавши то својој пастви, незаборавни патријарх Александар пређе ка Господу. На сабору пак при већању, кога од ове двојице да узведу на патријаршијски престо, Павла или Македонија, настаде спор међу православнима и аријанцима којих на сабору беше врло много. Православни хођаху Павла, аријанци Македонија, ипак православни однесе победу и за патријарха би изабран у цркви свете Ирине свети Павле, и узведен на патријаршијски престо. И он стаде мудро пасти поверено му стадо.

У време избора и хиротоније светога Павла, цар Констанције не беше у Цариграду већ у Антиохији; и све се то сврши без њега. Због тога он не беше расположен према новоме патријарху. И када се врати из Антиохије у Цариград, цар поче отворено показивати своје незадовољство против патријарха што је ступио на патријаршијски престо мимо његове воље. И наговорен од аријанаца, цар сазва сабор, који неправедно низложи с престола светога Павла, невиног и чистог срцем, веома корисног за Цркву Христову, јер овај блажени отац и мудрошћу и животом бејаше светлост свету и сијаше у Цркви као јутарња звезда усред облака. На место низложеног Павла цар постави за патријарха Јевсевија Никомидијског, па опет отиде у Антиохију. А злочестиви јеретик Јевсевије стаде смућивати Цркву својим јеретичким учењем и старати се свим силама да из Символа вере избаци речи: "рођеног, а не створеног, једносушног са Оцем",

пошто он не признаваше да је Син Божији - Бог, и у свему раван Богу Оцу.

Међутим, блажени Павле, по низложењу свом са патријаршијског престола, отпутова у Рим, јер у то време Римска црква беше православна и папа држаше православну веру. Дошавши у Рим, свети Павле затече тамо светог Атанасија Великог и многе друге епископе, прогнане Јевсевијем, и живљаше заједно с њима. Но Јевсевије, желећи да и у Риму не да мира Атанасију и Павлу, упути пуну клевета на њих посланицу папи римском Јулију.[4] Папа не придаде никакву важност посланици, пуној клевета на невине служитеље Божије, и саветова Атанасију и Павлу и осталим епископима да се врате на своје престоле; притом, указујући им подршку, он написа источним епископима, да их с љубављу приме и да им не сметају заузети своје раније престоле.

Тако се свргнути епископи вратише сваки својој цркви, и разаслаше писане посланице онима који су их свргли. Али непријатељи Православља, примивши посланице, труђаху се на све могуће начине да истину заташкају лажју, и намислише да сазову сабор у Антиохији а да Јулију и другима одговоре посебном посланицом. Међутим Јевсевије убрзо умре, не дочекавши сабор. Тада православни житељи Цариграда с радосћу примише блаженога Павла и на патријаршијски престо узведоше. Видевши то, злочестиви аријанци се сабраше у другом храму и изабраше себи за епископа прешавшег на њихову страну Македонија. Тада настаде велики метеж у Цариграду, и у сукобима између противничких страна многи настрадаше и изгинуше. Глас о томе допре до цара Констанција који се налазио у Антиохији. Он упути у Цариград војводу Ермогена са војском, наредивши му да Павла одагна из Цариградске цркве. Дошавши у Цариград, Ермоген стаде приморавати народ да протера невиног светог патријарха Павла, и тиме изазва велики метеж у граду, пошто се народ силно противљаше војводи Ермогену. Ермоген хтеде да употреби војну силу и тако протера светог Павла, но разјарена маса народа јурну на његову кућу и запали је, а самог Ермогена извуче напоље и уби.

Чувши за убиство војводе Ермогена, цар Констанције хитно допутова из Антиохије у Цариград, збаци блаженог Павла са

патријаршијског престола и протера из престонице, страховито љут на њене житеље што примише Павла мимо његове воље и што због њега дигоше побуну и убише Ермогена. Тога ради цар одузе граду половину благодети, дароване му од његовог благочестивог оца, Константина Великог: осам хиљада хлебова, колико је дневно издавано из царских житница градској сиротињи, он сведе на четири хиљаде. Потврдивши затим за патријарха Македонија, Констанције опет отиде у Антиохију.

Блажени пак Павле отпутова у западне земље, и дошавши к благочестивом папи римском Јулију, као и к цару римском Константу,^[5] обавести их о свему. Константин, брат Констанције, и папа написаше посланицу Констанцију, убеђујући га да на патријаршијски престо прими Павла као православног; и посланицу дадоше блаженом Павлу. Он са овом посланицом отпутова у Цариград, где га православни опет примише са великом радошћу. Посланицу пак цара Константа и папе Јулија посла по једном знаменитом велможи у Антиохију цару Констанцију. Но Констанције схвати ову посланицу као укор, и не придаде јој никакву важност. Напротив, он се још више разљути на блаженог Павла што се без његовог пристанка наново враћа на архијерејски престо. И брзо посла у Цариград наређење Филипу епарху, да Павла збаци с престола и протера, а Македонија узведе на престо. Међутим епарх Филип, бојећи се народне побуне и да га не снађе што и Ермогена, намисли тајно уклонити Павла с престола. Скројивши такав план, и никоме не казујући царско наређење, он једном дође у дворца који се налазио на морској обали и звао се Зевксип, у коме се скупљао народни данак. Ту Филип рече да је тобож дошао да прими данак; међутим он одатле посла блаженом Павлу љубазни и почасни позив, да дође на тајни договор с њим поводом неког народног посла. Не подозревајући ништа, свети Павле се одазва позиву. А епарх Филип, бојећи се многобројног народа који дође пратећи светог патријарха, не учини с њим ништа јавно, него узе блаженога за руку и разговарајући с њим уведе га у унутрашње одаје дворца. Тамо он нареди да отворе задња врата што су према мору, и издевши на њих светитеља саопшти му царско наређење, па га посади на лађу раније спремљену за то, и тако посла

у изгнанство са свима мерама предострожности. И би наређено светом изгнанику да живи у своме завичају, граду Солуну, са правом да борави и у оближњим градовима, али нипошто не посећује источне покрајине.[6]

Пошто на такав начин посла блаженога Павла у прогонство, епарх Филип крену из споменутог дворца ка цркви, седећи у колима са Македонијем, праћен мноштвом наоружаних војника. Глас о томе брзо стиже до народа, и велико узбуђење захвати житеље Цариграда, и хитаху ка цркви сви, и православни и аријанци, трудећи се да једни друге претекну и заузму у цркви место. А када епарх стиже близу цркве, он са Македонијем сиђе с кола, пошто од силног народа колима се није могло ићи даље. Војници стадоше силом потискивати народ, али због страховите тескобе предњи редови гомиле нису имали куда одступити назад. А војници, мислећи да им се народ намерно одупире, разјарише се страховито и почеше оружјем крчити пут ка цркви епарху и Македонију. И том приликом погибе 3150 људи, једни убијени од војника а други угушени од силног тискања. И то све због злочестивог Македонија, који и на патријаршијски престо седе по жељи цара и насиљу војске, али насупрот црквеним законима. Такво насиље светој Цркви и љути покољ приредише безакони аријанци. У спомен тобож насталог мира црквеног, цар Констанције подиже велику цркву у име свете Софије (= Премудрости Божије = Другог Лица Свете Тројице = Сина Божија) и огради је заједничком оградом са црквом свете Ирине, (не мученице Ирине него мира[7] Христовог), коју сазида цар Константин Велики.

Поживевши неко време у Солуну, блажени Павле отиде у Коринт, а одатле у Рим. Тамо он опет обрете светог Атанасија Великог, исприча му све своје муке, и они обојица известише о своме удесу цара Константа. Цар се страховито разљути на брата и написа му да му пошаље са Истока три епископа, који су дужни дати разлоге за свргнуће и прогонство Атанасија и Павла и донети писмено изложење вере. Добивши од брата овакву посланицу, цар Констанције, који још беше у Антиохији, уплаши се братовљева гњева и посла му четири епископа: Наркиса Киликијског, Теодора Тракијског, Марија Халкидонског и Марка Сиријског. Ови епископи,

дошавши у Рим к цару, не смејаху ступити у разговор и расправљање са Атанасијем и Павлом, прикрише и своју јеретичку веру коју они изложише у Антиохији, а саставише друго исповедање вере и предадоше цару. То исповедање је гласило.

"Верујемо у једнога Бога Оца Сведржитеља, Творца и Саздатеља свега, којим све постаде на небу и на земљи, и у Његовог Јединородног Сина Господа нашег Исуса Христа, пре свих векова од Оца рођеног, Бога од Бога, Светлост од Светлости, кроз кога је постало све што је на небу и на земљи, видљиво и невидљиво, Реч и Премудрост и Сиду и Живот и Светлост истиниту, који се у последње дане ради нас учовечио и родио од Свете Дјеве, и био распет и умро, и погребен, и васкрсао из мртвих у трећи дан, и узишао на небо, и седи с десне стране Оцу, и који ће на крају века доћи да суди живима и мртвима и да свакоме да по делима, и Његово царство неће престати и грајаће у бесконачне векове. Верујемо и у Светога Духа, који је Утешитељ, којег Господ обећа апостолима и кога им посла по вазнесењу Свом на небо, којим се освећују душе које истински и побожно верују у Њега. Оне пак који говоре да је Син од другог бића, а не од Бога Оца, и да је било време када Сина није било, - такве не прима света саборна апостолска Црква".

Предавши ово изложење вере цару и многим другим лицима, епископи отпутоваше из Рима. А после три године источни епископи опет се скупише на сабор, саставише друго изложење вере, и послаше га епископима Италије. Али ови га не примише због многоречивости и расплутности, потпуно задовољни исповедањем вере, састављеним од светих отаца Никејског сабора. Отуда између источних и западних цркава настадоше велике несугласице и неспоразуми, те оба цара сазваше епископе на сабор у Сардици[8] ради размотрења исповедања вере и ради коначне одлуке о Атанасију и Павлу. На сабор 343. г. дође у Сардику око сто западних епископа и само седамдесет шест источних. Заражени аријанством и бојећи се да ступе у препирку са знаменитим поборницима Православља Атанасијем и Павлом, и стога желећи да ову двојицу удаље са сабора, источни епископи одбише да саборују са западним епископима док ови не уклоне са сабора

Атанасија и Павла. Тада епископ Средачки^[9] Протоген, и преподобни Осија, и сви други с њима, рекоше источнима: Ми смо се сабрали овде не само ради расправљања о једносуштности Сина са Оцем, него и ради Атанасија и Павла.

Чувши то, источни епископи се одвојише од западних, напустише Сардику, и на повратном путу зауставише се у Македонском граду Филипопољу.^[10] Ту одржаше свој посебни источни сабор, и на њему решише: да се не сме исповедати да је Син једносуштан са Оцем, и отворено предадоше анатеми учење о једносуштности. - Ову јеретичку одлуку они путем посланица објавише по својим епархијама.

Када за то сазнадоше епископи светог Сардикијског сабора, они најпре осудише ове јеретике за безбожно учење о Сину Божјем, затим лишише чина Атанасијеве и Павлове клеветнике, потврдише као потпуно правилну веру Символ вере, састављен у Никеји, и предадоше анатеми све који не исповедају да је Син једносуштан са Оцем. После тога цар Констант писа са своје стране брату своме Констанцију, молећи га да Атанасију и Павлу врати њихове епископске престоле. И одмах отпрати Павла у Цариград, давши му као сапутнике два епископа, и пославши преко њих писмо Констанцију, у коме је, између осталог, писао и ово: "Атанасије се још налази код мене, а Павла шаљем к теби, да твоја власт нареди да он заузме свој престо; то исто молим и за Атанасија, јер сам сазнао да су обојица прогањани због православне вере, и оклеветани су". - А додаде Констант у писму и врло оштре речи, и то ове: "Не наредиш ли да ово тако буде, онда ћу ја сам лично кренути против тебе са војном силом, и насупрот вољи твојој вратити Атанасију и Павлу њихове Цркве, и посадити на њихове престоле".

Стигавши к цару Констанцију, свети Павле му предаде писмо од његовог брата Константа. Уплашен братовљевом претњом Констанције прогна Македонија, а блаженог Павла узведена патријаршијски престо. Исто тако он писмом позва к себи Атанасија и отпреми га у Александрију да заузме свој престо. И би велика радост православнима за њихове пастире, и доста времена они поживеше у дубоком миру, утешујући се богонадахнутим учењем великих учитеља целе васељене. Јер Атанасије у Александрији и

Павле у Цариград, управљајући Христовом Црквом, просвећиваху свет побожношћу а разгоњаху таму јереси аријанске.

Међутим, после доста времена војсковођа цара Константа Магненције са завереницима својим уби господара свога када овај беше у лову. И чим нестане заштитника Православља, благочестивог цара Римског Константа, аријанци одмах дигоше главе своје и стадоше гонити православне. А пре свега они устадоше против поборника Православља и учитеља васељене: Атанасија и Павла. Стога се Атанасије сам уклони са престола, спасавајући се од аријанаца који су тражили да га убију, а блажени Павле би послат на заточење у Кукуз, у Јерменију,^[11] и тамо затворен у засебној кући. И када он једном служаше Божанствену литургију, аријанци нападоше на њега и удавише га омофором. И тако свети исповедник предаде душу своју Господу.

Тада Македоније опет узиђе на патријаршијски престо у Цариграду, и учини многа зла Цркви Божијој, гонећи и убијајући православне. Имајући чврст ослонац у епарху Филипу, он збаци многе епископе православне и на њихова места постави јеретике; и оне који нису хтели имати црквено општење с њим он поби стављајући их на разне муке. При томе он ни жене штедио није: по његовом наређењу, неким су одсецали дојке, другима су гвожђем отварали уста и насилно им гурали аријанско причешће, трећима су одрезивали носеве и уши, неким су огњем стављали жигове, - речју: крв православних се немилице проливала. У то време аријанци посекоше мачем два клирика, Маркијана и Мартирија, који беху писари блаженога Павла и поборници Православља.^[12] Но насилништво Македонијево распростре се и на Пафлагонију.^[13] Јер он, чувши да се тамо налази мноштво православних, посла три чете наоружаних војника, да мачем приморају православне на уједињење са аријанцима. Житељи града Мантине,^[14] чувши о приближавању војника, дохватише ко је што могао, неко секиру, неко косу, неко мотку, и похиташе у сусрет војсци. И у битци која настаде паде много људи са обе стране: од војника мало који умаче жив, а и од грађана би убијено не мало њих. За ово крвопролиће беше крив проклети јеретик Македоније.

Најзад Македоније, без икаквог наређења од стране цара, дрзну се извадити из земље и пренети на друго место мошти светог цара Константина Великог. Тада се сва Црква зали крвљу, јер многи беху против тога, због чега и настаде између православних и аријанаца међусобна борба и убијање. Када цар то чу, обузе га силно нерасположење према Македонију и епарху Филипу. И царевим наређењем: Македоније би збачен са патријаршијског престола, а Филип лишен епархства. Но и поред тога јерес Аријева и Македонијева продужише постојати, и раздираху Цркву Божију још четрдесет година, све до царовања цара Теодосија,^[15] који сазва у Цариграду Васељенски сабор Светих Отаца 381. године, који коначно осуди ове јереси и утврди Православље. Одмах за тим благочестиви цар с великим почастима пренесе из Кукуза у Цариград чесне мошти светог и блаженог исповедника Христовог Павла, славећи Оца и Сина и Светога Духа.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАРЛАМА ХУТИНСКОГА

ПРЕПОДОБНИ отац Варлам родио се у Великом Новгороду од благочестивих и благоверних родитеља. Он би васпитан у страху Божјем и научен књизи. Као дечак он је често читао свете књиге. Није волео дечје игре и шале; иако дечак, био је старачки мудар. Измалена је стекао уздржање; избегавао је уопште укусна јела и слаткише. Видевши његово велико уздржање, родитељи веома туговаху због тога, и једном му рекоше: Чедо, не бацај нас у тугу изнуравајући тело своје неједењем, да се тако млад не би разболео, и нама муку задао. - А благоразумни дечак, по обичају свом, одговори им тихим гласом: Ја сам многа Писанија прочитао, али нигде нисам нашао да родитељи саветују зло своме чеду, као што ви мени саветујете. Јело и пиће нас не поставља пред Богом, као што каже свети апостол Павле (1 Кор. 8, 8), већ само пост и молитва. А опомените се и тога, колико је од Адама, прародитеља нашег, било људи, па сви они помреше и с прашином се измешаше! Не рече ли и пророк: Човек је као ништа; дани његови пролазе као сенка (Псал.

143, 4). Међутим Царство небеско добише од Бога они који Му добрим живљењем угодише, и који крв своју за Христа пролише, и који се из љубави к Њему света одрекоше. Зато су они слављени и величани. Стога и ја, уз помоћ Божју, хоћу да се према својим моћима трудим, еда бих постао њихов заједничар.

Чувши такав одговор од свог детета, родитељи се зачудише и оставише га да живи по својој доброј вољи. После тога након мало времена родитељи се његови преставише из овог краткотрајног живота, и блажени Варлам их сахрани чесно са доличним црквеним богослужењем. А по смрти родитеља душа се његова још јаче разгоре божанском љубављу, и он имање свога оца раздаде сиромасима. Стекавши на тај начин слободу, он остави свет, и обрете наставника живећа по Богу монаха Порфирија, и од њега прими монашки постриг. Обилазећи пак разна места он разгледаше где да подигне манастир. И видевши једно дивно место крај реке Волхове, које и нека божанска светлост обасјаваше, он сатвори молитву, и поче зидати келију где сада стоји манастир, у коме он трудољубиво живећи умртви тело своје. Пост његов и бдење ко ће исказати? А храњаше се радећи у зноју лица свог.

Међутим ђаволи, видећи себе понижаване, кренуше у рат против преподобнога Варлама, и преображаваху се некад у змије, некад у разно звериње, са жељом да га отерају из тог места; а он их одгоњаше од себе ограђујући себе кроним знаком. Понекад пак ђаволи нахушкаваху људе да му чине пакости, еда би га увреде од стране људи натерале да напусти то место. Међутим они бише саплетени и падоше: јер ударише на тврди дијамант, те себи нашкодише, а чврсти стуб не поколебаше.

У току времена преподобни подиже малу цркву Преображења Господња. Због великих подвига својих преподобни се прочу на све стране; и стицаху се к њему кнезови и велможе, и остали христољубиви људи ради душевне користи; и сваки одхођаше од њега задовољан, благодарјећи Бога. А сабра се око преподобнога и мноштво монаха, са жељом да подражавају богоугодно живљење његово, и живљаху заједно с њим.

Једном благослова ради дође к преподобноме Варламу новгородски кнез. Преподобни прорече кнезу да ће му се родити

син. И заиста кнез доби сина, и свети Варлам га крсти. - Човек пак један гајаше велику љубав према блаженом оцу. Његов син јединац беше тешко болестан, и он га понесе к преподобноме да се помоли за њега Богу. Али путем чедо његово умре, и он мртвог дечака донесе преподобноме. А преподобни га молитвом својом васкрсе.

Једном пред празник Васкрсења Господа Исуса Христа овај свети отац посла рибаре да налове рибе за празник. И молитва ма његовим они уловише мноштво рибе. Притом рибари уловише једну огромну јесетру, и нахушкани ђаволом они је сакрише, а у манастир однеше осталу рибу. Светитељ, са жезлом у рукама, стаде разгледати донесену рибу, и рече: Децо, донели сте ситну рибу; а где је она велика? - Запањени таком прозорљивошћу светитељевом, рибари му падоше пред ноге, исповедише грех свој кајући се, и донесоше сакривену рибу.

Једном приликом у манастиру настаде велика оскудица. Светитељ се помоли Господу, и Господ им даде све у изобиљу.

К преподобноме довођаху и од нечистих духова поседнуте. И пре но што би дошли до светитеља, нечисти духови бежаху из бесомучних. Исто тако, светим молитвама његовим губави се очишћаваху од губе, слепи прогледаху, и разноврсни болесници који с вером долажаху здравље добијаху. Но поред тога они и многе духовне користи од светог оца примаху. Реч његова беше духовном сољу зачињена. Због свега тога сви га веома вољаху и уважаваху.

Најзад свети угодник Божји провиде одлазак свој к Богу, па призва братију и рече им: Ево, братијо, приближи се крај живота мога, и ја одлазим из овог живота, а вас предајем у руке Божије, а вршњак мој Антоније нека вам буде наставник место мене. - И тако Антонију манастир предаде и братију повери, говорећи: Тебе са Богом остављам за стројитеља и управитеља овом светом манастиру, и Господ наш Исус Христос нека вас сачува и утврди у љубави Својој. А ја, ма да телесно одлазим од вас, ипак ћу духом неодступно бити с вама.

И пошто их довољно поучи и даде им свој духовни целив, он изговори последње речи своје: Господе, у руке Твоје предајем дух свој. - И тако чесну и свету душу своју предаде у руке Творца свога. На погреб светог Варлама дође архиепископ Новгородски, а слеже

се и мноштво монаха из свих манастира. И свето тело његово чесно погребеше у шести дан месеца новембра са доличним благољепијем и надгробним песмопјенијем.

На гробу светог Варлама биваху многа исцељења: исцељиваху се слепи што с вером долажаху, исцељиваху глувонемима исто тако, исцељиваху самртни болесници, исцељиваху сваковрсни болесници, благодарећи молитвама светог угодника Божјег Варлама, који сада заједно са ликовима праведника предстоји Светој Тројици, прослављајући Оца и Сина и Светога Духа. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛУКЕ

БЛАЖЕНИ Лука беше родом из града Тавроменије^[16] на Сицилији. Још у младим годинама он марљиво посећиваше цркве Божије, и не само слушаше реч Божију него је и извршиваше. А када родитељи хтедоше да га ожене, он ноћу напусти родитељски дом и оде у непроходну пустињу, и тамо живљаше са зверињем. Провевши четрдесет дана у посту, он би удостојен Божанске и анђелске посете. Одатле он оде у један манастир, и тамо прими анђелски лик монашки. Од тада се он предаде врло суровом испосничком животу: у току осамнаест месеци он је сваког трећег или четвртог дана јео помало хлеба и пио помало воде, не дајући нимало одмора телу.

После тога он одатле оде са једним монахом на гору Етну, и тамо се строго подвизаваше: хранио се шумским биљем, спавао мало, имао само једну хаљину, ишао бос; имао је своје начело и правило: не излазити из келије док не прочита цео Псалтир. Обично је завршавао своје правило око девет сати пре подне. Онда је читао Трећи час. Од девет до дванаест сати бавио се рукодељем. После дванаест прихватио се мало своје хуре хране, при томе не остављајући свој посао. Подвизавајући се тако, он се удостоји велике благодати од Бога: да разуме велике тајне Светог Писма. Због тога неки у недоумици говораху за њега: "Откуда овај зна Писмо када се није учио?"

Вођен Божанским откривењем, он затим оде одатле на друго место, где скупи дванаест ученика, и стараше се много око њиховог спасења. Ради тога он оде у Византију, где изучи устројство монашких општежића и разговара са тамошњим оцима. Онда отпутова у Коринт, где проживе у једном манастиру седам месеци, па у миру отиде ка Господу.[17]

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГЕРМАНА, архиепископа Казанског

СВЕТИ Герман био из бојарске породице Пољевих, потомака Смољенских кнезова. Родио се у самом почетку шеснаестог века у граду Старици.[18] На крштењу добио име Григорије. Од ране младости волео црквена богослужења и читање Светога Писма, био крајње умерен у храни, и све време упражњавао врлине. У својој двадесет петој години, он са благословом родитеља, ступи у Волоколамски Јосифов манастир, и замонаши се добивши име Герман. Као монах он се свом душом одаде монашким подвизима. Први је долазио у храм на молитву, а последњи излазио. У слободно време бавио се с особитом љубављу и ревношћу преписивањем црквено-богослужбених књига. Од 1543. године руководиоц Герману у монашким подвизима беше игуман Гурије, доцније први архиепископ Казански. А када 1555. године свети Гурије би постављен за архиепископа у Казану, преподобном Герману, који се већ беше прославио својим светим животом, би поверено устројство манастира у граду Свијажску,[19] да манастир служи као расадник свете вере међу мухамеданцима. Преподобни Герман с чешћу изврши поверени му задатак. И по смрти светог Гурија, године 1564. он би постављен за архиепископа Казанског. Године пак 1566. он би позван у Москву да заузме престо митрополита. Свети Герман, при дубоком монашком смирењу, одликовао се искреним правдољубљем и непоколебљивим стајањем за истину. И при првом састанку свом са царем Иваном Грозним он силно нападе насилништво опричника - царевих телохранитеља. Због тога би

избачен из митрополије, и све до кончине своје, читавих деветнаест месеци остаде у Москви у заточењу под царском стражом. Но царски гњев није уплашио неустрашивог слугу Божјег Германа. На сабору, сазваном царем Иваном Грозним 1568. године, ради осуде светог Филипа, митрополита Московског, свети Герман је једини подигао свој глас у одбрану невиног митрополита. Ускоро после тога сабора, 6. новембра 1568. године свети Герман сконча у Москви, у крајњој беди, и би сахрањен у цркви светог Николе Мокрог. После двадесет четири године чесне мошти његове бише откривене као нетљене и благоухане, и пренесене у Успенски манастир града Свијажска. Молитвама светог Германа нека Господ и нас помене у Царству Свом. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛУКЕ ПЕЧЕРСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Лука био економ светог манастира Печерског. Његове нетљене и чудотворне мошти почивају у пештери светог Антонија Печерског.[\[20\]](#)

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ДИМИТРИЈА, епископа Кигиријског

ЖИВЕО у време цара Теофила иконоборца (829-843). Родио се у селу Сика у Китрији на Кипру. Примиио монашки чин, па онда чин презвитера од епископа Хитре (Китријског) Евстатија, кога је и наследио као епископ. Био заробљен заједно са својим стадом од Египћана. Вративши се из заробљеништва на Кипар, поживе остатак свога живота на земљи побожно и богољубно. Отишао Господу своме у дубокој старости.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БЛАЖЕНОГ ОЦА НАШЕГ
ПАВЛА,
Христа ради јуродивог**

ОВАЈ блажени слуга Христов скончао у миру.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
НИКАНДРА**

СВЕТИ Никандар пострадао за Христа посечен мачем.

**СПОМЕН
ПАДАЊА ВРЕЛОГ ПЕПЕЛА ИЗ ВАЗДУХА**

ОВО се догоди у Цариграду 472. године за време цара Лава Великог и патријарха Генадија. Шестог новембра у подне сво се небо наоблачи тамноцрвеним облацима, и неприродно се смркну; и облаци добише неку огњену боју. И би тако четрдесет дана. И сви се људи страховито уплашише. И мишљаху, ако падне киша из таквих облака, то ће сигурно бити огњена киша која ће спалити сву земљу, као што је некада огњена киша спалила Содом и Гомор. И сви беху у великом страху и недоумици: јер очекиваху да из таквих облака падне огњена киша. Стога и цар и патријарх, са целокупним свепггенством и народом, сваки дан ношаху литије и са сузама мољаху Бога да одврати Свој праведни гњев. И човекољубиви Господ преокрену претњу ту у милост: нареди те облаци одаждише не огањ него пепео, застрашујући грешнике. А падаше тај страшни дажд од вечери до поноћи, и беше пепео црн и врео, и покри земљу више од педи, и спржи сваку травчицу и биљку. И би тада велики плач у људи, и горко ридање, и

Јецанье из дубине срца, видећи такво наказање Божије и врло велика киша, која је затим много дана падала, једва узможе спрати тај пепео. А то прасликује наше грехе. Грех се налази у нама као

пепео огњени и црни, и спржује клице и младице наших врлина. Зато треба да лијемо сузе као кишу, да покајнички уздишемо из дубине срца, и да горко ридамо из дна душе да би смо тиме спрали у нама врели пепео зла, а напојили добру земљу ума нашег и обрадили је да нам рађа врлине. И тако избавимо себе од осуде на пакао, који сагорева и душе наше и тела а стекнимо себи Царство Небеско.

НАПОМЕНЕ:

1. Цар Констанције царовао од 337. до 361. год.
2. Св. Атанасије Велики био патријархом Александријским од 328. до 373. године. Празнује се 18. јануара и 2. маја.
3. Свети Александар био патријархом Цариградским од 325. до 340. г. Празнује се 30. августа.
4. Свети папа Јулије управљао Римском црквом од 337. до 352. год.
5. Констант царовао од 337. до 350. год.
6. Тојест: азијске и афричке.
7. Грчка реч: вффл) значи: мир.
8. Сардика - град Мизије, северозападне области Тракије и Балкана.
9. Средац (или Сардика)-данашња Софија, главни град у Бугарској.
10. Филипопољ или Филипи - град у Македонији, назван тако по Македонском цару Филипу, оцу Александра Великог (у половини четвртог века пре Христа)
11. Јерменија - у североисточном делу Мале Азије. До 70. године пре Христа била је у саставу Понтијског царства, па пала под власт Римљана.
12. Спомен њихов празнује се 25. октобра.

13. Пафлагонија - древна област Мале Азије. До 64. год. пре Христа припадала Кападокијском царству; тада прешла к Римској провинцији Витинији, па потом ушла у састав Византијске царевине
14. Мантина - мали град у Пафлагонији.
15. Овде је реч о цару Теодосију Великом, који је царовао од 379. До 395. године.
16. Тавроменија - важан град на источној обали Сицилије
17. Упокојио се око 820. године.
18. Старица - срески град у Тверској губернији, на реци Волги.
19. Свијажск - срески град Казанске губерније, на реци Свијаги.
20. Лик преподобног Луке Печерског видети под 19. новембром: заједно са преподобним Варламом Печерским.

7. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЈЕРОНА и дружине његове^[1]

ОТАЧАСТВО светог Јерона беше Друга Кападокија.^[2] Роди се он у граду Тиани^[3] од благочестиве и богобојажљиве мајке Стратонике. У то време цароваху незнабожни цареви Диоклецијан и Максимијан, који беху ревносни поклоници идола и гонитељи хришћана. Када њима дође до ушију да су житељи Јерменије и Кападокије, упркос царском наређењу, одбили да се поклоне идолима, они се Дуго саветоваше о томе, па изабраше два лукава, сурова и верна идолопоклоника, Агриколаја и Лисија. Агриколаја упутише у Јерменију а Лисија у Кападокију, издавши им два наређења: прво, да предају на смрт хришћане који не пристану поклонити се идолима; и друго, да попишу у војску снажне људе и младиће, способне за војну службу.

Стигавши у Кападокију, Лисије стаде марљиво тражити људе погодне за војску. При том њега обавестише и о Јерону, као човеку здравом, снажном и веома храбром. Лисије одмах посла по њега војнике. Војници не затекоше Јерона код куће, јер беше на раду у пољу. Војници одоше к њему са намером да га поведу к Лисију. Али он, дознавши да хоће да га узму у војску, одби да иде с њима,

сматрајући да је за хришћанина штетно живети заједно са идолопоклоницима и војниковати с њима. Али војници хтедоше да га силом воде. Јерон се разљути, дохвати дрво што му беше под руком и поче тући војнике; и показа се толико јачи од њих, да му се ниједан не могаше одупрети, него се сви дадоше у бекство; а он их гоњаше као лав јариће. Најзад се разјурени војници опет прикупише на једно место. И стиђаху се свога слабићства, што не беху у стању савладати једнога човека, него бише побеђени од њега. А бојаху се они да се врате празних руку ономе који их је послао, и говораху међу собом: Ако се без Јерона вратимо, онда ће нас не само сви исмејати што један човек победи нас толике војнике, него ћемо и страховито бити кажњени за наш кукавичлук. - Због тога они послаше и позваше себи у помоћ много својих другова војника, па по други пут кренуше на Јерона у још већем броју. А Јерон, сазнавши за то, сабра дружину од осамнаест људи, побожних хришћана, па уђе с њима у оближњу пећину, и отуда одбијаше нападе незнабожаца који га беху опколили. Војници онда послаше и обавестише кнеза да се Јерон са другим хришћанима затворио у пећини, и они не могу да га ухвате. Кнез им одмах посла у помоћ још врло много војника. Али ни тада не могаху ништа учинити, јер бојећи се Јерона нико се не усуђиваше да се приближи улазу пећине. Тада им кнез посла једнога пријатеља Јероновог Киријака. Дошавши к војницима, Киријак им саветова да се уклоне од пећине, јер Јерона, - говораше Киријак војницима, - могуће је ухватити не силом него кротошћу и благим саветом. - Када се војници уклонише од пећине, Киријак уђе к Јерону и саветова му да се не противи кнезу него да иде и упише се у војну службу. Мирним разговором својим он укроти гнев Јеронов, изведе га из пећине и одведе у његову кућу к матери његовој, старој и слепој удовици. А она, дознавши да ће сина њеног Јерона одвести кнезу, стаде громко плакати за њим, називајући га ослонцем старости своје и светлошћу слепих очију својих, и кукаше што је лишавају једине утехе у тужном удовиштву њеном и слепилу. Међутим војници, окруживши Јерона, примораваху га да пође с њима. А он, опростивши се са плачућом мајком својом, и са суседима и знанцима који се тамо беху слегли, узе са собом рођака евог Виктрра и пође са војницима у град Мелитину.[4] Пођоше за њим и два блиска сродника његова,

Матронијан и Антоније, и други једноверни пријатељи његови. Али сунце зађе и смркну се пре но што путници стигоше у Мелитину, зато они и заноћише на месту где их затече ноћ. Те ноћи блаженом Јерону јави се неко у белом оделу и рече му благо и с пуно љубави: "Ево, Јероне, јављам ти спасење: ти идеш правим путем, јер ћеш се борити не за цара земаљског и војевати не за пролазну славу, него ћеш за Цара Небеског подвиг свршити и скоро к Њему прећи да примиш од Њега част и славу".

Рекавши то, Јављени испуни Јероново срце неисказаном радошћу, и отиде. А Јерон, уставши радостан, рече пријатељима и сродницима што беху с њим: Дознавши тајну Божјег благовољења према мени, и сада већ с весељем хитам на предстојећи ми пут. Једно је само истинско благо, једно истинско наслеђе, једно само истинско богатство: благо, наслеђе и богатство, који су сакривени на небесима; а сва земаљска блага ништа не користе онима који их наслеђују: Јер каква је корист човеку ако сав свет добије а души својој науди?" (Мт. 16, 26). За мене ништа није драгоценије од душе, и ништа боље. Доста сам времена живота свог страћио у сујети, сада идем к Богу. Само ме једино узнемирује: туга моја мајке, престареле и немоћне удовице, лишене светлости очију, нема помоћника и заштитника. Али пошто идем да умрем за Христа мог, ја Њему, Оцу сиротана и удовица, поверавам мајку своју.

Говорећи то, Јерон заплака због мајке своје, и крену на пут. А када стигоше у Мелитину, Јерон и са њим тридесет три хришћана бише затворени у тамници. И овако им свети Јерон говораше: Пријатељи и браћо, послушајте савет мој, који вам може користити не у овом животу него у будућем. Јер сви који се Бога боје ишту не земаљска привремена, већ вечна блага. Ви чувате да ће незнабожни кнез сутра принети жртве лажним боговима незнабожачким, па ће и нас присиљавати да то исто урадимо. Али ми, немојмо се покорити његовом наређењу, и немојмо се поклонити идолима, нити им принети жртве. Боље је принесимо жртву хвале истинитом Богу нашем, и узнесимо Му молитве наше, да би Он, услишавши мољења душа наших, подарио нама силу да чврсто и јуначки поднесемо муке и удостојимо се блажене кончине.

Када ово изговори свети Јерон, сви једнодушно одговорише: Речи твоје слатке су нам као мед! Јер нам саветујеш оно што је истински корисно и спасоносно за нас; и сви ми више волимо умрети за Христа Бога нашег, неголи, поклонити се идолима, живети у сујети.

О овој одлуци светих сужања тамнички стражари известише кнеза Лисија. А он сутрадан седе на судишту, и сав бесан од гњева нареди да сужње доведу из тамнице преда њ на суд. И љутито их упита: Који вас ђаво наведе на бескрајно безумље, те устајете противу толике власти, и презирете царска наређења, и не поклањате се великим боговима? - Светитељи одговорише: Ми бисмо заиста били безумни и играчка демона, када бисмо част која припада Богу одавали дрвеним и каменим направама руку људских. Међутим, ми смо сада премудри, јер се клањамо Творцу свега, који је небо и земљу створио речју Својом и извео их из небића у биће духом уста Својих.

У то време један од присутних на суду показа руком кнезу Лисију на блаженог Јерона и рече: Ето тај се противио војницима које си ти био послао, кнеже, и све што си чуо он је урадио. - Лисије погледа на Јерона и упита га: Одакле си ти? - И када блажени Јерон каза одакле је, кнез га опет упита: Јеси ли се ти противио царским наређењима, уздајући се у своју снагу, и избио моје војнике послане по тебе? - Храбри Јерон одговори смело: Да, ја! Зар да не мрзим на оне који мрзе на Господа мога, и да се не гадим на оне који устају на Њега? Пуном мрзошћу мрзим на њих; непријатељи су ми.^[5] Због тога сам их био и гонио, као плашљиве зечеве. - Чувши ове речи Лисије се разгњеви, и прелазећи преко храбрости Јеронове, он га као непокорна изгрди и рече: Безумље твоје навело те је на такву дрскост, да ти царску власт послушао ниси, и нашој се наредби покорио ниси, и наше си посланике избио. Због тога наређујем: до самог лакта одсећи твоју погану руку, која је послушала безумну главу. - И одмах би светоме Јерону одсечена десна рука; а остале свете мученике, по мучитељевом наређењу, дуго без милости тукоше.

После тога их опет све у тамницу вргоше; и они узнесоше благодарност Богу што их удостоји да претрпе такве муке за име

Његово. Али један од њих, горепоменути Виктор, рођак светога Јерона, изнеможе од поднесених батина и страховито се уплаши од већих које га могу снаћи. Зато кришом позва к себи чиновника који је водио записник о ухваћеним и мученим хришћанима, и понизно га моли да избрише његово име из књиге сужања који страдају за Христа, и да га пусти из тамнице. А за то му обећа дати један свој спахилук. Чиновник се обрадова обећаном спахилуку, учини Виктору по молби, и избриса у записнику његово име, и ноћу га пусти из тамнице. Но Виктор, изишавши из тамнице, убрзо умре, и на тај начин лиши себе и спахилука, и живота, и мученичког венца.

Када свану, свети Јерон сазнаде шта се догодило и срце му се испуни неизмерне туге, и горко ридаше због свог рођака, говорећи: Авај мени, Виктор! шта си урадио? По какву си страшну цену избавио себе! какву си погибао купио души својој! Зашто си сам себе предао у руке непријатељима? Зашто си срамоту бекства претпоставио венцу славе? Зашто си живот вечни жртвовао за живот привремени? Зашто си пролазну олакшицу ставио изнад радости бесконачне? О, колико су те помели краткотрајни болови од силних рана, који су ништа према вечним мукама, које те очекују после суда Божијег!

Тако оплакавши отпалог од лика мученичког, свети Јерон призва к себи у тамницу своја два сродника, Антонија и Матронијана, који су га пратили, и рече им: Саслушајте моју последњу жељу, и по повратку одавде приведите је у дело. Моје имање које се налази у Писидији[6] дајем својој сестри Теотимији, да се од њега издржава и да ми врши помен у дан моје смрти. Сву пак осталу имовину своју остављам својој мајци, због њеног удовиштва и старости; исто тако њој предајте и моју одсечену руку, и реците јој да замоли начелника града Анкире[7] Рустика, да јој да кућу у Вадисани, и нека рука моја буде тамо положена.

Оставивши такво завештање својим сродницима, блажени Јерон спокојно очекиваше своју мученичку кончину. И након четири дана кнез Лисије седе на судишту, призва свете мученике и стаде их приморавати да се поклоне идолима. Дуго се он труђаше да их и ласкама и претњама одврати од Христа, али без икаквог успеха. Онда нареди да их најпре немилице бију моткама, па их затим

осуди на посечење мачем. А они, предвођени блаженим Јероном, идући ка губилишту радосно певаху псаламске речи: Блажени непорочни на путу ходећи по закону Господњем (Псал. 118, 1). А када стигоше на губилиште, они преклонише колена и помолише се говорећи: Господе Исусе Христе, прими душе наше! - И одсечене бише мачем чесне и свете главе њихове.

Тада Антоније и Матронијан приступише кнезу Лисију молећи га да им дозволи узети тело њиховог сродника Јерона. Али им кнез не дозволи. Онда га они молише да им да бар одсечену главу Јеронову. На то им кнез рече да ће им дати главу, ако му даду онолико злата колико тежи сама глава. Овај захтев силно ожалости Антонија и Матронијана, јер не имађаху толико злата, ма да је чесна глава мученикова вредела неизмерно више од тога. Тада Бог стави у срце једном богатом и знаменитом човеку, по имену Хрисатију, да откупи главу светог мученика Јерона: он даде кнезу онолико злата колико је тежила глава, и узевши је чесно је чуваше код себе. А златољубиви кнез стаде онда трагати за одсеченом руком светитељевом, желећи да и за њу добије злато. Но Антоније и Матронијан чувши за то, побегоше ноћу у свој завичај носећи са собом свету руку, а тело његово, и свих осталих светих мученика посечених с њим, други хришћани узеше ноћу и тајно погребеше. Антоније пак и Матронијан однесоше руку светог Јерона његовој мајци Стратоники, дадоше јој је, испричавши јој подробно све што се догодило. А мајка, примивши одсечену за Христа руку милог сина свог, сузама је заливаше, матерински целиваше, и на очи своје стављаше. Радујући се за сина, и у исто време подајући се природној материнској тузи, она кроз сузе говораше: О, мили сине мој, ја те родих жива и здрава. Сада имам само мали део твога мртвог тела, који изазива у мени велику тугу. Авај мени, сине мој! родих те у боловима, одгајих у тешкоћама, надајући се да ћу у теби имати потпору у старости, подршку у слабости, утеху у невољама; а сада ја се лиших тебе, светлости слепих очију мојих. Али, зашто плачем у време када треба да се веселим и радујем што сам мученикова мајка, што принесох Богу плод утробе моје, што си, мили сине мој, умро мученичком смрћу. Гле, мученичка смрт, којом си ти скончао, води у многа и велика блага! одлазећи од мене, не остављај ме потпуно,

сине мој, него молитвама својим посредуј за мене пред Господом, за кога си крв своју пролио, да и мене брзо ослободи од овог многомученог и многотегобног живота.

После овог ридајног нарицања Стратоника положи руку светог сина на оном месту које јој он сам благоволи указати, и учини све по његовом завештању. А споменути Хриестатије, који златом откупи главу светог Јерона, кроз неко време сагради цркву на месту где свети мученици беху посечени, он чесно положи у њој главу светог мученика, славећи Свету Тројицу.

СПОМЕН ПРЕПОБОДНОГ ОЦА НАШЕГ ЛАЗАРА ГАЛИСИЈСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Лазар рођен је (967.) у Малој Азији у једном селу близу града Магнезије.[8] Родитељи су му се звали Никита и Ирина; обоје беху благородни, побожни и пуни врлине. Пред само његово рођење Бог нарочитим чудом унапред објави какав ће он бити светилник свету; родитељски дом његов обасја и испуни тако велика божанска светлост с неба, да се све сакупљене жене поплашише, и разбежаше, и једино остаде његова мајка. А детенце чим се роди, стаде на ноге, и окренуто Истоку помоли се Богу са ручицама сложеним на грудима. Тиме Бог предсказа будућност чистоту и пријемчивост његове душе за божанска обасјања. Када Лазару би пет година родитељи га дадоше да се учи књизи, и он ускоро превазиђе у учењу сву другу децу. Још као дете Лазар се одликоваше безазленошћу, кротошћу, смиреношћу, жалостивошћу и љубављу према сиротињи. Сврх свега он имађаше велику преданост и ревност за црквена богослужења и молитве.

Побожан и образован, Лазар у цвету младости горећи божанском љубављу отпутова у Јерусалим ради поклоњења тамошњим светињама. И пошто се поклони животворном гробу

Господњем и осталим светињама, он ступи у манастир светог Саве Освећеног, и замонаши се. Ту он проведе десет година у монашким подвизима; и послушношћу и осталим врлинама превазиђе сву братију, и због тога би посвећен за презвитера од тадашњег патријарха Јерусалимског.

Пошто преподобном Лазару душа беше веома жељна усамљеничког молитвеног тиховања, он у току Велике Четрдесетнице изиђе из манастира и отиде на једну гору, не узевши са собом ништа осим тела свог. И храњаше се тамо пустињским зељем, и пијаше помало воде, тек да би се одржао у животу и обављао своја свуноћна стајања и бдења. Ходећи пак једном по шуми, он чу божански глас који га трипут позва по имену говорећи му: Лазаре, Лазаре, Лазаре, треба да се вратиш у своје отачаство. - Ово он исприча другим испосницима, и сви му саветоваше да се врати у своје отачаство. И он крену. Али лукави ђаво му прављаше разне сметње на путу, јављајући му се у виду разних привиђења и страшилишта. Но свети подвижник помоћу Божјом развеја све привиде његове и замке. У отачаству свом он се, и не хотећи, сrete са својом мајком, али не остаде са њом. Жудећи за пустињским животом, преподобни Лазар се попе на тамошњу пуну и непроходну гору, Галисију, недалеко од Ефеса.

На гори Галисији преподобни доживе многа искушења и узнемирења од демона. Једном пак када у поноћи беше на молитви он виде огњени стуб који се протезао од земље до неба и мноштво Анђела који дивно певаху: "Нека васкрсне Бог и развеју се непријатељи Његови!" - Светитељ то прими као упут с неба, и сагради на том месту храм Васкрсења Христова, уз помоћ Византијског цара Константина Мономаха.[9] С Десне пак стране храма он начини столп без крова, и подвизаваше се на њему имајући небо као кров; а од хране узимаше помало хлеба и воде, и то једанпут недељно. И не само тиме блажени изнураваше себе, него и веригама опасан беше, и трпљаше многе друге муке столпничког живота: зими хладноћу, лети жегу. Али све то он подношаше помаган, чуван и штићен Пресветом Богородицом. Бог му зато даде благодат чудотворства и пророштва, те се к њему стадоше стицати побожни људи, да их он руководи у духовном животу. И многи се

одрицаху света и постајаху монаси, радосно се потчињавајући њему као учитељу и пастиру.

Удостојен пророчкога дара због савршенства у врлинама, он провиђаше многе будуће ствари. Он унапред сазнаде и дан своје кончине. Но његови ученици и деца по Богу са сузама га најусрдније молише да он ради њихових душа и њиховог спасења измоли себи од Бога продужење живота још за петнаест година. И он се замоли Пресветој Богородици да му продужи живот за петнаест година. И молитва му би услишена. И умножише се ученици његови: и беше их преко девет стотина. А кад прође петнаест година, и светитељу би седамдесет две године, он се у миру упокоји и отиде ка Господу. И као што Господ чудом прослави његово рођење, тако исто чудом прослави његову смрт: божанска светлост с неба обасја светитељев столп и споља и изнутра, те по тој светлости познаше и ученици његови и испосници по горама и пећинама да се свети угодник Божји Лазар престабио.

Но пошто братија много плакаху и нарицаху над својим светим оцем и учитељем што им није оставио писмено завештање, бездахни и мртви светитељ устаде, извуче испод пазуха свој тестамент, предаде им га, па опет леже и издахну, Али како тестамент не беше потписан, то братија поново молише светитеља да и потпис свој стави, и он опет оживе и стави свој потпис, па леже и коначно усну у Господу. После тога светитељ би чесно погребен у столпу, и Господ га и после смрти прослави многим чудесним исцељењима, која бивају од светих моштију његових, у славу истинитог Бога и Спаса нашега Исуса Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА МЕЛАСИПА, КАСИНИЈЕ и АНТОНИНА

СВЕТИ мученици: Меласип, његова супруга Касинија, и њихов син Антонин пострадаше за Христа при цару Јулијану Богоодступнику у граду Анкири.^[10] Антонин би бачен у тамницу, а Меласип и Касинија бише обешени на мучилишном дрвету, па им

тела стругаше и огњем палише. Затим светом Меласипу одсекоше ноге до колена. а светој Касинији одрезаше дојке. У време тих мучења би доведен из тамнице њихов син Антонин. Гледајући муке својих родитеља, он их стаде тешити, и узевши одсечене делове тела њихових целиваше их. У тако страшним мукама Меласип и Касинија предадоше праведне душе своје у руке Господу. Тада Антонин пљуну у лице Јулијану. Свирепи мучитељ нареди да обесе Антонина и стружу тело његово: онда му пребише голенице и тежак камен привезаше за ноге; па га скинуше са мучилишног дрвета и положише на усијану гвоздену решетку. После свих тих мучења мученику остригоше главу, завезаше му камен о врату, и тако га вођаху по граду на поругу и срамоту. После тога светог мученика отправише војеначалнику Агрипину, који га вргну у ужарену пећ, па га затим баци зверовима да га поједу. Но и у другом мучењу благодаћу Божјом светитељ остаде неповређен. Четрдесет младића који посматраху ова мучења повероваше у Христа, због чега им слуге цареве одсекоше главе. После тога светог Антонина испружише на усијаном гвозденом кревету и тукоше моткама; онда му руке одсекоше, па у пећ бацише. Но свети мученик и ту остаде неповређен, због чега многи повероваше у Христа. Најпоследње мучитељ нареди, те мученику одсекоше главу.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АВКТА, ТАВРИОНА и ТЕСАЛОНИКИЈЕ

СВЕТА мученица Тесалоникија беше кћи некога жреца идолског Клеона, човека богата и охола. Поучена у хришћанској вери, она се крсти и постаде хришћанка. Отац је дуго мољаше и преклињаше да се одрекне Христа, али она не хте. Зато је незнабожни отац скиде нагу, па је четири човека силно тукоше сировим жилама, те јој и ребра поломише. После тога је отац истера из куће и из града. И у изгнанству света мученица не престајаше исповедати Христа.

Дознавши за такав поступак жреца, два чесна грађанина, Авкт и Таврион, укореше Клеона због нечовечног понашања према кћери.

Клеон оде к царском намесништву и оптужи ову двојицу као хришћане и као заштитнике Тесалоникије. Намесник их стави на муке: пошто им скинуше одело, бише их камењем, бацише их у силно усијану пећ, па их заједно везане вргоше у језеро. Но свети мужеви остадоше неповређени, јер благодаћу Божјом и из језера изађоше читави и здрави на копно. Тада намесник мучитељ, не знајући шта да ради, нареди те им одсекоше свете главе. Исто тако и Тесалоникија би за исповедање Христа стављана на муке, у којима и сконча. И тако сви троје примише венце мучеништва. Света пак тела њихова бише с чешћу положена у Амфипољу.[\[11\]](#)

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА

АЛЕКСАНДРА[\[12\]](#)

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА

ВОСТРИКИЈА (УСТРИХИЈА) и ДУКИТИЈА

ОВА два света мученика пострадали заједно са мучеником Јероном и његовом дружином. Ово су имена осталих мученика који са њим пострадаше: Никандар, Исихије, Варахије, Максимијан, Калиник, Ксантик (Ксантије), Атанасије, Теодор, Евгеније, Теофил, Валерије, Теодот, Калимах, Итарије, Гигантије, Лонгин, Темелије, Евтихије, Диодот, Кастрикије, Теагеније, Мамас, Никон, Теодул, Виктор, Доротеј, Клавдије, Епифаније, Аникат и други Јерон.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА

АТИНОДОРА

ОВАЈ свети мученик у мукама скончао за Христа.

СПОМЕН СВЕТОГ ГРИГОРИЈА

БРАТ светог Григорија Чудотворца. Ова два брата: исти по имену, исти по животу, исти по слави.[\[13\]](#)

НАПОМЕНЕ:

1. Њихова имена видети даље
2. Друга или Велика Кападокија - веома пространа област у средини источног дела Мале Азије. Некада је Кападокија била знатна држава Азије, али је затим изгубила самосталност, и најзад ушла у састав Римске царевине, и то 17. или 18. године после Христа.
3. Тиана - град у југозападном делу Кападокије. Сада: Нигри или Нигдели.
4. Мелитина - град у Јерменији; сада Малатија.
5. Псал. 138, 21-22.
6. Писидија - малоазијска покрајина Рима на југозападу од Кападокије.
7. Анкира - главни град у малоазијској покрајини Рима Галатији; данас Ангора.
8. Магнезија - Лидијски град на северозападу Мале Азије, крај реке Херме.
9. Константин Мономах царовао од 1042. до 1054. године.
10. Јулијан царовао од 361. до 363. године. Анкира - главни град Фригије, у Малој Азији.

11. Амфипољ - град у источној Македонији, према садашњој Кавали.
12. Види о њему под 9. новембром.
13. Софроније Евстратиадис, на основу рукописа закључује да се брат Св. Григорија није звао Григорије већ Атинодор, што одговара и старијим кодексима, и да је овде дошло до мешања имена. Да ли су онда тај преподобни Атинодор, односно Григорије, и горе наведени мученик Атинодор иста личност не знамо. (Види о томе: Софрониу Евстратнаду, Агиологион тис Ортодоксу Екклисиас, стр. 17)

8. НОВЕМБАР

САБОР СВЕТОГ АРХИСТРАТИГА МИХАИЛА АРХАНГЕЛА и осталих Бестелесних Сила Небеских

ПОБОЖНО празновати Сабор светих Ангела света Црква је примила предањем богонадахнутих Отаца, одбацивши незнабожачко поштовање ангела, измишљено од јеретика и идолопоклоника. Јер још у Старом Завету, када људи одступише од Бога, Саздатеља свога, почеше се клањати створењима Божијим и делима руку својих, правећи идоле по прилици видљиве твари, од онога што је горе на небу или доле на земљи (2 Мојс. 20, 4). Тада људи, сматрајући да сунце, месец и звезде имају душу живу, приношаху им жртве као боговима; исто тако приношаху жртве и ангелима као боговима. О томе се каже у књизи о Царевима: "кађаху Ваалу, сунцу и месецу и звездама и свој војсци небеској",^[1] тојест ангелима, јер они и јесу небеска војска, као што је речено у Еванђељу; и уједанпут се појави с анђелом мноштво војника небеских (Лк. 2, 13). Такво неправилно поштовање ангела било је веома распрострањено у доба светих апостола. Искорењујући такво неправилно поштовање

ангела, свети апостол Павле говори: "Нико да вас не вара по својој вољи изабраном понизношћу и обожавањем ангела, упуштајући се у оно што није видно, и узалуд надимајући се умом тела свог, и не држећи се главе", тојест Христа. Јер у то време беху неки јеретици, наизглед смирени, но охоло сматрајући да својим уздржљивим и чистим живљењем подражаваху ангеле. И они учаху да се ангелима чини исто поклоњење као и самоме Богу. Потом се појавише други јеретици који проповедаху да су ангели творци видљиве твари и, као бестелесни, виши и вредноснији од Христа, Сина Божија; а за Архангела Михаила говораху да је бог Јевреја. Други пак, одавши се враџбинама и варајући људе, под именом ангела призивали су ђаволе, и служили им називајући их ангелима. Нарочито се такве јереси множаху у граду Колоси,^[2] који је припадао Лаодикијској митрополији, где многи тајно обављаху незнабожачко ангелопоклоњење, слично идолопоклоњењу. Такво идолопоклоничко поштовање ангела Лаодикијски помесни сабор светих Отаца прокле и предаде анатеми.^[3] А када такво неправилно поштовање ангела би осуђено и проклето, онда се озакони благочестиво и правилно поштовање и празновање светих ангела као служитеља Божијих и хранитеља рода људског. И у том Колоском крају, у коме се раније тајно обављало незнабожачко и јеретичко обожавање ангела, поче се јавно вршити православно празновање светих ангела, и стадоше се подизати прекрасни храмови светим ангелима. Тако у Хони, над чудотворним извором, би подигнут велељепан и предиван храм у име светог Архистратига Михаила, јер се на том месту беше јавио свети Архистратиг Михаил светом Архипу.^[4] У време пак светог Силвестра папе римског и светог Александра патријарха Александријског, на неколико година пред Први Васељенски Сабор, Никејски, би установљено да се празник светог Архистратига Михаила и осталих Бестелесних Сила Небеских празнује у месецу новембру. Зашто баш у новембру? Зато што новембар представља девети месец после месеца марта. У месецу марту сматра се да је било створење света. А девети месец после марта узет је због девет чинов ангелских, који су најпре створени. Свети Дионисије Ареопагит, ученик апостола Павла, онога апостола, који се уздигао до у треће небо, описао је ових девет чинов у књизи "О небесној Јерархији". Тих девет чинов деле се на

три јерархије: највишу, средњу и најнижу; и у свакој од њих су по три чина.

Прву, највишу, и Пресветој Тројици најближу јерархију, сачињавају: Серафими, Херувими и Престоли. Ближе од свих Творцу и Саздатељу свом предстоје богољубиви шестокрилни Серафими, као што виде пророк Исаија који каже: Серафими стајаху око Њега, сваки их имаше шест крила (Ис. 6, 2). Они су пламенолики, као они који непосредно предстоје Ономе о коме се пише: Бог је наш огањ који спаљује;^[5] престо је Његов пламен огњени;^[6] слава Господња је као огањ који пламти.^[7] Предстојећи таквој слави, Серафими су огњелики, према реченоме: Он чини анђеле своје духове, и слуге своје пламен огњени.^[8] Они пламте пламеном љубављу к Богу, и друге распаљују таквом љубављу, што и само име њихово показује, јер на јеврејском језику серафим значи онај који пламти, или онај који запаљује.

После Серафима свевидцу Богу, који живи у светлости неприступној, предстоје у неизрецивој светлости богомудри многоочити Херувими, који јаче од других нижих чинова сијају свагда светлошћу богопознања и знања тајана Божијих и дубине премудрости Његове, сами просвећивани и друге просвећујући. Јер њихово име "херувим" на јеврејском језику значи: велико разумевање или изливање премудрости, пошто се преко херувима и другима шаље премудрост и даје просвећење очију разума за боговиђење и богопознање.

Затим - Седећем на престолу високу и издигнуту предстоје богоносни (како их назива свети Дионисије Ареопагит) Престоли, јер на њима, као на разумним престолима (како то вели свети Максим Исповедник) Бог разумно почива. А они се називају богоносни, не по бићу него по благодати и по своме служењу, док се тело Исуса Христа, - како то пише свети Василије Велики, - назива богоносним по бићу, пошто је Ипостасно сједињено нераздељиво са самим Богом Логосом. Међутим Престоли се називају богоносни не по бићу него по благодати даној им за такво њихово служење, као они који тајанствено и недокучиво носе у себи Бога. Почивајући на њима на неисказан начин, Бог обавља Свој праведни суд, по речима Давида: Сео си на престо, изричући правду (Псал. 9, 5). Због тога се

преко њих првенствено пројављује правосуђе Божије: они служе правосуђу Божију, прослављају га и изливају силу правосуђа на престоле земних судија, помажући царевима и владарима да изричу праведни суд.

У средњој јерархији такође постоје три чина светих ангела: Господства, Силе и Власти. Господства се називају тако зато што они господствују над осталим, нижим од њих ангелима, а сами су слободни. Одбацивши, како вели свети Дионисије Ареопагит, робовски страх, они добровољно и с радошћу служе Господу непрестано. Такође они изливају силу благоразумнога господарења и мудрога управљања властима на земљи од Бога постављеним, да би оне добро управљале над повереним им областима. Затим они уче владати осећањима, смиривати у себи непристојне жеље и страсти, потчињавати тело духу, господарити над вољом својом, и стајати изнад сваког искушења.

Силе, испуњујући се снаге, испуњују вољу Свевишњег и Свемогућег Господа свог, крепког и силног, извршујући је одмах с лакоћом. Они чине и превелика чудеса, и ту чудотворну благодат изливају на угоднике Божије, достојне те благодати, да би могли чинити чудеса, исцељивати сваку болест, и предсказивати будућност. Свете Силе помажу и људима који се труде и оптерећени су ношењем каквог било послушања, наложеног на њих, -Чиме и објашњавају своје име: "Силе", - и носе слабости слабих. Оне такође укрепљују сваког човека у трпљењу, да не малаксава у невољама, него да крепким духом и јуначки подноси све што га сналази, за све смирено благодарећи Бога, који све устројава на корист нашу.

Власти се тако називају зато што имају власт над ђаволима: да укроћују демонску власт, да одбијају искушења која ђаволи приређују људима, и да не допуштају ђаволима да нашкоде ма коме онолико колико би они хтели. Власти још учвршћују добре подвижнике у духовним подвизима и трудовима, штитећи их да не би били лишени духовног царства. Онима пак који се боре са страстима и пожудама Власти помажу да одгоне рђаве помисли и вражије нападаје, и да побеђују ђавола.

У најнижој јерархији такође постоје три чина: Начала, Архангели и Ангели. Начала се називају зато што началствују, старешинују над нижим ангелима, упућујући ове на испуњавање божанских наређења. Њима је такође поверено управљање васељеном, и чување свих царстава и кнежевина, земаља и свих народа, племена и језика, јер свако царство, племе и народ има као свог посебног чувара и управитеља једног ангела из овог небеског чина који се назива Начала.^[9] Служење овога ангелског чина, по објашњењу светог Григорија Двојеслова, састоји се и у томе: да поучавају људе одавати свакоме старешини поштовање које приличи његовом звању. Исто тако ангели овога чина изводе достојне људе на разне важне положаје, и подучавају их да не ступају на положаје из себичних разлога, из користољубља и славољубља, него ради служења Богу, и ради распрострањења и умножења свете славе Његове, и ради користи ближњих, служећи општим потребама свих својих потчињених.

Архангелима се називају велики благовесници, који блавесте велико и преславно. Њихово се служење, као што каже велики Дионисије Ареопагит, састоји у овоме: пророштва откривати; просвећење, познавање и разумевање воље Божије, које добијају од виших чиновна, саопштавати нижим чиновима, а преко њих људима. Свети пак Григорије Двојеслов вели да Архангели укрепљују у људима свету веру, просвећујући им ум светлошћу познања светог Еванђеља и откривајући им тајне благочестиве вере.

Ангели су у небеској јерархији од свих чиновна нижи и људима најближи. Они јављају људима мање тајне и намере Божије, и поучавају људе да врлински и праведно живе по Богу. А придодани су они да чувају свакога од нас верујућих: врлинасте придржавају да не падну, пале подижу, и никада нас не остављају, макар и сагрешили, јер су свагда готови помагати нам, само ако ми сами пожелимо.

Међутим и сви виши небески чиновна називају се заједничким именом: ангели. Премда они по своме положају и по даној им од Бога благодати имају разне називе, као: серафими, херувими, престоли и остали чиновна, ипак сви они имају заједнички назив: ангели, пошто је назив ангео назив не природе него службе. Јер сви

су они ангели, пошто сви служе Божјем наређењу, као што стоји написано: Нису ли сви службени духови који се шаљу на службу? (Јевр. 1, 14). Њихове пак службе су различне и неподједнаке, и сваки чин има своју посебну службу, јер Премудри Саздаатељ не открива свима у истој мери тајне Своје намере, него посредно, преко виших чинова просвећује ниже, откривајући им Своју свету вољу и наређујући им да је испуњују, као што се то јасно види из књиге пророка Захарије. Тамо се говори како ангела после разговора с пророком сусреће други ангео и наређује му да поново иде к пророку и обавести га о ономе што ће задесити Јерусалим: Гле, ангео који говораше са мном изиде, и други ангео наиђе му у сусрет, и рече му: Трчи, и реци оном младићу, (тојест пророку Захарији): Јерусалим ће се населити по селима ради мноштва људи, и ја ћу му, говори Господ, бити зид огњен унаоколо (Зах. 2, 3.4.5). - Објашњавајући то, свети Григорије Двојеслов вели: Када један ангео говори другоме: "Трчи, и реци оном младићу", нема сумње да ангели шаљу једни друге: мањи се шаљу, а већи их шаљу. - Тако исто и код пророка Данила налазимо где ангео наређује другом ангелу да пророку протумачи виђење (Дан. 8, 16). Отуда је јасно, да ангели виших чинова откривају божанску вољу и намере Творца свога ангелима нижих чинова, просвећују их, и шаљу људима.

Православна Црква на земљи, требајући помоћ светих ангела, празнује сабор свих девет чинова светих ангела нарочитим мољењем, као што треба, у осми дан месеца новембра, тојест деветога месеца, јер ће се свих девет чинова анђелских сабрати у дан Страшнога суда Господњег. А овај дан божанствени учитељи Цркве називају осмим даном, када дође Син Човечији (= Син Божији = Судија праведни) у слави Својој и сви свети ангели с њим (Мт. 25, 31). И послаће ангеле Своје с великим гласом трубним, и сабраће избране његове од четири ветра (Мт. 24, 31), тојест од истока, запада, севера и југа. - О, да би тада и нас, који чесно празнујемо Сабор њихов, сабрали к лику избраника Божијих!

За челника и војводу свих ових девет чинова анђелских постављен је од Бога свети Архистратиг Михаил, као верни служитељ Божији.^[10] Он у време Сатаниног пагубног пада у гордост, и његовог одступљења од Бога и строваљења у бездан, сабравши све

чинове и војске ангелске, громогласно ускликну: Пазимо! стојмо смерно пред Творцем нашим, и не помишљајмо на оно што је противно Богу! Погледајмо каква страдања претрпеше они који заједно с нама беху саздани, и досада заједно с нама беху причасници Божанске светлости! Обратимо пажњу како се они због гордости изненада из светлости сурваше у таму и са висине стропошташе у бездан! Погледајмо како спаде с неба јутарња звезда Даница[11] и разби се на земљи!

Говорећи тако свему Сабору ангела, он, стојећи на првом месту, поче са серафимима и херувимима и са свима небеским чиновима славити Пресвету, Једносушну и Нераздељиву Тројицу, Једнога Бога, сложено певајући торжествену песму: Свет, свет Господ Саваот, пуно је небо и земља славе Твоје!

Такво уједињење светих ангела доби назив Сабор ангела, јер они удружено, једнодушно и једногласно славе Оца и Сина и Светога Духа, - Свету Тројицу, којој и од нас иловачних нека је слава вавек. Амин.

МОЛИТВА СВЕТОМ АРХАНГЕЛУ МИХАИЛУ

САВ си огањ и ревност, свети Архистратиже Михаиле, зато V те молимо: учмале душе наше запали огњем ревности твоје, да бисмо будне савести увек радосно служили заједничком Господу нашем, свесрдно се угледајући на тебе, безгрешног и светог брата нашег, и врховног војсковођу све небеске и земаљске војске Христове. Чудесни Господ Христос начинио је једну

Цркву од анђела и људи, да бисмо се ми људи, који тајанствено престављамо херувиме на земљи, угледали на свету небеску браћу нашу, на чијем челу стојиш ти, лучезарни и дивни Архистратиже Михаиле. Ти си на небу победио свезлог Сатану, и збацио га с неба на дно пакла, - помажи и нама увек, молимо те, свемоћни Архангеле, да и ми свепобедном силом твојом побеђујемо свелукавог Сатану, који нас са свих страна напада и искушава кроз безбожне људе, кроз нечисте помисли, кроз земаљске сласти, кроз опојне страсти.

Сав си свет, чист и безгрешан, дивни Првоангеле Божји, молимо те свесвети, молимо те свечисти, молимо те свебезгрешни, учи нас дан и ноћ како да живимо свето, чисто и безгрешно, и даруј нам твоје херувимске силе, да бисмо истински и стварно херувимски живели на земљи ми који по неизмерном човекољубљу Божјем престављамо херувиме на земљи. Не остави нас у отровном блату наших сластољубивих земаљских жеља, него нас подигни у небеске анђелске висине и оспособи нас да анђелски свето и чисто поживимо док смо у телу на земљи. Милостиво погледај на нас, Свепобедни Архангеле, снисходљиво се спусти до нас, те нас, заспале у гресима, пробуди на борбу са злом, са грехом, са смрћу, са ђаволом, да бисмо, вођени и сокољени тобом, лако савлађивали сваки грех, сваку страст, сваку смрт, сваког ђавола. Ми знамо, богоносни Архангеле: ти имаш власт над нечистим дусима, над болестима, над смрћу, над гресима; испуни душе наше божанском силом својом, еда бисмо и ми неустрашиво ратовали и херувимски побеђивали све непријатеље спасења нашег, вере наше, душе наше.

Свепобедни војводо Небеских Сила, ти си очистио небо од Сатане и црних анђела његових, - очисти и душе наше од свакога греха, јер греси наши отварају врата и прозоре душа наших, те кроз њих улазе у нас нечисте силе демонске, прљајући и умртвљујући душе наше, које треба да су анђелски чисте и анђелски бесмртне. Без твоје свепобедне помоћи, Небески Војсковођо, ми лако постајемо плен нечистих сила; стога те од свег срца молимо: уврсти нас у своју непобедиву војску, и ратуј за нас и испред нас, водећи нас и предводећи нас у свакој борби за Душу нашу, за спасење наше, за вечност нашу, и осигуравајући нам победу над сваким грехом и над сваким ђаволом. О, пресвети Архангеле, ми смо очајно немоћни пред демонском силом вражијом, ако нам ти не притекнеш у помоћ божанском силом својом. Са тобом, ми ћемо увек односити победу у свима биткама за душу нашу и спасење наше и вечност нашу; а без тебе - ми беспомоћно посрћемо из пораза у пораз, из греха у грех, из пакла у пакао. Зато буди увек с нама, и не напуштај нас због грехова наших и смрада нашег, него, љубећи нас божанском љубављу, учини да омрзнемо грех и све греховне сласти, и испунимо душе своје миомиром еванђелских врлина. Ево, душе своје

предајемо Теби, пресвети Првоангеле Божји; молимо те и преклињемо, води нас увек путевима који одводе у Царство Небеско, да бисмо заједно с тобом, вечито славили свемилостивог Спаса нашег - преслатког Господа Христа, и Његовог свечовекољубивог Оца, и свблагот Духа Утешитеља, коме слава и хвала сада и увек и кроза све векове. Амин.[12]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ МАРТЕ ПСКОВСКЕ

СУПРУГА светог Довмонта - Тимотеја, кнеза Псковског;[13] подвизавала се као монахиња у Псковском манастиру светога Претече. Преставила се 1300. године.

НАПОМЕНЕ:

1. 4 Цар. 23, 5; ср. 21, 3.
2. Колоса - многољудни град древне Фригије, у Малој Азији, на реци Ликуси, притоци Меандра. Године 65. после Христа овај град заједно са суседним градовима, Лаодикијом и Јерапољем, би скоро потпуно уништен страшним земљотресом. Но касније би обновљен и цвetaо је до дванаестог столећа. Доцније се називао Хони.
3. Правилот 35 Лаодикијског сабора осуђују се јеретици, који се моле ангелима као творцима и управитељима света.
4. Спомен овог чуда врши се 6. септембра.
5. Јевр. 12 29.
6. Данил. 7, 9.
7. 3 Мојс. 24, 17
8. Псал. 103, 4.

9. Учење о томе, да сваки народ и свако царство има свога ангела, заснива се на речима пророка Данила (10, 13), где се говори о ангелима царства Персијског и Јудејског.
10. По значењу самог имена, Михаил је ангео који поседује необичну, беспримерну духовну силу. Код пророка Данила он се описује као нарочит заштитник и покровитељ народа Јеврејског (Дан. 10, 13.21; 12, 1). У Откривењу св. Јована Богослова Архистратиг Михаил се приказује као заштитник хришћана и као збацитељ аждаје са њеним ангелима: "И поста рат на небу. Михаил и ангели његови ударише на аждају, и би се аждаја и ангели њезини. И збачена би аждаја велика, стара змија, која се зове ђаво и сатана, са ангелима његовим на земљу" (Откр. 12, 7.9). Тада у злоби својој он стаде ратовати против Цркве Христове, борећи се са светима; али је на крају тај рат завршен потпуном победом Јагњета Божјег (Откр. 12, 1-17; 19, 1-20, 15). У тој борби са ђаволом ми имамо небеске заштитнике и покровитеље, на челу са светим Архангелом Михаилом.
11. Даница = Деница = јутарња звезда, Зорњача. Овде се под Деницом разуме пали ангео, Сатана, који је био створен Богом пре видљивога света, као светли дух, сличан јутарњој светлости; али се погордио и устао против Бога; због тога и бачен у бездан, и осуђен на вечне муке.
12. Ову молитву сачинио свегрешни архимандрит Јустин на Спасовдан 1956. год. у манастиру Св. Ћелије.
13. Спомен његов празнује се 20. маја.

9. НОВЕМБАР

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ОНИСИФОРА и ПОРФИРИЈА

ОВА два дивна мужа беху мучени за име Христово у време цара Диоклецијана. Оптужени због вере у Христа и изведени на суд, они неустрашиво исповедише да је Христос истинити Бог и Творац неба и земље. Због тога их бездушно тукоше по целој телу и на разне начине страховито мучише. После тога их положише на усијане железне лесе, и тако пекоше; а славни мученици се у тим мукама радоваху и Бога благодаряху, од кога им и дође помоћ, те лако подношаху муке. Видећи свете мученике где се радују и стоје изнад мука, свирепи мучитељи их везаше коњима бесним за репове, па тераху коње по трновитим, каменитим и брдовитим местима. Дуго вучени тако, светим мученицима се тела покидаше и распадоше, и они у тим мукама предадоше своје свете душе своме многожељеном Господу. Неки пак хришћани ноћу тајно покупише остатке светих тела њихових и чесно сахранише у месту званом Панкеан, где од њих биваху многа чудеса и исцељења, у славу Бога, дивног у светима Својим.[1]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМЕОНА МЕТАФРАСТА

ДАРОВИТИ Цариграђанин. Имао светско и духовно образовање. Постао царским логотетом и првим великашем на двору. Но живео чисто и свето као истински аскет, подвижник. Одликовао се и великом храброшћу војничком и мудрошћу државничком. Због тога га је цар Лав Мудри веома ценио, и једном га слао на Крит да преговара о миру са Арапима, који у то време беху заузели ово острво. Свршивши успешно ову своју мисију, он се врати у Цариград, и ускоро повуче од света и светских послова, и замонаши. Писао житија светитеља, и то саставио нових 122

животописа и исправио 539 животописа. Упокојио се око 960. године. Из тела његовог потекло благоухано и целебно миро.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА КОЛОВА

ПРЕПОДОБНИ отац Јован Колов убраја се међу највеће подвижнике Мисирске. Колов значи Мали, јер беше малога раста. Још у младим годинама он са братом својим Данилом остави свет и оде у Скитску Египатску пустињу.[2] Испрва он и његов брат Данило подвизаваху се у потпуној усамљености. Али потом Јовану постаде јасно да је њему, пргавом и страсном, у његовом подвизавању потребно руководство искуснијих подвижника-стараца. Повод пак да то уради, би следећи догађај. Једном он сасвим неочекивано рече своме брату и саподвижнику: Нећу више ни зашта да бринем, зато хоћу да живим у пустињи без бриге, као анђео.

Рекавши то, он скиде са себе своје хаљине и изиђе из келије. Те ноћи деси се велики мраз: Јован наг дуго се бораше са студом. Најзад, не могући више да издржи, он реши да се врати у своју келију. А када премрзли Јован закуца на врата од келије, из ње се разлеже Данилов глас: Ко је то? - Ја твој брат, одговори Јован; не могу више да издржим мраз, и ево вратих се да послужим теби. - Одлази, демоне! одврати Данило, и не саблажњавај ме; анђео се не брине о телу свом и не требује хране.

Тада преподобни Јован разумеде да се сувише поуздао у своје, још не очврсле у страдањима и искушењима, силе, осети своју погрешку и горко заплака због ње. Данило му онда отвори врата и рече: Брате мој, пошто имаш тело, то и мораш страдати због одеа и тела.

После таког доживљаја и поуке Јован ускоро остави Данила и упути се к неком старцу Пимену.[3] Он жељаше да васпита у себи чврсту вољу, готову на сваки подвиг и која никада не напушта једном изабрани пут. А преподобни Пимен и беше познат управо по чврстоћи и непоколебљивости своје воље. Одречење преподобног Пимена од света беше тако безгранично, да је он одбио видети се чак

и са својом мајком која је била дошла у Скит да га посети. К такоме старцу чврстог карактера и крену још колебљив у подвизима нестрпљиви, страсни и пргави Јован. Дошавши к старцу Пимену, Јован обећа да ће му се повињавати у свему што он буде захтевао од њега. Преподобни пак Пимен, желећи да испроба Јованово трпљење, нареди му да залива једну суву мотку, забодену у земљу, све докле не озелени. Такав труд морао је свима изгледати узалудан. Али Јован је без размишљања и сумње заливао ово суво дрво три пуне године, из дана у дан, док заиста, по Божјој сили, озелени оно дрво и плод донесе. Тада преподобни Пимен набра плодове с тога дрвета, однесе у цркву и подели братији говорећи: "Браћо и оци, узмите и једите од плода послушности". - А многобројни сведоци тога чуда назвали то дрво "дрветом послушности".[4]

Дошавши са пргавом душом к преподобном Пимену, преподобни Јован стече у њега кротост и смиреност јагњета. Једном му рече неки брат: Ти имаш зло срце. - Истина је, одговори му преподобни Јован; па чак и више зло него што ти мислиш. - Тако је умео он кротко подносити увреде.

Живећи испрва под туђим руководством, преподобни Јован доцније и сам стече способност да мудро руководи друге.

Тако, Господ му додели да буде руководилац и наставник преподобном Арсенију Великом, који се касније такође прослави великим подвизима.[5] Овај Арсеније, патриције[6] по пореклу, дође право у пустињу са царског двора, где је био наставник деце цара Теодосија Великог: Хонорија и Аркадија. Оставивши двор где је био окружен великим почастима, он, човек четрдесетих година, ипак сразмерно млад, али већ духовно опитан подвижник, одлучи да ради свог даљег духовног развитака и усавршавања преда своју вољу преподобноме Јовану на његово безусловно располагање њоме. Некима од братије у прво време изгледало је чудновато да човек тако високо образован и тако знатног порекла дође к простим и неуким старцима ради свог даљег просвећења. Један од братије не могаде сакрити своје љубопитство, па једном приликом упита Арсенија: Како то ти, који си изучио грчке и римске науке, иштеш поуке од простог и непросвећеног старца? - Арсеније одговори: Истина је да ја поседујем научно образовање, али ја не знам још ни

азбуку онога што зна овај прости и неучени човек, јер је смиреност почетак свих врлина, као што је азбука почетак сваког књижног напретка.

Тако Арсеније цењаше смиреност која је цветала у обитељи некада пргавог и гордељивог Јована. Тек после неколико година заједничког подвижничког живота, када Арсеније чу тајанствени глас који га је позивао да бежи од људи и борави у ћутању, пошто је "ћутање корен безгрешности", преподобни Јован га благослови да се удаљи у потпуну усамљеност и преда молитвеном тиховању у пустињи. Међутим, силна љубав према његовом смиреном наставнику и свима његовим ученицима приморавала је Арсенија, те је он не једанпут остављао своју пустињску усамљеност и поново се враћао на неко време у обитељ.

Ревнујући за своје спасење, преподобни Јован се са истим таким усрћем бринуо и о спасењу других. У његово време живљаше у граду Александрији нека девојка Таисија. Васпитана од побожних родитеља, она после њихове смрти све своје наслеђено имање употреби на добротворна дела. Скитски старци, међу којима живљаше преподобни Јован, долазећи у град, не једанпут налажаху уточиште себи у њеном дому. И одједном допреше до старца гласови, да је Таисија већ утрошила своје имање; и сада, пошто није у стању да се бори са сиромаштином, претворила своју лепоту и младост у средство за своје издржавање. Дознавши за такав пад врлинске Таисије, старци силно туговаху, па најзад решише да покушају одвратити сиротицу од њене пагубне заблуде. Тај тешки посао они одлучише да повере преподобном Јовану. И обратише му се говорећи: Бог ти је дао мудрости; а до нас су допрли гласови, да наша велика добротворка сестра Таисија живи врло ружно. Потруди се, аво, отиди до ње и поразговарај с њом, еда би после твојих речи дошла к себи. Преподобни Јован се помоли Богу, па хитно крену на пут. Знао је он да у таквој ствари не треба оклевати. Свакога часа Таисија је могла тонути у све веће и веће грехе. И ето, старац је већ стигао пред Таисијин дом, али улаз у њега сада је затворен за старца. Раније су у њега улазили сви којима је била нужна помоћ, а сада су улазили само они који су носили са собом новце и драгоцености. Старац се кротко обрати служавки са молбом, да обавести госпођу о

његовом доласку. Али са променом у расположењу госпође догодила се промена и у њених служавки. Груба служавка, знајући да ничег заједничког не може бити између смиреног старца и њене госпође, одговори страховитом грдњом на његову молбу. Преподобни старац с кротошћу прими њену грдњу, и понови своју молбу само са оваким додатком: Кажи твојој госпођи и то, да јој могу набавити драгоцене ствари.

Тада служавка оде и извести госпођу о старом монаху. - Нека уђе, рече Таисија, јер монаси ходају по обалама мора, па понекад наиђу на скупоцене шкољке и драго камење. - Преподобни Јован уђе код Таисије, седе недалеко од ње, уздахну дубоко и заплака. - Због чега плачеш? с чуђењем га упита Таисија. На питање преподобни јој одговори питањем: Шта је тебе одвратило од Исуса Христа, Женика Бесмртнога? Зашто си заборавила на Његове дворе и каљаш себе нечистим делима?

И одједном несрећна жена се опомену Христа, кога одавно беше заборавила, а љубави према коме су је учили у детињству покојни родитељи њени. Речи старца Божијег као огањ спалише сав кукољ који је загушивао добро семе, давно посејано у њеном срцу. Искрено покајање брзо захвати и потресе сво њено биће. И она у страшном узбуђењу повика: Оче! оче! кажи ми: има ли опроштаја за мени сличне? - Има, одговори старац; Спаситељ свагда чека и опрашта онима који се истински кају. Покај се, и због тебе ће се обрадовати сви анђели на небу. - И Таисија мољаше старца: Води ме, води далеко од овог места! води куда хоћеш, само ми покажи место згодно за покајање. И Таисија оде са старцем из свог многим гресима оскврнављеног дома, не учинивши никакав распоред односно свога грешно стеченог имања. Она сва гораше од пламене жеље да се више никада не врати на клизави пут грехољубивог живота. А преподобни Јован, дивећи се чудесном дејству благодати Божије и славећи свемогућег и милосрдног Господа, вођаше своју путницу у све пустија и пустија места, далеко од грешнога града, где она умало не погуби себе. Утом настаде ноћ. Замореној путници преподобни начини узглавље од песка и рече: "Одмори се сада". И закрстивши је он се удаљи од ње, очита своје уобичајене вечерње молитве, па и сам леже да се одмори. И у сну старац виде оно место

где остави Таисију, а оно окружено необичним сјајем, који се диже до самога неба; и где, кроз тај сјај небески анђеол узноси Таисијину измучену душу ка самом Господу. Чим се пробуди од сна, старац одмах похита ка месту где је био оставио Таисију, и стигавши тамо он је стварно нађе већ мртву. "Један час искреног покајања грешничиног задовољио је Милосрдног Судију и вратио заблудело чедо његовом, препуном љубави, Оцу", - рече преподобни. И проевши до сванућа у молитвама, он ујутру сахрани тело блажене Таисије. И вративши се у манастир он причини велику радост свима монасима својим казивањем о чудесном покајању и прослављењу познате им Таисије.[7]

Преподобни Јован Колов познат је још и као писац. Поред многих изрека његових, које су записали други монаси, од њега је остало подробно и дивно житије преподобног Паисија.[8] Тог Паисија, који је био скренуо с доброга пута, преподобни Јован је обратио путу Господњем и извршио такав утицај на њега, да је овај изненада и неповратно оставио све своје имање, повукао се у дивљу пустињу, и тамо провео свој живот у покајању. Описавши у Житију многа чудеса, учињена преподобним Паисијем, преподобни Јован чини овакву напомену: Слушајући о преподобном Паисију славне и надприродне ствари, нека нико не посумња и нека нико не помисли, да сам ја ишта додао од себе, еда бих повећао углед милог ми оца. Он је изнад сваке људске хвале, и нису му потребне похвале од нижих, јер њега славе свети ангели на небеским висинама. Ја пак казујем ово ради користи оних који слушају и желе да подражавају његове врлине; ја износим само оно што сам очима својим видео и ушима својим чуо.

Ова кратка напомена добро објашњава личност преподобног Јована као писца.

Блажени отац наш Јован упокојио се у петом веку, у времену између 422. до 430. године. Место пак где се упокојио јесте пустиња у близини Кољцума - данашњег Сујеча. Свете мошти његове налазе се у цркви светог мученика Мине у Египту Његовим светим молитвама нека Господ помене и нас у царству Свом. Амин.

**ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
НЕКТАРИЈА, ЕГИНСКОГ ЧУДОТВОРЦА,
епископа Пентапољског**

ОВА новојављена звезда на небу Цркве Христове, богоносни отац наш Нектарије, родио се у Силиврији Тракијској 1. октобра 1846. године од побожних и сиромашних родитеља Дима и Василике, добивши на крштењу име Анастасије. Прве темеље образовања Анастасије доби у свом родном месту, а у четрнаестој години отпутова у Цариград, где га неки рођак прими за помоћника у трговачкој радњи. Још од раног детињства се показала његова љубав према књизи. Као дете правио је књиге од комада папира, објашњавајући мајци како жели да у књиге записује речи Божје. Правио је такође од хартије и свештене одежде, показујући тиме своју љубав према свештеничком позиву и откривајући своје будуће призивање.

Рад у трговини није угасио у њему ту жеђ за науком. Сваки слободни моменат користио је за читање, развијајући у себи све више љубави према Цркви. Поред световних древних грчких мислилаца и философа особито је волео да чита Свете Оце, из којих је исписивао поједина места ради себе али и ради других. Понекад их је, како сам сведочи, исписивао на хартији из радње којом је замотавао робу, тако да је заједно са продатом робом давао својим муштеријама и поучне текстове ради њихове духовне користи. Доцније је те духовне текстове сабрао у једну књигу под називом "Ризница изрека" и штампао.

Иначе од самог детињства се одликовао својом усмереношћу на духовни живот, издајајући се тиме од својих вршњака и показујући мало интереса за њихове несташлуке. Тако је и у Цариграду користио сваку прилику да учествује на свакодневним богослужењима, носећи се још тада мишљу да прими монашки чин и да постане свештеник. Ту у Цариграду он би, после неког времена, постављен за васпитача у школи метоха Гроба Господњег: нижим разредима је био васпитач а сам је похађао више разреде.

У својој двадесетој години Анастасије напусти Цариград и прими се да у селу Литију на острву Хиосу буде учитељ. Ту остаде

седам година, поучавајући не само децу него и одрасле острвљане, потстичући их на побожност и врлину, колико речју толико и личним својим примером. Пазио је на своје понашање и проводио живот уздржљивости и скромности. Често се после предавања повлачио у своју собу, проводећи слободно време највише у читању и молитви. Храм не само што је редовно похађао, дајући као учитељ пример свима, него је много пута и проповедао у њему Христову благу вест спасења.

Жеђ за дубљим духовним животом учинила је да постане чести гост "Новог манастира" на Хиосу, који обнови старац Пахомије, монах светог живота, са којим је млади учитељ Анастасије водио дуге и честе разговоре. Старац Пахомије му откри тајне свете монашке философије као "науке над наукама и учврсти у њему жеђ за подвижништвом. Резултат свега тога било је његово примање ангелског образа, које се догоди 7. новембра (1876. г.) у горе поменутом манастиру на Хиосу. Млади монах доби име Лазар, би прибројан манастирском братству и постављен за секретара. Сво братство необично га је волело због његове ревности и спремности да буде свима од помоћи.

После годину дана рукоположи га митрополит Хиоски Григорије за ђакона у храму светих мученика Мине, Виктора и Викентија, давши му ново име Нектарије. Ђакон Нектарије остаде у свом манастиру још две године, изучавајући са још већим жаром Свето Писмо и Свете Оце. Жеља му је била да студира теологију, али за то није имао новаца. Но Бог умудри имућног Јована Хоремина са Хиоса и он га посла да о његовом трошку студира у Атини. Дошавши у Агину, Нектарије заврши гимназију потом и Богословски факултет (1885.), трудећи се дан и ноћ. При завршетку гимназије умре његов добротвор Хоремин и он се по савету пријатеља обрати за помоћ Александријском патријарху Софронију. Благодарећи патријарховој препоруци уписа се на факултет у Атини, а касније доби и стипендију, која му омогући благовремени завршетак студија.

После окончања богословске науке ђакон Нектарије отпутова у Александрију, где га речени Патријарх рукоположи за презвитера у патријаршијском храму Св. Саве Освећеног (23.марта 1886. г.),

произведши га ускоро у чин архимандрита, у храму Св. Николе у Каиру. Оценивши његове способности и врлински живот, Патријарх му повери дужност проповедника и секретара Патријаршије.

Будући светитељ се показа веома ревносан у свом послу, вршећи своју дужност са страхом Божјим и многим љубављу. Благодаревши његовом труду и залагању би убрзо живописан храм Св. Николе. За време свог светог служења овај христољубиви муж задоби велику љубав народа и стече поверење, тако да после три године свог боравка у Александрији би изабран за епископа древне Пентапољске епископије. Тако запаљена светиљка његова би постављена на светионик, да светли свима светлољубцима светлошћу еванђелске истине и врлине. Глас о њему као мужу пуном врлина и знања још се даље чуо, а љубав народна према њему све више је расла. Но његова једина брига беше и даље како да угоди Богу и да буде од што веће духовне користи народу Божјем.

Углед, међутим, који он стече за тако кратко време, и духовна живост коју он изазва у Цркви, не би свима по вољи. Све то, уместо да буде повод радости, изазва код неких неразумних људи завист. Ови људи успеше да га опањају код патријарха Софронија. Они почеше да шире вести како се он спрема да после њега заузме патријаршијски престо, користећи се народним поштовањем и придобијајући народ за себе. Да би остварили свој циљ и што боље успели у својој замисли да отстране Светога, покушали су да упрљају и његов морални лик. Патријарх, авај, поверова тим клеветам, тајно посејаним као сатански коров, па га без икаквог суда или саслушања, разреши од поверене му дужности. Прво му дозволи да може остати у патријаршији, али ускоро после тога упути му захтев да напусти патријаршијски град и да. отпутује куда хоће. Узалуд је светитељ тражио објашњење за неправедни поступак учињен према њему; без пресуде и оптужбе он би одбачен и протеран, тако да се целог његовог земаљског живота на њему оствариваше блаженство Господње: "Благо прогнанима правде ради.. ."

Народ, сазнавши за његов одлазак, туговао је за њим и писао му: "Дубоко смо ожалосћени Вашим одласком, јер осећамо у срцу свом ненадокнадиви губитак и сматрамо за велику штету то што смо

се лишили омиљеног Архијереја и предоброг и изузетно трудољубивог клирика".

Напустивши тако Египат, "у нади", како сам писаше касније наследнику александријског трона патријарху Фотију, "да ће примити правду у дан у који. буде хтео Господ", - овај незлобиви пастир словесног стада стиже у Атину. Намера му је била да продужи за Свету Гору и да у њој остане, али на савете пријатеља задржа се у Грчкој. Био је без средстава за живот; све што је имао у Египту био је поделио сиротињи и употребио за штампање душекорисних књига, а уз то била су му ускраћена сва архијерејска примања од момента самог рукоположења. Тако остаде годину дана у Атини, ни код кога не налазећи разумевања нити службе. А и то би да би Бог испробао његово трпљење и да би његова светиљка што јаче засијала. На крају га одреди Свети Синод Грчке Цркве за путујућег проповедника у Евијском срезу, њега који је био украс Александријског трона! Он то прими са смирењем, вршећи савесно своју дужност. После две године би премештен у Фтиотидску и Фокидску област, проповедајући и ту благу вест Христову. Реч његова била је снажна и проста а нарав смерна и братољубива, тако да је народ с радошћу слушао благу вест спасења из његових светих уста.

Ту остаде Свети годину дана проповедајући и учећи народ, а потом би постављен за управника Ризаријеве Богословије у Атини, где остаде све до подношења оставке (1908. г.), коју поднесе из здравствених разлога и ради жеље да се повуче у манастир. Ова позната Богословија, која је дала велики број врсних трудбеника у винограду Господњем и радника на просвећивању народне душе, пре његовог доласка не беше нажалост у добром поретку и стању. Преузевши школу у своје руке, он, због свог светог живота и изузетног образовања и црквеног и световног, због начина опхођења и према ученицима и према свим осталим у школи, задахну школу новим духом, задобивши поверење свих. Нови Ректор истовремено је управљао школом и предавао Пастирско богословље и друге предмете, писао бројне душекорисне списе и био духовни отац, и то не само оних у школи већ и многих ван ње. Живео је животом простог монаха, смирено и са поштовањем се односећи према

свима, малима и великима. И даље је проповедао неуморно слово Божје у школској капели, где су многи долазили и са стране да чују његову реч пуну силе и мудрости, да се исповеде код њега и приме очински савет. Често је служио и проповедао и ван школе у храмовима Агине и Пиреја. Његова личност и реч привлачили су душе као магнет гвожђе, његова поука остављала је дубоке трагове у срцима људи, јер је била "делатна и сољу зачињена".

Какав је био његов однос према свима као и према потчињенима, сведочи следећи дирљиви пример. Један сиромашни служитељ по имену Лукијан разболе се и би смештен у болницу, где остаде неколико месеци. Изишавши из болнице после дугог боловања, он је сматрао да је на његово место неко други постављен. Будући у великом страху, он једно јутро порани да види ко то одржава тако чисту школу у његовом отсуству. На своје запрепашћење он нађе Митрополита и управитеља школе Нектарија, како чисти школске ходнике и клозете. Наиме, све време боловања овог служитеља, Светитељ би устајао пре свих, да га нико не види, и вршио дужност отсутног чистача, не желећи да га остави без посла и парчета хлеба. Свети Управитељ запрети строго дотичноме да о томе не говори никоме, иначе ће га, рече му, оног момента отпустити из службе. Овај, дубоко дирнут таквом светитељевом љубављу, целива његову св. десницу и никоме не каза о томе све до Светитељевог упокојења.

Такође је овај прогнани Архијереј помагао тајно и сиромашне ђаке и друге сиромаше, не заборављајући ни острво Хиос, на коме је некад службовао и примио ангелски образ и ђаконски чин. Особито се старао о школи у којој је некад био учитељ, сам и преко добротвора, као и о свом манастиру са којим је био у сталној вези. Једном речју, његова света личност и пролазак кроз Атину и Пиреј и друга места Грчке, био је благослов Бога "који походи народ свој" преко овог новојављеног Светитеља. Као "жар духовног огња" он оживе проповед, која беше замрла; у многим душама разгоре љубав Божју и удахну божанску топлину у живот Цркве и у међуљудске односе.

Његов утицај на ученике у школи беше велики, не просто преношењем знања на њих, него још више светлим и светим

примером својим. Он није васпитавао влашћу и применом принуде, него љубављу и буђењем стида. Тако, на пример, када се једном неки од његових ученика потукоше, и не жељаху да се помире, он уместо да њих казни, ћутке наложи на себе самог најстрожији пост и гладовање за три дана. Није онда никакво чудо што из таквог благог и христоводбног корена ниче низ вредних и изузетно ревносних посленика на њиви Господњој, који научени његовим примером изведоше касније многе душе на свети пут Господњи. Међу његовим ученицима било је епископа, професора универзитета, смерних свештенослужитеља олтару и проповедника, васпитача и учитеља. Један од његових ученика, Милонас Никола, који је служио као презвитер у храму Свете Екатерине на Плаки у Атини, био је оснивач Православних хришћанских заједница и први покретач у новије време катихетских школа за васпитање деце. Ученик Светога био је и недавно преминули презвитер Ангелос Нисиотис, који сабра многе душе око атинског храма "Животодајног Источника" Пресвете Богородице, у коме је служио дуга свеноћна бденија, пробудивши многе за духовни живот и извевши их на пут спасоносног покајања. Из броја његових ученика је и дивни проповедник благовести и покајања у граду Патри на Пелопонезу, отац Гервасије Параскевопулос. Са светим Нектаријем су били духовно повезани, сматрајући себе његовим смиреним ученицима и пријатељима по Богу, и два преподобна старца - подвижника наших дана: архимандрит Амфилохије Патмоски, који је недавно блажено преминуо, и још живи проповедник покајања и дивни препородитељ душа архимандрит Филотеј Зервакос, игуман са острва Пароса у Егејском мору.

Отац Амфилохије (Макрис) са Патмоса сведочио је пред многима да је, по уснућу Светог Нектарија и благодатном прослављењу његових светих моштију, он сам добио од светих моштију Светитељевих чудесно исцељење. Наиме, њему се био заразио прст на десној нози и требао је бити хитно одсечен, али су се лекари устручавали да га оперишу јер је о. Амфилохије имао тада и шећерну болест, па је рана могла остати незацељена. Тада је болесник замолио да му донесу део моштију Светог Нектарија, и када му је молба била услишена и део светих моштију донет, он се те

ноћи искрено помоли Светитељу као пријатељу Божјем и својем (јер је са њим заједно живео једно време у келији и служио га) и Светитељ милостиво услиши његову молбу и, благодаћу Светога Духа исцели му прст на нози већ те исте ноћи, тако да ујутру операција није више била ни потребна.[9]

Свети Нектарије је често посећивао и егзархију Светог Гроба Господњег у Атини. Једног дана рече он тадашњем пароху у егзархији: "Кад човек схвати циљ свога живота, и да је он чедо Оца Небеског, то јест Најузвишенијег Добра, тада са презиром гледа на добра овога света. Да, врлински човек трпи искушења и понижења, али се у дубини срца свога радује, јер му је савест мирна. Свет мрзи и презире људе врлине, али им и завиди, јер бива оно што су говорили и наши претци: "врлини се и непријатељ диви". Овим речима као да је Светитељ описивао и свој животни пут. Јер је управо и он неправедно страдао и трпео, али му је савест увек била мирна, и зато су му се и други дивили.

У лето 1898. године посетио је Светитељ Гору Атонску. Његова безазленост, смирење и дубока побожност учинише изузетан утисак на светогорске подвижнике. Истина, и до Свете Горе су била стигла противречна мишљења о Пентапољском прогнанику, јер смрад зле речи и клевете далеко стиже, па је зато и овде било оних који су са сумњом гледали на Светитеља. Али су га препознали они којима је Бог отворио очи за светлост и правду и светост. Ова посета и духовни разговори са Светогорцима, помогоше и Светоме да још боље и дубље схвати монашки живот и заволи пустињачко тиховање, за које многа у то време, затровани нездравим духом овога света, говораху да је непотребно.[10]

У то време се упокоји Александријски патријарх Софроније и многи сматраху да ће за његовог наследника бити изабран Нектарије Пентапољски, као муж изузетних врлина и образовања, са којим ни један међу александријским јерарсима оног времена није могао да се такмичи. Но Богу би угодно да буде изабран Фотије, и да понижење Светога не престане, како би кроз крст и трпљење, уместо да буде привремени украс Александријског трона, постао вечити његов украс и духовни отац и патријарх целе Христове Цркве, као и исцелитељ свих понижених и увређених. Сматрајући да је дошао

час његовог оправдања и сређивања његовог ненормалног канонског положаја као архијереја, Свети се обрати у вези тога новом патријарху писмом пуним смирења (1902. г.), али на њега не доби никаквог одговора! После једанаест месеци он се поводом тога обраћа за савет Цариградском патријарху Јеремији III, изражавајући пред њим чуђење поводом свога случаја, јединственог, како с правом каже, у црквеним анализима: да може постојати Архијереј разрешен дужности, без икаквог суда и пресуде, који ни једној Цркви не припада!

Но овом смерном слози Своме, лишеном власти и части, Бог дарова једину праву и непролазну власт над људским душама: да буде духовни родитељ и препородитељ и просветитељ многих, и за живота и после смрти. Уистину су чудни и дивни путеви Господњи! У Атини и Пиреју, као што рекосмо, око њега се окупљаху многе побожне душе, имајући га за свога духовног оца и учитеља. Тако, једна група побожних жена, његових ученица, зажеле да се повуче у манастир и да се преда монашком животу под његовим руководством. Будући да је и сам био наклоњен монашком тиховању, и као такав и пробудио у њима ту и такву жеђ, он се одазва радо њиховој светој жељи и реши се да им помогне у оснивању манастира.

Тражећи погодно место за оснивање манастира, на крају га нађе на оближњем острву Егини,[\[11\]](#) поред горе зване Паљохорон, где је некад било седиште Егинског епископа. Овде се раније подвизавао Св. Дионисије Закинтски као митрополит[\[12\]](#) и ту и до данас постоје десетине сачуваних цркава и црквица, (без иједне световне зграде), сведоци побожности и вере некадашњих хришћанских поколења. Ту на месту званом "Ксантос", удаљеном сат и по хода од мора, по благослову Атинског архиепископа Теоклита, Свети Нектарије основа манастир (1904. г.), посветивши га Светој и Животодајној Тројици, извору и увору свега постојећег. На том месту су постојали остаци полупорушеног манастира "Животодајног Источника" у коме се некад, по месном предању, подвизавала преподобна Атанасија Еганска (празнује се 18. априла). Ова преподобна дјева Христова пређе касније у Солун, бежећи заједно са преподобном Теодором и Теописгом испред гусарске опасности. Основавши овде

женски манастир, Светитељ за прву настојатељицу манастира постави телесно слепу али духовно видовиту и чедну монахињу Ксенију, његову ученицу, око које се сабра свето општежиће са строгим монашким правилима и под његовим духовним руководством.

Године 1908. Свети поднесе оставку на достојанство Управника школе (Богословије) и пређе и сам у манастир као духовник и свештенослужитељ. Ту он проведе остатак свога земаљског живота у молитви и посту, у умном и телесном труду. Као што је и у школи обрађивао школску башту, заједно са децом, поучавајући их трудољубљу и раду, тако је и овде учествовао у обнови манастира и одржавању баште сопственим рукама. Као и раније тако и сада Свети се бавио писањем душекорисних књига и песама у славу Свете Тројице и Богородице Дјеве.

Мноштво верних, и са Егине и ван ње, скупљало се у манастир да учествује на болослужењима Светитељевим, слушајући његове проповеди и тражећи од њега духовног савета. Прости народ Егински брзо осети да се овде не ради о обичном свештенослужитељу, него о истинском човеку Божјем. Стекавши велико поверење у њега, народ је долазио да тражи његове молитве за разне потребе, с дубоком вером да њега слуша Бог. Дошло је било време да онај који је често и дуго понижаван и презиран од људи, буде прослављен од Бога. Тако, умољаван од свештенства и народа за време великих суша, Светитељ у два маха отвори небеса својом молитвом, те се богата киша изли на острво Егину. Исто тако, Свети је чинио и друга чуда: једна жена која је боловала од тешке главобоље, исцели се његовим молитвама. Једна девојка опет из села Халазмени, која је боловала од хроничне температуре, би такође исцељена после исповести код Светога и после његових молитава. Нека пак друга, која је била верена за једног младића, али нервно болесна и ђавоимана, такође затражи помоћ од Светога Нектарија. Он, пошто јој прочита молитве и исповеди је, стави на њу архијерејске одежде, и она отиде потпуно здрава. Ево још неколико догађаја који сведоче да је Бог још тада почео да прославља слугу Свога Нектарија.

За време Првог светског рата монахиње намислише да набаве жита и намирница за резерву, предвиђајући ратне невоље. Светитељ, међутим, оштро их укори и рече: "Ако то урадите, онда нас стварно очекује велика глад". Видевши да се он томе врло противи, монахиње одустадоше од своје намере. Али зато Бог, по благослову и молитвама Светога, умножи оно хране што су имали: не само што су оне имале довољно за манастирске потребе, него су имале и за све оне који су у току рата долазили у манастир.

Сестра која је послуживала Светога, често је у сну видела неког младића који је стајао уз Светитеља. Када би га она упитала: да ли Владици нешто треба, одговарао јој је: "Обавестићу те кад буде потребно". То се особито дешавало кад је Светитељ оболео. Понекад је она тог младића видела и у будном стању: док је Светитељ служио младић би стајао поред њега, изгледао је обучен у војничко одело са муњесјајним ликом. Друга пак сестра, која је прислуживала у олтару као ђакониса,^[13] виде за време свете Литургије, и то у моменту кад је Свети Нектарије изговарао речи "Твоја од Твојих", величанствену Госпођу, која је држала Дете у наручју, и како Она ушавши кроз царске двери стаде поред Светога. Кад је Свети изговорио речи "Особито за Пресвету, Пречисту" ... , Она испружи руке и предаде му Дете. Ово је сестра видела у потпуно будном стању. Ова и још многа чудна збивања, која су се десила док је Свети још био у животу, памте и до данас сестре монахиње, очевидци у манастиру Светога, а и неки побожни Егињани. Светитељ је све ово, као и остале своје врлине, скривао од људи, али се не може сакрити град који на гори стоји. Он се већ био прочуо као човек са дубоким расуђивањем, који кад даје духовни лек сједињује строгост са љубављу и снисхођењем, управљајући се увек према болестима и према моћима болесника. Многа клирици из Атине и Пиреја долазили су код њега за исповест и духовни савет. Имао је он и дар да предвиди оно што ће се десити, о чему сведоче многи који су се код њега исповедали. Свети проведе тако око тринаест година у манастиру, водећи на "пашњаке спасења" поверене му душе и све оне који су тражили од њега духовне помоћи.

Но ни у манастиру Светитељ не би поштеђен од искушења и клевета. Атински архиепископ Теоклит I, који му је и дао благослов

за оснивање манастира, касније, под утицајем злобних људи који су клеветали Светога за тобожње злоупотребе и нечисти живот, поче да сумња у њега и његов духовни посао. Зато је често слао своје изасланике да врше прегледе и испитивања у манастиру и да саслушавају Св. Нектарија. Исто неповерење према њему гајио је и Теоклитов наследник, архиепископ Атински и потоњи патријарх Цариградски Мелетије Метаксакис, који је доцније као патријарх, својим неразумним реформама и гордом самовољом, нанео не мало зла Цркви. Приликом једне његове посете манастиру, ради саслушања Светога, у његовој пратњи био је и тадашњи ђакон Атинагора, потоњи Цариградски патријарх, који Светога и приброји лику Светих, побеђен силом Божјом и чудесно посведоченом светошћу и невиношћу овог новог Јова трпељивог.

На две године пре свога упокојења још једно страшно понижење претрпе овај смирени и свети Старац Егински, и то од истражног судије Пирејског Григорија Т. Повод за то била је једна манастирска искушеница. Њену мајку, која беше напустила и ћерку и мужа, живећи блудно, узе ђаво под своје и она оптужи, код Архиепископа и код реченог судије, Преосвећеног Нектарија и његов манастир да су јој они завели ћерку. И док је судија, поверовавши лажима ове несрећне жене, вршио истрагу у друштву два полицајца, понижавајући и оптужујући Светога најстрашнијим оптужбама, дотле је Свети трпељиво ћутао, као Господ Христос пред Пилатом, једино дижући прст и очи према небу и ни речи не изговарајући. Избезумљени судија подврже дотичну девојку чак лекарском прегледу, али би посрамљен. Јер искушеница се нађе потпуно невина, иако беше одрасла у несрећној породици и напуштена од мајке. После пак неколико месеци Лође жена овог судије и мољаше кроз плач Светога да опрости њеном мужу и да се помоли за њега Богу. Наиме, овај се судија изненада разболе од гангрене, и лекари су били немоћни да утврде разлог болести његове и да му помогну. Незлобиви Архијереј Христов, уместо осветољубивости за страшно понижење, зажеле чак да пође до дотичног и да га посети у болницу, али га у томе спречи сопствена болест. Он се мољаше за судију да му Господ опрости и помилује га.

Но после пет дана, судија умре у болници, око поноћи, у страшним мукама.

Тако се подвизавао овај блажени муж и стрпљиво подносио сва искушења и људску злобу. У старости његовој, духовним страдањима његовим бише придодата и телесна. Оболевши од простате, скоро годину и по дана је трпео болове не говорећи никоме о својој болести. Тако болестан, зажеле да се поклони чудотворној икони Мајке Божје која се налазила у манастиру Хрисолеондисе, удаљеном од његовог манастира Свете Тројице на сат хода. Са њим пођу (средином августа 1920. г.) и три сестре монахиње. Пошто због болова није могао да иде пешке, Свети узјаха на мазгу и тако стиже у манастир. Ту остаде петнаест дана, молећи се и клечећи пред светом иконом Богоматере, према којој је гајио још од раније особито поштовање. На повратку из манастира, стигавши на једно место, где има камен у коме је уклесан знак Часнога Крста, скиде се са мазге, па поче да се моли са уздигнутим рукама, и беше као ван себе. Видевши то монахиња Нектарија (која је и данас још жива), помисли да му се није нешто десило, па га продрма руком. Он јој рече: "Прекину ме у молитви". Очи су му биле препуне суза, као и кад је напуштао манастир целивајући последњи пут икону. Убриса сузе па окренувши се према хоризонту, рече: "Хоћу да последњи пут благословим манастирчић мој и све хришћане на острву, јер за кратко време путујем". Нектарија (онда се још звала Агапија), изненађена његовим речима и понашањем, упита: "Куда?" - "На небо", одговори Светитељ.

Сазнавши сестре у манастиру за његову болест, мољаху га да пође у болницу. Он одбијаше једно време, али на њихове упорне молбе на крају попусти, и би пребачен у Атину (у болницу "Артеион"). Ту на болесничкој постељи проведе последња два месеца свога мукотрпнога и светога живота, и онда почину од трудова својих. Свети Нектарије се упокоји у Господу уочи деветог новембра 1920. године, у седамдесет четвртој години свог земаљског живота и странствовања.

Још док је Свети боловао, једна од сестара монахиња нађе се у сну на неком дивном месту, на коме беше новосазидан камени дворац, који некакав младић прегледаше да нема какав недостатак.

Кад виде да је дворац у свему савршен, закључа га. Сестра га тада упита дивећи се: чији је то дворац? - Младић јој одговори: "Нектаријев". - Она га поново запитала: "Откуд њему такав дворац кад је он убоги сиромаш?" - И опет чу одговор: "Нектаријев је". То Бог припреми на небу обиталиште овом новојављеном светионику Цркве Своје, на земљи пониженом и убогом, а пред Богом узвишеном и прослављеном.

Свете мошти Светог оца Нектарија бише пренесене прво у болничку капелу а потом у Пирејску луку код храма Свете Тројице, где се ускоро окупи мноштво народа, коме је он некад благовестио радост Васкрслог Христа и Његову науку. На његовом мирном и спокојном лицу многи приметеше нешто необично: као да се знојило неким миомирним знојем од кога је била мокра и коса и брада, и тај мирис се ширио око сандука. Његово верно духовно чедо Коста Сакопулос, коме је Свети био и отац и мајка, брисао је памуком овај миомирни зној, задивљен оним што се збива и погружен у тугу за својим духовним родитељем. Неки од ту присутних узимаху од њега гучице тога памука, побожно се мажући тиме по лицу и задржавајући то ради благослова.

Свето тело овог човека Божјег би одатле укрцано на лађицу и пловљаше плавим и као његова душа чистим водама морским према острву Егини. Сав народ са свештенством и монаштвом острва беше му изашао у сретање. Уз тужну звоњаву свих острвских звона, уз присуство помесних власти, свештенства и монаштва, богослова Ризаријеве Богословије обучених у мантије, и мноштва народа, земни миомирисни остаци Св. Нектарија бише на рукама пренесени од мора до манастира, око два сата хода. Дјеве монахиње, ученице његове, са преподобном и слепом Ксенијом на челу, и сав народ, оплакивали су одлазак Светога са земље. После извршеног опеда у манастиру, уз присуство мноштва клира и народа, мошти Светога бише сахрањене у црквеном дворишту с јужне стране, три дана после приспећа у манастир.

Поред светог мира, које се ширило од моштију уснулог Јерарха Христовог све до момента његовог погребља, дешаваху се и друга чудна знамења око Светитељевих моштију. Тако, на дан његовог блаженог уснућа, деси се да муж неке побожне жене целива руку

Светога приликом преноса његовог тела на Егину, и задивљен, осети неку чудну топлину од ње. То толико подејствова на њега да од непобожног и, безмало, безверника, постаде веома побожан. Његова жена, видевши ту наглу промену код мужа, зажали што се и она не удостоји да целива мошти Св. Нектарија. И гле, следеће ноћи јави јој се Светитељ у сну. Она се нађе као у неком храму; на светим дверима стајао је Св. Нектарије, служећи службу, обавијен небеском светлошћу, док присутни народ викаше: "Нектарије се посветио". Тада се она са својим дететом проби кроз народ, прими благослов од Светога и радујући се врати се дому своме. Кад је дотична жена, после извесног времена посетила манастир, виде тамо једну слику која је била потпуно истоветна са ликом који јој се јавио у сну. То је била слика Св. Нектарија, кога она није познавала за живота.

Шест месеци после погребња, поводом једне надгробне плоче коју поклони Богословија за гроб Светитељев, јави се потреба да се гроб поправи, да би могла да се постави плоча на њега. При том је требало померити и сандук са телом. Међутим, игуманија се бојала да то ради, плашећи се од смрада који се јавља због распадања тела. Док су њу тако мучиле помисли, које ником не саопштаваше, једне ноћи јави се Светитељ једној од сестара у сну и рече јој: "Шта радиш, чедо?" - "Добро сам, Вашим молитвама, Оче", одговори она. "Сагни се да те прекрстим", рече јој он по свом обичају док је био жив. Она се саже, а он јој опет рече: "Помириши ме да видиш да ли заударам". Она одговори да не заударе. Он јој тада рече отвореније: "Смрдим ли?" - Она одговори: "Ко каже да смрдите, Преосвећени? Како је могуће да смрдите?" - Светитељ ће на то: "То каже игуманија". "Која игуманија?" упита сестра. "Игуманија Ксенија" понови Светитељ, па додаде: "Погледај ме, чедо, да ли ми што недостаје?" - и показа јој леђа, руке, ноге. "Зар нисам целокупан?" - "Јесте", одговори монахиња пуна страха и трепета.

Ово своје виђење монахиња одмах саопшти игуманији. Она задивљена, реши се на привремено померање часних моштију из гроба, док се не постави надгробна плоча. Када затим чика Мицо, зидар, извади сандук и постави га на путељак поред бора, под којим је Светитељ био сахрањен, сви присутни изненађени видеше да је тело његово потпуно недирнуто. Свети Отац је изгледао као да

спава, а из његовог тела се ширио неописиви мирис. Скрштене руке беху жуте и чисте као восак. Тада тело Светога пренесу у његову собу, где је остало два дана и две ноћи, све док гроб није био припремљен и оно поново спуштено у њега.

Гроб Светога би отворен поново после три године. Његово свето тело беше у истом стању, као да блажено спава, а неописиви мирис и овог пута испуни сво манастирско двориште. Тако цело и недирнуто тело његово остало је више од двадесет година и два пута преоблачено, на радост верних а на дивљење и недоумицу неверних и малOVERних. Многи су се у чуду питали: Зар је могуће да у овом нашем грешном и страстољубивом веку, поново небо сиђе на земљу и земља роди такав миомирни цвет? А мудрошћу Божјом просветљени одговарали би им: Увек је исти Бог, и свако време је погодно за спасење, и од Бога дато да рађа свете људе. И заиста, Бог у сваком времену рађа и препорађа све оне који узму крст свој и пођу за Христом, као Чудотворац Егински Св. Нектарије.

Чувајући двадесет година нераспаднуто и пуно миомира тело Светога, Бог као да је хтео да њиме посрами све оне који су Светога клеветали за живота, показавши тиме свима да је оно било сасуд Духа Светога а не сасуд греха. После тога, оно се распаде и врати мајци земљи, да и тиме изврши заповест Господњу, али не престаде и да чудотвори преко својих светих остатака. Коначни пак пренос преосталих моштију Св. Нектарија у њему посвећени храм, сазидан уз храм Св. Тројице, би извршен другог септембра 1953. године, уз присуство митрополита Идре и Егине Прокопија и митрополита Илијског Антонија и мноштва верног народа.

Чудотворно дејство Светитеља Егинског Нектарија осећало се од првога дана његовог уснућа, и на Егини и ван ње, тако да се слава имена његовог ширила из дана у дан међу побожним народом и расла је народна љубав према њему. Посведочен врлинским животом и чудесима, показавши се нови миротоцац и исцелитељ неисцељивих болести, под вулканском навалом народне побожности и поштовања, Св. Нектарије би и званично прибројан сабору Светих 20. априла 1961. године, одлуком Цариградског патријарха Атинагоре и Св. Синода Велике Христове Цркве.

И заиста, велико је то чудо да у овом нашем веку неверја и маловерја, постане повод толиких духовних збивања и кретања овај од многих презрени и до саме смрти понижавани Архијереј и Светитељ Христов Нектарије. Ма где га верни призивали и призивају у молитвама са вером, стизао је он и стиже увек. Јер и ђавоимане лечи, и ослабљене духовно и телесно учвршћује, и хроме усправља и исцељује, и оне на мору у бури спасава. За веома кратко време, његово свето име постаде свуда иознато: и на копну, и на мору, и на острвима; у Европи и Америци и Африци; свуда где има православних душа осетило се његово благодатно присуство. Око његовог манастира Пресвете Тројице и његових светих моштију стално се сабира мноштво народа, и то не само из Грчке, него, поготово у задње време, и из свих православних земаља. Никли су свуда многи храмови посвећени њему: на копну и на острвима, у Африци и у Америци. Чувен је по многим чудесима храм посвећен Св. Нектарију на острву Криту у месту званом Ханија, где се налази и један делић његових светих моштију. Поред Служби написаних у његову част, о Св. Нектарију су написане и многе књиге, које излажу његов живот и бројна чудеса и исцељења учињена силом његовог благодатног заступништва пред Богом. Написане су многе књиге и пишу се непрестано и на срцима верних и на хартији. Многи сведоче о његовом благодатном јављању у најудаљенијим крајевима света. Многа неизлечиво болесни, у моментима крајњег незнања, видели су и виђају једног старца монаха са благим осмејком и монашком скуфијом (капом), који их теши и повраћа наду у спасење Божије. На питање: ко је он? - одговара: Нектарије Егински. - Овај Светитељ нашег века као да би послан од Бога зато да исцељује и две најтеже и најраширеније болести нашег времена: злу болест рака и болест ђавоиманости, и уопште нервна и душевна обољења.

Навешћемо овде само неколико примера чудесних исцељења молитвама и благодатним дејством Св. Нектарија, која показују да Божја љубав није заборавила ни ово наше поколење "неверно и покварено", и да Бог заиста и увек жели да се сви људи спасу и дођу у познање Истине.

Прво чудо се десило оног дана када се Свети упокојио: неко је случајно ставио његов џемпер на кревет болесника покрај њега,

парализованог у доњем делу тела, и тај болесник оног момента доби исцељење.

После пак Светитељевог упокојења, године 1922., доведоше родитељи из села Кокла у манастир Свете Тројице своју болесну ћерку, која се звала Константина Макри. Девојку је љуто мучио нечисти дух. После неколико дана боравка поред гроба Светог Нектарија, уз многе и топле молитве, девојка потпуно оздрави. Осетивши на самој себи толику силу светиње, девојка се реши да остане у манастиру за свагда. То и уради: прими монашки чин и посвети свој живот Богу са новим именом Кекилија. Слично чудо се деси и 1925. године, над једном девојком родом из Астипалеје, која мучена нечистим духом би такође исцељена на гробу Светога и остаде у манастиру као монахиња Митродора.

У месту пак Ханија на Криту разболи се од опаке болести менингитиса (1952. године) Ираклије Мавраки, дечко од шест година, који беше тек пошао у први разред основне школе. Домаћи одмах позваше лекара Константина Хиотакиса, који прегледавши дете утврди да се ради о туберкулозном менингитису најтеже врсте и да детету нема спаса. На молбу тетке малог, Стеле Мавраки, лекар даде рецепт за лекове, просто ради утехе несрећних родитеља, иако је он очекивао смрт детета за кратко време. Тетка Стела крену да купи лекове, али се у путу предомисли и сврати у кућу својих познаника који су имали икону Св. Нектарија, о коме се као светитељу баш у то време почело да прича на Криту. Док их је она молила да јој даду икону Св. Нектарија, дете изненада викну своју бабу и мајку, и рече им: "Не плачите, оздравићу. То ми је рекао Св. Нектарије". На њихово питање: кад и како? - дете одговори: "Дође Светитељ, један старац са дугом брадом, помилова ме по лицу и рече ми: "Реци баки твојој и мами да не плачу. Ја ћу те учинити здравим, не верујте лекару..." У међувремену стиже и његова тетка са иконом Светога и са леком. Пре него што уђе у собу детињу и пре него што ико примети њен долазак, мали повика: "Доноси ми тетка Св. Нектарија" Тетка ушавши, прекрсти дете и стави му икону у недра. Дете пак, које до тог момента беше парализовано, покрену лагано руке и пригрли икону Светитељеву, и наклонивши главу на деону страну као да паде у летаргично стање. Његови домаћи га

пустише да мирује и читаху молебан Светоме. После два сата, дете дође себи и рече: "Добро сам". У том стиже поново и лекар и нађе да је детету боље, што му рекоше и присутни а и само дете потврди. Лекар ипак отворено рече да је то побољшање само побољшање пред смрт. Но здравље детиње се у току идућих дана толико побољша да осмог дана лекар признаде: "Ја сам овде више непотребан", додавши притом да је само чудо могло да учини тако нешто. И заиста, то чудо и беше учинио Светитељ Божји Нектарије Чудотворац. После Ускрса 1956. године посети манастир Св. Тројице на Егини капетан парног брода "Коринтија", Јован Кријарис, са супругом и морнарима брода. Они приложише златну макету свога брода, испричавши следећи догађај: Речени парни брод је пловио марта месеца 1956. године у Италијанским водама и у току пловидбе удари на подводну стену. Рупа на броду од удара беше толико велика да је претио сигурни бродолом. Капетан, видевши да броду нема спаса и да прети опасност да се сви потопе, завапи са дубоком вером Св. Нектарију тражећи помоћ од њега. Светитељ му се јави и, умиривши га руком да се не боји јер им се неће ништа десити, обећа им брзу помоћ. И заиста, брод и сви на броду бише као чудом спасени и стигоше у најближе италијанско пристаниште, благодарећи Богу и Његовом Светитељу.

Магдалина Вувулика из Флорине (Македонија) оболе од рака. У току две године постајала је све мршавија; затим у последње време доби и сталну температуру и пожуте, живећи само на лековима. На крају, почеше и страшни болови да је муче. Добила је инјекције за умирење, паде у кревет, и сви очекиваху њену смрт. Њен син Сократ, изгубивши сваку другу наду, прибеже молитви и 6. септембра 1966. године стиже у манастир на гроб Св. Нектарија, своју последњу у Богу узданицу. Док се молио на гробу, прича он, чуо је као кораке и певање. У уторак после свете Литургије, баш у моменту кад је он био на гробу и молио се за своју мајку, мајка оздрави. То јутро болови јој беху постали неподношљиви и у једном моменту, како су сину причали кад се вратио кући, жутица поче нагло да нестаје, температура да опада а болови да ишчезавају. Отада па до данас, прича благодарни син, мајка стално пије помало

од уља донетог са гроба Светога Нектарија, крепећи тиме своју немоћ и благодарећи Светитеља Божјег и Чудотворца.

Други сличан случај се догоди нешто раније. Наиме, девојка нека по имену Димитра Георгара из Пиреја поче да оболева од ока 1949. године. Једно њено око поче да се помера из очне дупље. После лекарских снимања и испитивања нађе се да иза њега постоји израслина и девојка би подвргнута тешкој и неуобичајеној операцији и израслина извађена. Но после микроскопског испитивања извађене израслине утврди се да се ради о раку. На питање њене мајке шта да ради, лекари јој дадоше савет да је води на клинику за рак, да јој се извади око и да јој се одреже један део кости на лицу, па да се подвргне зрачењу. немајући ни сами они много наде на успех. Мајка, видећи да су наде у лекарску помоћ незнатне и не желећи да унакази лице свога детета, реши се да препусти све вољи Божјој. За Св. Нектарија једва беху чули. Постаде им познатији кад се он сам јави њиховој комшиници и рече јој да им каже да узму девојку и да је поведу у манастир на Егину. Они то и урадише са болом у души и са сузама. Када су стигли у манастир, оду одмах на гроб Светога и одрже молебан за оздрављење, па онда помажу њено болесно око уљем из кандила са гроба. Пошто је већ било касно, повуку се у гостионицу да се одморе. Ноћу пак, док је ћерка спавала, јави јој се Светитељ, благослови је и рече јој да јој није ништа и да може ићи кући, јер је оздрвила. Тако заиста и би. После две године јави им се доцент Јовановић који је учествовао у операцији, интересујући се да ли је жива. Кад су му рекли да се она осећа потпуно здравом и да нема никаквих тешкоћа са оком, он изрази жељу да је види. Видевши је заиста здраву, зачуди се и рече: оно што је људима немогуће, могуће је Богу.

И један наш српски свештеник по имену Т. М., који живи и служи у Немачкој, оболевши од рака пре две године, отиде на поклоњење моштима Св. Нектарија и од тада оздрави, тако да је од тада дубоко уверен да му је Св. Нектарије даровао спас од ове опаке болести. Постоје и други примери благодатног присуства и чудотворног дејства и у нашим крајевима овог великог Божјег Светитеља наших дана.

Но ко ће набројати безбројна чудеса овог новојављеног Чудотворца Божјег? Наведосмо само нека од њих, као доказ и очевидно сведочанство да је жив Бог наш и вечно диван у светима Својим. Свети Нектарије не само што лечи људе од душевних и телесних болести, него и препорађа безбројне душе: својим светим примером и угледањем на њега, својим добротворствима до смрти и после смрти, и чудним сабирањем безбројних душа око свога светога гроба, у јединство вере и љубави, у јединство Духа Светога. Препорађа их и многобројним својим душекорисним списима и књигама које је написао, као што су: О Цркви, о Светим Тајнама, о правом и лажном образовању, о познању себе, о Часном Крсту, о бесмртности душе, о хришћанском моралу; затим списима о Васељенским Саборима и о узроцима шизме између Истока и Запада, итд. Поставши тако савремени Отац Цркве и сабирајући народ избрани око гроба свога, Св. Нектарије га призива да заједно са њим и свима Светима непрестано пева трисвету песму Животворној Тројици. Њој је он служио у све дане живота свога; Њој је посветио и манастир свој и душу своју и духовна чеда своја. Тој истој Животворној Тројици, истинитом Богу нашем, дивноме у Светима Својим, поклањамо се и ми грешни, славећи и прослављајући Оца и Сина и Духа Светога, сада и увек и кроза све векове. Амин.

Из пребогате духовне ризнице Светог Нектарија Егинског имали бисмо много драгоценог бисерја да изнесемо пред побожне читаоце. Његово православно богословље, његово духовно искуство, душекорисне поуке и подвижничка упутства, све је то богато присутно у његовим дивним делима, која је написао следећући у свему Светим Оцима Православне Цркве. Али има у његовим делима и нечега новог, што ће данашњем православном читаоцу бити и корисно и потребно да зна, па ћемо зато само то овде и навести. То је мишљење и оцена Светог Нектарија, као савременог оца Цркве и као црквеног историчара (јер је он био и учени богослов), о томе: који су били узроци расцепа Цркве, то јест уствари узроци отцепљења западне Латинске Цркве од Православне Источне Цркве. О томе опширно пише Светитељ у својој књизи

"Историјска студија о узроцима расцепа" (која је штампана у Атини у два тома, 1911-12. године).

Главни разлог расцепа, то јест отпадања Западног Хришћанства од Источног, Свети Нектарије види у гордој и властољубивој тежњи римског папе за влашћу и господарењем над Црквом Божјом. Такву власт, какву и папа тражи за себе над целом Црквом, није нико имао од Апостола, па ни сам Свети Апостол Петар, на кога се папе узалуд позивају. "Јер кад би својства и власт Апостола Петра, пише Св. Нектарије, била таква каква тражи Римска црква, онда би дух Еванђеља био несхватљив и врло проблематичан, јер би у том случају настала збрка појмова и сукоб принципа (начела): био би несхватљив, с једне стране, принцип једнакости и равноправности (свих Апостола), и то једнакости до смиривања једних пред другима (ср. Марко 10, 42-45), а с друге стране, принцип неједнакости, и то неједнакости до надмености и владавине једних над другим". Међутим, додаје даље Светитељ, Јединство Цркве није било засновано и утемељено на једном лицу једнога од Апостола, него је било и јесте у једноме Лицу Спаситеља нашег Исуса Христа, Који и јесте Глава Цркве, и у једноме Духу Светом, у једној вери и нади и љубави и служби Богу" (књига I, стр. 68-69). - "Јединство Цркве састоји се у јединству њених удова (чланова) са Господом. Сви који су кроз Апостоле поверовали у Христа сјединили су се са Господом Исусом и освећени су истином Бога Оца" (Јн. 17, 17-22). Зато Св. Апостол Павле у својим Посланицама "често пише о јединству Цркве, о свези тог њеног јединства, о глави Цркве, о јерархији Цркве, али он нигде не спомиње Апостола Петра као везну спону тог јединства Цркве" (књига I, 70.73). - "Сједињујућа веза свих верујућих у Цркви и свих помесних Цркава међусобно, пише даље Свети Нектарије, била је она свештена и тајанствена повезаност и сједињење свих верујућих у Христу, кроз њихову заједничку веру, наду и љубав према Женику Цркве Христу, и кроз заједничку јерархију и заједничко богослужење" (тамо). Ово пак јединство се испољавало и испољава у заједничком служењу Свете Литургије и причешћивању, и у осталим заједничким Светим Тајнама и светим богослужењима, заснованим на исповедању једне и исте Право славне вере, и такође у заједничким светим Саборима Цркве. Зато

Црква и није никада признавала неку другу власт изнад својих светих Помесних и Васељенских Сабора (књига I, стр. 48-51 и 84-85).

"Васељенски Сабори, пише даље Свети Нектарије, јесу најкарактеристичније обележје уређења и организације Цркве и духа који влада у Цркви, и они су израз једнаке части и једнаке вредности и важности свих помесних Цркава. И још: они су најјасније сведочанство целе Цркве о непогрешивости, која се налази само у Јединој, Светој, Саборној и Апостолској Цркви (а не у папи)" (књига I, стр. 93-94). Као добар познавалац историје Цркве, Свети Нектарије зна да су Римски епископи више пута кроз историју грешили у питањима вере и морала, и зато у својој студији набраја десетину Римских папа који су директно погрешили у вери, због чега су неки од њих били осуђени и анатемисани од Васељенских и Помесних сабора целе Цркве (као, на пример, папа Хонорије, кога је осудио Шести и Седми Васељенски Сабор) (књига I, стр. 159-172). Зато вели Светитељ: "Било шта да кажу присталице папске непогрешивости, ради задовољења своје страсти, у историји се јасно види да су се извесне папе показале као погрешиви у вери и чак као издајници праве вере" (књ. I, 173).

Светитељ Егински даље наводи да су Римски епископи своју претенциозну и горду власт над Црквом заснивали уствари кроз историју на лажним документима и декретима, које су латински богослови па и саме папе фалсификовали и тако њима обманули друге. То су били лажни документи, такозвани "Дар Константинов", "Псевдоисидорове декреталије" и "Грацијанови декрети", све из каснијег времена (из. 8-9. и 12. века). - "Ко не зна, пише Светитељ, да су то били узроци расцепа? Тиме је јединство већ било унутра разбијено, морална веза прекинута, провалија расцепа већ отворена, и велико растојање већ раздељиваше Западну, или боље рећи Римску цркву од Источне, то јест од Једине, Свете и Апостолске Цркве. Папе су тиме постале римски императори, а Римска црква - црква над црквама, и Римски епископ - епископ читавог света! Папа је постао богочовек!, јер по божанском и људском праву управља двама силама: божанском силом (тј. влашћу) која му долази од Петровог наслеђа, и људском силом (влашћу) која му долази од дарова и повластица датих му од императора" (књига I, 199-200).

Али, несрећа је била у томе, додаје Светитељ, што је све то било засновано на лажи и неистини, на фалсификатима (књига II, стр. 92). Отуда с правом закључује Светитељ: "Главни узрок расцепа, то јест отцепљења Латинске цркве, јесте питање папског примата" (књ. II, 8). Јер папски примат власти "изврће дух Еванђеља и пориче основна еванђелска начела. Сви остали разлози отцепљења, па и они догматски, иако су важни, уствари су и они произашли из овог првог узрока" (књ. I, 69).

На крају, ево шта још каже Свети Нектарије Егински за теорију Римске цркве о папи и папској врховној власти и непогрешивости: "По тој (римокатоличкој) теорији Господ наш Исус Христос, узневши се на небо, оставио је Своју Цркву Апостолу Петру, а Петар је оставио његовим наследницима - папама. Од тада Христос са престола Своје славе само надгледа Своју свету Цркву, а њоме увек добро управљају и непогрешиво је воде ка циљу њене непогрешиве старешине (тј. папе), зато се Христос својим личним учешћем никако и не меша у управљање Црквом, јер би то било супротно Његовој божанској мудрости. Али, ова и оваква теорија римска изгледа ми да се нимало не разликује од оне философске теорије која прихвата стварање света, али не признаје Божје промишљање о свету, јер би по тој теорији Промисао умањивао величину Божје мудрости, јер би то промишљање сведочило да закони природе (које је Бог дао при стварању) нису савршени! Из ове и овакве папске деистичке теорије изводи се онда и божанска личност Римских папа, и њихова непогрешивост, и учење да је јединство Цркве у личности папе, а не у Личности Христовој, како то учи Источна Православна Црква. Из те и такве теорије се Римска црква сматра као једина Црква Христова, и због тога се осуђују све Православне Цркве што неће да признају папин примат и његову непогрешивост, и цркву старога Рима као једину цркву прворођених"! (књига II, стр. 8). Из ове и овакве римске теорије настала су онда и сва она страшна насиља, насилна унијаћења недужних православних хришћана кроз векове од стране Римске цркве. За Православну пак Цркву, вели Св. Нектарије, "центар јединства и Камен темељац Цркве и Глава Цркве јесте Распети за нас Господ Исус Христос. Он је једина Глава Цркве, сваку другу треба поплувати и одбацити", како је рекао још Свети

Григорије Богослов. Због тога додаје на крају Свети Нектарије: "Нека Бог буде судија између нас и њих" (књига II, 224).

ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ МАТРОНЕ

СВЕТА Матрона је рођена у Перги Памфилијској[14] од благочестивих родитеља. Када достиже зрео узраст, удадоше је за угледног велможу Дометијана, и она роди кћер којој наденуше име Теодотија. Једном муж њен пође заједно са њом у Византију.[15] Обилазећи храмове Божије и молећи се у њима усрдно Богу, Матрона се упозна са једном девојком, по имену Евгенијом, која у посту и подвизима чуваше своју девственост, дан и ноћ проводећи у молитвама. Угледајући се на живљење Евгенијино, Матрона не одлажаше од цркве, и од јутра до мрака провођаше у њој на молитви, а увече се враћаше дома. Ујутру пак рано опет одлажаше у цркву на молитву, и уздржањем и постом умртвљаваше тело своје које је цветало младошћу. У то време њој беше двадесет пет година, и усрдно мољаше Бога да је; на који начин зна, ослободи брачнога јарма, да би несметано могла служити Господу. Међутим њен муж Дометијан, видећи где супруга његова свакодневно одлази од куће рано и враћа се тек увече, поче подозревати и помишљати да она одлази не на молитву него на неко рђаво дело. Зато се стаде гњевити на њу, грдити је, и не даваше јој да одлази од куће. А Матрона га мољаше са сузама, да јој не забрањује одлазити у цркву. Међутим, муж јој не изађе у сусрет молби, и она због тога беше у великој тузи, јер је више волела бити у дому Бога него живети у дворима безбожничким.[16]

Једном Матрона умоли мужа да је пусти у цркву на молитву. И отишавши хитно у храм светих Апостола, она изли срце своје пред Богом молећи Му се с умилењем: да је ослободи тешког јарма супружанског који јој беше велика сметња ка Богоразмишљању; и да

је изведе из сујетног и бучног света и приведе усамљеничком молитвеном живљењу, у коме би могла несметано угађати Њему Јединоме. У такој усрдној молитви она проведе читав дан. А када касно увече црквени вратар нареди да сви изађу, да би он закључао цркву, изађе из цркве и блажена Матрона. Међутим, она не хте да се врати кући, него уђе под неки тамошњи трем. Ту она обрете једну девојку, по имену Сузану, која од младости посвети себе Христу, и живљаше поред цркве и чуваше своју девственост проводећи дане своје у посту и молитвама. Упознавши се са Сузаном, Матрона посети њену келију, и сву ноћ проведе с њом у разговору, и исприча јој све о себи. Сузана је тешаше мудро, и саветоваше јој да има наду у Господа, који по Својој вољи.устројава спасење људско. И рече јој: Од Господа се управљају кораци човекови (Псал. 36, 23).

Од овог разговора са Сузаном Матрона се још више распали љубављу к Богу и намисли побећи од мужа, да би, сакривши се од њега, тајно служила Богу. А када се раздани, Матрона оде код гореспоменуте Евгеније и откри јој своју намеру. Евгенија јој рече: Потребно је, сестро, да најпре збринеш своју кћер Теодотију, која је још врло мала. Помисли, како она може бити без мајке? - Матрона одговори: Моју кћер Теодотију поверавам Богу и матери Сузани; а ја ћу отићи у пуста места, у која ме упути Бог.

И стварно, Матрона кришом изведе из куће своју кћер и предаде је блаженој Сузани, молећи је да прими Теодотију као своје чедо и да је васпита у страху Господњем. Сузана, видећи како Матрона гори пламеном љубављу к Богу и непоколебљивом жудњом ка усамљеничком молитвеном животу, прими од н'е девојчицу као своју кћер, а Матрона вапијаше к Богу да је упути на прави пут, и псаламски говораше к Њему: Покажи ми пут, којим да идем! (Псал. 142, 8).

Задремавши мало од умора, Матрона виде у сну овакво виђење: изгледало јој је да она бежи од неког човека који је гони; и када је он скоро сустиже, она утрча међу неке монахе, те је они сакрише од гонитеља. - Ово виђење Матрона објасни себи тако, да је њој потребно прерушити се у мушкарца и отићи на неко време у мушки манастир, да би се на тај начин сакрила и од свога мужа и од свих познаника. Тако и би. Матрона остриже косу своју, обуче се у

евнушко одело, па с блаженом Евгенијом оде у цркву светих Апостола. Ту она, пошто се помоли Богу, насумце отвори Свето Еванђеље, желећи да сазна да ли је њена намера по вољи Богу, и угледа ове речи: Ако ко хоће за мношћом ићи, нека се одрече себе, и узме крст свој и за мношћом иде (Мт. 16, 24). - Нашавши у овим речима благу наду да ће јој Бог бити помоћник, Матрона целива Евгенију и растаде се с њом, па оде у манастир преподобног Василијана.^[17] Ту она би примљена као евнух, а кад је упиташе за име, она рече да се зове Вавила. Причислена братији, она монаховаше добро, вршећи послушања са смирењем, изнуравајући тело своје постом и бдењем, и боравећи свагда у молитви. Матрона брижљиво чуваше себе, да се не би дознало да је жена. Зато се она држаше строгог ћутања, и од свих се склањаше. И сва се братија дивљаху великим врлинама њеним, хваљаху подвиге њене, и сматраху је за савршеног монаха.

Тако преподобна Матрона живљаше дуго време у манастиру, сијајући овојим врлинама међу монасима као месец међу звездама. Но догоди се једном да она са другим монасима рађаше у градини. А један нови брат, по имену Варнава, копајући земљу заједно с њом, из радозналости погледа у њено лице, па приметивши да су јој оба ува пробушена, упита је: Зашто су ти уши пробушене? - Блажена му рече: Брате, ти треба земљу да копаш а не на туђа лица да гледаш, јер је то противно монаштву. Али, пошто си видео моје пробушене уши, онда сазнај и разлог томе: када бејаш мало дете, мене је много волео мој васпитач и украшавао ме златним накитима, он ми и пробуши уши за скупоцене минђуше.

Тако блажена Матрона одговори Варнави; али јој страх обузе срце; и дуго размишљаше о томе, бојећи се да се њена тајна не обелодани. И овако се мољаше Богу: По Твојем наређењу, Господе, ја дођох у ову монашку обитељ; Ти ме позва, и ја не помишљам да се обзирем натраг и враћам. Стога Ти благодаћу Својом покривај немоћ моју, и к добром завршетку приведи ово живљење моје, да не будем посрамљена уздајући се у Тебе!

Човекољубиви Бог, који све уређује по неисказаним и недокучивим суђењима Својим, благоволи открити о њој настојатељима два манастира да је она жена, да би се у њој показало још веће усрђе за монашки живот. Тако, једном се преподобном

Васијану јави у сну благолик и светао муж, и трипут понови: "Вавила евнух који монахује у твом манастиру јесте жена".

Такво исто виђење би и блаженоме Акакију, игуману манастира Аврамијева. А кад свану игуман Васијан дозва к себи монаха по имену Јована, који беше први после њега, и исприча му своје виђење. За време њиховог разговора стиже к преподобном Васијану гласник од игумана Акакија са извештајем, да му је те ноћи било откривено о евнуху Вавили да је то жена. Преподобни Васијан се удиви, па желећи да се сигурније осведочи односно те тајне, (јер се бојао да то није нека вражија обмана, и није брзо поклањао веру виђењу у сну), он насумце отвори Свето Еванђеље и поглед му паде на ове речи: Какво ћу казати да је царство Божије? Оно је као квасац који узевши жена метну у три копање брашна, док не ускисе све (Лк. 13, 20-21).

После тога, поверовавши виђењу, преподобни Васијан призва к себи блажену Матрону, погледа срдито на њу и с јарошћу јој рече: Зашто си дошла код нас, жено? Како си се усудила да толико време проведеш међу монасима? Јеси ли дошла да срамоту нанесеш нашем манастиру или да нас ставиш на искушење? - А блажена Матрона, поражена неочекиваним изобличењем и претрнула од срдитог погледа и страшног гласа настојатељевог, припаде к светим ногама његовим, и молећи за опроштај смирено одговараше: Не искушавајући никога, него сама бежећи од вражијег искушења и склањајући се од замки нечастивога, ја дођох, свети оче, у стадо твоје. - Настојатељ је опет упита: Како си се, ти жена, усуђивала да непокривене главе приступаш Божанским Тајнама и дајеш братији целив у уста? - Матрона одговори: Приступајући Божанским Тајнама^[18] ја нисам откривала главу сасвим већ мало; а давајући целив братији, сматрала сам да се дотичем усана не људи него бестрасних анђела.

Удививши се тако мудрому одговору, преподобни је поново упита: Зашто ниси отишла у женски манастир него си дошла у мушки. - А блажена, одбацивши страх, стаде му подробно причати све о себи: Била сам удата, и постадох мајка јединице кћери; волела сам свагда у цркве Божије одлазити и у њима дан в ноћ у молитви проводити. Међутим, муж ми забрањиваше такав подвиг, и стараше

се да ме грдњама и батинама одврати од уордног ревновања за цркву и молитву, и на све могуће начине ометаше моју љубав к Богу. Због тога ја намислих да побегнем од њега, да бих могла слободније служити Богу. А виђење које сам имала довело ме је к вама: јер ја видех себе у сну где бежим од мужа који ме гони, па ме неки монаси сакрише од њега. Размисливши о виђењу и увидевши да се друкче не могу искрасти од свога супруга него у обличју монаха, ја промених своје женске хаљине, обукох мушке, назвах себе Вавилом, и правећи се евнух дођох у овај манастир.

Пажљиво слушајући речи блажене Матроне, преподобни Васијан се дивљаше њеном разуму, и усрђу к Богу, и рече јој: Не бој се, кћери, вера твоја спасе те. - И пошто даде Матрони многе душекорисне поуке, преподобни Васијан је тајно одасла к блаженој Сузани, обећавши јој да ће се старати о њој, само да она непоколебљиво служи Христу.

У то време умре Матронина кћи Теодотија, коју она беше поверила Сузани: јер благи Господ, желећи ослободити од бриге слушкињу своју Матрону, да би она, ослободивши се старања о кћери, слободније могла служити Њему, узе к Себи њену кћер и настани је у обитељима небеским. А Матрона, уместо жалости испуни се радости, што је кћер њена отишла Господу не познавши прелести злог света, и предстала Њему чиста. Сама пак она кријаше се код Сузане, или боље рећи: Бог је кријаше преко Сузане.

Међутим Дометијан, муж Матронин, свуда тражаше своју супругу, обилажаше многе градове и села и разне манастире, распитујући се за њу, али је не пронађе. Затим он чу да је у манастиру преподобног Васијана била нека жена, прерушена у мушко, и живела као евнух (јер се глас о томе најпре пронесе међу братијом, па онда допре и до световних људи). Досетивши се да је то његова жена, Дометијан похита манастиру том, и силно лупајући на манастирску капију он љутито викаше: Неправду ми учинисте, ви монаси! велику неправду: преластисте моју жену и држите је код себе. То ли доликује монасима? Такав ли живот ви водите? Вратите ми моју жену! Зашто ви незаконички раздвајате оне које је Бог саставио на добро? Дајте ми ону која ми по закону припада; она је друг мога живота. - Одговарајући Дометијану монаси говораху:

Твоја жена није код нас, јер у наш манастир никада не улазе жене. Био је у нас један евнух, монах Вавила; подвизавао се с нама неко време, али га жеља повуче да посети света места у Јерусалиму, и он давно оде од нас, што је свима познато. А где се он сада налази, ми не знамо; то зна само свевидећи Бог, пред којим ништа није сакривено.

Чувши то, Дометијан, бесан од љубоморе и тужан и сетан од љубави према својој супрузи, отиде ожалошћен. А блажени Васијан размишљаше у себи овако: Сам Бог изабра ову жену на службу себи и узе је у Свој благи јарам од мужа суровог и поквареног, и повери је мени недостојном да се старам о души њеној. Међутим ја пред многама обелоданих њену тајну и испричах све о њој. А ако је сада пронађе њен муж и, одвративши је од пута врлине, осујети њено спасење, онда ћу ја бити крив за њену пропаст. - И стаде преподобни Васијан туговати због тога. Онда сазва неке од старца, који сачињаваху манастирски савет, и рече им: Браћо, ми смо дужни старати се о сестри која је отишла из нашег манастира, јер иако је жена, она је уписана у наше братство. Шта ћемо дакле учинити да њено богоугодно почето живљење добије добри завршетак, да не би враг, који свагда иште наш пад, победио њено јунаштво, одвратио је од монашких подвига и окренуо је ка световној љубави, употребивши мужа њеног као згодно средство за то.

Тако преподобни Васијан говораше братији. А један између њих, по имену Маркел, по чину ђакон, рече преподобноме: У граду Емеси, где сам рођен, има женски манастир, у коме се и сестра моја постриже. Ако дакле хоћеш, оче, пошљи је тамо, и тако ће се скинути брига о њој.

Чувши то, блажени Васијан и остали старци пристадоше на Маркелов предлог, и наложише да се потражи лађа која плови на ту страну. По промислу Божјем убрзо наиђе Емеска лађа, која се по обављеном трговачком послу у Византији враћала у Емесу. Сместивши у ту лађу блажену Матрону, они је послаше у Емески женски манастир, где она би примљена с чешћу. И живећи тамо врлински у уобичајеним подвизима својим, она превазилажаше све смиреношћу, ћутањем, постом, бдењем и другим монашким подвизима, те све задивљаваше својим животом, и беше пример

суровог и тешког пута што води у царство Божије. Након неког времена престаји се игуманија тога манастира, и света Матрона би изабрана од свих као достојна да заузме место покојнице. У својству игуманије, она као свећа стављена на светњак светљаше јасном светлошћу врлина и ревносно се стараше о спасењу поверених јој сестара.

У то време човек неки, орући њиву своју, виде на једном месту огањ где излази из земље. И то он виде не једанпут него много пута, јер у току много дана непрестано се показиваше пламен који је излазио из земље. Стога човек тај оде у град и извести о томе Емеског епископа. Епископ, схвативши да је посреди неко нарочито знамење, оде са својим клиром на то место, одржа молитву, и нареди да се раскопа земља на том месту. Када то би учињено, у земљи би пронађен суд у коме беше не злато или сребро, него нешто скупоценије од свих земаљских блага: глава светога Јована Претече и Крститеља Господња.^[19] Глас о томе пуче на све стране, и силан се свет стече тамо, не само из града Емесе него и из свих околних градова и села. А дође из свог манастира и преподобна Матрона са свима сестрама, да се поклоне глави светога Јована. Чесна пак глава та точаше из себе миомирисно миро, и њиме свештеници помазиваху људе правећи на њиховим челима крсни знак. Узе од тог мира и преподобна Матрона у мали судић, са жељом да носи у свој манастир на благослов. А народ, хрлећи са свих страна ка светом миру, тискаше се и гураше, те преподобна Матрона не могаше проћи. Неки пак, осетивши да она има свето миро, мољаху је да их помаже њиме, пошто нису могли да се прогурају до свештеника. И она их стаде помазивати. Ту се деси и један слепац од рођења. Он замоли преподобну Матрону да и њега помаже светим миром. Она му помаза очи, и он одмах прогледа. То чудо сви приписиваху не само целебноме миру светога Јована него и преподобној Матрони, јер тамо беху многи свештеници који раздаваху људима то свето миро, али ничије руке не могаху отворити очи слепоме од рођења. И слављаше се у народу врлински живот преподобне Матроне.

Након доста времена чу за Матрону њен муж Дометијан, и хитно отпутова у град Емесу. Али тамо дознаде да он не може ући у

тај женски манастир, и видети тражену супругу, јер у том манастиру бејаше закон, по коме никада мушкарац није смео ући у њега. Тада Дометијан смисли да лукавством оствари своју жељу. Са том намером он умоли неке жене да отиду к Матрони и кажу јој ово: Човек неки, чувши за твоју светост и твоје савршено у врлинама живљење, допутовао је издалека да се поклони теби и да се удостоји твога благослова и твојих светих молитава. Стога, покажи љубав Бога ради и не презри човека који је због тебе превалио тако тежак пут, и отиди до њега, утеши га поучним речима и с благословом га отпусти.

Жене отидоше к Матрони и казаше поруку. А блажена Матрона, прозревши замку, упита жене какав изгледа човек који их је послао к њој. Оне јој описаше његов изглед. Светитељка познаде да је то њен муж, и рече женама: Кажите томе човеку да причека седам дана, а у седми дан ја ћу му се јавити, па ће ме видети, као што жели.

Одаславши жене блажена Матрона се стаде молити Господу да је заклони и сакрије од мужа. А кад паде ноћ, она узе власени огртач и мало парче хлеба, па тајно напусти манастир и крену ка Јерусалиму. Међутим Дометијан чекаше седам дана, у нади да ће видети ону коју је желео, и узети је силом као ону која му по закону припада. Седмога пак дана он поново посла оне жене к преподобној са молбом да му се, по обећању, јави. Жене, дошавши у манастир, нађоше све монахиње где тугују и плачу за својом игуманијом, јер нису знали куда је отишла. И вративши се оне обавестише о томе Дометијана. А он, више распаљен љубомором него тугом, прохођаше свуда тражећи је. Упути се и у Јерусалим; и свративши путем у једну гостионицу он упита неке жене, нису ли случајно виделе такву и такву жену. И при томе описа њен изглед. Оне му одговорише: Сећамо се да је таква монахиња касно долазила к једној од овдашњих цркава, али где се она сада налази, то не знамо.

Дометијан врло марљиво трагаше тамо за Матроном, ходећи по путевима и распитујући по гостионицама. И једном се сretoше, и Матрона познаде свога мужа, али он њу не распознаде, јер када Дометијан пролажаше поред ње она покри лице своје и саже се као да нешто скупља. И благодарећи томе муж је не познаде. Она се

зачуди мужу што је тако упорно тражи, па бојећи се да је он опет негде не сретне и позна, она се склони на Синајску Гору. Али муж сазнаде да је тамо, и стаде јурити за њом. Она онда пође у Берит,[20] и нашавши један пуст идолски храм, уђе у њега и стаде живети у њему. Међутим беси, не подносећи њен боравак у том идолишту застрашиваху је на разне начине, са жељом да је отерају одатле. Понекад невидљиви, они викаху на њу; а понекад они у видљивом облику нападаху на њу. Када пак Матрона певаше псалме, они исто тако певашу псалме ругајући јој се и исмевајући је. Но сва та ђаволска привиђења и утваре, света Матрона одгоњаше крсним знамењем и прилежном молитвом Богу. И док преподобна живљаше у том идолишту, храна јој беше трава што у околини растијаше, а пиће вода са извора који на чудесан начин изби ради ње. Јер једном, ожедневши, она потражи воде у околини и не нађе, пошто земља беше сува и сунчаном жегом опаљена. Она онда нашавши оштар камичак, ископа њиме у земљи малецну јамицу, колико шака, на је остави и отиде на молитву. А сутрадан она оде на то место и нађе извор текуће воде; око извора пак стаде расти укусна трава. И то беше трпеза невести Христовој, слађа од свих трпеза царских. Она јеђаше ту укусну траву и пијаше воду, благодаречи Богу, који даје храну свакоме телу,[21] и који отвара руку своју и засићује свашта живо по жељи.[22]

Једном ђаво узне на себе изглед лепе жене и дође к преподобној Матрони, умиљато јој говорећи: Зашто, си, госпођо моја, изабрала себи тако чудноват начин живота? Ово је место пусто, и нема ничега што је потребно телу. Поред тога ти си још млада и лепа, па се бојим да те ко не нађе, и заведен твојом лепотом учини теби насиље, а овде нема никога ко би ти могао притећи у помоћ и избавити те из руку насилника. Зато, госпођо моја, остави овакав живот, па хајде са мном у град, јер и у граду можеш живети у молитвеној усамљености. А ја ћу ти наћи подесну кућу за становање, и имаћеш све што ти треба, и нико неће смети да ти учини какву непријатност, јер би у том случају суседи притекли у помоћ и избавили те. - Чувши овако улагивачке речи, света Матрона распознаде да су то стреле вражије и одмах узне "непобедиви штит - светост".[23] И тако

не само себе заштити од стрела нечастивога, него и самог стрелца рани молитвом као мачем и прогна.

После тога ђаво се опет претвори у престарелу жену, из чијих очију излажаше огањ. И насрнувши с гњевом на Матрону, ухвати је дрско за ноге говорећи јој речи бестидне и грозне. Међутим светитељка не обраћаше пажњу на њу него стајаше молећи се Богу, и ђаво тог часа ишчезе.

После таквих ђаволских напада, Господ утеши блажену Матрону неким божанственим откривењем и испуни јој срце неисказаном духовном радошћу и небеском утехом. Јер оне који Му служе Он зна утешавати у невољама, помагати им у искушењима и претварати им жалост у радост, као што говори Давид: Кад се умноже патње у срцу мом, утехе твоје разговарају душу моју (Псал. 93, 19).

И Господу би воља да преко угоднице Своје укаже помоћ многим и да многе упути на пут спасења, зато је и обелодани житељима Берита. А пронађоше је три хришћанина који пролазећи увече поред тог идолишта, угледаше преподобну где се моли. Они то испричаше другима. И многи почеше долазити к њој са жељом да је виде. А она добивши од Бога благодат учитељства, казиваше им реч Божију, и богонадахнутом беседом својом она им велику духовну корист указиваше и настављаше их на пут спасења. А дођоше к њој и неке жене и девојке, и удививши се њеном равноангелном животу, оне пожелеше да следују њеном примеру и да проводе с њом монашки живот. Најпре дође к преподобној једна жена, по имену Софронија, која, иако незнабошкиња, љубљаше уздржљивост и чистоту, и живљаше као инокиња безмужно, имајући крај себе и друге жене које следоваху њеном животу и учењу. Она, чувши за блажену Матрону и за строги живот њен, зажеле да је види, па дође к њој са Својим другима. А света Матрона, отворивши своја богоговорљива уста, поче јој говорити о Једином Истинитом Богу, и о Јединородном Сину Његовом, како се Он оваплотио од Безмужне и Пречисте Дјеве, и пострадао ради спасења нашег, и васкрсао, и са телом узишао на небо, и како ће доћи да суди живима и мртвима. И откривши Софронији многе тајне хришћанске вере, света Матрона је са њеним другима обрати Христу. И оне, примивши ускоро крштење од Беритског епископа,

стадоше са преподобном Матроном водити монашки живот у том истом идолском храму, те он од разбојничке пећине постаде обитељ невеста Христових.

Потом девојка једна, по имену Евхеја, која беше идолска жречица, и чуваше девственост, дође к преподобној Матрони, и припавши к ногама њеним мољаше је да је научи вери у Христа Исуса и да је прими живети поред ње. Светитељка поучи девојку многим божанским речима, и тиме јој запали срце љубављу за Христа и одушеви за одречење од света. У то време настаде неки богомрски незнабожачки празник, и Беритски незнабошци се сабраше код својих идола са жељом да отпразнују празник. Али не нашавши жречицу идола која је, по њиховом незнабожачком обичају, требала да принесе њихове жртве, они се чућаху куда је то она отишла. А када дознадоше да је отишла код Матроне, неки од њих, нарочито рођаци те девојке, похиташе тамо, и нашавши Евхеју где седи крај Матроне и с умилењем слуша речи Божје, рекоше јој: За што си, девојко, презрела велике богове и оставила приношење жртава њима? Ето, због тебе устаде народ на нас, не подносећи срамоћење богова својих. Зато, хајде с нама, да сада обавимо празновање.

Међутим девојка не хоћаше не само слушати речи њихове и погледати на њих, него као што Марија сеђаше крај ногу Исусових,^[24] тако и она сеђаше поред своје учитељице, преподобне Матроне, која кротко и с љубављу говораше дошавшима: Оставите да с нама остане ова слушкиња истинитога Бога, која раније беше слушкиња ништавних богова ваших, јер она већ не може имати заједницу с вама, пошто жели да се заручи Христу.

Дошавши пак рођаци се дуго труђаху да, час ласкама час претњама, девојку одвоје од Матроне; па чак покушаваху да је силом узму, али их невидљива сила Божија спречаваше. Тада они, не успевши у своме потхвату, рекоше девојци: Ако нас не послушаш и не поћеш сада с нама да отпразнујемо празник богова онда ћемо сутра изјутра доћи и запалити овај храм и сагорети све који се налазе у њему, и тебе с њима.

Пошто изговорише таку претњу, они отидоше. А света Матрона и сестре с њом скупише много дрва и суварака и наредише их около

храма, па светитељка посла отишавшим незнабошцима овакву поруку: Ево, већ су готови огањ и дрва. Стога дођите и испуните своје обећање: спалите нас, да постанемо миомирисна жртва Христу Богу нашем. - А незнабошци, задивљени таквим јунаштвом и неустрашивошћу, са којим су оне готове умрети за Бога свога, не знађаху шта да им одговоре, и више не отидоше к њима.

Међутим преподобна Матрона се обрати епископу са молбом, да јој пошаље презвитера. Када презвитер дође она му повери ту девојку да је удостоји светог крштења, па да је опет доведе к њој. И презвитер поступи по њеној жељи. Примивши свето крштење, девојка Евхеја се добро подвизаваше у посту и молитвама са осталим сестрама, којих при светој Матрони беше осам. Све оне беху сличне мудрим девојкама, које украшавају светилнике своје и спремају себе да изађу у сусрет Женику своме.[\[25\]](#)

Дуго водећи такав живот, и дан и ноћ са сестрама служећи Богу, преподобна Матрона многе људе привођаше к Богу. Притом се у ње појави жеља да опет види свог духовног оца, преподобног Васијана. И због тога она хођаше да путује у Цариград, али је друга мисао одвраћаше од те намере, мисао: да њен муж Дометијан живи у Цариграду, па може сазнати за њу кад буде била тамо. И још размишљаше она у себи овако: Овде више остати не могу, јер многи долазе к мени и величају ме као пуну врлина, па се бојим сујетности. Поред тога стрепим да мој муж не чује за мене, јер сва ова земља сазнаде о мени, и неко га може обавестити; а кад он овде дође и нађе ме, погубиће сав монашки подвиг мој. Стога ћу одавде отпутовати или у Александрију или у Антиохију.

Доневши такву одлуку, светитељка се поче поводом тога молити Богу куда да крене, да би могла живети још корисније по душу. Молећи се тако, она једном виде у сну три човека који се препираху због ње, пошто је сваки од њих хтео да је узме себи за супругу. А она одбијаше то, говорећи: Ја давно бегам од брачног живота, а ако би сада опет пожелела то, - о, не било тога! Уосталом, ко сте ви? - Први одговори: Ја сам Александар. - Други рече: Ја сам Антиох. - Трећи изјави: Ја сам Константин. - Рекавши то, они бацише коцку ко ће је узети. Коцка паде на најмлађег, који рече да му је име Константин. И он хтеде да је узме. Утом се Матрона

пробуди од страха, и размишљаше о виђеном. При томе она овако протумачи свој сан: Три човека Александар, Антиох и Константин, јесу три града о којима сам размишљала: Александрија, Антиохија и Константинопољ; коцка о мени која је папа на Константина, означава благоволење да ја идем у Цариград и видим оца мог, блаженог Васијана. Господ пак који ме руководи, моћан је да ме сакрије тамо, те да мој муж не сазна за мене: и ако пођем посред сенке смрти, нећу се бојати зла, јер је Господ мој са мном.[26]

И спремивши се, блажена Матрона хтеде да отпутује. Међутим сестре, дознавши за њену намеру, да хоће да иде од њих, опколише је са плачем, и не пуштаху је од себе, наричући са сузама: Мати наша, зашто остављаш нас, чеда своја, још недовољно утврђена у закону Господњем? Зашто остављаш младе у вери шибљике, још недовољно водом учења напојене? Куда одлазиш, мати наша? Ко ме нас остављаш? И зашто нас не водиш са собом?

Стишавши их, преподобна им објасни да је воља Божја, откривена јој у виђењу, да она иде у Константинопољ. И она одмах посла к епископу молећи га, да јој пошаље две ђаконисе, искусне у врлинама и савршене по животу, да им повери своје мало новосабрано стадо Христово. Епископ јој одмах испуни жељу: посла јој ђаконисе какве је желела. Преподобна Матрона им повери, као неко скупочено благо, своје духовне кћери, и давши им мир отпутова од њих, узевши са собом само једну сестру, блажену Софронију. Стигавши до мора, она нађе лађу која је ишла за Константинопољ, и седе на њу. При повољном ветру оне брзо стигоше у Константинопољ.

У Константинопољу преподобна Матрона са Софронијом похита цркви свете Ирине која беше близу мора. Ушавши у цркву, преподобна Матрона обрете раније споменутог ђакона Маркела, који саветова блаженом Васијану да Матрону пошаље у женски манастир што је у граду Емеси. Томе ђакону света Матрона каза себе и исприча му подробно све о себи: како ју је муж гонио у Емеси, у Јерусалиму и на Синају; како је у Бериту живела у идолском храму и сабрала сестре, и како је Господ преко ње обратио к Себи много људи; и како је превалила толики пут из Берита у Константинопољ, желећи да види свог духовног оца, преподобног Васијана. Маркел

одмах оде и извести преподобног Васијана о приспећу преподобне Матроне, и исприча му све што чу од ње. Преподобни одмах нареди Маркелу да близу манастира његовог нађе тиху кућу и тамо смести блажену Матрону. Када то би учињено, преподобни Васијан се виде са њом, благослови је и, дознавши за трудове њене, радоваше се таквим подвизима њеним и таквој усрдној љубави њеној к Богу.

Од тога времена преподобна Матрона стаде живети у Константинопољу без узнемирења, пошто муж њен већ беше умро. А преподобни Васијан јој даваше све што беше потребно, и доведе јој из Берита сестре њене што беху остале тамо: јер на њену молбу он посла писмо Беритском епископу, молећи га да инокиње, сабране Матроном, пусти у Константинопољ к њиховој духовној матери Матрони. И ускоро све оне дођоше отуда, и стадоше се заједно са преподобном Матроном подвизавати, служећи Богу у светости и правди. Матрона пак беше свима пример богоугодног живота: гледајући на њу, не само монашка лица него и мноштво световних људи добијаху духовну корист: јер слава њених врлина брујаше свуда, и због ње се свуда слављаше Отац Небески.

Глас о Матрони дође и до царице Верине, супруге тадашњег цара Лава Великог.[27] Чувши за савршено у врлинама живљење преподобне Матроне, царица сама оде к њој да је види. Матрона прими царицу чесно, и приреди јој онако утошћење какво је могло бити од велике и ништа не имајуће испоснице. Царица се удиви таквом њеном живљењу, а нарочито томе што преподобна ништа не искаше од ње, мада имађаше намеру дати јој многе даре. Добивши духовну корист од разговора са блаженом Матроном и од њеног живљења, царица се врати у своје палате.

К преподобној Матрони долажаху многи болесници и добијаху здравље: јер молитва њена беше силна исцељивати болесне не само телесне него и душевне. Тако, нека великашка жена, по имену Ефимија, супруга епарха Антима, беше папа у тешку и неизлечиву болест, и када јој лекари не могоше помоћи, она дође к преподобној Матрони, и узевши њену руку Ефимија је стављаше на болесна места свога тела, и од додира њене руке она доби потпуно здравље. Но видећи да је кућа, у којој преподобна са сестрама станује, тескобна и није њихова, Ефимија одлучи да својој исцелитељки,

преподобној Матрони, по дигне манастир простран и удобан за живљење, што ускоро и учини. Преселивши се из тескобне куће у новоподигнути манастир, преподобна сабра још веће стадо словесних оваца - девојака и жена, уневести их Христу, и прилежно се стараше о њиховом спасењу.

После тога преподобна Матрона предузнаде за свој скори одлазак к Богу, јер јој то би откривено у виђењу. А ТО виђење беше овакво: чинило јој се да хода по прекрасном месту, пуном благородних воћки, а по средини теку извори чистих вода; и пружио се цветно поље; и мноштво дивних птица певају разним гласовима; дрвеће се лагано њиха под ћарлијањем поветарца, а извори жуборе; - уопште, немогуће је описати лепоту тога места, јер то беше рај Божији. А стајаху тамо неке чесне и благољепне жене, које показиваху блаженој Матрони пресветлу палату, саздану Божијом а не људском руком, и говораху јој: "Ето, то је твој дом, Матроно, теби спремљен од Бога. Зато, дођи и живи у њему!"

По овом виђењу преподобна познаде да је њено престављење близу, и она се стаде спремати за одлазак, још усрдније се молећи Господу, ради кога све сматраше низашта. Затим она призва к себи све сестре своје и многе им поуке изговори о спасењу. И давши им мир, она заспа у Господу, и пресели се из земаљске обитељи у небеску, коју раније виде у виђењу. Тако преподобна Матрона сконча у дубокој и доброј старости.^[28] У световном животу она проживе двадесет пет година, а у монашком седамдесет пет; тако живела свега сто година. Сада пак она живи у бесконачном животу, предстојећи престолу Животворне и Нераздељиве Тројице - Оца и Сина и Светога Духа, Јединога Бога; Њему слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ТЕОКТИСТЕ ПАРОСКЕ

На Јегејском Мору постоји острво Парос. На том острву бејаше прекрасна црква у име Пресвете Владичице наше Богородице. Цело то острво, па и сам храм, опусте не зна се због чега, и постаде обиталиште не људи него звериња.

Једном неки ловци из приморског града Евбеје договорише се да лађом оду на то пусто острво у лов, пошто тамо бејаше врло много јелена и дивљих коза. Допловивши до острва, ловци са својим оружјем изиђоше из лађе и кренуше по острву иштући лова. Међу њима беше један ловац, човек богобојажљив и пун бриге о свом спасењу. Он се одвоји од своје дружине и сам хоћаше по пустом острву трагајући за зверињем; тако наиђе на споменуту запустелу цркву, уђе у њу и стаде се молити како је умео и знао, јер беше човек прост и неписмен. Клањајући се и молећи се, он угледа на земљи малену јамицу и воду у њој, а у води потопљено семе од сунцокрета, пошто тог растиња има много на том острву, и помисли у себи: Овде има неки слуга Божји, који се храни овим семењем. - Ипак ловац изиђе из цркве, журећи да стигне своју дружину. И ловци остадоше на том острву неколико дана, наловише колико су хтели јелена и коза, па кренуше са богатим ловом на лађу. Споменути ловац се опет издвоји од дружине, па уђе у цркву да се помоли Пречистој Богородици. Притом се надаше да види онога који је потопио у води семење од сунцокрета. А када се, стојећи у средини цркве, мољаше, он угледа с десне стране светог престола густе мреже паучине, а иза њих некакво створење као ветром љуљано. Желећи да дозна шта је то иза паучине, он приђе, и таман хтеде да покида паучину, он тог тренутка чу глас који говораше: Стој, човече, и не прилази ближе, стид ме је, јер сам нага жена. - Чувши то ловац се уплаши и хтеде да бежи, али од великог страха не могаше, пошто му ноге дрхтаху, и коса му се диже на глави поставши оштра као трње, и он стајаше у ужасу. А кад се мало прибра, он се усуди те упита: Ко си ти, и како живиш у овој пустињи? - И поново чу глас који говораше иза паучине: Молим те, добаци ми одећу, и када покријем наготу своју казаћу ти о себи што ми Господ нареди.

Ловац скиде са себе горњу одећу, положи је на земљу, па сам изађе из цркве. Почекавши мало док се та жена обуче у његову одећу, он поново уђе и угледа је где стоји на истом месту на коме бејаше и малочас. Изглед њен беше веома страшан, једва је личила на људско биће: не виђаше се на њој жив човек него сва беше као мртвац: кости - само кожом покривене, коса - бела, лице - црно са

нешто белине, очи - дубоко упале; и уопште сав изглед њен беше као изглед мртваца који лежи у гробу; она једва само дисаше, и моглаше само тихо говорити. Угледавши је такву, ловац се још више препаде; па павши на земљу, он стаде искати од ње молитве и благослова. А она, окренувши се истоку, подиже руке своје и мољаше се; но ловац не моглаше чути речи њене молитве, једино он чујаше глас који тихо говораше к Богу. Затим, окренувши се ловцу, рече:

Бог нека те помилује, човече! Но кажи ми, због чега си дошао у ову пустињу? Шта теби треба ова пустиња, у којој нико не живи? Али, пошто те је, мислим, Господ упутио овамо ради моје смерности, и ти желиш да сазнаш о мени, то ћу ти ја испричати све. И она стаде причати овако:

Отачаство је моје Лезвија; рођена сам у граду Метимни;^[29] име ми је Теоктиста; по животу сам монахиња. Јер када још као дете остадох без родитеља, рођаци ме дадоше у женски манастир, и ја се замонаших. Једном на празник Васкрсења Христова, у својој осамнаестој години, ја с благословом отидох у оближње село да посетим своју сестру која је тамо с мужем живела, и заноћих код ње. Међутим у поноћ нападоше на тај крај Арабљани, предвођени чувеним по злу Низаром, опленише сва села, а запленише и мене са осталима; и кад свану потоварише нас у своје лађе, па отпловише. Пловивши цео дан, они увече пристадоше уз ово острво, па стадоше искрцавати заробљенике, разгледајући их и одређујући им цену којом би се ко могао откупити. Са другима бих искрцана и ја, но угледавши у близини луг ја полетех к њему и дадох се у бекство. Но за мном појурише они што ме беху заробили, и гонише ме као ловци звера, али ме пустиња сакри од њих, или боље рећи: Бог ме у пустињи покриваше благодаћу својом и заштићаваше од руке гонитеља, те ме они не моглаше ни наћи ни стићи. Ја побегох у унутрашњу пустињу овога острва, и не престадох бежати од страха док ми се ноге страховито не израњавише од бодљикавог дрвећа, трња и оштрог камења, и ја, без снаге да даље бежим, падох на земљу као мртва, и крв из рана мојих зали земљу. И сву ноћ ту ја проведох у тешким боловима, али благодарих Бога што ме спасе из руку непријатеља мојих и сачува неоскврнављеном. И радије волах - у овој пустињи одмах умрети у девичанској чистоти, него живети

међу поганим људима и погубити посвећено Христу девичанство. Сутрадан изјутра ја видех да су безбожни разбојници отпловили од острва, и ослободивши се њиховог ропства ја се испуних такве радости да заборавих на своје болове. И ето од тада до сада ја тридесет шест година живим на овом острву. Храним се семењем сунцокрета кога овде много има; а нарочито се храним речју Божјом: јер све псалме, песме и читања, што у манастиру своме научих, памтим до сада, и њима се тешим и храним душу своју. Одећа пак моја убрзо се подера и ја остадох нага, имајући само благодат Божију као покривач који ме покрива од свих зала.

Испричавши то, преподобна девојка подиже к небу руке своје и узнесе благодарност Богу за неисказану милост Његову, показану на њој. Затим, обративши се опет ловцу, рече: Ето, ја ти све казах о себи; једно само молим од тебе, а то ми учини Господа ради: када идуће године дођеш на ово острво ради лова, - а сигурно ћеш доћи пошто Бог тако хоће, - узми у чист сасуд честицу Пречистих и Животворних Христових Тајни и донеси ми овамо, јер откако се настаних у овој пустињи, ја се не удостојих причестити се. Сада пак иди с миром к својој дружини, и никоме не причај о мени.

Ловац обећа да ће испунити налог, и поклонивши се тој дивној слушкињи Христовој оде радујући се и благодарећи Бога што му откри такву ризницу Своју и удостоји га видети и разговарати и удостојити се молитава и благослова оне које не беше достојан сав свет. А кад стиже на обалу он затече своје пријатеље где га чекају забринути што га нема, јер мишљаху да је залутао у пустињи. Но он им не откри тајну коју је по наређењу чувао, и они отпловише дома. Међутим ловац тај очекиваше наредну годину као велику радост, желећи да поново види чисту невесту Христову која живљаше у пустињи као у палати. А када настаде очекивано време, он се опет договори са својим друговима да отплове на острво Парос ради лова. Пред одлазак пак на лађу он узе од презвитера у малени чисти кивотић честицу Пречистих и Животворних Христових Тајни, као што му беше наредила блажена Теоктиста, и чесно је чувајући код себе отплови. А када стигоше на острво, он са Божанственим Тајнама оде к запустелој цркви Пресвете Богородице, у којој прошле године разговара с блаженом. Но ушавши у цркву, он не нађе у њој

свету Теоктисту. И помисли он да је преподобна или отишла у најудаљенију пустињу или учинила себе невидљивом, пошто са њим беху дошли и неки други од пријатеља његових. И изиђе ловац из цркве тужан, и иђаше за друговима својим. Затим се кришом одвоји од њих, и сам се врати цркви, - и одмах се појави преподобна Теоктиста на оном истом месту где је први пут стајала, одевена у ону одећу коју јој ловац даде прошле године. Угледавши блажену, ловац даде на земљу, и поклони јој се. А она му брзо приђе и са сузама рече: Не чини то, човече, јер носиш Божанствене дарове; не бешчести Христове тајне, и не ожалошћуј моју убогост, јер сам недостојна. - И ухвативши ловца за одећу, подиже га са земље. А он, извадивши кивотић са Божанственим Тајнама, даде јој.[30] Преподобна најпре паде на земљу пред Божанственим Тајнама и окваси земљу сузама. Затим устаде, узне Свете Дарове у своје руке, причести се, и са умилењем говораше: Сада отпушташ слушкињу Твоју, Господе, јер видеше очи моје спасење Твоје, и јер у руке своје примих отпуштење грехова. Сада одлазим куда наређује доброта Твоја.

Рекавши то она подиже горе руке своје и стајаше дуго молећи се и славећи Бога. Затим с благословом отпусти ловца к његовој дружини. Ловци се пак задржаше у пустињи неколико дана и наловише много коза и јелена, па кренуше к лађи. А онај ловац се поново издвоји од њих и пође сам цркви, желећи да се удостоји од преподобне молитава и благослова за пут. Ушавши у цркву он се осврте тамо-амо, да би видео светитељку. И тек кад приђе месту где је први пут с њом разговарао, он угледа преподобну где лежи мртва на земљи: руке јој беху прекрштене на грудима, а света душа јој отишла у руке Божије.[31] И припаде ловац к чесним моштима њеним, и целиваше свете ноге њене, и сузама их омиваше. И беше у недоумици шта да ради, јер веома прост, он је више времена провео по пустињама, међу зверињем, неголи по градовима, међу људима. Штавише њему не паде на памет ни то, да пође к својој дружини и извести их о томе, те да заједно с њима погребне то свето тело. Међутим, он сам на брзу руку ископа малу рупу у земљи и положи у њој тело преподобне. При томе он се дрзну, те откину руку од светог тела преподобне на благослов себи, желећи да ту руку чесно

чува у дому свом. Но премда он то и учини са вером, из љубави и усрђа према преподобној, ипак то не беше Богу по вољи, као што ће се видети из даљег казивања. Откинувши дакле руку, он је уви у чисту мараму, сакри је у своја недра, па оде својој дружини на лађи, и ништа им не каза. Касно увече они се отиснуше од обале, и разапевши једра запловише при повољном ветру. И сви ловци мишљаху да њихова лађа плови брзо, лети као птица, и надаху се да рано изјутра стигну до Евбејске горе. Но у расвитак они се поново обретоше на истом месту - крај обале острва Пароса, и њихова лађа стајаше непокретна као котвом укопана или пак враћена натраг рибом ремором.^[32] Од тога све њих спопаде страх, и они се питаху међу собом, не сагреша ли ко, и не задржава ли их на месту нечији грех, те лађа ни с места макнути не може. Тада ловац што узе руку преподобне, познаде грех свој, па сиђе са лађе и кришом од другова својих оде цркви. И пришавши моштима преподобне он придружи свету руку њену к саставу на њено место, и, помоливши се мало, врати се к својој дружини. И када он уђе у лађу, тог часа лађа се покрену са свога места, и стаде пловити без икакве сметње, те се сви обрадоваше. Брзо пловећи, лађа се већ приближаваше Евбеји, и ловац онај поче причати друговима својим све што му се догодило: како он прошлога лета обрете преподобну Теоктисту, а како јој овога лета донесе Божанствене Дарове, и како када светитељка умре он узе руку њену, те због тога они бише сву ноћ задржани.

Чувши све то, ловци беше тронути, али на овога ловца стадоше силно роптати и љутити се што им не каза још док беху на острву Паросу, "да бисмо се", говораху они, "и ми удостојили благослова од угоднице Божије". И окренувши лађу, они са великом журбом запловише натраг ка острву Паросу. Када стигоше на острво, они сви заједно одоше цркви, са страхом уђоше у њу и приступише месту где лежаше чесно тело преподобне. Они нађоше место, али тела не нађоше; видеше само отиске на земљи од тела које је лежало ту, пошто су се јасно распознавали трагови где је лежала глава а где ноге. И сви се силно зачудише, и беху у недоумици где се то сакри преподобна. Неки од њих говораху да је васкрсла, а други говораху да није васкрсла пре свеопштег васкрсења него рукама анђела пренесена на неко друго место и погребена, као некада света

мученица Екатерина. И онда се сви они разиђоше по целом острву, не би ли је нашли: или васкрслу - живу, или пак мртву на друго место пренесену. Прости и неуки, они хођаху да докуче тајне Божије, које никоме нису познате. И пошто је свуда врло марљиво тражише, и не нађоше, они се онда вратише у цркву, и са умилењем целиваше место на коме је лежало тело преподобне, и помоливши се, вратише се натраг кућама својим. И причаху свима све о преподобној Теоктисти. И сви дивећи се слављаху Бога, дивног у светитељима Својим; Њему слава вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ МАТЕРА НАШИХ ЕВСТОЛИЈЕ и СОСИПАТРЕ (СОПАТРЕ)

БЛАЖЕНА Евстолија, кћи благочестивих родитеља, од раног детињства свог посвети себе посту и молитви. Горећи љубављу према Господу, она при цару Маврикију[33] остави Рим и отпутова у Цариград. Жељна духовнога савршенства, она се одаде монашким подвизима у једноме од тамошњих манастира женских.

Друга једна млада душа, такође жедна духовног савршенства, кћи цара Маврикија Сосипатра срете једном приликом у Влахернској цркви пресвете Владичице наше Богородице преподобну Евстолију, која се због подвижничког живота већ беше прочула у царскоме граду. Тада Сосипатра усрдно и упорно стаде молити преподобну Евстолију да јој буде духовна мати - наставница. Преподобна пристаде. Сосипатра напусти царски двор, оде у манастир, прими монаштво, и ревносно упражњаваше монашке врлине и подвиге. Сосипатра умоли свога доброг оца, благочестивог цара Маврикија да им устроји обитељ. Цар им купи огроман дом. У њему најпре би устројен храм; затим се појавише и келије за девственице. Ту би уређено и боравиште за престареле.

Блажена Сосипатра, руковођена у духовном животу светом Евстолијом, напредоваше из врлине у врлину. У току времена њима се придружише многе девојке, и заједно са њима упражњаваху тешке монашке подвиге. Много година подвизавајући се у посту, молитви и осталим трудовима, света Евстолија упути многе на пут

спасења, па се у миру пресели ка Господу, оставивши као своју наследницу блажену Сосипатру. Блажена Сосипатра управљаше манастиром по примеру своје духовне матере, и достигавши помоћу монашких подвига савршенство у врлинама, она с миром отиде ка Господу.[34]

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ ЈЕВТИМИЈАи НЕОФИТА подвижника Дохијарских

СРБИ по происхођењу аристократи, и сродници високих аристократа Византијских. Јевтимије, најпре друг па ученик светог Атанасија Атонског. А када свети Атанасије основа Лавру и сакупи братство, он постави Јевтимија за дохијара, тојест економа Лавре, због његове скромности, кротости, ревности и равноангелног живота. Ову дужност преподобни Јевтимије обављаше богобојажљиво и у срдно, као да му је од самог Бога наложена. Али жељан виших подвига, он душом жуђаше за усамљеничким молитвеним тиховањем. Ту своју жудњу он саопшти своме другу, наставнику и оцу - светом Атанасију. А овај предвиђајући духовну корист од тога по спасење многих, даде му свој благослов и отпусти га. Изишавши из Лавре, преподобни Јевтимије са неколико братије подиже у месту Дафни манастирчић у име светог Николаја Чудотворца, и назва га Дохијаром, у знак сећања на дужност коју је вршио у Лаври. Будно мотрећи на сваки покрет своје душе, он на своме усамљеничком путу ка небу удвостручи у свом манастирчићу пост и молитву. Своју пак малу дружину он стално подстицаше на молитвену сабраност духовну, објашњавајући им да је њихово војевање, војевање не са телом и крвљу, него с поглаварима и с властима и с управитељима таме овога света (Еф. 6, 12). Но мрзитељ сваког добра, ђаво, учини своје. Сарацени нападоше на Јевтимијев манастирчић у светогорском пристаништу Дафни, опљачкаше га и претворише у развалине.

Преподобни Јевтимије, који благовремено примети нападаче, избеже са братством у оближњу густу шуму. А кад се вратише на

развалине свога манастирчића, свети Јевтимије не само не узропта и не клону духом, него од све душе узнесе благодарност Богу што га посети овом муком и милошћу: муком, јер га пљачкаши лишише имовине; милошћу, јер братија и он остадоше у животу. И одмах се дадоше на тражење места згоднијег за усамљеничко молитвено подвизавање. И вођен Богом, преподобни изабра место где се и данас налази свештени манастир Дохијарски. И овај манастир он подиже у име светог Николаја Чудотворца. И ту он продужи свом душом и свом снагом подвизавати се у тешким монашким подвизима, узлазећи из силе у силу, и тако служећи за образац и пример своје маломе братству.

Утом к преподобноме Јевтимију дође из Цариграда сестрић Никола, један од првих доглавника и саветника царевих. Још из младости волећи монаштво, Никола најзад, после смрти својих родитеља, остави блесак и сјај високог дворског положаја и огромна богатства овога света, и дође у манастир к светоме ујаку на сиротовање Христа ради. Преподобни Јевтимије га обуче у монашки анђелски лик, давши му име Неофит. Неофит се одмах даде у тешке монашке подвиге, и брзо порасте у велико духовно дрво које донесе обилне родове Богу: у посту, молитвама, метанијима и осталим врлинама. Блажени пак Јевтимије, видећи да сва братија дубоко уважавају и цене Неофита због његовог узвишеног подвижничког живота, испуни давнашњу жељу душе своје: са пристанком братије предаде Неофиту игуманску дужност, а сам се повуче у потпуно усамљеничко молитвено тиховање. И достигавши дубоку старост, блажени Јевтимије мирно усну о Господу у своје манастиру Дохијарском, и то 990. године.

Узевши у своје руке крму духовне управе, преподобни Неофит мудрошћу својих поука и светих дела умножи братство свете обитељи Дохијарске, постепено је претварајући у лавру. У том погледу он добијаше много прилога од цара из Цариграда: и манастир подиже и многе зграде, са главним храмом светом оцу Николају Чудотворцу. Старајући се неуморно о устројству свога манастира, преподобни Неофит осниваше у разним местима метохе.

Тако, богомудро вођена преподобним Неофитом света обитељ Дохијарска напредоваше у свему. Најзад се у дубокој старости блажени Неофит потпуно повуче у усамљеничко молитвено тиховање. И пун дана и светих врлина он оде у вечни покој Царства Небеског.[35] Молитвама светих отаца Јевтимија и Неофита нека се и ми удостојимо вечних блага у Царству Небеском. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АНТОНИЈА

ПОРЕКЛОМ из Сирије, свети Антоније[36] беше каменорезац по занату. Гледајући у своме селу незнабошце како долазе у свој идолопоклонички храм и приносе жртве идолима, свети Антоније их саветоваше да се оставе те заблуде. А када га они не послушаше, он се повуче у једно пусто место. Тамо он обрете једног пустињака и слугу Божјег, коме беше име Тимотеј, и проведе с њим три године. Онда узевши од њега благослов и молитве, свети Антоније поново оде у своје место међу заблуделе незнабошце. Затекавши их баш где празнују своје демоне, он уђе у њихов храм и полупа ове идоле. Због тога га незнабошци ухватише и на разне начине мучише. Потом свети Антоније отпутова у Апамеју Сиријску,[37] и измоли у тамошњег епископа Осије дозволу да сазида храм у име Свете Тројице. А када он поче зидати храм, чуше за то незнабожни житељи његовог места, па дођоше ноћу и колцима га премлатише и тело му здробише. И тако светитељ Божји предаде душу своју у руке Божије.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ХРИСТИФОРА и МАВРЕ

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа посечени мачем.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АЛЕКСАНДРА СОЛУНСКОГ

СВЕТИ Александар претрпе тешке муке при цару Максимијану, 298. године. Изјавивши да је хришћанин, он би ухваћен и примораван да принесе жртву идолима. А он не само одби да то учини, него пун пламене ревности по Богу обори жртвеник са жртвом. Разјарени Максимијан нареди да му се одсече глава. Целат замахну мачем, али се одједном заустави. - Што чекаш, упита га цар, и не извршујеш наређење? - Имам виђење, одговори овај, и у недоумици сам шта оно може да значи. - Тада свети мученик измоли мало времена за молитву. Пошто заврши молитву, он би обезглављен. Угледавши где испред мученикове душе иде анђео, цар допусти хришћанима да тело светог мученика погребу у граду Солуну.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА НАРСИЈА и АРТЕМОНА

НАМУЧЕНИ, пострадали за Христа.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЕЛАДИЈА

У МИРУ скончао подвизавајући се за Христа.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ОНИСИФОРА ПЕЧЕРСКОГ

ПОДВИЗАВАО се у Кијево-Печерском манастиру у дванаестом веку. Скончао 1148. год. Мошти му почивају у Антонијевој пештери.

НАПОМЕНЕ:

1. Свети мученици Онисифор и Порфирије пострадали почетком четвртог столећа. Спомињу се понегде и 10. новембра, као и 16. (17) јула. Место Панкеан налазило се крај горе Пангеј у Македонији.
2. Скитска Египатска пустиња, која се скраћено називала "Скит", налазила се у северозападном крају Египта, на триестак километара од Нитријске горе. То је била безводна, каменита пустиња, омиљено обиталиште строгих подвижника Египатских. Због овог "Скита" почели су се називати скитом и други пустињски манастири, подесни за строге подвиге.
3. Спомен преподобног Пимена 27. августа.
4. Ово дрво видео је савременик преподобног Јована 402. године.
5. Спомен преподобног Арсенија Великог 17. маја.
6. Највиши сталеж у Римској царевини.
7. Називајући је Таисијом Млађом, Православна Црква прославља њен спомен 10. маја
8. Спомен његов празнује се 19. јуна.
9. Од овог дела светих моштију Св. Нектарија свечесни старац Амфилохије је пред своју смрт послао једну честицу оцу Јустину Поповићу у Манастир Ћелије, где се ова светиња и до данас налази.
10. Нека неразумна монахиња Магдалина, затрована духом гордости и лажног знања, написа недавно књигу у којој оптужује Светога да је тобоже био "иконоборац, латинофрон и екумениста", тврдећи да је био и против монаштва. Ова несрећница, не имајући ни Духа Божјег који даје простима и неукима просветљење, нити бар светског знања и поштења да не изврће историјске чињенице и истину, - онеспособила је, у својој заслепљености духом прелести и обмане, себе саму да

види како је из малог Анастасија, кроз све буре, духовну борбу и искушења времена, Бог саздао Себи сасуд избрани, овог новојављеног Оца Цркве, Нектарија Чудотворца. Бог, молитвама незлобивога светитеља Нектарија, нека би јој био милостив и дао јој покајање. (Грчки Св. Синод је ову монахињу недавно због тога одлучио од Цркве, док се не покаје).

11. Острво Егина се налази у Сароничком заливу, између полуострва Атике и Пелопонеза, на удаљености сатдва бродом од Атинске луке Пиреја.
12. Спомен Св. Дионисија Егинског и Закинтског 17. децембра.
13. Свети Нектарије је имао жељу да поново обнови у Цркви стари ред ђакониса. То је и учинио у свом манастиру, давши благослов неким од сестара да послужују као ђаконисе при богослужењу и причешћивању.
14. Перга - у Памфилији, у јужном крају Мале Азије. Сада на том месту турски град Бергамо.
15. Византијом се звао Цариград.
16. Ср. Псал. 83, 11.
17. Спомен његов празнује се 10. октобра.
18. По речима св. апостола Павла: Свака жена која се гологлава моли Богу, или пророкује, срамоти главу своју (1 Кор. 11, 5).
19. Очигледно, овде је реч о другом обретењу чеоне главе светога Претече, које се збило 452. године.
20. Берит - стародревни приморски град на Феничанској обали Мале Азије; данашњи Бејрут.
21. Псал. 135, 25.
22. Псал. 144, 16.
23. Прем. Солом. 5, 19.
24. Лк. 10, 30.
25. Ср. Мат. 25, 1-13.
26. Псал. 22, 4.
27. Царовао од 457. до 474. године.
28. Преподобна Матрона скончала 492. године.
29. Лезвија - Лезбос, острво у Јегејском Мору; главни град Митилена. На северној страни острва налази се град Метимна, или Моливон, са огромним пристаништима (почео опадати још у време Пелопонеског рата (406. год. пре Христа).

30. Поводом овога свети Димитрије Ростовски даје овакво објашњење. У садашње време неки хришћани се чуде што су Божанствене Тајне биле уручене томе ловцу да их носи у пустињу и што се он, световњак и непосвећен, усудио носити Свете Тајне, које само свештеним лицима доликује носити. Али се томе не треба чудити, такав је онда био обичај у Цркви: и непосвећеним лицима допуштало се узимати у руке Божанствено причешће и носити са собом у куће удаљене од цркве или на далеки пут... Но затим свети Оци забранише да непосвећена лица примају у руке и износе из цркве Тело Христово. А нарочито забрани то свети Јован Златоуст са следећег разлога. У време његовог патријарховања у Цариграду нека великашка жена, примивши у цркви честицу пречистог Тела Христовог, однесе је кући својој и помеша са неким враџбинским леком. Дознавши за то, свети Златоуст од тога времена заповеди по свима црквама: да се честице Тела Христовог не стављају у руке причеснику, него да се ложичицом дају у уста заједно са Божанственом, под видом вина, Крвљу. До тога пак времена у Цркви се нису употребљавале ложичице, него су се честице Тела Христовог стављале у руке хришћанима, а Света Крв се давала из чаше. Међутим, од тога времена по наређењу светог Златоуста Свето Причешће се поче давати помоћу ложичице, и дозвољено је само свештеним лицима носити га, а непосвећенима није дозвољено ни додирнути га, да се не би догодило неко бешчешће Светих Тајни.

31. Преподобна Теоктиста упокојила се 881. године, после подвизавања од 3/ године на острву Паросу.

32. Та риба се у великим јатима јавља око лађа, и омета пловидбу лађа.

33. Маврикије царовао од 582. до 602. године

34. Света Евстолија упокојила се 610. године, а света Сосипатра 625. г.

35. Свети Неофит упокојио се почетком једанаестог столећа.

36. Код Delehaue, у Синаксару Цариградске Цркве: зове се Антонин.

37. Апамеја Сиријска налази се у југозападној Сирији, поред саме реке Оронте. У старини била главни град Сирије. Названа тако по Апами, жени Селевка I, владара Сирије.

10. НОВЕМБАР

СПОМЕН СВЕТИХ АПОСТОЛА ОЛИМПА, ЕРАСТА, КВАРТА, РОДИОНА, СОСИПАТРА и ТЕРЦИЈА

БЕХУ сви из Седамдесет апостола. Последња тројица спомињу се још и на другом месту, и то: Родион 8. априла, Сосипатер 28. априла, а Терције 30. октобра. Свети Олимп и Родион беху пратиоци светог апостола Петра; и када Петар пострада, пострадаше и они, јер по заповести Нероновој бише обезглављени. Ераст био најпре економ цркве Јерусалимске, (спомиње га Апостол Павле у посл. Рим. 16, 23), а потом епископ у Панеади Палестинској. Кварт био епископ у Бејруту; много је страдао, но многе је и привео вери Христовој. Сосипатер био епископ у Иконији; а Терције био другим епископом у истој тој Иконији. Духовно за Еванђеље војеваше, победници бише, и венцима се славе увенчаше.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ОРЕСТА

КАДА незнабожни цар Диоклецијан цароваше у Риму, к њему једном дође један од његових великаша, кнез Максимин и рече: Господаре царе, избраниче богова и врховни вожде, премудри учитељу боговских тајни, молим твоју доброту, нареди ми да прођем Киликијске и Кападокијске крајеве и подвргнем разним мукама мрске хришћане, противнике богова наших и власти твоје. Ја ћу их у огњу спаљивати, у води потапати, на точковима им тела

дробити, кости им ломити, мачем их убијати, зверовима их на поједење давати; и тако их на све могуће начине погубљујући, истребићу са земље сваки спомен оних који се не поклањају великим боговима и не покоравају твојој владавини. - Ова се реч Максиминова веома допаде цару, и он му одговори: Дајем ти власт да искорениш сво безбожно хришћанство не само у Киликији и Кападокији него и у целом царству мом, те да би се умножила и увећала слава отачаствених богова, наших господара и покровитеља васцеле земље.

Добивши таку власт од цара, Максимин са великом охолошћу и злоћом крену на уништавање невиних хришћана, крену као крвожедни вук на овце и као обесни лав на слабачко звериње. А кад стиже у Кападокију, он уђе у град звани Тијана.[1] И распитујући за хришћане, он чу да у том граду има лекар хришћанин, по имену Орест, који свакодневно са великим усрђем учи народ да почитује Сина Божијег Исуса Христа, и каже да нема другога бога осим Јединог Истинитог Бога на небу и Његовог Сина Исуса Христа.

Чувши то, кнез Максимин нареди да одмах ухвате Ореста и доведу пред њега на суд. А кад Орест предстале на незнабожни суд, кнез осионо погледа на њега и упита га грозним гласом: Ко си ти? кажи нам своје име! - Светитељ одговори: Слуга сам Господа мога Исуса Христа, Јединога Бога свих; а име ми је хришћанин, јер се хвалим именом Онога чији сам слуга. - Кнез му рече: Пошто си се дрзнуо Христа називати Богом и изјавити да си хришћанин, ти због тога заслужујеш казну одмах. Али, боље ти је, опамети се и принеси боговима жртву, да те не бих стављао на муке. - Свети Орест одговори на то: Богови који нису створили небо и земљу, нека нестану (Јерем. 10, 11). А ја сам се још као дете научио приносити жртву хвале Богу живоме, кога пгујем чистим срцем. Твојим пак прељуботворним и ништавним бесима, које ти називаш боговима, ја се поклонити нећу. - Кнез поново упита Ореста: Зашто нам не кажеш своје име које си добио пре рођења? - Светитељ одговори: Ја ти рекох да сам хришћанин, и то је име мени далеко драгоценије од имена које ми дадоше родитељи и од свих славних имена у свету. Ако пак желиш да сазнаш и оно име које од рођења имам, онда чуј: од телесног рођења добих име Орест, а од духовног рођења називам

се хришћанин. Но пошто је духовно рођење веће од телесног, то ја и сматрам већом чашћу за себе називати се хришћанин неголи Орест.

Тада кнез, надајући се да лукавством преласти слугу Христовог, стаде му овако говорити: Жалим твоју младост, Оресте, и штедим твоје доброумље. Чуо сам да си искусан у лекарској науци, па због тога нећу да те погубим, него ти саветујем да се покориш царевој вољи. Поступиш ли тако, бићеш ми као син, поштован и слављен од свију. А и цар ће дознати за тебе, и обасуће те великом милошћу. - Светитељ одговори: Нећеш ме преластити, кнеже, лукавим речима својим, јер ја нити иштем привремене почести, нити избегавам срамоту за Господа мога; штавише, готов сам претрпети за Њега сваковрсне муке, пошто желим да обретем благодат Његову и назовем се син Његов у Царству Небесном: јер нам даде власт да постанемо синови Божји, ми који верујемо у име Његово (ср. Јн. 1, 12). - На то кнез рече Оресту: Безумни и бедни човече, ти обмањујеш себе, сматрајући за Јединог Бога Христа, кога Јевреји распеше као злочинца. - Орест му одговори: Када би ти познао велику силу Распетого, онда би одбацио обожавање ништавних идола и поклонио би се Ономе који стварно и јесте Бог, рођен од истинитог невидљивог Бога, који добровољно сједини Божанску природу са човечанском и избави нас од пагубне ђавоље обмане.

Саслушавши одговор Орестов, кнез му рече: Лажним речима својим ти мучиш уши моје. Еда ли и мене желиш привући својој злој вери? Знај, богове своје оставити нећу, и Христу се вашем поклонити нећу; а теби кажем: остави Христа твога, и поклони се нашим боговима и принеси им жртве. Урадиш ли то, добићеш власт равну мојој. - Свети Орест одговори: Ја се поклањам вечноме Богу, Господу моме Исусу Христу, који ми свагда чини добро, и Њему служим, а бесима вашим нећу принети жртву и никада нећу бити учесник у вашој пагубној обмани.

После тога кнез одведе светог Ореста у идолски храм, који беше сав украшен златом и сребром, и препун скупочених идола, и рече му: Поклони се, Оресте, овим чесним боговима. - Светитељ му одговори: Силно се вараш, кнеже, не знајући истину: гле, ови богови твоји од злата, сребра, бакра и гвожђа, начињени на саблазан људима, не виде, не чују, дело су руку људских, и не могу ни себи

помоћи, нити коме другоме добро чинити, - чега ради би им се онда клањао?

Тада кнез опет рече светитељу: Одговори ми последњи пут, Оресте, хоћеш ли се поклонити боговима или не? Иначе тебе очекују муке. - Светитељ одговори: Сматраш ли, кнеже, да се бојим ТВОЈИХ претњи? Не надај се да ћеш ме устрашити мукама, него чини што хоћеш. Где, ти не знаш да је Господ мој Исус Христос са мном, и помаже ми.

После тога кнез нареди да светог Ореста обнаже и силно бију ту у идолском храму. А светитељ, када га почеше мучити, подиже руке к небу и рече: Погледај с неба, Боже мој, и помози мени, служи Твојем. - И светитеља без милости бише разним оруђима: моткама, конопцима и воловским жилама. И толико га дуго бише, да се четрдесет војника изменише, оруђа се поломише и покидаше, а на телу светитељевом не остаде места читавог од великих рана, и утроба му се виђаше. Међутим свети Орест јуначки трпљаше; и сви се дивљаху таком трпљењу његовом. И док светог мученика тако бијашу, кнез му говораше: Принеси боговима жртву, па ћу те пустити. - Но страдалник ништа не одговараше на то. Затим нареди кнез да усијаним гвожђем мученику жегу ребра, и да му љутим сирћетом заливају ране, па да их сољу посипају. А свети мученик, погледавши к небу, рече: Боже, учини са мном чудо доброте. И нека виде који ме ненавиде, и постиде се (Псал. 85, 17). И рекавши то, он дуну на идоле што беху у храму, и они тог часа сви попадале и расуше се у прах. Тада свети мученик громко викну ка кнезу: Где је сила богова твојих? Зашто не помогаше себи? - И сви побегоше напоље из храма, обузети ужасом. А изиђе и свети мученик. И чим он изиђе, храм се тог тренутка сав затресе и сруши.

После тога кнез нареди да светог Ореста одведу у унутрашњу тамницу, и заповеди тамничком стражару да му не даје ни хлеба ни воде, него да га мори глађу и жеђу. А свети Орест, ушавши у тамницу, подиже руке своје к небу, и мољаше се говорећи: Господе Исусе Христе, Ти си ме од младости моје научио побожности; Ти си одагнао од мене сваку пожуду, заблуду и прелест; Ти си ради човека створио небо и земљу и море; Ти си увео у покој Свој свете Твоје: Аврама, Исака и Јакова! Тебе молим, не остави ни мене, јер свега

себе предадох Теби; придружи ме онима који пострадаше за име Твоје и наследише Царство Твоје.

Тако се мољаше свети страдалац, и проведе у тамници седам дана без хлеба и воде. А осмога дана кнез га изведе из тамнице на суд преда се, и рече му: Бедниче и безбожнице и непријатељу богова наших, зар си још упоран и непокоран? Знај, ако се не поклониш боговима, ставићу те на најстрашније муке, и без милости одузећу ти живот, па ћу наредити да погано тело твоје баце у воду. - Свети Орест одговори на то: Готов сам сваке муке претрпети имајући знамење Господа мога Исуса Христа изображено на срцу моме.

Тада мучитељ, испунивши се јарости, нареди да се донесу двадесет клинаца гвоздених, дугачких по пед, и да се забију у пете светоме Оресту. Када то би урађено, кнез нареди да светог мученика привежу за бесног коња, па гоне коња док мученик не умре. И тако коњ, силно гоњен, вуцијаше светог страдалца по путевима и пољима, по трњу и оштром камењу, и у тим мукама свети страдалац Орест предаде дух свој у руке Господу,^[2] одвучен коњем од града тридесет пет километара. Тело пак његово мучитељ нареди да се баци у реку Фиву. Но одједном се на том месту појави неки човек светао као сунце, сабра светитељеве мошти и сахрани их на гори, близу града Тијане. Богу нашему слава, свагда, сада и увек, и кроза све векове Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА

МИЛИЈА

и двојице његових ученика

СВЕТИ отац наш Милиј родио се у једноме селу Рахизинске области, у Персији. Пошто би крштен, он се још у младим годинама бављаше изучавањем Светога Писма. А кад постаде пунолетан он намисли да се посвети војничком позиву при ондашњем Персијском цару. Али он одустаде од тога после једног страшног ноћног виђења, у коме му би запређено да ступи у војску. После тога он, добивши хришћанско образовање, живљаше у девствености и испосништву, молећи се непрестано за себе и за свој народ. Након неко лико

година он остави свој завичај и постаде монах, и монаховаше у Сузи, у Еламској покрајини.[3] Затим он би хиротонисан за епископа од стране епископа Генадија, мученика и исповедника. Свети Милиј се много труђаше, изобличавајући и речима и делима тамошње окореле незнабошце, због чега доживе од њих тешке увреде; најзад га разјарена гомила изби и полумртва баци изван града. То га примора, те он напусти Сузи. Одлазећи, светитељ предсказа скору пропаст граду Сузи. - И заиста, не прође ни три месеца а предсказање се испуни. На град Сузи се силно разгњеви цар[4] због завере тамошњих житеља, посла војску, те град би порушен а житељи побијени.

Свети Милиј отпутова у Јерусалим, а одатле к Амону,[5] ученику светог Антонија Великог, у пустињу Нитријску. Пошто проведе тамо две године, он се врати у Персију. Путем он сврати код једног монаха који живљаше у пећини. Ушавши у пећину он угледа огромну змију и рече: Оружје Господње нека те погуби, змијо! - И сатворивши крсни знак светитељ дуну на змију, и змија препуче. Одатле он отпутова у свој град, и сагради цркву, да би измолио опроштај непокорном народу и који је већ много претрпео.

Након много година он отпутова у град Ктезифон,[6] где је у то време заседао сабор епископа против једнога епископа, коме име беше Папа.[7] На том сабору свети Милиј изобличи овог епископа због његових неправилних захтева. А кад епископ Папа стаде ружити и понижавати светог Милија, хвалећи се својом мудрошћу и радом, светитељ му предсказа да ће га ускоро огате суд Божји. Тако и би, јер осуђени Папа умре идуће године.

Из Ктезифона свети Милиј отиде у други град. Кнез тога града беше већ две године страховито болестан. Дознавши за светитељев долазак, кнез посла к њему молећи га да посети њега, тешког болесника, и да се помоли Богу за њега. Када изасланик испоручи ту молбу светом епископу, овај му рече: Иди и реци болеснику који те је послао: Овако наређује епископ: у име Исуса Христа, кога ја недостојни и убоги проповедам, одбаци од себе сваку болест, па опаши бедра своја и пешице дођи до мене да те видим. - Изасланик се врати, и чим саопшти кнезу светитељево наређење, болест га одмах прође, и он оздрави као да никад боловао није. И пешице оде

к светитељу, и припавши к чесним ногама његовим, грљаше их и целиваше, благодарећи Бога који тако прослави Себе преко светог епископа.

Ово преславно чудо привуче многе Христовој вери. Свети Милиј тамо изгоњаше из људи ђаволе многе; жену узету, која десет година не силажаше са одра, исцели узевши је за руку; једнога човека, који се неправедно судио па чак и лажно заклео и речи светог епископа ни у шта није сматрао, светитељ га, за пример многим, казни губом, као свети пророк Јелисеј Гијезија.[8] И многа друга чудеса чињаше свети Милиј. И многи због тога примаху веру Христову. А и по другим местима свети угодник Божји твораше чудеса.

Напоследку се свети Милиј врати у свој завичај, и тамо многе обрати к Христу. Чувши за то, обласни управитељ Гормизда Гуфриз нареди да епископа Милија и његова два ученика баце у тамницу. Затим их он изведе преда се на суд, и распитујући их за њихову веру он им прећаше смрћу ако не докажу истинитост своје вере. Но на то му свети Милиј неустрашиво одговори: Вера моја је истинита, и ја је нећу због лажљивих речи твојих бранити. Моје учење је чисто, и ја га твоме нечистом слуху излагати нећу, али ћу ти истину рећи. Тешко теби, безбожни злотворе, и свима који као ти вређају Бога! По правди Својој Он ће вас у будућем веку осудити на пакао и његов страшни мрак, и ви ћете се вечно мучити плачем и шкргутом зуба, јер нећете да познате Дародавца, чија блага користите и уживате.

Видећи непоколебљиву веру исповедника Христових и разјарен изобличавањем светога Милија, Гормизда у гњеву скочи и мачем прободe груди светитељу. Тако и брат Гормиздов Нерсес, бесан од јарости, удари светитеља ножем у срце. А страдалац Христов, издишући рече управитељу и његовом брату: Пошто се договористе да мене невиног убијете, то ћете сутра, у овај исти час у који мене убисте, пролити крв један другога, и ваша ће мајка остати без деце.

Рекавши то, свети Милиј предаде дух свој. Два пак ученика светитељева незнабожни властодршци наредише да камењем побију.[9] Тела светих мученика хришћани чесно погребоше уз појање црквених песама.

Сутрадан незнабожни властодржац крену са својим братом у лов, не обративши никакву пажњу на светитељеве речи. Угледавши јелена они оба појурише за њим гонећи га. А када, заморивши јелена, они стадоше стрелама гађати њега, они грешком устрелише један другога, и тако скончаше.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КАЛИОПИЈА

ОВАЈ свети мученик пострадао за Христа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОСТИРИКТА

ПОДВИЗАВАО се у обитељи Символа, близу горе Олимпа. Ревновао за свете иконе. Скончао у миру у деветом столећу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАРТИНА ТАРАКИНСКОГ

УГЛЕДНИ Илирац из Саварије Панонске. Био веома побожан и пун врлина, строго се држао православне вере. Аријанци га изложише јавној казни и порузи, па га протераше из града. Он оде у италијански град Милано, али и ту доживе исто то од Аријанског епископа Авксентија. Тада се он по нужди повуче на пусто острво Галарију у Тиренском мору, где се хранио биљем. После тога постао таракински епископ. Хранио је гладне, штитио поробљене и

просвећивао светлошћу Еванђеља поверени му народ. Упокојио се у миру.[10]

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НОНА епископа Илиопољског

ПРЕПОДОБНИ Нон се беше прочуо као велики подвижник у Тавенском манастиру у Мисиру, због чега би изабран за епископа 448. године на епархију Едеску. Доцније пређе на епархију Илиопољску. Овде он обрати тридесет хиљада Арапа у веру Христову. По смрти епископа Ива свети Нон се поново врати у Едесу, где остане до смрти, наиме до 471. године када се упокоји. По његовим молитвама обраћена у веру Христову знаменита грешница Пелагија, која се после прославила светошћу живота свога.[11]

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КОНСТАНТИНА, кнеза Грузинског

ОДЛИКУЈУЋИ се јунаштвом и љубављу к своме отачаству, свети кнез се прославио такође милосрђем према невољнима и љубављу према духовништву, удовама и сирочади. Одведен у ропство од Араба, он не хте да прими ислам када су га Араби приморавали, зато му глава би одсечена 842. године.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ОРИОНА

ОВАЈ свети мученик жив, затрпан земљом скончао за Христа.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА

НИРА

СКОНЧАО за Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТИМОТЕЈА и МАВРЕ^[12]

НАПОМЕНЕ:

1. Тијана - древни град Кападокије, у подножју Тавра, близу Киликијских кланаца.
2. Свети Орест пострадао око 304. године. Спомен његов празнује се још 9 јула.
3. Еламска покрајина - с оне стране Тигра, између јужне Месопотамије, Мидије, Вавилоније и Ирана. Град Сузи - стародревни Персијски град, а некад и престоница Персијских царева.
4. Реч је о Персијском цару Сапору II.
5. Упокојио се 350. године. Спомен његов врши се 4. октобра.
6. Ктезифон - град на реци Тигру; у старини један од најважнијих трговачких центара на Истоку.
7. То је било 334. године. Епископ Папа, који се на десет година пре тога био одрекао епископског престола, истакао је своје незаконите захтеве за власт у Цркви.
8. Цар. 5, 20-27.
9. То је било 341. године 13. новембра; но због празника светог Јована Златоуста спомен њихов пренесен на 10. новембар. Негде се наводи да су са св. Милијем пострадали три ученика: Еворије, Папа и Серој ђакон. (в. Delehaye, *Analecta Bollandiana* XXIV).

10. Овај Св. Мартин се у неким Синаксарима спомиње под 12. новембром кад се спомиње и св. Мартин Турски. Подударност њихових житија веома је изражена у житију овог последњег како га је писао Сулпиције Север (види, *Vita Sancti Martini*, PL, XX, 2-6). И за св. Мартина франачког (Турског) се овде наводи да је био родом из Паноније, да је живео у Милану док га није протерао аријански епископ Авксентије, да се потом повукао на пусто острво, настањено пустињацима. Овај Мартин је био епископ у граду Туру. (Његово житије види под 12. октобром).
11. Види њено Житије под 8. октобром.
12. Види њихово житије под 3. мајем. У Париском кодексу 259 F. 98b, помиње се само св. Мавра, за коју се каже да је претрпела растезање, стругање, кидање ноктију и удостојила се небеских обиталишта; да јој је одсечена глава и да њене мошти имају целебно дејство.

11. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА МИНЕ

СВЕТИ мученик Мина бејаше родом Египћанин, по вери пак хришћанин, а по занимању војник у Котуанској области,^[1] под влашћу трибуна Фирмилијана. У то време у Риму цароваху заједно

два незнабожна цара: Диоклецијан и Максимијан.[2] Ови цареви издадоше наредбу по свима земљама: да буду мучени и убијани сви хришћани који се не поклањају идолима. И који верују у Христа беху свуда приморавани на приношење жртава идолима. Тада блажени Мина, не могући гледати одвратно жртвоприношење идолима, напусти и војску, и град, и људе, и све, па оде у пуну планину.

Јер више вољаше свети Мина живети с дивљим зверовима неголи с људима који не знају Бога. И скиташе се он по горама и пустињама: поучавајући се у Закону Господњем, постом и молитвом очишћујући своју душу, и дан и ноћ служећи Јединоме Истинитоме Богу. Тако прође много времена.

Једном у главном граду Котуанске области би приређен велики незнабожачки празник, на који се сабра много незнабожаца. Ту се одржаваху разне игре, позоришне представе, коњске трке и гимнастичка надметања, што народ усрдно посматраше са узвишених места, нарочито спремљених за то. Блажени пак Мина, Духом Светим прозревши из даљине то незнабожачко празновање, распали се ревношћу по Богу, остави горе и пустиње, па се спусти у град. Дошавши усред гледалишта где се те приредбе одржаваху, мученик се попе на једно узвишено место одакле су га могли видети сви, па громким гласом кликну: Нађоше ме који ме не траже: јавих се онима који не питају за ме (Рм. 10, 20).

Када свети Мина тако кликну, сви гледаоци окренуше очи своје на њега и ућуташе, зачуђени његовом смелошћу. На гледалишту бејаше и кнез тога града Пир. Он одмах нареди те светитеља доведоше преда њ, и он га упита: Ко си ти? - Свети Мина одговори громко да сав народ чује: Ја сам слуга Исуса Христа, Цара неба и земље. - Кнез опет упита светитеља: Јеси ли странац, или овдашњи житељ? и откуда теби толика смелост, те си се дрзнуо усред гледалишта тако викати? - Када кнез то говораше, а светитељ још не успе одговорити на кнежева питања, неки од војника што бејашу око кнеза препознаше Мину и повикаше: Та ово је Мина војник, који је био под влашћу трибуна Фирмилијана. - Кнез онда упита Мину: Јеси ли заиста био војник као што ови кажу за тебе? - Светитељ одговори: Да, истина је; био сам војник и живео у овом граду, али

видећи безакоње људи прелашћених од бесова и како се клањају идолима а не Истинитоме Богу, ја одбацих своје војничко звање и напустих град, да не бих био учесник у безакоњу и погинути тих људи. И тако, до данашњег дана ја се скитах по пустим местима, избегавајући додир са незнабожним људима, непријатељима Бога мог. А сада, чувши да приређујете свој богомрски празник, ја се запалих ревношћу за Бога мог, и дођох овамо да изобличим слепоћу вашу и да вам проповедам Јединог Истинитог Бога, који је речју Својом створио небо и земљу и промишља о целој васељени.

Чувши такве речи, кнез нареди да светитеља одведу у тамницу и чувају под стражом до сутра, а сам цео тај дан проведе у празновању и посматрању приредаба.

Сутрадан седе кнез на судишту и нареди те доведоше преда њ светог Мину из тамнице. И стараше се кнез на све могуће начине да приволи светог Мину на идолопоклонство: и обећавајући му дарове и претећи му. А када га не могаде својим речима приволети на зловерје, он га стаде приморавати на то делом: нареди те га четири војника растегоше и немилице воловским жилама бише, и из његових рана течаше река крви. А један од присутних људи, неки Пигасије, рече светоме Мини: Сажали се, човече, на себе, и покори се кнежевом наређењу пре но што ти тело не буде потпуно уништено. Саветујем ти: поклони се боговима само за време, да би се избавио ових мука, па после опет служи Богу своме, који се неће наљутити на тебе ако једанпут принесеш жртву идолима и на кратко време обратиш се њима из нужде, да би избегао ове љуте муке. - Но светитељ с праведним гњевом одговори на то: Иди од мене, вршиоче безакоња, ја сам већ принео жртву хвале, и опет ћу принети само Богу моме, који ми даје помоћ Своју и толико ме укрепљује у трпљењу, да ми ове муке изгледају сасвим лаке и слатке а не горке.

Запрепашћен таквим трпљењем мучениковим, мучитељ нареди да светог Мину ставе на још веће муке. И светитељ би обешен на дрвету, и струган гвозденим ноктима; а мучитељ му говораше ругајући му се: Осећаш ли какав бол, Мино? Јесу ли ти слатке ове муке? Хоћеш ли да ти увећамо ове слаткоће? - А свети мученик, ма да силно страдаше, ипак одговори кнезу: Мучитељу, нећеш ме

победити овим краткотрајним мукама, јер око мене стоје и помажу ми војници Цара Небеснога, које ти не видиш. - Кнез онда нареди слугама да још немилосрдније муче светитеља и да му говоре: Не исповедај овде другог цара сем царева римских. - А мученик им одговараше на то: Када бисте ви знали истинитог Цара, не бисте хулили Онога кога ја проповедам, јер је Он истинити Цар неба и земље, и нема другог осим Њега. Ви пак не знајући хулите Њега, и упоређујете Га са својим трулежним царевима, сазданима од прашине и краткотрајнима, којима Он даде царско достојанство и царску власт, пошто је Он Господ целокупне творевине.

Тада кнез упита мученика: А ко је тај, што даје власт царевима и господари над свима? - Мученик одговори: Исус Христос, Син Божији, који вечито живи, коме се покораваше све и на небу и на земљи; Он уздиже царе на престоле и царује, даје власт и влада. - Мучитељ на то рече светоме Мини: Зар ти не знаш да се Римски цареви силно гњева на све који исповедају име Христово, и наређују убијати их? - Мученик одговори: Господ се зацари: нека се гњева људи! (Псал. 98, 1). Ако се дареваше ваши гњева на Христа и на хришћане који исповедају име Христово, шта је мени до тога? Ја не обраћам пажњу на њихов гнев, јер сам слуга Христа мога. Ја само о једном бринем: да до смрти останем у исповедању свесветог имена Његовог и да се наслађујем свеслатке љубави Његове, од које ко ће нас раставити? Невоља ли или туга? Или гоњење? или глад? или голотиња? или страх? или мач? Ништа ме не може раздвојити од љубави Христове (Рим. 8, 35. 39).

После тога мучитељ нареди да мученику немилосрдно трљају ране крпом од козје длаке. И када се ово чињаше, свети мученик говораше: Сада са себе свлачим кожно одећу и облачим се у ризу спасења. - Затим мучитељ заповеди да мученика опаљују свећама. Но и када цело тело његово тако опаљиваху, он ћуташе. Кнез га онда упита: Не осећаш ли овај огањ, Мино? - Светитељ одговори: Бог је наш огањ који спаљује (Јевр. 12, 29). Онај за кога страдам помаже ми, и због тога не осећам огањ којим ме спаљујете, и не бојим се ваших многоврских мучења, јер се сећам еванђелских речи Господа мога: Не бојте се оних који убијају тело, а душе не могу убити (Мт. 10, 28).

Тада кнез упита мученика: Откуда у тебе таква красноречивост? Ти си све време провео у војсци, а како онда умеш говорити као човек који је прочитао много књига? - Мученик одговори: Господ наш Исус Христос рекао нам је: Када вас буду мене ради водили пред владаре и царе, не брините се како ћете или шта ћете говорити; јер ће вам се у онај час дати шта ћете казати (Мт. 10, 18. 19). - Кнез упита мученика: Је ли ваш Христос знао да ћете толико страдати за Њега? - Мученик одговори: Пошто је Он Истинит, то је и провидилац будућности: знао је и зна све шта ће бити; Он унапред зна и све наше помисли.

Међутим кнез, не знајући шта да светитељу одговори на то, рече му: Остави се, Мино, свога празнословља, и изабери себи једно од двога: или буди наш, па да те више не мучимо; или буди Христов, па да те потпуно уништимо. - На то светитељ одговори громким гласом: Христов сам био, и јесам, и бићу. - Кнез рече: Ако хоћеш, пустићу те на два или три дана, да се добро размислиш, па да нам кажеш последњу реч о себи. - Но светитељ одговори: Не два и не три дана, већ много година исповедаћу веру Христову, и никада не помислих одрећи се

Бога мога. Стога ни сада не доликује мени да размишљам о томе. Нити се надај, кнеже, да ћеш што друго чути од мене. Но ево ти моје последње речи: Бога се мога одрећи нећу, и боговима вашим жртву принети нећу, нити ћу колена своја преклонити пред бездахним идолима.

Овакав одговор страховито разјари кнеза и он нареди да разбацају по земљи кукице, трозупце и разноврсне гвоздене клинце, па да по томе вуку светог Мину везана. А он, као по меком цвећу вучен, још неустрашивије изобличаваше незнабожачко многобоштво и исмеваше безумље људи прелашћених од бесова. Кнез пак заповеди да вучена мученика бију још и оловним пружем. И тако мучише светог Мину дуго времена.

У то време један од присутних војника, по имену Илиодор, рече мучитељу: Господине кнеже, зар твоја светлост не зна да су хришћани безумни и не боје се мука, подносећи их као да су од бездахног камења и дрвета, а смрт сматрају као слатки напиток.

Зато, не замарај себе више него нареди да брзо погубе овог упорног хришћанина.

И кнез одмах изрече овакву смртну казну светом мученику: Злог Мину војника, који је пао у хришћанско безбожје, а није хтео да послуша царско наређење и принесе боговима жртву, наређујемо посећи мачем, и тело његово да буде спаљено у огњу пред свима.

Војници онда узеше светог Мину, одведоше изван града и одсекоше му главу, па наложише велики огањ и вргоше у њега свето мучениково тело. А неки од верника, пошто се огањ угаси, дођоше на то место и сабраше неке делове светитељевих моштију преостале од огња, па их мирисима помазаше и у чисто платно увише. Након пак мало времена они их пренесоше у светитељев завичај - град Александрију,[3] и тамо их сахранише на чесном месту. Доцније на том месту би подигнута црква у име светог мученика, и у њој биваху многа чудеса молитвама светитељевим.

**КАЗИВАЊЕ ТИМОТЕЈА, АРХИЕПИСКОПА
АЛЕКСАНДРИЈСКОГ,
О ЧУДЕСИМА СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА МИНЕ**

ПОСЛЕ смрти незнабожних и богомрских царева Римских Диоклецијана и Максимијана, на царски престо ступи благочестиви цар Константин Велики,[4] за чијег се царевања рашири вера у Господа нашег Исуса Христа. У то време неки христољубиви људи града Александрије, нашавши место где беху положени чесни остаци моштију светог славног мученика Христовог Мине, саградише на том месту цркву у име његово.

У то време догоди се те у Александрију допутова ради трговине неки благочестиви трговац из Исаврије.[5] Чувши за многа чудеса и исцељења која бивају у цркви светога Мине он рече у себи: Идем и ја да се поклоним чесним моштима светог мученика и дам неки прилог цркви његовој, да ми Бог буде милостив молитвама страдалца Свога. - Помисливши тако он пође у цркву поневши са собом торбицу пуну златника. Дошавши до језера он нађе превоз, и превезе се до места које се звало Локсонета. Изишавши на обалу трговац искаше где би преноћио, пошто се већ беше смркло. И уђе

у једну кућу, и рече домаћину: Пријатељу, имај доброту, те ме прими у своју кућу на преноћиште, јер је сунце зашло и бојим се да продужим пут сам, без сапутника. - Домаћин му одговори: Уђи, брате, и преноћи овде док не сване. - Гост уђе у кућу, леже да се одмори и заспа. Међутим домаћин, видевши да путник има торбицу злата, саблазни се, и нахушкан од злог духа реши да убије свога госта и његово злато узме себи. Стога он устаде у поноћи, својим рукама удави трговца, исече му тело на комаде, стрпа их у котарицу, па сакри у унутрашњој одаји. После пак убиства њега спопаде страховита узнемиреност, и он тумараше тамо-амо тражећи привремено место да погребе убијенога. И док се он пашташе око тога, њему се јави свети мученик Мина јездећи на коњу, као војник који долази од цара. И ушавши на капију у двориште убичине куће, свети мученик упита убицу за убијеног госта. А убица, изговарајући се, говораше светом мученику: Не знам шта говориш, господине, код мене није био нико. - Међутим светитељ сиђе с коња, уђе у унутрашњу одају, узнемиреност, и баца се ничице пред ноге светитељу. Светитељ пак, саставивши комаде искасапљеног тела и помоливши се, васкрсе мртваца, и рече му: Одај хвалу Богу! - А он, уставши као од сна и разумевши да је пострадао од домаћина куће, прослави Бога и с благодарношћу се клањаше јавившем се војнику. А светитељ, узевши злато од убице, даде га васкрслеме човеку, говорећи: Продужи својим путем с миром. - Затим окренувши се убици, светитељ га дохвати и силно изби. Убица се покаја и мољаше опроштај. Свети мученик му дарова опроштај греха, па помоливши се за њега седе на коња и постаде невидљив.

У Александрији живљаше један човек по имену Евтропије. Он обећа дати цркви светога Мине сребрни тањир. И позвавши кујунцију он нареди овоме да му изради два сребрна тањира, и на једном да напише: тањир светога великомученика Мине, а на другом: тањир Евтропија, грађанина Александрије. Кујунција стаде по наруџбини правити оба тањира; и кад их направи, тањир светога Мине изиђе лепши и блиставији од оног другога.

Написавши на једноме тањиру име светог Мине а на другоме Евтропијево, кујунџија их предаде Евтропију. А Евтропије потом, путујући лађом по мору, употреби за обедом оба тањира; при томе му паде у очи да је тањир, намењен светоме Мини, много лепши од његовог, и он одлучи да га не подари светитељу, и нареди своје слуги да му на том тањиру прислужује јела, а тањир са својим именом намисли послати на дар цркви светог Мине. После обеда слуга узе тањир са именом мученика, оде на крај лађе и стаде га прати у мору. Но одједанпут њега спопаде ужас, и он угледа неког човека који изађе из мора, оте му тањир из његових руку и постаде невидљив. Дошавши к себи, слуга се страховито препаде, па скочи за тањиром у море. Видевши то, господар се његов такође уплаши, и плачући горко говораше: Тешко мени бедноме, што пожелех да узмем себи тањир светог Мине: тако и тањир изгубих и слугу свог погубих. Али Ти, Господе Боже мој, немој се до краја гњевити на мене и покажи милост Своју слуги моме. Ево, ја дајем обећање: ако нађем слуге мога, онда ћу начинити такав исти тањир и дати га на дар светом угоднику Твом Мини, или ћу цркви његовој дати онолико новаца колико такав тањир вреди.

Када лађа пристаде уз обалу, Евтропије сиђе с лађе и стаде загледати ивице обале, надајући се да угледа тело слуге свог избачено морем, да би га сахранио. Док он пажљиво разгледаше обалу, угледа он слугу свога где излази из мора са тањиром у рукама. Запрепашћен и обрадован, он громким гласом кликну: Слава Богу! ваистину је велик свети мученик Мина! - Чувши тај клик, сви са лађе изиђоше на обалу, и видећи слугу где држи тањир, удивише се и слављаху Бога. А кад они стадоше распитивати слугу на који начин остаде жив у мору и како изиђе из воде читав и здрав, он им одговори: Чим се бацих у море, муж дивнолик са другом двојицом узеше ме и ходише са мном јуче и данас и доведоше овде. - Евтропије онда узе слугу свога и тањир, оде у цркву светог Мине, и пошто се поклонише, оставише на дар тањир, обећан светитељу, па отидоше благодарећи Бога и славећи светог угодника Његовог Мину.

Жена нека по имену Софија иђаше из покрајине Фекозелитске цркви светог Мине да му се поклони. На путу пак сrete је неки

војник, и видећи је саму реши се да је обешчисти. Но она му се силно противљаше и призиваше у помоћ светог мученика Мину. И светитељ јој не ускрати своју помоћ, него и напасника казни и жену неповређеном сачува. Јер када тај војник, реши да учини насиље, привеза коња за десну ногу своју и покуша да своју намеру приведе у дело, коњ се разбесни и јурну вукући по земљи господара свог, и не заустави се, нити се смири док га не довуче до цркве светог Мине. Страховито ржући и беснећи, коњ привуче многе људе на тај приказ: јер беше празник, и у цркви се налажаше врло много народа. А војник, угледавши толики народ, и видећи коња где једнако бесни, и да му нико не могаше помоћи, уплаши се да далеко страшније не пострада од коња. Зато он одбаци од себе стид, и пред свим народом исповеди своју гнусну намеру, и коњ се одмах смири и постаде кротак. И војник уђе у цркву, и припавши к моштима светитељевим мољаше се просећи опроштај за свој грех.

Код цркве светог мученика Мине са многима другим налажаху се ради исцељења један богаљ и једна нема жена. У поноћи пак када сви спаваху, свети Мина се јави богаљу и рече му:

Приђи ћутке к немој жени и ухвати је за ногу. - А богаљ одговори мученику: Свече Божји, еда ли сам блудник, те ми то наређујеш? - Но светац му трипут понови своје речи: и додаде: Ако то не учиниш, нећеш добити исцељење. - Извршујући свечево наређење, богаљ допузи и ухвати нему за ногу. Она се пробуди и стаде викати, грдећи богаља. А богаљ, уплашивши се, скочи на обе ноге и побеже. На тај начин они се обоје осведочише о своје исцељење: нема жена проговори, а богаљ скочи и побеже као јелен. Исцељени, они обоје узнеше благодарност Богу и светом мученику Мини.

Један Јеврејин имађаше пријатеља хришћанина. Једном, одлазећи у далеку земљу он му даде на чување сандучић свој са хиљаду златника. И задржа се Јеврејин дуго у тој земљи. Хришћанин пак намисли у срцу свом да не да натраг злато Јеврејину када се буде вратио, него да га задржи себи. И стварно, он тако и уради. Вративши се, Јеврејин оде хришћанину и моли га да му врати злато које му је дао на чување. Но хришћанин одрече, говорећи: Не знам шта говориш; ти ми ништа давао ниси, и ја ништа од тебе узео

нисам. - Чувши такав одговор свога пријатеља. Јеврејин се ожалости, и сматрајући да му је злато пропало, он рече хришћанину: Брате, нико не зна за то осим једнога Бога. И ако ти поричеш да сам ти дао злато на чување, тврдећи да га ниси узео од мене, онда потврди то заклетвом. Стога хајдемо у цркву светога Мине и тамо се закуни мени да ниси узео од мене сандучић са хиљаду златника.

Хришћанин пристаде, и они обојица заједно одоше у цркву светога Мине, и хришћанин се закле Јеврејину пред Богом да није узимао од њега злато на чување. По извршеној заклетви они изађоше заједно из цркве, и тек што уседоше на своје коње., коњ под хришћанином стаде беснети тако да просто беше немогуће удржати га; он чак и узде покида, и јурећи збаци на земљу господара свог. А кад хришћанин паде с коња, њему спаде прстен с руке, и испаде му кључ из цепа. Затим уставши он ухвати коња, умири га, па узјавивши на њега крену заједно са Јеврејином. После извесног времена рече хришћанин Јеврејину: Пријатељу, ево згодног места, сиђимо с коња, да се прихватимо хлеба.

Сишавши с коња, они их пустише да пасу, а и сами стадоше јести. Но након мало времена хришћанин, подигавши очи, угледа слугу свог где стоји пред њим и држи у једној руци Јеврејиново сандуче а у другој спали прстен и изгубљени кључ. Угледавши то, њега спопаде ужас, и он упита слугу: Шта је то? - Слуга му одговори: Неки страшни војник на коњу дође к мојој господарици и давши јој кључ са прстеном рече: "Пошљи што брже можеш Јеврејиново сандуче, да се твоме мужу не би догодила велика несрећа". И мени би уручено ово да ти донесем као што си наредио.

Видевши то, Јеврејин се удиви чуду, и сав радостан врати се заједно са својим пријатељем хришћанином цркви светога Мине. И поклонивши се у цркви до земље, Јеврејин замоли да буде крштен, пошто поверова у Господа Христа због чуда, које својим очима виде. А хришћанин мољаше светога Мину, да му подари опроштај, пошто закон Божји наруши. И они обојица добише што молише: један свето крштење, а други - проштење. И пођоше сваки своје дому, радујући се и славећи Бога и величајући светог угодника Његовог Мину.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ВИКТОРА и СТЕФАНИДЕ

У ВРЕМЕ Римског цара Антонина,[6] под старешинством војводе Севастијана служаше у војсци један војник родом из Италије, по имену Виктор. Овај Виктор вероваше у Господа нашег Исуса Христа и отворено пред свима исповедаше свесвето име Његово. А када у то време настаде гоњење хришћана, онда војвода призва к себи блаженог Виктора и рече му: Добисмо од цара наређење којим наређује: вас хришћане приморавати на приношење жртава нашим боговима; ко не послуша, ставити га на тешке муке. - Но свети Виктор одговори: То безбожно наређење смртнога цара ја послушати нећу, нити ћу извршити вољу његову, јер имам Бесмртнога Цара и Спаса мога Исуса Христа, Његово је царство бесконачно, и који творе вољу Његову добиће живот вечни; а смртног цара вашег и царство је привремено, и који твори безбожну вољу његову погинуће заувек.

На то војвода рече Виктору: Ти си војник нашега цара, стога се покори његовом наређењу и принеси жртву. - Не, одговори Виктор, ја сам војник не вашег земног цара него Небесног; но иако бејех привремено војник под влашћу вашег цара, ипак ја нисам престајао служити моме Цару; и сада Га оставити нећу, и идолима вашим жртве принети нећу. Стога чини што хоћеш; ево, тело је моје у рукама твојим, ти имаш власт над њим, но над душом мојом власт има само Бог мој.

Тада војвода стаде наговарати Виктора, и говораше му: Човече, ти сам себе увлачиш у опасности не извршујући царско наређење. Саветујем ти, принеси боговима жртву, да би се избавио од мука које те очекују. - Свети Виктор одговори: Ја то и желим: да трпим муке за Господа мог, и силно се радујем што ћу се удостојити да страдам за име Његово.

После оваквог одговора војвода одмах нареди да Виктору полеме прсте и ишчупају их из зглобова. Затим мучитељ страховито ужари пећ, и врже у њу светог Виктора; у њој мученик проведе три дана жив и неповређен, као некада Три Младића у пећи

Вавилонској. Мучитељ пак, не очекујући да је Виктор жив, нареди у трећи дан да отворе пећ, узму из ње мучеников пепео и проспу у реку. Међутим, када отворише пећ, свети мученик изиђе из ње читав и здрав хвалећи Бога што га се огањ не дотаче и не повреди га.

Потом војвода призва неког врача и нареди му да отровом умори светог Виктора. Врачар скува месо са смртоносним отровом, и даваше светитељу да једе. А светитељ рече: Иако не треба да примам од вас нечисто месо и једем, ипак ћу га појести, да бисте сазнали да смртоносни отров ништа не може противу силе Животодавца Господа мог. - Затим помоливши се, мученик поједе отровано месо, и ништа му не нашкоди. А врачар, видећи да поједени отров не нашкоди светом мученику, заготови друго месо са најјачим отровом, и рече светитељу: Ако ово поједеш и останеш жив, онда ћу ја оставити враџбине и мађије и поверовати у Бога твог. - Свети Виктор поједе и то месо, отровано најјачим отровом, и остаде неповређен. Тада врачар громким гласом кликну: Победио си силу враџбина мојих, Викторе, и душу моју давно већ пропалу извео си из пакла, јер ево верујем у Господа Исуса Христа кога ти проповедаш. - И врачар оде кући својој, покупи све своје врачарске књиге и све амајлије, спали их, и постаде истински хришћанин.

Међутим, војвода, видећи да ништа не нашкођује светом Виктору, разјари се страховито, и нареди да из свега мученикова тела чупају жиле. После тога нареди те мученика бацише у ужарено врело уље. А свети мученик говораше: Мени је ово врело уље тако пријатно, као жедноме студена вода. - То мучитеља још више разбесни, и он нареди да мученика обесе на дрвету и тело му свећама опаљују. При томе неки смртоносни прахак растворише у сирћету, и ту мешавину сипаху у уста мученику. А он говораше: Ово сирће и овај смртоносни отров за мене су као мед и саће медено.

Тада мучитељ, падајући у све већи и већи бес, нареди те мученику Христовом избодоше очи. Затим га обесише главачке, па се сви разиђоше, оставивши га да тако виси три дана. У четврти пак дан, сматрајући да је мученик већ умро, војници дођоше да га виде, и нашавши га жива удивише се. А спопаде их и ужас, и они сви ослепише, и сваки од њих поче тражити себи водича. Но светитељ се сажали на њих, усрдно се помоли Господу, и рече им: "У име

Господа мог Исуса Христа прогледајте!" - И они тог часа прогледаше, и отидоше те обавестише војску о томе. Но војвода се страховито разљути и нареди војницима да светом Виктору одеру кожу.

Када се то бездушно наређење извршиваше, жена нека Стефанида, хришћанка по вери, супруга једнога војника, која беше дошла да гледа светитељево страдање, виде два дивна венца где силазе с неба: и један се од њих спустио на главу светог мученика Виктора а други на њену главу. Видевши то, она стаде громогласно величати светог мученика: Блажен си ти, Викторе, и блажена су твоја страдања за Христа! Твоја жртва је благопријатна Богу као Авељева,[7] јер си праведним срцем себе самог принео Богу! Бог је тако примио тебе као некада праведнога Еноха, кога Он са земље пренесе у рај, да не окуси смрти за време.[8] Ти си праведан као Ној, препун добрих дела и савршен у роду свом.[9] Поверовао си као Аврам, принео си себе Богу као Исак, потрудио си се као Јаков. Постао си премудар као Јосиф, коме би дано да прозире будућност. Претрпео си искушења као Јов, који после многих страдања победи ђавола и показа пример трпљења.[10] Сличан си Исаији, који по наређењу цара Манасије би тестером преструган. Тебе се не дотаче огањ, као ни Трију Младића у Навуходоноровој пећи.[11] Наду си своју положио на Бога, као Давид син Јесејев. Ево ја видим два венца послана с неба, један велики и прекрасан, а други мањи: велики донесе теби дванаест анђела, а мањи мени; јер иако сам ја слаби сасуд, ипак сам готова да уђем у подвиг мучеништва, и да јуначки стојим за Господа нашег, и да душу своју положим за Њега.

Чувши ове Стефанидине речи, војвода нареди војницима да је узму и доведу пред њега. И гордо погледавши на њу, војвода је упита: Ко си ти? - Хришћанка, одговори светитељка. Затим је војвода упита за име и за године, па сазнавши да јој је име Стефанида, да има петнаест година и осам месеци, и да је у браку годину дана и четири месеца, он јој стаде благо говорити: Зашто ти тако брзо хоћеш да напустиш овај прекрасни свет и слатки живот и брак, и желиш да погубиш лепоту младости своје, добровољно предајући себе на смрт за Распетога. - На то светитељка одговори мучитељу: Ја остављам овај привремени и сујетни свет и све на

земљи телесне сласти и мог смртног мужа, да бих могла заједно са мудрим девојкама изаћи у сусрет непропадљивом и бесмртном Женику, Христу Спасу мом. - Војвода јој рече: Мани те бесмислене и некорисне речи о твојем Богу; приступи боговима нашим и принеси им жртву. - Света Стефанида одговори: Ти и богови твоји препуни сте лажи, а ја говорим истину, јер је Господ мој истинит и у Њему нема неправде. Стога нећу принети жртву лажним боговима, него хоћу да будем пријатна жртва Истинитоме Богу који живи на небу, да не бих била лишена спремљеног ми венца у Царству Његовом.

Тада мучитељ нареди да врхове двеју тамошњих палма савију до земље и да за њих привежу свету Стефаниду, да буде растргнута. И тако, једну ногу њену привезаше за врх једне савијене палме, а другу ногу за врх друге, па опустише палме. А палме, враћајући се у свој првобитни положај, рашчерецише мученицу надвоје. Света пак душа њена, излетевши као птица из покидане мреже, нађе себи гнездо на небу у припремљеном јој венцу.

После тога војвода нареди да светог Виктора секиром посеку. Чувши за своју смртну пресуду, свети Виктор благодараше Бога. И када приступише да му одсеку главу, он прорече смрт својих мучитеља, говорећи: Кроз дванаест дана ви ћете умрети, а ваш војвода кроз двадесет четири дана биће од непријатеља одведен у ропство. - Пошто то прорече, свети мученик се помоли Богу, па саже главу своју на посечење. И чесна глава његова би одсечена секиром. По одсечењу главе светог Виктора, из тела његова истече млеко са крвљу. И многи од незнабожаца, видећи овакво чудо, повероваше у Христа. Но нарочито много њих поверова када видеше да се испуни пророчанство светог мученика, јер као што он прорече тако и би: изненада погинуше они што су га мучили, а војвода би одведен у ропство од непријатеља.

Свети Виктор и света мученица Стефанида пострадаше једанаестог новембра у граду Дамаску. А сада они благују у оном граду, коме не треба ни сунце ни месец да му светле, јер га слава Божија осветљује, и Јагње Божије му је светилник.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА

ВИКЕНТИЈА ЋАКОНА

ОТАЏБИНА светог Викентија бејаше Шпанија. Још од младости он посвети себе на службу Богу, и прилежно изучавајући Божанско Писмо, он се дан и ноћ поучаваше у закону Господњем. Он имађаше учитеља премудрог и препуног врлина, блаженог Валерија, епископа у Августопољу.[12] Овај епископ, видећи да је његов ученик Викентије благоразуман и благонараван, постави га за ћакона и начини га проповедником речи Божије. Јер мада он и сам одлично познаваше Свето Писмо, али је муцао, зато и повери своме ћакону, блаженоме Викентију, да као достојан, мудар и слаткоречив, учи народ у цркви, проповедајући реч Божију. Бакон Викентије, добивши од свог епископа то наређење и благослов, не само у цркви него и на сваком погодном месту, усрдно поучаваше и на пут спасења упућиваше душе људске.

У то време од незнабожног цара Диоклецијана би послан у Шпанију неки судија Датијан, пореклом Грк, зао по нарави, и opak гонитељ и мучитељ хришћана. Послан би Датијан ради тога, да немилосрдно убија све који исповедају име Христово. Тај судија, дошавши у шпански град Валенсију,[13] проли много хришћанске крви, растржући као вук овце Христове. Чувши ту за епископа Валерија и његовог ћакона Викентија, који живљаху у Августопољу, Датијан посла по њих своје војнике, са наређењем да их окују, и тако оковане доведу к њему на суд. Војници, извршујући Датијаново наређење, узеше оба светитеља, оковаше их у тешке железне окове, па поведоше у Валенсију. Путем их војници злостављаху, мораху глађу, жеђу и брзим ходом; док војници јашући на коњима иђаху брзо, светитељи падаху често од умора, а војници их привезиваху за коње и вуцијаху путем као кладе.

Када светитеље доведоше у град Валенсију, мучитељ нареди да их одмах вргну у тамницу мрачну и смрдљиву, и да их у њој држе много дана без хране и пића. Но Бог их укрепљаваше Својом благодаћу, да не би изнемогли, и даваше им силу за мученички подвиг. Затим мучитељ, бојећи се да сужњи не умру, те он неће имати на коме да покаже мучитељску љутину своју, изведе их из тамнице преда се на суд. Али када виде да они нису изнемогли од

глади и жеђи и тешких окова, него су, напротив, телом крепки и лицем радосни, он упита тамничког стражара: Зашто си им давао храну и пиће? Гле, они су се силно угојили. - А стражар га са заклетвом увераваше да им ништа давао није.

Тада мучитељ стаде сурово говорити епископу, држећи да ако епископа уплаши својом строгошћу, онда ће се ђакон поготову препастити и постати кротак. Али не би тако. Јер Господ који збацује силне са престола, и подиже смирене, благоволи да гордост надменог мучитеља тог посрами најмлађим и по чину најмањим. Датијан пре свега постави епископу овакво питање: Зашто се ти противиш царевом наређењу, и не поклањаш се боговима нашим, а некаквог Христа славиш? - Епископ одговараше Датијану тихим гласом и кротко, као прибојавајући се. Тада ђакон Викентије, испунивши се Духа Светога, распали се ревношћу по Богу, и рече своме епископу: Зашто, оче, тако тихо говориш, као бојећи се, и зашто на лајање овога пса не одговараш неустрашиво? Громким гласом исповедај силу Христову, и слободно изобличавај и побеђуј безумље овог злог човека, који хоће да ратује са Богом, Творцем својим, који га је подигао на овај положај, а стара се одавати ђаволима част која припада Богу. Овде треба сада потпуно победити онога ђавола, кога много пута изгнасмо именован Христовим као немоћног и плашљивог, и главу змије те размрскати.

Датијан, чувши овакве речи и видећи да свети ђакон Викентије ни у шта не сматра сву силу његову и власт и претње, рече војницима: Одведите епископа одавде, а ја ћу поразговарати са овим младим ђаконом. - Затим, обраћајући се целатима, мучитељ им рече: Спремите сва оруђа за мучење, да делима одговоримо ономе који нас понижава својим речима.

Онда мучитељ најпре нареди да светог ђакона привежу за дрво, па да му сво тело гвозденим ноктима стружу и кидају. Када војници привођаху у дело ово наређење Датијаново, земља се окваси крвљу која је потоцима текла из киданог тела мучениковог, и кости му се виђаху кроз дубоке ране. А мучитељ, ругајући се светом мученику, говораше му: Шта сада кажеш, Викентије; видиш ли каквим ранама је изранављено и искидано твоје тело? - Светитељ одговори: Што сам хтео, то сам и добио. Ово и јесте оно што сам свом душом желео.

Веруј ми, судијо, ништа свесрдније желео нисам, него да пострадам за Господа мог. И нико ми није учинио овакво добро као ти. Премда ово ти чиниш по злоћи, ипак ми чиниш добро мучећи ме: јер уколико ми ти умножаваш муке, утолико ми Господ мој увеличава награде на небу. Ја помоћу ових љутих мука као по степеницама узлазим к Богу моме који живи на висини. Гле, надом на Њега ја небо додирујем. Ево, ја цареву наређење презирем, и твоје се безумљу смејем. Зато, немој престати са овим мучењем, него ме стави на још веће муке. Молим те, буди све свирепији према мени, и нареди слугама твојим да не престану мучити ме док год постоји тело моје. А ја, слуга Христа Господа мог, готов сам претрпети све за име Његово.

Слушајући ове речи мученикове, мучитељ се стиђаше и викаше на слуге да не жале руке своје при мучењу, него да Христова страдалца још свирепије муче. Но када виде где слуге његове малаксавају, он скочи и стаде их тући. А светитељ, подсмевајући се његовом гњеву, говораше му: Шта то радиш, судијо? зашто бијеш слуге своје? Они мене муче, а ти им се светиш за мене.

Овим речима мучениковим и непобедивим трпљењем његовим као стрелама погођен, Датијан се кидаше од гњева, и шкргуташе зубима, и сав дрхташе од беса, блед у лицу, једва се држећи на ногама. Затим, пошто се мало смири, он стаде кротко говорити слугама: Шта је то, верне слуге моје, те овај злочинац не осећа ваше руке и ни у шта не сматра муке, па се још и подсмева вама, којима се нико никада подсмевао није? Зар је мало било разбојника и злочинаца и оцеубица и врачара, које сте ви снажним рукама својим мучили и уморили, и ни један не беше такав као што је овај, који је сада у вашим рукама, и бестидно се руга и мени и вама. Зато, немојте трпети такво ругање! Прикупите све своје снаге и мучите га што јаче.

Међутим свети Викентије се још више ругаше њиховој немоћи, и говораше: Мучитељу, ја те молим, не да престанеш мучити ме, него да измислиш још веће муке, јер сила Христова која ми помаже, далеко је већа од твоје силе која ме мучи, и ја нећу малаксати исповедајући и прослављајући Исуса Христа, Јединог Истинитог Бога. О, да би и ти познао овог Бога, видећи Његову велику силу која

ради у мени немоћном, а коју ти са свима слугама својим победити не можеш; него ти, гледајући не видиш, и слушајући не схваташ, и не престајеш творити вољу ђаволску на погибао душе своје.

Судија, не могући ништа постићи помоћу мука: - јер оштра оруђа пролажаху кроз мученикове зглобове и кости и досезаху до изнутрица његових, али он остајаше непобедив -, намисли да умиљатошћу придобије мученика за своје зловерје, и стаде му говорити благо: Сажали се на своју младост, Викентије, и не жели да цвет твога живота увене пре времена: не прекидај дути ток твога живота; поштеди себе сама, и покори нам се, да не би потпуно пропао. Јер ја те жалим, и желео бих да те видим не у бешчашћу и мукама него у части и слави, пошто бих ти ја издејствовао велики положај, ако би ме послушао.

На ове ласкаве речи Датијанове свети Викентије одговори: За мене је горе твоје лукаво милосрђе него зверска јарост твоја, јер се ја не бојим мука, али се плашим ласкавих речи твојих. Зато, престани са душегубним лукавством, и сву силу мучитељства окрени против мене, и без милости ме мучи, па ћеш познати силу Христову која се усељује у оне који Га љубе.

Овим мучениковим речима још више разгневљен, мучитељ нареди да мученика разапну на крст и да му на разне начине муче све тело. Када слуге, испуњујући мучитељево наређење, распетог мученика бијаху и усијаним гвожђем ране му жезијаху, мученик Христов некако спаде с крста на земљу. А слуге, мислећи да је мученик већ умро, узеше га са намером да га одатле однесу. Међутим мученик, благодаћу Христовом укрепљен, истрже се из њихових руку и притрча крсту, укоравајући слуге што су немарни и што без усрђа испуњују наређење свога господара. Тада слуге спопаде страховити бес, и они стадоше на све могуће начине свом снагом мучити светитеља док сами потпуно не изнемогоше.

После ових мука, по наређењу мучитеља, светог Викентија вргоше у тамницу, и тамо тело његово сво изранављено, са покиданим жилама и размрсканим удовима, положише на оштре црепове. А када паде ноћ и стражари спаваху чврсто, у тамници изненада засија светлост и к светом мученику дође с неба лик ангела, утешујући га у његовим страдањима. Овом посетом светих ангела

исцељен од својих рана, свети мученик Викентије се испуни неисказане радости и слављаше Бога. Стражари пак пробудивши се, и чувши светог мученика како радосно пева, и видевши у тамници неисказану светлост, страховито се уплашише, па отрчаше и обавестише о томе Датијана. Овај се нађе

у страшној недоумици, и сву ноћ размишљаше шта да ради с непобедивим мучеником. И најзад смисли овакво лукавство: нареди да се спреми дивна, мека постеља, и на њу положи мученик; да мученика дворе вешти љубазни људи, да му ране превијају и сваку услугу указују, тобож, сажаљевајући га, да му ноге целивају и притом молбе му упућују да се смиљује на себе и више не излаже себе новим мучењима, него да испуни царско наређење. - Када се ово Датијаново наређење привођаше у дело, свети мученик говораше: За мене беше боља постеља у мукама на оштрим цреповима него ова. Но тиме ме ви, лукави, саблазнитељи, нећете преластити.

Мучитељ, видећи да лукавством својим ништа постићи не може, окрену се опет мучењу. Он нареди да се усијају железне даске и приљубе уз бедра мученику. Затим нареди те светог мученика положише на усијану гвоздену решетку, испод које велики огањ наложише, и тако мученика светог пецијаху као печење. А он све те муке подношаше храбро и показа се непобедив, исповедајући име Исуса Христа, и заврши подвиг свога мучеништва, предавши дух свој у руке Господа свог.[14]

Мучитељ, видећи да је свети мученик умро, нареди да се тело његово одвуче у поље и остави несахрањено на поједење птицама и зверињу; а на извесном растојању постави стражу, да хришћани не би узели тело. Међутим Бог који "чува све кости" праведника (Псаљ 33, 21), постави необичног стражара крај мученикова тела: нареди гаврану да га чува. Стража пак, постављена Датијаном, посматраше издалека како гавран одгоњаше све птице грабљивице које налетаху и не даваше ни једној птици да слети на мучениково тело. Мада и сам гавран по природи својој воли да кљуца мртва тела, ипак силом Божјом задржаван он се не дотаче тела светог мученика, а и другим птицама не допушташе да га се дотакну. Но најчудесније је ово: када насрну вук и хтеде да однесе светитељево тело, гавран га силовито

нападе, и бијући га крилима и кљујући га, одагна га. Када стража извести о томе Датијана, овај се веома удиви томе, али не хте видети у томе силу Божију, него нареди да тело мучениково баце у море. Војници, узевши чесно тело светог Викентија, утоварише га у лађу, испловише лађом далеко на пучину морску па тело бацише у дубину морску, а сами запловише натраг ка обали. А када допловише до обале, они угледаше тело мучениково где лежи на обали. Поражени ужасом, они побегоше. А хришћани узеше свето тело светог мученика и чесно сахранише, славећи Оца и Сина и Светога Духа.

ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ

ТЕОДОРА СТУДИТА, ИСПОВЕДНИКА

У ЦАРИГРАДУ живљаше благородан и богат човек по имену Фотин, управитељ царске благајне и свих царских ризница државних, ожењен благородном женом Теоктистом. Обоје беху побожни и пуни страха Божија; и они ништа не претпостављаху Богу и светим врлинама еванђелским. Од таквих родитеља и роди се блажени Теодор 759. године. Просветивши чедо своје светим крштењем, родитељи га до седме године његове васпитаваху у побожности и закону Господњем. Затим га дадоше да се учи књизи. Бистар и трудољубив, Теодор брзо напредоваше у учењу. Са годинама, он поступно и темељно изучи ондашње науке: граматику, књижевност, реторику и философију. Уједно с тим он се усрдно бављаше свестраним изучавањем Светога Писма и дела Светих Отаца. Школујући се, млади Теодор бејаше скроман, повучен, озбиљан: избегавао је реторска и философска некориона препирања и празнословља, а бавио се својом душом - развијајући у себи целомудреност, кротост, уздржање, смиреноумље, и остале врлине. Ревносно је посећивао и бивао на црквеним богослужењима, изнуравао тело своје постом, бдењем, радом; усрдно је читао и изучавао животе светих подвижника. И тако млад, свим бићем својим неуморно гредео ка небу.

У то време Црква доживљује тешке дане од иконоборачке јерееи. Цар Константин Копроним,[15] опаки иконоборац: избацује из храмова свете иконе, свете мошти; уништава фреске и мозаике; забрањује молитвено поштовати свете иконе; гони и прогања све поштоваоце светих икона; посебно немилице и криво злоставља и мучи монахе, као убећене, ватрене и неустрашиве браниоце иконопоштовања; затвара манастире и руши, одузима манастирску имовину. То се, само у мањој мери, продужава и за царовања Копронимова сина, цара Лава IV Хазара.[16] Све се то одиграва пред очима христољубиве душе младога Теодора. Но у другој половини Хазарева царовања, за време једног краткотрајног затишја, у Цариград допутова са горе Олимпа[17] игуман Платон, ујак Теодоров, брат његове мајке, чувени подвижник, ревносни поборник иконопоштовања, човек великог угледа у царевини. Његов боравак би од огромног утицаја на многе. Он запали многа срца љубављу према монаштву, према тој најузвишенијој философији живота. На челу тих љубитеља монашке философије беху: Фотин и супруга му Теоктиста; њихова два сина: Теодор и Јевтимије, и њихова кћер. Фотин раздаде своје имање и богатство сиромасима, подари слободу својим робовима, одрече се службе на царском двору, па са целом породицом својом отпутова из Цариграда у Витинију, вођени игуманом Платоном.[18] Дошавши тамо они се зауставише на Фотиновом имању Воскитион, у близини места Сакудион. Воскитион беше дивно место: на огранцима горе Олимпа, окружено прекрасном шумом, са изврсном текућом водом, са много разноврсних воћки, повучено и тихо, одсечено од света, само се једном стазом могло доћи до њега. Преподобном Платону и његовим сапутницима ово се место веома допаде и они се ту настанише, а Теоктиста са ћерком и рођакама насели се на Европској обали Босфора. Младом Теодору беше тада двадесет две године. У Воскитиону би основан манастир и подигнута црква у име светог Јована Богослова; манастир се назва Сакудионски, и беше под влашћу игумана Платона.[19] Након мало времена свети игуман обуче Теодора у свеоружје свете схиме - ή τοῦ ἁγίου σχήματος παντευχία. Млади монах се са још већим жаром предаде испосничким подвизима, које је и раније упражњавао, морећи тело своје постом и мучећи га најтежим пословима. А темељ, на коме он

зидаше сав свој монашки живот, беху послушност и смиреност. Да би што више смирио себе, он је налагао на себе сваковрсна послушања, па чак и она која су сматрана за најнижа: секао је и цепао дрва, носио воду, копао земљу у градини и у пољу, носио и вукао камење; често је носио на леђима сточну балегу и ђубрио градину, и то ноћу да га не би видели. А када се дознаде за то, многи се чуђаху томе што син тако богатих родитеља, одгајен у раскоши и богатству, узима на себе тако ниске послове, сматрајући за највећу славу - живети без славе. Но поступајући тако, он стварно сматраше да ништа не ради. Зато и удвостручаваше своје усрђе: помагаше братији у послушањима, који због своје немоћи или телесне оболелости не беху у стању на време извршити своје послушање. Помажући им, он је трчао на све стране, и био слуга свима.

Посебну бригу и изузетно старање блажени Теодор посвећиваше исповедању својих помисли и дела своме духовном оцу, светом Платону. С љубављу одлазећи к њему, преподобни Теодор му је искрено исповедао све своје поступке, и свим срцем примао од њега поуке и савете.

Упоредо са овим споменутим подвизима, блажени Теодор је са посебном љубављу и неугасивим жаром читао и изучавао Свето Писмо и Свете Оце. При томе се нарочито задржавао на делима светог Василија Великог о монаштву и подвижништву, која су му служила као руководство у његовом личном подвижничком животу. Исто тако он је сваки дан издвајао један део времена за богоразмишљање; тада се потпуно усамљивао, предстојећи Господу молитвено и сузно са свима тајнама своје душе. Постепено се усавршавајући у врлинама, преподобни Теодор доби изузетно место међу другим подвижницима и мало-помало постаде за њих као неки закон - ἄς νόμος. И љубав њихова према њему беше велика, нарочито љубав блаженог игумана Платона. Он у преподобном Теодору имађаше не само мудрог сабеседника него и богомудрог помоћника у управљању манастиром и вођењу манастирских послова.

Ревносно гајећи у себи све врлине, блажени Теодор одисаше неком свештеном унутрашњом тугом, христочезњивим умилењем и боготворним смирењем. Доказ тога беху обилне сузе које су се

тако богато лиле из његових очију. И у исто време из њега зрачаше нека небеска радост и благодатна озареност. Ум његов, очишћен од земности и ослобођен од страсти. беше молитвом сав упућен ка Богу и усредсређен на Божјем. А уздржање његово беше дивно и разумно. Он нити избегаваше храну, нити неблагоприятно оптерећиваше стомак њоме, већ мудро сатираше главу охоло аждаје: јер није постио дуже времена од прописаног за сву братију, него када су сви бивали за трпезом, тада је и он седео и јео заједно са њима. Али при томе он је јео врло мало, тек колико је најпотребније за одржавање тела, и у исто време трудио се да сакрије од других своје уздржање, да се не би открило како он готово не узима храну и пости се пред људима. У томе се многи угледаху на њега, и стараху се да га према својим моћима подражавају. Међу таквима беху ови: Јосиф, брат његов по телу, који касније због врлинског живота свог би постављен за архипастира Солунске цркве,[20] Јевтимије - други брат његов по телу, затим Атанасије, Навкратије, Тимотеј и многи други од уздржљиваца, који идући за Теодоровим схватањем и примером напредоваху у врлинама. Између осталих врлина блажени Теодор имађаше и ову: усрдно је читао душекорисне књиге, марљиво је прочитавао Стари и Нови Завет и дела Светих Отаца. Изузетно је волео читати дела светог Василија Великог: она му беху и храна души и велика духовна наслада. Правила пак и уставе монашког живота, прописане од светог Василија, он врло брижљиво испуњаваше, не нарушавајући ни јоту из њих; а оне који се не држаху тих правила и прописа он не сматраше за монахе већ за световњаке.

Видећи где блажени Теодор толико сија врлинским животом, преподобни Платон се веома радоваше томе. И он донесе одлуку да га одликује свештеничким чином. Зато узе блаженог Теодора и одведе у Цариград к свјатјешем патријарху Тарасију. И блажени би рукоположен у чин презвитера од светог Тарасија, не толико по своме пристанку колико под приморавањем, јер блажени, сматрајући себе недостојним, није желео да прима такав чин, и говораше да то премаша његове моћи. Али, не могући се противити наређењу свога духовног оца Платона и патријарха, а више свега вољи Божијој, он се и против своје воље покори и прими

свештенство. Вративши се затим у манастир, преподобни Теодор се даде на још веће подвиге и трудове, који се не могу описати. Он сву снагу своју напрезаше да ум свој потпуно одстрани од чулнога, изнуравајући остатак тела. Ослабађајући себе земнога, он се стараше да живи једино душом. Јер љубав к Богу и стремљење к небеском не дозвољаваху му да одвоји и најмање времена за бригу о телу. То га побуђиваше да презире и оно што је најнеопходније: сан и храну; јер он се предаваше врло кратком и лаком сну, а хране узимаше врло мало, тек да одржи тело. Све то он презираше, као да се већ престадио ка другом животу и оставио земљу, мада је боравио на њој са телом.

Посматрајући такво усавршавање блаженог Теодора, преподобни Платон осећаше да је у Теодору нешто необично велико, дивљаше му се и често га хваљаше; и многима указиваше на такав напредак његов. И стаде преподобни игуман молити блаженог Теодора да се прими старешинства и управљања манастиром, пошто је он већ стар и изнурен, а и братство се увећава. Но блажени одбијаше то, сматрајући то за тешко бreme, и отказа да послуша игумана у овој ствари, мада је у свему другом био врло послушан. Знао је блажени да је далеко лакше бити под влашћу неголи бити на власти и управљати другима, нарочито монасима који ревнују у врлинама и подвизима. У руковођењу монаха потребно је испитивати не само њихова дела и речи, него и све покрете душе, све помисли, и сва унутрашња душевна расположења и стања, јер ту и најмањи пропуст наноси највећу штету и оставља зло да се таји унутра. То је оно што је приморало преподобног Теодора да се не прими старешинства.

Увидевши да не може наговорити Теодора да се прими старешинства, преподобни отац игуман Платон искористи болест која га снађе, - мада и дотада он беше стварно слаб и немоћан -, те леже у постељу. И призва к себи сву братију, и обавести их да му се приближава крај. И пошто их поучи како да живе после његовог одласка из овога света, он им постави питање, кога они желе да им после њега буде настојатељ, и кога они сматрају да је најбољи и најспособнији за то. Притом додаде, да ће и он бити за онога кога они хоће. А знађаше преподобни да ће сви они бити за Теодора,

пошто га сви љубљаху и веома поштоваху због великих врлина његових. Тако и би: сви они једиогласно и једнодушно одговорише: Оче, после тебе нека нам Теодор буде игуман!

Игуман Платон одмах предаде сву власт Теодору, и блажени Теодор се не могаде противити жељи свеколике братије, те и против своје воље прими власт. Но примивши се игуманства, он наложи на себе још веће подвиге, те беше пример свима и животом и речју и делом. Он много труда улагаше учећи све скупа и сваког посебно вршењу врлина. Нарочито се он свом душом стараше да братији објасни како се треба свом снагом, свим срцем, свим умом борити против врага, често наводећи речи светог апостола: Наш рат није с крвљу и с телом, него с поглаварима и властима и управитељима таме овога света, с духовима зла испод неба (Еф. 6, 12). И треба нам свагда будно стражити и бдети, да бисмо непријатеља победили и разбили сву силу његову. Безбрижан и немаран се не сме бити, јер лукави враг, једном побеђен, не напушта бојиште, него разматра и вреба, с које би стране и каквим оружјем поново напао на нас. Зато му се треба упорно противити не само избегавајући зло Него и творећи добро. Зло се мора уништавати у самом зачетку, док је још у мислима; зато је врло важно: чистити ум свој од рђавих помисли, пошто је мисао - корен и извор зла које се чини у телу и телом.

Свакодневно учећи томе своје ученике, преподобни отац Теодор их подстицаше на подвиге и сокољаше на јуначко држање у борби. А ученици, предавши се потпуно своме духовном оцу и ослонивши потпуно душе своје на њега, исповедаху му сва дела своја, све поступке своје, не радећи уопште ништа без његове воље. И њихова прва и најглавнија брига беше: откривати му до ситница помисли своје, и очишћавати свог унутрашњег човека. А премудри отац, примајући исповест свакога од њих са ревносном брижљивошћу, свакоме предлагаше и одговарајући лек и лечење. При томе он биваше и благ и строг, према духовном стању свакога од њих. Поред тога он им често говораше благовремена поучења, која им уливаху у срце и утеху и умилење. Кроз све то он лењиве побуђиваше на подвиг, а ревносне подржаваше и одушевљаваше на све веће и веће подвиге.

Но већ је време говорити о страдањима светог оца нашег Теодора, која он поднесе из ревности по Богу и закону Божјем, да бисмо видели његово јуначко трпљење у невољама.

У то време цар Константин, син благочестиве и христољубиве царице Ирине, поставши пунолетан, отера са царског престола своју матер и стаде сам царовати.[21] Млад и развратан, он се одаде страстима и блуду. Зато он одлучи да отера своју супругу Марију, и силом је натера да се постриже у монахињу; а место ње узе себи другу жену, по имену Теодотију, која беше рођака његовога оца.[22] Свјатјејши патријарх Тарасије не одобраваше ову прељубу цареву и не хте дати свој благослов да се они венчају. Али један презвитер, по имену Јосиф, који беше економ Велике цркве, нарушивши Божанске законе и не послушавши патријарха, изврши тајну брака над њима - венча их, додворавајући се безаконном цару. За ову злочиначку дрскост овај презвитер би затим по заслуги кажњен, о чему ће касније бити речи. Патријарх пак стараше се на све могуће начине да раскине овај прељубочински брак царев, али не могаше, јер цар прећаше да ће обновити иконоборачку јерес, ако би му забранили овај брак. Због тога патријарх остави цара да тако остане, да Цркву Христову не би задесило веће зло. Међутим ово безакоње, које поче из царскога двора, распростре се свуда, не само у оближње градове него и у далеке покрајине. Тако стадоше поступати кнезови и велможе, који живљаху на Босфору и међу Готима,[23] и поглавари осталих крајина, отерујући од себе своје жене и силом их постригавајући у монаштво, а место њих узимајући друге и чинећи прељубу с њима.

Чувши о томе, блажени Теодор паћаше душом и горко уздисаше због таквих грехова, чињених јавно, бојећи се да такво прељубочинство не уђе у обичај и безакоње те касније не претвори у закон, а закон Божји буде разорен. Распаливши се ревношћу за Божански закон, преподобни Теодор разасла свима монасима посланице, извештавајући их о царевом безакоњу и налажући им да цара сматрају одлученим од Цркве Христове, као разоритеља закона Божија који самим поступком својим одлучи себе од Цркве, и као саблазнитеља многих који се дрзну јавно прељубочинствовати са рођаком, а чијем злом поступку почеше многи последовати. Глас о

овој ревности и смелости преподобног Теодора пронесе се свуда, а и сам цар сазнаде о томе, и веома се разгневи на преподобнога. Но сматрајући Теодора за човека праведна, и од свих слављена и поштована, он не испољи свој гњев јавно већ прво намисли да га ласкањем придобије. И зато он нареди својој прељубочинској супрузи да она од своје стране пошаље светитељу много злата, молећи га да се моли за њу и за њен род. Међутим светитељ одби да прими злато, и отера изасланике као људе који одобравају царско безаконје. Тада цар измисли друго средство: удеси да обави, тобож из неке потребе, путовање кроз она места где преподобни живљаше, а уствари ради тога да би поразговарао са Теодором и придобио га за своју ствар. Цар је претпостављао да ће га Теодор са братијом срести и одати му дужно поштовање. Но када цар пролажаше поред манастира преподобнога Теодора, то ни преподобни нити ико од братије изиђе у сусрет цару. Напротив, сви се они беху затворили и борављаху у ћутању. А када цареве слуге стадоше лупати на капији, њима нико не даде одговора. Тада се цар још више разгневи и, вративши се у своје палате, одмах посла у манастир преподобнога једног свог великаша са војницима, наредивши му да светитеља и остале монахе, његове једномишљенике, подвргне разноврсним мукама, па да их истера из манастира и пошаље у заточење. Овај поступи по наређењу: нападе изненада на манастир, похвата све што беху у њему, и почевши од преподобног Теодора стаде их немилосрдно мучити, тако да им од батина месо отпадале са тела и земља се крвљу натапаше. А после тих свирепих мучења, он отпрати преподобнога оца у Солун[24] на заточење, и са њим једанаест најглавнијих отаца, који, састрадавајући преподобноме, храбро трпљаху с њим окове и невоље, радујући се што су правде ради прогнанин и мучени.

Херсонски[25] и Босфорски презвитери и монаси, чувши за великог Теодора и његове монахе како неустрашиво иступише против царског безаконја и како због тога силне муке непоколебљиво претрпеше и страдања поднеше, веома их сажалеваху, и угледајући се на њих стадоше и сами осуђивати царско безаконје и сматрати цара одлученим од Цркве. Због тога многи од њих бише послани у изгнанство.

Блажени пак Теодор, налазећи се сам у заточењу, писаше другим изгнаницима који се због исте ствари налажаху у заточењу, храбрећи их и саветујући их да не малаксавају у подвизима и не падају духом у невољама, него да се, напротив, јуначки држе и страдају за истину. Он такође писа и папи Римском,[26] обавештавајући га о свему шта се збило, и колико и због чега он поднесе страдања од безаконог цара. Папа му одговори, похваљујући његово трпљење и величајући његову ревност за Бога и непоколебљиво јунаштво. Бог пак са своје стране убрзо одмазди цару за невино злопаћење Својих слугу: Он лиши цара и царства и живота, и зли цар погибе злом смрћу, јер мати његова и великаши устадоше против њега, избодоше му очи, и он убрзо умре од болести. А по смрти његовој, када Ирина поново ступи на Византијски престо, сви заточеници бише враћени из заточења, и блажени Теодор би позван из Солуна у Цариград, где га као исповедника Христова веома свечано дочекаше патријарх и царица. Тада гореспоменути презвитер Јосиф, који се беше дрзнуо благословити безакони брак цара, би осуђен по правилима светих Отаца, лишен свештеничког чина и одлучен од Цркве. А свети Теодор се врати у свој манастир, и сви се радоваху његовом повратку и хитаху да га виде, осећајући задовољство што је такав ревнитељ закона Божија, који је правде ради претрпео мучења и изгнанство, поново враћен својој пастви. Преподобни пак, сабравши своје разјурене духовне овце, пасијаше их као и раније, водећи богоугодни живот и својим великим врлинама светлећи свима као свећа на светњаку.

Након неколико година би најезда Агарјана на Византијску царевину, и они стадоше пустошити и освајати извесне покрајине ове царевине.[27] Тада многи, бојећи се Агарјана, бежаху у утврђене градове. У то време и преподобни отац наш Теодор, не излажући себе и своје монахе таквом искушењу него повинујући се реченоме: Прикријте се зачас, докле прође гњев Господњи (Ис. 26, 20), остави Сакудион и дође са братијом у Цариград. Његов долазак би пријатан патријарху и царици, и они се обрадоваше преподобноме, и молише га да прими Студитски манастир, и устроји у њему за ученике своје најбољи начин живота.

Овде ваља рећи неколико речи о пореклу овог манастира. Једном допутова из Рима у Цариград један високородан и утицајан човек, који беше удостојен чина патриција и антипата.[28] Он подиже велику и дивну цркву у име светог Јована Претече, и устроји манастир при њој. Позвавши монахе из обитељи "Неуспављивих",[29] он их умоли да у његовом манастиру живе и држе сав свој устав. Име томе човеку беше Студије; стога и његов манастир стаде се по његовом имену називати Студијски = Студитски. У њему живљаху монаси све до царовања цара Копронима, држећи устав "Неуспављивих". Но непобожни Копроним, изазвавши иконоборством наред у Цркви Божјој, изгна из Цариграда све монахе, и Студитски манастир опусти. А када погибе злочестиви цар и престаде гоњење, монаси поново стадоше живети при Студитској цркви, само у малом броју. У време пак када преподобни отац наш Теодор са братијом дође у Цариград, у Студитском манастиру бејаше свега дванаест монаха. На молбу царице Ирине и свјатјејшег патријарха Тарасија преподобни Теодор прими Студитски манастир, и стаде живети у њему.[30] Увидевши да је ово место врло подесно за пребивање монаха, он обнови и прошири манастир и сабра мноштво братије. К њему долажаху монаси и из других манастира, желећи да живе поред њега и да им он буде наставник и учитељ. А он их све очински примаше и нелицемерно их љубљаше. У његовим очима сви они беху једнаки; све их он подједнако љубљаше; за све се он подједнако стараше. Јер је он знао да је монашки образ један и исти, ма где се ко обукао у њега, као што је и благодат крштења, једна и иста, ма где се ко удостојио њега. Но монасима се деле разне награде, само сходно њиховим врлинама.

А ученици овог преподобног оца силно напредоваху у врлинама, и слава о њиховом светом живљењу шираше се на све стране. Зато многи долажаху к њима у манастир, желећи да подражавају њихове подвиге, и број монаха брзо порасте, те их беше до хиљаду душа.

Имајући тако огромно мноштво ученика, преподобном Оцу Теодору беше немогуће да у манастиру сам одржава потребни поредак и да успешно руководи духовним животом братије,

надзиравајући их све и испитујући свакога од њих и дела и речи и помисли. Због тога богомудри отац, као други Мојсије,^[31] изабра себи помоћнике, и то монахе најискусније у врлинама, најревносније у подвизима, најмудрије у расуђивањима. И свакоме одреди дужност и звање. Тако, он постави: намесника, економа, благајника, намирничара, надзорника трапезе, гостопримца, болничара, књижничара, краснописце, писаре, старешине у свима радионицама, надзорнике над свима имовинским и економским пословима, надзорнике богослужбеног поретка, надзорнике над келијама и послушањима, будитеља, еклесиарха, канонарха итд. Свети Теодор прописа такође и правила, којих се имао држати сваки од њих у вршењу своје дужности - послушања. Установи свети отац и епитимије за разне погрешке и нарушења манастирских правила: за једне - извештан број метанија, за друге - нарочити пост; уопште, за сваку погрешку - одговарајући духовни лек, епитимију. Ако неко не одстоји до краја богослужења, или разбије суд, или баци нешто из нехата, или ради што немарно, или нечим увреди брата, или говори непотребне речи, или се громко смеје, или иде не кротко и не смирено, или разговара за трпезом не слушајући оно што се чита, или ропће због хране, или бестидно и дрско тумара очима тамо-амо, или што друго таково чини, - за сву такву братију богомудри отац Теодор и одреди епитимију, сходно њиховим погрешкама. При томе преподобни отац установи у својој обитељи и општежићну заједничкост: да нико ништа нема своје, нити назива својим, него им све беше заједничко: и храна, и одећа, и свака ствар. Јер је природно да имовина буде заједничка у оних, у којих је заједничка душа, заједничко гредење к Богу, заједничко узлажење к Богу. А о првом примеру такве свете заједничкости говори свети Апостол: У народа који верова беше једно срце и једна душа; и ни један не говораше за имање своје да је његово, него им све беше заједничко (Д. Ап. 4, 32; ср. 2, 44). Преподобни отац Теодор се постара и о томе, да његови монаси не одлазе често из манастира у град због манастирских потреба, јер је знао какве опасности прете монаху у граду од општења са световњацима и од световних разговора. Са тог разлога он одлучи да у манастиру устроји разне занате. И братија Студитског манастира стадоше се учити разним занатима: једни столарском и зидарском, други ковачком, трећи

кројачком, четврти каменорезачком, пети обућарском, плетарском и осталим занатима, потребним за манастирско општежиће. Радећи у својим радионицама под руководством и надзором старијих из своје средине, монаси су складно и побожно певали побожне песме и прослављали Бога. У свој рад монаси су уносили ревност и савесност, знајући да монаси трудом освећују своје тело и чине душу бестрасном. Старији су са страхом Божијим и љубављу саопштавали своја наређења, а обична братија су им указивала потпуну послушност. Кад би у току рада престали са духовном песмом, монаси су могли разговарати међу собом, и то о послу који обављају, или о неком питању из Светога Писма и светоотачких дела, или о богослужењу, или о животу неког светитеља, или о разлучењу душе са телом, или о суду Божјем, и о другим душекорисним стварима. Уопште, сви су живели по овоме правилу: рукама су посао обављали, а у устима стално молитву Исусову и псалме Давидове имали.

Слава о таком поретку Студитског манастира, прописима и уставу, брзо се разнесе на све стране, те многи други манастири не само по оближњим градовима него и по далеким земљама примише Студитски устав, и држаху га, а неки га држе и до сада. Свети Теодор такође написа не мало веома душекорисних књига, и састави похвалне речи за Господње и Богородичине празнике, и дивним песмама прослави светог Јована Крститеља, и сачини многе каноне и трипјеснице, и, као река напуњена водама премудрости, напоји и орадошти Цркву Божију струјама својих учења и песама.

Веома христочежњиве душе, преподобни Теодор је прво себе обрадио и изградио Христом у човека савршена, у личност чудесно христолику. И то изградио себе Христом помоћу светих тајни и светих врлина. И тако постао непогрешиви градитељ и изградитељ људских душа, и њихов богомудри водитељ у живот вечни кроз Истину вечну. У нашем земаљском свету ништа важније од душе, и зато је свакоме човеку на земљи најважнији посао: душу своју обрадити и припремити за живот вечни. Свети Теодор Студит је сав у томе божанском послу: душе људске обрађује светим врлинама, и води их из времена у вечност, у рај, у Царство небеско. Сав у томе, он је много радио на томе, и много писао о томе. Све што је написао -

небески је бисер за сваку душу људску. По своме светом животу и раду, он је сличан светом Василију Великом. Зато је с правом назван: други Василије Велики по животу и учењу. После светог Василија Великог он је најглавнији и највећи и најбогомудрији устројитељ и законодавац манастирског монашког живота. Све се ту своди на душу људску, на њено спасење од греха, смрти и ђавола помоћу освећења, охристовљења, обожења. У том погледу нема разлике између душе монаха и душе световњака. Иста природа душе, исти циљ, исти непријатељи, иста борба, иста средства спасења. Зато и неколико мисли светог Студита о томе, биће као херувимско око, које ће видовито сагледати оно што је најважније за свакога од нас.

Време за изграђивање нашег спасења је свагда и свуда, вели свети Теодор. Јер свети апостол каже: Свагда се радујте; непрестано се молите; на свачему захваљујте (1 Сол. 5, 17-18). И стварно, ове три врлине одређују наше спасење: јер свагдашња радост је достојање праведности; непрестана молитва не даје у нама место ђаволу; стално захваљивање Богу је очигледан доказ љубави према Богу. - У кога је чисто срце, кротост и молитвено тиховање, у њега је савршена врлина. Зато нека се сваки стара да му савест буде чиста пред Господом. А да то постигне човек: нека не отвара врата ђаволу кроз примање рђавих помисли. - У нашој борби са нечистим дусима ништа није тако моћно као молитва, сузе и скрушеност срца. Стога, када нас нападне враг, или нам чак због наше небудности нанесе рану заривши стрелу похоте у срце наше, одмах прибегнимо молитви, и ђаво ће побећи од нас; пролијмо сузе, и угаснуће жар заблуде; понизимо се, и Господ ће нас узвисити. Блажен је ко свакодневно приморава себе на дело Божије.

Ево вам мога наука, вели свети богоносац Теодор Студит: будите добри према онима који са вама поступају рђаво; ненавидите њихов порок и клоните се од њега, но њих саме не сматрајте за непријатеље, него их саветујте као браћу. - Врлина је стално у покрету, и никада се не зауставља при идењу напред, него оне који учествују у њој она свагда одводи ка бољем. У стремљењу ка добру

нема заустављања, јер заустављање у добру постаје почетком зла. Зато се немојмо заустављати на попршту врлине, већ стално будимо у покрету, прелазећи из силе у силу, докле достигнемо у човека савршена, у меру раста висине Христове (Еф. 4, 13). - Богу ништа није тако мило као душа чиста од страсти; и никаква, најразноврснијим цветовима расцветана, ливада не може тако дивно мирисати као што мирише душа од врлина. - И почетак и корен наших сагрешења јесте неумесни помисао, који, изведен напоље, милошћу Божијом прогони се; а ако га скривамо, онда се он малопомало претвара у дела таме. Отуда - душевна смрт, отуда - самооправдање и заблуде.

Љубав према Христу, учи богомудри Студит, потпуно измењује човека, приморавајући га да припада не себи него Ономе кога љуби. А када човек не љуби Христа пламено, онда постаје плен рђавих помисли и телесних жеља, и душу му пролама туга, горчина, немир. Зато се треба пробудити и очистити душу од таквих пагубних жеља, да би Христос обитавао у души. Јер где је чистота, тамо је Христос. - Ко гаји у себи врлине, заиста је мирис Христов, као што сведочи апостол говорећи: Ми смо Христов мирис Богу (2 Кор. 2, 15). Треба рећи још и то, да је и Адам до нарушења заповести био мирис Богу, јер, украшен бесмртношћу, нераспадљивошћу и небеским сагледањима, он је дисао врлинама, и као неки миомирисни и цветни луг био настањен у рају. Стога и ми треба да миришемо мирисом духовним; а тај мирис спрема у себи сваки који живи у врлинама. Врлински човек и јесте мирис Божји. - Истинским хришћанима и истинским монасима је својствено: свагда бити готов на опасности због врлине и ништа не претпостављати заповестима Божјим.

Хришћанин бити значи: доживљавати живот Христов као свој, подражавати Христа, уподобљавати се Христу. Ту истину благовести нам Христоносни философ свети Теодор поводом Божића, Рођења Христовог на земаљски свет. - Време Христово Рођења: ваља нам се изменити препородивши се ка животу богоугоднијем. Ако си ти услед нехата постао немаран и лењ и подложен телесним чежњама, те се тајно потчинио греху и на изванредан начин умро у пороку, хајде сада препороди се уносећи у душу своју страх Божји и размишљање

о страшном судишту, ступи у област светлости, тежи да се уподобиш Христу, одгонећи од себе рђаве помисли. Поступиш ли тако, ти пеш потом добити дар мудрости и разборитости, и идући тим путем усавршавања удостојићеш се оборити и самог кушача ђавола. После тога можеш бити изведен на суд, подвргнут шибању и осталим мучењима, тојест кротком подношењу увреда и неправди. При томе ти можеш бити подвргнут и својеврсном распећу и добровољној смрти, одсекавши главу својим самовољним тежњама и телесним жељама. То и значи сараспети се Христу и умрети заједно с Њим. А ко је сараспет Христу, тај ће се и прославити с њим заједно; и ко се сапогребао Христу, тај ће и васкрснути с њим заједно; и ко је страдао са Христом, тај ће и царовати с Њим кроза све векове. - Врлина је од Бога и божанствена; а порок је од Сатане и сатански. Који су изабрали врлину јесу богови и Божији; а који су изабрали порок јесу ђаволи и припадају Сатани. - Прави хришћанин није ништа друго него подобие, слика и печат Христа; и дужан је бити у тако блиском односу са Њим, у каквом је сваки уд тела са главом и лоза са виноградним чокотом. Јер је сам Господ рекао: Ја сам чокот а ви лозе (Јн. 15, 5); такође и Апостол: Ви сте тело Христово, и уди међу собом (1 Кор. 12, 27). - Заиста, ко свим бићем љуби Бога, тај излази из себе, и у љубљеном живи, креће се и постоји. - Ради Христа ми морамо бити готови одрећи се и Едемскога раја. - Човек, као слика Божија, и јесте бог.

Христочежњиви монах, опитни испосник, богомудри игуман, богонадахнути духовник, неустрашиви исповедник, свети Теодор види у монаштву најузвишенији и најсавршенији начин живота на земљи. Ништа блаженије, вели он, ништа узвишеније од нашег монашког живота. Јер монах је онај који само Богу стреми, који само за Богом жуди, који само Богу припада, који само Богу служи, који мир има са Богом и виновник је мира за друге. - Један је закон и једно правило спасоносно за све, нарочито за монахе: не чинити ништа сем онога што је по вољи Богу: градити спасење своје са страхом и трепетом (Флб. 2, 14). - Монаштво је добровољно мучеништво. То мучеништво је, на првом месту, мучеништво савести: борба са рђавим помислима помоћу молитве, суза, поста, бдења; благодушно подношење увреда, клевета, невоља; ревносно

вршење послушања; приморавање себе на свако добро. То мучеништво је разноврсно и дуготрајно, јер се води борба са разним страстима и лажним мисленим идолима, при чему се трпе разне муке, те се са апостолом Павлом може говорити: сваки дан умирем (1 Кор. 15, 31). Но истрајни борац односи победу, и на крају подвига смело изјављује: Добар рат ратовах, трку сврших, веру одржах. И већ ми је приправљен венац правде, који ће ми у онај дан дати Господ, праведни судија (2 Тм. 4, 7-8). - Када се неко по савести подвизава и очишћује себе од нападачких демонских помисли, онда то и јесте свакодневно мучеништво. - Треба да се боримо, јачајући свим силама, по моћи силе Духа Светога који обитава у нама, рушећи помисли и сваку охолост која се подиже на познање Божије (2 Кор. 10, 4.5). И то треба чинити непрестано. Јер је то рат упоран, и мучеништво разнолико и многодневно. И ко се не предаје помислима, иако га стално муче; ко не преклања колена пред Ваалом, већ се свесрдно и јуначки бори са страстима и побеђује их, тај очигледно подвргава себе мучењу сваки дан, и може са апостолом Павлом говорити: Сваки дан умирем (1 Кор. 15, 31). И на крају својих подвига он може смело рећи: Добар рат ратовах, трку сврших, веру одржах. И већ ми је приправљен венац правде (2 Тм. 4, 7-8).

Уздржање је за монаха велико оружје, вели боносни подвижник, јер је оно увод у сваку врлину; а ко овлада послушношћу, тај је подражавалац Христа; ко је смиреноуман, тај је раван ангелима; ко исповеда своје помисли, тај је чист као сунце. Зато нека се сваки исповеда, да не би остао неизлечен. - Смирујући тело уздржањем, ми стичемо лепоту душе, ону лепоту коју је Давид желео и за коју се молио: Господе, по вољи својој дај силу лепоти мојој (Пс. 29, 8). Наша душа се мора на све могуће начине старати, да чува себе чистом од пагубних страсти греха, све до изласка из свога тела, када има предстати Небеском Женику свом, Христу. Са тог разлога ми мучимо тело своје и сурово се опходимо с њим, не само сада него у току целог живота. Јер монашки живот није друго до обуздавање страсти, господарење над помислима и непрекидна борба са невидљивим непријатељима.

Речи: "моје и твоје" нека иду из манастира, саветује свети сиромаш Христа ради, јер су узрок хиљадама невоља. Самовоља у мислима и делима нека буде прогнана, јер руши потребни поредак. Преписке и галама не доликују монасима. Молитва, слављење Бога, трудољубље, то је посао монаха. - Нека у свих буде једно срце, једна душа; нека не буде мога и твога, него све заједничко, све чисто уз помоћ исповести. - Како може бити једна душа и једно срце онде где се употребљавају речи: моје и твоје? Отуда подозрења, отуда оговарања. Отуда нема међу вама ни Христа који је рекао: Где су два или три сабрани у име моје онде сам ја међу њима (Мт. 18, 20), него је ту враг душа наших који раскида удове Христове. Јер очигледно нема Христа онде где је саможивост и недруштвеност.

Сви ви, вели богоносни отац Теодор, образујете једно са многим удима тело, и по превеликој доброту Божјој успеси посебних лица прелазе и на све остале: свакога од вас она прима као све, и све као свакога посебно. Ваше усавршавање је мој успех, и обратно, пошто смо сви ми једно тело и уди међу собом (1 Кор. 12, 27). И ако страда један уд, с њим страдају сви уди; а ако ли се један уд слави, с њим се радују сви уди (1 Кор. 12, 26). Следствено: ја треба да се бринем о ономе што се односи на вас, и ви да се бринете о ономе што се односи на мене, јер ја сам у вама и ви у мени, по сили љубави, и на тај начин се остварује истинско братство. - Сваки нека се брине о ономе што је корисно за ближњег његовог. Кад неко од вас научи нешто, ти се, брате, радуј, јер то чиниш ти сам, ако само правилно расуђујеш. Када неко напредује у нечем, и првачи у томе, ти се радуј томе што се члан твога тела удостојио почасту, да те, у противном, не порази стрела зависти. Ако неко лепо пева, онда то певаш ти; ако ли неко лепо пише, или црта, онда то чиниш ти. - Нема ништа веће од страха Божија, и нема ништа неопходније од спасења душе. Зато ви сваки дан доживљујете мучеништво вршећи своје подвижничко послушање. Ви се појављујете чисти исповедајући своје грехе пред Богом и нама. Не пламти ли срце ваше љубављу према мени недостојном ради страха Божија? Не налази ли се душа моја у вашим душама?

Апостол наређује свима, вели богосветли Студит, да се свагда радују у Господу (Флб. 4, 4). А радују се, изгледа, само прави монаси,

јер немају никаквих земаљских брига, него им је сва брига како да угоде Господу. Бринути се о томе и значисвагда се радовати у Господу. - Монашки живот је чудесна светлост. Ту је мудрост, целомудрије, јунаштво и праведност; ту су споменици победе над ђаволом, победе у Христу. Зато су монаси: нерви и ослонац Цркве.

Међутим, богомрзац и човекомрзац ђаво није могао трпети ни живот, ни рад, ни учење богоносног оца нашег Теодора Студита, зато опет поче плести лукаве замке против неболетног богоносца, и то када царски престо насилно заузео злоумни Никифор, збацивши с престола благочестиву царицу Ирину.[32] У то време умре свјатјејши патријарх Тарасије; после њега на патријаршки престо би узведен човек врлинаст, достојан таквог чина, коме беше име као и новоме цару Никифор.[33] Тада поново отпоче раздор у Цркви, јер цар својом влашћу уведе у Цркву гореспоменутог Јосифа одлученог и нареди му да му се да право свештенослужења. Колико је могао, патријарх се противио томе; али када виде како цар страховито бесни, побоја се да сва Црква не пострада тешко од цара, као што је много пута пострада од ранијих злих царева, прими Јосифа у заједницу, иако против своје воље. А цар то учини да напакости преподобном Теодору изазивајући га, јер је знао да преподобни то трпети неће, што и би. Преподобни изобличи цара што учини насиље над Црквом уводећи својом световном влашћу у Цркву онога кога свјатјејши патријарх Тарасије се целокупним својим клиром беше осудио и одлучио. Цар се силно разгњеви на преподобног оца Теодора, и посла га у заточење на једно од острва у близини града.[34] То исто учини цар и са братом преподобнога Јосифом, и са блаженим старцем Платоном, и са многим другим монасима Студитским.

Међутим цару стиже вест да су варвари напали на Тракију[35] и опустошили је.[36] Цар се одмах спреми за рат. Али он жељаше да победи не толико непријатеље колико преподобног Теодора. И кренувши са војском против Скита он упути преподобном Теодору изасланике, да га они ласкама или претњама придобију за његовог једномишљеника. Преподобни Теодор одговори на то: Царе, требало је да се покајеш за учињени грех, и да поправиш оно што си срушио, па да онда кренеш у рат. Али пошто ти то ниси урадио,

сада ти Свевидеће Око предсказује преко мене недостојног ово: знај да се нећеш вратити с пута на који полазиш.

Цар не придаде никакву важност светитељевим речима, Него се још више разљути на њега, и хваљаше се да ће по повратку учинити многа зла светитељу. Али му се не даде да се врати, јер као што светитељ прорече, он би убијен од варвара. После пак њега на престо ступи његов син Ставрикије,[37] но и он убрзо умре од рана задобијених у рату, у коме је учествовао заједно за својим оцем. По смрти његовој би изабран за цара Михаил, који тада беше у чину куропалата,[38] човек ваистину достојан царске власти, добар и православан. Примивши власт, он одмах врати из заточења преподобног оца Теодора и све његове једномишљенике, указа им доличну част, и умири црквени раздор. А Јосиф би поново, као непотребан члан, одлучен од Цркве.

Ускоро после тога свети и славни Платон отиде ка Господу. Чувши за његово престављење, патријарх са целокупним својим клиром дође у Студитски манастир, и целивавши свете мошти његове чесно их сахрани. Преподобни пак Теодор по престављењу духовног оца свог Платона само две године са својом братијом проживе у миру. По истеку тога времена на њега и на сву Цркву Христову удари љута олуја од зловерног Лава Јерменина, који претходно бејаше војвода у благочестивог цара Михаила. Послат на Исток против варвара, Лав сабра тамо велику војску, и погордивши се устаде на свог добротвора, цара Михаила. Све чиновнике и војнике што беху под њим, Лав Јерменин придоби за себе обећањима, поклонима, ласкама, и прогласи се за цара. Сазнавши за то, благоверни цар Михаил царски скерлет одмах замени монашком власеницом, не желећи да ствара грађански рат; и уступивши царство своме непријатељу, сам се замонаши.

Ступивши на престо, Лав Јерменин[39] се у почетку показиваше благоверан и скроман док се не учврсти на царском престолу и не окупи око себе присталице свога зловерја. Онда поче ригати хуле на свете иконе и укоравати оне који их молитвено почитују, називајући такве неразумнима. Његово зловерје изобличаваше патријарх, и препираше се с њим на основу Светог Писма о светим иконама. Али то се показа без икаквог успеха. већ само још више разјари

безумнога цара. И он сазва све познате свештенике, монахе, и патријарха, као и блаженог Теодора, и пред њима обелодани своју злоћу, хулећи и укоравајући оне који почитују чесне иконе а хвалећи иконоборце. И говораше зловерни цар: Древни закон, прстом Божијим написан, не заповеда ли не служити делу руку људских, када каже: Не гради себи лика резаног нити какве слике (2 Мојс. 20, 4)? То значи, не треба се клањати иконама, које прави рука људска. Јер како је могуће на икони описати Неописаног, и на малим даскама сместити Несместивог, и називати именом Божјим изображеног бојама?

Свети оци на све могуће начине побијаху празне речи цара иконоборца, одбацујући хулне речи његове и говорећи: Ако Закон дат преко Мојсија ми у потпуности задржимо, онда ће узалуд бити хришћанска вера наша, узалуд и проповед апостолска, узалуд ће бити и сва Божанствена предања Светих Отаца, и биће одбачено (страшно је и изговорити) само оваплоћење Господње, преко кога ми познасмо Његов човечански лик и примисмо иконопоштовање, поштујући на иконама Онога чије је изображење на њима.

Када свети тако говораху, преподобни Теодор, одличан познавалац целог Светог Писма Старог и Новог Завета, смело рече цару: Откуда теби, царе, дође та зла мисао да бешчестиш икону Христову, да такво јеретичко умовање уносиш у свету Цркву, и да раздиреш њену одећу, изаткану од вишње блалости и апостолског и светоотачког учења? Ти мудрујеш на основу Старог Завета; но њему учини крај нова благодат која дође Исусом Христом. Ако треба држати Стари Завет, којег се ти држиш, онда се треба и обрезивати, и суботовати, и чинити све остало што је у њему написано. Зар ти, царе, ниси могао схватити да је Закон био дат за време и само за један народ који је изашао из Египта? Али сенка престаде када се благодат појави. Па и сам тај Закон не држи свуда оно што наређује. Тако, он нареди да се не граде слике и да се не служи делу руку људских, а изображења херувима он постави изнад кивота. Зар ти херувими не беху дело руку људских? Па ипак сви их почитоваху. У новој пак благодати сам Господ, одразивши на убрусу лице Своје, даде га Авгару; и Авгар, додирнувши га се, доби исцељење од дуготрајне болести своје.[40] Потом свети Лука,

апостол Господњи и евангелист, својим рукама наслика лик Матере Божје и остави га за потоње нараштаје. Затим нерукотворни лик Спасов, који се појави у Финикији, сатвори многа дивна чудеса. И чудеса која бивају од других светих икона, не показују ли јасније од сунца, да доликује указивати им дужну част.

Но цар, не слушајући пажљиво говорење преподобнога, рече: Не желим ја да невидљиво и непостижно Божанство изобраавам бојама. - Преподобни одговори: Ни ми, царе, не описујемо Божанство, него исповедамо и верујемо да је Оно неописиво. Међутим, иконописом ми изобраавамо тело које је Син Божији примио од нас; и томе телу ми се клањамо и почитујемо га, али тиме почитујемо Богочовечанеки Лик Христов. Када преподобни отац говораше то и многе друге ствари на основу Божанскога Писма и Отачких предања и изобличаваше цареву заблуду, цар се разјари и с гњевом рече преподобноме: Знаш ја да ти увек говориш бесмислице, и да си човек свадљив, горд и противан свима. Ето, и сада си дошао да ме грдиш и нападаш, разговарајући са мном не као са царем него као са обичним човеком, простаком. Због тога заслужујеш многа мучења. Али ја ћу те штедети још неко време, док се очигледније не покаже да је наше умовање правилно. И ако се тада не будеш покорио, бићеш по заслуги кажњен за своје безумље и противљење.

После оваквих царевих речи преподобни оци не имађаху жеље да ишта више говоре цару, расуђујући у себи: Шта бисмо говорили тако поквареној души, но која не жели да се исцели? - Међутим блажени Теодор, извукавши духовни мач, овако одговори цару: Царе, схвати и добро чуј: није твоје да црквена правила претресаш и испитујеш; твојој власти припада да световне ствари расправљаш и њима управљаш, а црквене ствари припадају епископима и учитељима црквеним; теби пак је наређено да им следујеш и да им се покораваш. Тако је свети апостол рекао: "Бог постави у Цркви прво апостоле, друго пророке, треће учитеље" (1 Кор. 12, 28), а не царе. И на другим местима Свето Писмо наређује да црквеним пословима управљају црквени учитељи, а не цареви.

Цар на то рече преподобноме: Ти ли, дакле, изгониш мене из Цркве? - Преподобни одговори: Не ја, него предања божанствених

апостола и светих отаца изгоне. Јер ако нам и анђео с неба јави што супротно светој вери, проклет да буде! (ср. Гал. 1, 8). А ти, желиш ли да будеш унутар Цркве Христове заједно с нама који се клањамо икони Христовој, онда последуј патријарху и чесном сабору што је при њему.

На ове речи цар се још више разјари, и све их најури од себе с грдњом. Изишавши од цара најурени, преподобни оци заједно с патријархом окружише блаженог Теодора, хвалећи га и устима и душама што веома мудро и јуначки противстаде тиранину и силно га посрами, смело изобличивши његово безбожје. И док се они разилажаху кућама, градоначелник објави овакву наредбу: да нико не разговара, нити запиткује један другога о вери, већ да сви извршују само оно што цар нареди. - Са овом наредбом дођоше посланици и до блаженог Теодора. А он, чувши ту наредбу, рече посланицима: Сами расудите: је ли право да вас већма слушавам него ли Бога? Боље нека ми језик буде одсечен, него да ћутим и да не браним истинску веру.

И преподобни учаше све да непоколебљиво држе свету веру, једне призивајући к себи, к другима одлазећи сам, трећима шаљући писма и на тај начин ободраваше клонуле духом. Он често одлажаше и к патријарху, и биваше му добар саветник, и утешаваше га, видећи га где тугује и пати душом. И говораше патријарху: Не тугуј, оче; веран је Господ, неће нас оставити, и неће допустити искушење изнад наших сила и да зло надвлада. Премда враг и подиже гоњење на Цркву, али ће се ускоро његово зло сручити на његову главу. Ти знаш реч Господњу: Потребно је да дођу саблазни; али тешко оном човеку кроз кога долази саблазан (Мт. 18, 7). Од доба светих апостола па све до наших дана људи покварена ума колико јереси устројише против Цркве, и колико страдања причинише они, светим оцима што беху пре нас! Но Црква остаде непобедива; и они што пострадаше, сјајно су прослављени и овенчани, а јеретици добише по делима својим. - Слушајући овакве речи, и патријарх и сви оци сабора добијаху бодрости, и беху готови да претрпе све муке за Православље и да се не покоре безбожју.

После кратког времена свјатјејши патријарх Никифор би од безбожног цара збачен са патријаршког престола и прогнан из

Цариграда на заточење;^[41] а осуђени бише на заточење и сви православни архијереји. Тада беше страшан и ужасан приказ гледати шта безбожни иконоборци чине: једне свете иконе бацаху на земљу, друге спаљиваху, треће изметом премазиваху, и многе друге страхоте чињаху. А преподобни Теодор, гледајући такав злочин, силно туговаше, и дивећи се Божијој дуготрпељивости говораше са сузама: Како земља носи таково безакоње! - Но не желећи бити богопоштовалац у тајности и ћутке плакати због такве напасти, он нареди својој братији, те на Цвети узеше у руке свете иконе, и чинећи опход око манастира са високо уздигнутим иконама, они громогласно певаху: "Пречистој икони Твојој клањамо се, Благи"^[42]... и друге сличне песме у част Господа Христа.

Дознавши за то, цар одмах посла своје људе к светитељу, забрањујући му да ради такве ствари, и наређујући му да престане са тим, иначе му предстоји заточење, ране и смрт. Но светитељ не само не престајаше него још неустрашивије јавно и отворено учаше све и убеђиваше, да се држе православне вере и да светим иконама одају дужно молитвено поштовање. Тада цар, увидевши да је немогуће ни ласкама ни претњама обуставити јунаштво и ревност преподобног Теодора, осуди га на заточење. Преподобни отац позва к себи све своје ученике, даде им потребне поуке, и рече им: Браћо, сада нека сваки од вас спасавајући спасе душу своју, пошто је време зло.

Затим, тугујући и плачући, он остави ридајућу за њим братију, па севши на лађу би одвезен у Аполонију, и тамо затворен у тамницу, у тврђави, званој Метопа.^[43] Но и тамо он учаше све доброверју: са једнима усмено разговарајући, другима писма шаљући. Писма његова доспеше до самога цара. Цар одмах посла неког Никиту, сина Алексијева, са наређењем да преподобнога одведе у много удаљеније место, звано Вонита,^[44] да га тамо закључа у тамници, и да будно пази да он тамо никада ни с ким не разговара и ништа не пише односно иконопоштовања. Никита допутова к преподобноме и саопшти му царско наређење. Преподобни одговори: Ја с радошћу примам ово прелажење из "места у место, пошто немам истинског места боравка у овом животу, него куда будем одведен, тамо и јесте моје место, јер је свуда

земља Божија. Али ћутати и не учити о православној вери ја не могу, и вас у томе послушати нећу; а претњи се ваших не бојим.

Одведен у Вониту и закључан у тамници, преподобни отац и надаље ревносно исповедаше Православље. А цар, дознавши да се преподобни Теодор ни у чему не покораваше његовој вољи, запали се силним гњевом, па поново упути истога Никиту са наређењем: да преподобнога стави на љуте муке. Стигавши, Никита саопшти преподобноме царевом наређење; преподобни одмах стаде скидати са себе одећу, говорећи: "Одавно ја желим да за свете иконе будем мучен"; - и нуђаше тело своје на мучење. А Никита, човек добре душе и жалостив, угледавши наго тело његово, потпуно омршало од поста и непрекидних подвига, би ганут и не усуди се додирнути га, јер се бојаше Бога. И оде не учинивши никакво зло светитељу. А светитељ продужи и надаље непрестано ширити своје православно учење, јер и стражари осећаху страхопоштовање према њему и не могаху му забрањивати да то ради, иако им са претњом беше наређено да Теодору забрањују учити ма кога Православљу. - Преподобни такође писаше и ученицима својим, расејаним по разним крајевима; о њима се он нарочито стараше, саветујући им да неустрашиво исповедају православно веру, па макар безброј пута љуто пострадали. И подсећаше их на апостолску благовест: да страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рм. 8, 18), коју ће славу добити сви истинити мученици Христови. - Исто тако преподобни отац Теодор писаше и свјатјејшим патријарсима: патријарху старога Рима,^[45] Јерусалимском^[46] и Александријском,^[47] извештавајући их подробно о томе каквом су руглу изложене свете иконе у Византији, и како православне држе у заточењу и по тамницама, и како је истина принесена на жртву лажи. И мољаше их да са Богом помогну православној вери. - К преподобноме у тамници многи долажаху да чују слатке поуке његове, и са великом коришћу по себе одлажаху од њега.

Једном се догоди да светог оца Теодора посети неки клирик Асијске цркве^[48] који туда пролажаше. Чувши учење светог оца о православној вери, овај клирик се одмах одрече јереси и поклони светим иконама. Вративши се кући, он не хте да има заједницу са

својим епископом који беше јеретик. Поред тога он и једног другог клирика, пријатеља свог, усаветова и обрати у Православље а одврати од заједнице јеретичке. Међутим епископ, сазнавши да је Теодор виновник те промене код његових клирика, писмом обавести цара о томе, жалећи се на Теодора. Цар нареди одмах Асијском војводи, да Теодора подвргне љутим мукама. Војвода посла једног од својих потчињених, наредивши му да Теодору удари педесет батина. Када овај дође к блаженом Теодору и саопшти му због чега је дошао, блажени одмах скиде са себе појас и одећу, и истави своја леђа за батине, говорећи: Горим од жеље да преко тих батина и само тело скинем са себе, да бих што скорије наге душе отишао милом Господу. - Изасланик се постиде светитеља, поклони му се, и молећи за опроштај отиде.

Потом дође од цара други изасланик, по имену Анастасије, веома свиреп и немилосрдан. Он својим рукама избив светитеља, ударивши му сто батина, па га затвори у тамницу. Он исто тако поступи и са његовим учеником Николајем,^[49] који свагда следоваше своме оцу и наставнику и беше заједничар његових страдања; избивши Николаја, Анастасије затвори и њега заједно са Теодором. Притом он нареди стражарима да их строго држе у свакој оскудици, па отиде. - Какву муку претрпе преподобни отац у овом мрачном затвору, немогуће је изразити речима. Тело његово, изнурено од поста и монашких подвига, а после толико батина, стаде трулети и смрдети. Усто и сама тамница беше тесна и јадна, пуна прљавштине и прашине. У току зиме преподобни се замрзаваше од мраза, пошто не имађаше ни најнужнију одећу, већ само неке убоге дроњке; а лети он изнемогаваше од врућине, пошто ни с које стране ветар није могао продрети у тамницу и донети свежине. Поред тога у тамници беше неисказано много бува, инсеката и другог разноврсног гада. А и стражари, добивши онако строгу наредбу, стадоше се односити према преподобноме сурово и немилосрдно. Они га вређаху и грђаху, називајући га безумником и непријатељем царевим. Кроз прозорче они убациваху преподобноме и његовом ученику по мало парче хлеба и додаваху по мало воде, и то не увек, него сваки други или сваки трећи дан, а

понекад по истеку много дана, - те их на тај начин мораху глађу и жеђу. И рече преподобни отац своје ученику:

"Чедо, видим да ови људи не само многим батинама и овом тешком тамницом него и глађу и жеђу желе да нас уморе. Но ми, положимо сву наду на Бога, који не само хлебом него и неком бољом храном зна хранити; Његовим се мигом држи све што живи. Стога за мене од сада нека причешће Телом Господњим буде храна души и телу моме". (Преподобни свуда имађаше при себи честицу Животворног Тела, наквашену Крвљу Христа Господа, коју он остављаше при вршењу Божанске тајне, када му то беше могућно). "Само тиме, говораше он, нека се ја причешћујем не окушајући ништа друго. А хлеб који нам се даје за обојицу нека буде за тебе једнога, такође и вода. Ти и сам видиш, нама дају хлеба врло мало, једва довољно за тебе једнога да одржиш тело у животу. Боље да ти останеш жив, и известиш братију о мојој кончини, ако таква буде воља Божија да ја скончам у овој убиственој тескоби".

Пошто прође доста времена, Онај који сити свашта живо по жељи (Пс. 144, 16) не остави без помоћи угодника Свог који умираше од превелике глади, него показа Своје божанско промишљање о њему на следећи начин. Неки царски велможа, пролазећи мимо те тамнице, дознаде све односно светитеља, какво утњетавање трпи и глад. И Бог преклони срце овога велможе на милост, те он нареди стражарима да преподобном Теодору и његовом ученику дају довољно хране, и да их више не злостављају, него да им дозволе да живе мало радосније. На тај начин ослободивши се унеколико, по благоволењу Божјем, од оних многих мука, они се окрепише телом. Но и после тога свети отац бораше се са многим невољама, пошто му стомак беше тешко оболео. Тако ови свети угодници Христови проведоше у тамници више од три године, добијајући од стражара мучан хлеб, па и то са прекором и грдњама. Но све то они с радошћу трпљаху ради Православља.

Међутим, они се још не беху потпуно опоравили од својих патњи и мука, а оно им би суђено да поново западну у нове, теже муке. Јер на неки непознат начин цару дође до руку нека грамата блаженога Теодора, у којој беше изобличено царево безбожје и изложено поучење вернима о побожности и Православљу.

Прочитавши ту грамату, цар се запали страховитом јарошћу, и упути Теодору неког немилосрдног војводу, да му покаже ту грамату и да га упита да ли је његова, па да га бије све док не издахне. Војвода дође к блаженоме и показа му грамату; блажени изјави да је то заиста његова грамата, а не неког другог. Тада војвода одмах нареди да најпре бију његовог ученика Николаја, распростревши га голог на земљи, пошто је он писао ту посланицу док му је преподобни Теодор говорио у перо. А потом, свукавши и преподобног Теодора, би немилице и њега, израњави му сво тело, па му замало и саме кости не поломи. Онда, оставивши га једва жива, војвода поново приђе ученику његовом Николају, наговарајући га час ласкама час претњама да се одрекне молитвеног поштовања светих икона. Али пошто Николај остаде веран Православљу, војвода га би страшније него први пут, и остави га голог сву ноћ на мразу, да би се двоструко мучио: и боловима од рана и зимом од мраза, јер тада беше месец фебруар. Преподобни пак Теодор од страшних батина паде у једва подношљиву болест, и лежаше као мртав, с муком помало дишући, а хране и пића не окушајући. Николај, видевши свога наставника тако изнемоглог, заборави на себе, мада и сам имађаше страховите болове од рана, и стараше се о исцељењу свога оца. Измоливши јечмену воду, звану птизана, он квасаше сасушени језик његов, и дајући му по мало да пије, оживљаваше га као из мртвих. Приметивши да се преподобноме постепено враћа животна снага, он поче лечити и остале делове његовог трулећег тела. Многе делове тела његовог, који беху помодрели, иструтели и висијаху као непотребни, он одсецаше малим ножем и бацаше, да би се остало тело лакше лечило, а када преподобни стаде постепено оздрављати, он онда поче лечити свога ученика.

Док свети исповедници деведесет дана тако страдаху, и још се не беху потпуно исцелили од рана, дође од цара други посланик, суров и бездушан, коме беше наређено да Теодора и његовог ученика Николаја одведе у Смирну.[50] Овај посланик беше среброљубац, па мислећи да Теодор од оних што долазе к њему ради поуке узима злато, нареди да се у тамници претресу све пукотине, поруше зидови, и прекопа земља, у нади да ће наћи злато. Али пошто не нађе ништа, он са нарочитим бесом стаде

извршивати царево наређење. Са псовкама и батинама издевши из тамнице преподобнога и његовог ученика, он их предаде војницима, и они тако бише поведени у Смирну. А блажени Теодор, иако му телесна снага беше на чзмаку, ипак, укрепљаван Богом, изиђе са немилосрдним војницима, који му у току целог дана не даваху да одахне, а ноћу му привезиваху ноге за дрво. Тако преподобни са великим напором једва дође до Смирне. У Смирни он би предат човеку злу и наставнику зловерја. Овај затвори преподобнога са учеником његовим у неку ниску и мрачну кућицу; и тако блажене слуге Христове страдаху заједно. Ускоро од цара поново дође напред споменути бездушник Анастасије, и опет удари сто батина преподобноме, па отпутова. А преподобни све то трпљаше с благодарношћу.

У то време у Смирнској области беше војвода царев нећак и једномишљеник, који се разболе тешком и неизлечивом болешћу и беше на издисају. Један од његових слугу, који се држао православног учења, дође к њему и рече му да преподобни Теодор има од Бога благодат да исцељује сваку болест. Болесни војвода одмах посла к преподобноме своје слуге са молбом, да се помоли Богу за њега. и да га ослободи од блиске смрти. Преподобни одговори посланицима: Реците ономе који вас је послао: Теодор каже овако: Пази, одговараћеш Богу у дан смрти своје што си безбожно живео и што си толика зла починио православнима. Многим безакоњима својим ти си додао и ово безакоње: моје монахе подвргао си безбројним невољама, и мукама си убио великог у врлинама Тадеја.[51] И сада он се радује са светима; а тебе ко ће спасти од вечних мука? Хајде, бар на самртном часу покај се за своја зла.

Посланици се вратише к болесном војводи и пренеше му све речи преподобног Теодора. Војвода се силно уплаши размишљајући о својим неделима, и поново упути посланике преподобноме просећи опроштај, и обећавајући да ће примити православну веру ако га он молитвама својим подигне са болесничке постеље. Преподобни посла војводи икону Пречисте Божје Матере, наређујући му да је са побожношћу држи код себе у току целог живота свог. Војвода, примивши ту свету икону, доби са њом уједно

и олакшање у болести, и поче оздрављати. Али под утицајем епископа Смирноског који беше јеретик, он се убрзо поврати свом ранијем зловерју. Добивши од овог епископа јеретика јелеј ради благослова, он се помаза њиме надајући се да ће потпуно оздравити. Међутим, њему се одмах поврати пређавдња болест. Сазнавши за то, преподобни предсказа љуту смрт грешнику, што се и зби: јер он ускоро у страшним мукама испусти душу.

Преподобни Теодор, патећи се у затвору, проведе у Смирни годину и по дана у тамници. После тога злочестиви цар Лав Јерменин сконча зло: би убијен од својих војника. За њим на престо ступи Михаил, прозван Травлије или Валвос.[52] Овај цар, иако зловеран, ипак није гонио православне, него је препустио свакоме да верује како хоће. Стога под њим сви оци и исповедници Православља бише ослобођени окова, пушгени из тамнице и враћени из прогонства. Тада и преподобни Теодор осети олакшање у својој тамничкој злопаћењу. И дођоше к њему неки од пређашњих ученика његових, међу којима бејаше Доротеј, из детињства напредан у врлинама, затим Висарион, Јаков, Дометијан, Тимотеј, и многи други, истакнути побожним животом и пламеном, непроменљивом љубављу према духовном оцу свом Теодору. У том стиже у Смирну наређење од цара да и Теодор, као и остали, буде пушген у свој манастир.

Када се блажени Теодор враћаше из заточења, православни га свуда среташу с радошћу, претичући један другога и трудећи се да га приме у свој дом, да би се удостојили његовог благослова и молитава и насладили слатким поукама његовим. А обрадова се повратку Теодоровом и сва Црква, и величаху га сви као човека који тако много пострада за свете иконе и својим учењем утврди све у Православљу. При повратку свом преподобни стиже у Халкидон,[53] да се види са блаженим монахом Теоктистом, који некада беше одликован чином магистријанским,[54] И утешивши се духовним разговором с њим, он оде да посети свога састрадалца, свјатјјшег патријарха Никифора, послатог у заточење од злочестиваг цара Лава Јерменина. Насладивши се духовном беседом с њим, преподобни оде у Крискентијева места,[55] и тамо обрадова многе својим доласком и душекорисним поучењем. Отуда се он поново

врати к иатријарху, на се са њим и осталим епископима упути к цару да га саветују да прими Православље. Али цар, неразуман и ненаучен речи Божјој, не обраћаше велику пажњу на оно што му говораху ти свети оци, само им ово рече: Ја вам не браним да радите што желите; само не дозвољавам да стављате иконе у царском граду, но на другом месту нека их ставља за себе ко где хоће; ја пак не желим да се клањам иконама.

Када цар то у безумљу изговори, преподобни се оци уклонише из Цариграда. Преподобни Теодор са својим ученицима настани се у Крискентијевим местима. А након мало времена, за време рата изазваног неким Томом који је желео да приграби себи царску власт, свети Теодор са својом братијом по потреби поново дође у Цариград.[56] По завршетку рата, светитељ не желећи да живи у средини народа зараженог иконоборачком јереси, поново се уклони одатле. Изишавши из Цариграда, он не оде у Крискентијева места него се настани у Акритовом Херсонису,[57] где се налажаше црква светог Трифуна, и ту са својим ученицима провођаше у монашким подвизима богоугодни живот.

Поживевши мало таким животом са милим пријатељима, преподобни отац се приближи блаженој кончини својој; а имађаше тада шездесет седам година. Пред своју кончину он се тешко разболе месеца новембра, и силно пађаше од стомака. Вест о томе да је блажени Теодор болестан и близу смрти, брзо се пронесе на све стране. Тада се стаде стицати к њему мноштво благочестивих хришћана из царског града и из других околних места, да чују беседу преподобнога и насладе се његовим последњим речима, или бар да погледају на њега одлазећег Богу. Шта више, они сматраху за велику корист по душу своју да само стану близу њега: јер овај дивни муж бејаше сладак речју, премудар разумом, и украшен свима врлинама. Лежећи на постељи веома изнемогао од предсмртне болести, он и онда, колико имађаше снаге, вођаше с ученицима душекорисне разговоре. Али је тешко било разумети све речи његове, пошто му се језик сушио од силне ватре. Стога један од брзописаца сеђаше поред њега и пажљиво слушајући записиваше речи његове, да би сваки, који жели да их сазна, могао прочитати их на корист души својој. За време пак разговора преподобноме би

лакше, те он чак устаде на ноге и поче ходати. У недељу он дође у цркву, одслужи Божанствену литургију, изговори братији поуку, и би са њима и за трpezом. Исто тако он и шестог новембра - на дан светог оца нашег Павла Исповедника - одслужи Божанствену литургију, одржа братији поучење, и би тога дана на вечерњу. Затим ушавши у келију он леже у постељу, и поново се тешко разболе. И боловаше четири дана, а петог дана би крај његовој болести и почетак безболног живота. Када се преподобни приближаваше своје престављењу, к њему се сабра мноштво братије, и плакаху за њим као за својим оцем и учитељем. А он, погледавши на њих, заплака се мало и рече:

"Оци и браћо, ето дође крај моме животу. Сви ми имамо испити ову општу чашу: неки раније а неки касније, но свакако нећемо мимоићи тај час. Ја дакле одлазим путем којим одоше оци наши тамо, где је живот вечни, а првенствено где је Бог и Господ, којег заволе душа моја, за којим жудим свим срцем својим, којег се слугом назвах, иако посао слуге не обавих. А ви, браћо и чеда моја мила, останите верни речима мојим, које вам предадох, држећи праву веру и побожно живљење. Ви знате да ја не престајох јављати вам реч Божију и насамо појединцима и свима скупа на састанцима. А сада вас усрдно молим: имајте то у уму свом и држите се тога, јер ви сте моја брига и ја ћу одговарати за вас. Зато се и ви старајте, да одавде отидете беспрекорни. А ја, ако добијем слободу пред Господом, обећавам да ћу се молити за вас: да ваш манастир стално иде на боље и боље, и да сваки од вас, помоћу Божијом, све више и више напредује у врлинама".

Рекавши то и опростивши се са свима и давши им последњи целив, блажени отац нареди ученицима својим да узму свеће у руке и почну Молитву на исход душе. Ученици, окруживши постељу преподобнога, певаху: Блажени они којима је пут чист, који ходе у закону Господњем (Пс. 118, 1). И када певајући изговорише речи: Заповести твојих нећу заборавити довека, јер ме њима оживљаваш (Пс. 118, 93), преподобни Теодор заједно са овим речима предаде Богу свету душу своју. Примивши је, ангели Божји однесоше је к престолу Господњем, као што то поуздано потврђује нелажно сведочанство преподобног Илариона Далматског.[58] Јер онога дана

у који се престава блажени Теодор, тојест једанаестог новембра, на дан светог мученика Мине, преподобни Иларион рађаше у градини и појаше псалме Давидове. Но одједном он чу неке чудесне гласове и осети неисказано диван мирис. Он се зачуди и стаде, разгледајући откуда то долази. И погледавши горе, он виде безбројно мноштво анђелских чинов у белим хаљинама, који сијаху светлим лицима и певајући силажаху с неба у сусрет неком уваженом лицу. Видевши то, блажени Иларион паде на земљу и чу некога који му говораше: Ето душа Теодора, игумана Студитског манастира, који је за свете иконе пострадао до крви и остао до краја чврст у невољама, и сада се преставао, свечано узлази горе и Небеске Силе је сусрећу.

Ово виђење блажени Иларион саопшти и осталим врлинским оцима. Они забележише дан и час тога виђења, и након неког времена сазнадоше да се управо у то време преставао славни Теодор Студит и прешао са земље на небо.

Преподобни отац наш Теодор и за живота свог и по смрти сатвори многа чудеса, од којих ћемо ми споменути нека ради душевне користи.

Неки путникопримац Леон даде уточиште и одмор у свом дому преподобном Теодору када се светитељ враћао из заточења. После неког времена Леон нађе невесту за свог сина. Али пред саму свадбу невеста се изненада тешко разболе и лежаше у силној ватри, тако да сви очајаваху за њен живот. Леон посла човека к преподобном, извештавајући га о томе, и молећи га да им помогне молитвама својим. Благословивши јелеј, преподобни га посла Леону наређујући му да њиме помаже болесницу. Када то би учињено, невеста одмах устаде здрава, као да никада боловала није. - Тај исти Леон, идући једном сам неким својим послом у једно удаљено село, срете на путу риса који полете на њега да га растргне. Леон громким гласом призва име преподобног оца Теодора, и гле! чувши име светитељево, звер стаде, погледа у земљу, скрену с пута, па се даде у бекство. А.Леон, оставши читав, настави свој пут.

Жена нека која је патила од нечистог духа би приведена преподобном. А тај нечисти који беше у њој и мучаше је, бејаше толико opak, да је она сама тело своје гризла и јела, не осећајући при томе бол. Видећи такво страдање њено, преподобни се сажали на

њу, осени крсним знаком главу њену и прочита над њом молитву запрећења, и нечисти дух тог часа изиђе из ње, и прогнан молитвом преподобнога побеже.

Друга жена, властелинка, по престављењу преподобног Теодора, исприча блаженом игуману Софронију[59] следеће. Једном се, казиваше она, у дому мом догоди пожар. Ватра захвати дом са свих страна и све у њему с хуком сагореваше, и ми не могосмо ни водом нити икојим другим начином савладати силу огња; и бејасмо у великој муци и недоумици, и не знађасмо шта да радимо. Утом се ја сетих писма преподобног Теодора, које недавно бејох добила од њега. И у мени се појави мисао да то писмо бацим у огањ, еда би се огањ постидео слова писаних руком светог Теодора и макар мало обуздао свој пламен. И ја тако урадох: бацих то писмо у разбуктали пламен и рекох:

"Свети Теодоре, помози мени, слушкињи твојој, у невољи овој"! - И тог часа приметисмо где сила огња изнеможе, угаси се, и нестале је у диму. - Тако велику силу имађаше призивање имена овог угодника Божијег.

Сличну ствар исприча и споменути игуман Софроније. Једном иђасмо, казиваше он, у Пафлагонију[60] ја и блажени Николај, ученик и састрадалац великог Теодора. А када нас на путу ухвати ноћ, ми легосмо да спавамо на једној ливади, на којој лежаше много покошеног сена. А тамо се налажаху и неки војници који такође, пошто беше папа ноћ, беху свратили у ту ливаду да преноће, и наложивши ватру готовљаху себи вечеру. После тога, у току ноћи та се ватра неприметно проширила и претворила у читав пожар, уништавајући сво сено. А војници, пробудивши се, окомише се на нас, мислећи да смо ми тај пожар изазвали, и већ се спремаху да нас бију и муче. А ми у недоумици шта да радимо, призвасмо у помоћ великога Теодора говорећи: "Преподобни оче, помози нам и молитвама својим избави нас од напасти, која нам се неправедно наноси". - Док ми то говорасмо, изненада паде с неба велика киша и потпуно угаси пожар. Видевши то чудо, војници постадоше кротки, и припадајући к ногама нашим мољаху опроштај.

На острву Сардинији[61] бејаше неки побожни човек, који имађаше преписана дела преподобног Теодора, и марљиво их

прочитаваше. А љубљаше он и песме, састављене од тог светог оца, које се певају у току Великог поста и називају се триоди или трипјеснеци (= тропесме). Код овога човека свратише неки зловерни монаси, пролазећи путем, и пребиваху код њега у време Великог поста. Угледавши састављена преподобним Теодором песмопјенија и поучења, ови их зловерници стадоше хулити, говорећи да су то непаметне ствари и пуне будалаштина. А побожни домаћин, у кога они гостоваху, поведе се за њиховим мишљењем и престаде читавати душекорисне поуке преподобнога и левати његове трипјеснеце на јутарњем богослужењу. Пошто он беше тако заведен, њему се једне ноћи јави преподобни отац Теодор, мали растом, какав је и био за живота, бледа лица и ћелав; а за њим иђаху и други монаси са штаповима у рукама. Овим монасима преподобни нареди да бију саблажњенога. А кад га они бијаху, преподобни му говораше: "Зашто си по неверју одбацио моја дела, која си раније волео и уважавао? Зашто ти ниси помислио на то, да их Црква Божија не би примила, када она не би била корисна? Та она нису састављена ни китњастом злоречивошћу ни превиспреном красноречивошћу, него по свему садрже здраве и смирене речи које могу срце омекшати и душу умилењем испунити. Она су слатка и корисна за оне који истински желе да се спасу".

Казнивши на тај начин сагрешившег, преподобни оде. А када свану, кажњени човек лежаše у постељи болестан од батина, са много модрица на телу, које он, причајући о казни која га постиже, показиваше свима. И он одмах отера из своје куће монахе који га беху завели, као виновнике његовог греха и такве казне. И од тог времена он стече јачу од пређашње веру у преподобног Теодора, и с љубављу читаваше његова дела и песмопјенија, молећи га да му опрости учињени грех.

Многа исцељења даваху се и од гроба преподобног оца нашег Теодора. Тако, једном дође на његов гроб неки бесомучник. Ноћу њему се у сну јави преподобни, и подаривши му исцељење учини га здравим. Пробудивши се, тај се човек осети ослобођен од вражије тираније, и слављаше Бога и Његовог угодника, преподобног Теодора.

Неки човек поједе отровну храну, и тело му се толико отрова да он већ беше на самрти. Но када му у уста налише јелеј из кандила што је на гробу преподобнога, он одмах поврати смртоносни отров онај, и потпуно оздрави:

Један човек силно боловаше од стомака. Но када он само погледа на икону преподобног Теодора и призва његово име, тог часа би исцељен од болести своје. - Неки пак човек, поседнут некаквим страхом, распамети се, и бојаше се свих и плашаше. Но када га доведоше на гроб преподобнога и помазаше јелејем, он се одмах избави од страдања тог, и поставши потпуно паметан узнесе благодарност Богу и Његовом угоднику.

И многа друга чудеса молитвама преподобног Теодора биваху на његовом гробу, у славу Једнога у Тројици Бога, коме нека буде од нас част и поклоњење, сада и увек и кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА СТЕФАНА ДЕЧАНСКОГ, краља Српског

СВЕТИ Стефан Дечански беше син краља Милутина[62] и отац цара Душана. Чедо побожне краљевске породице, Стефан од најранијег детињства би васпитан у хришћанској побожности. Но њему паде у део да у раним годинама својим преживи многе тешке невоље. У та времена у Србији биваху честе смутње и међусобице, а и ратови са непријатељима.

Непријатељи Православља Татари, покоривши православну Русију, устремише се на друге словенске православне земље. Нарочито велика опасност стаде грозити словенским државама Балканског Полуострва од стране Кримског хана Ногаја. Татарска војска, шиљана од Ногаја, опустоши Бугарску, па стаде упадати и у Србију. Бугарска на неко време паде под власт Татара; а такав удес претио је и Србији. Али српски краљ Милутин предузе одлучне мере. Пошто није био у стању да се војном силом одупре моћном татарском хану, он ступи с њим у преговоре, и спречи најезду Татара, али би принуђен да хану да као таоца свог десетогодишњег

сина Стефана, и са њим неколико знатних српских велможа. Но Господ помагаше побожном дечаку краљевићу Стефану у његовим недаћама, јер се он сав беше предао помоћи свемилостивог Господа и ка Њему јединоме гледаше. И ускоро међу Татарима избише међусобице, које се завршише убиством Ногаја. Стефан искористи те смутње, и након три године врати се у отаџбину.

Када постаде пунолетан Стефан би ожењен ћерком бугарског владара Маријом. И доби на управу Зету, једну од важних области ондашње Србије. Умиљат, добар, кротак, милосрдан према сиротињи, краљевић Стефан уживаше велику љубав и поштовање. Но Стефанова маћеха, друга супруга краља Милутина, Симонида, ћерка Византијског цара Андроника Старијег,^[63] желећи да њен син Константин наследи престо, а не краљевић Стефан, њен пасторак, она стаде лукаво и вешто радити код краља Милутина да оцрни у његовим очима краљевића Стефана. При томе она се послужи чак и клеветом, како Стефан хоће да му отме престо.

У то време неки од српске властеле стадоше упозоравати Стефана на опасност која му прети, и саветоваху му да избегне ту опасност на тај начин што би дигао устанак против оца и отео му краљевску власт. На несрећу, неки од те властеле, љути на сплетке против краљевића Стефана, отказаше послушност краљу. То би представљено краљу Милутину као да је у вези са завером његовог сина Стефана против њега. Краљ оде са војском у Зету, и угуши метеж. Стефан изађе пред оца са потпуном синовљом покорношћу, и отац га у почетку прими лепо. Али потом присталице Симонидине толико пометоше доброга оца да он, не проверивши ствар како ваља, нареди да Стефана окована одведу у замак, у Скопској области, и тамо ослепе.

То би учињено. На Овчем пољу, где бејаше храм светог Николаја Чудотворца, Стефану бише извађене очи. Ослепљени Стефан осећаше страшне болове и крепљаше себе једино молитвом. Сву ноћ у страшним мукама скоро мртав, он пред зору мало заспа. И виде у сну ово: пред њим стоји диван светитељ у архијерејском одјејању, лице му сија благодатном светлошћу, и он држи на свом десном длану оба његова извађена ока, и говори му: "Не тугуј, Стефане! Ево твојих очију на моме длану". И говорећи то он му

показује оба ока. А Стефан, као размишљајући, упита га: "А ко си ти, господине мој, што показујеш толико старање о мени?" А Појављени одговори: "Ја сам Николај, епископ Мирликијски". - Пробудивши се од сна, страдалац смерним срцем узношаше благодарност Богу и Његовом угоднику. А осећаше и неко не мало олакшање болова.

Но гоњење Стефана не заврши се тиме. Краљ Милутин, под утицајем измишљене завере свога сина, желећи да осигура себе, протера Стефана из отаџбине и посла га на заточење у Цариград к своме тасту цару Андронику Старијем са два малолетна сина његова: Душаном и Душицом. Но и у изгнанству Бог не остави трпељивог страдалца Стефана. Истина, у Цариграду Стефан би лишен слободе. У почетку њему би дат засебан дворцац, са потпуним издржавањем од цара, али му беше забрањено излазити из дворца. Потом Стефан би са своје двоје деце премештен у цариградски манастир Пантократора (= Сведржитеља) под надзор игумана, без чије дозволе Стефан није смео никога примати нити с ким разговарати. Но дивни Стефан храбро подношаше тегобе заточења; и често говораше себи: Трпи, Стефане! јер је Господ рекао: Трпљењем својим спасавајте душе своје (Лк. 21, 19). И не престајаше благодарити Бога, опомињући се речи светог Апостола: "и бивајте благодарни" (Кол. 3, 15). И често се мољаше и многа метанија прављаше. А када се манастирска братија скупљала на богослужење, он је први долазио и непомично стајао до краја службе, тако да су се његовој бодрости и ревности дивили и настојатељ и сва братија. Зато сви љубљаху Стефана и указиваху му пажњу. И често долажаху к њему на духовне разговоре. Све то не остаде непознато и самоме цару. Слушајући о похвалном живљењу заточеника, цар га је често призивао к себи у царски двор, разговарао с њим о душекорисним стварима, и заједно с њим обедовао.

У то време испрени присталица Запада "начелник акиндинатске јереси", Варлаам, узбуђиваше Цариград својим схоластичким испадима о Таворској светлости. Блажени патријарх Атанасије осуди Варлаама на сабору, али препредени Варлаам нађе себи присталице на двору и узнемираваше престоницу. При једном разговору између цара и краљевића Стефана о душекорисним

стварима и државним пословима, поведе се реч и о јеретику Варлааму. Цар упита Стефана шта мисли о Варлааму. Стефан одговори: Царе, неправедно је и недолично да ти, почастован царским престолом и постављен од Христа за пастира тако великом стаду, држиш непријатеље Његове у своје граду: њих треба да одгониш као вукове који упропашћују душе, и да певаш са Давидом: Омрзнух, Господе, оне који тебе мрзе (Ис. 138, 21).

Цар се удиви мудрим речима Божјега човека, и одмах заповеди да му Варлаама доведу свезана, и да се изагнају његови једномишљеници из царскога града, и да их не примају градови и села његове државе. Но Варлаам, хитно обавештен о томе од једног дворјанина, свог једномишљеника, тајно се укрца у лађу и побеже у Рим. - И тако Бог саветом свога угодника очисти земљу народа свога од зловерних јеретика.

Такова бејаше Стефанова ревност за побожност, таква мржња према јеретицима, таква вера ка Христу. Од тада цар још више заволе љубитеља врлине Стефана, и још више му се дивљаше. Па не само цар и манастирска братија, него и патријарх и све свештенство, и сви знатни људи у Цариграду и велможе, веома љубљаху и уважаваху Стефана због његових врлина и мудрости. Он смерношћу и говором привлачаше срца свију; н нека благодат сијаше из лица његова; а љубав што беше у њему, све је привлачила к њему.

И он, пун пламеног христољубља, увек хиташе ка Божјој љубави, упражњавајући молитву, пост, смирење, слушање свештених књига, а сврх свега милостињу. Јер он милостиње не остављаше. Од онога што му цар даваше и они око цара, он мало остављаше себи, ради најпотребније потребе, а остало предаваше у руке игуману ради раздавања сиротињи.

Један велможа српски, стари познаник и поштовалац Стефанов, посла Стефану по поверљивом служи знатну количину злата, желећи да му олакша заточеничко злопаћење. Посланик предаде злато Стефану и испоручи поздрав са много пријатељских речи и лепих жеља од пошљаоца. Стефан заблагодари добротвору, помоли се за њега Богу, па дозва игумана и даде му све злато да га подели сиротињи. Игуман мољаше Стефана да бар један мали део злата задржи за своје потребе, али он одби говорећи да му је сам Бог

досудио да живи у туђини и да га туђинци хране, зато послано злато треба дати онима који стварно оскуђевају - сиротињи. Доносиоца пак с љубављу задржа код себе неко време, па га онда отпусти да се врати у отаџбину. При испраћају он са много суза захваљиваше своме пријатељу - добротвору, и моли доносиоца да му пренесе ову његову усрдну молбу: да ће њему бити радост и утеха, ако новац, који би убудуће наменио њему, разда тамошњој сиротињи.

При крају пете године заточења, за време бденија уочи Светог Николе, Стефан стајаше на своме месту у цркви, и скрушена срца мољаше се из дубине душе. А када за време читања

Светитељева житија и чудеса он седе у сто и задрема, њему се опет јави Свети Никола, а рече му: Сећаш ли се шта сам ти рекао када сам ти се прошли пут јавио? - Стефан паде на земљу и рече: Познајем да си ти велики светитељ Николај, али се не сећам шта си ми рекао. - Свети Никола му рече: Рекао сам ти да не тугујеш, јер су очи твоје у мојој руци, и показао сам ти их. - Стефан се стаде присећати тога, и припавши к ногама Светитељевим, мољаше га да се смилује на њега. - Светитељ му рече: Што ти тада обећаш, ево сада сам дошао да испуним.

И осенивши крсним знамењем Стефана, дотаче се очију његових и рече: Господ наш Исус Христос, који слепоме од рођења подари вид, дарује и твојим очима њихов пређашњи вид. - И при тим речима Светитељ постаде невидљив. А Стефан се претрашен трже из сна; и дошавши себи стаде јасно видети као и раније. И узевши своју палицу, он изађе из цркве ходећи као што је као слеп и дотада ходио, оде у келију, и павши на земљу он се дуго са сузама мољаше и узношаше благодарност Богу за своје исцељење. После дуге молитве, повезавши очи убрусом као раније, он се поново врати у цркву, и стајаше као и обично на свом месту. А утаји од свих чудо које се десило с њим, и нико не сазнаде да му је вид враћен, све до дана када Богу би угодно да га врати у отаџбину и постави за краља Српског.

Не прође много дана после овог чудесног прогледања Стефановог, а његов млађи син, малолетни Душица, тешко се разболе, и за кратко време умре. Стефан то поднесе трпељиво, без роптања, понављајући речи блаженога Јова: "Господ даде, Господ

узе" (Јов. 1, 21), А предајући гробу тело свога детета, он подиже руке к небу и рече: Теби, Господе, предајем своје дете. Благодарим и славим Твоје човекољубље, Промислитељу добри, што си изволео примити плод утробе моје који још није искусио зло.

После тога блажени Стефан проведе још две године у заточењу. Иако је он трпељиво и благодарно подносио своје изгнанство као крст, додељен му промислом Божјим, ипак је желео да се врати у своје отачаство. И са том жељом он пише дирљиво писмо у Хиландар, где се у то време налазио српски епископ, касније архиепископ Данило, према коме је раније Стефан свагда гајио љубав и пријатељство. У том писму он живим бојама описује своје паћење, и моли епископа Данила да заједно са својим светогорским великим старцима посредује пред његовим оцем, краљем Милутином, и издејствује му милост и повратак у отаџбину.

Епископ Данило у Светој Гори сазва сабор чесних стараца, на коме с љубављу у Господу већаху о овој ствари. И решише, те написаше молебна писма: једно краљу Милутину, а друго архиепископу Никодиму. И изабраше неке од тих чесних стараца, да та писма однесу у Србију и посредују о повратку краљевог сина Стефана и унука Душана. Изасланици отпутоваше у Србију, и одоше преосвећеном архиепископу кир-Никодиму и предадоше му с усрдном молбом и љубављу оба писма. Преосвећени Никодим их пажљиво саслуша, и као ваистину муж добрих жеља и ревнитељ истините љубави, оде са њима христољубивом краљу, предаде му писмо и сам од све душе мољаше краља да услиши молбе свију њих. Красноречиво писмо и говори архиепископа Никодима и светогорских чесних стараца тронуше срце оца, и он им рече: Молбу вашу усвајам, и заповедам да буде ваша воља у свему што се тиче мога сина

У то време допутова у Србију из Цариграда као царев изасланик игуман манастира Пантократора, у коме провођаше своје заточење Стефан са сином. Овог игумана, човека мудрог и красноречивог, византијски цар Андроник посла к своме зету, српском краљу Милутину, да иште од њега војну помоћ против непријатеља грчкога царства. Пошто краљ сврши преговоре о томе, он позва игумана к себи на разговор насамом, и стаде га распитивати

о своме сину Стефану. Игуман подробно исприча оцу о врлинама, подвизима, трпљењу и мудрости његовог сина: и тврђаше да Стефан више вреди него све царске ризнице. И заврши благочестиви игуман овим речима: Ако хоћеш послушати мене: врати с чашћу себи свога сина, који је виши од човечанске части.

Све то веома потресе краља Милутина. Поред тога недавно беше умрла његова ташта, Симонидина мајка, царица Ирина, главна виновница непријатељства оца према сину. Због свега тога краљ Милутин донесе одлуку да врати сина. И посла изасланство цару Андронику са молбом: да сина његова Стефана са унуком Душаном упути натраг у Србију. Цар се веома обрадова томе, јер беше заволео Стефана и високо га је ценио. И дозвавши га к себи, он се опрости са Стефаном, грлећи га са сузама и дарујући га богатим даровима. Но Стефан све те дарове даде манастиру у коме је провео године свога заточења. Сва братија манастирска са тугом, сузама и молитвама испратише Стефана, осећајући се као да се растају са душом.

Тако после осам година заточења у туђини, Стефан се врати у своје отачаство са својим поодраслим сином Душаном. Сусрет са оцем је био потресан. Син је пао пред ноге оцу, отац је са сузама грлио сина. И у љубави Христовој помири се отац са сином. И даде Стефану на управу Будимљанску област у Зети, а унука Душана остави код себе. Од тога времена богољубиви Стефан постаде већи у љубави Христовој, и храњаше се у души неком божанственом сладошћу, и имађаше добре наде у свему.

Након три године, 29. октобра 1320. године, умре блажени краљ Милутин. Присталице маћехе Стефанове Симониде, изазваше метеж у корист њеног сина Константина, али већина српских велможа стаде на страну законитог наследника престола, старијег сина Стефана. И на Богојављење 1321. године Стефан би у Призрену у саборној цркви крунисан за краља од стране архиепископа Никодима и целог свештеног сабора српског. Заједно са оцем, по византијском обичају, крунисан би на краљевство и његов син - "Стефан млади краљ", коме беше име Душан. Стефан стаде владати под именом Уроша III. А пред крунисање Стефан скиде завој са очију, и свима би очигледно објављено и показано чудесно

повраћење вида Стефану молитвеним посредовањем великог чудотворца Светог Николе. И тако се сви уверише да Стефан види као и остали људи.

Међутим брат Стефанов, син Симонидин, Конетантин сабра војску већином од туђинаца, и крену против Стефана, захтевајући од њега да му уступи краљевски престо. Стефан са своје стране скупи војску и крену у сусрет Константину. Али пре но што је дошло до битке, Стефан упути брату писмо, молећи га да не ратује против своје отаџбине. У писму Стефан писаше Константину: "Стефан, по милости Божјој краљ Срба, веома жељеном брату наше моћи Константину жели здравље. Чуо си шта се догодило са мношвом промишљању Бога који све удешава на добро. Помилован Богом, постављен сам за краља отачком наслеђу, да народом владам страхом Божјим и правдом, по примеру предака. Зато престани са оним што си предузео; дођи да се видимо; прими друго место у краљевини, као други син, а не ратуј са туђинима против свога отачаства; пространа је земља наша, има у њој доста места и за мене и за тебе. Ја нисам Кајин братоубица, већ друг братољубивом Јосифу. Речима Јосифовим говорим теби: Не бој се, ја сам Божји. Ви сте мислили зло по мене, али је Бог мислио добро по мене (1 Мојс. 50, 20)". - Међутим Константин не хте да прихвати позив љубави, него крену на Стефана и сукоби се са његовом војском. У жестокој битци сам Константин би убијен, а његови људи пређоше Стефану.[64]

Против Стефана устаде са намером да му отме престо и његов брат од стрица Владислав, син Сремског краља Драгутина, брата Милутинова. Али се и ова побуна заврши добро по Стефана: Владислав би приморан да се покори Стефану, када увиде да Србија није за њега већ против њега. - А краљ Стефан, уколико му Бог више помагаше, он утолико биваше све смиренији и смиренији; често постељу своју квасаше сузама, не само ноћу, него и свакога дана савест своју омиваше сузама, називајући себе црвом а не човеком, и сматрајући себе земљом и пепелом. У краља Стефана све одисаше страхом Божјим и побожношћу; и владаше он мудро и богоугодно, човекољубиво и богољубиво.

После смрти своје прве супруге, бугарске принцезе, краљ Стефан је још двапут ступао у брак: са Бланком, ћерком Филипа Тарентског, херцога Ахајског;^[65] и после смрти ове друге жене, са Маријом, ћерком Солунског намесника Јована Палеолога.

У мирно време краљ Стефан се стараше о благостању својих поданика и о Цркви, јер сијаше врлинама као сунце. Он потврђиваше пређашње повеље; стараше се о чистоти вере и уништењу јереси у границама своје државе. Један савременик пише о њему ово: "Господ га изабра и прослави за отаџбину, као звезду светлу и јарку; он утврди отачаство своје; освоји многе градове и области; развеја непријатеље своје. Он посла сина свога против безбожних и нечестивих бабуна. Он Божјом помоћу однесе победу над њима". - Бабунима су се називали богумили, опасни јеретици, који су живели у планинском крају Бабуни, код Прилепа, и одонуд чинили разбојничке нападе на православне.

Под краљем Стефаном Србија је не мало година уживала потпун мир; није било унутрашњих метежа, ни ратова са суседима. Благочестиви краљ Стефан бавио се делима добротворства и подизањем и украшавањем храмова Божјих, како у своме отачаству тако и ван његових граница. Међутим при крају његовог краљевања букну жестоки рат са суседним једноверним Бугарским царством. За време Милутинова краљевања у Србији Бугарска, раздирана унутрашњим метежима и разоравана упадима, беше знатно ослабила и није се могла равнати по моћи са Србијом. Када видински деспот Михаил постаде бугарским царем,^[66] он уједини разједињене бугарске области, и притом жељаше да поврати неке градове које Србија беше заузела. А кад ојача, цар Михаил нанесе горку увреду краљу Стефану. Ожењен рођеном сестром Стефановом, ћерком краља Милутина Недом, цар Михаил без икаквог разлога отера од себе своју жену Неду са малим сином Стефаном, затвори је у манастир, а ожени се Теодором, сестром претендента на византијски престо Андроника Млађег, удовицом бугарског цара Светослава. Непријатељство између два суседна владара би још више појачано тиме што српски краљ држаше страну законитог византијског цара Андроника Старијег, који српског краља Стефана беше заволео још за време његовог

заточеништва у Цариграду; бугарски пак цар Михаил зближи се са супарником Андроника Старијег, његовим унуком Андроником Млађим, коме и пође за руком да отме царски престо своје деди. Андроник Млађи и Михаил бугарски склопише одбрамбени и нападни савез против Србије. И ова два савезника решише да једновремено нападну Србију у 1330. години.

Краљ Стефан је знао за ове припреме, па се и сам постепено спремаше за одбрану отаџбине, снабдевајући се оружјем и војском. У то време Стефанов син Душан беше већ потпуно зрео човек и помагаше оцу у војним припремама.

Бугарски цар Михаил крену у ратни поход на Србију у лето 1330. године. Његова је војска бројала осамдесет хиљада људи; у њој беше врло много најамних Татара и Молдована. У то исто време, према договору, на Србију крену са својом војском и византијски цар Андроник Млађи. Војска у њега беше мала. Он распореди своју војску дуж јужне границе Србије, и одлучи да не чини никакав напад док не види чиме ће се завршити бугарски судар са Србима.

Обавештен о свему, краљ Стефан, желећи као хришћанин да избегне крвопролиће, упути писмо бугарскоме цару молећи га да одустане од проливања крви. У том писму он писаше: "Зашто си кренуо да погибији излажеш бугарски и српски народ? Што је Богом даровано теби, то ти имаш у својим рукама, и буди задовољан тиме, а туђе не жели, не жели оно што је Бог даровао другима. Ако си пак толико ратоборан, онда иди у рат против иновераца, а не на Христове људе, чији сам по благодати Христовој пастир, који те ничим није увредио. Помисли, колико се крви има пролити, колико мајки уцвелити, колика телеса са обе стране бити изложена птицама и зверима за храну? Опомени се, колико ће одговарати Богу онај који их је погубио! Остави нас на миру. Сам владајући оним што теби припада, врати се к својима. Јер они који желе да отму туђе, изгубиће и своје. Тако суди Свевидеће Око".

Прочитавши писмо, цар Михаил се страховито разјари, и претећи Стефану одговори осионо: "Ако сутра, када сунце гране, српски краљ не дође к мени и не падне покорно преда мном, да ногу непобедиве моћи наше ставим на његов врат, онда ћу наредити да га са срамом доведу везана и предаћу га најстрашнијој смрти".

Када краљ Стефан чу овакву поруку, уздахну и рече: Господ ми је помоћник; не бојим се. Шта ће ми учинити човек? Слободно ћу гледати у непријатеље своје (Пс. 117, 6-7). И дозвавши војводе заповеди им да уреде војску и спреме за борбу. А сам остаде у своме шатору, и сву ноћ проведе у молитви. Сутрадан изађе из шатора озарена лица, повери војску своме сину Душану, и говораше им: Идите, децо, у име Христово; нека се изврши Његов праведни суд. Будите храбри! У Светом Писму пише: Једни на бојним колима, други на коњима, а ми именом Господа Бога нашега (Пс. 19, 8). Нека се не устраши срце ваше гледајући на множину наших противника. Уздам се у Господа, да ће Он и сада, као некада, послати анђела Свог, да сруши гордељивца пред вама. Јер Бог се супроти гордима, а смиренима даје благодат (1 Петр. 5, 5).

Оваквим својим богомудрим речима краљ удахну у срце свима неку божанску силу, и посла их у борбу. А сам, оставши у шатору, паде лицем на земљу и ронећи сузе мољаше се Богу, дародавцу сваке победе. Војска пак српска, предвођена храбрим краљевим сином Душаном, крену на Бугаре, и код Велбужда^[67] се војске сукобише. Настаде страховита битка, у којој Душан показа пример личне храбрости. Бугарска војска би разбијена и пометена, и даде се у бекство. И сам цар Михаил наже бегати, али га српски војници ухватише, приведоше Душану, и ту му би одсечена глава. После овог пораза, сва се бугарска војска предаде Србима.

Битка код Велбужда одиграла се у суботу 28. јула. Сутрадан, у недељу, краљу Стефану свечано би показан ратни плен: оружје, скупоцене царске хаљине и остале принадлежности, и дивни коњи. Пред краља бише доведене и заробљене бугарске велможе. Када ове велможе угледаше леш убијеног цара Михаила, они молише краља Стефана, и краљ нареди да се убијени бугарски цар са свима почастима сахрани у српском Нагоричанском манастиру светог Георгија, задужбини краља Милутина.

Пошто узнесе благодарност Господу Богу за даровану победу, краљ Стефан извести о томе своју супругу Марију и српског архиепископа Данила са целим српским сабором овом посланицом: "Нека се зна да помоћу Божјом и молитвеним посредовањем светог господина нашег, преподобног Симеона и светитеља Саве, и

молитвама вашим, заузимањем и укрепљењем и силом Светога Духа наоружаван и штићен, ја, српски краљ, са милим сином нашим Душаном, и са нашим војницима, децом мога отачаства, злобног непријатеља нашег, цара бугарског, који осиноно насрну са много туђинаца на наше отачаство, победих у битци код Велбужда на нашем земљишту; и самог цара убих и велико богатство и сјај њихов узех помоћу Божјом. Радујући се због овога, узнесите дужну хвалу Богу. А ми крећемо на далеки пут у Бугарску земљу".

И краљ Стефан, заједно са својим сином, праћен заробљеним бугарским велможама, крену у Бугарску да заведе поредак. У сусрет њему изиђоше велможе, који беху остали управљајући градовима и покрајинама; на челу њиховом налажаше се Бјелаур, брат убијеног цара Михаила. У име целе Бугарске они нуђаху да буду под влашћу српскога владара, и беху готови на стапање Бугарске и Србије у једну државу. Но Стефан то не хтеде. Његова је жеља била да на бугарски престо доведе своју увређену и осрамоћену сестру Неду са њеним сином Стефаном. Зато упути нарочито изасланство к сестри у манастир, у коме беше затворена, позивајући је да заједно са сином дође у бугарску престоницу Трново. Када она дође са сином, краљ Стефан објави бугарским велможама, да се он лично одриче од бугарског престола, а поставља за бугарског цара сина своје сестре Стефана (Шишмана II), кога су они дужни слушати, док сваки од њих може остати на својој ранијој дужности.

По повратку из Бугарске, краљ Стефан са сином Душаном убрзо крену са војском на границе Јужне Србије, да казни византијског цара за савез са Михаилом бугарским. Овај поход је трајао недељу дана. Али цар Андроник и не сачека долазак Стефана и његове војске, већ побеже са својом војском. Срби казнише Андроника: одузеше од Византије градове: Велес, Просек, Штип, Трешту и Добрун. Пошто поставише у њима војводе, обе војсковође се вратише: краљ у свој двор Неродимље, а син у Скадар.

После победа над спољним непријатељима, краљ Стефан се сав предаде добротворним делима, подизању и украшавању храмова Божјих, и другим богоугодним прегнућима, која су свагда сачињавала радост његовог живота. Ревностан љубитељ православних светиња, не само у своме отачаству него и ван њега,

христољубиви краљ је и раније, а нарочито сада, слао раскошне и богате дарове у Јерусалим и у сву Свету Земљу, у Египат и Александрију, на Синај, у Тесалију, у Цариград, особито у тамошњи манастир Пантократора. Изузетно богате дарове он је слао Светој Гори Атонској, посебно славној лаври Хиландару.

Сви ранији српски владари, претци краља Стефана, градили су задужбине. Тако и свети краљ Стефан одлучи да сагради храм Господу Христу из благодарности за сва добра која му је дао, нарочито после победе над Бугарима. За саветника и сарадника у овом потхвату он узе свог српског архиепископа Данила, кога је веома уважавао и волео. Са њим и најприснијим велможама он изабра дивно место Дечане на реци Бистрици што се улива у Бели Дрим, три сата хода од Пећи. Тај избор благослови архиепископ Данило, и освети место. И одмах се приступи грађењу манастира.

Богољубиви краљ позва уметнике и мајсторе из свих крајева своје простране краљевине. И поче се са радом. Сам краљ пребиваше ту у шатору, и надгледаше послове. На огромном простору, измереном за манастир, најпре се унаоколо подиже тврђава са високим бедемима и кулама на њима; са јужне стране налажаше се манастирска капија, и на њој највиша кула. Са унутрашње стране на зидовима бедема унаоколо бише начињене келије за монахе, као нека птичија гнезда. Би саграђена и огромна трпезарија, нарочито уметнички украшена. Начињена би кујна и пекара. За игумана би подигнуто посебно великољепно здање. Но изузетна пажња и главна брига би посвећена грађењу величанственог храма Вазнесења Господња усред манастирског дворишта унутар тврђаве. Огромни храм би сазидан од разнобојног тесаног мермера, украшен изврсном резбаријом, мермерним стубовима и сводовима чудесне уметности и лепоте. И споља цео храм беше састављен од веома дивног мермера црвеног и белог, али тако уметнички спојеног, да се добија утисак као да је лице целог храма један камен. У свему и по свему би подигнут чудесан и величанствен богодоличан храм.

Величанствености и красоти спољашњег изгледа храма одговарала је унутрашња украшеност храма: све од тесаног камена, злата и другог скупоценог материјала. Храм би богато снабдевен

црквеним богослужбеним потребама, златним и сребрним сасудима, скупоченим одежама, украшеним бисером и драгим камењем, свиленим тканинама.

Завршивши грађење и украшење богодоличног храма и манастира, богољубиви краљ Стефан одреди за настојатеља равноангелног по животу испосника Арсенија. И храм би свечано освећен сабором српског духовништва, на челу са архиепископом Данилом. А за издржавање манастира краљ повељама својим поклони манастиру многа имања у разним местима своје простране краљевине.

Осим малог олтара с јужне стране великог олтара у част свог покровитеља и заштитника светитеља Николаја, свети краљ подиже затим посебну цркву светом Николају изван манастира у близини, за свагдашње слављење овог светог оца.

Свети краљ Стефан Дечански увек се одликовао љубављу према сиротињи и жалостивошћу према јадницима, а сада се он свом душом предаде тој врсти брига и старања. На три километра од Дечанске обитељи он подиже посебан манастир за неговање болесника, богаља и престарелих из целе његове краљевине. Огромна одељења ове богоугодне установе беху снабдевена креветима и свима осталим потребама. Сабрана би многобројна братија за неговање јадних страдалника. Сам краљ је често посећивао овај манастир. За њега беше радост помагати тим јадницима. Некада се појављивао тамо као краљ, и тешио те паћенике; а некад је долазио као прерушени војник и делио богату милостињу. Жалостиве душе, он је често грлио те страдалнике и са сузама их целивао. И ову установу краљ је богато издржавао својим огромним прилозима. Из свих крајева Србије тамо су се стицали болесни и богаљи. И једни су, по оздрављењу, уступали место другим болесницима, а многи су остајали ту до краја свог паћеничког живота.

На кратко време пред смрт, светом краљу се јави у сну његов свагдашњи заштитник и помоћник, свети Николај Чудотворац, и рече му: "Стефане, припремај се за одлазак, јер ћеш убрзо предстати Господу". - Пробудивши се од сна, он се са сузама радосницама баци на земљу и благодараше Бога и весника доброга пресељења. Јер је

чезнуо да се ослободи земаљске вреве и ка Христу отиде. Затим дозвола настојатеља манастира, напред споменутог Арсенија, предаде му много злата, и рече му: "Часни оче, мој живот се ближи крају, узми ово злато и чувај га за манастирске потребе". - Онда му даде друго злато за потребе оних блажених страдалаца. И од тада он све ноћи до часа молитвеног правила провођаше ходећи по граду и делећи милостињу невољнима.

Но кончина светог краља Дечанског би мученичка, јер он пострада од свога сина Душана. Душан је владао Зетом. Себичне велможе, које су служиле код њега, стадоше га наговарати да оцу отме престо и постане краљем целе Србије. Они плашаху Душана да ће он доживети да буде ослепљен, као што и његов отац би ослепљен од његовог деде Милутина. Душан поверова њиховим клеветам, и у његовој области диже се побуна против краља - оца.

Свети краљ предузе мирне мере да утиша побуну, и после дугих преговора он се виде са сином, који обећа да неће предузимати ништа против њега. Али велможе су друго мислили и друго желели. Они стадоше говорити Душану да му отац спрема замку, и да ће га погубити. Верујући томе, Душан науми да бежи из отачаства у туђину, али му велможе не дозволише, и поново наговараху Душана да сврши са оцем.

После састанка са сином, свети Стефан живљаше мирно час у једном час у другом замку, посвећујући се делима добротворства, и не предузимајући никакве мере за своју безбедност. У време када се он налажаше у усамљеном планинском замку Петричу, близу Неродимља, изненада наиђоше тамо зетске велможе са Душаном на челу, опколише замак и ухватише светог краља са целом породицом. Душан нареди те краља одвезоше у далеки, усамљени и неприступачни замак Звечан,^[68] а жену и децу у друго место.

Но тиме се ствар не оконча. Одлука би донесена да краљ Стефан буде погубљен. По наређењу Душана, у Звечан бише упућени неки од најповерљивијих људи његових, и они удавише светога краља у замку, 11. новембра 1336. године.^[69]

И тако свети краљ сконча мученички. Блажену душу његову свети анђели Божији прихватише и Господу Христу узнесоше. А многострадално чесно тело светог мученика би доведено у

задужбину светога краља, манастир Дечане, и свечано сахрањено у цркви Вазнесења Господњег у гробници коју свети краљ за живота свог беше себи начинио. И тако он као неко сунце телом зађе под земљу. Говорило се онда да је свети краљ умро природном смрћу, али су убрзо сви дознали истину и гледали на покојнога краља као на мученика.

Након седам година еклесиарху манастира Дечани јави се у сну неки необичан и неисказаном светлошћу озарен човек и нареди да извади из земље тело покојног краља страдалца Стефана. - Еклесиарх у страху исприча своје виђење игуману, Опрезни игуман успокоји еклесиарха, уверивши га да је то обичан сан. Но после неколико дана еклесиарху се понови то исто виђење. И еклесиарх опет извести игумана. Најзад, трећи пут тајанствени човек се јави не само еклесиарху него и игуману, строго им наредивши да ураде што им заповеда. Тада игуман извести о томе архиепископа. Архиепископ сазва архијерејски сабор, и црквени клир, и са њима дође у Дечане. После молепствија отворише гроб краља Стефана, и из њега се по целој храму, а и око храма, разли диван миомир; и сви угледаше нетљене мошти светог мученика. Тада се догодише неколико чуда: слепац један једва се кроз народ пробрине до светих моштију, и када лице своје положи на груди светитељеве, прогледа. И многи други: хроми, ослабљени, неми и глуви, исцељиваху се, дотичући се са вером светих моштију светога краља.

Како тада, тако кроз векове све до сада, свето тело светога краља и данас потпуно цело почива у кивоту пред иконостасом у чудесном храму манастира Дечана, и чини чудеса неизбројна, исцељујући не само православне него и иноверце. Таква је милост, такво човекољубље, христоносног и христољубивог краља Српског, светог Стефана Дечанског, чијим богопријатним молитвама нека Господ благи и нас грешне помене у Царству Свое. Амин.

МОЛИТВА

СВЕТОМ ВЕЛИКОМУЧЕНИКУ СТЕФАНУ ДЕЧАНСКОМ

О СВЕТИ царе и христољубиви Великомучениче, од раног детињства волео си Господа Христа и страдања за Њега, - научи и

нас многогрешне волети Њега и радосно страдати за Њега, јер би нас то обновило, очистило, осветило, и за Царство Небеско припремило. Греси наши одбацише нас далеко од Бога нашег, но ти нас богопријатним молитвама својим приведи Богу, што пре приведи, да нам се душе не угуше у гресима и страстима. Свега си себе привео незаменљивом Богу и Господу нашем Исусу Христу живећи Њега ради и страдајући Њега ради, - научи и нас, живети Њега ради и страдати Њега ради. Знамо, Истина Његова ослобађа од греха, и од робовања ђаволу кроз робовање греху. Ти нас, самилостиви Светитељу, молитвеним посредовањем својим ка Господу научи и загреј љубити Истину Његову и живети њоме, еда бисмо се ослободили робовања ђаволу кроз наше ситне и крупне грехе. Сваки грех је лажов; обећава мед а даје отров и јед, обећава рај а ствара пакао, обећава сласти а производи страсти. Кроз сваки грех ми лажемо себе. Зато те молимо, богољубиви царе, научи нас мрзети грех, јер се и у најмањем греху крије ђаво; и одушеви нас свом душом волети Господа Христа, јер Он једини спасава људе од греха и ђавола.

Твој живот на земљи, свети царе, био је - молитвено стајање пред Господом, и свесрдно служење Господу; научи и нас молитвено стајати пред Господом и свесрдно му служити у све дане живота нашег. Многа искушења нападају на нас; но ти нас, самилосни Праведниче, спасавај од њих, да не погину душе наше - од лењости наше, од лакомислености наше, од похотљивости наше, од властољубља нашег, од гордости наше, од сластољубивости наше, од празнословља нашег, од среброљубља нашег, од гневљивости наше, од човекоугодништва нашег, од неразумног страха нашег, од маловерја нашег, од полуверја нашег, од неверја нашег. Спасавај нас од свега тога, утврђујући нас благодатном помоћу својом: у Еванђелској љубави, у еванђелској вери, у еванђелској нади, ревности, посту, смирености, кротости, трпљењу, исповедништву, у еванђелској Истини, Правди, Неустрашивости, и у сваком добру еванђелском.

О, богочежњиви царе, ревновао си за Истину Христову мученички, и пострадао за њу великомученички. Запао и нас светом ревношћу, да и ми јуначки страдамо за њу, и кад устреба -

мученички радосно пострадамо за њу, те да се и у нама грешнима и недостојнима прослави свесвето и свеспасоносно Име незаменљивог Бога и Господа нашег Исуса Христа = Вечне Свеглости наше, Вечног Живота нашег, Вечне Радости наше у обадва свега.

Ми многогрешни потомци твоји, свети царе, патимо или од маловерја, или од полуверја, или од кривоверја, или од неверја. Молимо те и преклињемо, док нам савести наше нису сасвим издахнуле, притекни нам у помоћ: молитвама и сузама својим ка Господу спасавај нас маловерне - од маловерја, нас полуверне - од полуверја, нас кривоверне - од кривоверја, нас неверне - од неверја, и утврди на с у светој и свеспасоносној вери твојој православној: да по угледу на тебе и ми њоме и ради ње живимо, њу свим срцем љубимо, у њој херувимски стојимо, њу свим бићем исповедамо, за њу радосно страдамо, жртвујући све за њу, па и саму душу своју.

Знамо, из твога живота и мученичког страдања знамо, богославни Великомучениче и царе, да је највиша вредност, и једина свевредност твога земаљског царства, био Једини Истинити Бог свих светова - Господ Исус Христос, и служба Њему и љубав к Њему. Свима и свему ти си претпостављао љубав к Њему; зато си и великомученички радосно пострадао исповедајући Божанску Истину Његову, Божанску Правду Његову, Божанску Веру Његову. Научи и нас, христочежњиви Исповедниче: да и ми Господа Христа претпоставимо свима и свему; да и ми Њега љубимо изнад свега; да и ми Њега неустрашиво исповедамо и пред људима, и пред Анђелима, и пред ђаволима; да и нас никакво страдање за Њега, никаква смрт за Њега, не уплаши и не одвоји од Њега. О, дај нам свете силе и свете снаге да будемо Његови, само Његови у свима световима, у којима живи људска душа. Јер знамо, јер осећамо, свим срцем и свом душом знамо и осећамо, да је Он: вечна радост наша - Радост изнад свих радости; вечна Истина наша - Истина изнад свих истина; вечна правда наша - Правда изнад свих правда; вечна љубав наша - Љубав изнад свих љубави; вечни живот наш - Живот изнад свих живота; вечно блаженство наше - Блаженство изнад свих блаженстава. За Њега живети, за Њега по хиљаду пута на дан умирати, - о! дај нам те ревности, тог усхићења, тог умилења, христољубљени царе и христочежњиви Великомучениче! Њега

моли, Њега умоли, да се и у нама, твојим многогрешним потомцима, врши Његова свега Божанска вола, сада и увек и кроза све векове. Амин.[70]

**СПОМЕН СВЕТОГ
УРОШИЦЕ,
кнеза Српског**

УРОШИЦА беше син краља Драгутина. Он и у браку очува целомудреност и чистоту. Упокоји се млад и би погребен у манастиру Ариљу. Он толико угоди Господу, да му из гроба течаше миро.

**СПОМЕН БЛАЖЕНОГ
МАКСИМА,
Христа ради јуродивог, Московског Чудотворца**

МИЛОСРДНИ Господ открио је неколико путева за спасење и достизање вечнога блаженства. Од тих путева најмучнији и најтежи јесте подвиг добровољног јуродства, добровољне сулудости Христа ради. Блажени Максим изабра себи тај пут, и непоколебљиво иђаше њиме до саме кончине своје. Одрекавши се од свих удобности живота, он скоро наг хођаше по улицама града Москве, трпећи и мраз и жегу. Својим изрекама он многе одвраћаше од зла и сокољаше на подвиге. Он често говораше: "Иако је љута зима, али је сладак рај". "За трпљење Бог даје спасење". "Бог је велики, долијаће неправди. Нити ће Он тебе, нити ћеш ти Њега обманути". "Сваки се крсти, али се сваки не моли".

Блажени Максим подвизавао се у првој половини петнаестог века. Беху то тешка времена за Руску земљу: ропство Татарско, глад,

суше и куга мучаху народ. Својим трпљењем свети Максим учаше људе трпљењу. Водећи убоги живот, он жељаше да и други, због привремених земаљских богатстава, не заборављају на своју душу, и одвраћаше московске трговце од неправедног трговања: "Заклетва издашна, а савест продајна. По бради Аврам, а по делима Хам".

После таквих подвига блажени Максим се престави једанаестог новембра 1433. године, и би сахрањен у цркви светих Бориса и Гљеба у Варварској улици. Господу би угодно да свога угодника прослави чудесима. Тако, на светитељевом гробу 1506. године би исцељен човек, коме беше згрчена нога. Године пак 1547. августа тринаестог бише откривене нетљене мошти блаженог Максима, и тада би установљено празновање светитеља. Потом би подигнута црква у име светога Максима, и у њу пренесене његове свете мошти. И многа исцељења бивају од ових светих моштију у славу Божију. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДРАКОНА

ЖИВЕО у време цара Диоклецијана и Декија, игемона Никејског. Родом из села Аравраке. Видевши како неправедно гоне и кољу хришћане, изађе пред игемона Декија и исповеди Христа, изобличивши многобоштво. Потом би ухваћен, мучен, бачен у тамницу и на крају посечен мачем.

НАПОМЕНЕ:

1. Котуан - древни град у Фригији. Фригија - велика област Мале Азије.
2. Оба цара царовали заједно од 284. до 305. године. Диоклецијан на Истоку, Максимијан на Западу.

3. Александрија - знаменити град, основан Александром Великим око 333. године пре Христа на јужној обали Средоземног Мора; некада био центар науке и први трговачки град у свету; у почетку четвртога века постао центар хришћанства и седиште патријарха.
4. Царовао од 306. до 336. године.
5. Исаврија - мала панонска област у Малој Азији; граничила: са истока Ликаонијом, са севера - једним делом Фригије, са запада - Писидијом, са југа - Киликијом. Главни град био Исавра (сада Улубунар), веома богат и многољудан.
6. Антонин - цар Римски, више познат под именом: Марко Аврелије Философ, царовао од 161. до 180. године.
7. 1 Мојс. 4, 4.
8. 1 Мојс. 5, 24.
9. 1 Мојс. 6, 9.
10. Јак. 5, 10-11.
11. Дан. 3, 50.
12. Августопољ, познат такође под именом Сарагосе. Главни град Сарагоске области, на обали реке Ебро у Шпанији.
13. Валенсија - главни град Шпанске покрајине истога назива; један од најлепших и најзначајнијих градова Пиринејског полуострва.
14. Свети Викентије пострада 304. године. Свете мошти његове почивају у Риму, у цркви његовог имена, у манастиру изван града.
15. Константин V Копроним - царовао од 741. до 775. године.
16. Царовао од 775. до 780. године.
17. Олимп - гора у Мизији на Фригијсковитинијској граници у Малој Азији. Ту се налазио знаменити манастир "Символи", у коме се подвизавао преподобни Платон исповедник. Спомен његов 5. априла.
18. То је било 781. године.
19. Овај манастир основан 782. године.
20. Спомен светог Јосифа Црква празнује 26. Јануара.
21. У октобру 790. године, када Константину беше двадесет година.
22. Прва му супруга беше Марија, унука светог Филарета Милостивог, кнегиња из града Амније, Јерменског племена;

Константин ступи са њом у брак по вољи своје матере. Други царев брак са Теодотијом, која дотле беше дворска дама, би закључен 795. године.

23. Готи су у то време живели на доњем Дунаву.

24. То би године 796.

25. Тојест Кримски презвитери и монаси. У то време на Криму је било много грчких колонија, основаних у дубокој старини.

26. У то време папом Римским беше Лав III (795-816. год.).

27. Агарјани, тојест муслимани - Арабљани, који су се тако називали по Агари, мајци Исмаила, од кога је и произашло племе Арабљана. У то време, користећи се смутњама на Византијском двору, Арабљани су вршили пљачкашке налете на покрајине Византијске царевине.

28. У Римској и Источној, Византијској царевини, патрицијима су се називала лица највишег сталежа. Антипатима = проконзулима су се називали царски намесници у покрајинама и областима.

29. Манастир "Неуспављивих" у Цариграду основао је у петом веку преподобни Александар (1- 430. год.). После његове смрти монаси ове обитељи преселише се у Витинију, северозападну област Мале Азије; ту основаше свој манастир, и доцније се опет вратише у Цариград. Монаси ових манастира називали су се "Неуспављиви", што се у њиховим манастирима и дању и ноћу непрекидно вршило богослужење.

30. Преп. Теодор Студит би постављен за игумана Студитског манастира 798. године; и по називу овога манастира он је и прозван "Студит".

31. Св. пророк Мојсије Боговидац, да би успешно водио и руководио народ Израилски, изабра себи за помоћнике људе поштене и праведне (2 Мојс. 18, 19-27). Слично поступи и свети Теодор Студит, ради што успешнијег вођења и руковођења манастира и монаха.

32. Никифор I царовао од 802-811. г. За царовања Ирине био чувар државне благајне.

33. Прејемник св. Тарасија, св. Никифор I (Исповедник) патријарховао од 806-815. год.; упокојио се 826. год. Спомен

- његов празнује се 2. јуна и 13. марта. - Спомен пак св. Тарасија празнује се 25. фебруара.
34. То је било 809. године.
35. Тракија - област Византијске царевине, у североисточном крају Балканског полуострва.
36. Под варварима, који се даље називају Скити, овде се разумеју Бугари, који су 809. године под вођством Крума напали на северне покрајине Византијске царевине.
37. Никифор I царовао од 802. до 811. године. Његов син Ставрикије царовао само два месеца, а након три месеца после збацивања он умре.
38. Михаил I Рангава, пашеног Ставрикијев, царовао од 811. до 813. године. - На Византијском двору купропалатима су се називали старешине дворске страже.
39. Лав V Јерменин царовао од 813. до 820. године.
40. Авгар, кнез града Едесе, на једној притоци реке Еуфрата. По предању, још за живота Спаситељева, Авгар чу за Његова чудеса и упути му изасланике са молбом да дође к њему и исцели га од болести. Спаситељ му посла убрус са изображењем Свога лика. Додирнувши се убруса, Авгар доби исцељење. Тако је постао Нерукотворни образ (= икона) Спасов, који је доцније - 16. августа 944. године - пренет из Едеса у Цариград. - Опширније о томе видети под 16. августом.
41. Свети патријарх Никифор Исповедник би послан у заточење 1. марта на острво Проконис, у Мраморном Мору; а на патријаршки престо би доведен дворски чиновник Теодот, иконоборац. - Спомен Св. Никифора празнује се 13. марта.
42. Тропар Нерукотвореном образу Спаситељевом.
43. Аполонија - назив многих древних градова, Овде је реч о древном граду у Илирији, познатом као Једном од истакнутих средишта римске образованости. Метопа - тврђава Аполоније.
44. Вонита. или Бонит - у Малој Азији.
45. Светом Пасхалију, ондашњем папи Римском (817-824. год.).
46. Јерусалимском патријарху Томи I (+ после 820. год.).
47. Александријском патријарху Христофору (805-836. год.)
48. Под Асијом разуме се Мала Азија, или тачније - западни део њен.

49. Преподобни Николај Исповедник, доцније игуман Студитски, t 868. године. Спомен његов празнује се 4. фебруара.
50. То се догодило 819. године. - Смирна: древни знаменити град на западној обали Мале Азије; и данас - један од најнапреднијих градова Мале Азије.
51. Преподобни Тадеј Исповедник, ученик преподобног Теодора Студита; t 818. године. Спомен његов празнује се 29. децембра.
52. Михаил II Травлије или Валвос, тојест муцави, царовао од 820-829. године.
53. Халкидон - главни град Випиније, на северозападној обали Мале Азије, на јужном крају Цариградског мореуза, према Цариграду. У Халкидону држан Четврти Васељенски Сабор 451. године.
54. Звање магистар означавало је на Византијском двору једну од највиших придворних дужности. То је звање било веће од патрицијског.
55. Недалеко од Цариграда.
56. Децембра 821. године самозванац Тома, који је издавао себе за сина цара Константина VI и још при крају царовања Лава Јерменина прогласио себе царем у Малој Азији, дође под Цариград. Бојећи се да православни не пређу на његову страну, цар Михаил Валвос обећа да ће сазвати сабор ради измирења њиховог са гонитељима светих икона. Поводом тога свети Теодор Студит и дође у Цариград. Но сабор се не одржи, пошто самозванац би убијен од својих присталица, и за цара Михаила опасности не беше више.
57. Акрит - рт у Витинији, близу Никомидије, према Цариграду.
58. Преподобни Иларион Далматски упокојио се 845. године. Спомен његов празнује се 6. јуна.
59. Софроније био игуман Студитског манастира од 851-854. године.
60. Пафлагонија - област на северу Мале Азије.
61. Сардинија - велико острво у Средоземном Мору, на западу од Италије.
62. Краљ Милутин владао од 1282. до 1321. године. Свети спомен његов слави се 30. октобра.

63. Андроник II Старији, Палеолог, царовао од 1281. до 1332. године.
64. Симонида је отпутовала у Цариград и после прослављења моштију Св. Милутина, тамо ступила у манастир.
65. Област на југу данашње Грчке, на Пелопонезу.
66. Михаил Бдински или Видински (од града Видина на Дунаву) био бугарекјш царем од 1323 до 1330. године.
67. Данашњи Ћустендил.
68. Иза града Косовске Митровице, на левој обали реке Ибра.
69. Породимље, место благословено, место плодородно, постаде после тога за народ Неродимље, место проклето. - У повељи Дечанскога од 1330. године: Породимље; у повељи Душановој - Неродимље.
70. Ову молитву сачинио - многогрешни архимандрит Јустин (на Св. великомученицу Злату 13/26. октобра 1960. год. Манастир Св. Ћелије).

12. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА МИЛОСТИВОГ, патријарха Александријског

СВЕТИ Јован се родио на острву Кипру^[1] у кнежевској фамилији. Отац му беше кнез Епифаније. Од младости он би васпитан у побожности и страху Божјем. За њега страх Божји беше почетак премудрости. На наваљивање родитеља он се ожени и имаде деце. Али му по Божјем промислу убрзо умреше деца, а затим и жена, да би се он, ослобођен од служења телу, посветио духовном животу. Слободан од породичних обавеза, он узнесе благодарност Богу, и од тада он без икаквих препрека стаде усрдније служити Господу, често се молећи и чинећи сва богоугодна дела. Но нарочито он беше милосрдан и милостив према свима убогима и невољнима. Због таквих врлина Бог га прослави међу људима, и то не само равнима њему него га и сам цар поштоваше и слављаше. А када патријаршијски престо Александријски остаде без пастира, цар Ираклије,^[2] по промислу Божјем, одликова овог Јована патријаршијским чином. Иако Јован то не жељаше, но приморан он прими посвећење, и постаде архиепископ Александријске цркве.

Ступивши на патријаршијски престо, Јован се као пастир словесних оваца најпре постара да паству своју очисти од јереси, која тада смућиваше Христово стадо. Ту јерес основа неки Петар, звани

Фулон, иначе Кнафеј, Антиохијски псевдопатријарх; он се дрзну Трисветој песми додати хулне речи: Свети Боже, Свети Крепки, Свети Бесмртни, који си распет за нас, помилуј нас, - као да је у Господу нашем пострадао Божанство.[3]

Искоренивши ово јеретичко учење, свети Јован се сав посвети вршењу заповести Божјих и добротворним делима милосрђа. Ниједан сиромаш или убожјак не одлажаше од њега празних руку и ожалошћен; свима невољнима он даваше милостињу; све тужне он утешаваше не само речју него и делом; он гладне нахрањиваше, наге одеваше, заробљене откупљиваше, болеснике и путнике збрињаваше. Милостивост његова беше као огромна богата река која непрестано тече и напаја све жедне.

У почетку свога архипастирствовања блажени Јован сазва црквене економе[4] и Даде им овакав налог: Обиђите сав град, и попишите сву господу моју. - Економи га запиташе: А ко су то господа твоја, Владико? - Патријарх одговори: Они које ви називате просјацима и ништима; они су господа моја: јер ми могу пружити сваку помоћ ка спасењу и примити ме у вечне куће своје. - Економи поступише по налогу и пописах све просјацима које пронађоше по улицама, по болницама и по ђубриштима. Беше их на броју седам хиљада и пет стотина. И нареди свети Јован да се свима њима даје из црквених средстава све што је потребно за свакодневну исхрану.

У то време Персијанци нападоше на Сирију и Палестину, спалише свети град Јерусалим, узеше часно дрво Светога Крста и много хришћана одведоше у ропство.[5] Тада блажени Јован посла лађе са златом и пшеницом, да откупе заробљенике и укажу помоћ свима невољнима. На тај начин он милосрђем својим многе изведе из ропства и тамница на слободу, и избави од мука. Но пошто сваки није могао долазити к њему слободно, јер слуге његове не пријављиваху свакога који је долазио к њему, то он због тога одреди два дана у седмици, среду и петак, и у те дане са неколицином благочестивих људи он сеђаше крај црквених врата, примаше свакога, саслушавши његове молбе, пресуђиваше распре међу људима, штићаше оне којима је неправда учињена, мираще завађене. При томе свети патријарх говораше онима око њега: Када је мени увек слободан приступ ка Господу Богу моме, и у молитви

разговарам с Њим и иштем од Њега што хоћу, зашто онда да ближњем свом не дозволим слободан приступ к мени, да би ми казао своју муку и невољу и искао од мене што хоће? Треба се бојати Онога који је рекао: Каквом мером мерите, онаком ће вам се мерити (Мт. 1, 2).

Понекад се дешавало да к блаженом Јовану нико не дође са молбом када је он седео крај црквених врата; тада је он устајао растужен, и са сузама одлазио кући. При томе неки га понекад питаху: Зашто тугујеш и сетујеш? - Светитељ им одговараше: Сада смирени Јован ништа не нађе и ништа не принесе Богу за грехе своје. - А пријатељ његов, блажени Софроније,^[6] тешећи га говораше му: Заиста данас треба да се веселиш, оче, пошто овце твоје живе у миру, без распри и спорова, као анђели Божји.

Једном црквени економи обавестише светог Јована да међу просјацима стоје две лепо обучене девојке и просе милостињу. И упиташе га, да ли треба тим девојкама давати милостињу, као и осталим просјацима. Патријарх одговори: Ако сте Христове слуге и верни послушници смиреног Јована, онда дајите онако како Христос нареди, не гледајући ко је ко, нити распитујући за живот оних којима дајете. Знајте, ми дајемо не своје него Христово; зато дајимо онако како Он нареди. Ако пак помишљате да црквене имовине неће бити доста за тако велику милостињу, онда ја не желим да имам удела у вашем маловерју. Јер ја верујем Богу, да када би се просјаци целога света стекли у Александрију, желећи добити од нас милостињу, то и тада неће недостати наше црквене имовине.

И да би их спасао маловерја, свети патријарх им исприча ову ствар. Када, у својих петнаест година, бејаш на острву Кипру, ја једне ноћи видех у сну веома дивну девојку, у сјајним хаљинама и са маслиновим венцем на глави. Ставши близу моје постеље она ме додирну и пробуди. И ја будан видех њу не у сну него на јави где стоји преда мнош, и упитих је: Ко си ти, и како си се усудила да уђеш код мене? - А она, гледајући ме радосно и кротко, и смешећи се благо, рече: Ја сам најстарија кћи Великога Цара и прва међу кћерима Његовим. - Чувши то ја јој се поклоних. А она продужи говорити: Ако ме узмеш за своју другарицу. онда ћу ти ја издејствовати од Цара велику благодат, и одвешћу те пред Њега, јер

нико нема тако велику слободу пред Њим као ја. Њега ја сведох с неба на земљу и побудих да се обуче у тело људско ради спасења људи. - Рекавши то она по стаде невидљива.

Чудећи се овом необичном виђењу и размишљајући о њему, ја рекох себи: Заиста се у обличју девојке мени јави Милосрђе. Јер то сведочи маслинов венац на њеној глави, који је знак милосрђа. То потврђују и речи које та девојка изговори: "Ја Бога сведох с неба на земљу и побудих да се оваплоти". Створитељ, видећи човека где пропада, зажеле да га избави од пропасти, побуђен на то ничим другим до милосрђем, и савивши небеса из милости да помиљује Своје створење. Зато, ко жели да нађе милост у Бога, дужан је сврх свега имати милосрђе према ближњима и чинити милостињу. - Рекавши тако у себи, ја хитно устадох и кренух цркви у расвитак дана. Путем сретох наог сиромаша који дрхташе од зиме. Ја скидох са себе горњу одећу, и дадох је томе сиромашу, говорећи себи: "Сада ћу дознати, је ли истина оно што видех или обмана", - и пођох даље. Пре но што стигох до цркве срете ме неки човек у белим хаљинама, спусти ми у руке завежљај, у коме беше сто дуката, и рече: "Прими то, пријатељу". Ја примих с радошћу, али се одмах покајох што примих, помисливши у себи да ми то није потребно. Зато се окренух да завежљај вратим ономе који ми га даде, али га више не видех, нити га пронађох иако га брижљиво тражах. Тада схватих да је истина оно што видех а не обмана. И од тога времена кад год сам што давао убогим, ја сам проверавао да ли ће ми Бог узвратити за то стоструко, као што је рекао. И много пута проверивши то, ја се убедих да је стварно тако. Најпосле рекох себи: "Престани, душо моја, кушати Господа Бога свог".

Једном када свети патријарх иђаше у болницу да посети болеснике, - што он чињаше два или три пута недељно - , њега срете неки странац који прошаше милостињу. Светитељ нареди слуги да му да шест сребрника. Добивши сребрнике, странац отиде. Но желећи да испита дарожљивост светитељевоу, он се преобуче у друге хаљине, па другим путем опет срете блаженог Јована, и мољаше га говорећи: Смилуј се, господине, на бедног заробљеника. - Патријарх опет нареди да му се даду шест сребрника. А слуга тихо примети патријарху: Владико, та то је онај исти просјак који малочас доби

шест сребрника. - Патријарх, правећи се да не чује, поново нареди да му се даду шест сребрника. Добивши по други пут исту милостињу, странац опет промени одећу, па другим путем сретe патријарха, и по трећи пут прошаше милостињу од њега. А слуга опет рече патријарху: Владико, ово је онај што и први пут и други пут доби од тебе по шест сребрника; и ево сада проси по трећи пут. - Тада блажени одговори слуги: Подај му дванаест сребрника. Није ли то Христос који ме куша?

Један трговац, чије богатство потону у мору, постаде пуки сиромашак, и мољаше светог патријарха да му помогне. Светитељ му даде пет литри злата.[Z] Са тим златом трговац накупова много робе, па севши на лађу крену морем у друге градове. Али силна бура на мору поново му потопи лађу и сву робу, а он се сам једва жив спасе. И поново оде к светоме Јовану и исприча све што му се догодило. Свети патријарх му рече: Ти си имао друго злато, неправедно стечено, и помешао си га са црквеним златом које ти ја дадох. Због тога пропаде и једно и друго.

Рекавши то, светитељ му даде двоструко већу количину злата, десет литри. Међутим, трговца и по трећи пут снађе иста несрећа: сва му роба потону у мору. И он већ није имао више смелости да се јави патријарху, него сеђаше код куће и ридаше, посипајући главу пепелом и смерајући да сам себе убије. Сазнавши за то, патријарх призва трговца и рече му: Зашто падаш у очајање од муке? Уздај се у Бога, и Он те неће оставити. Сматрам да те је та несрећа снашла зато што си на неправедан начин стекао ту лађу.

Рекавши то, светитељ нареди да трговцу даду црквену лађу, пуну пшенице, па га онда отпусти. Добивши лађу са пшеницом, трговац крену морем. Но изненада дуну силан ветар, и вијаше лађу у непознату земљу. А трговац, угледавши У виђењу свога добротвора, светог Јована Милостивог, патријарха Александријског, где стоји на крми и управља лађом, испуни се надом, да ће се молитвама светитељевим ова пловидба завршити добро. И после пловидбе од двадесет дана и двадесет ноћи пристадоше уз обалу Британије. У тој земљи тада беше велика глад. И људи, дознавши да је у њихов град допловила лађа са пшеницом, веома се обрадоваше, и хитно покуповаше пшеницу. И тако трговац тај добро продаде пшеницу

тамо, добивши за једну половину злато, а за другу олово.[8] При повратку он сврати у Декапољ,[9] с намером да прода олово. Но он нађе да се сво олово претворило у злато. Обогативши се на тај начин, трговац се с радошћу врати у Александрију и исприча свима необично чудо које се догоди милостињом и молитвом светога Јована.

Једном приликом када светитељ иђаше у цркву, приступи му угледни благородан муж, коме лупежи беху покрали сву имовину, тако да он постаде пуки сиромашак. Сажаливши се што тако виђен и познат човек, од великог богатства изненада западе у крајњу беду, патријарх неприметно нареди слуги да каже црквеним економима, да томе човеку даду петнаест литри злата. А економи, видећи да је у црквеној благајни мало злата, оглушише се о патријархово наређење и дадоше само пет литри, а десет задржаше. Када се пак свети патријарх враћаше из цркве дома, њему приступи нека веома богата и виђена жена и спусти му у руке хартију, на којој беше написано да прилаже цркви пет стотина литри злата. Примивши хартију и прочитавши је, патријарх сазнаде од благодати живећег у њему Светога Духа, да та жена не даде све што је била наумила дати. А Бог то удеси тако зато што економи не дадоше све ономе убогом човеку, коме патријарх нареди да се да петнаест литри. Дошавши дома, патријарх призва економи и упита их: Колико дадoste човеку, покраденом од лупежа? - А они слагаше, говорећи: Петнаест литри злата, Владико, као што си наредио. - Светитељ онда изобличи њихову лаж, тврдичлук и непослушност, и рече им: Нека Бог од вас иште хиљаду литри злата, јер та благочестива жена имађаше намеру дати нам хиљаду и пет стотина литри. Али пошто ви, не послушасте мене, задржасте десет, то Бог удеси те жена задржа хиљаду. А ако мени не верујете, брзо ћете се сами потпуно уверити у то.

И патријарх одмах посла по ту жену, и у присуству економа упита је: Реци нам, госпођо, колико си, из љубави твоје к Богу, била намислила приложити злата цркви? - А она, видећи да се њена намера није утајила од светитеља, рече: Заиста, Владико, пре неколико дана ја реших и написах на хартији да ти у свете руке предам хиљаду и пет стотина литри злата. Но данас, када одвих хартију, ја нађох: реч "хиљаду" беше избрисана, не знам на који

начин, а само речи "пет стотина" стоје написане. И ја помислих у себи да Господу није по вољи да твојој светињи дам више од пет стотина литри. Тако и урадох. - Чувши то, економи се силно уплашише и постидеше, па припавши к ногама светитељевим мољаху опроштај.

Једном се због најезде иноплеменика[10] стече мноштво народа у Александрију, услед чега настаде велика глад. Хранећи безброј гладних људи, свети Јован потроши сву црквену имовину, па чак и дужан остаде хиљаду литри злата. А беше тада један клирик, који се после смрти своје прве жене по други пут ожени, и због тога се не могаше удостојити свештеничког чина. Тај клирик упути патријарху овакво писмо: Имам мноштво пшенице, коју сву желим преко твојих руку дати Христу. Поред тога још обећавам и сто педесет литри злата, само ме произведи за ђакона. - Светитељ га позва к себи, и корећи га што жели да за новац купи свештенички чин, говораше му: Покај се за свој грех и побој се Гијезијеве казне;[11] а Бог је моћан да нас и без твоје пшенице прехрани у време глади. - И док му свети патријарх тако говораше, дође весник и извести патријарха да су из Сицилије стигле две црквене лађе са огромном количином пшенице. Чувши то, патријарх паде на колена и узнесе благодарност Богу што не оставља оне који се уздају у Њега.

Добро је опоменути се овде кротости, смирености и безазлености светог Јована. Два клирика бише због неке погрешке кажњени привременим одлучењем. Један од њих, смиревши се покаја се, а други се, напротив, још више огорчи, и гњеван на патријарха чињаше страшне пакости. Чувши за то, патријарх намисли да овога призове к себи, да га благо и кротко посаветује да престане са својом злоћом. Али заборави да то учини, пошто сам Бог тако удеси, да би се велика Јованова смиреност и кротост обелоданиле на корист свима. И једног празничног дана, служећи у цркви божанствену литургију, блажени патријарх Јован сети се овог гњевног на њега клирика, а сети се и речи Христових: Ако принесеш дар свој к олтару, и онде се опоменеш да брат твој има нешто на те, остави онде дар свој пред олтаром, и иди најпре те се помири с братом својим (Мт. 5, 23-24); он изиђе из олтара, приђе томе клирику, паде му пред ноге и замоли за опроштај. А клирик,

видећи такво смирење свога патријарха, уплаши се, па и сам паде пред ноге његове, с плачем га молећи за опроштај. Помиривши се тако са својим клириком, свети патријарх се врати у олтар, и смело приношаше жртву, мирне савести изговарајући речи Молитве Господње: опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим (Мт. 6, 12). А клирик онај, поправивши се, стаде водити богоугодни живот, па се потом удостоји и свештеничког чина.

Но ево и други пример кротости светога Јована. Један гостионичар у Александрији веома погрдним и ружним речима нанесе срамоту светитељевом сестрићу Георгију. Дошавши к своме ујаку, Георгије му се с плачем жаљаше на тог гостионичара. А патријарх, видећи свог сестрића силно узбуђена и желећи да га умири, тобож гњеван на гостионичара, рече: Он худородни дрзнуо се да нанесе срамоту моме сестрићу! Бог је сведок, осветићу се томе увредиоцу, и поступићу с њим тако, да ће се сва Александрија чудити томе! - Умирен донекле овим речима свога ујака, Георгије престаде плакати. Тада кротки и смирени срцем Јован стаде говорити Георгију: Мили сине, ако хоћеш да будеш мој сродник, онда буди готов не само трпети увреде него и ране примити, и ради Бога све праштати ближњему. Желиш ли да се покажеш високородан? Онда ишти високородства не по крви него од врлине. Јер истинска високородност украшава себе не толико славом предака колико добрим делима и богоугодним живљењем. Умиривши на тај начин свога сестрића, светитељ дозва надзорника црквених прихода и нареди му да од гостионичара који је увредио Георгија не узима црквени разрез, који је он сваке године давао, и да га ослободи те обавезе. - Поступивши тако, свети патријарх заиста испуни обећање: уместо казне и одмазде он увредиоцу учини добро, чему се сва Александрија удиви.

Желећи да му сећање на смрт стално буде на уму, блажени Јован нареди да му направе мртвачки сандук, али да га не довршују. При томе он заповеди мајсторима да у све велике празнике долазе к њему и да пред свима громко говоре: Владико, твој мртвачки сандук још није довршен. Нареди да га довршимо, јер смрт долази као

лупеж, и не знаш у који ће час доћи. - Тако свети Јован стално имађаше на уму сећање на смрт, и свагда беше готов на одлазак.

Једнога дана к светитељу дође неки богати велможа, и догоди се те он виде светитељеву постељу, која беше покривена убогим покривачем. Отишавши својој кући, велможа посла патријарху покривач, чија вредност беше тридесет шест златника, и моли га да се покрива тим покривачем. Патријарх, не желећи да увреди велможу, на велику молбу прими покривач, и покри се њиме само једну ноћ. При томе он говораше себи: Тешко теби, кукавни Јоване, јер се покриваш скупоценим покривачем, а браћа Христова просјаци смрзавају се од зиме. Колико људи без куће и крова ноћују на ветру и мразу, и једва имају малу рогожу или нешто прња! Колико нагих леже на ђубриштима и дрхте од зиме, двоструко страдајући: од глади и хладноће, по сву ноћ без сна и глади, они умиру од мраза! Авај мени! колико је убогих који као Лазар желе да се насите мрвама што падају с моје трпезе! Тешко мени! колико је у овом граду странаца и намерника, који немају где главе склонити и кукавно проводе ноћи по улицама, и тако се злопатећи благодаре за све Господа Христа! А ти, Јоване, желећи да добијеш вечни покој, овде пребиваш у раскоши и спокојству, и имаш све што желиш: живиш у прекрасним палатама, носиш меке хаљине, пијеш вино, једеш одабрану рибу. И уза све то, покрио си се још и скупоценим покривачем. Чему се онда можем надати у будућем веку? О, бедни Јоване, истину ти говорим: нећеш добити вечно царство, него ћеш несумњиво чути што и еванђелски богаташ: примио си добра своја у животу своме, а просјаци примише зла (Лк. 16, 25). Бог је сведок, да се смирени Јован наредне ноћи неће покрити овим покривачем, него ће просјаци и убожјаци бити одевени од новца, добијеног за овај покривач.

Када свану, светитељ хитно посла покривач на пијац да се прода, да би се за добијени новац купила одећа убогим. Но када продаваху покривач, догоди се да туда пролажаше онај велможа који блаженоме Јовану поклони тај покривач. Видевши да је покривач изложен продаји, велможа га купи и поново посла патријарху Јовану са молбом да се сам покрива њиме. Светитељ прими покривач, али га опет посла на продају. Велможа, видевши

да је покривач поново у продаји, купи га, и опет посла патријарху молећи да се он сам покривачем послужи. Међутим скромни патријарх и по трећи пут посла покривач да се прода, но велможа га опет купи и посла патријарху. После тога блажени патријарх упути том велможи овакву поруку: Видећемо ко ће се од нас двојице уморити први, да ли ја који продајем или ти који купујеш и опет мени поклањаш. - На тај начин свети Јован доби од тог велможе много злата, које и раздаваше убогима.

Блажени умејаше и тврдице привући давању милостиње и среброљупце склонити на сиромасољубље. Знајући за неког епископа, по имену Троила, да је велики среброљубац и тврдица, свети Јован га једном одведе у болницу да посети болесне и убоге. Дознавши пак да Троил има при себи злато, он му рече: Оче Троиле, ево прилике за тебе да утешиш ову убогу браћу подавши им милостињу. - Но Троил, иако му се није хтело, од стида да се не покаже тврдица, стаде свима делити милостињу, почевши од првог до последњег; и утроши тридесет литри злата. Но потом стаде кајати се и туговати што толико злата раздаде убогима. И дошавши кући, Троил леже у постељу од муке и туге за раздатим златом. Међутим свети Јован посла по њега позивајући га код себе на ручак. Троил не оде, изговарајући се болешћу. Но патријарх, знајући да је туга за раздатим златом узрок Троилове болести, узне се са собом тридесет литри злата и оде у посету болесном Троилу. Дошавши код њега рече му: Ево, донео сам ти злато које у болници позајмих од тебе. Узми га, а мени дај својеручну записку, да мени предајеш ону награду која је од Господа била одређена теби за раздато злато. - "Угледавши злато, Троил се обрадова, и примивши га одмах оздрави. Па седе и написа ово: Боже милосрдни, дај награду господину моме Јовану, патријарху Александријском, за тридесет литри злата које ја раздадох убогима, јер ми он врати моје злато.

Добивши ову Троилову својеручну записку, патријарх одведе Троила код себе на ручак. Гостећи га, светитељ се у себи мољаше Богу за њега, да га избави од таквог среброљубља. И где, наредне ноћи Троил виде у сну необично дивну кућу, чија лепота беше неисказана, и над чијим вратима бејаше златом исписан овај натпис: "Обитељ и вечни покој епископа Троила". Троил се силно обрадова

тако прекрасној, за њега спремљеној кући. Али, изненада се појави неки величанствен и страшан муж, као царски кувикуларије,^[12] и рече слугама: Господ целог света нареди да се избрише тај натпис. - И слуге одмах избрисаше. Онда тај муж опет рече слугама: Напишите овако: "Ово је обитељ и вечни покој Јована, патријарха Александријског, које купи себи за тридесет литри злата".

Пробудивши се од сна, Троила сподаде страх и туга што изгуби кућу спремљену му на небу, и укораваше себе за среброљубље. Па уставши, он одјури к блаженом Јовану и исприча му своје виђење. Блажени Јован му са својом уобичајеном благошћу даде врло корисно поучење, па га отпусти с миром. Од тога времена Троил се поправи, и постаде веома сиромашољубив и милостив према свима.

Једном лађе које припадаху Александријској цркви, препуне робе, беху на Јадранском Мору. Одједном настаде страховита бура, и лађе умало не потонуше. Опасност беше тако велика, да су морали сав терет побацати у море. То би по допуштењу Божјем, да се кушање вере светог Јована нађе много вредносије од злата пропадљивог (ср. 1 Петр. 1, 6). А лађа беше тринаест на броју; вредност пак робе која се налазила у њима износила је три хиљаде и триста литри злата. Губитак тако велике имовине, којом је свети Јован могао дуго времена хранити и одевати сиротињу, он подношаше с благодарношћу, често понављајући речи праведнога Јова: Господ даде, Господ узне; нека је благословено име Господње вавек (Јов. 1, 21). А када к њему дођоше многа од најугледнијих грађана са жељом да га утеше у тузи, он им одговори: Ја сам крив за пропаст црквене имовине; јер да се нисам погордио умом што дајем велику милостињу, не би пропало на мору тако огромно богатство. Ја се погордих раздајући не своје него Божије. И ето Бог, желећи да ме смири, допусти такво осиромашење, јер сиромаштво смирава човека. Сада ја и сам увиђам да сам гордошћу својом уништио награду своју код Бога и нанео велику штету невољнима, јер они чија је храна пропала трпеће глад. Али не мене ради него њих самих ради Господ их неће оставити и даће им све потребно.

И тако, они који дођоше да утеше милостивог Јована, сами бише утешени од њега и мудро поучени. Господ пак ускоро врати Јовану све двоструко. Жалостиви Јован даваше огромну милостињу

ништима, и нарочито беше самилостан према онима којима је неправда учињена. Једном када он иђаше у цркву светих мученика Кира и Јована, к њему приступи нека јадна удовица и поче му казивати своју муку коју има од зета, молећи патријарха да је заштити. Пратиоци патријархови рекоше патријарху: Владико, када се после службе вратиш дома, тада саслушај молбу те удовице. - Светитељ одговори: А како ће сад Бог мене саслушати, ако ја њу не саслушам? - И не маче се с места док не саслуша удовицу и не учини јој по молби.

Један младић после смрти својих родитеља живљаше у великој беди. Дознавши за то, свети Јован упита оне што се десише поред њега, на који начин тај младић осиромаше, када су му родитељи били веома богати. Тада му неки богољубиви људи испричаше, да су родитељи тога младића били веома милостиви и сву своју имовину раздали убогим, а своме сину оставили само десет литри злата. Томе младићу најпре умре мајка. А кад му отац беше на самрти, он дозва сина и предложи му да изабере: или злато или икону Пречисте Богородице, и рече му: Мило чедо, од целокупног имања нашег остаде само ових десет литри злата, а све остало предадосмо у руке Христу. Зато ми сада кажи: желиш ли да теби оставим ово злато или икону Владичице наше Богородице, твоје помоћнице и хранитељке? - Младић, презревши злато, узе икону Пречисте Богородице, а замоли да се злато подели убогим. И тако, ништима би дат и последњи иметак. А кад умре отац, младић остаде убог, и злопаћаше се у великој беди. Но без обзира на то, он сваки дан и ноћ одлажаше на богослужење и молитву у цркву Пресвете Богородице.

Саслушавши ово казивање, преподобни Јован се удиви врлини и разуму тога младића, и заволе га душом. И од тога времена он се, као прави отац сиротама, стараше о њему и размишљаше на који би га начин збринуо. И једном он тајно дозва свога економа и рече му: Желим да ти кажем једну ствар, али пази, немој никоме говорити о томе. - Економ обећа да ће чувати тајну, коју му светитељ буде поверио. Тада патријарх рече: Иди, узми стару хартију и напиши на њој предсмртно завештање од стране неког Теопемпта, и нека по том завештању испадне као да смо ја и тај убоги младић блиски

сродници. Затим отиди к младићу и реци му: "Брате, знаш ли да си ти блиски сродник патријарху? Зато не доликује да живиш у таквој беди". Онда му покажи ово писаније, и реци: "Чедо, ако се стидиш да идеш к патријарху и кажеш му да си његов сродник, онда ћу му ја казати о теби".

Економ поступи по патријарховом наређењу: написа на старој хартији завештање, из кога се видело јасно да је убоги младић у сродству са патријархом. Затим дозвола младића к себи, показа му завештање и рече да га је нашао међу старим хартијама његовог оца. Прочитавши завештање младић се прво обрадова, па се онда застиде што је веома убог и одевен у дроње, и моли економом да он каже патријарху о њему. Економ оде к светитељу и обавести га. Светитељ на то рече: Кажи младићу: овако говори патријарх: Сећам се да је мој стриц имао сина, али га ја нисам познавао у лице. Добро ћеш урадити ако га доведеш код мене. Донеси такође и завештање са собом.

Економ оде и доведе младића, и показа писаније преподобноме. Патријарх с љубављу загрли младића и рече: Добро је што си дошао, јер си ти син мога стрица. - Онда светитељ снабде младића великим имањем, купи му кућу и све потребно за живот, ожени га благородном девојком, и постара се да га учини богатим, славним и угледним, да би се испуниле речи псалма: Не видех праведника остављена, ни деце његове да просе хлеба (Псал. 36, 25).

Свети Јован беше веома милостив и према болесницима, врло их често посећиваше, често им сам служаше, а оне на самрти исповедаше и причешћиваше и молитвама својим помагаше при њиховом одласку из овог света. Осим тога он често служаше Божанствену литургију за умрле, и говораше да Божанствена литургија, служена за умрле, веома много помаже душама покојника. У потврду тога светитељ указиваше на догађај који се недавно био десио на острву Кипру. Један заробљеник са Кипра, - казиваше свети патријарх, - находио се у Персији у тешким оковима у тамници. Његовим родитељима на Кипру би јављено да је он већ умро; и они га оплакаше као покојника. Трипуг у години они му стадоше чинити помен, доносећи за душу његову дарове цркви за вршење Божанствене службе. Но након четири године њихов син

побеже из ропства и дође кући. Угледавши га, родитељи се удивише помисливши да је он васкрсао из мртвих. И радоваху се његовом избављењу из ропства, и испричаше му како су му сваке године чинили по три помена. Син их упита, у које су дане чинили те помене. Они му одговорише да су то чинили на Богојављење, Ускрс и Педесетницу. А он чувши то сети се и рече: У те дане долажаше к мени у тамницу неки величанствени човек са свећом, и окови спадаху с мојих ногу, и ја бивах слободан. У остале пак дане, ја као сужањ, опет пребивах у оковима.

Блажени Јован се веома бојаше да осуђује људе за грехе, нарочито монахе. Јер једном му се догоди те он неправедно осуди једнога монаха; и после тога он никада не осуди монаха. А то се догоди овако. Један млади монах неколико дана хођаше по Александрији са веома младом и лепом девојком. Видевши то неки се саблазнише, помишљајући да он ту девојку води са собом ради греха. И обавестише о томе патријарха светог Јована. Он одмах нареди да обоје ухвате, па пошто их добро избију, да их одвојено затворе у тамници. Но наредне ноћи тај се монах јави у сну патријарху, и показујући му своја леђа сва у ранама од немилосрдног бијења, рече му: Је ли ти ово по вољи Владико? Тако ли си научио од Апостола да пасеш стадо Христово не силом него драговољно?^[13] Веруј ми: ти си обманут као човек. - Рекавши то, он оде од њега. А патријарх, пренувши се од сна, размишљаше о виђењу, и увидевши своју погрешку сеђаше на постељи тужан и сетан. Но чим се раздани он нареди да му доведу тога монаха, јер је желео да види да ли личи на монаха кога виде у сну. И монах дође са великом муком, јер се од многих рана једва могао кретати. Угледавши га, патријарх премре, и не могаше ни речи проговорити. А када после неког времена дође себи, он замоли монаха да свуче одећу своју и покаже му своја леђа, да се увери да ли је онако изранављен као што виде у сну. једва умољен, монах стаде скидати одећу своју, и сви видеше да је он евнух. Патријарх, видећи његово тело начичкано ранама, веома се ожалости због тога, па посла по оне који беху оклеветали монаха и одлучи их из Цркве на три године. А монаха мољаше за опроштај, говорећи: Опрости ми, брате, јер то учиних из незнања. Сагреших Богу и теби. Ипак није

требало да тако несмотрено проводиш у граду време са девојком, да се мирјани не би саблазнили, пошто носиш монашки лик.

Тада монах веома смирено одговори: Владико, веруј ми, нећу те слагати него ћу истину рећи. Недавно бејаш у Гази,[\[14\]](#) и када иђах да се поклоним гробу светих мученика Кира и Јована, увече ме срете та девојка, и павши ми пред ноге мољаше ме са сузама да јој не забраним ићи са мном. Но ја је одгурнух и нагох бежати. Али она, идући за мном, говораше: Заклињем те Богом Авраамовим, који дође да спасе грешнике и који ће судити живима и мртвима, не остављај ме! - Чувши то, ја јој рекох: Зашто ме тако заклињеш, девојко? - А она ридајући одговори: ја сам јеврејка, и желим да напустим отачку злу веру и да постанем хришћанка. Зато те молим, оче! не одбацуј ме, него спаси душу моју која жели да верује у Христа. - Чувши то, ја се побојаш суда Божија, узех девојку са собом и поучих је светој вери. А када дођосмо на гроб светих мученика, ја је крстих у цркви, и ходим са њом у простоти срца док је не сместим у женском манастиру.

Саслушавши монахово казивање, патријарх уздахну и рече: Колико тајних слугу има Бог, ми бедници и не знамо. - Онда патријарх исприча свима своје сновиђење, које имаде о монаху. И узевши сто златника, нуђаше их томе монаху, али он не хте да узме ни један, говорећи: Ако монах верује да Бог промишља о њему, онда му злато није потребно; а ако воли злато, онда не верује да постоји Бог. - Рекавши то, монах се поклони патријарху и оде. Од тога времена блажени Јован стаде још већма поштовати монахе, како добре тако и оне који су сматрани за рђаве; и подиже манастир за борављење страних монаха, и пажљивије чуваше себе од осуђивања. А и стадо своје поучаваше пастир добри да не осуђују никога, па макар и тачно знали за чији грех, него да будније мотре на своје грехе а не на туђе. И догоди се да из Александрије неки младић побеже са монахињом у Цариград. И сви га осуђиваху и говораху: Он упропасти две душе: и своју, и те монахиње, па још и саблазан по стаде свима. А у Еванђељу је речено: Тешко ономе кроз кога долази саблазан (Мт. 18, 7).

Тада им свети Јован говораше: Чеда моја, престаните осуђивати, пошто сте и ви криви за два греха: прво, осуђујући онога који је

згрешио, ви нарушавате заповест Божју која каже: Не судите ништа пре времена (1 Кор. 4, 5); а с друге стране, ви клеветате брата не знајући да ли он греши до данашњега дана, или се већ покајао. И ради поуке исприча им ову повест:

Улицама града Тира[15] пролажаше неки монах. Њега примети чувена у том граду блудница Порфирија, и стаде викати за њим: Спаси ме, оче, као што и Христос спасе блудницу! - А монах, не обазирјући се на мишљење људи, рече јој: "Хајде за мном". И узевши је за руку изведе је из града на очиглед свију. И пронесе се глас по свему граду, да је монах узео себи за жену блудницу Порфирију. И када монах вођаше Порфирију у женски манастир, Порфирија нађе на путу остављено дете и узе га себи, да га одгаји уместо сина. После пак неког времена догоди се да неки житељи Тира допутоваше у крај где живљаше старац и Порфирија. И приметивши да она има дете, рекоше јој са подсмехом: Лепо си дете родила, Порфирија. - А када се врнуше у Тир они разгласише свуда да је Порфирија од монаха родила дете. И говораху: Ми својим очима видесмо дете, и оно веома личи на монаха. - А када старац предвиде своју кончину и одлазак ка Господу, он рече Пелагији (јер такво име даде Порфирији при монашењу): Хајдемо у Тир, пошто тамо имам врло важна посла. Желим да и ти идеш са мном. - А Пелагија, не могући не послушати старца, пође са њим. Поведоше са собом и дете, коме већ беше седам година. А када дођоше у град, старац се разболе. И многи грађани дођоше да га обиђу. Тада им старац рече: Донесите ми кадионицу. И донесоше му. А он сав жар из кадионице изручи у своја недра, и држаше га све док жар потпуно не остану. И жар не опали ни његово тело, ни његово одело. Онда им старац рече: Благословен Бог који је некада сачувао купину неопалљивом од огња! Он ми је сведок: као што овај жар не опали моје тело и огањ не додирну у моје одело, тако и ја не познах телесни грех откако се родих. - И рекавши то старац предаде душу своју Господу. А сви присутни, видевши то, удивилише се и прославише Бога који има тајне слуге Своје.

Испричавши ову повест, свети Јован даде овакву поуку присутнима: Зато, браћо моја и чеда моја, не будите брзи на

осуђивање. Ми често примећујемо грех човека који греши, а покајање његово које он тајно твори не видимо.

Док овај пастир добри тако учаше духовне овце своје и управљаше Црквом Христовом, Персијанци нападоше на земљу њихову. А свети Јован, сећајући се Спаситељевих речи: Када вас потерају у једном граду, бежите у други (Мт. 10, 23), одлучи да се на неко време склони у Цариград. И када лађом крену из Александрије, он се разболе на путу. И имађаше овакво виђење: њему се јави неки лучезарни муж, који држаше златан скиптар и говораше му: Цар над царевима зове те к Себи.

По овом виђењу светитељ сазнаде да му се већ приближио крај. И кад доплови до свог завичаја, Кипра, он не беше у стању продужити пут, него стигавши у своје родно место, град Аматунт, он се у миру престави ка Господу. Умирући, свети Јован говораше: Благодарим Ти, Господе Боже мој, што си ме удостојио принети Теби Твоје, и што ми од блага овога света ништа не остаде осим трећине једног сребрника. Па и то, ево завештавам, нека се да ништима. Када бејох постављен за Александријског патријарха, ја затекох у мојој епископији близу осам хиљада литри злата; од прилога пак богољубивих људи ја сабрах више од десет хиљада литри. Све то дадох Христу. А сада и душу своју предајем Њему.

Блажени патријарх Јован би сахрањен у свом родном граду Аматунту, у цркви светог Тихона Чудотворца^[16] између тела двојице епископа који тамо израније почиваху. Но када хтедоше да поред њих положе светог Јована, њихова се тела као жива размакоше и начинише између себе место телу светог Јована. То чудо сви присутни видеше очима својим, и задивљени прослављаху Бога.

Не треба прећутати и чудо које се догоди после сахране светог Јована. Нека жена, која паде у тежак грех и од стида га не могаше исповедити своме духовном оцу, са вером дође светом Јовану још док он беше жив, али већ болестан и близу смрти. Павши пред ноге његове она горко плакаше и говораше: О, преблажени! ја сам страшна грешница, и грех је мој тако ужасан, да ја не смем никоме да га откријем. Али знам да ти, ако хоћеш, можеш ми опростити. Јер Господ вам је рекао: кога разрешите на земљи, биће разрешен на

небу, и којима опростите грехе, опростиће им се (Мт. 16, 19; Јн. 20, 23). - Блажени јој одговори: Ако си дошла са вером, онда исповеди грех свој преда мном. - На то жена рече: Владико, не могу да исповедим грех свој, јер ме је страшно стид. - Преподобни јој рече: Ако се стидиш да устима исповедиш, онда иди и напиши на хартији, па ми донеси. - А она рече: Ни то не могу да учиним. - Светитељ јој онда рече: Напиши и запечати, па ми предај. - Написавши свој грех, жена закле светитеља да не распечаћује писмо и да га не чита. Примивши писмо, светитељ се после пет дана престави, а о писму том никоме ништа не рече. Жена пак тада не беше у граду. Но сутрадан по патријарховој сахрани она дође у град, па кад дознаде да је патријарх умро и већ сахрањен, она се од муке кидаше сматрајући да су после патријархове смрти узели њено писмо и прочитали о њеном греху. Дошавши на светитељев гроб, она вапијаше к њему као к живоме: Човече Божји, ја се не усудих теби једноме исповедити свој грех, и ето сада је свима познат. О, боље да ти нисам дала хартију са гресима мојим! Тешко мени кукавној! стидила сам се тебе, а сада ме постиже далеко већи стид, и ја постадох подсмех свима. Но ја се нећу маћи од твога гроба, угодниче Божји, док ме не обавестиш где си дедуо моје писмо, јер ти ниси умро него и сада живиш. - Тако вапијући она проведе три дана крај светитељева гроба. Треће пак ноћи свети Јован изиђе из свога гроба на јаву, са два епископа између којих је лежао, и рече плачућој жени: Жено, докле нам мира давати нећеш и сузама својим квасити хаљине наше? - И рекавши то, он јој даде запечаћено писмо говорећи: Узми своје писмо, распечати га и види. - После тих речи покојници опет легаше у своје гробове. А жена, примивши писмо, виде свој печат читав на њему, разломи га и нађе да је избрисано све што она беше написала, а место тога написано ово: "Ради слуге мога Јована избрисан је грех твој". - Добивши чудесно отпуштење грехова својих, жена се обрадова великом радошћу, и врати се кући својој, славећи и хвалећи Бога и величајући угодника Његовог светог Јована Милостивог, чијим молитвама нека Господ и нама јави милост Своју, и нека избрише све грехе наше, и нека нас упише у књигу живота кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИЛА СИНАЈСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Нил је рођен у Цариграду. Тамо он доби прекрасно васпитање, изучи сву књижну мудрост, и постаде изврстан оратор.[17] Када стиже у зрео узраст, он се ожени врлинском девојком, и доби у браку два детета, сина и ћерку. Због свог високог порекла и личних врлина Нил би постављен за епарха[18] престонице, Цариграда. И живљаше он богоугодно у свакој побожности и врлини. Но увидевши тапштину овога света који у злу лежи, и убедивши се да у свету ништа није постојано, ништа вечно и праведно већ све изопачено и пуно неправде и пролазно, Нил стаде чезнути за вечним животом, испуњеним истинским и непроменљивим весељем и бесконачним блаженством. Он и супругу своју убеди да пристане на његов спасоносан предлог: да се повуку из света. Онда они сву имовину своју раздадоше убогима и подарише слободу својим робовима и робињама; затим поделише између себе децу своју: супруга Нилова узе себи кћер, а он сина коме беше име Теодул. И отпутоваше из Цариграда, оставивши свет и све што је у свету.[19] Супруга Нилова са ћерком оде у Египат, и тамо у једном женском манастиру прими монаштво, и стаде ревносно служити Господу у монашким подвизима. А блажени Нил са сином својим Теодулом отпутова на Синајску Гору,[20] и настани се у пустињи међу свете оце, замонаши се, и подражаваше њихово живљење, постећи се и подвизавајући се, проводећи време у молитви и бдењу, умртвљујући себе разноврсним монашким трудовима. Ту преподобни живљаше у пећини, коју ископа својим рукама. Глас о њему брзо се разнесе на све стране, и многа лица свакога звања и стања стадоше му се обраћати за поуке и молитву.

Када преподобни чу за прогонство светог Јована Златоуста у заточење,[21] он смело и неустрашиво подиже из дубоког пустињског молитвеног тиховања свој глас и одмах изобличи цара Аркадија написавши му посланицу, у којој строго осуди цареве неправде, учињене великом светитељу и учитељу васељене.

Проводећи пустињачки живот у даноноћним подвизима монашким, преподобни Нил доживе велико искушење: његова љубав ка Господу би стављена на тешку пробу. У Синајску пустињу упадоше варвари изненада као дивље звери, и многе свете оце убише, а друге у ропство одведоше. Заједно са другима они одведоше у ропство и Нилова сина Теодула. Нил горко ридаше за сином, нарочито када чу да ће његов син бити принесен на жртву незнабожачким боговима. Но Бог сачува Теодула жива и неповређена, јер га од варвара откупи епископ града Емесе[22] и и постави за црквеног клирика. Дознавши за то, преподобни Нил сам отпутова у град Емес, и чешћу би примљен од епископа, који га и против његове воље рукоположи за презвитера, и мољаше га да остане и живи код њега. Но пошто блажени Нил не хте остати тамо и остаде упорно при својој жељи да се врати на Синај, епископ му даде сина његовог и отпусти их с миром. Вративши се са сином у своје обиталиште на Синају, блажени Нил поживе ту још много година, па се у миру престава ка Господу, око 450. године. пошто се пуних шездесет година подвизавао на Синају.

Написа свети Нил прекрасне књиге о духовном животу, пуне божанске мудрости, светлости и силе. А оне су просто превод у речи његовог благодатног подвижничког искуства у борби за очишћење, освећење, охристовљење, обожење душе. једном речју: у борби за спасење. Његова је света реч: "Телесне страсти воде своје порекло од телесних потреба, и против њих је потребна уздржљивост: а страсти душевне рађају се од потреба душевних, и против њих је нужна молитва".

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИЛА МИРОТОЧИВОГ

СВЕТИ и блажени Нил, заблиставши у познија времена, подвизима својим превазиђе многе, чак и древне, подвижнике. Нови доказ, да се врлина, побожност и љубав к Богу не ограничавају временима и годинама, него имају свој основ у нашој вољи и слободи. Син побожних православних родитеља, свети Нил се

родио у Мореји, данашњој Грчкој, у месту званом "Свети Петар Кинуријски" (око 1601. г.), у Закониској епархији. Ту је одрастао и васпитао се. Световно име му беше Никола Терзакис. Још у раним годинама он остаде без родитеља. Али му родитеље замени његов ујак јеромонах Макарије. Овај ујак будно и ревносно надзираваше све покрете ума и срца сестрића, будућег сасуда благодати Светога Духа. Даровити сестрић, под мудрим и неуморним руководством свога ујака, брзо напредоваше у учењу и врлинама. Стога млади Нил, када достиже законски узраст, прими монашки постриг, и би, као достојан, рукоположен прво за јерођакона, а потом и за јеромонаха у манастиру Успенија Богородице Малевијске^[23] где су се подвизавали. И тако се благочестиви ујак и његов достојни сестрић једнодушно подвизаваху добрим подвигом. Али ове узвишене и девствене душе, рањене пламеном и свеобухватном љубављу ка Преслатком Женику Небеском, запалише се жељом за велике подвиге. Зато оставише своју постојбину и отпутоваше у Свету Гору Атонску. Тамо обиђоше манастире, скитове и пустиње, са циљем да пронађу место подесно за усамљеничко молитвено тиховање и високе подвиге. Најзад изабраше пусто, ненасељено, дивље и безводно место, звано Свети Каменови у пределу данашњих Кавсокаливија. И блажени трудбеници одмах приступише рашчићавању тога места. И са много ревности и зноја подигоше свети храм у част и славу Небескога Цара. Крај њега саградише и келије за земне ангеле, монахе, да дан и ноћ славослове Господа. Ускоро затим блажени Макарије мирно усну у Господу.

Блажени Нил продужи подвизавати се ревносно и богоугодно. Но жељан тежих и суровијих подвига, он стаде тражити погодније место за остварење својих христочежњивих стремљења. У ускоро пронађе једно врло неприступачио место у Светој Гори, у страшилним урвинама атоским, и ту се настани, са молитвеном и уздисајном чежњом: да свим срцем, свом душом, свим умом, свом снагом својом служи незаменљивом Богу и Господу Христу. И служаше Господу самопрегорно и трпељиво. Суров према себи, он с еванђелском радошћу до краја живота јуначки подношаше сваку оскудицу и невољу и тескобу. Какве је све подвиге видела пештера

у којој се постио овај дивовски подвижник! Какви су је потоци топлих суза натапали, лијући се из душе и очију молитвом разнеженог испосника, који је дан и ноћ вапио к Богу за себе и за сав свет! Каквих је све борби са демонима и каквих победа над њима била она сведок! И после победа над мрачним силама колико се она осветила дивним небеским виђењима и хорovima Ангела који су се јављали да утеше равноангелног монаха! Све је то познато једино свезнајућем Господу. Но за нас је и само место његових подвига неућутна и громогласна проповед о величини њиховој. Не мањи сведок тога су и свете мошти његове чудотворне, које су га по престављењу његовом дивотно прославили.

Кроз многе и дуге христочезњиве подвиге преподобии Нил се најзад приближи своме одласку из овог света. Он који у све дане земног живота свог умртвљаваше тело своје, мирно предаде мирни дух свој у руке Господу, за којим је од младости чезнула душа његова. И тескобна, но толиким дивним подвизима освећена пештера, испуни се Ангелима, који свету душу светог угодника Божјег са песмопојањем узнесоше на небо. А многотрпељиво и многопобедно тело његово братија побожно и са страхопоштовањем сахранише поред саме пештере светитељеве.[24]

Чудесни Господ, који прославља оне који Њега славе, прослави Свога дивног угодника Нила тиме што из тела његовог потече миро у таквом обиљу, да се са врха горе сливало у море. То чудотворно миро стаде привлачити људе са свих страна. И тим целебним светим миром исцељиваху се људи од својих телесних и духовних болести. И назван би свети Нил мироточивим. Но ученик светога Нила, узнемираван у своме усамљеничком молитвеном тиховању и подвижничком живовању множином посетилаца, пожали се у молитви своме духовном оцу, светом Нилу, на њега самог. И миротечење наједанпут се пресече. А када седмога маја 1815. године, на основу виђења неког монаха званог Ехмалота, кога преподобни беше исцелио, приступише зидању цркве крај пештере светог Нила, при копању обретоше свете мошти његове нетљене, које мирисаху неисказаним рајским мирисом. Црква би ускоро готова и освећена. А свете мошти самопрегорног угодника Божјег и надаље чудотворе, пренете тада у Велику Лавру, са изузетком вилице која остаде у

црквици, исцељујући од душевних и телесних болести оне који им са вером прибегавају. На небу пак свети Нил се сада духом својим са свима Светима и Анђелима наслађује незалазном светлошћу и неисказаном красотом Триипостасног Божанства. Молитвама и посредовањем преподобног оца нашег Нила нека и ми достигнемо у меру раста висине Христове, и нека се удостојимо да се заједно с њим наслађујемо блаженим и нестаривим животом. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АРСАКИЈА

СВЕТИ мученик Арсакије пострада за Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ МАРТИНА ТУРСКОГ[25]

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА АХИЈЕ

ПРОРОК Божји Ахија беше из града Силома. Пророковао на 1000 година пре Христа, под царевима: Соломоном, Јеровоамом и Авијем. Прорекао Јеровоаму, служи Соломоновом, да ће се зацарити над десет колена Израилевих (1 Цар. 11 29).

СПОМЕН СВЕТИХ, МУЧЕНИКА АНТОНИЈА, ЗЕВИНА, ГЕРМАНА и НИКИФОРА, и девојке МАРАТЕ

СВЕТИ мученици[26] ови пострадаше крајем трећег столећа, за царовања Максимијанова. Антоније беше старац, а остала тројица

младићи. Као хришћани изведени на суд у Кесарији Палестинској, ухваћени од неког Мазе; пошто неустрашиво исповедише Христа истинитог Бога, бише обезглављени. Девојка пак Марата беше из града Скитопоља, у Сирији. Због вере у Христа би мучена, по граду гола вођена, па у огањ бачена, где и сконча. И тако сви добише венце мучеништва.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА САВЕ НИГ ДЕЛИНА

ПОСЕЧЕН за исповедање вере у Христа 1726. године у Цариграду. Родом из Мале Азије из места Нигде. Турци га затворе из зависти, да би му узели имовину. Страдао на месту званом Кучук Карамани. (По некима посечен 1721. а на том месту сахрањене његове свете мошти 1726. г.).

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НИКОЛАЈА

СВЕТИ мученик Николај пострадао у Цариграду 1732. године.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЛАВА, патријарха Цариградског

СВЕТИ угодник Божји Лав, патријарх, скончао у миру.

НАПОМЕНЕ:

1. Кипар - острво у Средоземном Мору. Св. Јован се родио у граду Амагунту, на јужном крају Кипра.
2. Ираклије царовао од 610. до 641. године.
3. У Цариграду, за патријарховања светог Прокла (434-447), ученика светог Јована Златоуста, године 439. догоди се страховит земљотрес. Због тога Литија се ношаше по граду и ојађени народ са сузама вапијаше ка Господу: "Господе, помилуј!" У том једно дете изненада би невидљивом силом подигнуто у ваздух; када би затим спуштено на земљу, исприча да је видело чинове Анђела који певаху: "Свјати Боже, Свјати Крјепки, Свјати Бесмертни, помилуј нас;" - Чим ту песму запеваше у Литији, земљотрес престаде. И од тада би установљено да се та свештена анђелска песма пева на богослужењу. Међутим у време ширења монофизитске јереси, која је учила да у Исусу Христу постоји само Божанска природа која је прогутала човечанску, неки Петар Фулон = Кнафеј (= ваљавичар), још као свештеник, додаде Трисветој песми речи: "распнијсја за ни". Доцније, деведесетих година петог века, тај Петар постаде патријарх у Антиохији. Пошто он беше јеретик монотелит, то је овим додатком он хтео да покаже, да је у страдањима Спаситељевим страдало не само Његово Божанство, него и сва Света Тројица. Присталице овога Петра основаше посебну јеретичку секту, под именом теопасхита. Ови теопасхити узнемираваху православни свет, и беше их много у Александрији за патријарховања св. Јована Милостивог (609-620. године).
4. Економи су руковали црквеном имовином. Економ при патријарху руковао је црквеним приходима патријаршије.
5. Персијски цар Хозрој II, ратујући против цара Ираклија, заузео Сирију и Палестину. При заузећу Јерусалима Хозроје поруши цркве, оскрнави света места. При томе погуби деведесет хиљада хришћана. То је било 614. године. У та тешка времена особито и делаше патријарх Јован Милостиви као утешитељ хришћана. Рат се заврши миром 628. године, после Ираклијеве

- победе над царем Сиројем, сином Хозроја II. Тада и би враћен у Јерусалим Часни Животворни Крст Господњи.
6. Свети Софроније - учени монах из Дамаска; потом знаменити патријарх Јерусалимски; велики ревнитељ Православља и богомудри борац против јеретика монотелита. На сабору у Јерусалиму осудио монотелитство, и у Посланици другим патријарсима изложио православно учење о двама вољама у Христу. Упокојио се 644. године. Спомен његов празнује се 11. марта
 7. Римска мера за тежину, износила 327 грама.
 8. Британија, данашња Енглеска, у старини је изобиловала оловом.
 9. Декапољ или Десетиградије - у северном крају Палестине; град насељен Грцима.
 10. Реч је о најезди Персијског цара Хозроја на Египат у 618. години.
 11. Види: 4 Цар. 5, 1-27.
 12. Кувикуларије - дворјанин постељник на царском двору.
 - 13.1 Петр. 5, 2.
 14. Газа - град у Палестини, на источној области Средоземног Мора, југозападно од Јерусалима.
 15. Тир - древна престоница Финикије, на источној обали Средоземног Мора, северно од Палестине.
 16. Спомен његов празнује се 16. јуна.
 17. Преподобни Нил се родио у другој половини четвртога века, и био ученик светог Јована Златоуста. - Оратор значи говорник, беседник.
 18. Епарх - управник града, градоначелник, градоуправитељ.
 19. То је било око 390. године.
 20. Синајска Гора - у северозападном крају Арабије, на источном приморју Црвенога Мора. Синај је скоро од самог почетка хришћанског монаштва био омиљено место православног монаштва и славио се подвизима својих монаха.
 21. То је било у 405. години.
 22. Емес - град у Сирији, на истоку од реке Оронта, која се на северозападу Сирије улива у Средоземно Море.

23. Манастир Пресвете Богородице Малевејске постоји и данас. У њему се чува једна стара дрвена икона Успења Пресвете Богородице из времена Преподобног Нила (или вероватно још од раније). Ова света икона од 1964. године непрекидно точи свето миро, и народ онога краја сматра да је то и због подвига Преподобног Нила Мироточивог на том месту. Опширније пак о овој светој икони видети под 15. августом.
24. Преподобни Нил упокојио се у 17 столећу, 12. новембра 1651. године. Спомен му се врши и 7. маја, на дан проналаска његових св. моштију. У Пиреју код Атине сазидан храм у његову част (почео да се зида 1956) у коме се чува и делић његових моштију.
25. Види његово опширно житије под 12. октобром.
26. У Синаксару Св. Никодима исти ови мученици се помињу и под 20. октобром, где се Антоније назива Антонин. Код Delehaue, у Синаксару Цариградске Цркве: њихов спомен 13. новембра.

13. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТА, патријарха Цариградског

СВЕТИЛО света, учитељ васељене, земаљски анђеол, небески човек, ненадмашни благовесник Вечног Еванђеља Спасовог, проповедник покајања, херувимски молитвеник, свежалостиви милосрдник, христочежњиви подвижник, богонадахнути песник, богомудри философ, стуб и тврђава Цркве - свети Јован Златоуст

родио се у главном граду Сирије Антиохији[1] око 347. године, од угледних и богатих родитеља: оца Секунда војводе и матере Антусе. Но Јовану умре отац врло рано. И сва брига око детета Јована пређе на његову побожну и просвећену мајку Антусу, којој беше око двадесет година када јој умре муж. Посветивши се сва своме детету, она се не хте по други пут удавати. И васпитаваше она свога сина у хришћанском духу, учећи га да живи у светим еванђелским врлинама.

Утврдивши свога сина у хришћанској вери, Антуса га даде у школу да изучи световне науке код ондашњег чувеног софиста Ливанија и философа Андрагатија.[2] Учећи грчку философију Јован се згади на грчко незнабоштво, и свим бићем својим усвоји веру хришћанску као једину и свецелу истину, која човеку открива вечни смисао његовог постојања и даје му божански неизмерно све што му треба за вечни живот у оба два света. И по ондашњем обичају Јован би крштен у зрелијим годинама[3] од патријарха Антиохијског Мелетија. Даровит и ревносан Јован показа изванредан успех у наукама, тако да је његов учитељ Ливаније, у то доба најчувенији ритор, упитан на самртном часу кога сматра најдостојнијим за свога наследника, рекао: "Јована, да нам га хришћани нису отели".

После тога Јован отпутова у Атину[4] ради усавршавања у наукама. Учећи се тамо, он убрзо превазиђе своје вршњаке и многе философе, пошто изучи све грчке књиге и науке, и постаде мудар философ и красноречиви говорник. Но у Атини он имађаше веома завидљивог противника у личности философа Антимија. Завидећи доброј слави Јовановој, Антимије мрзијаше Јована, рађаше против њега и оговараше га. Међутим Јован га пред свима надговори богонадахнутим речима и убеди премудрим разлозима, и тако Антимија приведе вери Христовој, и многе са њим. А то се догоди на следећи начин. Када Антимије у спору са Јованом поче говорити хузне речи на Господа нашег Исуса Христа, тада изненада нападе на њега нечисти дух и стаде га мучити. Антимије паде на земљу грчећи се и превијајући се и пену бацајући. Видећи то, присутни се страховито уплашише, и многи од страха побегоше. Остали пак стадоше молити Јована да се смилује на бесомучника и да га исцели. Јован одговори: Ако се он не покаје и не поверује у Христа Бога неће

се исцелити. - А Антимије тог часа повика говорећи: Исповедам да ни на небу ни на земљи нема другога Бога осим Онога кога премудри Јован исповеда. - Када Антимије то рече, нечисти дух изиђе из њега, и Антимије устаде здрав. Видећи такво чудо, сав присутан народ викаше: Велики је Бог хришћански! Он једини чини чудеса! - Тада Јован, запретивши Антимију да не хули на Сина Божија и научивши га истинитој вери, посла га к епископу града Атине; и крсти се Антимије са свим домом својим. Заједно са Антимијем повероваше такође у Христа и крстише се многи угледни грађани. Епископ пак, дознавши да ово обраћење незнабожаца ка Христу би преко Јована, донесе одлуку да Јована рукоположи за свештеника, и да га задржи у Атини, да би после његове смрти, пошто већ беше веома стар, Јован заузео архијерејски престо. Међутим блажени Јован, осетивши то, отпутова тајно из Атине у своју постојбину Антиохију.

Презирући ништавну славу овог сујетног света и све почести светске, христочезњиви Јован реши да прими смирени монашки живот и да у анђелском чину служи Богу. На то га подстицаше и присни пријатељ његов Василије, такође рођен у Антиохији. Они из детињства беху другови: заједно су се учили код истих учитеља, и имали велику љубав један за другога, пошто беху сродних душа и истих схватања. Тај Василије, најпре сам примивши монашки чин, саветоваше и вршњаку свом Јовану да изабере монашки живот. Послушавши добар савет његов, Јован хтеде да се одмах повуче у манастир и замонаши, али би задржан од мајке. Јер она, дознавши за Јованову намеру, стаде му са сузама говорити: Чедо! радост моја са оцем твојим не беше дуга, јер са смрћу његовом, по промислу Божјем, ти постаде сироче а ја удовица. Но никаква мука не узможе ме приморати на други брак, те да другог мужа уведем у дом оца твога. Са Божјом помоћу ја сам стрпљиво подносила олују мука и огањ удовиштва, налазећи велику олакшицу и утеху у честом погледању на твоје лице, које ме подсећа на лице *оца* твога. При томе ја не истраћих имање оца твога, него га сачувах цело за потребе твога живота. Стога те молим, чедо, немој ме бацати у друго удовиштво, и немој одласком својим поново обнављати у мени тугу за оцем твојим, него почекај до моје смрти, којој се ускоро надам. А

када ме сахраниш крај костију оца твога, тада уради како желиш. Сада пак остани поред мене, и остани још мало са мношвом док сам у животу.

Под утицајем оваквих молби материних Јован остаде са мајком код куће. Али оставши код куће, он своје светле хаљине замени убогима и стаде водити пустињачки живот, проводећи време у молитви и изучавању Светог Писма. У то време он се зближи са светим по животу архиепископом Антиохијским Мелетијем,^[5] који произведе Јована за чтеца. У тој дужности Јован проведе три године; и при томе свестрано изучаваше Свето Писмо под руководством учитеља: Картерија и Диоскора, епископа Тарсијског.

Утом сконча Јованова мати Антуса. Сахранивши матер, Јован одмах раздаде све имање невољнима, дарова слободу робовима и робинјама, па оде у манастир,^[6] и замонаши се. И служаше Господу дан и ноћ у многим трудовима и подвизима, под руководством старца. У манастиру монах Јован написа књигу "О свештенству", "О скрушености срца", и "Посланицу паломе Теодору".^[7]

Христољубиви Јован имађаше од Бога дар поучавања и благодат Светога Духа која је делала у апостолима. То би откривено монаху Исихију, који се подвизавао у том истом манастиру. Стар годинама и савршен у врлинама, Исихије имађаше дар прозорљивости. Једне ноћи када он не спаваше и мољаше се, он би узнесен умом и виде овакво виђење. Два дивотна мужа, обучена у беле хаљине и светли као сунце, сишавши с неба, уђоше к блаженоме Јовану када он стајаше на молитви. Један од њих држаше исписани свитак, а други кључеве. Угледавши их, Јован се уплаши, и хитно им се поклати до земље. А они ухватише Јована за руку и подигоше га говорећи му: Имај поуздања и не бој се! - Јован их упита: Ко сте ви, господо моја? - Они му одговорише: Не бој се, муже добрих жеља, нови Данило; у теби, ради чистоте срца твога, благоволи живети Дух Свети. Ми смо послани к теби од Великог Учитеља и Спаса нашега Исуса Христа. - Ово рекоше, и одмах први пружи руку своју и даде Јовану свитак говорећи: Прими овај свитак из моје руке. Ја сам Јован који на Тајној Вечери леже на прси Господа, и одатле поцрпе Божанска откривења. А Господ дарује и теби знање свих дубина премудрости, да би ти хранио људе

непропадљивом храном учења Христова и својим устима запушио уста јеретика и Јевреја, који говоре хуле на Бога. - Тада други, пруживши руку своју, подаде Јовану кључеве говорећи: Прими ове кључеве, јер сам ја Петар, коме су поверени кључеви Царства.[8] Господ и теби предаје кључеве светих цркава, да кога ти свежеш буде свезан, а кога развезеш буде развезан. - Тада блажени Јован поново преклони колена своја и поклони се јавившим се апостолима говорећи: Ко сам ја, грешни и гори од свих људи, да се усудим примити и носити тако велику и страшну службу? - Но свети апостоли га поново узеше за десну руку и подигоше говорећи: Устани на ноге своје, буди јунак, јачај себе, и твори што ти се наређује, не скривај дар дани ти од Господа нашег Исуса Христа на освећење и утврђење људи Његових, ради којих Он проли крв Своју да их спасе од прелести. Јављај реч Божију без двоумљења; сети се Господа који је рекао: Не бој се, мало стадо! јер би воља Оца нашега да вам да царство (Лк. 12, 32). Тако се и ти не бој, јер Христос Бог наш благоволи да преко тебе освети многе душе и приведе их познању Бога. А наићи ће на тебе многе невоље и муке правде ради, но ти их претрпи као тврди дијамант, јер ћеш на тај начин наследити Царство Божије. - Рекавши то, апостоли осенише Јована крсним знаком, и давши му целив у Господу отидоше.

Преподобни Исихије исприча ово виђење неким искусним у подвизима браћи монасима, и они се дивљаху и слављаху Бога који има тајне слуге Своје. При томе им Исихије запрети да не причају другима о томе, да не би Јован, сазнавши за то, отишао од њих, и они били лишени присуства тако великог угодника Божијег.

Блажени пак Јован, ревносно радећи на своме спасењу, труђаше се делом и речју. Подвизавајући се добро сам, он и друге подстицаше на подвиг и лењиве побуђиваше да хитају к небу умртвљујући тело своје и потчињавајући га духу. Богоугодно трудећи се у манастиру, блажени сатвори многа чудеса у то време.

Један житељ Антиохије, богат и високог порекла, боловаше од силне главобоље, тако да му од тога испаде десно око и висилаше на образу. Много имања потроши он на вичне лекаре, али му они ништа не помогоше. Чувши за светог Јована, он оде к њему у манастир, приступи му, паде пред њега, загрли му ноге, и

целивајући их мољаше светитеља за исцељење. Свети Јован му рече: Такве болести сналазе људе због њихових грехова и маловерја. Зато, ако свом душом верујеш да је Христос у стању да те исцели, и ако одступиш од грехова својих, онда ћеш видети славу Божију. - Болесник одговори: Верујем, оче, и учинићу све што ми наредиш. - Рекавши то болесник се ухвати за хаљину блаженога Јована и метну је на своју главу и на болесно око. И одмах престаде болест, и око се врати на своје место, и човек постаде здрав као да никад боловао није. И отиде кући својој славећи Бога.

Тако и други човек, по имену Архелај, старешина града Антиохије, који имађаше губу на челу свом, дође к светом Јовану молећи га за исцељење. Пошто га поучи колико треба, препободни Јован му нареди да омије чело своје водом коју братија пију у манастиру. Болесник то учини, и тог часа очисти се од губе, па оставивши свет постаде монах.

Неки Евклије, од детињства слеп на десно око, дође у манастир где живљаше блажени Јован и замонаши се. Преподобни Јован му рече: Бог нека те исцели, брате, и нека просвети твоје душевне и телесне очи. - Тек што светитељ изговори те речи, десно око Евклијево изненада прогледа и он гледаше на њега јасно. Видећи то чудо, братија се дивљаху и говораху: Јован је заиста слуга Божији, и Дух Свети живи у њему.

Једна жена, по имену Христина, беше крвоточива и мољаше свога мужа да је одведе к светом Јовану. Муж је посади на магарца, крену у манастир, па дошавши до манастира остави жену пред манастирском капијом, а сам уђе к светитељу и стаде га молити да му исцели жену од болести. Свети Јован рече томе човеку: Кажи својој жени да промени своју рђаву нарав и престане бити сурова према својим робовима и робињама, опомињући се да је и сама створена од истога блата од којег и они. И нека се она побрине о својој души, делећи милостињу сиротињи и не остављајући потребне молитве. Исто тако уздржавајте и чувајте себе чисте у празничне и посне дане, па ће Бог подарити жени твојој исцељење. - Муж изиђе и каза жени све што чу од светитеља. Жена од свег срца даде обећање да ће до последњег даха свог држати све што јој је наређено. Муж се врати к светитељу и каза му за обећање женино.

Светитељ му онда рече: Иди с миром! Господ је већ исцели. - Повративши се к жени, муж је нађе исцељену. И они се с радошћу вратише кући својој, славећи Бога.

Догоди се у то време да се у крајевима недалеко од манастира, у коме се подвизаваше блажени Јован, појави веома opak лав који јурећи по путевима сатираше људе и стоку. Много пута се житељи околних насеља скупљаху и са оружјем и стрелама вребаху зверу да га убију. Али им то не пође за руком. Јер излазећи из шуме, звер је бесно и силовито нападао на њих, те једне убијао намртво, друге изуједао да су једва могли побећи, треће односио живе у своје легало и тамо их прождирио. О томе оближњи сељаци известише светог Јована и молише га да им помогне молитвама својим. Он им даде древни Крст и нареди им да га пободу на месту одакле се појављује звер. Они поступише по светитељевом наређењу, па се разиђоше. Пошто прођоше неколико дана а звер се не појављиваше, сељаци се скупише и одоше до Крста, и тамо угледаше лава где мртав лежи. Избављени од такве беде силом Крста и молитвама светог Јована, они се обрадоваше и прославише угодника Божјег.

Христочежњиви Јован проведе у том манастиру четири године. Затим, желећи већу усамљеност и потпуно молитвено тиховање, он тајно напусти манастир и оде у пустињу. Тамо нађе пештеру, настани се у њој, и проведе две године живећи сам о Богу. Но након тог времена он се разболе од неисказаних подвига, а нарочито од опаког назеба, тако да себе више сам не могаше гледати. То га примора да остави пустињу и врати се у Антиохију. А то би по Божјем провиђењу и промишљању о Цркви, да такав светилник не буде сакривен у пустињи и пештери као под лонцем, него да светли свима. Господ и допусти да Јован западне у болест, изводећи га том болешћу из борављења са зверима на заједничко живљење са људима, да би био од користи не само себи него и другима.

Када блажени Јован дође у Антиохију, свјатјејши патријарх Мелетије прими га с радошћу и смести га код себе. Ускоро затим патријарх га рукоположи у чин ђакон. У овој служби он проведе пет година, украшавајући Цркву Божију својим врлинским животом и душекорисним списима. Као ђакон он написа следеће списе: "Утеха подвижнику Стагирију", у три књиге: "О скрушености", у две

књиге; "О девству"; "Младој удовици". "О непонављању брака"; "Против Јулијана".

У то време свети Мелетије отпутова у Цариград ради постављења за патријарха светог Григорија Богослова.[9] Тамо он убрзо сконча у Господу. Чувши за смрт свога патријарха, богочежњиви Јован остави Антиохију и оде у манастир, у коме првобитно борављаше. Монаси се веома обрадоваше његовом повратку, и приредише духовно славље, примајући од њега уобичајене поуке. Угађајући Богу у молитвеном тиховању, блажени Јован проведе тамо три године.

По престављењу светог Мелетија, на престо Антиохијске цркве ступи Флавијан.[10] Када он једне ноћи стајаше на молитви, њему се јави ангел Господњи и рече му: "Сутра отиди у манастир у коме пребива угодник Божји Јован, доведи га отуда у град и постави за презвитера, јер је он изабрани сасуд Божји, и Бог хоће да преко њега приведе многе људе к Себи". - У то исто време анђеоски се јави и светоме Јовану када он по својем обичају вршао је у келији ноћне молитве, и нареди му да иде с Флавијаном у град и прими од њега посвећење.

Када се раздани, патријарх дође у манастир; њему у сусрет изиђоше сви монаси заједно са блаженим Јованом, и поклонивши му се узеше благослов од њега, па га са дужном почашћу уведоше у цркву. Одслуживши свету литургију и причестивши све Божанским Тајнама, патријарх даде мир братији, па узео са собом Јована и оде у град. Монаси пак неутешно ридаху због расанка са светим угодником Божјим Јованом.

Сутрадан би извршено посвећење Јована за презвитера; када патријарх положи руку своју на главу његову, изненада се појави бео светао голуб који летијаше над главом светог Јована. Патријарх Флавијан и сви што се налажаху у храму видеше то, и запрепашћени дуго се дивљаху. Глас о овоме чуду пронесе се по свој Антиохији, околним градовима и целој Сирији. И сви који чуше говораху: Шта ће бити Јован? Јер ето у самом почетку јави се над њим слава Господња.

Као презвитер Јован се стаде још усрдније и брижније старати о спасењу душа људских. Једном или двапут у недељу, а понекад и

сваки дан, он је поучавао народ у цркви, са амвона произносећи проповеди. Догађало се да је после поучења у једној цркви одлазио у саборну цркву где је служио патријарх; и патријарх му је, изражавајући жељу свих, налагао да и ту изговори поуку народу. За време свога презвитерства свети Јоваи је одржао мноштво проповеди. И то већином у саборној цркви, патријарашкој. При томе он је у облику беседа дао ненадмашна тумачења Светога Писма, првенствено Новог, па онда и Старог Завета. Црква у којој је служио и проповедао презвитер Јован свагда је бивала препуна народа. Сви су га слушали са дивљењем, узбуђењем и усхићењем. Свака реч његова била је пуна небеске силе, васкрситељског даха и апостолског замаха. Није било муке која може снаћи човека у овом свету, а да му богонадахнути учитељ не покаже спасоносни излаз из ње; није било греха који може снаћи човека, а да чудесни благовесник не пружи човеку еванђелску силу да савлада тај грех; није било пакла у који човека може ринути страст, а да богомудри проповедник чудотворном силом благодатне речитости своје не извуче из њега човека. Силом богодане речитости своје он је људе отимао од ђавола и приводио Богу, изводио из пакла и уводио у рај, спасавао од греха и смрти и предавао врлини и бесмртности. Због тога се у храму често чуо плач и вапај, а одјекивала и бурна одобравања и радосна пљескања. Антиохијане је нарочито удивљавало то што њихов даровити проповедник није читао своје проповеди него их је говорио усмено, вадио их из свог препуног срца, и просто водио живе усмене разговоре са својим слушаоцима. Нигда се то раније у Антиохији није ни видело ни чуло. И очарани Антиохијани нису се могли ни нагледати ни наслушати свога слаткопојног славуја еванђелске животворне речитости. Зато су многи брзописци записивали у цркви проповеди богоречитог Јована, па их преписивали, и преписе давали а и продавали многобројним желатељима. О његовим проповедима говорило се свуда; оне су читане и на гозбама и на трговима; многи су их и напамет учили. Када би се чуло да ће ботосилни беседник говорити у цркви, сав град је захватало узбуђење: трговци су остављали своје радње, занатлије своје послове, адвокати суднице, чиновници канцеларије, и сви хитали цркви да чују омиљеног учитеља свог, који и као небески громовник кара и као Еванђелски родитељ милује:

кара и осуђује грех, милује и исправља грешнике. Чути богомудрог Јована, сматрало се за изузетну срећу; не чути га - за изузетну штету. Одушевљени, слушаоци су га свесрдно величали и од све душе хвалили; једни су га називали: "Божја и Христова уста", други - "слаткоречиви", трећи - "медоточиви".

Дешавало се да дубокомисаони благовесник Јован, нарочито у почетку свога презвитерства, говорећи у проповедима својим о најтајанственијим истинама хришћанске вере, зарони у такве богословске дубине, да га простији слушаоци нису могли пратити ни много шта разумети. У једној таквој прилици нека проста жена, не могући схватити смисао милозвучних речи проповедникових, подиже глас свој усред народа и повика к њему: "Учитељу духовни, или боље да речем: Јоване Златоусти, студенац твога светог учења је веома дубок, а ужа нашег ума кратка, и не могу да досегну дубину његову!" - Народ прихвати овај женин назив и рече: "Кроза уста ове жене сам Бог тако назва Јована; зато нека се он од сада назива Златоуст". - И стварно, од тога времена до данас сва Црква назива светог Јована Златоустом.

Овај догађај не остаде без утицаја на самог светог Јована. Размисливши о томе, он дође до убеђења да није од користи за народ говорити му "виспреним речима". И од тада он се стараше да своје беседе не украшава префињеном красноречивошћу већ простим и морално-поучним речима, да би и најпростији слушалац разумео и користи имао.

Но свети Златоуст бејаше муж сиљан не само у речи него и у делу: јер чињаше чудеса, исцељујући болне силом Христовом. - Тако, жена нека по имену Евклија имађаше сина јединца који, тешко болестан од врућице, беше на самрти. Она замоли светог Златоуста да јој исцели сина. Светитељ узе воду, осени је трипут крсним знаком у име Свете Тројице, и покropи њоме болесника. И ватра тог часа остави болесника, и он уставши здрав поклони се светитељу. - Бејаше у Антиохији епарх, заслепљен маркионтиском јереси, који чињаше многа зла православнима. Његова жена паде у опаки недуг, и никакво је лекарство не могаде излечити. С дана на дан болест се опасно погоршаваше; епарх призва у свој дом јеретике и моли их да помогну његовој жени молећи се за њено здравље. И они се са

великим усрђем мољаху за њу непрестано, по три и више дана, али јој ништа не помогаше. Потом рече жена своме мужу: Чујем за неког презвитера Јована, који живи код епископа Флавијана, да је ученик Христов, и што год заиште од Бога, Бог му даје. Молим те, води ме к њему да се он помоли за моје исцељење, јер чини многа знамења. Од маркионита пак немам никакве помоћи; то и показује да је њихова вера рђава; јер када би им вера била истинита, Бог би услишио њихово мољење. Муж послуша своју жену, одведе је к православној цркви, али се не усуди да је унесе унутра, пошто беше јеретик, него је положи пред црквеним вратима. Онда извести епископа Флавијана и презвитера Јована да је донео своју тешко болесну жену, да се они помолу Господу Исусу Христу за њено здравље. А епископ, изишавши к њима с Јованом, рече: Ако се одречете своје јереси и присаједините светој саборној апостолској Цркви, онда ћете добити од Христа Господа исцељење. - Они од свег срца обећаше да ће то учинити. Тада нареди Јован да донесу воду, и моли епископа Флавијана да ту воду осени крсним знаком. Када то би урађено, Јован нареди да болесницу полију том водом, и она одмах устаде здрава као да никада није боловала, и узнесе благодарност Богу. Видевши то чудо на својој жени, епарх се заједно с њом одрече маркионитске јереси и присаједини светој Цркви.

И би велика радост због епархова обраћења. А јеретици се силно пометаше, и гневљаху се на Јована, и сејаху на све стране хуле и клевете против њега називајући га мађионичарем и чаробњаком. Но Бог им убрзо запуши лажљива уста, навевши на њих љуту казну. Јер у Антиохији се догоди велики земљотрес, и сруши се јеретички храм у коме се јеретици скупљаху. Том приликом погибе у рушевинама храма огромно мноштво јеретика. Од православних пак за време тог земљотреса нико не би повређен. Видећи то, не само преостали јеретици него и незнабошци познаше у томе силу Христову; и рушећи своја идолишта, они се поукама светог Златоуста обраћаху к истинитоме Богу.

Године 387. пред Велики пост због новог великог војничког пореза, разрезаног царем Теодосијем I, букну у Антиохији народна побуна. У разјарености својој светиња изврже руглу и полупа статуе цара и царева породице. А кад побуњеници дођоше к себи и

видеше шта су урадили, њих обузе страх и ужас од последица које их могу снаћи због увреде нанесене цару. Епарх града одмах предузе строге мере против побуњеника: тамнице се напунише, судови се нагло запослише. А ојађени духовник свети Златоуст, узбуђен и тужан, обиђе сужње по тамницама и кривце по судницама. И од великог бола, као некада пријатељи Јова, он седам дана ћутао, преживљавајући својим самилосним родитељским срцем муке своје пастве. А онда ридајно проговорише златна уста из богомудрог срца: "Шта да кажем или о чему да говорим? Сада је време суза а не речи, ридања а не говора, молитве а не проповеди. Учињено дело је тако страхотно, рана је тако неизлечива, несрећа је тако тешка, да је изнад сваког лекарства и захтева небеску помоћ. Ћутао сам седам дана, као пријатељи Јова; дајте ми сада да отворим уста и оплачем ову општу несрећу. Ко нам је пожелео зла, мили моји? Ко нам је позавидео? Откуда таква промена? Ништа не беше славније од нашега града; а сада ништа жалосније од њега. Народ тако тих и кротак, одједном је побеснео и починио такве лудости, да је стидно и говорити о њима. Плачем и ридам сада, не од страхотности могуће казне, него због крајњег безумља учињеног дела..." - У цркви се проломи јаук и плач, нарочито жена и деце; заглушујући потресне речи светог Златоуста. Тада уцвељени духовни отац стаде тешити паству своју, отирати јој горке сузе, храбрећи је надом на милосрђе Божје и подстичући је да се у свему и свагда ослања на Бога. "Хришћанин се мора одликовати од неверних, и, соколећи себе надом на будућност, стајати изнад нападаја људских зала. Зато, мили моји, престаните очајавати. Ми се сами толико не старамо о своме спасењу, колико се о нама стара Бог који нас је створио".

Утешен, народ се са олакшањем у срцу разиђе кућама. А престарели патријарх Флавијан, да би отклонио од своје пастве и свога града Антиохије могућни гнев царев, одлучи да лично отпутује к цару у Цариград и посредује за помиловање. Светог пак Златоуста он остави у граду да теши и лечи напаћене душе. Утом настаде Велики пост, за Антиохијане ваистину време покајања, туге и суза. И свети Златоуст се сваки дан обраћаше народу са црквеног амвона својом силном речју утехе и поуке. Херувимски неболетан, он је душе људске, мучене у земаљском паклу с радошћу узносио у

небеске висине и рајске милине. Час је подржавао у народу веру и њену неустрашиву храброст; час бодрио на покајање и његову преображајну силу; час запаљивао еванђелску љубав и распаљивао је у неугасив пожар; час изобличавао пороке суграђана, њихов тврдичлук, расипништво, лицемерство, неосетљивост, несаосетљивост, сујеверје; час позивао на самопрегорно бичевање себе, гажење себе, распињање себе, васкрсавање себе, преображавање себе. Никада Велики пост није држан са таквом строгошћу, са таквим покајничким расположењем, са таквим потребним умилењем, и то од стране свих житеља Антиохије. Народ је у масама хрлио цркви и жудно слушао речи свога светог благовесника, христочежњивог Златоуста, и купао срце своје у светлости благодатне љубави његове. А за то време брижни архипастир, свети Флавијан је превалио огроман пут од Антиохије до Цариграда, потресно и самилосно изложио пред царем грех своје пастве, и молио за милост, за помиловање. И измолио. Добри и мудри цар је опростио грех, помиловао грешнике. Ту дивну благодат донео је свети Флавијан пред сами Ускрс. И на први дан Ускрса свети златоусти Јован објави народу ту радостну вест, рекавши на крају: "Радујте се духовном радошћу! благодарите Бога не само што је прекинуо наше муке него и што нам их је био послао". - Јер их је послао да нас пробуди на покајање и побуди на обновљење духовног живота.

После смрти Цариградског патријарха Нектарија,[\[11\]](#) који беше наследник светог Григорија Богослова, дуго нису могли наћи човека, достојна патријаршког престола. Тада упозорише цара Аркадија на светог Јована Златоуста, јер се слава његова беше пронела свуда. Цар одмах посла грамату патријарху Флавијану са наређењем да Јована пусти у Цариград. Народ пак Антиохијски, сазнавши за то и горећи љубављу к Јовану, сабра се сав код цркве. Не желећи да буде лишен таквог учитеља, сав се народ успротиви царевим изасланицима, нити хтеде послушати Свога патријарха, и не даде да Јована одведу. А и сам угодник Божји, смирени Јован, сматрајући себе недостојним таквога чина, није желео ићи у Цариград. Дознавши за то цар се зачуди, и још више пожелe да Јована види, и да га има на патријаршком престолу. Због тога цар нареди

царском намеснику Истока Астерију, да кришом од народа изведе Јована из Антиохије, што и би учињено. А кад се Јован приближаваше Цариграду, њему у сусрет изиђе сав град, са мноштвом велможа послатих од цара. Цар са свештеним сабором јерараха и народом свечано дочека светог Јована; и сви се радоваху таквом светилнику Цркве. Једино се томе не радоваше Александријски патријарх Теофил^[12] са својим једномишљеницима. Он завиђаше слави Јована, и ненавиђаше га, јер је помишљао да на патријаршки престо доведе свог презвитера Исидора. Но то није сметало да се сабор сазове, и на њему свети Јован би изабран за патријарха.

Блажени би узведен на патријаршки престо 26. фебруара 398. године. Дође цар и с њим кнезови и велможе, желећи узети благослов од новопостављеног патријарха Јована Светог. А он, сатворивши молитву за цара и народ, благослови их све, па отвори своја богоглагољива уста и изговори душекорисно поучење, у коме саветоваше цара: да се неодступно држи Православља, да се клони јеретика, да често иде у цркву, и да буде правичан и милостив. Притом говораше: Нека зна твоја побожност, да се нећу бојати, када буде потребно, говорити поучења и изобличења корисна по душу твоју, као што се и пророк Натан не побоја изобличавати грехе цара Давида. - Саветоваше златоусти патријарх и све духовне и мирске властоносце, као и све њима потчињене, да сваки савесно обавља своју дужност. И ова дугачка поучна реч његова беше свима велика духовна наслада. И док он тако говораше божанске речи, једног бесомучног човека који беше међу народом нечисти дух изненада стресе и баци на земљу, и он језивим гласом зајаука, те све што беху у цркви спопаде ужас. Блажени Јован нареди да бесомучника приведу њему, сатвори над њим крсни знак и, истеравши нечистог Духа, учини човека здравим. Видевши то, цар и сав народ обрадоваше се и прославише Бога, који им подари тако велико светило, лекара душе и тела.

Примивши црквену управу, свјатјејши патријарх Јован стаде ревносно пасти словесно стадо Христово, искорењујући код људи свих звања, нарочито свештеничког, рђаве обичаје, нечистоту, завист, неправду, и истребљујући свако небогоугодно дело. При

томе он засађиваше чистоту, љубав, правду, милосрђе, укореењиваше сваку врлину, и својим златним језиком упућиваше све на покајање. Људска зла дубоко потресаху самилосног и човекољубивог благовесника, а искрено покајање грешника чињаше те он са сузама радосницама све прашташе.

Не само у Цариграду него и у околним градовима и покрајинама свети угодник Божји се веома много стараше о спасењу душа људских. Из средине својих клирика он шиљаше искусне, богобојажљиве и свештене мужеве да проговећу речи Божје утврђују Православље, истребљују безбожје и јереси, и изводе заблуделе на пут спасења. Он у Финикији,^[13] која у то време још беше један од главних бедема незнаоштва, до темеља поруши древне храмове идолопоклоничке. Келтски народ, заражен аријанским зловерјем, он мудро излечи и обрати к Православљу, јер изабраним презвитерима и ђаконима наложи да изуче келтски језик, па их посла међу Келте^[14] да им на њиховом народном језику проповедају православну веру. На такав начин он просвети и Ските.^[15] Он одагна марионитску јерес из источних покрајина, и учењем својим озари сав свет.

Свети Златоуст се нарочито стараше о сиротињи и болесницима, хранећи гладне, одевајући наге, збрињавајући сирочад и удовице. Он подиже многе болнице и странопримнице, за негововање болесника и збрињавање бескућника и намерника, који немаху где главе склонити; све их издржаваше и снабдеваше сваком потребом; даде им лекаре и послугу; а за надзорнике одреди два богобојажљива свештеника. Само у две своје болнице у Цариграду свети Златоуст издржаваше редовно седам хиљада седам стотина сиромаша. У то исто време христољубиви светитељ се веома ревносно стараше о црквеном управљању, добре љубећи и утврђујући, а рђаве саветујући и изобличавајући.

У време патријарховања светога Јована Златоуста у Цариграду бејаше још много аријанаца, који несметано исповедаху своју јеретичку веру и вршаху своја богослужења. Блажени патријарх размишљаше на који би начин очистио град од те јереси. И једном, улучивши згодну прилику, рече цару: Благочестиви царе, ако би неко међу драго камење што је на твојој круни метнуо камен прост,

таман и нечист, не би ли тиме осрамотио целу круну? - Цар одговори: Несумњиво да би. - Светитељ продужи: Тако је осрамоћен и овај град, који иако православан, још има у себи неверне аријанце. И као што би се ти, царе, разгневио за срамоћење твоје круне, тако се и свемогући Бог гневи за овај град, оскврњен аријанском јереси. Зато ти треба или да јеретике присајединиш православној вери, или да их протераш из града.

После ових светитељевих речи, цар нареди да му одмах доведу све аријанске вође и заповеди им да пред патријархом исповеде своју веру. А они говорише речи, пуне зловерја и хуле на Господа нашег Исуса Христа. Тада цар издаде наређење да их протерају из града.

Након неког времена аријанци, имајући на царском двору међу великашима помоћнике и заштитнике, почеше поново долазити у град недељом, идући са литијом ка своме саборном храму и певајући своје јеретичке песме, којима хуљаху Пресвету Тројицу. За то дознаде свјатјејши патријарх, па бојећи се да неко од простог народа не стане учествовати у тим аријанским литијама, нареди своме клиру да праве литије по граду, носећи часне крстове, свете иконе и упаљене свеће, и певајући у славу Пресвете Тројице богохвалне песме, састављене против аријанских богохулних песама. У тим православним литијама учествовала је и царица Евдоксија. Понекад се те литије сусретаху на путу, и биваху велике свађе међу правовернима и аријанцима. Свечане литије православних одвлачаху народ од аријанских јавних богослужења, која они приређиваху на трговима. Разгневлени тиме, аријанци једном приликом нападаше такву православну литију и изазваше тучу. У тој тучи погабе неколико људи и на једној и на другој страни, а царском евнуху Врисону, који бејаше у православној литији, разбише главу камењем. Када за то дознаде цар, разгневи се веома на аријанце и забрани им вршити литије и у град улазити. На тај начин јеретичко богохулство би коначно прогнано из престоног града.

У Цариграду живљаше неки војвода Гајина, варварин пореклом, храбар у ратовима, и веома поштован од цара, али прелашћен аријанском јереси, он усрдно моли цара да аријанцима да неку

цркву у граду. Цар не знајући шта да му одговори, јер није желео да га одбијањем огорчи, пошто се бојао да Гајина, човек зле нарави и свиреп, не изазове неку буну у грчкој царевини, извести о Гајиновој молби светог патријарха Јована Златоуста. Светитељ рече цару: Позови ме у време када Гајина буде тражио од тебе цркву, па ћу му ја одговорити за тебе.

Идућег дана, када патријарх би позван у царске палате и сећаше с царем, Гајина стаде молити од цара цркву у Цариграду за аријанце. И то искаше као природно уздарје за муке које је он поднео у ратовима и за показану храброст. А велики Јован на то примети Гајини: Ако цар хоће да је богобојажљив, онда он нема права да располаже црквама Божјим, у којима постоје духовне власти постављене од Бога. А ти, Гајина, ако хоћеш да се молиш у цркви, уђи у коју год хоћеш, и моли се; јер знај, све су цркве у граду отворене теби. - Гајина рече на то: Али ја сам другог вероисповедања, па због тога желим са мојим једноверницима да имамо засебан храм у граду. И молим цара да ми испуни молбу. Јер сам ја много мука поднео, ратујући за грчку царевину, проливајући крв своју, и полагајући душу за цара. - Патријарх одговори: За твоје трудове и муке ти си добио награду: велико поштовање од цара, славу, чин и дарове. Треба да помислиш шта си био раније, а шта си сада: раније си био убог и неславан, сада си богат и славан; у каквом си чину био живећи с оне стране Дунава, а у каквом си сада; тада си био један од простих и убогих сељака, одевен у бедну одећу, и једва си имао хлеба и воде као храну, а сада си уважен и прослављен војвода, обучен у скупоцене хаљине, имаш много злата и сребра и безбројна имања; и све си то добио од цара. Ето какву си награду добио за трудове своје! Стога буди благодаран и продужи верно служити грчкоме царству, а божанске награде за световно службовање не ишти.

Постиђен оваквим речима Гајина умуче, и престаде од тада тражити цркву. А цар се удиви премудрости патријарха Јована, који са мало речи узможе запушити уста осином и необузвано свирепом варварину.

Годину дана после тога Гајина се одметну од цара, сабра велику војску и крену у поход на Цариград. А цар, немајући готову војску,

забрину се; и замоли светог Јована Златоуста да отиде код Гајине и да га благим речима укроти. Свети Јован, нако свестан да је разљутио Гајину спречивши му да у граду има аријанско састајалиште, но ипак готов да душу своју положи за овце, отиде код гордог варварина. И Бог поможе слузи Своме, и златоусти патријарх златним речима својим укроти звероликог човека, од вука преобрази га у овцу, и помиливши га са царем врати се.

Потом, у зиму 401. године, свети Златоуст, без обзира на своје слабо здравље, отпутова у Малу Азију да среди тамошње црквене прилике. Тамо многи златољубиви епископи продаваху благодат Светога Духа, узимајући паре за хиротонију. Такав бејаше митрополит Ефески Антоније. Свети Златоуст свргну овог митрополита и шест епископа које он беше за новац посветио, и на њихово место постави новог митрополита и епископе. Исто тако он поступи и са многим другима који беху криви за симонију;^[16] у Лидији свргну седморицу епископа; лиши дужности како оне који су посвећивали за новце, тако и оне који су посвећени; и место њих постави достојне. Три месеца проведе свети Златоуст у Малој Азији сређујући црквене прилике. И кад заведе поредак, он се врати у Цариград.

Живећи усред света у тако високом звању, блажени Јован никада не напусти своје прве монашке подвиге, него све време, слободно од црквених послова, он провођаше или на молитви или у читању божанствених књига, затворивши се у својој усамљеничкој келији. Његов пост беше свагда строг, и уздржање неизмерно: јер он јеђаше само јечмени хлеб и воду; и спаваше врло мало, и то не на постељи већ стојећи. На гошћења и гозбе он никуда не иђаше. Сав ум свој он посвети упознавању и изучавању Светог Писма; притом нарочито љубљаше Посланице светог апостола Павла, чију икону имађаше у својој келији. У то време он објашњаваше народу апостолове Посланице: Колошанима, Филибљанима, Солуњанима и Јеврејима.

Пишући тумачења на ове Посланице, у светог Златоуста се појави недоумица, и он питаше себе: Ко зна да ли је ово угодно Богу? Јесам ли ја схватио силу овог светог Писанија или нисам? - И он се стаде молити Богу да га обавести о томе. Бог убрзо услиши

слугу Свога, и даде му следеће обавештење. Једном ноћу, затворивши се у келији, свети Златоуст при запаљеној свећи писаше Тумачења. У то време келејник његов Прокло,^[17] на молбу неког човека коме је била потребна помоћ светог Златоуста, хтеде да уђе к светом Златоусту; али претходно он провири кроз кључаоницу да види шта патријарх ради. И виде патријарха где седи и пише, а за његовим леђима стоји неки човек стар и веома величанствен, и нагнут тихо говори на уво патријарху. Тај човек по свему беше сличан апостоу Павлу, изображеном на икони, која је пред светим Златоустом висила на зиду његове келије. Видевши то, Прокло се силно зачуди, и не могаше објаснити себи ко је тај човек што разговара с патријархом, и како је ушао, када су сва врата закључана. И Прокло стаде чекати да тај човек изађе. Међутим настаде време да се клепа за јутрење, и тај човек постаде невидљив. Тај исти приказ Прокло виде и у току две наредне ноћи. Онда се усуди запитати самог патријарха: Владико, ко је оно што разговара с тобом ноћу? - Свети Златоуст одговори: Код мене није било никога. - Тада му Прокло исприча подробно како кроз кључаоницу виде старог уваженог човека, који му шапталаше на уво када он писаше. При томе Прокло описа изглед и лице тога човека који се јављао. Слушајући то, свети Златоуст се чуђаше. Међутим Прокло, погледавши на икону светог апостола Павла, рече: Такав бејаше онај кога видех.

Тада светом патријарху би јасно, да је Прокло видео самог светог апостола Павла. Уверивши се на тај начин да је рад његов пријатан Господу, христочезњиви патријарх паде на земљу и дуго се са сузама мољаше Богу и благодараше Му. Од тога времена он са још већим усрћем и ревношћу писаше божанствене књиге, које он остави после себе Цркви, као скупоцену ризницу.

Велики учитељ васцелога света, свети Јован Златоуст без икаквог колебања изобличаваше све неправде и кривде, а цара и царицу саветоваше да никоме не чине неправду него да поступају праведно и правично. Велможама и високим достојанственицима, који отимаху туђа имања и злостављаху сиротињу, он прећаше судом Божјим. Зато многи стадоше негодовати против њега, како клирици тако и световни властоносци. Клирици негодоваху против светог патријарха зато што он захтеваше од њих да живе свето по светом

еванђелском закону. Световни властоносци устајаху мржњом против шеге, не желећи да се окане својих порока, које је свети патријарх непопгедно шибао. У непокајаним срцима њиховим запали се гњев, који се постепено распаљивао у пожар мржње против светог угодника Божијег. Необуздани ненавидници стадоше на све могуће начине оговарати светитеља, клевећући га како он, тобож, у својим проповедима не поучава него вређа, не саветује него укорава, не васпитава него хули чак и самог цара и царицу и све власти. Још га и немилосрдним назваше, са следећег разлога.

У царском двору бејаше неки евнух Евтропије, старешина царских постелењика. Умешан, он се додвори цару, и постаде царев љубимац. Он наговори цара да изда закон којим се укида древни обичај, по коме обичају: човек, осуђен због извесне кривице од грађанских власти на смрт, побегне ли у цркву, као некада Израиљци у град уточишта,^[18] спасава се од смртне казне. Укидањем овога обичаја дало се грађанским властима право да осуђенога на смрт, побегне ли у цркву, силом извуку из цркве и предаду на смрт. Укидање овог обичаја веома заболе светог Златоуста, и изобличаваше Евтропија због таког насиља над Црквом. Али након неког времена сам Евтропије паде у јаму коју он ископа за друге, и закла себе оним мачем који наоштри за друге. Због неке важне кривице цар се веома разгњеви на Евтропија, и Евтропије би осуђен на смрт. Тада Евтропије побеже у цркву и сакри се у олтару под престолом. А блажени Јован, строги ревнитељ црквених права и обичаја, одржа проповед у којој осуди неправедни закон Евтропијев, који се ето сада с правом примењује на самог Евтропија, човека који је тај закон измислио и прописао. А непријатељи светог Златоуста, ухватише се ових његових речи, и стадоше га међу народом осуђивати као немилосрдног и нечовекољубивог. На тај начин они постепено навијаху срца многих људи против светитеља Божјег и испуњаваху их гњевом против њега.^[19] Но свети патријарх, угађајући не људима већ Богу, продужи мудро и ревносно управљати Црквом Божјом.

Међу онима који беху незадовољни светим угодником Божјим налажаше се и не мало клирика. Уопште, њега веома љубљаху добри, а ненавиђаху рђави. Нарочито неки од клирика који вођаху

порочан живот, не љубљаху светитеља, јер он изобличаваше њихова зла дела, и неке од цркве одлучиваше. И они се због тога силно гњевљаху на њега. Но нарочито их раздражи поступак ђакона Серапиона. Овај ђакон, благоверно служећи патријарху и живећи побожно, једном у присуству свих клирика рече светитељу: Владико, не можеш све исправити, ако их све не потераш жезлом.

Ове ђаконове речи разљутише и раздражише многе, и они стадоше рђаво говорити у народу о светом патријарху, грдећи њега који беше достојан сваке похвале. Незадовољство и непријатељство према светом Златоусту нађе места и код високих представника Цркве. У кругу тих епископа бејаше и неки Севиријан, митрополит Гевалски.^[20] Спочетка он уживаше љубав светог Златоуста, који, одлазећи у Малу Азију ради сређења тамошњих црквених прилика, повери њему управу над својом паством. Управљајући Цариградском црквом у одсуству угодника Божијег, Севиријан стаде радити против светог Златоуста и сејати незадовољство против њега. Помоћу сплетки он и на двору нађе присталице за то незадовољство према светитељу Божјем, надајући се да на тај начин заузме место светог Златоуста. Уједно с тим он прекорачи своју власт и допусти у управи неке нереде. Вративши се из Мале Азије свети Златоуст сагледа нискост и лукавство Севиријаново и за учињени неред хтеде да га удаљи из престонице. Но за Севиријана се заузе царица Евдоксија, и на њену молбу свети Златоуст му опрости и помири се с њим. Међутим Севиријан остаде исти у души, и продужи тајно радити против светог Златоуста.

Иако је знао за пакоснички и клеветнички рад својих непријатеља, свети Златоуст не обраћаше пажњу на то. Штавише, уколико га они више клеветаху и оговараху, утолико више растијаше и шираше се слава о њему: он се прочу и у далеким земљама, и многи долажаху издалека да виде светитеља и да чују учење његово.

При такој слави светог Златоуста, злоба свих непријатеља његових не би била опасна за њега, да се међу њима није налазила и сама царица Евдоксија. Она беше најопаснији и најупорнији непријатељ светог угодника Божијег. Све речи о среброљубљу и о отимању туђег, које свети Златоуст у проповедима својим упућиваше свима, царица сматраше да су упућене само њој, и да то

њу он изобличава и осуђује. Јер она беше веома среброљубива и ненасито златољубива; и многима учини неправду, отимајући им имовину. Љута због тога на блаженог угодника Божјег, она стаде смишљати на који би га начин збацила са патријаршијског престола.

У то време бејаше у Цариграду један угледан човек, по имену Теодорих, по звању патриције, који поседоваше велико богатство. Завидећи му и желећи да се докопа његовог имања, царица се пашташе да му нађе неку кривицу, због које би му могла одузети имање, али не нађе, јер Теодорих беше човек добар и праведан. Пошто не могаше напаковати кривицу Теодориху, царица измисли овакву подвалу. Она позва Теодориха код себе, и рече му: Теби је познато како се свакодневно много троши из царских благајни на издржавање царске војске и на прехрањивање безбројних људи. Са тог разлога наша се благајна налази сада у оскудици, па зато дај царској благајни у зајам један део од своје имовине. Тиме ћеш задобити наше благоволење; а у своје време добићеш натраг оно што нам будеш дао сада.

Теодориху би јасно да царица хоће његовом имовином не да напуни царске благајне него да задовољи своје ненасито среброљубиво срце. Зато он оде к блаженом Јовану, исприча му шта царица хоће од њега, и са сузама мољаше светитеља да му помогне и да га заштити од царице. Свети Златоуст одмах написа царици писмо, саветујући је благим и кротким речима да не чини неправде Теодориху. Царица, иако љута на патријарха, ипак овога пута поступи по његовој жељи: јер се постиде премудрих речи његових, и обећа да Теодориху неће учинити никакво зло.

После тога Теодорих, слушајући златне речи светог Златоуста о милостињи и о сабирању себи блага не на земљи, где га рука завидљиваца може отети, него на небу, где нико неће ни завидети ни отимати, донесе одлуку да своје богатство да Цару Небеском. Оставивши себи мали део своје имовине за издржавање своје породице, он сву осталу огромну имовину своју поклони црквеној гостопримници за издржавање странаца, убожјака и болесника. Чувши за то, царица се веома огорчи и поапа блаженом Јовану овакву поруку: "По твоме савету, свети патријарше, ја ништа не узех

од патриција Теодориха за потребе нашега царства, а ти си приграбио његово имање ради свога обogaћења. Не би ли било приличније да смо то узели ми а не ти, пошто се Теодорих обогатио на царској служби? Зашто се ти ниси угледао на нас? Као што ми ништа не узесмо од Теодориха, требало је да и ти не узмеш његову имовину".

На ову поруку свети Златоуст отписа царици овако: "Сматрам, познато је твоме богољубљу да ја, ако бих желео богатство, ништа ме спречило не би да га имам: јер моји родитељи беху веома богати, високородни, високи достојанственици, веома имућни. Али се ја добровољно одрекох богатства. Зар сада не би било стидно да иштем оно што сам оставих, и друге учим да то презиру? Ти тврдиш да сам Теодорихово имање узео ради свога обogaћења. Но знај, Теодорих ништа није дао мени; и да ми је давао, ја не бих примио. Своје богатство он даде Христу, чинећи милостињу ништима и убогим. И добро је урадио, јер ће стоструко примити од Христа у будућем веку. Ја бих желео да и ти, угледајући се на Теодориха, сабираш себи имања на небу, да би, када осиромашиш, била примљена у вечне обитељи.[21] Ако пак имаш намеру да од Христа узмеш оно што Му је Теодорих дао, шта ми ту можемо? Јер, као што ћеш сама увидети, ти ћеш увредити не нас већ самога Христа".

Прочитавши ово писмо христомудрог патријарха, царица се још јаче разгневи, и стаде размишљати на који начин да се освети светитељу. У то време допутова у Цариград из Александрије нека удовица по имену Калитропа, и то ради следећег посла. Када у Александрији управљаше војвода Павликије, који имађаше чин августалија,[22] неки завидљиви људи доставише му како она, тобож, има много злата. Павликије пак беше веома златољубив. Лажно окрививши ту удовицу, Павликије је примораваше да му она да пет стотина златника. А она, немајући толико новаца, наложи код својих суседа све што имађаше, и једва сакупивши пет стотина златника даде их августалију. Но Павликије ускоро би због неисправности смењен са дужности августалија и одведен у Цариград на суд. За њим крену и та јадна удовица. Изишавши пред цара, она паде преда њ са сузама и вапајем, жалећи се на Павликија, да јој је насилно узео пет стотина златника. Цар нареди

цариградском градоначелнику да ову ствар иследи и пресуди, и да удовици врати све што јој је Павликије узео. Но градоначелник, држећи Павликијеву страну, пресуди да је он невин, а удовицу отпусти празну. Увређена тиме још више, удовица прибеже к царици, и испричавши јој своју муку она мољаше царицу за милост и помоћ. Златољубива царица се обрадова томе, јер се надаше да из тога извуче за себе много злата. И она одмах дозвољава к себи Павликија, избличи га с великим гњевом за отимачину и за неправду учињену убогој удовици, и нареди да га држе под стражом док не да сто литри злата. Видећи да се не може извући из царичиних руку, Павликије посла својој кући да донесу злата колико тражи царица и предаде јој сто литри злата. А царица од свег тог злата даде удовици само тридесет и шест златника, и отпусти је, све пак остало задржа за себе. Удовица изиђе од царице плачући и кукајући због такве неправде. Чувши пак да се свети патријарх Јован заузима за оне којима је неправда учињена, она прибеже к њему и исприча му подробно шта јој учинише Павликије и царица.

Утешивши плачућу удовицу, свети Златоуст посла по Павликија, и призвавши га у цркву рече му: Нама је познато какве си неправде чинио тлачећи убоге и насилно отимајући туђа имања и како си поступио са овом јадном удовицом, не бојећи се Бога који је Отац сиротама и заштитник удовицама. Позвао сам те зато, да вратиш пет стотина златника овој коју си неправедно оштетио. Дакле, врати јој, да би она намирила своје повериоце, и да не би у крајњој беди помрла са децом својом. Тада ћеш се и ти ослободити од свога греха и умилостивити Бога кога си разгневио, и који ће одмаздити теби за неправду учињену сиротама, ако се не покајеш. - Павликије одговори: Владико, ова удовица учинила је мени несравњено већу неправду, јер, жалећи се на мене царици, она ми узела сто литри злата. Шта више хоће она од мене? Нека иде код царице и узме своје од ње. - Светитељ му на то рече: Ако је царица и узела од тебе толико злата, но ова удовица још није добила своје, па зато није ни крива за неправду коју ти је царица учинила. Царица је узела од тебе тако много злата не толико за неправду коју си нанео удовици колико за друге твоје грехе и грабеж које си починио док си на власти био. Ти се немој изговарати говорећи против царице.

Кажем ти, нећеш изаћи одавде док не вратиш удовици све што си узео од ње, до последњег златника. А оних тридесет шест златника што јој даде царица нека јој буде за путни трошак.

И не пушташе свети Златоуст Павликија из цркве. А када царица дознаде да патријарх не пушта Павликија из цркве, посла светом Златоусту овако наређење: Пусту Павликија, пошто сам ја већ узела од њега доста злата за тај дуг. - Царичиним изасланицима свети патријарх одговори: Павликије неће бити пуштен одавде док не врати убогој жени што јој је узео. - Царица по други пут посла светитељу захтев да отпусти Павликија, но светитељ одговори: Ако царица хоће да пустим Павликија, онда нека пошље овој удовици пет стотина златника. То за њу не представља велику количину, јер је много више узела од Павликија, сто литри злата.

Чувши то царица се напуни јарости, и посла одмах два капетана са по сто војника, да Павликија изведу из Цркве силом. Но када се војници приближише к црквеним вратима и хтедоше да уђу, изненада се појави Анђео Господњи који са исуканим у руци мачем стајаше на вратима и не даваше им да уђу. Угпедавши страшнога Ангела војници се уплашише и побегоше натраг. И дотрчавши к царици преплашени, известише је о јављењу Ангела. А она чувши то препаде се, и не усуди се више да шаље к патријарху Јовану по Павликија. Када пак Павликије виде да му царица не поможе, он посла својој кући по злато, и врати удовици пет стотина златника, и онда би пуштен из цркве. Добивши своје, удовица се с радошћу врати у свој град.

Царица међутим не престајаше гњевити се на блаженог Јована, и из дана у дан увећаваше се у срцу њеном бес и злоба противу незлобивог и правичног угодника Божијег. И након кратког времена она посла светом Златоусту своје слуге да му строго и љубазно саопште ову њену наредбу: Престани да нам се противиш, и не мешај се у наше царске послове, јер се и ми не мешамо у црквене послове, него их препуштамо теби да их сам уређујеш. Престани да у црквама правиш од мене причу за све, говорећи о мени и изобличавајући ме. До сада сам те сматрала за оца и указивала ти потребно поштовање; но ако се ти од сада не поправиш и не станеш се боље односити према мени, онда знај, ја то трпети више нећу.

Саслушавши ове царичине речи, блажени Јован се веома ожалости, и уздахнувши дубоко рече изасланицима: Царица хоће да ја будем као мртав: да не видим неправде које се чине; да не чујем гласа тлачених, плачућих и ојаћених; да не изобличавам оне који греше. Али, пошто сам ја епископ и мени је поверено старање о душама, ја сам дужан недремљивим оком мотрити на све, саслушавати молбе свих, поучавати и упућивати све, и изобличавати непокајане. Јер ја знам да је сигурна пропаст: не изобличавати безакоње и не опомињати безаконике. Бојим се да се и на мене не примене речи пророка Осије: Сакрише свештеници пут Господњи (Ос. 6, 9). Јер божанствени апостол наређује карати пред свима онога који греша, да и други имају страх (1 Тм. 5, 20). И он исти учи, говорећи: Проповедај реч, настој у добро време и у невреме, покарај, запрети, умоли (2 Тм. 4, 2). Ја карам безакоња а не безаконике; никоме не говорих у лице о његовом безакоњу, никога не понизих срамотом, нити када споменух име царице ради изобличења ње. Но ја уопште поучавах све, и поучавам, да не чине зла и да не вређају ближњега. Ако пак кога од оних који слушају моје поуке осуђује савест за учињена рђава дела, онда он треба да се гњеви не на мене него на себе, и нека се уклони од зла и твори добро. Ако царица зна да није учинила никакво зло нити кога увредила, зашто се онда љути на мене који учим људе да се клоне од сваке неправде? Боље би јој било да се радује што није учинила никакву неправду и што ја ревносно учим спасењу људе над којима она царује. Ако је пак починила оне грехе које ја поукама својим старам се да искореним из срца људских, онда нека зна да њу изобличавам и срамотим не ја, него је сама дела њена изобличавају и души њеној наносе велику срамоту и стид. Стога, нека се царица гњеви како хоће, али ја нећу престати говорити истину. Јер боље ми је да разгњевљујем људе него Бога: јер кад бих људима угађао, онда не бих био слуга Христов (Гал. 1, 10).

Рекавши то изасланицима царичиним, свети Златоуст их отпусти. А они, вративши се к царици, пренесоше јој све што чуше. То царицу још више разјари, и она још јаче непријатељеваше против блаженога Јована. И не само царица непријатељеваше против светитеља већ и многи други који живљаху неправедно и без

покајања. Златоусти благовесник Христове Истине имађаше непријатеље не само у Цариграду него и у далеким земљама. Такви беху: Александријски патријарх Теофил, који од самог почетка не љубљаше Јована, и не жељаше да он буде патријарх; Акакије епископ Беријски,[\[23\]](#) Северијан Гевалски[\[24\]](#) и Антиох Птоломаидски,[\[25\]](#) а у Цариграду два презвитера и пет ђаконa, многи из царске палате, и три познате и богате удовице развратног живота: Марса, Кастриција и Евграфија. Сви ти ненавидници светогa Јована, договарајући се међу собом, паштаху се да му створе неку кривицу, да би могли протурити у народу рђав глас о њему. Пре свега они послаше у Антиохију нарочите људе, да тамо испитају и дознаду да ли је Јован учинио какво зло, макар у детињству. Но испитивања испитивача бише узалудна, и они не нађоше ништа. После тога они послаше у Александрију к Теофилу, мајстору да вешто скује лаж. Али ни он не могоше ни за шта окривити светог Јована, који као сунце сијаше врлинама. При свем том Теофил, подучаван од самог Сатане, ревносно се стараше да Јована свргне с престола, што и учини, имајући за помоћника царицу и остале рђаве људе. Изгнанство светог Златоуста догоди се на следећи начин.

У Александрији бејаше угледан презвитер Исидор странопримац, тојест хранитељ странаца, човек светог живота и мудар, чувен по својим врлинама и богомудрости. Он беше већ стар, имађаше осамдесет година; за презвитера био постављен од светог Атанасија Великог, патријарха Александријског.[\[26\]](#) Према овом Исидору Теофил бејаше непријатељски расположен због александријског презвитера Петра, кога Теофил хођаше да без кривице лиши чина и одлучи од Цркве, а Исидор штићаше Петра и доказиваше да је оптужба против Петра неправична. Зато се Теофил стаде гњевити и на Исидора; без разлога одлучивши од Цркве Петра, он поче тражити кривицу Исидору, да би и њега одлучио од Цркве.

У то време нека удовица Теодотија даде Исидору хиљаду златника, да тим новцем одева у Александрији просјакe, сирочад и убоге удовице. При томе Теодотија замоли Исидора да о томе не говори патријарху Теофилу, да овај не би узео то злато и утрошио га

на зидање камених зграда. Добивши злато, Исидор поступи онако како га је молила Теодотија, и ништа не каза Теофилу. Но Теофил потом сазнаде од некога да је Исидор добио од Теодотије хиљаду златника, и без његовог знања потрошио их за потребе убогих. Златољубиви Теофил се због тога силно разгневи на Исидора, и невиног и целомудреног старца оптужи за противприродни грех. За доказ своје клеветничке оптужбе Теофил купи лажне сведоке златом. Но лаж Теофилова би обелодањена, и невини Исидор ослобођен као чист. При свем том, патријарх Теофил у својој необузданој злоби ипак лиши Исидора презвитерског чина, и изагна из клира са батинама и срамотом невиног угодника Божјег. Пострадавши невино, преподобни Исидор напусти Александрију и удаљи се на пустињачко молитвено тиховање у Нитријску Гору,^[27] у којој се он раније још као млад подвизавао. И живљаше тамо у једној колиби молећи се Богу и трпељиво подносећи свој удес.

У то време у Египатским манастирима живљаху четири брата, људи врлински и богобојажљиви, који сав живот свој провођаху у пошћењу и монашким трудовима. Они се зваху: Диоскор, Амоније, Јевсевије и Јевтимије, а надимак им беше: Дуги, пошто се сви они одликоваху високим растом. Ову браћу због њиховог врлинског живота поштоваху не само житељи Александрије него и Теофил. Једнога од њих, и то Диоскора, против његове воље, Теофил постави за Хермопољског епископа,^[28] а два брата његова, Амонија и Јевтимија, умоли да се настане са њим у патријаршији, и принуди их да приме свештенички чин. Живећи у патријаршији поред Теофила, они видеше да он живи не по Богу и више воли злато него Бога, и чини велике неправде. Зато они не хтедоше остати више са њим, него га оставише и поново вратише у своје пустињачко молитвено самавање и тиховање. Схвативши разлог њиховог одласка, Теофил се веома увреди, и љубав коју имађаше према њима промени на јарост, и стаде размишљати како да им се освети. У том циљу он најпре пусти глас како се, тобож "Дуги" заједно са свргнутим Исидором држе Оригенове јереси и како том јереси саблазнише многе монахе. Затим он посла најближим епископима наређење да одмах отерају најстарије монахе из Нитријске пустиње, не објашњавајући им разлог због чега их изгоне. Када епископи

поступише по патријарховом наређењу, изгнавши са горе и из пустиња[29] све благочестиве и богоугодне подвижнике, онда се ови изгнаници скупише, одоше заједно у Александрију к патријарху и молише га да им каже због чега су осуђени и прогнани из својих обиталишта. А патријарх, у безумном гњеву, полете на њих, и као бесомучан омота омофор[30] око врата Амонију, и бијући га викаше: Јеретиче, прокуни Оригена! - После Амонија Теофил исто тако изби и остале, и раскрвави их, и не дајући никоме да што рекне, све их са срамом најури од себе. А они, не добивши од Теофила одговор на своје питање, вратише се у своје колибе, обраћајући мало пажње на јарост и бес патријарха Теофила.

Сазвавши оближње епископе, Теофил предаде анатеми четири невина монаха: Амонија, Јевсевија и Јевтимија, браћу Диоскорову, и гореспоменутог блаженог Исидора, не позвавши их да их испита о њиховој вери. Но јарост његова се тиме не укроти: јер он сам написа против њих многе лажне оптужбе, окривљујући их за јерес, за враџбине и за многе друге тешке грехе. Затим најми за новац клеветничке и лажне сведоке, уручи им те лажне оптужбе, и нареди им: да када он о празнику у цркви буде поучавао народ, они приступе и предаду ове написане против гореспоменутих монаха оптужбе, и приведу лажне сведоке. А када све би тако урађено, патријарх нареди да се те лажне оптужбе прочитају у цркви. После тога он те оптужбе показа градоначелнику, узе од њега око пет стотина војника и крену са њима у Нитријску Гору са намером да отера из Египта Исидора, Диоскорову браћу и све њихове ученике, као јеретике и врачаре. Уз помоћ војске Теофил најпре свргну с епископског престола Диоекора, а затим, напивши војнике вином, нападе ноћу на Нитријску Гору, и искаше пре свију Исидора и браћу Диоскорову: Амонија, Јевсевија, Јевтимија. Не налазећи их, пошто се они беху сакрили у једној дубокој јами, он нареди војницима да нападну на све монахе, да им спале сва обиталишта и разграбе њихову бедну имовину, одећу и храну. Пијани војници се разлетеше по свима местима и пећинама у пустињи, погубише, угушивши у огњу и диму, до десет хиљада постника, у десети дан месеца јула, када се у светој Цркви и врши спомен њихов. Остали се

монаси разбегоше, скривајући се где је ко могао. После тога Теофил се врати у Александрију.

Преостали после овог покура монаси сабраше се, оплакаше побијене оце и браћу своју, па се разиђоше куда је ко хтео. Диоскор са својом браћом, блажени Исидор и многи други монаси, просијали у посту и осталим врлинама, изврсни чудотворци, удаљише се веома ожалостњени у Палестину. При томе њима не беше тешко то што су намучени и прогнани, него што су без икакве кривице одлучени Теофилом од Цркве и прибројани јеретицима. Но и у Палестини Теофил их не остави на миру: он одмах посла палестинским епископима овакву поруку: "Не треба да без моје сагласности примате одлучене и одбегле од мене".

Тада изгнаници, не знајући куда да се обрете, отидоше у Цариград к светом Јовану Златоусту, као к сигурном пристаништу, и павши преда њ мољаху га са сузама да им укаже милост и помоћ. Видећи у такој невољи педесет људи остарелих у врлинама, свети Златоуст се сажали на њих и расплака. Затим, дознавши од њих због чега су доживели толику напаст од Теофила, утеши их благим речима и успокоји, сместивши их при цркви свете Анастасије. Издржавање пак даваше им не само свети Златоуст него и света Олимпијада ђакониса, која их из својих средстава онабдеваше сваком потребом. Јер ова ђакониса све своје богатство употребљаваше на збрињавање и издржававање сиротиње и странаца. Она беше ваистину света; и њен се спомен празнује двадесет петог јула. Свети беху ваистину и ти монаси, од којих спомен неких Црква поче касније празновати. Међу њима се нарочито издвајаше неко по имену Јеракс, који многе године проведе у пустињи. К њему једном дођоше ђаволи, и говораху му: Старче, ти ћеш живети још педесет година, а нећеш моћи издржати тако дуго време у пустињи. - А он, схвативши њихово препредено кушање, рече им: Ви ме ожалостисте предсказујући ми тако краткотрајан живот, јер ја сам се спремао да у овој пустињи трпим двеста година. - Чувши то, ђаволи побегоше посрамљени.

Ето таквог оца, кога ђаволи не могоше поколебати, изагна Теофил Александријски. Међу светим монасима бејаше још Исак презвитер, ученик светог Макарија Великог,[\[31\]](#) чист од утробе

матере своје, јер он беше донесен у пустињу као дете од пет година, и тамо одрасте. Он беше велики зналац Светога Писма, и веома начитан. Уопште сви ти Теофилом прогнани монаси беху свети и преподобни. Блажени Јован их веома поштоваше и не брањаше им у цркву одлазити, али их светом Причешћу не припушташе док он потпуније не осветли разлог њиховог одлучења и не помири их са Теофилом. Он их задржа да они ништа не говоре цару о својој невољи и да се не жале на Теофила, обећавајући им да ће их својим писмима Теофилу помирити с њим. И стварно, свети Златоуст одмах посла Теофилу, молећи га да дозволи овим монасима да они мирно живе у својим келијама у Египту и да их поново прими у крило Цркве Христове.

Теофил доби Златоустово писмо. Но поред тога он од неких лажљиваца и клеветника беше чуо како Цариградски патријарх Јован тобож припушта светом Причешћу те прогнане монахе, што не беше истина. Веома разгневљен због тога на светог Златоуста, Теофил отписа сурово светоме патријарху, окривљујући га за нарушавање црквених правила.^[32] Свети Златоуст по други пут упути Теофилу мирољубиво писмо, молећи га да престане са гњевом и да не забрањује монасима обитавати тамо одакле су прогнани. Међутим Теофил одговори светом Златоусту још грубље него раније, и стаде се љутити више на њега него на саме монахе. Видевши да Теофил остаје упоран у својој злоби, тек тада прогнани монаси написаше жалбу цару, у којој огласаше муке своје које поднесе од Теофила. Ову жалбу своју они предадоше цару када овај беше у цркви.

Сажаливши се на тако честите и врлинске монахе, цар одмах посла наредбу Александријском епарху, да Теофила, макар и принудно, пошаље у Цариград на суд, да пред патријархом Јованом и сабором епископа одговара за злоћу своју и буде осуђен за дела своја. Цар такође писа и папи римском Инокентију,^[33] молећи га да са своје стране упути епископе у Цариград на сабор ради суда Теофилу. Папа одмах нареди својим епископима да буду спремни за пут, и очекиваше вести од цара Аркадија о томе да ли су се већ сабрали источни епископи. Но цар не писа поново, и западни епископи не отпутоваше у Цариград. Међутим Теофил поткупи

Александријског епарха, те овај допусти Теофилу да остане у Александрији док не добави из Индије најлепше мирисе и слаткише, које би лађом послао у Цариград. У то време Теофил придоби на своју страну светог Епифанија, епископа Кипарског,^[34] јер оклевета светог Златоуста да је, тобож, јеретик, пошто је примио код себе Оригенове следбенике и причешћује се с њима. Епифаније, човек незлобив, не прозре Теофилово лукавство, већ поверова његовој лажи, и ревнујући за побожност прокле Оригенове књиге на помесном сабору на Кипру, а затим писа светом Златоусту препоручујући му да и он то исто уради. Но свети Златоуст, не хитајући са овом ствари, продужи изучавати Свето Писмо, и свом душом труђаше се да у цркви поучава народ и приводи грешнике покајању. Међутим Теофил, припремајући се за пут у Цариград, умоли светог Епифанија да и он отпутује тамо. Притом Теофил говораше: Ми ћемо тамо одржати сабор против оригениста. - Свети Епифаније послуша Теофила и хитно отпутова у Цариград, где стиже пре Теофила. Но пред његов долазак, у Цариграду се догоди следећа ствар.

Живљаше у Цариграду један велможа по имену Теогност, човек добар и богобојажљив. Он би оклеветан пред царем од неког завидљивог и зловерног великодостојника да је тобож ружио и грдио цара, а царицу називао "златоненаситљивом" и говорио да она неправедно присваја себи туђа имања. Цар се наљути на Теогноста и нареди да га упуте у Солун на заточење, и да му се одузме сво богатство и имање, а да се Теогностовој жени и деци остави само један виноград изван града за издржавање. На путу за Солун Теогност се разболе од муке и умре. Жена пак његова, тешко уцвељена смрћу свога мужа и горко ојађена губитком имања, оде к светом Златоусту и са сузама му исприча своју муку. Светитељ је тешаше мудрим речима и саветоваше јој да бригу своју положи на Господа. Притом он јој дозволи да свакодневно узима за себе и за децу своју храну из црквене гостопримнице, а сам искаше згодно време када би могао замолити цара да нареди да се овој удовици и њеној деци врати неправедно одузето имање. Но то омете злоћа царичина, и она зададе силне муке не само овој удовици него и блаженом Златоусту.

Када настаде берба грозђа, и сви људи стадоше одлазити у своје винограде, крену и царица Евдоксија у своје винограде. Но пролазећи поред Теогностова винограда, који беше недалеко од царских винограда он јој се веома допаде, и она уђе у њега, узабра својим рукама један грозд и поједе га. А бејаше један овакав царски пропис: ако цар, или царица, уђе у туђ виноград и поједе грозд, онда власник тога винограда престаје имати права на тај виноград и виноград постаје царски, а власнику се виноград или исплати новцем или му се да други виноград у замену. Сагласно томе пропису, царица Евдоксија нареди да се Теогностов виноград прогласи царским. Она тако уради са два разлога; прво, желела је да напакости удовици и њеној деци, пошто је била љута на њу зато што је ова ишла к светом Златоусту и испричала му своју муку; а друго, тражила је ма шта због чега би могла окривити светог Златоуста и прогнати га из цркве. Разуме се, она је знала да ако свети патријарх сазна за ову ствар, он свакако неће ћутати него ће узети у заштиту ојађену удовицу. Из тога ће планути раздор, те ће она остварити своју замисао.

Тако и би. Ојађена удовица стварно прибеже к блаженом Златоусту и ридајући каза му да јој је царица одузела виноград, ту последњу наду за прехрану деце. Свети Златоуст одмах посла царици писмо по архиђакону Евтихију, приволевајући је на милосрђе, подсећајући је на врлински живот њених родитеља и на врлине ранијих царева, приводећи јој у срце страх Божији, застрашујући јој душу подсећањем на Страшни суд Божји, и молећи је да виноград врати убогој удовици. Но царица, не покоравајући се поукама светог Златоуста и не слушајући његове молбе, отписа му суровим писмом, у коме се позиваше на древне законе царске, и као увређена од њега осионо изјављиваше да она више неће трпети такве увреде. "Ти си, писаше она светом Златоусту, не знајући царске прописе, осудио мене речима својим као ону која чини неправду и безакоње, и увредио си ме; али ја више нећу трпети твоје увреде, нити ћу трпети тебе који не престајеш ниподаштавати ме".

Прочитавши ово писмо, свети Јован оде у дворац к царици и стаде је благим речима саветовати, молећи је више него раније и

настојавајући да виноград врати удовици. Но царица одговори: Ја сам ти већ писала шта су пређашњи цареви прописали односно винограда. Нека удовица у замену за свој виноград изабере други виноград или нека прими новчану накнаду. - На то светитељ рече: Она не захтева други виноград и не тражи накнаду у новцу, него моли да јој се врати одузети виноград. Зато јој врати њен виноград. - Царица одговори: Немој се противити древним законима царским, јер ти такво противљење неће бити на добро. - Свети угодник Божји рече царици на то: Немој правдати своје поступке древним прописима и законима, које прописаше незнабожачки цареви. Теби, благочестивој царици, ништа не смета да неправедни закон укинеш и да праведни пропишеш. Врати дакле виноград оштећеној удовици, да те не назовем другом Језавељом и да не паднеш под проклетство под које паде та нечестива царица Израилска.

Када светитељ то рече, царица се запали силним гњевом, и кукњавом својом испуни дворац, обелодањујући прикривени јед срца свог, и вичући: Ја ћу се сама осветити теби за све; а жени не само нећу вратити њен виноград, него јој ни други нећу дати у замену за њен, нити јој исплатити новчану накнаду. Тебе пак казнићу за увреду. - И нареди царица да светог Јована силом избаце из царске палате.

Тако срамно избачен од царице, свети Златоуст издаде своје архиђакону Евтихију на веома строг начин ову наредбу: Реци црквеним вратарима да они, када царица дође к цркви, затворе врата пред њом и не даду ући у цркву ни њој ни њеној пратњи. И нека јој кажу да је Јован наредио да тако ураде.

Када настаде празник Крстовдан, сав се народ слеже у цркву; дође и цар са својим великашима. А када наиђе царица са свом свитом својом, вратари затворише пред њом црквена врата, не дајући јој, сагласно патријарховом наређењу, да уђе унутра. А када царичине Слуге викаху: Отворите госпођи царици! - вратари одговараху: Патријарх је наредио да је не пустимо! - А царица, сва постиђена и огорчена, говораше вичући: Гледајте и схватите сви, какву ми срамоту наноси тај гњевљиви човек! Сви несметано улазе у цркву, само се мени једној то забрањује. Еда ли ја не могу одмаздити њему, и отерати га са престола? - Док царица тако викаше, један из

њене свите извуче мач и замахну њиме са жељом да удари у врата, али му се рука тог часа сасуши и укочи као мртва. Видевши то, царица и сва њена свита се страховито препадоше, и вратише се натраг. А човек сасушене руке уђе у цркву и стаде усред народа, громко вапијући: Помилуј ме, Владико свети, и исцели сасушену руку моју која се подиже против светог храма. Сагреших, опрости ми! - схвативши разлог сасушења руке његове, свети Златоуст нареди да му омију руку у олтарској умиваоници, и рука се тог тренутка исцели. Видевши такво чудо, сав народ узнесе хвалу Богу. Све то не утаји се и од цара. Но он, познавајући рђаву нарав царичину, ћуташе као да ништа не зна. Светог пак Златоуста он веома љубљаше и са задовољством га слушаше. Међутим царица се на све могуће начине лукаво пашташе да прогна светог Златоуста, што јој ускоро и испаде за руком.

У то време допутова у Цариград свети Епифаније, епископ Кипарски, носећи са собом књиге написане против Оригена. Ио крцавши се са лађе он уђе у цркву светог Јована Претече, удаљену од града седам стадија,^[35] одслужи овету литургију и рукоположи једног ђакона, насупрот канонима који забрањују епископу да без дозволе епархијског архијереја посвећује ма кога у туђој пастви.^[36] После тога он уђе у град и одседе у једној приватној кући. За све то сазнаде свети Златоуст, и не разгневи се на Епифанија, пошто је знао да је он свет и безазлен човек. Штавише, он посла к Епифанију и моли га да дође к њему и станује заједно са њим у патријаршијском дому, као што раде сви епископи. Но Епифаније не пристаде на то, па чак не хоћаше ни да се види с патријархом Јованом, а његовим изасланицима одговори: Ако Јован не протера из града Диоскора и његове монахе, и ако се не потпише против Оригенових књига, онда ја нећу имати заједницу с њим. - На то свети Јован одговори преко изасланика Епифанију: Пре саборског расуђивања не треба чинити ништа произвољно.

Непријатељи светог Златоуста, дошавши к Епифанију, умолише га да он у цркви Светих Апостола, пред целим народом, прокуне Оригенове списе, да одлучи као оригенисте све монахе, прогнане из Египта са Диоскором, и да изобличи Јована што прима оригенисте и дели њихово мишљење. Ревнујући за веру, Епифаније

сутрадан изјутра оде у цркву Светих Апостола. А свети Златоуст, дознавши за његову намеру, упути му преко изасланика овакву поруку: Епифаније, ти радиш многе противканонске ствари. Пре свега литургисао си и рукополагао си у мојој пастви без мога пристанка, затим си одбио да станујеш с нама; а сада удараш на Цркву моје епархије, усуђујући се да без саборског суда вршиш одлучења. Пази дакле, да не изазовеш узбуну у народу и сам западнеш у опасност.

Саслушавши ову поруку Епифаније се поколеба, изиђе из цркве, и реши се да чека Теофилов долазак. Међутим Господ, не допуштајући да међу Његовим угодницима буде ма каквог непријатељства, откри Епифанију на тајанствен начин да је Јован чист као сунце и да су га из зависти оклеветали. Епифаније је стварно слушао од многих људи о великим врлинама Јовановим, о беспрекорној вери његовој, о савршеном животу његовом, и чудило се што многи устају против Јована и подмећу му разне кривице. Стога Кипарски светитељ стаде стрпљиво очекивати чиме ће се завршити цела ова ствар.

Међутим, царица Евдоксија, чувши да се Епифаније клони Јована и да није у слози с њим, претпостави да међу њима постоји гњев. И она призва к себи Епифанија, и рече му: Оче Епифаније, ти знаш да се цело грчкоримско царство налази у нашим рукама. Ево, данас ћу сву власт црквену предати теби, ако ме послушаш, и исцелиш тугу срца мога, и изведеш оно што сам смислила. - Епифаније одговори: Говори, чедо, и ми ћемо се према моћи својој постарати да учинимо оно што ће бити на спасење душе твоје. - Тада царица, држећи да ће преваром придобити Епифанија за свој план, поче му овако говорити о Јовану. Ето, тај Јован постаде недостојан да стоји на челу црквене управе и тако великог звања, јер устаје против цара и не одаје нам потребно поштовање. Осим тога многи говоре да је он одавно јеретик. Зато би желели сазвати сабор и Јована лишити патријаршијског звања, и место њега поставити другог, који би могао добро управљати Црквом.

Говорећи тако Епифанију, царица дрхташе сва од силнога гњева. Затим поново стаде говорити: Уосталом, није потребно замарати многе оце доводећи их овамо на сабор. Боље је, свети оче,

ти га сам уклони из Цркве и место њега постави другога, кога ти Бог буде указао, а ја ћу са своје стране удесити све да сви послушају тебе. - Чедо, одговори јој Епифаније, саслушај без гњева оца свога. Ако је Јован јеретик, као што ви тврдите, и не покаје се због своје јереси, онда је он недостојан патријарашког звања, и ми ћемо поступити с њим како ти наређујеш. Но ако ти желиш да га протераш зато што је изгрдио тебе, онда Епифаније неће пристати на то, пошто цареви треба да буду не злопамтљиви већ добри, кротки и који праштају увреде. Јер и ви имате над собом Цара на небесима и иштете од Њега опроштај сагрешења ваших, тако и ви поступајте са другима. Спаситељ је рекао: Будите милостиви као што је и Отац ваш небески милостив (Лк. 6, 36). - Царица на то рече Епифанију: Оче, ако не прогнаш Јована, онда ћу ја отворити идошке храмове, и учинићу да многи одступе од Бога и поклоне се идолима, те ће последње бити горе од првашњега. - Ово царица говораше с гњевом и проливаше сузе. Зачудивши се безумном гњеву царичином, Епифаније рече: Ја сам чист од такве осуде праведника. - Рекавши то он се удаљи из дворца.

Међутим по свему граду пронесе се глас да царица наговара великога Епифанија против Јована, и да Епифаније, одлазећи у царске палате, договара се са царицом о збацивању патријарха. Тај глас дође и до светог Златоуста, и он човек огњене нарави изговори у цркви поучење народу, у коме спомену из Светога Писма злоћу разних жена. Многи од народа, саслушавши речи светог Златоуста о женама, помислише да он посредно говори о царици. А непријатељи светог Златоуста записаше на хартији ове његове речи и однесоше царити. Прочитавши их, царица сматраше да се ове речи светог патријарха односе једино на њу, па са сузама прибеже к цару, жалећи му се како је Јован пред целим народом грди у цркви. И ридајући она говораше цару: Знај, вређање мене је у исто време вређање тебе, и када Јован грди мене он грди тебе; моја срамота је твоја срамота. - И говорећи тако, царица мољаше цара да нареди да се сазове сабор и Јован осуди на прогонство. Уједно с тим царица писа и Теофилу Александријском да брзо дође у Цариград не бојећи се ничега. "Ја ћу, писаше она Теофилу, умолити цара за тебе и

запушити уста свима твојим противницима. Само дођи одмах и доведи многе епископе, да протераш непријатеља мог Јована".

Охрабрен оваквим писмом царичиним, Теофил одмах крену у Цариград са лађама натовареним индијским мирисима, воћем, скупоценим египатским тканинама свиленим и златотканим, еда би многе преластио даровима и придобио за свој план.

У то време блажени Јован написа светом Епифанију овако: "Брате Епифаније, чуо сам да си дао пристанак на моје прогонство. Знај дакле, престо свој више видети нећеш". - А Епифаније му отписа овако: "Страдалниче Јоване, трпећи неправду побеђуј! Но знај, да и ти нећеш стићи до места куда ће те прогнати".

И испуни се пророчанство обојице. Епифаније се задржа у Цариграду још неко време, и увиде да светог Јована хоће неправично да осуде. Но не желећи да узима удела у разбојничком суду над праведником, он са својом пратњом тајно седе на лађу и крену дома. Путујући пак лађом он се престава ка Господу, не стигавши до свога града и престола. Исто тако и свети Златоуст, у време другог прогонства свог, не стиже до места одређеног му за заточење, него усну у Господу. Но о томе ће бити реч касније. Сада пак вратимо се прекинутом излагању догађаја.

Надајући се у помоћ царичину и не бојећи се ничега, Александријски патријарх Теофил хитно допутова у Цариград са многим епископима, које он вешто придоби на своју страну. Цар пак не хте да разговара са Теофилом док од папе Инокентија не стигну римски епископи, јер он није знао да Римљани очекују од њега друго писмо, којим би их известио да су се источни епископи сакупили за сабор, па да онда крену у Цариград. Међутим царица кришом од цара дозвола к себи Теофила и све епископе што беху дошли с њим, саопшти им своју намеру односно патријарха Јована и моли их да га збаце с престола. Они јој то обећаше, и она их богато обдари. Потом царица призва к себи све монахе, презвитере и епископе, који су се жалили на Теофила. Бејаше их: шест епископа и двадесет презвитера и ђакона, који беху одступили од Теофила, изношаху разне кривице његове и захтеваху да му се суди. Сабравши све њих, царица их моли да одустану од своје намере, да не захтевају суд над Теофилом и да му опросте све што им је учинио. Неки од

њих послушаше царицу, и положивши на Господа муку своју умукоше; други пак, међу којима беху Исидор и Јеракс (Диоскор се недавно беше преставио), силно се противљаху. Оне који умукоше, царица обдари богатим поклонима; а оне који се противљаху, одасла у Солун на заточење. На тај начин Теофил, ослободивши се од свих својих противника, могаше са успехом отпочети борбу против патријарха Јована.

У то време свети Јован, по обичају своме проповедајући у цркви реч Божју, један одељак Светога Писма из Треће књиге царства излагаше овако: Саберите к мени пророке лажне који једу за трпезом Језавељином, да би им ја рекао као што Илија рече: Докле ћете храмати на обе ноге своје? Ако је Господ - Бог, идите за њим; ако ли је трпеза Језавељина Бог, јевши из бљуваћете.[37] - Чувши то, непријатељи светог Златоуста обавестише Теофила и његове епископе. Они записаше те речи, и тумачећи их злонамерно а и додајући своје, они говораху да Јован јавно пред свима назива царицу Језавељом а њих лажним пророцима. Написавши то, они предадоше цару и царици. Тада царица ридајући мољаше цара да се суди Јовану. Цар пак, сажаљевајући царицу, сав гњев свој који имађаше против Теофила, окрену против Јована, и нареди Теофилу да устроји сабор против Јована. Теофил и његови једномишљеници се веома обрадоваше царевом гњеву против Јована. Теофил нађе два ђакона које свети Златоуст беше одлучио од Цркве: једнога због убиства, а другог због прељубе. Овим ђаконима Теофил обећа епископски чин под условом да лажно сведоче против патријарха Јована. А они бедници, непријатељујући против Јована и желећи епископство, одмах обећаше Теофилу да ће испунити његову вољу. Теофил написа многе лажне оптужбе против светог Јована Златоуста и предаде их ђаконима, да их они од себе поднесу сабору. Сабор се имао одржати у предграђу Халкидона, где се налазио царски двораци и велика црква светих апостола Петра и Павла.[38] Епископи, сабравши се тамо, заседаху на сабору заједно с Теофилом. А блажени Јован заседаше у своме патријаршијском дому са четрдесет законитих епископа. И веома се чуђаше свети Златоуст како Теофил, за кога је било наређено да га због многих кривица силом приведу на суд, тако брзо придоби на своју страну цара и

његове доглавнике, и од оптуженог се претвори у судију. И стаде свети Златоуст говорити епископима: Браћо, молитe Бога за мене, и ако љубите Христа не остављајте цркве своје. За мене се већ приближи време страдања, и после многих невоља ја ћу отићи из овог живота ка Господу. Видим да је Сатана, не подносећи моју науку, сазвао против мене нечестиви сабор. Но ви не тугујте због мене, него ме спомињите у молитвама својим.

Чувши то, сви се ужаснуше и заплакаше. Светитељ им нареди да ућуте и тешаше их. У то време дођоше изасланици од Теофиловог сабора, позивајући светог Златоуста на суд, да да одговор на оптужбе, поднете против њега. А епископи који са светим Златоустом заседаваху на сабору послаше преко тих изасланика овакву поруку Теофилу: Не позивај светитеља као Каин Авеља у поље, него ти дођи к нама, да се оправдаваш пред нама, јер ми имамо писмене доказе о безакоњима која си починио. Стога, дођи овамо, пошто нас, благодаћу Божјом сабраних не на разорење Цркве већ на мир, има много више него на вашем сабору. - Свети пак Златоуст са своји стране рече изасланицима: Не могу ићи к отвореним непријатељима мојим. - И не оде. А позван на безакони суд по други и трећи пут, свети угодник рече изасланицима: Ко ме да идем? Непријатељима мојим, или судијама? Ја сам готов да предстанем суду целог света, но под условом да и моји противници предстану са мном на суд, али да нам судије буду други. Међутим сада су противници моји судије мени, и они хоће не да се суде са мном него да ми суде. Зато, на такав суд ја поћи нећу. Нека се саберу епископи из свих цркава, тада ћу предстати на суд.

Рекавши то, свети Златоуст посла место себе три епископа са два презвитера, да они говоре за њега. Међутим Теофилов сабор, угледавши Јованове изасланике, не даде им ни речи проговорити, него их дохватише и тукоше, а на једнога од њих ставише железне окове, који беху припремљени за светог Златоуста. Затим учесници тога сабора стадоше читати лажне оптужбе, написане против невиног и чистог срцем Јована, и привевши лажне сведоке вршаху суц над њим.

У то време свети Златоуст се са својим епископима нахођаше у патријарашкој цркви, и обрати им се оваквим речима: Огромни су

валови, жестока је бура, али се ми не бојимо потопљења, јер на стени стојимо. Нека се пени море, и нека бесни, но оно не може разбити стену. Нека се подижу вали, но Исусову лађу потопити не могу. Реци ми, чега да се бојимо? Да ли смрти? Али, мени је живот Христос, а смрт добитак (Флб. 1, 21). Да ли да се прогонства бојимо, кажи ми? Али, Господња је земља и што је год у њој (Пс. 23, 1). Да ли да дрхтимо што ће нам имање одузети? Али, ми ништа не донесосмо у овај свет; очигледно је да ништа ни изнети не можемо. Не бојим се онога што је страшно у овоме свету, нити марим за оно што представља срећу. Не плашим се сиромаштва, не желим богатства, не страшим се смрти, него молим да напредујете у добру.

Међутим Теофил са сабором својих епископа осуди светога Јована као заслужног свргнућа, и лиши га престола, ни лице његово видевши, ни глас његов чувши. На тај начин они за један дан остварише зло које одавно припремаху. Затим упутише цару следеће писмо: "Пошто је Јован оптужен за многе преступе, и будући свестан својих кривица, он не хте да дође на суд, због тога је већ свргнут. Јер таквога канони избацују, и ми га избацисмо; и ништа више није потребно сем да твоја моћ нареди да он буде отеран са престола".

Цар Аркадије ни оптужнице против светог Златоуста прочита, ни узажеле да чује одговор светог угодника. Он без колебања поверова речима неправедног сабора, и нареди да патријарха светог одмах отерају из цркве. У том циљу он и посла к њему једног велможу с војском. А народ чувши за то запали се гњевом, и стече се к цркви безбројно мноштво људи, и не одступаху од цркве пуна три дана, не дозвољавајући да светог Златоуста протерају. При томе сви громко викаху на цара, на царицу, на Теофила и њихове једномишљенике што неправедно осудише угодника Божјег. Тада свети Златоуст, бојећи се да му не измисле нову кривицу како се он, тобож, не покорава цару, сакри се од народа; а кад се спусти ноћ он тајно изиђе из цркве и предаде себе војницима, посланим да га ухвате. Војници га одведоше на морски залив, и отпловише са њим у Пренет, који се налазио према Никомидији. А народ, сазнавши за то, диже велику буну, у којој многи бише убијени и још више рањени. Међу побуњеницима беше таквих који искаху да Теофила

камењем убију. Када Теофил дознаде за то, он кришом побеже из града и сместа отплови у Александрију. Тако се исто разбежаше и његови једномишљеници. Метеж захвати сав народ на све стране; и по црквама и по трговима народ је громко викао против неправедног суда који свргну тако велики светилник света. Побуњеници опколише и сам царски дворцац, и са сиљном виком и ридањем мољаху да свети Јован буде враћен на патријарашки престо. Док се то тако збивало, једне ноћи би страшан земљотрес, од којег све спопаде велики страх; нарочито се царица страховито препаде, пошто се дворцац тресао јаче него друге зграде, а један се део његов и сруши. Видећи то, сав народ стаде громогласно викали: Ако Јован не буде враћен, то ће се сав град срушити!

Цар се уплаши Божје казне и народне буне, па хитно посла царичина евнуха Врисона за Јованом. Сада већ и царица мољаше цара да нареди вратити Јована, пошто је сиљан страх беше спопао од земљотреса и народне буне. И потекоше изасланици једни за другима да умоле светитеља да се врати у град, и Тракијско море^[39] беше преплављено чамцима са изасланицима. Уступајући упорним молбама, свети Златоуст пристаде да се врати у Цариград. Сазнавши за то, сви грађани са упаљеним свећама изиђоше у сусрет светом патријарху, те море беше преплављено лађама које су дочекивале светитеља. Пришавши граду, свети Златоуст не хте да уђе у њега док се на великом сабору не изврши исљење због чега је он прогнан. Но народ упорно захтеваше да његов пастир не остане ван свога престола, и грдећи викаху на цара. Принуђен од народа, свети Златоуст уђе у град; и би чесно уз појање псалама и свештених песмопјенија уведен у цркву. После молитве Богу, свети угодник Божји узиђе на свој престо, и давши мир људима изговори поучење. И сви се радоваху великом радошћу због његовог повратка. И војска непријатеља његових распршта се потпуно; и сви се противници његови разбегоше и умукоше.

Свети Златоуст, по милости Божјој враћен народном љубављу на свој престо, управљаше Црквом Христовом у дубокој тишини, хранећи словесне овце своје медоточивим учењем својим. Украшена таквим пастирем и учитељем, сва се Црква радоваше. Но то не потраја дуго. Након два месеца опет настаде олуја против блаженог

угодника Божјег. И то на следећи начин. По наређењу царице Евдоксије, на најважнијем тргу престонице, недалеко од саборне цркве Свете Софије, би постављен огроман стуб са сребрном статуом царичином на врху стуба. Поводом откривања те статуе данима су приређиване бурне свечаности и игре око тог стуба. Вика и бука допрла је до цркве свете Софије и много ометала само богослужење. Свети Златоуст упути захтев градоначелнику да обустави то недолично весељење око стуба. Али градоначелник не предузе ништа. Тада херувимски ревнитељ светиње Господње, свети Златоуст изговори у саборној цркви свете Софије знамениту беседу која је почињала речима: "Опет бесни Иродијада, опет лудује, опет игра, опет тражи од Ирода главу Јована Крститеља!"

Достављачи и непријатељи светог Златоуста злурадо похиташе и обавестише о томе царицу, протумачивши јој речи његове тако, као да он њу сравњује са Иродијадом. Евдоксија се страховито разјари, и с плачем мољаше цара да поново нареди да се сазове сабор против Јована. И одмах бише распослате царске грамате свима епископима да дођу у Цариград на сабор и изврше суд над Јованом. И дођоше сви они који и раније беху на незаконном сабору против светог угодника Божјег. Само не дође Теофил Александријски, јер памтећи како је прошли пут једва умакао од народног гњева, он се бојао да поново иде у Цариград. Зато он место себе посла тамо три епископа и даде им потребна упутства уручивши им и оне одлуке које источњаци донесоше против светог Атанасија Великог,^[40] да би на основу тих одлука поново оптужили и осудили светог Златоуста, пошто је он, иако свргнут, поново ступио на престо самовољно. Сабор од четрдесет пет архијереја под председништвом Павла Ираклијског поступи по упутствима Теофила, и на основу тих неправедних туђих канона блажени Златоуст и би осуђен, пошто других кривица на њему не нађоше. Међутим свети Златоуст, са потпуним правом, не признаваше законитост овога сабора. Он на ту одлуку овако узврати: "Ја нисам био на суду, нити се расправљао са мојим супарницима, нити видео оптужбе написане против мене, нити одлуку суда примио, него су ме цар и царица прогнали, и они ме поново вратили. А овај канон, на основу кога ви мени судите, није донесен од православних него од

аријанаца, са циљем да свргну Атанасија Великог". - Но на овај одговор светитеља Божјег нечестиви сабор и не обрати пажњу, већ на основу тог канона осуди и свргну светог Златоуста.

На страну Златоустових противника стаде и слабовољни цар Аркадије, који беше под силним утицајем царице Евдоксије и њених богоборачких саветника, на челу којих стајаше Теофил Алекеандријски, чије руке беху умрљане златом и крвљу. На Божић 403. године цар се не појави у саборној цркви, изјављујући да не може општити са епископом који је од сабора осуђен. А кад 404. године наступи Велики пост, цар по наговору епископа посла светом Златоусту овакву поруку: "Удаљи, се из цркве, пошто си осуђен на два сабора, и мени је немогуће ући у цркву док се ти налазиш у њој". - На ту поруку Златоуст одговори цару преко изасланика овако: "Ја сам добио Цркву од Христа Спаса мога, и не могу је напустити добровољно, сем ако не будем избачен силом. Град је твој, и тебе ће послушати сви. Желиш ли да ме раставиш са Црквом Христовом, онда пошљи слуге своје, да ме извуку из ње, и ја ћу имати оправдање пред Богом, пошто сам отишао од Цркве не по својој вољи него изгнан царском влашћу".

Чувши то, цар се поколеба. Али затим, наговорен од Златоустових противника, он посла к светом Златоусту великаша Марина, управитеља царичиних имања, да силом извуче из храма славног учитеља Цркве, светог Јована. И на Велику суботу за време богослужења Марин са војницима провали у цркву, и стадоше бити верне, и оглашене који очекиваху свето крштење, и извукоше светог Златоуста из цркве; али и сав народ напусти храм. Тада светитељу Божјем би допуштено да неко време остане у патријаршиском двору. И он не излазећи из своје келије проведе ту два месеца док не изађе наредба да свети Златоуст иде у заточење.

У току два месеца свети угодник Божји претрпе многе муке и невоље. У своје злу непријатељи светог Златоуста одоше тако далеко, да најмише човека да убије светитеља Божјег. Да би се сакрила зла намера, овај се најмљеник направи бесомучан, и са прикривеним мачем стаде се шуњати око патријаршког двора, вребајући згодну прилику да убије светитеља. Али пре но што приведе у дело своју злочиначку намеру, верни светом Златоусту

народ дознаде за његов злоумишљај, ухвати га и нађе код њега мач. И одведе привидног бесомучника градоначелнику на ислеђење. Али свети Златоуст, сазнавши за то, посла епископе што беху с њим, те избави од ислеђења овог злонамерника. - Затим слуга неког презвитера Елпидија, најмљен би за педесет златника да убије светог Златоуста, Једнога дана хитно дође к патријаршиском двору, са намером да уђе у њега. Но неко од оних што чуваху светог Златоуста заустави га и упита што тако жури. Овај, не одговарајући ништа, удари мачем тог човека. А други, видевши то, повика. Овај и њега прободде мачем; тако и трећега који полете на њега. Настаде вика и запомагање; убица наже бежати размахујући мачем и бранећи се од народа који га је гонио. Гоњен, он наиђе на човека који тек што беше изашао из купатила, и овај хтеде да га ухвати; али га убица прободде мачем, и овај паде мртав. Када најзад овај разјарен разбојник би ухваћен, сазнаде се да је поткупљен за педесет златника да убије светог патријарха Златоуста. - Од тог времена народ стаде још будније чувати дом љубљеног архипастира, дан и ноћ стражарећи на смену, јер је видео да непријатељи светог Златоуста траже згуду да га убију.

Најзад деветога јуна 404. године, пети дан после Духова, на настојавање епископа, Златоустових противника, цар издаде наредбу о прогонству светог Златоуста на заточење. Један великаш предложи светом Златоусту да кришом од народа напусти патријаршиски двор, да се народ не би побунио и сукобио са војницима, одређеним да га воде на заточење. Притом говораше: У противном, ти ћеш бити крив за крвопролиће, јер је наређено да те силом одведемо. А народ, буде ли се противио, настаће покољ. - Чувши то, свети Јован дозво неке своје љубљене епископе и клирике, и блажену ђаконису Олимпијаду, поучи их да буду чврсти у православној вери, и нареди им да у интересу црквеног мира признаду његовог наследника на цариградском престолу законитим архипастиром. И опрости се с њима. И сви плакаху горко за њим. Плака и сам свети Златоуст, и беше веома тужан због расанка с њима. Раставши се с њима, свети угодник Божји изађе из патријаршиског двора на мала врата у правцу мора, те народ не примети његов одлазак. Код мора светитеља чекаху војници. Чим он

стиже, они га посадише на малу лађу и превезоше у Витинију. Одатле га одведоше на далеки пут. Дан када је почело друго прогонство светог Златоуста из Цариграда био је 20. јуни 404. године.

По изгнанству светога Златоуста, у исти дан изби пожар у саборној цркви у Цариграду, као очигледни израз гњева Божија. Избивши изненада, пожар се муњевитом брзином разли по целој цркви. Притом дуну силан ветар, пламен сукну из цркве, и подигавши се високо у ваздуху, он направи као неки мост, и спусти се на палату у којој су одржавана скупна договарања против светог Златоуста, и сву је потпуно уништи. И на очиглед своју збиваше се необично чудо: огањ, као неко разумно биће, вијугаше попут змије, спаљујући удаљене куће а остављајући нетакнуте оне у близини цркве. Из тога свима би јасно, да је такав пожар избио не случајно него од гњева Божијег, због прогонства светог Јована Златоуста. И за три сата, од дванаест у подне до три поподне, у прах се претворише многе прекрасне древне грађевине, неисказани украси престонице, и безбројна богатства. При свему томе у народу не погибе ни један човек од тако страшног пожара, те сви говораху да Бог пожаром кажњава град због неправедног изгнанства светог угодника Божијег. Непријатељи пак светог Златоуста тврђаху супротно, говорећи: "Једномишљеници Јованови запалише цркву". - Због тога многи беху ухваћени од градоначелника, незнабошца по вери, и подвргнути свакојаким мукама, при чему неки и умреше. Но и поред свега тога не могоше пронаћи међу људима виновника пожара, и још се више уверише да је пожар настао од гњева Божија.

Вођен у заточење, блажени Јован претрпе путем многе муке од војника, јер царица беше наредила војницима да светитеља Божјег злостављају путем на све могуће начине, еда би што пре умро. Зато они посађиваху светитеља на неоседлану мазгу и тако је брзо гоњаху, да је она за један дан преваљивала пут који би требало прећи за два или три дана. За време путовања војници не даваху светитељу ни да се одмори ни да одахне: ноћиваху по простим и прљавим гостионицама, каткад по јеврејским кућама, и вршаху у његовом присуству многобројне гадости. Никад му не дозвољаваху да уђе у цркву, него га још вређаху, грђаху, исмеваху; притом га и глађу мораху, присвајајући новац одређен за прехрану светитељу.

Са таквим злостављањем беше вођен у заточење свети Јован Златоуст! А када се дешавало да пролазе поред градова у којима живљаху епископи, његови непријатељи а Теофилови пријатељи, онда га ти епископи страховито исмеваху; при томе му неки не допуштаху да уђе у град, а неки подстицаху војнике претњама или поклонима да што горе поступају с њим. Негде пак, свети оци пустињааци, чувши да светог Златоуста воде на заточење, излажаху му у сусрет и ридаху што таквог учитеља неправедно прогоне. О томе сам свети Златоуст спомиње у својој посланици из Кукуза[41] епископу Киријаку, говорећи: Многе ми се невоље догодише на путу, али ја нисам обраћао пажњу на њих. А када прохођасмо Кападокијом и Таврокиликијом,[42] читави ројеви светих отаца и мноштво монахујућих девственица излажаху нам у сретање, и гледајући како нас воде у заточење они обилне сузе рођаху, и горко плакаху, и један другоме говораху: "Боље би било да сунце зраке своје скрије, него да умукну Јованова уста". Ове ме речи узбудише и веома ожалостише, пошто видех да сви плачу због мене. Све пак друго што се са мном дешавало, ни најмање ми бриге није задавало. - Тако је нисао о себи свети Златоуст.

Када светитељ Божји би доведен у Малу Јерменију, у град Кукуз, њега љубазно прими у свој дом тамошњи епископ Аделфије, коме пред долазак светог Златоуста Бог путем виђења препоручи да прими светитеља. Боравећи у Кукузу, свети Јован учењем својим приведе Христу врло многе идолопоклонике. Слава светог Златоуста пронесе се надалеко, и к њему се са свих страна стицаху многи људи, жељни да га виде и чују његове поуке. Исто тако к њему долажаху многи од његових поштовалаца и познаника из Антиохије. Глас о свему томе допре до Цариграда, и непријатељи светог Златоуста се узнемирише. Он им се показа опасан чак и у заточењу свом, па стога решише да га протерају још даље. И гле, у Кукуз стиже од царице наредба, да светог Златоуста прогнају у удаљено пусто место, звано Питиунт, које се налазило на обали Понтијског Мора, у суседству грубих варвара.[43] Поступајући по том царичином наређењу војници поведоше светог Златоуста у друго место заточења, и путем га на разне начине злостављаху, као и раније, да би га што пре уморили. Вођаху га они по киши и врућини без потребног заклона,

не даваху му да улази у градове и села, и брзо тераху мазгу на којој су га водили. Тако тежак беше пут који прохођаше свети у време изгнанства свог. На томе путу он и сконча. Но на неколико дана пре кончине блаженога, када он по обичају свом стајаше ноћу на молитви, к њему дођоше свети апостоли Петар и Јован, који се јављаху њему и раније за време његовог живљења у манастиру Антиохијском. Свети апостоли му рекоше: "Радуј се, добри пастиру словесних оваца Христових, чврсти страдалниче! Ми смо послани к теби од заједничког Господа нашег Исуса Христа, да ти помогнемо и да те утешимо у невољама и трудовима, које си узео на себе због чистоте савести своје. Јер ти, угледајући се на Јована Крститеља, изобличитеља законопреступника, изобличи безакоњујуће царева. Јачај и бодри себе; теби је припремљена велика награда у Царству Небеском. Ево, ми ти благовестимо велику радост: након неколико дана ти ћеш отићи ка Господу Богу твоме, и вечно ћеш блаженствовати с нама, у Царству Небеском. Имај наде дакле, јер си победио непријатеље, посрамио ненавиднике своје, и савладао противника - ђавола. Евдоксија ће проврети црвима, па ће призивати тебе у помоћ, али помоћи неће наћи, и умреће у мукама од страшне болести. Она ће се страховито мучити, без иједног тренутка олакшања, пошто ће је та казна снаћи од Бога". - После тога свети апостоли дадоше светом Златоусту неко јестиво, говорећи: "Узми то и поједи, да после тога више не требаш друге хране у овом животу. Ово ће ти бити довољно све док душу своју не предаш у руке Божије". - Свети Златоуст, узевши понуђено му јестиво, поједе га пред њима, и обрадова се. После тога свети апостоли отидоше од њега.

Са светим Златоустом беху два презвитера и један ђакон, који из Цариграда иђаху с њим у изгнанство, и не одвајаху се од њега, но заједно страдаху с њим, пошто љубављу беху везани за њега. Они очима својим видеше када апостоли долазише к светом Златоусту, све речи њихове чуше, и силно се радоваху, и Бога благосиљаху што их удостоји страдати са великим угодником Божјим, коме ће удео бити са светим апостолима.

После неколико дана путовања изгнаници стигоше до Комана.[\[44\]](#) Близу тог града бејаше црква светог свештеномученика

Василиска, епископа Команског, који под незнабожним царем Максимијаном[45] пострада за Христа у Никомидији, заједно са антиохијским презвитером Лукијаном.[46] При тој цркви они преноћише. Наредног дана беше празник Крстовдан. Те ноћи уочи Крстовдана блаженом Јовану јави се свети мученик Василиск, и рече му: "Брате Јоване, имај наде! јер сутра ћемо бити заједно". - Исти свети мученик јави се и презвитеру своје цркве, говорећи: "Спреси место за брата Јована, јер он долази к нама". - Када свану, свети Златоуст моли војнике да остану у Коману у цркви светог Василиска до једанаест сати, али они не пристадоше него продужише пут, старајући се да путују што је могуће брже. А путоваху сада лађом; и лађа пловљаше брзо, као птица; и за кратко време отпловише од града тридесет стадија. Међутим, по промислу Божјем, они се поново обретоше крај обале код цркве светог Василиска, чему се веома чуђаху. Свети Јован опет стаде молити војнике да причекају мало на том месту док се он помоли Богу у цркви. Војници, видевши да их је само невидљива сила Божија и против њихове воље опет вратила на место одакле су испловили, одлучише да испуне жељу светог Јована. Свети Златоуст онда уђе у цркву, заиска светле црквене одежде, промени на себи сву своју одећу, па чак и обућу; затим своју одећу раздаде онима што беху с њим на лађи, а у црквеним одежама одслужи свету литургију и причести се Пречистим и Животворним Тајнама Тела и Крви Христове; онда узнесе благодарне молитве Богу, благослови све присутне, даде им последњи целив, па прекрстивши се леже говорећи: "Хвала Богу за све!" (Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν). - И тог часа предаде дух свој у руке Божије.

То би на сам празник Крстовдан. Тако свети угодник Божји, који је целог живота свог носио крст свој, распињући себе свету и сараспињући се Христу престапи се на празник, посвећен Часном и Животворном Крсту Господњем.[47] И свети Златоуст би положен у истој цркви у којој се и престапи, близу гроба светог мученика Василиска. Тако се зби пророчанство светог Епифанија Кипарског, речено светом Златоусту: "Но и ти нећеш стићи до места куда те прогоне". - И стварно, светог Златоуста су водили у Питиунт на заточење, али се он престапи у Коману не стигавши у Питиунт.

Ето, тако се угаси светилник Цркве, тако умукоше златна уста, тако заврши подвиг и оконча течење сјајни подвижник и страдалник, поживевши шест година на патријаршијском престолу, и провевши три године у изгнанству, вођен из места у место.[48]

Када се престави овај велики учитељ васељене, два презвитера и ђакон, који беху уз њега до издисаја његовог, оплакавши од све душе смрт оца свог, отпутоваше у Рим папи Инокентију и обавестише га подробно о свему што претрпе свети Јован Златоуст, и због чега. Испричаше они и о престављењу његовом, и о томе како му пре престављења долазише свети апостол Петар и Јован Богослов и шта му рекоше, и како му се јави свети мученик .Василиск. Чувши све то, папа Инокентије се веома удиви, и жалост му обузе душу због неправедног прогонства и смрти тако великог учитеља и стуба Цркве. О томе папа обавести западног цара у Риму Хонорија,[49] брата Аркадијева, и они обојица жаљаху због тога. И одмах написаше цару Аркадију. Папа написа са своје стране: "Крв брата мога Јована вапије к Богу против тебе, царе, као што некада крв праведнога Авеља вапијаше против братоубице Каина; и та ће крв несумњиво бити освећена, пошто си у мирно време подигао гоњење на Цркву Божију: јер си прогнао истинског пастира Цркве, а уједно с њим прогнао си и Христа Бога, а паству Његову предао си у руке не истинским пастирима већ најамницима".

Цар Хонорије написа са своје стране брату Аркадију: "Ја не знам, брате, какво те искушење и вражје дејство прелести да се поведеш за женом и послушаш је, и починиш ствари које ни један благочестиви цар хришћански учинио не би. Овдашњи епископи и преподобни оци вапију против тебе и царице зато што сте без суда и супротно канонима свргли с престола великог архијереја Божјег Јована и, моривши га ужасним мукама свирепих заточења, силом га отерали у смрт".

На крају овога писма Хонорије саветује Аркадију да се покаје пред Богом и да одмазди онима који су криви за такво прогонство светога Јована и смутњу у Цркви. Добивши посланице од брата и од папе, Аркадије се силио забрину и страшно уплаши. И пронашавши у граду оне који устајаху против патријарха Јована, покажњава их на разне начине: једне посече мачем, друге лиши

чина с поругом. Неке епископе који су судили светом Златоусту, и тада се обрели у Цариграду, цар нареди да их ухвате и са стидом затворе; међу њима беше и Исхирион, син Теофилова брата. Самоме пак Теофилу цар написа врло строго писмо, наређујући му да буде готов предстати суду у Солуну, да прими казну достојну његове злоће. Аркадије не поштеде ни жену своју, царицу Евдоксију: он њу удаљи од себе, и затвори је у засебни дворац, и нареди да нико не долази к њој осим робиње. Њене пак рођаке, помоћнике њене злоће, прогна у заточење, одузевши им имање; а друге баци у тамницу и подврже их мукама. Затим Аркадије писа папи Инокентију извештавајући га о свему што је урадио, и смирено с покајањем молећи за опроштај. Цар Аркадије писа такође и брату Хонорију, молећи га да умоли папу да га разреши одлучења. Ускоро Аркадијева молба би испуњена. Јер папа, прочитавши смирену молбу његову, прими његово покајање, и писа блаженоме Проклу који тада беше епископ Кизички,^[50] да разреши цара одлучења и да га удостоји Светих Тајни, а блаженог Јована да упише међу светитеље.

Док се све то тако дешавало, Бог - Господ одмазде сам одмазди непријатељима угодника Свог Јована: јер их подврже љутим казнама још на земљи, те сви помреше од разних горких смрти. Притом, оне епископе, клирике, световне чиновнике и уопште све људе који неправедно устајаху на светог Јована, спопадоше страховити чиреви и ране гнојавице, од којих им тела иструлише и плен смрти постадоше; неким се руке и ноге осушише; код неких тајни делови тела загнојише, и црви у њима провреше, те се неподношљив смрад шираше из њих данима. Један од неправедних судија који блаженога Јована осудише на прогонство паде с коња и одмах умре, сломивши десну руку којом је потписивао неправедне оптужбе прстив невиног Јована. Аруги онеме, и руке му се сасушише, те их не могаше принети к устима, и тако сконча. Једноме пак који је ружне речи говорио о светом Јовану отече језик, и испуни му сва уста, те не могаше говорити; тада он исповеди свој грех исписавши га на хартији. И уопште могао се видети страшни гнев Божји, који је на разне начине кажњавао виновнике Златоустова прогонства. Александријски патријарх Теофил избеже људски суд, али не

избеже суд Божји, јер се ускоро и он престави, и изађе на суд иред лице Божје. Халкидонскоме епископу Кирину иструлеше ноге; лекари му их неколико пута стругаху, да он сав не би сатрулео, али труљење тела не престаде; а када му ноге до колена отстругаше, он умре. Страшан суд Божји постиже и бедну царицу Евдоксију: сатрвена јадом и стидом, она се разболе од страховитог крвоточења, и тело јој провре црвима, као што иредсказаше апостоли блаженоме Јовану; и она се сва усмрде, те се поред ње није могло проћи од ужасног смрада. Њу лечише многи најискуснији лекари, и кађаху је свим могућим најмириснијим мирисима; али све узалуд. Тада она упита лекаре: Зашто не можете да ме излечите од ове болести? - Но они се не усуђиваху да јој то објасне. - Она им онда рече: Ако ви не знате разлог због кога се излечити не могу, ја ћу вам га казати: ова ме је болест снашла од Божијег гњева, због патријарха Јована.

Тада царица врати виноград Теогностовој деци; и многим другима врати све што им беше неправедно одузела. Ипак она не доби исцељење, и у тој болести умре горком смрћу. А после њене смрти, на изобличење безакоња њеног, ковчег, у коме она беше положена, стално се тресијаћи у току тридесет две године, све до пренесења чесних моштију светог Јована Златоуста из Комана у Цариград.[51]

Тако Господ покажњава непријатеље светога Златоуста, а самог многотрадалног праведника Свог прослави на следећи начин. Епископ Аделфије, који с љубављу прими светог Златоуста у свој дом у Кукузу, када чу за светитељево престављење, веома се ожалости што неправедно гоњен умре у заточењу тако велики светилник и учитељ васељене. И у великој тузи својој он усрдно са сузама мољаше Бога, да му покаже у коме се лику (= чину, врсти) светитеља налази свети Јован. И једном, када се он мољаше о томе, он постаде изван себе и виде светлог и радосног младића, који га узе за руку, одведе га на светло место и показа му лик светих учитеља Цркве. Осврнувши се тамо-амо, са жељом да види жељенога Јована, он га нигде не виде. А светли младић, показавши Аделфију сваког учитеља и патријарха Цариградског, поведе га отуда. А Аделфије, идући за њим, веома се растужи што не виде блаженога Јована међу светим оцима. Но када он излажаше из тог светлог места, њега

ухвати за руку неко који је стајао на вратима и рече: Зашто тако тужан одлазиш одавде? Јер ако неко и уђе овамо жалостан, он се одавде враћа весео; а ти поступаш обратно: ушао си весео, а излазиш жалостан. - Аделфије му одговори: Жалостан сам зато што међу црквеним учитељима не видех милог ми Јована. - А он га упита: Мислиш ли на Јована, проповедника покајања? - Да, одговори Аделфије. - Тада он рече Аделфију: Њега не може видети човек који се налази у телу, јер он предстоји Божију престолу, који окружују херувими и серафими.

Добивши такво обавештење о светом Јовану Златоусту, Аделфије се обрадова и прослави Бога који му откри ову тајну.

Тако свети Златоуст, после многих олуја напасти и бура невоља, које претрпе правде ради, пристаде у тихо пристаниште небеско, где, радујући се са анђелима слави Оца и Сина и Светога Духа, Једног у Тројици Бога, коме и од нас нека је слава, част и поклоњење, сада и увек и кроза све векове. Амин.[52]

ПРЕГРШТ БИСЕРЈА ИЗ РИЗНИЦЕ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТА

БЛАГОВЕСТ је све што је свети Златоуст рекао. Тумачећи четири света Еванђеља, он је у ствари написао пето Еванђеље. Тумачећи светог апостола Павла, он је уствари постао други апостол Павле. Све је у њега богонадахнуто, и стога све богомудро. Његов ум пун је богоумља, његово срце пуно неба, његов дух пун Духа Светога. Када говори, он Богом говори, и Божје говори. С правом он вели за себе; "Није наше оно што говоримо, него нам то благодат Духа удахњује ... Ми не говоримо своје него Божје". А христочезњиви су људи давно и давно изrekli о богоречитом благовеснику ову свеистиниту истину: свети Златоуст - "свезлатна уста Светога Духа".

Хтело би ми се да нешто-нешто одаберем из светог Златоуста и испишем овде, уз његав животопис. Али, с узбудљивом радошћу признајем: врло је тешко, и скоро немогуће, правити избор из светог Златоуста. Јер у њега све је одбир, све сам небески бисер, којим се и Херувими могу поносити, а камоли ми људи, ми земни мутавци. Када се људском бићу дало да се преобрази у најречитију Божју реч,

Божји логос, добио се свети Златоуст. Господ Христос је Бог Логос, Бог Реч, по природи; а човек је позван да постане бог логос, бог реч, по благодати. Ако се у роду људском за икога од људи може рећи да је постао бог реч по благодати, онда се то с највећим правом може рећи за светог Јована Златоуста. Кроз њега је Вечни Бог Логос, Господ Исус Христос, најречитије казао Себе и Своје свете богочовечанске тајне, и непрестано их казује Својим следбеницима.

О вери

За светог Златоуста предмети вере су ван домашаја људског разума и људских чула. Веровати значи: примати оно што се ни на који начин не може схватити никаквим размишљањима. - Задовољан бити малим, знак је слабе душе; при малом сматрати себе богатим, својствено је души болесној и бедној; вера је ненасита. - Ако би ти узажелео да сва дела Божја схватиш разумом, онда чиме би Бог био већи од човека? Дела Божја су недостижна разуму. Бог није тако немоћан да ствара и чини само оно што је појмљиво за твој слаби разум. - Питаш, како расте вера? Вера расте када ради ње подносимо невоље.

Где има вере, ту није потребно испитивање. Испитивање разара веру. Ко испитује нешто, тај још није нашао; ко испитује, тај не може веровати. Немојмо се бавити испитивањем, јер ако испитујемо, то већ није вера; вера успокојава ум. Ми се зато и називамо верни, што без икакве сумње верујемо у оно што нам је речено. Када би то што нам је речено долазило од људи, ми бисмо били дужни подвргнути га испитивању; али пошто то долази од Бога, ми смо дужни односити се са страхопоштовањем и веровати.

Права вера захваљује Богу свагда за све. Шта - зар треба захваљивати за све што се деси? Да, да! макар то била болест, макар то било сиромаштво. Захваљуј, макар и не схватао разлог нечега; у томе се баш и састоји захвалност. Ништа велико, ништа особито, ако захваљујеш када си у добру, када си здрав, када си напредан и срећан. Но од тебе се тражи да захваљујеш када си у невољама и жалостима. Немој говорити ништа сем речи: Хвала Ти, Господе! Но шта ја говорим о невољама које бивају овде на земљи! Та за сам

пакао треба захваљивати Богу, за казне у паклу, за муке у паклу. Јер ако будемо пажљиво размишљали, - несумњиво ће нам много користити и ова ствар: страх од мука у паклу зауздаће срце наше... Да, када нас постижу болести, несреће, беда, онда баш и треба силно захваљивати Богу. И то захваљивати не речима, не језиком, него поступцима, делима, мислима и срцем. Од све душе треба Му захваљивати. Јер нас Он љуби већма него наши родитељи; и љубав Божја се толико разликује од љубави наших родитеља, колико добро од зла.

О љубави

У љубави ево шта је достојно дивљења: к другим врлинама прикрада се зло: на пример, некористољубив се често горди својом некористољубивошћу; смиреноумни се често тим самим поноси у својој савести; међутим љубав је слободна од сличне заразе, и нико се никада неће стати надимати пред љубљеним. Замисли љубљеног и љубећег, али љубећег како треба љубити. Он живи као на небу, наслађујући се свагда спокојством и плетући себи хиљаде венаца. Такав човек чува душу своју чистом од мржње и гњева, од зависти и гордости, од сујете и рђаве жеље, од сваке срамне љубави и сваког порока; налазећи се још на земљи он стоји напоредо с арханђелима на небу... Када бисмо испуњавали заповест Господњу о љубави према Богу и ближњему, онда не би било ни роба ни слободњака, ни старешине ни потчињеног, ни богатог ни сиромашног, ни малог ни великог, и сам ђаво не би био познат; и не само један него и други, па макар их било на стотине и хиљаде, они не би могли учинити ништа када би било љубави. Пре ће трава издржати силу огња неголи ђаво пламен љубави. Она је јача од зида, тврђа од дијаманта; по чврстини, она превазилази све. Њу не побеђује ни богатство, ни сиромаштво; или боље: не би било ни сиромаштва ни сувишног богатства, када би било љубави, и постојало би само добро које проистиче из једног и другог. Од богатства имали бисмо задовољство, од сиромаштва безбрижност ... Љубав је као вредна пчела: одасвуд сабира добро и слаже га у души љубећег. Љубав измењује саму суштину ствари и доноси са собом сва блага. Она је

нежнија од сваке мајке, дарезљивија од сваке царице; што је тешко она чини лаким и удобним, врлину представља привлачном а порок одвратним.

Еванђелски љуби онај који љубљеноме жели оно што је корисно и добро. Љубав чини те љубећи и љубљени сачињавају не два одвојена лица него једнога "човека; а то сем љубави никаква сила учинити не може... Који љуби, тај никада не може мрзети, ма шта се десило; у теже је и највеће благо љубави. Шта, рећи ћеш, зар не треба мрзети ни непријатеље ни незнабошце? Треба мрзети, али не њих већ њихово учење, не човека већ порочни живот и покварену вољу. Човек је дело Божије, а заблуда дело ђавола. Зато немој мешати Божје с ђавољим. Ако ми станемо мрзети безбожнике и незнабошце, онда, продужујући тако, ми ћемо почети мрзети и грешнике; а идући таким путем, ми ћемо се мало - помало одвојити од већине браће, или тачније, од свих, јер нема никога без греха. Ако треба мрзети непријатеље Божије, онда треба мрзети не само безбожнике него и грешнике. У таком пак случају ми ћемо бити гори од зверова, гнушајући се свих и надимајући се гордошћу као фарисеј... Еванђеље наређује: мрзети оно што је рђаво у човеку, а не човека. Ђаволов је посао: отргавати нас једног од другог; он се упорно стара да истреби љубав, да би човеку пресекао пут ка поправљењу и задржао га у заблуди, а тебе у непријатељству, и на тај начин затворио му пут ка спасењу. Ако лекар буде мрзео и избегавао болесника, а болесник се клонио лекара, онда може ли болеоник оздравити? Реци ми, што се ти клониш њега и избегаваш га? Зато ли што је безбожник? Но, са тог баш разлога и треба му одлазити и лечити га, да би болесника повратио здрављу. Макар он боловао од неизлечиве болести, теби је наређено да вршиш свој посао. Јуда је исто тако боловао од неизлечиве болести, али Бог није престајао лечити га. Стога и ти не малаксавај.

По неизмерном човекољубљу Свом Господ Христос нас не само избави од грехова, него нас и учини љубљенима, милима Себи. Замислимо: када би неко узевши шугавца покривеног ранама и сатрвеног болешћу, старошћу, сиромаштином и глађу, одједном преобразио њега у леполиког младића, чија би лепота пленила све, образи сијали, очи гледале као два мила сунца; затим га занавек

оставио у том цвету младости, па га још обукао у порфиру, круну и у све царске украсе; - ето, тако управо и преобрази Бог нашу душу, учинивши је и лепом и привлачном и милом, те на такву душу силно желе гледати Анђели, Арханђели и све друге Небеске Силе. Тако нас Бог учини милима и многопожељнима Себи.

Ко има љубави за Христа, радује се сваком страдању ради Христа. Зато, ништа није тако славно као окови ради Христа. Бити сужањ ради Христа славније је него бити апостол, него бити учитељ, него бити еванђелист. Ко воли Христа, схвата ове речи. Ко лудује и сагорева за Господом, зна силу окова. Сужанство ради Христа апостол Павле би више волео него живот на небесима. Његове оковане руке блиставије су од свакога злата, од сваке круне царске. Венац од драгог камења на глави не блиста тако као железни окови ради Христа. Тада тамница постаје светлија од царских палата. Шта кажем: од царских палата? Та светлија и од самога неба, јер има у себи сужња Христовог. Ко воли Христа, зна ову вредност, зна ову врлину, зна колико је блага донело роду људском сужањство ради Христа... Који знају љубав Христову, срамоту ради Христа сматрају блаженством већим од сваког блаженства. Ако би ми ко давао или цело небо или Павлове окове, ја бих претпоставио окове. Ако би ко хтео да ме смести или са Анђелима на небу или са Павлом, окованим у тамници, ја бих изабрао тамницу. Ако би ко хтео да ме учини једном од Сила које окружују небо и престо Божји или оваквим сужњем, ја бих више волео да постанем такав сужањ. И с правом: јер ништа нема блаженије од тих окова. Ништа нема боље него страдати ради Христа. Ја величам Павла не толико што је био узнесен у рај, колико што је био вргнут у тамницу. Ја га величам не толико што је чуо неисказане речи, колико што је био у оковима. Ја га величам не толико што је био узнесен до трећега неба, колико због окова. А да су окови више од свега тога, он је то знао и сам. Ево чуј, он није рекао: молим вас ја који сам чуо неисказане речи. Него шта? "Молим вас ја сужањ у Господу" (Еф. 4, 1).

Страдати за Господа - заиста је то највећи дар, већи од свих других: већи од дара зауставити сунце и месец, и од дара покренути свет. То је веће него имати власт над ђаволима, него изгонити ђаволе. Ваволи пате не толико када их ми изгонимо вером, колико

када виде где ми ради Христа страдамо и налазимо се у оковима. То нам даје велику слободу ка Христу. Добро је бити у оковима ради Христа не зато што нам достављају Царство, већ зато што то бива ради Христа. Ја величам окове не зато што преносе на небо, него зато што бивају ради Господара неба.

Ко љуби Христовом љубављу, добија од Бога горуће, пламено срце. Та љубав је ненасито благо: јер и вољени и волитељ све више и више жуде да буду вољени. Мера те љубави је - никада не стати: "Нека љубав ваша све више и више изобилује у знању и сваком осећању" (Флб. 1, 9). Апостол цени не просто сваку љубав, него љубав која произлази из знања, тојест не подједнако љубав према свима, јер таква љубав не би била љубав већ равнодушност. Шта значи: "у знању"? Значи: са расуђивањем, са размишљањем, са разборитошћу. Јер има и таквих који воле неразумно, на дохват, због чега њихово пријатељство и није постојано.

Ништа није тако неприлично и туђе хришћанину као тражити себи одмор и починак: ништа није тако туђе његовом позиву и војевању као бити силно привезан за овај живот. Твој Господ би распет, а ти тражиш одмора? Твој Господ би прикован, а ти се предајеш задовољствима? Је ли то дело племенитог војника? Стога свети Павле и вели: "Многи ходе, за које вам много пута говорих, а сад и плачући говорим: непријатељи крста Христова". - Свети апостол говори ово, јер је било људи који су се лицемерно држали хришћанства, а живели су у доколици и задовољствима, што је противно крсту. Јер крст сачињава припадност душе која је ступила у борбу, готова је на смрт, и никакав одмор не тражи себи; а они живе управо супротно томе. Стога, премда себе називају хришћанима, ипак су непријатељи крста: јер када би волели крст, они би се трудили да живе животом Распетог. Не би ли распет Господ твој? Ако се на исти начин не можеш распети, ти Га подражавај на други начин: распињи себе, не да би уништио себе (не дао Бог! јер то је безбожно), него по речи Павла: разапе се мени свет, и ја свету (Гл. 6, 14). Ако волиш Господа свог, онда умри Његовом смрћу: познај како је огромна сила крста, колика је добра он учинио, колика чини, и какво је он осигурање живота. Крстом се извршује све и сва: крштење - крстом, рукоположење - крстом; и

уопште ма где били: на путу, или код куће, или на ком другом месту, крст је велико благо, спасоносно оружје, несавладљив штит против ђавола. Тако дакле, када ратујеш против ђавола, ти већ носиш крст, не просто чинећи крсни знак, него претрпљујући крсна страдања. Христос обично страдања назива крстом, као кад каже: Који не узме крст свој и за мном не иде (Мт. 10, 24), тојест који није готов на смрт. А људи ниски, који воле живот и тело, непријатељи су крста; та и сваки који воли уживања и земаљско спокојство - непријатељ је крста.

Вера нам открива истину, и од искрене вере рађа се љубав. Јер ко истински верује у Бога, никада неће пристати да се удаљи од љубави. - Стварно, човек који не зна љубав, не може, заиста не може имати племенита и великодушна осећања. Основ сваког добра није ништа друго до љубав. О њој висе закон и пророци (Мт. 22, 40). Као што огањ, кад захвати шуму, обично очишћава све, тако и жар љубави, ако се разгори у коме, очишћава и истребљује у њему све што је шткодљиво за божанско семе, и чини земљу чистом за примање тог семена. Где је љубав, тамо се истребљује зло, тамо нема ни среброљубља - корена зла, ни користољубља, ни гордости. Јер, може ли се ко гордити пред личношћу коју воли? Ништа не чини толико смиреним као љубав. Бићима која љубимо, ми служимо као робови, и не стидимо се, него им још благодаримо за такво ропство, за њих ми не штедимо своје новце, а понекад и телесне силе. Где је љубав, тамо нема ни зависти ни оговарања; тамо је све тихо, све спокојно, нема ни трага од неслоге и свађе, све је пуно мира. Зашто? Зато што сами греси: грамжљивост, крађа, завист, оговарање, надменост, кривоклетство, лаж, све то ишчезава тамо где је љубав.

О врлинама

Ја тврдим, благовести свети Златоуст, да су сви способни за врлину... Очигледно је да се у нама људима налази могућност врлине. Стога, немојмо говорити: онај је добар по природи, а овај је зао по природи. Јер ако би ко био добар по природи, онда никада не би могао учинити себе злим; а ако би био зао по природи, онда никада не би могао учинити себе добрим. Међутим ми видимо брзе

промене код људи: они час падају у једно час у друго стање, и прелазе од једног к другоме. То се види у Светом Писму: цариници постају апостоли, ученици - издајници, блуднице - целомудренице, разбојници - добри, волсви - поклоници, безбожници - побожни. А многобројне примере тога видимо и сами сваки дан. Када би добро и зло били природни, онда таквих промена не би остало. Ко хоће да буде добар, ништа га у томе не може спречити, па макар пре тога он био један од најпорочнијих људи. Врлина је сагласна с природом, а порок је супротан природи, као што је болест супротна здрављу. На пример: каква то неопходност приморава лагати и кети се? Никакве неопходности нема, никакве невоље; ми то чинимо по доброј вољи.

Реци ми, зашто кажеш да је врлина тешка? Она је тешка за нашу лењост, а сама по себи она је лака и удобна. Ево шта о томе вели Христос: Јарам је мој благ, и бремене је моје лако (Мт. 11, 30). Ако ти не осећаш да је врлина лака, значи немаш јаке ревности. Као што при ревности тешко постаје лаким, тако без ње лако постаје тешким. Ако ти настројиш душу своју како ваља, онда ћеш осетити лакост врлине ... Ти си најнесрећнији од свих људи, ако се туђиш врлине. Нама је важно оно што је врлинско, а без тога све је остало потпуно некорисно. Оно што је корисно за нас јесте врлина и философија, тојест свети еванђелски живот.

Љубав је виновница сваке врлине. Зато, засађујмо је најбрижљивије у нашим душама, да би нам она донела блага, и да бисмо непрестано сабирали обилне плодове њене, који свагда цветају и никада не увену. Све врлине сачињавају један чврст ланац, који је чвршћи и лепши од сваког златног ланца. Свака врлина има такву силу да и ствара другу врлину и сама се од ње ствара, подржава Аругу врлину и сама се од ње подржава. Нико никада не може помоћу зла доћи до добра, ни помоћу блуда до целомудрија, ни помоћу зависти до добронамерности... Наређујући нам да се испунимо сваком пуноћом Божјом (Еф. 3, 19), свети апостол нас побуђује на подвиге, помоћу којих се можемо испунити онаким врлинама какима је испуњен Бог.

Раскликтана чудесном благовешћу Спасовом, христочежњива душа светог Златоуста благовести: Свети апостол вели: "захваљујући

свагда за све Богу" (Еф. 5, 20). Шта - зар треба захваљивати за све што се деси? Да, да! макар то била болест, макар то било сиромаштво. Захваљуј, макар и не схватао разлог нечега; у томе се баш и састоји захвалност. Ништа велико, ништа особито, ако захваљујеш када си у добру, када си здрав, када си напредан и срећан. Но од тебе се тражи да захваљујеш када си у невољама и жалостима. Немој говорити ништа сем речи: Хвала Ти, Господе! Но шта ја говорим о невољама које бивају овде на земљи! За сам пакао треба захваљивати Богу, за казне у паклу, за муке у паклу. Јер ако будемо пажљиво размишљали, несумњиво ће нам много користити и ова ствар: страх од мука у паклу зауздаће срце наше .. . Да, када нас постижу болести, несреће, беда, онда баш и треба силно захваљивати Богу. И то захваљивати не речима, не језиком, него поступцима, делима, мислима и срцем. Од све душе треба Му захваљивати. Јер нас Он љуби већма него наши родитељи; и љубав Божја се толико разликује од љубави наших родитеља, колико добро од зла.

О богатству

Будимо задовољни малим, и бићемо увек богати. Бринимо се једино за одело и обућу, и добићемо и то, и далеко више од тога... Не по количини имовине, него по расположењу душе треба судити о богатству и сиромаштву. Сиромашнији је од свих онај који свагда жели више но што има и никада не може да заустави своју злу жељу. Стога, бегајмо од среброљубља, тог виновника сиромаштине, упропаститеља душе, пријатеља пакла, непријатеља Небеског Царства, извора свих уопште зала; презиримо имање, да бисмо се боље користили имањем и помоћу њега добили и обећана нам блага... Ако хоћеш да будеш богат, презири богатство. И заиста, није богатство у имању богатства, него је богатство - не бринути се о стицању богатства. Ако тако будемо водили себе, онда ћемо и овде на земљи бити богатији од свих богаташа, и тамо на небу наследићемо небеска блага... Богат је не онај коме много треба, него онај коме ништа не треба.

Бог хоће од нас: никада не желети да се има много, но исто тако не туговати када се има мало. У овоме свету сви ми живимо једно одређено време, и сви смо обучени у подједнако тело: стога ни богаташу никакве добити од сувишне имовине, ни сирوماху никакве штете од сиромаштине. Што се онда плашиш сиромаштва? А ти, зашто јуриш за богатством? Бојим се, одговараш ти, да ме нужда не примора да идем на туђа врата и просим. Често чујем да се многи чак и моле Богу, да не допусти да им икада буде потребна људска помоћ. Слушајући то, ја се смејем, јер такав страх доликује само деци. У самој ствари нама је у свему сваки дан потребна међусобна људска помоћ. Зар не видиш да смо сви ми потребни један другоме? Војник занатлији, занатлија трговцу, трговац земљоделцу, роб господару, господар робу, сиромасх богаташу, богаташ сирوماху, просјак даваоцу милостиње, давалац милостиње просјаку. Да, прималац милостиње задовољава највећу потребу, већу од свих потреба. Јер када не би било просјака, много би било изгубљено за наше спасење, пошто не бисмо имали нашта трошити своју имовину. На тај начин и просјак који изгледа некориснији од свих, показује се кориснији од свих. Ако је тебе стид што ти је потребан други, онда ти једино остаје да умреш, јер ко се тога стиди, њему је немогуће и живети.

Ако желиш да се обогатиш, постани сиромасх. Таква су чудесна дела Божија. Неће Бог да ти постанеш богат услед сопствених напора, него по Његовој милости. Препусти то мени, вели Он, а ти се брини о духовном, да би ти познао и моју моћ; бегај од ропства и јарма богаћења. Ти си сиромашан све дотле док си везан за богаћење. Та бити богат не значи стећи много, него немати потребу за много. Ако и цар има такву потребу, онда се и он ничим не одликује од просјака ... Ако хоћеш да стекнеш земаљска блага, ишти небо. Ако желиш да уживаш земаљско, презири га. "Иштите најпре царство Божије, и ово ће вам се све додати" (Мт. 6, 33). Зашто се дивиш ономе што има малу вредност? Због чега жудиш за оним, о чему не вреди ни говорити? Докле ћеш остајати сиромасх? докле просјак? Погледај на небо, помисли о оном богатству које се тамо налази, подсмехни се злату, научи се како га употребити. Ми се користимо њиме само у земаљском животу, који је, упоређен са

будућим животом, што и капља упоређена са бескрајном пучином. Оно не сачињава истинску имовину. Зато, чим се обрешеш на самрти, други узимају све што имаш, хтео ти то или не, па сами опет предају другима, а ови опет трећима. Сви смо ми дошљаци и најамници. Власништво постоји само по имену, а у самој ствари сви смо ми власници туђега. Нама припада само оно што пошаљемо испред себе у онај свет. Оно пак што се овде налази није наше и за живота нашег на земљи оно одлази од нас. Нама припада само оно што сачињава наше душевне подвиге: милостиња и човекољубље. Постарајмо се да њих стекнемо, и да они постану наше унутрашње, духовно имање. Ми немамо могућности да одлазећи из овог света понесемо са собом новце, али можемо понети милостињу. Њу и треба изнад свега да шаљемо испред себе у онај свет, да бисмо припремили себи обиталиште у вечним обитељима. Једино је врлина способна да нас прати у онај свет, једино врлина прелази у будући живот.

Све што имамо, добили смо од Христа: од Њега имамо и само постојање, и живот, и дисање, и светлост, и ваздух, и земљу. Ако би нас Он лишио ма чега од тога, ми бисмо пропали и иструтели, пошто смо дошљаци и путници. Изрази: "моје" и "твоје", само су празне речи, пошто уствари није тако. На пример: ако ти кућу назовеш својом, то је - празна реч, не одговара стварности, пошто Творцу припада и ваздух, и земља, и грађа, и ти сам који си кућу подигао, и све остало. Када и користиш кућу, она чак ни тада није твоја, не само због смрти која ти грози, него и пре смрти због пролазности ствари. Имајући то на уму непрестано, будимо богомудри и када добијамо и када губимо, и немојмо робовати предметима пролазним и који не припадају нама. Лишава ли нас Бог имања, Он узима Своје; лишава ли те части, тела, душе, или сина твога, Он узима не твога сина него Свога слугу, јер га је створио, Он, а не ти; ти си само припомогао његовом појављењу, а све је учинио Бог. Будимо благодарни што смо се удостојили припомоћи Му у Његовом делању... Када ми сами - нисмо своји, како онда остало може бити наше? Ми двоструко припадамо Богу: и по саздању, и по вери. Тако Давид вели: Биће је моје од Тебе (Пс. 38, 8); такође и Павле: Кроз Њега живимо, и крећемо се, и јесмо (Д. А. 17,

28); а расуђујући о вери, каже: Нисте своји, купљени сте скупо (1 Кор. 6, 19). Све је Божије. Зато када Он захтева и хоће да узме назад, онда се немојмо противити као неблагодарне слуге, и присвајати себи оно што припада Богу. Душа твоја - није твоја; како онда имање може бити твоје? И како ти траћиш на што не треба оно што није твоје? Зар не знаш да ћемо бити осуђени зато што рђаво употребљавамо оно што нам је дато? Оно што није наше већ Божије, треба да употребљавамо на сличне нам слуге. Зато је богаташ и био осуђен што није тако радио, као и они који нису нахранили Господа. Немој говорити: ја трошим своје и уживам своје. - Но то није твоје већ туђе. Велим: туђе, јер ти сам тако хоћеш; Бог жели да оно што је *теби* уручено ради браће, постане твоје; туђе постаје твојим када га ти употребљаваш на друге; а када га неумерено употребљаваш на себе, онда твоје постаје туђим. Ти немаш састрадалности и говориш да с правом употребљаваш своје за своје уживање; а ја баш зато и кажем да је оно туђе. Све твоје јесте заједничко - за тебе и твога ближњег; као што је заједничко - сунце, и ваздух, и земља, и све остало. Да будем јаснији: храна телесна, одређена уопште за све удове тела, ако буде приграбљена једним удом, она онда постаје туђа и за њега. Она не може да се свари и да храни, - отуда постаје туђа и за њега. А поставши заједничком, она постаје сопственост и његова и свих осталих удова. Исто је тако и са имањем: ако се ти један будеш користио њиме, онда ћеш доживети штету и ти, јер нећеш добити награду; ако га пак делиш са другима, тада ће оно више бити твоје, тада ћеш и добити користи од њега. Не видиш ли како руке служе, уста жваћу, а желудац прима храну; и желудац не каже: ја примам, и зато треба да је сву задржим код себе. - Не говори то ни ти односно имања. Ко прима, тај је дужан и да даје. Као што би желудац било рђаво да задржава храну у себи а да је не расподељује, јер би то нашкодило целом телу, тако је и за богаташе рђаво да своју имовину задржавају код себе, јер то упропашћује и њих саме и друге. Такође, једино око прима светлост, али је не задржава у себи него осветљује цело тело, јер је њему неприродно задржавати светлост у соби док оно остаје оком. Ноздрве осећају мирис, али га не задржавају у себи него га предају мозгу, саопштавају мирис и желудцу и достављају пријатност целој човеку. Ноге једине ходају, али притом оне не само себе премештају него и цело тело преносе. Тако и ти не

задржавај само за себе оно што ти је поверено, јер ћеш на тај начин нашкодити свима, а највише самоме себи. - Но то се може видети не само на удовима тела. Тако на пример: ковач, ако не хтедне својим занатом користити другима, он ће нанети штету и себи и другим занатима. Тако исто обућар, земљоделац, пекар и сваки други занатлија, ако не усхтедне другима давати производе свога заната, нашкодиће не само другима него преко других и себи.

Чудесан и јединствен пример обогаћења вечним богатством рода људског кроз сиромаштво, представља Господ Христос. Свети апостол благовести: Знате благодат Господа нашега Исуса Христа да, богат будући вас ради осиромаше, да се ви његовим сиромаштвом обогатите (2 Кор. 8, 9). Тиме свети апостол вели: представите себи благодат Божију, размислите о њој, удубите се у њену величину и огромност, и тада нећете поштедети ништа од своје имовине. Господ Христос је потрошио славу Своју, да би се ви обогатили не богатством него сиромаштвом Његовим. Ако не верујеш да сиромаштво производи богатство, онда се сети Господа свога, и више сумњати нећеш. У самој ствари, да Он није осиромаше, ти не би постао богаташ. Заиста је достојно дивљења: сиромаштво је обогатило богатство. А богатством свети апостол овде назива познање вере, очишћење грехова, оправдање, схваћење и остала безбројна добра која нам је Христос даровао, и обећао даровати нам. И све је то стечено за нас помоћу сиромаштва. Каквог сиромаштва? Оваког: Он прими тело, постаде човек и претрпе страдања; мада Он и не беше ничим дужан теби, већ ти беше дужан Њему.

Молитвено погружен у Еванђеље светог апостола Павла, свети Златоуст благовести: Докле ћемо бити телесни? докле ћемо гмизати по земљи? Све нам мора бити споредније од бриге о деци и од васпитања њиховог "у науци и саветима Господњим". Ко се израна научи бити богомудар, тај тиме стиче богатство веће од сваког богатства, и највећу славу. Није толико корисно одгајати сина учећи га занату и спољној науци помоћу којих се стиче новац, колико - научити га да презире новац. Ако желиш да га начиниш богатим, ти поступај тако. Богат је не онај коме треба много имања, и поседује много, него онај коме ништа не треба. Тако васпитавај свога сина, томе га учи; то је највеће богатство. Немој се паштити да сина свог

учиниш чувеним по световној учености и да му прибавиш славу, него се старај да га научиш да презире славу овога живота; то ће га учинити славнијим и чувенијим. Ово може постићи и сиромаш и богаташ; томе се може научити не од учитеља и од наука, него из Светога Писма. Немој тражити да син твој дуго живи на земљи, него да се на небу удостоји живота безграничног и бесконачног. Дај му оно што је велико, не оно што је мало. Удуби се у речи светог апостола Павла: "гајите их у науци и саветима Господњим". Старај се да га начиниш не ритором, него га научи да богомудрује. Ако не постане ритор, неће бити никакве штете; а ако му недостаје богомудрости, хиљаде риторстава неће му ништа користити. Потребно је лепо владање а не оштроумност, морал а не говорничка вештина, дела а не речи. То је оно што доноси Царство, то дарује истинска блага. Не језик изоштравај, него душу очишћавај.

О Цркви

Име Цркве је име не поделе него уједињења и слоге. Црква подвојене сабира у једно, пошто име Цркве јесте име слоге и једнодушности... Црква је установљена не зато да се они који се сабирају у њој деле међусобом, већ да се подвојени сједине. Црква не зна за разлику између господара и роба; она разликује и једног и другог по врлини.

Христос је глава Цркве а ми тело. Између главе и тела може ли бити икаквог растојања? Он је темељ, ми грађевина; Он је чокот, ми лозе; Он је женик, ми невеста; Он је пастир, ми овце; Он је пут, ми путници; ми смо храм, Он обитавалац; Он је Првенац, ми браћа; Он је наследник, ми сунаследници; Он је живот, ми они који живе; Он је васкрсење, ми они који васкрсавају; Он је светлост, ми они који се просветљују. Све то означава јединство, и не допушта никакву поделу, чак ни најмању поделу, јер ко се мало одвоји, тај ће се потом одвојити и много. Тако тело, задобије ли и малу рану од мача, квари се; грађевина, распукне ли се макар малко, сруши се; лоза, одломивши се макар мало од чокота, постаје неродна. На тај начин, то мало већ је не мало него скоро све. Зато, када погрешимо ма у чему малом, или осетимо лењост, немојмо превиђати то мало, јер не

обратимо ли пажњу на њега, оно ће убрзо постати велико. Тако и хаљина, почне ли се цепати, а ми је не закрпимо, она ће се сва подерати; исто и кров, падне ли с њега неколико црепова, и тако буде остављен, разрушиће се цела кућа. Стога, имајући то пред очима, будимо увек будни према малим гресима, да не бисмо упали у велике.

Као што тело и глава сачињавају једнога човека, тако су једно Црква и Христос. Као што наше тело јесте нешто једно, иако се састоји из многих делова, тако и у Цркви сви ми сачињавамо нешто једно. Иако се Црква састоји из многих чланова, но ти многа су једно тело. Један Дух саставио је из нас једно тело и препородио нас, јер није једним Духом крштен један а другим други. И није само Дух који нас је крстио један, него и оно у шта нас је крстио, тојест ради чега нас је крстио, јесте једно, пошто смо се ми крстили не зато да сачињавамо разна тела, него да сви ми тачно сачињавамо једно тело један према другоме, тојест крстили смо се ради тога, да сви будемо једно тело.

До оваплоћења Бога Логоса, вели свети Златоуст, небеско и земаљско били су одвојени једно од другог и нису имали једну главу. Али оваплоћењем Господа Христа Бог постави једну главу за све, за анђеле и људе, тојест даде једно врховно начело и анђелима и људима: једнима Христа по телу, а другима - Бога Логоса. Као када би неко рекао за кућу да је у њој нешто труло а нешто јако, па би обновио кућу, тојест учврстио је појачавши јој темељ; тако и овде све је подвео под једну главу. Тада је једино и могуће сједињење, тада ће једино и бити савршен савез, када све, имајући неку неопходну свезу горе, буде подведено под једну главу.

Видиш ли, пита даље свети Златоуст, шта је Бог учинио? Васкрсао је Христа, - зар је то мало? Али погледај даље: посадио Га је с десне стране Себи. Каква реч може то изразити? Онога који је од земље, онога који је безгласнији од риба, онога који је био играчка демона, - одједном је подигао на висину. Заиста је неизмерна величина моћи Његове! Обрати пажњу куда га је подигао. Посадио га је на небесима изнад сваке створене природе, изнад сваког поглаварства и власти. Стога је заиста потребан Дух, потребан просвећен ум, да би Га познали; заиста је потребно откривење.

Замисли колико је растојање између човечанске и Божанске природе! Међутим Он је човечанску природу од њене ништавности уздигао у достојанство Божанске

За ово је потребно прећи не један, не два, не три степена. Зато је и апостол не просто рекао: горе - $\alpha\nu\omega$ него: изнад - $\upsilon\pi\epsilon\rho\alpha\nu\omega$.

А изнад вишњих Сила је једино Бог. И на такву висину је Он уздигао човека, од најнижег унижења на највиши степен власти, иза које не постоји неко више достојанство. Све то апостол говори о Васкрслем из мртвих, што и јесте достојно удивљења; но ни у ком случају он то не говори о Богу Логосу. Јер што су комарци према људима, то је сва творевина према Богу И шта ја говорим: комарци? Та када су сви људи пред Богом као капља и као прашина (Ис. 40, 15) онда Невидљиве силе можеш сматрати као комарце. Дакле, не говори о Богу Логосу, него о Ономе који је од нас. То уствари и јесте велико и чудесно, што Га је уздигао из земљине преисподње. Када су сви народи пред Богом као капља, онда један човек колики ли је делић капље! Међутим Бог Њега уздиже изнад свега не само у овоме свету него и на ономе, и све покори под ноге Његове... О, заиста дивна и запањујућа дела! Тиме што Бог Логос постаде човек, човеку сва саздана сила постаде робиња. Но можда постоји неко који је изнад Њега, који иако нема потчињене, ипак поседује веће достојанство? Овде се ни то не може претпоставити, јер апостол тврди: све покори под ноге Његове. И то покори не просто, него покори до потпуне потчињености, тако да веће потчињености не може бити. Зато је апостол и рекао: под ноге Његове, и Њега даде за главу Цркви над свим. - Гле, и Цркву колико је узвисио! Као неком дизалицом подигавши је, Он је уздигао на велику висину, и посадио је на истом престолу: јер где је глава, тамо је и тело: нема никаквог прекида између главе и тела, јер када би се веза између главе и тела прекинула, онда не би било ни тела ни главе. Апостол вели: над свим = $\upsilon\pi\epsilon\rho\ \pi\alpha\nu\tau\alpha$. Шта значи: над свим? Значи, или да је Христос изнад свега видљивог и умом замисливог, или да је од свих добротинастава, учињених нам Њиме, највеће то што је Сина Свог учинио главом Цркве, не оставивши притом никог вишег: ни анђела, ни арханђела, нити иког другог. Бог нас је почаствовао не само тим преимућством што је човека Христа узвео горе, него још и тиме што

је припремио да сав род људски уопште гредe за Њим, држи се Њега, следује Њему. "Која је тело Његово". Да ти, чувши реч "главу", не би ту реч схватио само у смислу власти него и у буквалном смислу, и да Христа не би сматрао само као начелника него Га гледао као стварну главу тела, апостол додаје: "пуноћа Онога који све испуњава у свему". Шта то значи? Значи ово: Црква је пуноћа Христа. Јер пуноћа главе је тело, и пуноћа тела је глава. Видиш, апостол не пропушта никакво поређење, само да би изразио Божију славу. Он каже: "пуноћа", тојест као што се глава допуњује телом, јер се тело саставља из свих делова, и сваки је део неопходан. Видиш, апостол показује да су Христу као глави потребни сви делови уопште, јер када многи од нас не би били - један рука, други нога, трећи неки од осталих делова, онда тело Његово не би било потпуно. Дакле, тело Његово саставља се из свих чланова. То значи: тада се испуњује глава, тада тело постаје потпуно, када сви ми будемо чврсто сједињени и повезани.

Видиш ли "богатство славе наследства"? Видиш ли "неизмерну величину моћи на онима који верују"? Видиш ли "наду звања"? Имајмо страхопоштовање према нашој Глави; помислимо какве смо Главе тело, којој је све покорено. Имајући то у виду, ми треба да будемо бољи од Анђела и већи од Арханђела, пошто смо удостојени веће части него сви они. Јер као што апостол каже у Посланици Јеврејима: Бог прими природу не од Анђела, него од семена Авраамова (Јевр. 2, 16). Не природу Поглаварства, ни Власти, ни Господства, нити икоје друге Силе, него нашу природу Он узео на Себе и посади је горе. И шта ја говорим: посади? Учини је Својом одећом; и не само то, него и све покори под ноге Његове... С трепетом ценимо блискост и сродство наше с Богом; бојмо се да се ко не одсече од овога тела, да ко не отпадне, да се ко не покаже недостојан. Када би нам неко ставио на главу царску круну, златан венац, - реците, шта све не бисмо учинили да се покажемо достојни тог мртвог камења? А овде нашу главу покрива не царска круна, него је сам Христос постао наша Глава, што је несравњено веће; - међутим ми томе не придајемо никакву важност. Та Анђели, Арханђели и све Небеске Силе с побожним страхопоштовањем честују нашу Главу, а ми, тело Њено, зар је нећемо с молитвеним

страхопоштовањем чествовати? И каква нам после тога остаје нада на спасење? Размишљај о царском престолу том, размишљај о превеликој части тој. То треба да нас плаши више него пакао. Јер када и не би било пакла, то за нас, који смо удостојени толике части а потом се показали недостојни ње и зли, лишење ове части требало би да буде највећа казна, неисказана мука. Замисли, близу кога заседа твоја Глава? с десне стране кога се налази? Она заседа изнад сваког Поглаварства и Власти и Силе; а тело Њено и демони газе? Но, не било тога! Када би било тако, онда већ не би било ни тела. Но пошто је реч о телу Господњем, онда се сетимо и оног Тела које је било распето, приковано, на жртву принесено. Ако си тело Христово, онда носи крст, јер га је и Он носио; подноси пљување, подноси шамаре, подноси клинце. Такво је било Његово тело, иако је било безгрешно. И пошто говоримо о телу Његовом, то причешћујући се њиме и пијући крв Његову, имајмо на уму да се у тајни Причешћа ми причешћујемо Телом које се ништа не разликује од онога Тела које седи горе, коме се Анђели поклањају, које се налази близу Непропадљиве Силе, -то Тело управо ми и једемо. О, колико нам је путева откривено ка спасењу! Господ Христос нас је учинио Својим телом, дао нам је Своје Тело, - н све то нас не одвраћа од зла. О, помрачења! О, дубоког бездана! О, неосетљивости! - Заповеђено нам је: Мислите о ономе што је горе, где Христос седи с десне стране Бога (Кол. 3, 2.1). Међутим, једни се брину о богатству, други пропадају у страстима.

Тумачећи богонадахнуте речи првоврховног апостола: "Какво је богатство славе тајне ове (тојест Цркве) међу незнабошцима" (Код. 1, 26), свети Златоуст вели: Људе, неосетљивије од камења, одједном узвести у достојанство Анђела, и то једноставно помоћу голих речи и саме вере без икаквог труда, - стварно је то слава и богатство тајне; слично томе као када би неко гладног и шугавог пса, гадног и одвратног, који избачен издише и није више у стању да се миче, изненада учинио човеком и поставио га на царски престо. Обрати пажњу: незнабошци су се клањали камењу и земљи, били заробљеници и сужњи ђавола, и где, одједном нагазише на главу његову, и стадоше господарити над њим и бичевати га; слуге и робови демона постадоше телом Господара Анђела и Арханђела;

они који чак ни знали нису да постоји Бог, одједном постадоше сапрестолници Божји. Хоћеш ли да видиш безбројне ступњеве које они прескочише? Требало је да они сазнаду: прво, да камење нису богови; друго, да не само они нису богови, него да ни земља, ни животиње, ни растиње, ни човек, ни небо, ни оно што је више неба, такође није Бог; треће, да ни камење, ни животиње, ни биљке, ни стихије, ни оно што је горе - οὐ τὰ ἄνω ни оно што је доле - οὐ τὰ χᾶτω ни човека, ни демоне, ни Анђеле, ни Арханђеле, нити икоју другу од тих Вишњих Сила - природа људска не треба да обожава. Као црпући из неке дубине, њима је ваљало познати: да Господар свега и јесте Бог; да само Њега треба обожавати; да чудесно устројство живота јесте благо; да садашња смрт није смрт; да садашњи живот није живот; да ће тело устати, постати нетрулежно, узиће на небо, удостојити се бесмртности, настанити се са Арханђелима. Човека, који је стајао тако ниско, пошто је све те ступњеве прескочио, Господ Христос посади на небесима на престо; човека који је био нижи од камења, Он постави изнад Анђела и Арханђела и Престола и Господстава. Заиста је свети апостол дивно рекао: Какво је богатство славе тајне ове!

Христос нека буде за вас све и сва: и вредност, и род, и у свима вама Он. Јер сви ви постадосте један Христос, пошто сте тело Његово - πάντες Χριστός εἰς εὐγενεσθε, σῶμα αὐτοῦ ὄντες; - Црква је место Анђела, место Арханђела, царство Божије, само небо. - Зашто врата паклена нису одолела Цркви? Зато што Христос свагда борави с нама. Када он не би био с нама, онда Црква не би однела победу.

МОЛИТВА

СВЕТОМ ЈОВАНУ ЗЛАТОУСТУ

НАЈРЕЧИТИЈИ у роду људском молитвениче Божји, свети оче Јоване Златоусте, ево нас к теби са муцавим молитвама нашим. Немој нас одбацити, јер у свакој одмуцаној молитви нашој ево целог срца нашег, ево уздаха наших, ево вапаја наших! Молимо ти се превелики Светитељу: самилосно се спусти са наднебесних висина својих у отровне низине наше, и исцели нас од сваке бољке душевне, да Бисмо здраве душе ревносно служили Господу твоме и нашем.

Исцели нас и од сваке бољке телесне, ако нам је то на спасење, да бисмо се могли душом здравом у телу здравом подвизавати и уз твоју свепомоћ за спасење душе наше борити, за васкрсење из мртвих савести наше борити, за преображење грехољубивог срца нашег борити, за обожење ођавољене воље наше борити, еда би наша ваља, управљана тобом, хтела и желела само оно што је Христово, што је Еванђелско, што је небеско, што је вечно.

О, предивни светитељу Божји, свете мошти твоје далеко су од нас, али Христољубљем својим ти си сав поред Господа Христа, а човекољубљем својим сав поред нас, - зато те од свег срца молимо: љубављу својом сиђи к нама, и огњем христољубља свог запали душе наше, да вечито горе христољубљем твојим у обадва света, горе и никада не сагоре; и дај нам свету љубав твоју према људима, да бисмо и ми једино светом љубављу љубили један другог, и сву твар земаљску и поднебеску. Свети златоусти Еванђелисте, пети Еванђелисте, молимо те и преклињемо: светим Еванђељем својим води и руководи душе наше, и изведи нас на пут који кроз Истину вечну води у Живот вечни. Ум наш, болестан и оболешћен, замагљен и помрачен нечистим помислима, злим мислима, грехољубивим страстима, ти самилосно исцели, просвети и преобрази у ум Христов, као што си ти још за живота на земљи ум свој светим подвизима својим преобразио у ум Христов, и стога нам речитије од свих људи објаснио чудесне тајне Христове, посејане и разливане по свима тварима Божјим, видљивим и невидљивим.

Христочежњиви и Христомоћни оче наш Златоусте, кроз векове и векове ти си безброј душа људских васкрсао из мртвих својим светим књигама и својим светим молитвама - васкрсни и душе наше твојим светим поукама и твојим светим молитвама, јер вођени и руковођени тобом ми ћемо бити у стању побеђивати сваку духовну смрт која никне у нама из нашег унутрашњег грехољубља, или насрне на нас из спољашњег свега. О, знамо, знамо ми, пресвети Духовниче небески, да си ти јачи од сваке смрти; - молимо ти се, учини нас победитељима сваке смрти, учинивши нас најпре победитељима свакога греха и сваке страсти, јер су греси и страсти једини наносиоци и претече и клицоноше и виновници свих духовних смрти; зато их ти, хтели ми или не, по бескрајној

самилости својој, увек сатири у нама, и тако нам осигуравај победу над сваком смрћу, како бисмо још у овом свету с радошћу поживели васкрсном благодаћу васкрслог Господа, која се из тебе обилато излива на све који те свим срцем призивају у помоћ.

Свемилостиви и свепобедни оче Златоусте, смилуј се на мене: сиђи с неба у поноре душе моје, у те зверињаке моје, јер је свака сграт љута звер; а душа је моја пуна духовних зверова. О сиђи међу дивље лавове моје, и претвори их у јагањце! О, сиђи међу крвожедне и душежедне вукове моје, и претвори их у овце. Похитај ми у помоћ, разнеће ме разјарене звери моје - сграти моје, увек гладне душе моје.

Ненадмашни златоусти Благовесниче, облаговести ме многогрешног: својим тросунчаним благовестима сиђи у леденице моје, и растопи их, и загреј ме небеском топлином. Лењост моја - его прве леденице моје; у њој се смрзава све што вуче ка Богу, ка небу, - молим те, сиђи у њу, загреј ме васцелог, и подигни ме ка небу, ка Господу! Беспосличење моје - его друге леденице моје, пресвети Оче мој и богомудри духовниче мој, спусти се у њу, све се мисли заледиле, сва осећања, и ја у нехату и беспосличењу умирем на мразу без сунца. Молим те, сунцем ревности своје уђи у душу моју, у леденицу моју, и загреј ме за веру, за ревност, за Истину, и за сваку врлину. Уђи и растопи леденице моје огњем вере твоје, и љубави твоје и самилости твоје. И тако ме подижи све више к небу, к небу, к небу, ка чудесном Господу твојем, и моме! Јер иако гресима својим далеко одлутах од Господа, и ђаво ме гони по пустињи лудих жеља мојих, ипак верујем да ће свеблагословни Господ услишити свете молигве премилог угодника свог за мене грешног, и чудотворном милошћу Својом вратити ме небу, Себи, Царству Свом небеском.

Јер иако сам много пута пао, ја нисам од Господа отпао: јер се држим Њега макар уздахом, макар сузом, макар вапајем.

О, свемилостиви оче Јоване Златоусте, сажали се на мене свегрешног: прими ме занавек у свете молитве своје! опрости и помози мени многогрешном! подигни ме палог и пропалог! измоли ми опроштај грехова! исцели душу моју од свих страсти! исцели ум мој од свих болести! исцели вољу моју од свих слабости! огради ме светим молитвама својим као огњеним оклопом, да ме ниједна

страст не рине у духовну смрт! утврди ум мој у христомислију твојом!
утврди срце моје у христоосећању твојом! обестрасти ме свестрасног
помоћу светих врлина! удостој ме осећати тобом, мислити тобом,
хтети тобом, делати тобом, веровати тобом, љубити тобом, живети
тобом, бесмртовати тобом! охристољуби ме твојим христољубљем!
Дај ми смирење и трпљење! Моли се у мени за мене и уместо мене!
преобрази ме на спасење, на охристовљење, на обожење! охристови
ме ођавољеног! омилогивни ме неосетљивог и несаосетљивог!
освеврлини ме порочног! управљај увек душом мојом! управљај увек
вољом мојом! управљај увек савешћу мојом! управљај увек мислима
мојим! управљај увек осећањима мојим! управљај увек животом
мојим, и у овом, и у оном свету! - да бих и ја свегрешни, заједно с
тобом Христољубљени оче Златоусте, неућутно славио чудесног и
незаменљивог Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа, коме
приличи свака слава, част и поклоњење, сада и увек и кроза све
векове. Амин! Амин! Амин![53]

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

АНТОНИНА, НИКИФОРА, ГЕРМАНА и МАНЕТЕ

ПРВА тројица видевши једанпут како незнабошци о неком свом празнику клањају идолима са виком и игром, изађоше неустрашиво пред гомилу и почеше проповедати јединог Бога у Тројици. Управитељ Кесарије Палестинске, у којој се ово догоди, Фирмилијан, толико се раздражи овим поступком тројице хришћана, да нареди одмах да им одсеку главе.

Манета пак беше девица хришћанка. Она следоваше за мученицима када их вођаху на губилиште. И она би ухваћена. Ради поруге вођаху је нагу по граду, па је затим стављаху на разне муке, из којих она Божјом помоћу изиђе неповређена. Притом света мученица учини многобројна чудеса, многе одврати од идолопоклоничког безбожја, научи их истинитој вери и приведе Христу Богу. Због тога би осуђена на спаљење огњем. Када пећ би ужарена, она сама уђе у њу, где и предаде душу своју у руке Господу, коме нека је част и слава вавек. Амин.[54]

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ДАМАСКИНА

ЛАЖЕНИ Дамаскин пострада за царовања султана Мехмеда IV, а при Цариградском патријарху Јакову. Роди се он у Галати Цариградској, у парохији Богородице Елеусе (= Милујуће), од побожних родитеља, Киријака и Киријакије; световно име беше му Дијамандис; и још као дечак он остаде сироче. Без руководства и надзора родитељског, Дијамандис, по занату кројач, живљаше у младости неморално. Ухваћен од турских власти у неком злочину он, да би избегао казну, одрече се хришћанске вере. Када пак постаде зрео човек он дође к себи, и размишљајући о страшном греху .свом одречења од Христа, он одлучи да се повуче у Свету Гору и да тамо оплакује тешки грех свој. Стигавши у Свету Гору, он ступи у лавру Светог Атанасија; и дванаест година оплакиваше убиствени пад свој одречења од Христа, изнуравајући себе разноврсним подвизима: молитвом, постом, бдењем, уздржањем и осталим добровољним злопаћењима, руковођен од свога духовног старца, коме у самом почетку исповеди свој кобни грех, и коме беше потпуно и безусловно послушан. Ту он доби и свету анђелску схиму са именом Дамаскин.

Међутим, иако он својим строгим животом и врлинама превазилажаше многе ондашње монахе, ипак га савест непрестано мучаше због одречења од Христа, и он сматраше да сви његови подвизи нису ништа према страшном греху његовом. Једино чиме он успокојаваше себе, беше мисао: да пострада и умре за Господа Христа, чије му речи стално беху на уму: Који год призна мене пред људима, признаћу и ја њега пред Оцем својим који је на небесима; а ко се одрече мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим који је на небесима (Мт. 10, 32-33). И мишљаше у себи преподобни Дамаскин: не буде ли он прво исповедио Христа пред људима, њега ће се Господ Христос при другом страшном доласку Свом одрећи пред Оцем Својим.

Када он откри своју жељу: да иде на смрт за Господа Христа, нико му то од монаха не одобраваше, имајући у виду немоћ људске природе и бојећи се да он не удари назад, те тако потоње буде горе од првог. У то време у лаври се налажаше Цариградски патријарх Дионисије, коме је ваљало отпутовати у Цариград. Дамаскин му откри своју жељу; патријарх га благослови на подвиг, и поведе са собом у Цариград. - Ја ћу се вратити опет у Свету Гору, рече му патријарх, а ти ћеш ступити на подвиг мучеништва и умрети за Христа: помоли се Њему за мене, да ми буде милостив при изласку мом из овог света.

Стигавши у Цариград, Дамаскин скиде са себе монашко одело, одсече косу, и обуче се у морнарско одело, да не би навукао гнев муслимана на монахе, када они буду чули од монаха хулу на Мухамеда. Сличан случај гоњења монаха догодио се на неколико година раније, када као мученици пострадаше два монаха, Кипријан и Гаврил. Затим причестивши се светим Тајнама Христовим у храму светог Николаја што је у Галати, Дамаскин оде у цркву Свете Софије, одавно претворену у џамију, и стаде се молити крстећи се. А муслимани, видећи у џамији хришћанина где се моли, зачудише се. Но сматрајући га за лудог, они не обраћаху пажњу на њега. Видећи да се нико од Турака не узнемирава, Дамаскин по завршеној молитви изађе из Свете Софије. На улици сrete он имама који читаше књигу и упита га: Има ли што у твојој књизи о Христу? - А имам му одговори: Да нећеш да постанеш муслиман? - Дамаскин га упита: А шта је то муслиман? - Утом приђоше и окружише их неки муслимани, и слушајући Дамаскина подсмеваху му се као лудаку. Тада их исповедник упита: Хоћете ли да вам кажем нешто што је корисно по вас? - Хоћемо, кажи! одговорише они. - Мученик им рече: Христос је истинити Бог и Творац свега видљивога и невидљивога. - Ти си луд, узвратише они на то. - Нисам ја луд, него сте ви луди и неразумни и прелашћени, пошто не верујете да је Христос истинити Бог. - Тада Турци, сматрајући га за суманутог, оставише га.

Одатле свети исповедник пређе у џамију султана Мехмеда, и исте ствари рече тамошњим хоџама; али га и они отераше као суманутог. Онда се он упути к месту званом Кабани, и ставши усред

муслимана громко повика: људи муслимани! једино вера Христова је истинита, а ваша вера је лажна: вас је обмануо Мухамед, и за своју заблуду бићете кажњени. - Али, иако он овде громко изобличаваше Турке, ипак нико не обрати пажњу на њега.

Сутрадан изјутра Дамаскин оде у дворац везира и поче громогласно говорити тамошњим службеницима: Само је вера хришћанска истинита, и Христос је Бог истинити, а ваша вера је лажна. - Избезумљени Турци га дохватише, и немилосрдно бише, па га као лудог одагнаше. Трећег дана исповедник оде у џамију звану Сејизаки, близу касарна јаничарских. А када Турци, после својих уобичајених молитава, излажаху из џамије, он им громко говораше: Људи Исмаилћани! кога ви божански почитујете? чему се надате од лажног пророка вашег? Једна је вера истинита - вера хришћанска. - Међутим они, сматрајући га за умно поремећеног и лудог, не обратише на њега пажњу.

Силно ожалостан што ни ту не постиже свој циљ, он се врати у Галату, и сву ноћ проведе у молитви, смирено вапијући ка Господу: Не згади се на мене ништавног слугу Твог, Јединородни Сине Божји! Уврсти ме у Мученике Своје! удостој ме пролити крв своју и положити живот свој за Тебе, Господа Мога! - А сутрадан, у недељу, он оде у џамију што је у Топхани, у којој се као млад одрече Христа и признаде Мухамеда за великог пророка. Џамија беше пуна агарјана који се беху слегли на јутарњу молитву. Исповедник, ставши усред Турака, повика: Бедници! чега ради се скупљате? у кога се надате? тешко вама, несрећници, вас очекује вечна мука! Једино Христос је истинити Бог! - Чувши такво изобличавање, Турци се испунише гњева, полетеше на исповедника, и бише га без икакве милости, па га одвукоше кадији Галате. Ту мученик прокле Мухамеда и одвратно учење његово. Судија га онда упути везиру, пославши везиру писмени извештај о увредама и погрдама нанесеним од стране мученика Мухамеду и његовом учењу. Прочитавши извештај, везир упита преподобног Дамаскина: Је ли истина то што о теби пише судија? - Да, ефендија, све је сушта истина. - Опраштам ти, рече везир веома благо исповеднику: ти си наш поданик и твоја је дужност да цару плаћаш порезу, и зато ти царство поклања живот. Али, како изгледа, ти си сиромаш, па зато желиш смрт. - Мученик

одговори: Нисам ја сиромах; напротив, богатији сам од тебе, пошто у срцу свом имам ризницу вере, која блиста јаче од сунца. Ти имаш богатство овога света које си скупио; ти данас господариш њиме, а сутра ће га узети други. Богатство пак вере моје, које сам ја стекао, остаје занавек са мном; са њим ћу ја отићи у Царство Небеско.

Везир, видећи да је мученик тврд у вери својој и да га он ни на који начин не може придобити, донесе одлуку да му се одсече глава. Целати свезаше мученика и одведоше у Фанар. Тамо, пред вратима патријаршије, мученик клече и, благодарећи Богу што му испуни жељу, приклони под мач главу своју, и би обезглављен. Крв прсну, и њене свете капи падоше на врата најближе трговачке радње. Игуман манастира Мавромола Макарије, који се тада деси тамо, купи та врата, и однесе их у свој манастир ради благослова и освећења капљама свете крви мученичке. Међутим, свете мошти мученикове, по наређењу Турака, лежаху читава три дана пред патријаршијом. Хришћани онда поткупише стражаре, узеше одатле свете мошти, и однеше их на лађицу, да их превезу на острво Халку, у манастир Свете Тројице. Међутим оци обитељи Пресвете Богородице, која се налази на том истом острву Халки, предухитрише их и узеше мошти у своју обитељ, и сахранише их чесно иза светог олтара. Молитвама светог преподобномученика Дамаскина нека Спаситељ удостоји и нас све Царства Свога. Амин.[\[55\]](#)

НАПОМЕНЕ:

1. У време светог Златоуста Антиохија је имала двеста хиљада становника, од којих, по речима светог Златоуста сто хиљада беху хришћани (Migne, P. gr. t. 50, col. 591; и t. 58, col. 762, 763).
2. Софистима су се називали учитељи беседништва = реторике, и адвокати. Ливаније, као учитељ беседништва, беше веома чувен и славан. Код њега се учио и Василије Велики и Јулијан

Одступник. Андрагатије је био један од знаменитих философа онога времена.

3. Као и свети Василије Велики, свети Григорије Богослов, блажени Јероним, свети Амвросије Медиолански.
4. Атина - главни град Грчке. У време светог Златоуста, славан по својим философским школама и школама реторике. Ту су се учили богати младићи. Учили су се и неки оци Цркве, као: Василије Велики, Григорије Богослов и други.
5. Свети Мелетије - познат као заштитник Православља против аријанаца. На Антиохијском престолу био од 360. до 381. године, и то са прекидима, јер су га јеретици неколико пута протеривали и постављали на његово место своје епископе. Спомен његов празнује се 12. фебруара.
6. Тај се манастир налазио недалеко од Антиохије у оближњим планинама.
7. Књига "О свештенству" написана са следећих разлога: Сабрани у Антиохији епископи намисле да Јована и његовог друга Василија поставе за епископе; вест о томе допре до ове двојице; Јаван, сматрајући себе неприпремљеним за тако узвишену дужност, сакри се у пустињи тајно од свих, па и од самог Василија; Василије би постављен за епископа града Рафана, близу Антиохије. Касније, Василије укори Јована што је избегао епископски чин, Јован му одговори књигом "О свештенству". - "Посланица паломе Теодору" написана са ових разлога: Друг и пријатељ Јованов Теодор, који се заједно подвизавао с њим, напусти подвижништво и ожени се. Ојађен тиме и огорчен, Јован написа Теодору две сјајне Посланице, позивајући друга да се врати монашком животу. Под потресним утицајем Посланице, Теодор се врати к монашком животу, а потом постаде епископ Мопсуетски (у југоисточном крају Мале Азије).
8. Види: Мт. 16, 13-19.
9. Спомен његов празнује се 25. јануара, и на Три Јерарха 30. јануара.
10. Свети Флавијан патријарховао у Антиохији од 381. до 404. године.

11. Свети Нектарије управљао Цариградском Црквом од 381. до 397. године. Пре избора за патријарха био сенатор. Спомен његов празнује се у Сирну суботу и такође II. октобра.
12. Патријарховао од 385. до 412. године.
13. Финикија - узано и дугачко парче земље, дуж источне обале Средоземног Мора, на северу од Палестине.
14. Келтима се називао многобројни народ, који је у давнини живео у западној Европи, у данашњој Енглеској, Шпанији, Италији, Швајцарској, и нарочито у Француској; било их је и у Малој Азији, у области Галатији, где су се називали Галати. У току времена они су се једним делом стопили с Германима и древним Римљанима (Французи, Шпанци, Италијани, Енглези) а другим делом сачували своју народност до данас (Ирци, Шкотланђани).
15. Скити - многобројни народ, живео у Азији и Европи: на обалама Дунава, на прибрежјима Црнога Мора, и нарочито у садашњој јужној Русији.
16. Симонија - куповање и продавање свештиничких звања. Овакав назив дошао од имена Симона врачака који је хтео да за новац купи од апостола Петра дар Светога Духа да чини чудеса.
17. Свети Прокло потом био патријарх на Цариградском престолу од 434. до 447. године.
18. У Јевреја је било шест градова уточишта: три на источној страни Јордана, три на западној. У те градове су одбегавали невољне убице и убице из крвне освете. Код хришћана древне Цркве право уточишта припадало је спочетка неким храмовима, а затим свима. Оно се састојало у овоме: осуђеник, побегне ли у цркву, постаје неприкосновен, док се његова кривица поново не расмотри.
19. Но и поред тога свети Златоуст се заузео код цара и спасе Евтропија овога пута од заслужене казне. Доцније Евтропије ипак би послат у заточење и погубљен.
20. Гевал = град у Финикији, крај Средоземног Мора.
21. Сравни: Лк. 16, 9.
22. Титула августалија давала се највишим управитељима области за разлику од другостепенних.
23. Береја - град у Сирији, сада - Алепо.

- 24.Гевал - град у Финикији, крај Средоземног Мора.
- 25.Птоломаида - град у Сирији, на источној обали Средоземног Мора.
- 26.Свети Атанасије Велики - најзнаменитији поборник Православља у борби против аријанства. Патријарховао на Александријском престолу од 328. до 373. године; неколико пута збациван од непријатеља Православља. Празнује се 2. маја и 18. јануара.
- 27.Нитрија на југу од Александрије, на западу од реке Нила, близу Либијске пустиње. Гора добила назив од обиља шалитре (нитре) у оближњим језерима.
- 28.Овог епископа Диоскора, благочестивог, треба разликовати од Диоскора јеретика, који је нешто касније живео.
- 29.Иза Нитријске Горе према западу настајала је огромна Либијска пустиња (сада Сахара), у којој су се налазиле келије монашке; отуда се та пустиња звала Келије.
- 30.Омофор - грчка реч, буквално значи наплећник, нарамник; саставни део епископске одежде.
- 31.Свети Макарије Велики (или: Египатски), рођен око 301. године, преставио се 391. године, подвизавао се у Скитској пустињи, на двадесет четири часа хода од Нитрије. Празнује се 19. јануара.
- 32.Апостолско правило 32 прописује да онога који је одлучен неким епископом "не треба други да примају у заједницу".
- 33.Папа Инокентије управљао Римском црквом од 402-417. године.
- 34.Острво Кипар - у источном делу Средоземног Мора, на југу од Мале Азије. Свети Епифаније био епископом Кипарским од 365 до 402. године. Човек огромне начитаности, знао језике: грчки, јеврејски, сиријски, египатски и латински. Уживао велики углед због светости живота; после смрти увршћен у лик светих. Спомен његов празнује се 12. маја.
- 35.Једна стадија износи 192 метра.
- 36.Правило Апостолско 35. Првог Васељенског сабора 16; Анкирског сабора 13; Сардијског сабора 15.
- 37.Ср. 3 Цар. 18, 17-21.

38. Халкидон се налази прекопута Цариграда, на азијској обали Босфора.
39. Тракијско море - сада Мраморно.
40. Подразумева се 22 правило Антиохијског сабора од 341. године, одржаног од источњака противу св. Атанасија Великог. Правило гласи: ако се епископ, кога је сабор свргнуо, усуди вршити ма какву свештенорадњу пре неголи буде оправдан црквеним судом, нека се лиши престола.
41. Село Кукуз налазило се у Малој Јерменији, источно од Мале Азије, у једној забаченој долини дивљега Тавра, где је боравило разбојничко племе Исавријанаца, који су вршили упаде у околна насеља.
42. У југоисточном делу Мале Азије.
43. Град Питиунт се налазио на јужној обали Црнога или Понтијскога Мора, у североисточном крају Мале Азије, у садашњој Абхазији.
44. Коман - Град у покрајини Мале Азије, на североистоку Мале Азије; сада Гуменек.
45. Реч је о Максимијану Галерију, зету Диоклецијанову и његову савладару на Истоку. После пак Диоклецијанове смрти он постаде цар источни (305-311).
46. Спомен Светог свештеномученика Лукијана празнује се 15. септембра; спомен Светог Василиска 22. маја. Податак да је Св. Василиск био епископ Комански потиче од Паладија, епископа Еленопољског ("Дијалог о животу Јована Златоуста", гл. 11). Иначе, у житију Св. Василиска под 22. мајем стоји да је он био војник и пострадао као мученик (а не као свештеномученик).
47. Због празника Крстовдана Црква празнује спомен светог Златоуста не 14. септембра када се светитељ преставио већ 13. новембра. Поред тога спомен се његов празнује још 27. Јануара, - дан преноса његових моштију, - и 30. јануара, заједно са светитељима: Василијем Великим и Григоријем Богословом. - Света Три Јерарха.
48. Св. Златоуст се упокојио 407. године, патријарховао шест и по година; у заточењу провео три године и три месеца.

49. Хонорије, брат Аркадија и син цара Теодосија Великог, царовао у Риму од 395. до 423. године.
50. То је онај исти Прокло који раније беше келејник светог Златоуста; касније он постаде патријарх Цариградски. Кизик - град у северозападном крају Мале Азије, на јужној обали Мраморног Мора.
51. Пренос је био 27. јануара 438. године, под царем Теодосијем II, Млађим, и Цариградским патријархом светим Проклом. Пренос моштију празнује се 27. јануара.
52. Свете мошти светог Златоуста мирно почиваху скоро осам векова у цркви светих Апостола у Цариграду. Но када за време Четвртог крсташког похода Млечићи заузеше Цариград 1204. године, они варварски опљачкаше пребогату и дивну престоницу Византије, која је дала више светитеља него ма која хришћанска престоница. Том приликом обесни Крсташи однеше и мошти светог Златоуста у Рим, где оне и сада почивају у цркви светог апостола Петра. Глава пак светог Златоуста налази се у Успенском храму у Москви.
53. Ову молитву сачинио свегрешни архимандрит Јустин на Св. Јована Милостивог, 12/25 новембра 1960. год. у манастиру Св. Ђелије.
54. Ови свети мученици пострадаше 308. године, за царовања Максимијана Галерија.
55. Свети преподобномученик Дамаскин пострада 13. новембра 1681. године.

14. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ФИЛИПА

КРАЈ мора Галилејског, у близини Хоразина и Капернауманалажаше се град Витсаида.[1] У томе граду родише се три апостола: Петар, Андреј и Филип. Петар и Андреј беху рибари, и тим се занатом бављаху док их Господ Христос не позва за собом; а Филипа још у младости родитељи дадоше да се учи књижној мудрости. Усрдно читајући и изучавајући Свето Писмо, Филип постаде одличан познавалац Светога Писма, и добро знађаше сва пророштва о очекиваном Месији, и пламтијаше пламеном љубављу к Њему и силном жељом да Га види у лице, иако још није знао да је већ дошао на земљу Онај кога многи жељаху видети, очекујући Његов долазак.

Док Филип пламтијаше таком љубављу к Месији, гле, многожељени Месија, Христос, дође у Галилеју, и нашавши Филипа рече му: Хајде за

мног (Јн. 1, 43). - Овај позив Господњи Филип чу не само телесним ушима него и свим срцем, и одмах поверова да је то истинити Месија, обећан Богом преко пророка, и пође за Њим. Пажљиво пратећи пресвети живот Господа Христа, Филип се стараше да га подражава, и учаше се од Њега Божанској премудрости, којом је касније имао победити безумље незнабожачко. Радујући се проналаску такве Ризнице, којом је сав свет имао бити искупљен, Филип не хте да се само он један обогатује њоме, него жуђаше да и други имају удела у том дару. Зато, нашавши пријатеља свог Натанаила он му с радошћу саопшти: Ми нађосмо Оног за кога Мојсије у закону писа и пророци - Исуса сина Јосифова из Назарета (Јн. 1, 45). Натанаил, чувши то и не верујући да из маленога града и од простог рода може произаћи Месија, Цар Израилски, рече: Из Назарета може ли бити што добро? - А Филип, не говорећи много, посаветова Натанилу да само види Исуса, рекавши му: Дођи и види (Јн. 1, 46). - Тако поступи Филип зато што је знао да ће Натанаило, чим види Исуса и чује Његове спасоносне речи, одмах поверовати да је Он Месија. Тако уствари и би. Јер када Филип вођаше Натанаила к Исусу, то Господ, који испитује срца и чита сакривене мисли људске, угледавши Натанаила где иде к Њему, познаде га и рече о њему: Ево правога Израилца у коме нема лукавства. - Чувши те речи, Натанаило се силно зачуди и рече Му: Откуда ме познајеш? Јер нити си ти икада видео мене, нити ја тебе. - Одговори му Господ: Пре него те позва Филип видех те кад бејаше под смоквом (Јн. 1, 47-48). - А Натанаил када беше под смоквом, размишљаше о Божанственом Месији, у очекивању Кога беше сва радост и весеље верних слугу Божијих; и дарова му Бог у то време срце скрушено и топле сузе, помоћу којих он усрдно мољаше Бога, да испуни оно што је од памтивека обећао оцима и пошље на земљу Спаситеља света. Свевидеће пак око Божије виде у то време Натанаила који беше у духу умилења, зато му и рече Господ: Видех те кад бејаше под смоквом.

Ове речи још више запрепастише Натанаила. Јер он се сети о чему је размишљао под смоквом, и са каквим се умилењем молио Богу да пошаље Месију; а знађаше да тамо не беше ни једног човека с њим који би га видео, и да мисли његове нико сем Бога не могаше знати. Зато Натанаило одмах поверова да је Исус Месија кога Бог обећа послати на спасење рода људског, и исповеди да је у Христу Исусу Божанска природа којом Исус сазнаде тајне његова срца, па због тога он и ускликну: Учитељу! Ти си Син Божји, ти си Цар Израилев! (Јн. 1, 49).

О, како огромну благодарност Натанаило осећаше и изражаваше Филипу што га обавести о дошавшем на земљу Спаситељу и што га приведе томе жељеном Месији! А радоваше се и свети Филип што људи обретоше Божанску Ризницу, сакривену у иловачи људске природе, и још већом љубављу гораше ка своме Господу. Но свети Филип, видећи у

своме Божанском Учитељу савршеног по свему човека, ипак не познаваше још у Њему савршеног Бога. Да би то исправио у њему, Господ Христос му притече у помоћ. Једном Господ, налазећи се са пет хиљада људи с оне стране Тиверијадскога Мора, и желећи да толико мноштво својих слушалаца нахрани на чудесан начин, рече Филипу: Где ћемо купити хлеба да ови једу? - А ово рече кушајући га, јер знађаше да се нема где набавити толики хлеб; а знађаше унапред и то шта ће Му одговорити Филип. Но Он ради тога и упита Филипа, да би овај боље познао себе, и постидевши се због свог маловерја, исправио се у вери. И стварно, Филип се не опомену свемогућства Божијег и не рече: Ти, Господе, све можеш; није Ти потребно да икога питаш о томе; само пожели, и одмах ће се сви наситити: "отвориш руку своју, све и сва се насићује добра" (Пс. 103, 28). - Не рече то Филип, него, помишљајући о Господу своме као о човеку а не као о Богу, рече: Двеста динара хлеба није доста да свакоме од њих по мало допадне (Јн. 6, 7). - Затим са осталим ученицима рече: Отпусти народ нека иду у околна села и паланке да купе себи хлеба (Мк. 6, 36). - Међутим када Господ преломи пет хлебова и две рибе за пет хиљада људи (Лк. 9, 16), тада Филип виде да из руке Господње, као из неисцрпне житнице, даваше се свима довољно хране, док се сав народ не насити. Тада се апостол постиде због маловерја свог, и утврдивши се у вери прослави заједно са другима Божију силу што је у Христу Исусу.

Касније Филип би Господом као достојан увршћен међу дванаест најодабранијих апостола; и имађаше благодат од Њега и слободу пријатељске љубави пред Њим. Једном у Јерусалиму неки Јелини, који беху дошли о празнику, пошто као неверни не могаху лако доћи до Исуса, приступише к Филипу и мољаху га говорећи: Господине, ми бисмо хтели да видимо Исуса. - А он саопшти то најпре Андреју, па се онда с Андрејом усуди обавестити Исуса о жељи тих Јелина, радујући се томе што и незнабошци траже да виде и чују Господа његовог и Учитеља. Тада он чу од Господа Исуса дивно учење и пророштво о незнабошцима: да ће они поверовати у Њега не сада већ после Његове смрти. Ако зрно пшенично, рече Господ том приликом, паднувши на земљу не умре, онда једно остане; ако ли умре, много рода роди (Јн. 12, 24). Тиме Господ као да је рекао: Док ја живим на земљи, имам само део дома Израилјева који верује у мене; а када умрем, онда ће не само дом Израилјев него и многи незнабошци поверовати у мене.

Још једном свети Филип, после Тајне Вечере, усуди се упитати Господа о великом тајанству Божанства, када Га замоли да им покаже Оца, говорећи: Господе, покажи нам Оца, и биће нам доста (Јн. 14, 8). Овим својим питањем свети Филип учини велику корист Цркви Христовој, јер из тога се научисмо знати једносусност Сина са Оцем и затварати уста јеретицима који одбацују ту Божанску истину. На то

Господ одговори са благим прекором: Толико сам време с вама и ниси ме познао, Филипе? Који виде мене, виде Оца; па како ти говориш: покажи нам Оца? Зар не верујеш да сам ја у Оцу и Отац у мени? Речи које вам ја говорим, не говорим од себе; него Отац који пребива у мени, Он твори дела. Верујте мени да сам ја у Оцу и Отац у мени (Јн. 14, 9-10).

Овај одговор Господа Исуса научи светога Филипа и с њим сву Саборну Апостолску Цркву да правилно верује у једнакост Божанства Сина са Оцем и да изобличава богохулство Арија који каже да је Син Божији створење а не Творац.

После добровољног страдања и васкрсења Сина Божија, свети Филип виде са осталим апостолима Господа свог већ у бесмртном и прослављеном телу, доби од Господа мир и благослов, виде и вазнесење Његово. Удостоји се он и благодати при силаску Светога Духа и постаде проповедник Христов међу незнабошцима, јер му коцком паде у део да иде на проповед у Малу Азију. Но најпре он проповедаше у Галилеји. Тамо га једном срете нека жена која у наручју свом ношаше своје преминуло детенце и ридаше неутешно. Угледавши је, апостол се Христов сажали на њу, и пруживши руку ка умрлом детету рече: Устани! наређује ти Христос кога проповедам. - И детенце одмах оживе. А мајка, угледавши васкрсло чедо своје живо и здраво, припаде к ногама апостола узносећи му благодарност за васкрсење сина свог и молећи од њега крштење, јер она поверова у Господа Христа проповеданог њиме. Апостол, крстивши мајку с детенцем, отпутова у незнабожачке земље. И проповедајући Еванђеље у Грчкој, он силом Христовом чињаше многа чудеса, исцељујући болеснике, а васкрсе и једног мртваца. Ова чудеса веома задивише тамошње Јевреје, и они послаше у Јерусалим ка главарима свештеничким и кнезовима јеврејским извештај: да је к њима дошао неки непознат човек по имену Филип, проповедајући име Исусово, којим изгони бесе и исцељује сваку болест, па је тим именом Исусовим чак и једног мртваца васкрсао, и већ су многи поверовали у Исуса. Ускоро допутова из Јерусалима у Грчку један поглавар свештенички са књижевницима, бесан на Филипа. Обукавши се у своју архијерејску одећу, он надмено и гордо седе на судијско место у присуству многих Јевреја и незнабожаца. Тамо доведен би и свети апостол Филип, и постављен у средину скупа. Погледавши га љутито, архијереј поче с гњевом говорити: Не беше ли ти доста Јудеја, Галилеја и Самарија да обмањујеш просте и неуке људе? Него си и овамо дошао к мудрим Јелинима да шириш обману којој си се научио од Исуса, противника закона Мојсијева, због чега Он би осуђен, распет на крст, и умре срамном смрћу. И ради празника Пасхе који се догоди у то време, он би погребен, а ви ученици Његови украдосте Га тајно, и на обману многим разгласисте на све стране да је Он сам васкрсао из мртвих.

Када архијереј изговори то, гомила заграја на Филипа: Шта ћеш на

ово рећи, Филипе? - И настаде у народу страховита граја: једни беху за то да Филип одмах буде убијен, а други предлагаху да се одведе у Јерусалим и тамо погуби. Тада свети апостол отвори уста своја и рече архијереју: Човече, зашто волиш сујету и говориш лаж? Зашто ти је срце окамењено, и ти нећеш да говориш истину? Не ударисте ли ви печат на гроб и постависте стражу? И кад Господ наш васкрсе не сломивши печат гробни, не дадосте ли ви тада злато војницама, да слажу говорећи, како су, тобож, док су они спавали, ученици Исусови украли мртвога Исуса? Како те ни сада није стид да унакажујеш истину! Сами печати гробни су сведоци истинитог васкрсења Христовог, и они су изобличитељи ваше лажи, а и у дан Суда они ће вас изобличити.

Ове апостолове речи страховито разбеснеше архијереја, и он јурну на апостола, желећи да га сам зграби и убије, али у том тренутку он ослепи и сав поцрне. Присутни, видевши шта се зби, приписаху то мађијама, и многи полетеше на Филипа са жељом да га погубе као мађионичара, али и њих снађе иста казна која и архијереја. Поред тога се и земља страшно усколеба, и престављени сви дрхтаху од страха, и познаше велику силу Христову. Међутим свети апостол, видећи беду ослепљених и телесно и духовно, заплака се због њих и обрати се молитвом Богу да им просвети и тела и душе. И на молитву светог апостола, свима им би послано исцељење с неба. Ово чудо учини те се многи обратише ка Христу и повероваше у Њега. Но архијереј, још непрестано ослепљен злобом, не само не хте после казне која га снађе да се опамети и позна истину, него поново стаде ригати многе хуле на Господа нашег Исуса Христа. Али га тада постиже још већа казна: земља се изненада отвори и прогута га, као некада Датана и Авирона.[2]

После архијерејеве погибије свети апостол Филип многе крсти тамо и постави им за епископа једног честитог и достојног човека по имену Наркиса, па отпутова у Парт. Путем он мољаше од Бога помоћи у трудовима својим. И кад преклони колена на молитву, њему се јави с неба слика орла са позлаћеним крилима, раширеним слично Христу распетоме. Укрепљен тим јављањем, свети Филип крену опет на проповед, и обишавши Арабијске и Кандакијске градове[3] укрца се у лађу и отплови морем ка Сиријском граду Азоту.[4] Но ноћу настаде велика бура на мору, и сви већ страховаху за свој живот. Тада свети апостол стаде на молитву, и одмах се појави на небу лучезарни крст, који обасја таму ноћну, и море се изненада утиша, и валови његови умукосе. А кад лађа пристаде уз обалу Азота, свети Филип изиђе из лађе, и прими га у дом свој неки гостољубиви човек по имену Никоклид, који имађаше кћер Харитину, коју бољаше једно око. Ушавши у Никоклидов дом, апостол поче проповедати реч Божју присутнима, и сви га слушаху с радошћу. А и Харитина беше ту и слушаше светог апостола; и проповед је његова толико усхити, да она заборави и на саму болест своју. Видећи

толико усрђе њено за реч Божију, и знајући за болест њену, апостол се сажали на њу и нареди јој да на болесно око своје стави руку и да призове име Исуса Христа. Чим то Харитина учини, одмах се исцели око њено, и сав дом Никоклидов поверова у Христа, и крстише се.

Из Азота свети апостол Филип отпутова у Јерапољ Сиријски[5] где, проповедајући Христа, изазва силан гњев у народу, и хтедоше да га камењем затрпају. Но на заузимање једног угледног грађанина по имену Ира, он би спасен од погибије. - Грађани! рече Ир народу, послушајте савет мој: немојте чинити никакво зло овоме странцу док не испитамо је ли истинито учење његово; и ако се оно не покаже истинито, онда ћемо га погубити.

Народ се не усуди да противречи Иру. И узевши Филипа, Ир га одведе дому своме. Апостол пак у дому Ировом по обичају одржа другу проповед о Христу, и приведе к светој вери Ира, и сав дом његов, и суседе његове, и просвети их тајном светог крштења. Међутим грађани, дознавши да је Ир примио крштење, сабраше се ноћу и опколише дом његов, са намером да запале дом његов, те да са апостолом изгори Ир и ови домашњи његови. Сазнавши њихову намеру, апостол изиђе к њима неустрашиво, а они га као дивље звери шкргућући зубима зграбише и на своју скупштину одведоше. Старешина пак скупштине, коме беше име Аристарх, угледавши апостола, пружи своју руку и ухвати га за косу, али му се тог часа рука осуши, очи ослепише, уши оглувеше. Када се то зби у народа се промени расположење: гњев се претвори у дивљење, и они стадоше молити апостола да исцели старешину њиховог Аристарха. А Филип им говораше: Ако он не поверује у Бога којег ја проповедам, неће се исцелити. - Док Филип тако говораше народу, наиђе пратња, и људи ругајући се апостолу рекоше: Ако васкрснеш овога мртваца, онда ће Аристарх и ми сви поверовати у Бога твог. - Апостол подиже очи своје на небо и дуго се мољаше; затим обраћајући се мртвацу рече му кротким гласом: Теофиле! - И тог тренутка мртвац се подиже на носилима, седе и отвори очи своје. А Филип му онда рече: Христос ти наређује: устани и разговарај с нама! - Мртвац, уставши са одра свог, паде к ногама апостоловим, говорећи: Благодарим ти, свети слуго Божији, што ме у овом часу избави од страшнога зла: јер ме два црна и злосмрадна ђавола немилосрдно вуцијаху, и да ти ниси похитао и избавио ме од њих, ја бих био бачен у љути тартар.

Тада сви, видевши ово преславно чудо, једногласно прославише Јединог Истинитог Бога, којег Филип проповеда. Апостол пак, давши руком знак народу да ућути на кратко време, нареди Иру да својом руком закрсти повређене делове Аристрахове. Чим то Ир учини, одмах се Аристарху осушена рука исцели, очи прогледаше, уши прочуше, и он потпуно оздрави.

Због таквих чудеса, која свети Филип чињаше силом Христовом, сви житељи града Јерапоља повероваше у Господа Христа, и поразијаше идоле своје. Први који поверова беше родитељ Теофилов; он полупа дванаест златних идола својих, и злато раздаде сиромасима. Свети апостол их крсти све, и постави им Ира за епископа.

Основавши на тај начин цркву у Јерапољу и утврдивши у светој вери новопросвећене, свети Филип крену у друге земље на проповед. Проходећи Сирију и планинску Асију он дође у Лидију и Мизију[6] и путујући по њима он обрађаше к Истиноми Богу заблуделе незнабошце. Тамо се њему придружи свети апостол Вартоломеј,[7] који у то време проповедаше у суседним градовима и би од Бога послан у помоћ Филипу. Поред тога брату своме Филипу следоваше и сестра његова девица Миријамна[8] и сви заједно служашу спасењу рода људског. Проходећи Лидију и Мизију и благовестећи Еванђеље, они подношаху од неверних многе напасти и муке, бијени и у тамнице затварани и камењем затрпавани. Но у свима тим гоњењима и страдањима они благодаћу Божјом остајашу живи и хитаху на предстојеће им трудове у проповедању Еванђеља Христова. У једном од Лидијских насеља они среташе љубљеног ученика Христовог, Јована Богослова, и заједно с њим отидоше у Фригију, и дошавши у град Јерапољ[9] проповедаху Христа. Овај град бејаше препун идола, којима се клањашу сви његови житељи. Међу тамошњим лажним божанствима бејаше и једна змијурина, коју Јерапољци као бога почитоваху и посебни јој храм подигоше, у коме је држаху закључану, и приношаху јој многе и разноврсне жртве, и храњашу је. Ти безумни људи почитоваху и неке друге гмизавце и змије. Најпре се свети Филип са дружином својом наоружа молитвом против те змијурине; у томе им поможе а свети Јован Богослов, који у то време беше с њим. И они молитвом, као копљем, заклаше ту змијурину, и силом Христовом је умрвише. После тога свети Јован Богослов се одвоји од њих, оставивши њима проповедање Еванђеља у Јерапољу, а сам оде у друге градове ширећи свуда свету Благовест. Свети пак Филип с Вартоломејем и Маријамном, оставши у Јерапољу, усрдно се стараху да одагнају одатле таму идолопоклонства и уведу велику светлост познања Истине, и труђашу се дан и ноћ у проповедању речи Божије, учећи прелашћене, уразумљујући безумне, и упућујући заблуделе на пут Истине.

У граду Јерапољу живљаше човек по имену Стахије, који већ четрдесет година беше слеп. Свети апостоли молитвом отворше његове телесне очи, а проповеђу Христовом просветише и душевне очи његове. Крстивши Стахија, они пребивашу у његовом дому. Међутим по целој граду пронесе се глас да је слепи Стахије прогледао. И стаде се много народа стицати у његов дом. И свети апостоли сав тај народ учаху вери у Христа Исуса. А доношаху тамо и многе болеснике, и све их свети

апостоли исцељиваху молитвом, и ђаволе из људи изгоњаху. Због тога мноштво људи приступаху вери у Христа и крштаваху се.

Жена градоначелника Јерапољског, по имену Никанора, уједена од змије, лежаше тешко болесна и беше на самрти. Чувши за свете апостоле да у дому Стахијевом исцељују речју сваковрсне болести, Никанора, у одсуству свога мужа, нареди својим слугама да је однесу к њима. И она доби двоструко исцељење: телесно - од уједа змије, и душевно - од демонске обмане, јер научена од светих апостола она поверова у Христа. А када се градоначелник врати дома, слуге му испричаше да се жена његова научи веровати у Христа од неких туђих људи који пребиваху у Стахијевом дому. Градоначелник се страховито разгњеви и нареди да одмах апостоле ухвате а дом Стахијев запале. Ово наређење би извршено. Стече се силан народ, и ухвативши свете апостоле Филипа и Вартоломеја, и свету девојку Маријамну, вуцијаху их по граду, бијући их и исмевајући их, па их онда вргоше у тамницу. После тога градоначелник седе на судишту да суди проповедницима Христовим. И сабраше се к њему сви жреци идолски, и жреци погубљене змијурине, и жаљаху се на свете апостоле говорећи: Градоначелниче, одмазди за срамоћење богова наших, пошто, откако ови туђинци дођоше у наш град, опустеше олтари великих богова наших, и народ заборави приносити им уобичајене жртве; а погибе и знаменита богиња наша змија. Стога, умртви ове врачаре.

Тада градоначелник нареди да са светог Филипа свуку одело, говорећи да се у његовом оделу налазе мађије. Но свукавши одело, они у њему ништа не нађоше. Исто тако свукоше и светог Вартоломеја, али и у његовом оделу ништа не нађоше. А кад приђоше светој Маријамни, са намером да је свуку и да обнаже девичанско тело њено, она се изненада на њихове очи претвори у пламен огњени, и незнабошци уплашени побегоше од ње. Градоначелник осуди свете апостоле на распеће. Први пострада свети Филип. Њему просврдлише пете, провукоше кроз њих конопце, и распеше га на крсту главачке пред вратима змијуринина храма, па га камењем гађаху. Затим разапеше светог Вартоломеја поред храмовног зида. И изненада настаде велики земљотрес, земља се отвори и прогута градоначелника, све жреце змијине и мноштво неверујућег народа. Тада велики страх захвати све, и верујуће и незнабошце, који преостадоше живети, и завапише ка светим апостолима да се сажале на њих и умоле Јединога Истинитога Бога свог, да и њих земља не прогута. И хитно се бацише на посао: да скину с крстова распете апостоле. Свети Вартоломеј не беше високо распет, и њега скинуше брзо. А светог Филипа не могоше брзо скинути с крста, пошто беше на висини распет; а нарочито стога што је била воља Божја, да би апостол Његов кроз ова страдања и крсну смрт прешао са земље на небо, ка коме су целог живота биле обраћене ноге његове. Висећи на крсту свети Филип

мољаше Господа за непријатеље своје: да им опрости грехе, и да просвети очи ума њиховог да угледају и познаду Истину. Господ услиши молитву његову, и одмах нареди земљи, те све прогутане људе изведе живе, осим градоначелника и змијиних жречева. Тада сви громким гласом исповедише и прославише силу Христову, и изјавише жељу да се крсте. А када им још мало остаде па да светог Филипа скину с крста, он предаде Христу свету душу своју, и они га скинуше мртва. Рођена пак сестра његова, света Маријамна, која је све време посматрала страдање и смрт свога брата Филипа, с љубављу грљаше и целиваше тело његово скинуто с крста, и радоваше се што добро оконча свој подвиг страдања за Христа. Свети Вартоломеј крсти све који повероваше у Христа Бога, и постави им Стахија за епископа. Онда сахранише чесно тело светог апостола Филипа. На оном пак месту где истече крв светог апостола, после три дана израсте винова лоза, у знак тога да свети апостол Филип, пошто проли крв своју за Христа, ужива вечно блаженство са Господом својим у Царству Његовом.[10]

После сахране светог Филипа свети Вартоломеј са блаженом девицом Маријамном остаде неколико дана у Јерапољу, па **добро**утврдивши у вери Христовој новоосновану цркву, отиде у град Албан што је у Великој Јерменији,[11] где и би распет. Света пак Маријамна упути се у Ликаонију,[12] и тамо, обративши многе к светој вери, сконча мирно. Због свега тога Богу нашем слава сада у увек и кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ФИЛИПА ИРАПСКОГ

ЗА кнезовања великога кнеза Московскога и целе Русије Василија Јоановича[13] у области Вологодској, близу манастира преподобног Корнилија,[14] појави се неки дечак, по имену Теофил. Он се настани код једног човека коме име беше Василије. У дечака бејаше обичај: сваки дан посећивати богослужење, сваку ноћ проводити у молитви, непрестано бдећи. Видећи Теофилово смирење, кротост и љубав к молитви, сви се стадоше дивити овоме дечаку. Њега нико никада не виде да се игра са децом, или смеје. П њему обавестише преподобног Корнилија. Преподобни нареди да му доведу дечака. Корнилије тихо и благо упита дечака ко је и одакле је родом, како му је име, и где живе његови родитељи. Заплакавши, дечак се поклони до земље светитељу и рече: Опрости ми, чесни оче, ја не памтим своје родитеље, остао сам после њих као мало дете; причали су ми да су они били сељаци; а име ми је Теофил. Скитао сам, хранећи се именом Божјим; не знам како сам

дошао овамо; и сада живим овде код свога домаћина. Молим те, чесни оче, дозволи ми да се потрудим у твојој обитељи колико могу.

Свети Корнилије провиде својим прозорљивим очима да ће овај дечак бити изабрани сасуд Божји. И нареди да Теофила приме у манастир и повери га ризничару. Дечаку тада беше свега дванаест година.

Од дана ступања у манастир Теофил поче усрдно служити братији, одликујући се великом послушношћу и смиреношћу. Око три године служи он тако братији. Осведочивши се о његову ревност и кротост, ризничар извести о томе преподобног Корнилија. Сви монаси љубљаху трудољубивог дечака. Када Теофил наврши петнаест година, преподобни Корнилије га призва к себи и рече му: Драго чедо моје, ти си потпуно достојан да примиш монашки постриг. - Теофил радосно одговори: Аута моја жели то изнад свега. Молим те, свети оче, не оклевај извршити ово добро и богоугодно дело.

Преподобни Корнилије припреми потребним поукама блаженог Теофила, и постриже га за монаха давши му име Филип. И мали монах би дат под духовно руководство веома искусном и благочестивом монаху Флавијану. Овај најпре научи Филипа писмености. Господ поможе своје верној слози. Филип се за кратко време описмени и могаше брзо читати књиге Светога Писма. Много година подвизаваше се преподобни Филип, обављајући сва послушања. Он је час прислуживао у цркви, час радио у пекари; носио воду и дрва; дању свршавао разне послове за братију, а ноћу се молио. Са нарочитом строгошћу он је држао пост, и давао пример истинског уздржања. Братија се дивљаху таквим подвизима преподобнога и стадоше молити светог Корнилија да им Филипа постави за презвитера. Блажени им радо испуни молбу. Тада преподобни Филип удвостручи своје подвиге, те се монаси још више стадоше дивити његовом врлинском животу. Прочетивши то Филипу се узнемири душа и он поче туговати. - Тешко мени, помишљаше он у себи, ја сам већ добио награду од људи. Какву награду онда могу очекивати од Господа у дан Суда? Не, хвала људска доноси ми муку.

Желећи избегнути славу он намисли напустити обитељ и упутити се куда му Господ укаже. О томе он исприча блаженом Корнилију. Свети старац му даде потребне савете, благослови га и отпусти с миром из своје обитељи. Преподобни Филип се поче молити Пресветој Богородици: Услиши ме, брза Помоћнице, избави ме од муке која ми смућује срце. - И када он ноћу, по своје обичају, стајаше на молитви и читаше канон Одигитрији,^[15] одједном он чу глас: Драги слуго мој, изађи одавде и иди куда ти ја укажем. - Преподобни погледа кроз прозорче своје келије и угледа где на јужној страни сија велика светлост. Он се уплаши од овог виђења и у страху истрча из келије. "Ово место и

јесте оно које ми је указано с неба, - помисли он. - Нека буде воља Господња!" - Повративши се у келију, он сконча своју молитву, и дуго размишљао о виђењу. А када он ујутру крену к цркви, он се поново удостоји чути глас: Изађи из ове обитељи и иди куда ти ја укажем.

После тога преподобни Филип идуће ноћи изађе из манастира не повевши са собом ништа осим одеће што беше на њему, и крену на пут. Путујући он тражаше себи место згодно за молитвено тиховање и монашке подвиге. И при томе храњаше душу своју оваквим размишљањима: Бегајмо од телесног живота, као што је некада народ Јеврејски бежао из ропства Египатског. Уклонимо се од среброљубља, јер је оно корен и почетак свакога зла. Нека Господ буде мој водитељ и наставник! - Тако идући он стиже на Бјелоозеро, и стаде обилазити тај крај, и у шуми на левој обали реке Андоге[16] нађе прекрасно место, тихо и усамљено. - Ево тишине моје, овде ћу се настанити! кликну он и узнесе благодарну молитву Господу.

Изнурен дугим путовањем, преподобни леже под једним гранатим бором и заспа. У сну му се јави ангео Господњи и рече: "Филипе, овде ти је Господ припремио место". - Блажени се одмах пробуди и стаде се молити Пресветој Тројици. Сутрадан изјутра он се упути управитељу те области, кнезу Андреју Васиљевичу Шелеспанском. Дошавши кнезу блажени га стаде молити за оно место где је имао виђење. Кнез се заједно са блаженим упути на место и својим штапом обележи простор од реке Андоге до Малога Ирапа, и дозволи блаженоме да ту живи. Преподобни окружи јарком то место, начини себи на обали реке келијицу, малу пећиницу, и ггоче се молити Господу за спасење душе своје.

Кнез Андреј имађаше брата кнеза Јована. Када кнез Андреј каза своме брату да се у њиховој области населио блажени Филип, овај се силно разгњеви на свога брата и на блаженога Филипа. У присуству народа и свештеника он стаде прекоравати свога брата: "Ти си пустио овамо тога човека, а он мене ни питао није. Ево ја идем к њему да га отерам оданде и да му не допустим да живи тамо".

Узалуд је кнез Андреј заједно са свештеницима и народом одвраћао брата да не чини зла светоме човеку. Но кнез Јован се још више расрди, скочи на коња и одјури у пустињу са намером да прогна оданде светитеља. Када се кнез Јован приближи к Маломе Ирапу, коњ стаде и не хте преко потока. Кнез га ошину корбачем. Али коњ, стиснувши зубима ђем, појури натраг, брзо донесе кнеза у село где он живљаше, и тамо код цркве Николаја Чудотворца збаци кнеза, па сам одјури даље, и на трећем километру издахну. Падајући, кнез се удари о камен и умре.

Кнез Андреј сахрани брата и оде к преподобном Филипу. И стаде нудити преподобноме сребро за покој душе свога брата. Но преподобни

не прими сребро већ заиска земљу између Великог и Малог Ирана. Кнез Андреј радо испуни његову молбу: даде му сву ту земљу. Од тога времена кнез Андреј и многи други стадоше гајити велику веру к преподобноме и искати његове молитве и поуке. Блажени подиже црквицу и келију, па затим намисли саградити храм у име Пресвете Тројице. Многи долажаху к преподобноме Филипу да се помоле у његовој црквици. Преподобни им даваше душекорисне поуке и говораше им: Послушајте оци и чеда: учинимо дело добро и корисно за душе наше: саградимо цркву у име Свете и Животодавне Тројице.

Слушајући то, народ стаде с вољом помагати светитељу. И убрзо, помоћу Божјом и молитвама светог Филипа, они сазидаше цркву и украсише је према својим могућностима. Сам кнез Андреј подари цркви књиге и остале потребне ствари. Најзад црква би освећена, и у њој стадоше уносити молитве и славословља Господу. Овај нови манастир назваше Красноборска пустиња Филипа Ирапског.^[17] Глас о светом подвижнику стаде се ширити, и многи долажаху к њему ради његових молитава и поука. Све их је блажени Филип поучавао, свима корисне савете давао, за све се молио, све бодрио и тешио. И свима посетиоцима наук давао: Да живимо мирно и кротко. Љубите родитеље своје и поштујте их. Нека вас Бог мира сачува у сваком миру и тишини. Имајте љубави према свима сродницима вашим, према свима сиромасима и убогима, јер су они наши ближњи. Сетимо се да је сам Господ љубио сиромаше. Браћо, немојмо се гордити, него будимо кротки и смирени, јер се Бог гордима противи а смиренима даје благодат (1 Петр. 5, 5).

Тако поучавајући друге, свети Филип све ревносније и ревносније удвостручаваше своје подвиге, све време појаше богонадахнуте псалме Давидове, испуњавајући тачно сва правила монашког живота. Нарочито он саветоваше свима да читају псалме, и говораше: Пазите, чеда, ништа тако не одгони од нас ђаволе као читање псалама Давидових.

Једном када блажени стајаше на молитви у својој келији, он изненада чу трубљење трубе и вику као са бојног поља. Блажени се зачуди: "Откуда овај трубни глас? Та овде нема рата". - Међутим нечисти дух, који изазва ову вику, приближи се светитељу и рече: Не, рат постоји; он се води против тебе. Ако ти не желиш да ратујеш, онда иди, спавај, и ми нећемо ратовати против тебе". - Светитељ, помоливши се, огради себе крсним знаком и узвикну: Да воскреснет Бог и расточатсја врази јего и да бјежат от лица јего ненавидјашчиј јего, јако исчезает дим, да исчезнут = Нека васкрсне Бог и развеју се непријатељи његови, и нека беже од лица његова који мрзе на њега; као што ишчезава дим нека ишчезну! (Пс. 67, 2-3). - И одмах ишчезе сва сила демонска. Видећи то, блажени Филип ускликну: Снажан је и силан Господ!

Од тога времена блажени се стаде још више подвизавати у посту и

молитви. Нечастиви већ није могао више да му сам досађује него је почео наговарати зле људе против њега. Они се наоружаше против светога мужа и хтедоше да га одагнају са места указаног му Богом. Видећи да му људи чине зло по наговору ђавола, светитељ се мољаше за своје силеције, говорећи: Не упиши им ово у грех, Господе, и опрости им сва сагрешења. - Тада други људи, видећи његову незлобивост и трпљење, говораху један другоме: Заиста свети човек: не памти злобу и увреде, већ се само моли за своје увредиоце .

Једном ђаво у облику монаха привуче се светитељевој келији и стаде куцати. Блажени рече: Сатвори молитву. - Ђаво одговори: Сада и увек и кроза све векове. - Тада светитељ поново затражи да монах изговори молитву, али ђаво опет по нови свој одговор. Светитељ и по трећи пут нареди монаху да произнесе молитву, но би исти одговор. Светитељ онда рече: Кажи овако: Слава Оцу и Сину и Светоме Духу сада и увек и кроза све векове. Амин. - Чувши то, ђаво одмах ишчезе као огњем опечен. Тада светог Филипа обузе двоумљење; он чак помисли да напусти то место. Али чу глас: Не смућуј се, слуго Божји. Борави овде, као што сам ти наредио. Тада ћеш се удостојити да очима својим гледаш славу Божју и наћи ћеш покој души својој.

Блажени Филип живљаше као усамљени пустињак у Красноборској пустињи. Слушајући о његовом подвижничком животу, многи благочестиви људи, монаси и мирјани, долажаху са разних страна к њему ради душекорисних разговора, молећи светитеља да им каже како спасти душу од греха. Блажени их с љубављу поучаваше све простом и кротком но силном и срдачном речју. Монасима говораше о три врлине, које им дају власт над нечистим силама: о сиромаштву, многим бдењу и напорној молитви; напомињао им је да је монашки јарам тежак и мучан и да су они дужни служити Богу строгим животом и молчанијем. Мирјанима је саветовао: да љубе ближње, да усрдно помажу сиромаше и убоге, да живе по правди, да трпе невоље с надом у Бога, да пазе на своје мисли, да мисле о ономе што је вечно и непролазно. На питање неких, зашто ми осуђујемо друге, блажени је одговорио: Који осуђује друге, тај још није познао себе, још није водио борбу са самим собом.

Блажени Филип провођаше дан у манастирским телесним пословима, а ноћу се мољаше све до јутрења. Једном, сељак неки по имену Мелетије дође к блаженом Филипу ради поуке. Гајећи дубоку веру к светитељу, Мелетије је често посећивао манастир блаженога. Овога пута Мелетије остаде да ноћи у манастиру. До касно у ноћи светитељ разговараше с њим. Најзад преподобни стаде свршавати своје вечерње молитве, а Мелетије, спопаднут дремежом, убрзо заспа. У поноћи он се пробуди и викну блаженога, но овога не беше у келији. Мелетије отвори прозорче, погледа према цркви и виде овакав приказ: светитељ клечи у цркви и моли се са подигнутим рукама; руке му се

светле као огњене свеће. Мелетије, затворивши прозорче, стаде се молити Пресветој Тројици, дивећи се овом виђењу. Потом он причаше о томе многима.

Тако преподобни Филип живљаше петнаест година у својој пустињи, очекујући блажени покој и одлазак душе своје ка Господу, и бодрећи себе речима: Трпи, Филипе, буди јунак и јачај! - И мољаше се он непрестано и вапијаше из дубине своје чисте душе: Боже Сведржитељу, умири свет; помилуј и спаси све православне хришћане; подај им спокојство и напредак, и очисти их од свих грехова. Господе, ти си милостив и дуготрпељив, чекаш од нас покајање и не желиш смрти грешника. Велика је милост Твоја и милосрђе Твоје безгранично. И Ти, милостива Госпођо, Пресвета Богородице, брза наша помоћнице и заштитнице, моли непрестано за нас Сина Твога.

У то време дође к преподобноме Филипу монах Герман из Спасо-Каменог манастира, и моли преподобнога да остане код њега у пустињи. - Тежак је и мучан живот овде, брате, одговори му светитељ. - А Герман на то рече: Оче, трпљење је почетак спасења; потрпећу Христа ради, колико могу.

Од тога времена они се почеше заједно подвизавати у трудовима и молитвама. Видећи велике подвиге блаженога Филипа, Герман га распитиваше о његовом ранијем животу, и што му преподобни казиваше он записиваше за потомство. Дуго се подвизаваше блажени Филип заједно са Германом. Провидећи своју брзу кончину, преподобни једном рече Герману: Молим те, мили мој брате, не остављај ме до моје кончине, јер ћу још мало бити с тобом.

Од тога времена преподобни удвостручи своје молитве. И упокоји се у ноћи уочи 14. новембра 1537. године. А Герман, пробудивши се у поноћи, зачуди се необичном мирису којим беше пуна сва келија. И погледавши на постељу преподобнога, он виде да је блажени Филип већ предао Господу душу своју. Лице праведниково сијаше необичном светлошћу. Герман, пошто не беше у свештеничком чину, не могаше сам сахранити тело светог Филипа. Но по Божјем промислу изјутра стиже у ту пустињу свештеномонах Јов. Заједно с Германом он богобојажљиво сахрани светог Филипа.

Такво бејаше житије преподобног Филипа, богатог смиреношћу и великог у подвизима у славу Пресвете Тројице. Амин.

**СПОМЕН СВЕТОГ
ЈУСТИНИЈАНА I,
цара Византијског**

СВЕТИ Јустинијан - пореклом Словенин, вероватно Србин, из околине. Скоцља. Словенско му је име Управда. Наследио на престолу стрица свога Јустина и владао од 526. до 565. године. Свуколика величина овога цара везана је нераздељиво са његовим дубоким православним веровањем. Веровао је, и живео по вери. Уз Часни Пост није јео хлеб нити пио вино, но хранио се зељем и пио воду, и то другог или трећег дана. Заратио против варвара Дунавских само зато што су ови шкопили заробљенике. То показује његов узвишени осећај човекољубља. Срећан и успешан и у ратовима и у радовима. Саградио је велики број прекрасних храмова, од којих и најлепши од најлепших - Света Софија у Цариграду.

Сабрао и издао римске законе. Сам он издавао је многе строге законе против неморала и распутства. Установио празник Сретења. Писао је и богословска дела. Саставио црквену песму "Јединородни Сине и Слове Божји", која се почела појати на литургији од 536. године. Сазвао Пети Васељенски Сабор 553. године. Скончао мирно 14. новембра 565. године у 80 години свога живота и преселио се у царство Цара небескога.

СПОМЕН СВЕТЕ ТЕОДОРЕ царице

С ПОЧЕТКА грешница. Потом се покајала и постала верна супруга цара Јустинијана I; проводила живот у чистоти и побожности. Заштитница Православља. Скончала 548. године.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА КОНСТАНТИНА, са острва Идре

СВЕТИ новомученик Константин родио се на острву Идра. Отац му се звао Михалаки, мајка Марина. У осамнаестој години својој Константин пређе на острво Родос, и тамо ступи у службу код родоског поглавара Хасана. Својом окретношћу, честитошћу и вредноћом, Константин скрену на себе пажњу свога господара, који скова у срцу свом намеру да Константина на сваки начин преведе у мухамеданску веру.

Помогнут ђаволом, Хасан успе у својој намери. Јер, улучивши zgodnu прилику, Хасан призва к себи Константина и веома љубазно и

пријатељски поразговара с њим. А потом разним поклонима он приволе Константина, те се овај одрече Христа и прими мухамеданску веру. И одмах му дадоше мухамеданско име Хасан. Са променом вере Константину се промени и ооложај у дому поглавара Родоса: поверише му високу дужност, ставише му новце на расположење; и сви што службаху у Хасановом дому почеше га поштовати и уважавати. Но све то, привремено и пролазно, брзо обљутави отпаднику, и он поче постепено долазити к себи; савест га стаде изобдичавати због дубоког пада његовог. Услед тога он поче туговати и потајно од другова плакати и ридати због тешког грехопада свог. И на такав начин отпадник проживе код свога саблазнитеља три године.

Господ Бог, видећи искрено мучење отпадниково, даде му у срце мисао добру: да се обрати духовнику и покаје за свој пад. Константин одмах послуша глас свога срца, оде духовнику и исповеди му свој страшни пад. Духовник свом душом самилосно саосети његову муку и саветова му да се склони са Родоса и у неком другом удаљеном месту лечи покајањем душевне ране своје, а Господ Бог неће закаснити са милошћу својом. Но Константин моли духовника за благослов: да не одлази са Родоса него да се одмах одрекне мрске мухамеданске вере и поново исповеди своју веру у Господа Христа. Духовник га одврати од овог потхвата, стрепећи да се Константин, још млад и зелен, не одрекне Христа по други пут. Него му саветова да се претходно припреми за тај подвиг постом, бдењем и молитвом, па тек онда да крене у мучеништво, ако на то буде воља Божја. Константин послуша духовног оца, оде у Хасанов дом, покупи своје ствари и новац, па све то раздаде сиротињи, а након неколико дана и сам напусти злосрећни дом свога госпо дара и отпутова на Крим.

На Криму Константин проведе три године кајући се пред Богом за своје одречење од Христа. Али срце његово је и надаље патило и није добијало жељеног мира. А у души су му брујале оне страшне речи Спаситељеве: Који се одрече мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим који је на небесима (Мт. 10, 33). Зато он реши да се побије са ђаволом, и мученичким страдањем спере срам свој. Са тог разлога он одмах отпутова у Цариград. Тамо он једном искусном духовнику откри своју намеру да жели пострадавати за Христа, и исприча му све шта се с њим догодило. Видећи га млада, духовник се не реши да му да благослов за страшни подвиг, него га одведе знаменитом патријарху Цариградском Григорију, и исприча му све о Константину. Владика се обрадова Константиновом покајању, али му указа да је мученички подвиг на који хоће да иде, опасан пут, и саветова му да претходно отиде у Свету Гору Атонску, и да се тамо међу искусним подвижницима Христовим подвизава у духовним подвизима, па тек када старци увиде да је дошло време да он крене на мученички подвиг, и он

може привести у дело своју намеру.

После разговора с патријархом Константин отпутова у Свету Гору и ступи у Иверски манастир. Ту он ревностно и с љубављу стаде проходити послушања. Притом се он често обраћаше усрдном молитвом и сузама тамошњој чудотворној икони Пресвете Богородице, зване Портаитиса, и мољаше Пречисту да Она умири срце његово и удостоји га пострадали за Христа, кога се он одрекао прелашћен блеском богатства и славе. И тако срце његово све јаче и јаче пламћаше љубављу ка Господу Христу, за кога он беше готов поднети не само страдање него и хиљаде смрти. И од тога времена мисли га почеше приморавати да преда себе на мучење. Налазећи се у узбуђеном стању, он своје мисли откри духовнику Претечиногог скита јеромонаху Сергију и старцима. Но они му не препоручиваху упуштати се у мученички подвиг, и говораху му да је могуће и без мучеништва спасти своју душу. Међутим Константин, сав горећи љубављу да пострада за Христа, не мога поћи за саветом старца, и ускоро напусти Свету Гору и отпутова на Родос ради исповедања имена Господа Христа.

По доласку на Родос, Константин се исповеди пред духовником и причестивши се Светим Тајнама, откри му своју намеру да хоће да ступи у борбу са ђаволом. Али духовник, бојећи се да он не клоне духом у мукама, одвраћаше га од те намере и саветоваше му да се врати натраг у Свету Гору. Међутим, Константин се тврдо реши да пострада за Христа.

Помоливши се Богу и укрепивши срце своје молитвом, он крену у дом бившег господара свог Хасана, и изишавши пред њега рече: Здрав био, господару мој! Ево бившег слуге твог, кога си ти пре три године ласкавим, варљивим и лукавим речима приволео да се одрекне Господа свог Исуса Христа. Сада пак ево ја исповедам Њега као истинитог Бога, а вашег лажног пророка Мухамеда проклињем као варалицу и упропастителја душа људских! - Несрећниче! викну Хасан, ја не признајем тебе за свог бившег слугу, пошто си одевен у монашку одећу. Скини са себе ту црну и плачевну одећу, па ћу наредити да те обуку у најскупоценије и разнобојне хаљине, и онда ћу те признати за свог слугу, и још ћу те обогатити већим почастима и богатством него раније.

Господару! - одговори исповедник Христов, а ја ти супротно саветујем: остави своје незнабожје! Све пак оно зло које си ми учинио преваривши ме да примим мухамеданство, због чега ме савест већ толико времена гризе и мучи, - све то ја теби праштам, само под једним условом: да поверујеш у Исуса Христа, истинитог Бога. Дакле, буди паметан и не губи време, него пређи у хришћанску веру.

Хуљо! - викну љутито Хасан, ко те научи да ми предлажеш такве бљувотине? Ја сам ти пружио срећу, и имао сам намеру да ти дам своју кћер за жену, а ти си све то моје старање о теби презрео и наносиш ми

толику увреду.

У том један од Хасанових слугу удари мученика Христовог по образу. Константин подиже очи к небу и рече: Хвала Ти, Христе Боже, што ме удостоји добити шамар по образу за исповедање имена Твог и бити подражавалац крсног страдања Твог, јер и Тебе, Господа мог, у судници нечестивог првосвештеника Ане, одвратни слуга његов дрзну се поганом руком својом ударити по образу.

После тога Хасан нареди да мученика вргну у тамницу. Но кроз три дана он опет би изведен пред Хасана. И Хасан га љутито упита: Подли и дрски слуго јеси ли се предомислио односно своје заблуде, и како си се усудио да мени саветујеш да поверујем у Христа? - Узалуд се, господару, љутиш на мене, одговори Константин. Ја сам ти говорио истину и саветовао ти да поверујеш у Исуса Христа, истинитог Бога, којим је све створено и којим се све управља, и без вере у кога је немогуће добити Царство небеско. А ваш пророк Мухамед је варалица; он је пропао, па и вас, своје следбенике, вуче у пропаст. Зато те молим: одреци се проклетог Мухамеда и поверуј у Господа нашег Исуса Христа, и поставши хришћанин, наследићеш Царство небеско.

Хасан, сав бесан од гњева, повика: Бијте га! почупајте му косу са главе! ноктима му тело искидајте на комаде! размрскајте му вилице камењем! да би он знао како треба говорити и понашати се пред властима. - Хасанове се слуге као дивље звери бацише на светог мученика: једни му косу Чупаху, други га шамараху и камењем му иста ломљаху и на све могуће начине тело његово кидаху. Но свети страдалац Христов јуначки трпљаше све муке, и као тврди дијамант остајаше непоколебљив у својој вери, једино се често обраћаше гласно ка подвигостројитељу Господу Христу: Помени ме, Господе, у царству Своме! - После свих зверских мучења, зловни мучитељи оковаше светог мученика Константина у тешке ланце, па бацише у мрачну тамницу.

У тамници светог мученика посети сам Господ Христос, исцели му ране, и нареди те му коса на глави и нокти на ногама поново израстоше.

Сутрадан Хасан издаде наређење да мученика доведу преда њ. И он упита мученика: Ну, Хасане, јеси ли се покајао за своје брбљање или ниси? - Свети мученик одговори: На првом месту ја нисам Хасан. То име, које си ми дао ти после мог одречења од Господа мог Исуса Христа, ја сада проклињем, а моје право име које сам добио на светом крштењу јесте Константин. Речи пак које сам ти говорио јуче нису празне, него сам у њима изразио своје исповедање и веру у једног Бога у Три Лица: Оца и Сина и Светога Духа; а вашег гадног пророка Мухамеда опет проклињем.

Тада незнабожни Хасан нареди да мученика бију моткама по леђима и по ногама. Од силних батина месо са тела светог мученика

отпадалаше до костију и сви му нокти на ногама поиспадалаше, и он од изнемоглости паде на земљу и лежаше као мртав. Мислећи да је мученик Христов већ скончао, мучитељи га узеше са земље и бацише у тамницу.

Након три дана мучитељ Хасан нареди слугама својим да избаце из тамнице леш страдалца Христова, сматрајући да је већ почео да се распада. Међутим, како се запрепастише слуге када у тамници угледаше мученика Христова здрава, неповређена и светла лица! Они сместа известише о томе свога господара. Овај се такође зачуди, и нареди да му Константина доведу. Када свети страдалник ступи пред Хасана, овај уместо да поверује у Господа Христа, поче мученику опет говорити да се одрекне хришћанске вере, обећавајући му притом велике почести и богатства. А мученик Христов, видећи душевну ослепљеност Хасанову, рече Хасану: Чуј, господару! теби је врло добро познато шта се пре три дана догодило "а твоје очи: послушне слуге твоје израђавише сво тело моје, почупаше ми са главе сву косу, одбише ми све нокте са ногу, а сада, погледај, ја сам здрав. Због тога, прослави Господа мог Исуса Христа, који се није згадио да дође к мени у смрдљиву тамницу, исцели моје ране и нареди коси и ноктима да поново израсту. Кад је тако, зар је замисливо одрећи се Извора живота и поверовати у лажног пророка Мухамеда, учитеља сваке нечистоте! Ја ти од све душе саветујем и преклињем те: Отвори очи душе своје и опет поверуј у Исуса Христа, у кога родитељи твоји верују, а и ти си некада веровао.[18]

Чувши где га мученик изобличава за одступништво од Христа, - а држао је да то нико овде не зна, - Хасан се збуни и нареди да мученика одмах окују у тешке ланце и баце у тамницу. Три дана и три ноћи проведе свети мученик у тамници. У току тих дана бише у ту исту тамницу закључани још осам хришћана из места Сороне, и два свештеника с њима, као и четири Турчина. И једне од ових три ноћи Бог, који прославља светитеље Своје, зажеље утешити слугу Свога и прославити га усред сужања, да би они потом, ради утврђења хришћанске вере и посрамљења непријатеља Крста, причали свуда о следећем чудесном јављењу. У саму поноћ одједном засија светлост слична сунчаној и са светог мученика спадоше тешки ланци. Видећи себе ослобођена од ланаца, свети страдалац одмах стаде на молитву. Свештеници и остали хришћани, видевши тако необично чудо, потресени, они се и сами стадоше молити, а Турци од страха падоше ничице на земљу. Међутим стража, видећи у тамници необичну светлост, помисли да је у тамници избио пожар, па јурну у тамницу, и стаде запањена: у тамници беше све у реду, а мученик, ослобођен окова, стоји на молитви! Стража сместа извести о овоме чуду Хасана. Али он, желећи да заташка ово чудо, нареди и овом приликом да не причају о овом чуду у народу, а сужњима хришћанима и Турцима запрети страшним претњама да то не разглашују. После тога он те сужње пусти

из тамнице, а за светог мученика нареди да га свакодневно бију у тамници. Но Господ, испитавши трпљење мучениково, не допусти више да га муче. Тако, када један турски имам замахну руком да ошамари светог мученика, њему тог тренутка поцрне рука као угаљ.

Због овога чуда Турци се више не усуђиваху дотаћи се мученика, бојећи се да не настрадају као имам. И свети мученик Константин проведе у тамници пет месеци, трпећи глад, жеђ и хладноћу. Међутим Господ, бринући се о светима Својим, подстаче једног богољубивог хришћанина да мученику носи Свето Причешће, којим сужањ Христов укрепљаваше свој дух и ослабело тело.

Хасан тако дуго држаше светога мученика у тамници и не смеђаше га осудити на смрт, зато што се бојао Идријаца који су имали велику власт и силу на Порти, а мученик је био са острва Идре. Стога он написа писмо капетану Георгију, родом са острва Идре, који се тада налазио у Александрији, извештавајући га о мученику Константину. И чекајући одговор од овога, он одлагаше да Константина осуди на смрт. Међутим свети сужањ Христов, дознавши за Хасаново писмо капетану Георгију, и бојећи се да га капетан не омете довршити свој мученички подвиг, сам написа писмо капетану Георгију у коме га преклињаше да му не смета довршити свој мученички подвиг.

Капетан Георгије, добивши од светог мученика писмо и видевши његову пламену жељу да пострада за Христа, написа поглавару Родоса, да он тога човека не зна, те он може поступити са њим по своме нахођењу.

Добивши такав одговор, Хасан позва к себи светог страдалца и поче му опет предлагати да се одрекне Христа. Али видећи његову чврстину и презир према свима ласкавима почастима које му је нудио, Хасан нареди да мученика врате у тамницу и да га тамо удаве.

И тако свети мученик Константин јуначки доврши свој подвиг, и света душа његова, очишћена крвљу својом, отиде чиста у руке Божје у једанаест сати ноћу четрнаестог новембра 1800. године. А тело његово хришћани са доличном чешћу несметано узеше из тамнице и погребеше у цркви Пресвете Богородице у Варусиони. При погребу светих моштију мученикових, преблаги Господ прослави Свог угодника чудесима, пошто разноврсни болесници од додира к њима добијаху исцељење.

Ускоро после мученичке кончине светог Константина, мајка његова дознаде да је син њен чесно пострадао због исповедања имена Христова и зажеле да чесне мошти његове пренесе са Родоса у своју постојбину, што она и учини уз помоћ споменутог капетана Георгија.

При преносу светих моштију на острво Идру збише се такође многа чудеса. Од њих да споменемо само два. Један родоски хришћанин, ударен громом, лиши се слуха и гласа и остаде поремећен памећу. Али

када га приведоше к моштима светог мученика и он их целива, тог часа он постаде здрав. - Исто тако би исцељен и други јадник: ђавоиман, њега је три године мучио ђаво, он је бегао од људи и лутао по горама го и бос. Чим овоме јаднику приближише свете мошти мученикове, ђаво тог тренутка изиђе из њега, и он стаде громко славити Бога и благодарити светог угодника Његовог.

Тако благоволи Бог прославити пострадалог за Њега мученика и посрамити мучитеље. Амин,

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ, архиепископа Солунског

СВЕТИ отац наш Григорије, син божанске незалазне светлости, истинити човек истинитога Бога, служитељ и вршитељ дивних тајана Божјих, родио се у престоном граду Цариграду од високородних и побожних родитеља. Отац му беше дворјанин, високи чиновник на двору цара Андроника II Палеолога. [19]

Његов отац који се звао Константин, тако велики углед уживаше на византијском двору због његовог врлинског живота и разборитости, да га је цар изабрао за учитеља и васпитача свога унука, наследника на трону Андроника III. Чак и сам цар није се стидео да га има за саветника и наставника у врлини. Кад би се цар разгњевио на некога од дворјана, једини који је имао смелости да га укори и уразуми био је Константин. Иако је живео на двору, он се одликовао молитвеном трезвеношћу ума и трудио се да свој живот проводи у духовном стражењу и богољубивом бдењу. Догађало му се да се понекад толико занесе у умној молитви, чак и за време заседања царског савета, да је био као отсутан за време царевог излагања и говора. Цар пак знајући да то не бива из немарности или презира, него због његове молитвене сабраности у Богу, није му замерао. Зато беше уважаван од свих, великих и малих, познат као заштитник оних којима је учињена неправда и свих невољника. Тако, кад једном млађи царев син Константин одузе некој удовици триста златника, користећи свој положај, он га потсети на праведни закон Божји, и да он треба да буде заштитник сиротих а не њихов тлачитељ. И овај постиђен врати удовици одузето.

Родитељи овог дивног Григорија нису се трудили само за свој духовни напредак, него су и своју децу од малих ногу приводили учитељима и духовним оцима и побожним монасима, којима су и себе поверавали, како би се и у њихове безазлене душе урезивале свештене речи, и срце припремало за светлост богопознања и за духовни препород.

Родитељи се стараху да Григорије изучи не само светске науке него и божанску науку еванђелску и сваку врлину хришћанску. Но Григорије у раној младости изгуби оца, који се пред смрт замонаши и мирно отиде ка Господу. А мајка се његова и надаље труђаше да Григорију и осталој деци својој да духовно и добро васпитање у духу закона Господњег и Светога Писма. Григорије, не само даровит него и вредан, у средини мудрих учитеља брзо напредоваше и у светским и у духовним наукама. Но, немајући поверење у своје памћење, Григорије постави себи ово правило: пред сваки час правити по три метанија са молитвом пред иконом Пресвете Богородице. И Пресвета Богомати помагаше побожном дечаку, и он брзо напредоваше у наукама, чиме скрену на себе свеопшту пажњу. Сам цар узимаше живог учешћа у школовању и васпитању даровитог Григорија, припремајући га за дворску службу. Григорије толико узнапредова у знању физике и логике и уопште Аристотелове философије, да је велики логотет, покренувши једном пред царем разговор о Аристотеловој логици и чувши од Григорија такве дубоке мисли о томе, обратио се цару речима дивљења: "И сам Аристотел, кад би био његов слушалац, похвалио би га не мало. А ја кажем да такве душе и природе треба да се баве науком." То још више утврди цара у нади и поткрепи његове планове са Григоријем.

Међутим Григорије, пун љубави према Богу, срцем жуђаше за вишим животом, за небом, за вечном Истином: да служи Богу свом душом и свим бићем својим у светости и правди. Зато он имађаше честе сусрете са светогорским монасима, распитиваше их о монашком животу, тражаше од њих савете и упутства и испитиваше себе да ли је за монаха. Да би и на делу проверио себе он реши да, не напуштајући двор и свој посао, испроба своје силе да ли може бити прави монах. У том циљу он своје скупоцене хаљине замени бедним подераним хаљинама, и поче постепено мењати своје пређашње навике и начин опхођења, напустивши прописе световног понашања. То паде у очи свима дворјанима, и многи га чак сматраху за лудака. У тако строгом живљењу Григорије проведе неколико година, и на том крсном путу ка небу не могаху га зауставити ни усрдне молбе искрених пријатеља његових, ни савети самога оца, ни подсмевање околине.

Тако Григорије, свршивши светске науке и успешно испитавши себе пред монашком пробом, донесе коначну одлуку у својих двадесет година: да прими монашки чин и повуче се из света у пустињу. О овој одлуци он обавести богољубиву мајку своју. Спочетка њој би жао, али затим она благослови Григоријеву намеру, богонадахнуто радујући се. Па не само то, него и она сама реши да се замонаши, а и осталу децу своју, с помоћу Божјом, усаветова да заједно с њом ступе у монаштво, да би и она могла рећи с пророком: "Ево ја и деца коју ми је дао Бог" (Ис. 8, 18). Следећи еванђелску заповест, Григорије све имање своје раздаде

сиромасима, и свим срцем презревши сласти и славу овога света пође за Христом, одводећи са собом на исти пут матер своју, браћу и сестре. Мајку и сестре он остави у једном женском манастиру, а браћу одведе са собом у Свету Гору Атонску и ступи у пустињски манастир Ватопед. На путу за Свету Гору устави се на Папикијевој Гори, између Тракије и Македоније, да ту презими код тамошњих монаха заједно са својом браћом. Подвижници оног места се дивљаху његовој младалачкој мудрости. А то би и по промислу Божјем, јер за време тог боравка он успе да поврати у Цркву монахе јеретике, зване Месалијанце, који су живели на оближњој гори. У Ватопеду он потчини себе на потпуну послушност знаменитом, облагодаћеном старцу Никодиму, који се раније подвизавао на Авксентијевој Гори наспрам Цариграда, од кога касније прими и монашки постриг. Од свога светога старца Григорије се научи приводити у дело заповести Божје и све врлине.

У другој години свога пребивања код старца Никодима Григорије би удостојен божанственог јављења. Једнога дана када Григорије беше погружен у размишљање о Богу, изненада стаде преда њ лучезарни и благолики муж, свети Јован Богослов, и умиљато гледајући у њега упита га: Зашто ти, молећи се Богу, сваки пут стално понављаш: просвети таму моју, просвети таму моју? - Григорије одговори: Шта бих ја друго тражио сем то: да се просветим и сазнам како да творим свету вољу Његову? - Тада му свети Еванђелист рече: По вољи Владарке свих, Богородице, отсада ћу ја бити с тобом неодступно.

Пошто проведе три године у безусловној послушности и подвижничком животу под мудрим руководством божанственога старца Никодима, Григорије се лиши њега: јер свети старац у дубокој старости отиде ка Господу. Тада се Григорије удаљи у велику лавру светог Атанасија,^[20] где га оци примише са великом чашћу, пошто се беше прочуо својим врлинским животом. Игуман одреди Григорију послушање: да служи братији у заједничкој трпезарији и да буде појац у цркви. Проживевши тамо неколико година у страху Божјем, у послушности свима, Григорије насвагда укроти и угуши у себи телесне страсти, дајући собом утешан пример еванђелског бестрашћа и божанствене чистоте. Па не само то, него он и најбитније потребе природе сведе на најмању меру, као да му ништа земаљско није потребно. На пример сан, без кога човек не може бити, он тако победи борећи се с њим три месеца, да не даваше себи ни дању ни ноћу покоја и одмора, сем што би после ручка допустио себи кратко и лако дремање. А и то он допушташе себи из предострожности, да га не би снашле убитачне последице од дуге изнурујуће бесанице. Својом смиреношћу, кротошћу и подвизима он стече свеопшту љубав и поштовање братије. Али, избегавајући славу и чезнући за још строжијим и молитвенијим животом, он кришом напусти Лавру и оде у забачену пустињу, у скит

звани Глосија.

У скиту Глосији обитаваше много пустињака, под руководством смерног и богомудрог старца Григорија, који такође беше родом из Цариграда. Руководству овога дивног старца Григорије повери себе, и провођаше строг созерцајни живот, горећи безмерном љубављу к Богу, коме беше посветио и душу и тело. Непрестаном молитвом победивши сва лукавства ђавоља, Григорије се удостоји благодатних дарова: исцељивати болесне душом и телом, и творити знамења и чудеса. Погружајући се у дубину молитвенога духа и озаравајући себе њиме, он долажаше до таквог степена умилења и плача срдачног, да му сузе потоцима тецијаху из очију, као из непресушног извора.

Међутим усамљеничко молитвено тиховање христочежњивог Григорија и његових саподвижника у Глосији би поремећено нападима које агарјани вршаху на монахе који тиховаху молитвено ван манастира. То примора Григорија и друге монахе с њима да остави пустињу и удаљи се у Солун. Одатле светитељ намисли да отпутује у Јерусалим ради поклоњења светим местима и да тамо, ако буде угодно Богу, оконча дане своје у некој пустињи. Но желећи да сазна, да ли је ова намера његова по вољи Богу, он се мољаше Богу да му то открије. И њему се у сну јави свети великомученик Димитрије, чије мошти почивају у Солуну. И то на овај начин: Григорије у сну виде себе и своје саподвижнике у неком царском дворцу пред престолом дивнога цара, окруженог безбројним мноштвом велможа и телохранитеља. Један из царске свите, као неки велики кнез, издвоји се, приђе Григорију, загрли га пријатељски, и обраћајући се сабраћи Григоријевој рече: "Ја Григорија задржавам код себе, - тако је Цару по вољи; а ви идите куда хоћете".

Ово виђење Григорије исприча својој сабраћи, и сви се они сложише у том да велики кнез није нико други до свети велико мученик Димитрије, и решише да не остављају Солун где почива овај велики угодник Божји. И ту, у Солуну, братија стадоше свесрдно молити божанственог Григорија да прими свештенички чин. Он наЈзад пристаде, али под условом да претходно сазна да ли је на то воља Божја. Тога ради они одредише себи строг пост и молитву. И молитва им би услишана Богом, и свети Григорије прими свештенички чин.

После рукоположења свети Григорије се са својом немногбројном братијом повуче у скит који се налазио на једној гори у близини Верије, где се они стадоше поново подвизавати. Начин живота преподобног Григорија беше овакав: пет дана у седмици он сам није уопште излазио никуда, нити је примао кога; једино је суботом и недељом, после свршених богослужења и примања Божанских Тајни, улазио у духовно општење с братијом, изграђујући их и утешујући их својом дирљивом поучном беседом. Он као анђеоски Господњи служаше свету Литургију и

својим свештенослужењем изазиваше код присутних умилење и плач. У те часове, а нарочито после свете Литургије лице његово сијаше дивном божанском светлошћу. Многи велики свети мужеви дивљаху се његовом врлинском животу, због којег се он удостоји од Бога дара чудотворства, и називаху га богоносцем и пророком.[21]

У то време отиде ка Господу велика у врлинама мајка светог Григорија. Кћери и саподвижнице њене, сестре светог Григорија, молише га да дође к њима да их утеши у тузи и да им духовне поуке. Он се одазва њиховој родбинској љубави, отпутова у Цариград к сестрама својим, утеши их, поведе их са собом у Верију и ту их остави у једном женском манастиру (где старија од њих Епихарис ускоро умре), па се поново врати у своју милу пустињу, к својој братији. По повратку свом блажени Григорије се упозна и пријатељски зближи са једним простим старцем, пустињаком Јовом. Једном у разговору божанствени Григорије изрази и заступаше мишљење, да не само подвижници него и сви хришћани дужни су непрестано се молити, - као што то свети апостол заповеда. Старац Јов се не сложи са тим и тврђаше да је непрестана молитва дужност само монаха а не и световњака. Свети Григорије, да не би увредио старца и да би избегао многоречивост, престаде расправљати о томе и ућута. Но чим се старац Јов врати у своју келију и стаде на молитву, њему се јави у небеској слави ангео и рече му: "Немој сумњати, старче, у истинитост Григоријевих речи; он је говорио и говори истину. Тако мисли и ти, и друге томе учи".

Најзад, по истеку пет година усамљеничког молитвеног тиховања у Веријском скиту, блажени Григорије би принуђен, због честих упада Албанаца, да се поново повуче у Свету Гору, у лавру светог Атанасија, где са великом љубављу и радошћу би примљен од тамошњих отаца и братије. И тамо такође, усамљујући се изван манастира, у молчалничкој келији светог Саве, он сем суботом и недељом никуда није излазио, ни с ким се није виђао, и нико га није виђао, изузев кад је у питању било какво свештенослужење. Сви остали дани његови и ноћи протицаху у молитвеном подвигу и богоразмишљању. Дође једном за празник у Лавру, и док је богослужење текло, неки од монаха разговараху међу собом, што њему не би право. Но место да их осуди он се погрузи молитвено у себе по обичају и кроз ум свој у Бога. Наједном обасја га небеска светлост и својим зрацима просвети му очи и душе и тела. Притом виде економа Лавре Макарија у чудној архијерејској одежди. То се заиста доцније и збило: Макарије би прво изабран за игумана манастира а потом за Солунског митрополита где се и упокоји.

Једном, у келијској молитви пред Пречистом Богомајком, преподобни Григорије мољаше Пречисту да Она одстрани од њега и његове сабраће све што смета њиховом усамљеничком молитвеном тиховању и савршеном монашком животу, и да благоволи Она узети на

себе бригу и промишљање о свима њиховим житејским потребама. Свемилоствива Владичица услиши његову усрдну молитву: јави му се праћена мноштвом светозарних мужева. Приступивши му, Она се обрати својим светозарним пратиоцима и рече им: "Од сада па на свагда ви се старајте о потребама Григорија и његове братије".

Од тога времена, причао је о томе сам блажени Григорије, он је стварно свагда, ма где се налазио, имао очигледне доказе о нарочитом божанском промишљању о њему. Једном за време молитве, преподобнога Григоријахвати лак сан, и њему се приони: он у рукама држи суд чистога млека толико пун, да се оно прелива; затим млеко доби изглед мириснога вина, које, преливајући се преко ивице суда, окваси његове руке и одело, ширећи унаоколо диван мирис. Осећајући дивоту мириса, Григорије се радоваше. Утом му се јави лучезарни младић и рече: Зашто ти не дајеш и другима од тог чудесног напитка, који ти намерно расипаш? Или не знаш да је то непресушни дар благодати Божје? - Свети Григорије одговори: Али ако у данашње време нема људи који осећају потребу за таквим пићем, коме онда давати? - Младић на то узврати: Иако у данашње време нема жедних таквога напитка, ипак си ти обавезан да испуњаваш своју дужност и не занемарујеш дар Божји, за који ће Господ тражити од тебе рачун.

При тим речима виђење се заврши. Григорије се прену из сна и остаде ту седећи цео дан и ноћ обасјан неописивом божанском светлошћу. Свети Григорије ово виђење објасни касније своје пријатељу и ученику Доротеју овако: млеко означава дар обичне речи, појмљиве за срце простих, жељних моралне поуке; а претварање млека у вино означава да ће се са временом од њега тражити поуке о најузвишенијим истинама вере Христове, истинама догматским и небеским. Послушан Божанском призиву он отада отвори своја медоточива уста и сва Света Гора се дивила дубинама његове мисли. Тада он написа и прво своје дело "Живот преподобнаг Петра Атонског", а затим и "Слово о уласку Богородице у Светињу над Светињама".

Ускоро после тога блажени Григорије би изабран за игумана Есфигменског манастира,^[22] у коме тада беше двеста монаха. За време његовог игумановања у овом манастиру једном нестане зејтина, а беше веома потребан. Свети Григорије са братијом сиђе у подрум где су се обично чувале ове намирнице, помоли се Богу и благослови празан суд. И одједном суд се на очи свих напуни зејтином. Дознавши пак да зејтина нема зато што маслине нису родиле, свети Григорије оде са братијом у маслињаке, благослови дрвеће, и од тада маслине су увек добро рађале.

Но свети Григорије беше мало времена игуман. Жеља за пустињском тишином и молитвеним тиховањем одвуче га поново у ћелију Св. Саве близу лавре светог Атанасија. Ту он достиже такво

духовно савршенство, да су се и многи свети подвижници дивили његовим равноапостолним врлинама и чудотворству. Али он не избеже разна и честа искушења, по речи Божјој: Сви који побожно хоће да живе у Христу Исусу, биће гоњени (2 Тм. 3, 12). Но све то он трпљаше о радосту, да би кушање вере његове, вредносије од злата, било на хвалу и част и славу Господа Исуса Христа (ср. Петр. 1, 7).

Многе муке поднесе свети Григорије у борби с јересима, које у то време почеше узнемиравати Цркву Божију. Особито велику услугу он учини Цркви избличавањем лажних учитеља који одбациваху православно учење о духовно благодатној светлости која обасјава унутрашњег човека, а понекад се и видљиво показује, као на Тавору[23] и на лицу Мојсија после његовог разговора са Богом на Синају.[24] У то време у Свету Гору Атонску дође из Калабрије[25] један учени монах, по имену Варлаам, који са својим следбеницима богохулним учењем наруши мир у Цркви Христовој и спокојство светогорских монаха. У току читавих двадесет три године овај врли пастир свети Григорије јуначки се борио са Варлаамом, и многобројне муке које за то време поднесе свети угодник Божји тешко је подробно и описати. О Таворској светлости Варлаам учаше да је она нешто вештаствено, створено, нешто што се јављало у пространству и бојило ваздух, пошто се она дала видети телесним очима људи, још неосвећених благодаћу. За тако нешто створено Варлаам је сматрао сва дејства Божија, па чак и дарове Светога Духа: духа премудрости и разума..., не страшећи се свести Бога у ред твари јер свођаше на твар светлост и блаженство праведника у Царству Оца Небеснога, силу и дејство Триипостасног Божанства. На тај начин Варлаам и његови следбеници расецали су једно и исто Божанство на створено и нестворено, а оне који су ову Божанску светлост и сваку силу, свако дејство Божје с побожним страхопоштовањем сматрали не створеним него вечним,[26] они називаху двобожцима и многобошцима. Веру Светогорских пустињака у созерцање Божје светлости и припрему за то созерцање сматрајући заблудом, Варлаам устаде јавно и против њих, и против молитве, и против њиховог тајанственог созерцања. Али пре но што ове Варлаамове клевете против Светогорских монаха постадоше јавне, он дошавши по први пут у Цариград из Калабрије успе да задобије поверење цара и патријарха, тако да им постаде као неки саветник за разна питања. Тако он би одређен да разговара са представницима папе о јединству западних и источних хришћана. Тим поводом он написа и неке књиге, у намери да изложи православно учење о Духу Светом и Његовом исхођењу. О истом питању написа и Свети Григорије два списа, побијајући латинску јерес о исхођењу Светог Духа и од Сина. На питање пријатеља из Солуна да ли се та његова дела слажу са Варлаамовим, он одговори потврдно, али кад касније доби његов спис и прочита га, нађе да је он по много чему неправославан о чему и написа

писмо из испоснице Св. Саве где се подвизавао. Светитељ још тада осети да овај философ са запада, иако православан по крштењу, проповеда неког далеког и туђег Бога а не живог и свудаприсутног и свепрожимајућег Бога Аврамова, Исакова и Јаковљева и свих светих пророка, апостола и мученика. Зато он, на молбу својих пријатеља, и устаде против овог вука у јагњећој кожи, бранећи начин молитве светогорских монаха, који нападе исти овај Варлаам, и божанску вечну Светлост којом Бог открива човеку своју неприступну суштину. Љут и огорчен Варлаам оде у Солун, и продужи тамо ширити своје клевете против Атонских монаха. Да би се одбранили од ове напасти, солунски пријатељи праве побожности, позваше из Свете Горе богомудрог Григорија Паламу. Дошавши у Солун, свети Григорије спочетка дејствоваше у духу кротости, и лично саветујући Варлаама да се остави напада против молитвеног тиховања у које се не разуме а да се бави оним што је научио. Али када увиде да то нема никаквог утицаја на лажног учитеља, свети Григорије стаде изобличавати јеретика Варлаама не само усмено него и пишући изврсне књиге, пуне узвишених истина и божанствених доказа. То примора Варлаама да се свом силом окупи на светитеља Божјег и на Атонске монахе називајући их "пупкогледцима". Но када му и то не поможе, постиђени Варлаам отпутова у Цариград, усмено и писмено жалећи се Цариградском патријарху Јовану XIV^[27] на светог Григорија и Атонске монахе.

Међутим свети Григорије у то време, остајући у Солуну три целе године, усрдно се бављаше излагањем истина Православља, моћно бранећи чистоту њихову. Он ту написа девет дивних списа у одбрану свештених тиховатеља и вечне божанске Светлостикојомзасја Христово лице на гори Тавору. И ту, као и раније, срдачни плач, потпуна повученост и молитвено тиховање беху његово омиљено занимање у слободним часовима. Но пошто усред мноштва људског он не могаше имати сва преимућства пустињске тишине, ипак се он на све могуће начине стараше да избегне и односе са светом. Стога он у најудаљенијем крају куће у којој живљаше начини себи малу келију, и тамо пустињачки молитвено тиховаше, колико је имао времена за то. Једном, о празнику светог Антонија Великог, када други монаси, ученици блаженог Исидора, вршаху свеноћно бденије, а блажени Григорије усамљенички молитвено тиховаше у своме келијском затвору, обасја га божанска светлост и изненада јави му се свети Антоније и рече: Добро је и потпуно усамљеничко молитвено тиховање, али је и општење са братством покатакд неопходно, нарочито у дане заједничких молитава и богослужења. Стога и ти треба сада да будеш са братијом на бденију". - Послушавши овај савет светог Антонија Великог, божанствени Григорије одмах отиде на бденије к братији, која га с радошћу дочека; и свеноћно бденије би одслужено веома свечано.

Завршивши своје писмене богословске радове у заштиту Светогорских монаха и на опровржење јеретичких умовања Варлаамових, свети Григорије се врати у Свету Гору, и показа тамошњим пуетињацима и старцима све што је написао о побожној вери против заблуда Варлаамових. Општи похвални одзив њихов јавно и јасно посведочи правилност мисли светога Григорија. У то време упокоји се и његова друга сестра преподобна Теодота која је живела у Солуну као монахиња.

Ускоро после тога наступи време да свети Григорије на очи целога света ратује против осионог јеретика Варлаама и његових богохулних умовања, и да за свој исповеднички подвиг добије бесмртну славу у Цркви Христовој. У то време Варлаам успе да приволи на своју страну патријарха Цариградског Јована XIV, и ствар доведе дотле да патријарх граматом позва на суд Цркве светога Григорија и његове саподвижнике. Праћен својим оданим пријатељима и саподвижницима: Исидором, Марком и Доротејем, свети Григорије допутова у Цариград на суд. Са собом је носио и Светогорски Томос који су потписали Светогорски старци. И ту, пун Духа Светога, светитељ неустрашиво иступи у заштиту Православља и стараца Светогорских, побијајући Варлаамово аријанствујуће учење, које је претило да поткопа саме темеље хришћанског вероучења и наравствености. Тада патријарх увиде да је Варлаам отворени непријатељ истине, а Григорије учитељ и поборник истине, у свему сагласан са светим Оцима Цркве. Но пошто је ствар била необично важна по Цркву, патријарх у споразуму са царем Андроником Палеологом[28] сазва у Цариграду сабор,[29] на који дође и Варлаам са својим ученицима и следбеницима. На сабор дођоше и многи ондашњи знаменити пустињаци, међу којима су се нарочито истицали Давид и Дионисије који беху из Тракијске околине, где се подвизавао преп. Григорије Синаит (у Парорији, северно од Адријанопоља). Дионисију би претходно откривено с неба какве ће последице тога сабора бити, и тријумф светога Григорија. Сабор би одржан у цркви Свете Софије, под председништвом патријарха. Свети Григорије, обучен у непобедиву силу с висине, отворивши богомудра уста своја, огњеним богонадахнутим речима својим и Божанственим Писмом развеја сву јерес као прах и спали је као трње, и коначно посрами јеретике. Тако, на сабору би изобличена и осуђена јеретичка заблуда Варлаама, следбеника његовог Акиндина и других сличних лажних учитеља.[30]

Поражен и посрамљен, усто и презрен, Варлаам се извуче из Цариграда и отпутова у своју отаџбину Италију, где пређе у римокатоличку веру. Међутим у Византији се појавише неки његови јавни и тајни пријатељи и следбеници, које он подржаваше својим писмима, проповедајући им у исто време супротна Православљу учења Римокатоличке цркве. Кукољ Варлаамове јереси стаде нарочито сејати и

гајити његов следбеник, монах Акиндин. Против њега у Цариграду би одржан нови сабор, на коме свети Григорије још очигледније обелодани заблуде Варлаама и Акиндина о Божанској светлости, наводећи притом доказе и Светога Писма и светих Отаца. На том сабору Акиндин се одрече уз потпис Варлаамове јереси, али његово одрицање не беше искрено. Он и даље нападаше преп. Григорија. И патријарх доцније подржаваше Акиндина, а оптужи светог Григорија као виновника свих црквених немира и пометњи ондашњег времена. Па не само то, него он Акиндина рукоположи за ђакона, а светог Григорија, по његовом наређењу, вргоше у тамницу, у којој невини страдалник муковаше четири године.

Међутим таква неправичност патријархова не остаде некажњена. Благочестива царица Ана,^[31] сазнавши за поступке патријарха и за његову приврженост Акиндину, на два сабора већ осуђеном као јеретик и непријатељ Цркве, нађе да је јеретик Акиндин недостојан свештеничког чина и црквене заједнице, и нареди да га избаце из Цркве. Сам пак патријарх Јован искуси на себи гњев Божји: одушевљен Никифором Григорасом за јеретичка умовања Варлаама и Акиндина, он сам паде у јерес, и као јеретик би лишен престола и црквеног општења.^[32] На тај начин би васпостављен црквени мир и слобода невиног страдалца, Светог Григорија.

Нови патријарх Исидор^[33] и цар Јован Кантакузен,^[34] високо ценећи заслуге светог Григорија за Православну Цркву, убедише светог Григорија, иако се он томе дуго опирао, да се прими архијерејског чина. И свети Григорије би рукоположен за архиепископа Солунског. Али, тада се десише нереди у Солуну, и паства не хте примити новог архиепископа. Због тога се свети Григорије повуче у омиљену му Свету Гору Атонску. Међутим наступи празник Рођења Пресвете Богородице. У то време један богобојажљиви солунски свештеник, припремајући се да служи божанствену литургију, смерно мољаше Господа да благоволи открити му, да ли је Григорије стварно, као што мисле неки, у заблуди у својим умовањима и веровањима односно монашког живота и Таворске светлости и има ли слободу пред Господом. И мољаше јереј Господа да му то открије преко његове болесне кћери, која већ три године лежи непомична. "Господе, - говораше он -, ако је Григорије истински слуга Твој, онда молитвама његовим исцели јадну кћер моју!" И Господ услиши свештеника: кћи његова тог часа устаде са постеље потпуно здрава, као да никада боловала није.

Ово чудо прослави Григорија, али се црквени нереди и надаље продужаваху у Солуну. За време овог боравка светог Григорија у Светој Гори, допутова тамо цар Стефан^[35] Српски који, знајући врлине и заслуге светог Григорија за Цркву Божију, усрдно замоли светитеља да пође с њим у његову земљу. Покушавао је такође да га придобије да буде

његов посланик код цара у Цариграду. Тада, наиме, Света Гора беше припојена царству Стефана Душана. Душан је знао какав углед ужива Св. Григорије у својој земљи па није чудо што је таквог мужа хтео да придобије за себе. Да би га придобио предочавао му је како се с непоштовањем односе његови према њему, чак му не дозвољавају да уђе у Солун и прими своју епископску катедру. А ја, говорио му је цар Душан, даћу ти и земљу и цркве и богатство. А човек Божји Григорије одговори цару, поред осталог и ово: Мене уопште не интересује власт, ни имања, ни порези, нити било какве драгоцене ствари. Све то за мене не представља ништа. Да ли би сунђер, који може да упије у себе само чашу воде, бачен на сред овог пред нама налазећег се Јегејског мора, био у стању да смести у себе све воде морских дубина? - Наравно да не би. Упио би у себе колико чашу воде, а таласа и воденог мноштва не би се ни дотакао. Тако и ја. Одавно сам навикао да о маломе живим и да се задовољим са најнужнијим. То је за мене најприроднија ствар. Зато, царе, кад би ме поставио на сва злата која постоје на земљи и под земљом, или да ме бациш у златну реку митског Пактила, и сам би ти видео, да се од свих тих пролазних блага и потреба, не би на мене ништа прилепило. Зато се остави твојих обећања и дарова...

Ово одлучно одбијање понуде не разгневи цара Душана, шта више он га још више поштоваше, жалећи што једно такво светило не може поставити на свећњак своје земље. Григорија су особито поштовали и часни монаси манастира Хиландара, скојима је он свакако долазио у додир као игуман оближње Есфигменске обитељи. То се јасно види и из тога што се на "Светогорском Томосу", у коме је светитељ изложио своје и целе Цркве учење о молитвеним тиховатељима и вечној божанској Светлости, налази и потпис игумана Хиландарске обитељи. Вероватно да неком од хиландарских монаха дугујемо и први превод на страни (србуљски) језик једног од дела Светог Григорија (у питању је његово чувено Слово о оваплоћењу Бога Логоса). Међутим свети Григорије ни у Светој Гори не нађе себи пређашњег спокојства и тишине: потребе Цркве убрзо га позваше опет у Цариград. Пошто се стање у Солуну не промени, одатле он би послан на острво Лемнос.^[36] Тамо он као архијереј сатвори многа знамења и чудеса, и неућутно проповедаше реч Божију. И остаде на Лемносу дотле док сами Солуњани не осетише потребу за њим, пошто се духовно насиротоваше и намучише под туђинским утицајем на њихове црквене и народне послове. Тада представници клира и највиших достојанственика Солунских отпутоваше на Лемнос, и вратише се отуда у Солун са својим пастиром веома свечано. Народ са неисказаном радошћу сретe свога архипастира. Црква Солунска, као надахнута с неба, сва ликоваше у светом одушевљењу: и уместо уобичајених захвалних песама, свештенство и народ певаху ускршње песме и ускршњи канон, потпуно се предајући

својим раздраганим осећањима и усхићеној радости. Тако свети Григорије најзад заузео свој архијерејски престо.

Након три дана после тога светитељ Божји, у присуству силнога света, обави литију и одслужи свету литургију, на којој Бог прослави новим чудом свога великог угодника. Горе споменути богобојажљиви свештеник имађаше сина болесног од падавице: када дође време причешћивања, свештеник паде к ногама свога архипастира и смерно га мољаше да он својим архијерејским рукама причести његово болесно дете. Потресен смиреношћу свештеника и патњама његовог сина, божанствени Григорије испуни његову молбу, и дете оздрави. Другом једном приликом, на празник Рођења Пресвете Богородице, свети Григорије служаше свету литургију у женском манастиру. У току свете литургије монахиња Илиодора, слепа на једно око, неприметно се примаче к светитељу и крајем одежде његове кришом дотаче своје слепо око, и оно тог тренутка прогледа.

И многа друга чудеса учини свети Григорије. Под његовом мудрошћу Црква Солунска наслађиваше се миром и тишином. Но светитеља Божјег очекиваху нови подвизи и тешке невоље. У то време следбеници Варлаама и Акиндина не престајашу смућивати Православну Цркву у Цариграду. Тада свети Григорије поново ступи у борбу са злим јеретицима, у заштиту Православља. Борбу вођаше он с њима и писмено, својим богомудрим књигама и усмено. Цар и патријарх, да би смирили силну узнемиреност, изазвану јеретицима у Цркви Христовој, нађоше за неопходно да сазову нови сабор у Цариграду ради умирења Цркве. Пре осталих они позваше на сабор светог Григорија. И он дође. Овај сабор (1351. год.) би веома велики, много већи од претходних, истим поводом сазваних. На њему су учествовали не само архијереји са патријархом и царом на челу, већ и сви царски рођаци и учени саветници, као и учени људи

Цркве. На њему је учествовало и мноштво монаха и пустињака, сав свој живот Божјој мудрости и њеном искању посветивших. Сабра се и огромно мноштво побожног народа, жељног да чује реч вере и мудрости; народа је било тако много да се није могао сместити у велики царски дворца са свом његовом околином. На сабору непријатељи истине, као и раније, бише посрамљени и понижени: и лични говори светог Григорија, и његова догматска дела, читана на сабору, запушише уста јеретицима. Праћен поштовањем цара и благословом патријарха и Цркве, свети Григорије с чашћу крену к својој пастви у Солун, но Јован Палеолог^[37] који у то време борављаше у Солуну спречи светитеља Божјег да уђе у Солун, (због неког уговора хоји је склопио са царом Душаном), те он би принуђен да се упути у Свету Гору. Но кроз три месеца светитељ би од истог Палеолога позван с чешћу на свој Солунски престо.

Годину дана после тога свети Григорије се тешко разболе, и боловаше дуго, те се сви бојаху за његов живот. Али Бог му продужи живот за нове подвиге. Међутим, он се не беше још сасвим опоравио од своје болести, а њему стиже од Јована Палеолога писмо, којим га он усрдно позиваше да дође у Цариград и прекине свађе и несугласице у царској породици, између њега и његовог таста, Јована Кантакузена. Не жалећи себе, свети Григорије крену у Цариград. Али на путу за Цариград он би ухваћен од агарјана (Ахименида) и одвезен у Азију као заробљеник и роб. И тамо светитељ проведе читаву годину у својству роба. Али не остајаше беспослен: продаван из града у град, он проповедаше Еванђеље Христово, утврђујући православне у вери, тешећи заробљене хришћане и крепећи их да са надом носе крст и чекају награду и венце после смрти, и свима објашњавајући тајанства мудрости Божје у спасењу људи. Са светом неустрашивошћу ступаше свети Григорије у спорове о вери са агарјанима[38] и отпалим од Цркве јудејствујућим јеретцима, увек делајући као истински апостол Христов. Противници светог Григорија дивљаху се његовој премудрости и благодати која излажаше из уста његових. А неки од њих, у немоћној злоби својој стављаху га на страшне муке, и можда би га као мученика убили, да га сами агарјани нису чували надајући се добити за њега велики откуп. И стварно, по истеку године откупише богомудрог Григорија од агарјана и вратише га Солунској цркви неки побожни трговци Срби из западних крајева (вероватно из околине Дубровника).

И тако, откупљен од христољубаца из ропства, свети Григорије као мученик бескрвног мучеништва радосно дође к пастви својој. Пун различних дарова Божјих, овај изабрани сасуд Христов, по угледу на великог апостола Павла, делаше тихошћу, кротошћу и смерношћу, али у исто време он и надаље неустрашиво иступаше против непријатеља Бога и вере православне, силно их изобличавајући и јеретике мачем речи Божје побеђујући. Благ и незлопамтив, он узвраћаше за зло добром, и усрдно се стараше да зло победи добром. Он никада не слушаше оне који говораху о клеветама непријатеља његових против њега. Беше он великодушан и трпељив у свима невољама и тешкоћама; глад и жеђ он увек сматраше за посласицу, сиромаштво за богатство, муку и напасти за радост, гоњење и ругање за част и славу; и као истинском ученику Христовом јарам Христов беше му благ и бреме лако. Због тога му се дивљаху не само хришћани већ и нехришћани. Њега очи свагда бољаху од молитвених суза које су му непрестано текле. Умртвивши све страсти и потчинивши тело духу, свети Григорије се целог живота свог добрим подвигом подвизаваше: и тако прогна из Цркве јеретике и од Христа одступнике, богонадахнутим речима и списима веру православну утврди, учењем својим премудрим догмате светих Отаца објасни, животом својим анђелским житија преподобних као царским печатом

запечатати, и као један од апостола Христово стадо тринаест година богомудро и богоугодно руководи.

У току последње године, по повратку из агарјанског ропства, свети Григорије учини не мало чудеса исцељујући болеснике. Тако, пријатеља свог јеромонаха Порфирија он молитвом двапут подиже са болесничке постеље. Пред своју блажену кончину он крсним знамењем и молитвом исцели петогодишње дете неке кројачице, које је страховито патило од крволиптења и било на самрти, и поврати му потпуно здравље.

Ускоро затим свети Григорије се разболе, али је и даље проповедао реч Божју све док не леже у постељу. Како је болест напредовала, он је све чешће говорио у беседама о смрти. Тако у беседи од 1. августа он говори о узроцима болести и страдања: демону и греху који су их увели у свет. Једне од недеља пред смрт, не беше више у стању да устане из кревета, тако да је беседио лежећи. Протумачивши дневно Еванђеље, светитељ је говорио присутнима о правој опасности која прети хришћанима. Та опасност није телесна смрт, него вечна пропаст и тела и душе. Осетивши блиску кончину, он присутнима предсказа и дан свога одласка у живот вечни. "Пријатељи моји, - говораше им он сутрадан по празнику светог Златоуста[39] -, данас ћу ја отићи од вас ка Господу. То знам, јер ми се у виђењу јављао божанствени Златоуст и с љубављу ме као пријатеља свог позивао к себи".

И стварно, тог истог дана, 14. новембра, свети Григорије отиде ка Господу у Његове вечне обитељи рајске. А када светитељ умиреше, они што беху око њега видеше да уста његова шапућу нешто, али од тога они једва разабраше ове речи: "К небесима! к небесима!" Са тим речима света душа његова се тихо и мирно одвоји од тела и одлете на небо.[40] А кад се блажена душа његова растаде са телом, лице његово заблиста, и сва се соба где он издахну озари светлошћу, чему сведок би сав град који се слегао к светитељевим моштима ради последњег целива. Тако благоволи Бог да овим чудом прослави верног угодника Свог, који је и за живота свог био светло обиталиште благодати и син божанствене светлости.[41]

Какво је место заузео у Цркви и пред Богом овај истински сасуд божанске светлости, сведочи дивно и чудно виђење кога се удостоји један монах Лавре Св. Атанасија у Светој Гори, у којој се светитељ дуго времена подвизавао. Монах о коме је реч био је од ретких молитвених тиховатеља; обично је ћутао повучен од свих у молитвену тишину. Он се даноноћно молио да му Бог открије каквог се места на небу удостојио Св. Григорије и у чијем друштву се налази. Док се тако молио, једне ноћи имаде виђење као да се налази у Цариграду у храму Божанске Мудрости, који он никад није видео пошто у Цариград није ишао. У храму виде сабор светих Отаца, међу којима беше Св. Атанасије Велики,

Василије Велики и Григорије Богослов, уз то Григорије Нисијски и Кирило Мудри, а са њима мноштво других богослова и светих. Сабрани Оци су живо о нечему расправљали, али монах и поред свег напора није био у стању да схвати о чему говоре. Кад дође време да се по обичају донесе одлука, тада монах чу како сви кажу као једним устима: ми не можемо потврдити учење и изгласати одлуку, ако не дође на сабор и не буде присутан на гласању и Григорије Солунски митрополит. Тада послаше једног послужитеља да одмах зове Григорија на сабор. Послужитељ оде, али се ускоро врати и рече: немогуће је да се њему сад било ко приближи, јер стоји поред самог царског Престола и насамо разговара са Царем. Они му заповедише да поново иде, да причека док се разговор заврши, па да га онда позове. Он тако и уради и јави Григорију у погодно време, да сабор не може да потврди одлуку коју је донео без његовог присуства. Сазнавши то он дође на сабор. Видевши га Оци како долази, сви устадоше и примивши га љубазно, посадише га међу тројицу врхунских Богослова равних по слави и части. Тако сабор у његовом присуству заврши свој рад и потврди своју одлуку, упоредивши своје речи са његовим, а све у славу саборне Цркве Христове. Сви присутни богослови су му се обраћали са благодарношћу и неописивом радошћу говорећи: све оно што су они у разним околностима и временима богословствовали, све је он то сабрао у једно сад у последња времена, божанском силом и благодаћу, и добро сјединио, и обрадио, и прославио њих кроз себе Духом Светим; тако је нове јереси славно победио и учинио да његове речи буду нека врста закључка и развоја њихових светих речи и мисли. Прославивши тако сви заједно Григорија, и сваки богослов појединачно, свети Оци на крају устадоше и тако се заврши сабор. Ту би и крај овог дивног виђења светогорског пустињака, којим Бог откри небеску славу овог проповедника и заједничара вечне божанске Светлости.

Оставивши стаду своје као богато наслеђе и велику ризницу-тело своје, (данас се налази у саборном храму Солунске митрополије њему посвећеном), које ангелском чистотом преславно заблиста при исходу душе, Свети Григорије обилно даје и до сада исцељења свима болеснима и слабима који одасвуд долазе с вером к светим моштима његовим,^[42] у славу Христа Бога нашег, коме са беспочетним Оцем Његовим и с пресветим, благим и животворним Духом приличи свака слава, част и поклоњење сада и увек и кроза све векове. Амин.

**СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ:
НЕКОЛИКО НЕБЕСКИХ МИСЛИ О ВЕЧНИМ ИСТИНАМА**

СВЕТИ Григорије живео и делао у четрнаестом столећу, а сав истога духа, истога живота, исте мудрости и богомудрости са светим Оцима што живеше пре њега. У своје расуђивању о вечним истинама еванђелским он је увек "са свима светима" (Еф. 3, 18): увек једнога духа с њима - Христовог духа, једнога ума с њима - Христовог ума (1 Кор. 2, 16), једнога живота с њима - Христовог живота. Сав са њима, он нам богонадахнуто преноси, и апостолски благовести, и светоотачки тумачи, и исповеднички одстојава, и мученички посведочава свете истине нашег спасења и обожења, нашег освећења и прослављења. Свете истине он проповеда и исповеда, објашњава и брани својим светим умом, светим језиком, светим животом, светим страдањем, светим речима. Када мисли - он Духом Светим мисли; када осећа, када говори, када твори - он све то Духом Светим чини. Зато је он са свима светим Апостолима и светим Оцима и светим Мученицима и светим Исповедницима наш бесмртни и непогрешиви вођа, наш вечни и неустрашиви војсковођа кроз све буре и олује земаљског живота нашег, кроз све пустиње и прашуме земаљских заблуда наших, тако за све православне од сада па до Страшнога суда.

Истина о човеку је главна мука којом се свети Григорије мучи. Он вели: Адам је створен од Бога безгрешним и младим; Адам се добровољно потчинио ђаволу, окренуо телесним насладама, потпао под духовну прљавштину и упао у противприродност. До нарушења заповести Адам је био заједничар божанствене светлости и сијања, као истински обучен у одећу славе, није био го, није осећао срамоту голоће. Грехом је лишио себе оне славе, којом га је Творац био украсио, а коју је потом Спаситељ показао на Тавору при Преображењу. Таворским чудом Господ је показао каква ће бити одећа славе, у коју ће се у будућем веку обући блиски Богу, и какво је било одело безгрешности, којега лишивши себе грехом, Адам је угледао себе да је го и постидео се.

На Тавору је био дат праобраз будуће славе васкрсења; а васкрсење Христово је показало ту славу у пуној мери, поновило пред Маријом Магдалином, која је дошла на гроб, таворско чудо. Пећина гроба Господњег била је препуна светлости васкрсења која се излила на Марију, која је стајала код Гроба. Оваплоћење Бога Логоса донело је нама људима неисказана блага, па и само Царство Небесно. Свети Григорије пише: Колико је до учовечења Бога Логоса небо било далеко од земље, толико је далеко било од нас Царство Небесно... Син Божји постао је човек, да би показао на какву нас висину Он узноси; да не бисмо уобразици како смо тобож сами себе ослободили робовања ђаволу; да би Он, као двострук природом, постао посредник, усклађујући својства обеју природа; да би раздрешо окове греха; да би показао љубав Бога према нама; да би показао у какав смо бездан зла ми упали, те је било потребно оваплоћење Бога; да би постао за нас пример унижења, које је свезано са телом и страдањима; да би постао лек против

гордости; да би показао да је Бог створио нашу природу добром; да би постао начелник новог живота, потврдио васкрсење и прекинуо безнадежност; да би, поставши Син Човечији и узевши удела у смрти, начинио људе синовима Божјим и учесницима божанског бесмрћа; да би показао да је људска природа, за разлику од свих створења, саздана по лику Божјем; да је она толико сродна с Богом, да се може сјединити с Њим у једној Ипостаси; да би почаствовао тело, и то смртно тело; да горди дуси не би смели сматрати себе и мислити о себи да су они драгоценији од човека, и да се могу обожити услед своје бестелесности и привидне бесмртности; да би сјединио раздвојене природом људе и Бога, сам Христос постаје посредник у обема природама.

Божанском благодаћу Својом Бог је ставио самога себе у човеково биће створивши га по Својој слици и прилици, и узвисио на земљи човека као самосвесно биће ... Човек је више него ангео саздан по слици Божијој ... Бог је украсио нашу природу као своје будуће обличје, у које се Он хтео обући... Људска природа је толико чиста, да може бити сједињена с Богом по Ипостаси и нераздељиво пребивати с Њим у вечности.

Живот душе јесте једињење душе са Богом, као што је живот тела једињење тела са душом. И као што преступањем заповести, одвојивши се од Бога, душа је умрвила себе, тако послушањем заповести, сјединивши се поново с Богом, она оживљује себе... Као што је одвајање душе од тела - смрт тела, тако је одвајање Бога од душе - смрт душе. Управо смрт душе и јесте смрт у правом смислу речи. Као што смрт душе јесте права смрт, тако и живот душе јесте прави живот... Ми смо пре телесне смрти умрли, подвргнувши се душевној смрти, тојест одвајању од Бога... Одвајање душе од Бога кроз грех јесте вечна смрт.

Наш живот треба да буде подражавање Христу, учи свети Григорије. Почетак нашег подражавања Христу јесте свето крштење, ознака Господњег погребенија и васкрсења; средина - врлински живот и владање по еванђелским заповестима; а крај - победа над страстима помоћу духовних подвига... Као што земља без обраде не доноси корисне плодове, тако и душа без духовних подвига не може стећи себи ништа богољубиво и спасоносно ... Срце и помисли ваља обрађивати. Време живота јесте време покајања; у садашњем животу слобода воље је свагда на снази, зато нема места очајању... Почетак покајања се састоји у самоукоравању, исповести и уздржавању од рђавих поступака... Бог је саздао човека слободним и одликовао га великим даром благоразумности, с тим да би човек, правилно користећи своју слободну вољу, тежио ка добру а не ка злу... Све телесне страсти ничим се другим не лече до умртвљавањем тела кроз разумно уздржавање у храни, уз сарадњу молитве која иде из смиреног срца.

Но телесне страсти су пореклом од духа; зачињу се у духу, расту у њему, па се преносе на тело. Зато ваља, учи свети Григорије, чистити ум од рђавих помисли и водити борбу са њима. Јер греси се корене у помислима. Преко помисли се води мислена борба у нама самима, далеко опаснија него борба уз учешће чула; она је свагда у току, и за извршење зла она се не нуждава ни материје, ни времена, ни места. Чулна борба која води ка греху, почиње од ствари, од онога што смо чули, видели, опипали, окусили, док се мислена борба у нама збива под непосредним утицајем духова зла, од њихових нападаја и подстицаја. Зато, ако ко и победи у тој чулној борби, то још не значи да ће остати непобедив и у мисленој борби. Међутим, који победи у унутрашњој борби, тај побеђује и спољног непријатеља... Уколико телесне страсти имају свој почетак у страсном уму, онда од њега и треба почињати њихово лечење. Јер ко жели да угаси пожар, неће га угасити ако буде пресецао пламен одозго, него ако уклони горећи материјал; тако и у односу на блудне страсти: ако се унутрашњи извор помисли не исуши молитвом и смиреношћу, него се борба сведе само на пост и умртвљавање тела, онда ће то бити безуспешна борба.

Сваки који је крштен, вели Свети Григорије, ако жели да задобије обећано вечно блаженство и спасење, стараће се да живи слободан од сваког греха.

Светог оца нашег Григорија Паламе:

**ВЕОМА СМЕРНОЈ МЕЂУ МОНАХИЊАМА КСЕНИЈИ
О СТРАСТИМА И ВРЛИНАМА И О ПЛОДОВИМА УМНОГ
ТИХОВАЊА[43]**

ОНИМА који желе да се потпуно предају молитвеној самоћи, не само што им је неугодно разговарање и општење са мноштвом људи него и са онима који живе на исти начин као и они. То бива зато што се тиме прекида стални и омиљени разговор с Богом, а сабраност ума, којом се одликује унутарњи и истински монах, разбија на два а понекад и на више делова. Зато кад су упитали неког од Отаца: зашто избегаваш људе? - одговорио је: "Стога што ми је немогуће да будем истовремено и са Богом и са људима" (ава Арсеније). Неки опет други Отац, говорећи о овоме из личног искуства, каже да не само општење, него и сами сусрет са човеком у стању је да поремети чврстину умног мира и спокојства оних који молитвено тихују (ава Исак Сирјанин).

Ако се ствар још брижљивије испита, то и само сећање на приближавање, ишчекивање нечијег доласка и на сусрет са њим, довољно је да узнемири умни део душе. Шта више, и онај који се бави

писањем, оптерећује ум свој бригама. Ако се деси да онај који се бави писањем спада у духовно напредније и у оне који су због душевног здравља задобили љубав Божју, такав иако пише, љубав Божја ипак дејствује у њему, премда не непосредно и чисто. Ако ли је онај који пише један од оних који су подложни многим душевним страстима и болестима, а ја сам управо један од таквих, и који би требали да непрестано вапију Богу: Излечи ме, сагреших Ти! - онда је неразумно да се такви предају писању пре него што се исцеле, да напуштају молитву и да се добровољно баве било чим другим. Поред тога, такав долази преко својих списа у додир и са одсутним људима; његови списи, који остају и после његове смрти, падају у разна времена у руке многих људи, доспевајући чак и тамо где он не би желео.

Управо је то био разлог да многи оци Тиховатељи нису хтели ништа да пишу, иако су били способни да напишу веома важне и корисне ствари. Ја, међутим, који по свему заостајем у тачности и строгости иза Отаца, имао сам обичај да пишем, истина по нужди. Но сада ме онерасположише према писању они који са завидљивим оком гледају на неке од мојих списа, тражећи у њима повода да их злоупотребе.^[44] Они се закаче, по великом Дионисију, за слова, и неразумљиве знаке, за непознате слокове и речи, за које њихова памет није дорасла. А заиста је неразумно и ниско и несвојствено онима који стварно желе да схвате божанске истине, заустављати се на речима, а на смисао и циљ реченога не обраћати пажњу.

Знам да сам заслужио њихове клевете, али не због тога што нисам писао сагласно Светим Оцима - то се, благодаћу Христовом, да закључити из онога што сам написао, него због тога што сам писао о ономе чега нисам био достојан, покушаваши можда као неки други Уза да слабом речју подржим колесницу истине (уп. 2 Сам. 6, 6-7). Но ипак, не изли се на мене гнев Божји, него само умерена казна, те не би дозвољено да ме противници савладају. Наравно, и то се догодило због моје недостојности. Јер нисам био достојан, а разуме се ни способан, да пострадам за истину и тако да са радошћу постанем заједничар страдања светих.

Јер шта? - Зар чак и Златоусти Отац, који док се још у телу налазио би прибројан Цркви првородних на небесима и који је боље него било ко други писао тачно, јасно и умилно о побожности, зар и њега тако великог не избацише као оригенисту из Цркве, и зар не би осуђен на прогонство? А Петар, челник врховног збора ученика Господњих, каже да су ондашње незналице извртале још тада оно што је тешко разумљиво у посланицама Великог Павла, "на своју сопствену пропаст" (2 Петр. 3, 6). Ја опет због незнатне тешкоће од стране оних који су ме напали, иако су саборски били осуђени, имао сам намеру да убудуће потпуно прекинем са писањем. Али ево сада ти, света Старице, поче да ме молиш,

служећи се молбеним писмима и порукама, да ти опет пошаљем поучне речи, иако се ти особито не нуждаваш у поукама. Јер заједно са старошћу по годинама поседујеш, благодаћу Христовом, и зрели ум, закон светих заповести прочитала си дугогодишњом праксом и искуством, разделивши Дане свога живота на послушање и молитвено тиховање. Украсивши њима сасуд своје душе, припремила си га да прими у себе и задржи божанске особине. Ади таква је душа кад се једном силно распали жеђу за духовном науком: постаје незаситива. Зато мудрост и каже за њу: "Они који ме једу опет ће огладнети" (Прем. Сирах. 24, 21). А Господ који ту жеђ усађује у душу, каже за Марију која је овај "добри део" изабрала, "да се неће одузети од ње" (Лк. 10, 42).

Теби су ове поуке вероватно потребне и ради кћери великога Цара, које су ти поверене на васпитање; особито поуке о расуђивању, на основу којег ти још од рођења чезнеш да се венчаш са Даваоцем нетрулежности. Као што је Он примио ради нас истинско наше тело, тако ево и ти, угледајући се на Њега, обукла си на себе лик почетника и оних којима су поуке потребне. Зато и ја, иако нисам много богат што се тиче знања, особито знања ове врсте, али ради послушања и ради извршења заповести да "дајемо ономе који тражи" (Мт. 5, 42), одаћу по част љубави у Христу на основу онога што имам, показујући бар добру намеру.

Знај дакле, о света Старице, боље речено нека преко тебе науче дјеве које су изабрале да живе по Богу, да постоји и смрт душе, по природи бесмртне. То каже и љубљени ученик Христов Јован Богослов: "Има грех који води у смрт ... а има грех који не води у смрт" (1 Јов. 5, 16-17), мислећи овде свакако на смрт душе. Исто тако каже и велики Павле: "Светска туга доноси смрт" (2 Кор. 7, 10), наравно смрт душе. И опет: "Устани ти који спаваш и васкрсни из мртвих, и обасјаће те Христос" (Еф. 5, 14). Из којих мртвих заповеда да се устане? - Без сумње, из помрлих у телесним жељама, које ратују против душе. Зато је Господ и назвао мртвацима оне који живе у овом сујетном свету. Јер кад Му је затражио један од Његових ученика да оде да сахрани свога оца, није му дозволио већ му је заповедио да иде за Њим, а да "остави мртваце да сахрањују своје мртве" (Лк. 9, 60-61). Овде Господ назива мртвацима и оне који су (телесно) били још живи, али су духовно били мртви. Јер као што је одвајање душе од тела - смрт за тело, исто тако и одвајање Бога од душе - смрт је за душу. А то и јесте права смрт: смрт духовна.

На ту смрт је указао Бог и кроз заповест у Рају, када је рекао Адаму: "У који дан окусиш са забрањеног дрвета, смрћу ћеш умрети" (Пост. 3, 17). Ауша Адамова је онда умртвљена, кад се преступом одвојила од Бога. Он је телесно живео и после тога деветсто тридесет година. Међутим, смрт која се увукла у душу због преступа, не само што је душу оштетила и навукла на човека проклетство, него је и само тело,

учинivши га многострадалним и многострасним и трулежним, предала на крају смрти. Јер земаљски Адам је тек после умртвљења унутрашњег човека преступом, чуо: "Земља да је проклета у делима твојим. Трње и коров ће ти рађати и у зноју лица својега јешћеш хлеб свој, докле се не вратиш у земљу од које си узет; јер си прах и у прах ћеш се вратити" (Пост. 3, 17-19).

Иако ће за време оног поновног будућег рођења, кад васкрсну праведници, устати и тела безаконика и грешника, то ће бити да би се предала другој смрти, оном вечном мучењу, неуспављивом огњу, шкргуту зуба, крајњој и опипљивој тами, мрачном и огњеном неугасивом паклу, о коме говори пророк: "Биће сажежени безаконици и грешници заједно, и никога неће бити да угаси" (Ис. 1, 31). То и јесте "друга смрт", сагласно учењу Јовановом у Откровењу (Откр. 20, 14). Послушај шта каже и велики Павле: "Ако по телу живите, умрећете; ако ли духом дела телесна умртвљујете, живећете" (Рим. 8, 13). Овде Апостол говори о животу и смрти будућега века. Под животом подразумева уживање вечног царства, а под смрћу овековечење онога мучења.

То значи да гажење Божје заповести постаје узрок двоструке смрти, и духовне и телесне: било да се ради о смрти у овом животу, или о оној у бесконачном мучењу. Права пак смрт састоји се у одвајању душе од божанске благодати и у њеном присаједињењу греху. То је смрт од које беже и од које се страше сви они који имало памети имају. За оне који имају разума, она је језивија и од паклених мука. Зато и ми бежимо од ње, колико год нам то силе дозвољавају. Све одбацимо, све оставимо, свега се одрецимо: и веза и послова и жеља; тј. свега онога што нас разара и одваја од Бога и од чега се таква смрт састоји. Онај који се од те смрти чува и боји, за њега телесна смрт није страшна, јер у њему обитава истински живот, који управо кроз смрт постаје неодузимљив. Јер као што је смрт душе, права и главна смрт, тако је и њен живот - прави живот. Живот пак душе је њено сједињење с Богом, као што је и живот тела његово јединство с душом. И као што се кроз гажење заповести умртвљује душа која се одвојила од Бога, тако она поново сједињена с Богом кроз послушање заповести, оживљује. Зато и каже Господ у Јеванђељу: "Речи које ја говорим, дух су и живот су" (Јн. 6, 63). Сазнавши то из сопственог искуства, апостол Петар Му је говорио: "Речи живота вечнога имаш" (Јн. 6, 68). Но оне су "речи вечнога живота" само за оне који су послушни; непослушнима ова заповест живота бива на смрт (ср. Рим. 7, 10). Тако и апостоли, који су били миомир Христов, једнима су били "мирис смртни за смрт, а другима мирис животни за живот" (2 Кор. 2, 16).

С друге стране, тај живот не припада само души него и телу. Јер он и тело обесмрћује васкрсењем, избављајући га не само смртности, него

уз то и бесконачне смрти, тј. оног будућег мучења. Он и телу дарује вечни живот у Христу, у коме нема бола ни туге, и који је заиста бесмртан. И као што је иза духовне смрти, тј. за преступом и грехом, дошла телесна смрт и распадање у земљи и претварање у прах, а за телесном смрћу опет - осуда душе у аду, исто тако ће и после васкрсења душе, које значи повратак Богу кроз послушање божанским заповестима, доћи до васкрсења тела, кад се оно поново сједини с душом. Овом пак васкрсењу ће следити истинска нетрулежност и вечно заједничко живљење с Богом свих оних који се тога удостоје: оних који постану на место телесних - духовни, и који буду живели као ангели Божији на небу. Ево шта о томе каже Апостол: "Бићемо узети у облацима на сусрет Господу на небо, и тако ћемо свагда с Господом бити" (1 Сол. 4, 17).

Као што је Син Божији, поставши човек из човекољубља, умро телесно, при чему Му се душа одвојила од тела, али не и божанство, па је Он стога, васкрснувши Своје тело, вазнео га на небо у слави, тако се дешава и са онима који овде на земљи живе по Богу. Разлучујући се са телом, али се од Бога не одвајајући, они ће у моменту васкрсења вазнети и тело к Богу, и ући са неисказаном радошћу онде где је већ ушао наш претеча Исус (ср. Јевр. 6, 20), и тако постати заједничари Христове славе која ће се открити. То значи да ће они постати не само заједничари васкрсења Господњег, него и Његовог вазнесења, и свега богоподобног живота Његовог. То се, међутим, не односи и на оне који су овде живели телесно и које је смртни час затекао ван икакве заједнице с Богом. Јер иако ће еви да васкрсну, ипак ће по речима Апостола, сваки васкрснути "у своме чину" (1 Кор. 15, 25). Онај који је овде умртно духовом телесна дела, живеће онде са Христом божанским и уистину вечним животом; онај који је овде на земљи убио дух телесним жељама и страстима, биће, авај, у оном животу осуђен заједно са творцем и узрочником зла (ђаволом), и предан неподношљивом и вечном мучењу. То и јесте "друга" и последња смрт.

Где се зачала истинска смрт, која је створила и проузроковала привремену и вечну смрт душе и тела? Зар се то није десило у земљи живота? Зато је човек, чим се то десило, био осуђен, авај, на прогонство из Раја Божјег, као онај који је стекао смртоносни и за божански Рај неприкладни живот. Исто то ће се десити и са истинским животом, који је узрочник бесмртног и правог живота душе и тела. Он ће имати свој почетак у овом месту смрти. Стога онај који не хита да га овде усели у душу, нека не обмањује себе празним надама да ће га онамо примити. И нека се не нада да ће се на судњем часу удостојити Божјег човекољубља. Јер тада ће бити час награде и казне, а не сажалења и човекољубља. Време откривења строгости и гњева и праведног суда Божјег, час у који ће се показати силна и моћна рука, управљена на мучење непослушних. Тешко ономе који падне у руке Бога живог! Тешко ономе који онде

искуси гнев Божји, који није искусио још овде, кроз страх Божји, силину гнева Његовог, и који није стекао унапред, преко добрих дела, залог и заруке Његове човекољубивости. Јер то у ствари и јесте смисао садашњег живота; управо зато нам је Бог и доделио овај живот, дајући нам могућност покајања. Кад не би било тако, онда би човек оног момента кад је погрешио, био лишен живота. Иначе, какву корист би имао од њега? - Зато је уопште неумесно да се људи предају очајању, иако га лукави подмеће на разноврсне начине, и то не само онима који живе немарно и лакомислено, него понекад и подвижницима.

Пошто је, дакле, време овога живота време покајања, то већ сама чињеница да је грешник који жели да се врати Богу још жив, јесте сведочанство да га Бог прима. Јер овдашњем нашем животу увек је саприсутна слобода воље. А слобода воље има као основу могућност примања или одбацивања горе указаног пута живота и смрти. Човек може да изабере оно што хоће. Где је ту онда место за очајање, ако је свагда и свима могуће, наравно ако то зажеле, да задобију вечни живот? Видиш ли ко лико је Божје човекољубље! Бог нас не кажњава у почетку због наше непослушности праведном казном, него нам по Својој дуготрпељивости оставља време за повратак. У том времену дуготрпељивости Он нам даје власт да Му се усиновимо, ако будемо хтели. Шта, зар само могућност усиновљења? И више од тога: даје нам моћ да се сјединимо с Њим, да постанемо са Њим један дух. Чак и онда кад у овом времену дуготрпељивости *ми*пођемо супротним путем, и више заволимо смрт него ли истински живот, Он нам ни тада не одузима даровану власт. И не само што је не одузима, него нас изнова призива: обилази тражећи нас и враћајући на дела живота, од јутра до самог вечера нашег битисања, сходно оној причи о винограду (ср. Мат. 20, 1-10).

Али, ко је тај који нас зове и обећава плату? - То је Отац нашег Господа Исуса Христа и Бог сваке утехе. Шта је виноград у који нас призива на рад? То је Син Божји, који је рекао: "Ја сам чокот" (Јн. 15, 1). Јер нико не може доћи Христу, као што је Он сам рекао у Еванђељима, ако га Отац не привуче. А шта су лозе? То смо ми. Послушај опет шта Он сам каже: "Ви сте лозе а Отац мој је виноградар" (Јн. 15, 1. 5; 6, 44). Дакле, Отац који нас кроз Сина измирује са самим Собом, предвиђајући наша прегрешења, призива нас, али не као оне који чине рђава дела, него као незапослене. Истина, и нерад је грех, јер ћемо и за свако празно слово дати одговор (Мат. 12, 36). И као што рекох, превиђајући грехе које је сваки од нас учинио, Бог нас сваки пут изнова призива. Зашто нас зове? - Да обрађујемо виноград. То значи, да се старамо о лозама, тј. о себи самима. А после тога, - о непојмљивог Божјег човекољубља! - обећава нам чак и плату и даје нам је, нама који радимо за саме себе. Дођите, каже Он, примите живот вечни који вам нудим пребогато!

Наградићу и замор од пута, и саму жељу да га добијете од Мене, као да сам вам лично дужан. Ко је тај који не дугује откуп Искупитељу од смрти? Ко не благодари Даваоцу живота? Међутим, Он чак обећава унапред и плату, и то плату неописиву! Јер, каже Он, "Ја дођох да имају живот, у изобиљу" (Јн. 10, 10). Шта то значи "изобиље"? - Значи да Господ не само што се налази и живи са нама, него нас чини и браћом Својом и санаследницима. Изгледа да је управо то "изобиље" она плата што је давана онима који су похитали животворном Чокоту, који су били лозе Његове, и који се старају о себи и себе обрађују.

Шта такви раде? - Најпре подрезују све што је сувишно и непотребно и што спречава сазревање плодова достојних божанске житнице. Шта ту спада? Богатство, уживање, сујета, слава, све што је пропадљиво и пролазно, свака прљава и лукава страст душе и тела, сва уображена и горда збрканост ума, свако чувење, призор и свака реч која је у стању да души нанесе штету. Јер ако човек са великом пажљивошћу и трудом не подрезује и не чисти, све оно што ниче и расте у његовом срцу, никад неће уродити плодом вечнога живота.

Ову чистоћу о којој је реч могу задобити и они који су у браку, али са великим напором и трудом. Зато сви они који су се од младости удостојили милости Божје, који су продорнијим оком ума осетили и видели вечни живот и постали заљубљени у његова добра, избегавају брак на дозвољен начин, пошто по речима Господњим и у васкрсењу: "нити се жене нити удају, него су као ангели Божји" (Мат. 22, 30). Онај, дакле, који жели да буде као ангел Божји, тај се још овде на земљи, по угледу на синове васкрсења, с правом уздиже изнад телесног општења. Уосталом, у самом почетку жена је била повод за изговор за грех. Према томе они који не желе да са своје стране дају ђаволу било какав повод, нека одустану од брака. Ако се узме у обзир и непокорност нашег тела и тешкоћа око његовог усмеравања на врлину, боље речено то што га носимо као по природи бунтовно, зашто онда да пристанемо да увећамо препреке за врлински живот, везујући се за многа и разна тела? Како може стећи слободу, којој се обећала да стреми, она која је везана природним везама за мужа и за децу и за сроднике по крви? Како може да безбрижно служи Господу она која је примила на себе бригу о толико њих (ср. 1 Кор. 7, 32-34)? Како да стекне спокојство она која општи са толиким мноштвом људи?

Зато свака права девственица, уподобљена Девственику и од Дјеве рођеноме Младожењи душа, које су у девствености богоугодно живеле, не само што избегава телесни брак, него и уопште свако светско друштво, одричући се свих сродника, да би могла смело да каже Христу заједно са Петром: "Ми све остависмо и пођосмо за Тобом" (Лк. 18, 28). Шта има у томе чудно да, као што земаљска невеста остави оца свога и матер због смртног женика, и прилепи му се по Писму, то исто учини и

ова, и напусти их ради небесног Женика и ложнице? Зар је дозвољено да имају сродство на земљи они чије је живљење на небесима? Како она која није чедо тела, него духа, може имати телесног оца или мајку или крвне сроднике? Како она која се отуђила од свога сопственога тела и која га, колико је то могуће, стално избегава, као она која се одрекла телесног живота, сме да има било какав однос са туђим телима? Ако, по пословици, слично воли себи слично и приљубљује се уз све оно што му личи, онда ће и дјева постати слична са онима које воли и поново пасти у ропство болесне љубави према свету. А "љубав према свету", по речима чертогоукраситеља духовне ложнице Павла, "непријатељство је према Богу" (Рим. 8, 6). И тако, не само што се она налази у опасности да се раздвоји са небеским Жеником, него и да постане Његов непријатељ.

Но нека те не чуди и нека ти не смета то што Свето Писмо не осуђује оне који се у браку брину о светскоме, док онима који су обећали Господу девственост - забрањује да се чак и дотичу било чега световнога, и уопште им не допушта да проводе живот у удобностима. Истина, Апостол Павле се обраћа и онима који су у браку: "Време је кратко, тако да одсад и они који имају жену буду као они који немају, и који се служе овим светом, као да се не служе" (1 Кор. 1, 29-31). Ја лично сматрам да је ово теже од подвига девствености. Искуство сведочи да је и пост лакши него уздржавање од уживања и јела. Рећи ћу праведно и истинито: Ономе који се не интересује за своје спасење, немам шта да кажем, онај пак који се брине о својем спасењу, тај нека зна: живот у девствености (монашки живот) много је кориснији и лакши од брачног живота.

Него оставимо сад ово, дјево и невесто Христова, лозо Чокота живота, па се вратимо ономе о чему је напред било речи. Господ каже: "Ја сам чокот, а ви лозе, Отац мој је виноградар. Сваку лозу која у мени плод доноси, чисти је, да би још више родила" (Јн. 15, 1). Ово нека ти је пример бриге о теби, која је плод твоје девствености и Христове љубави према теби. И још више се радуј, и узврати Му својом послушношћу. Једно је чињеница: кад се злато помеша са бакром, онда се оно назива лажним златом, а кад се бакар позлати онда он изгледа много сјајнији него што је и лепши. Тако бива и са тобом, о дјево! Кад удате чезну за тобом и твојим начином живота, то је за њих слава и украс. Када, међутим, ти почнеш да чезнеш за оним што је њихово, обешчашћујеш се и срамотиш, јер те жеља враћа поново у свет. Враћа те, с једне стране, тиме што имаш везе са онима који су у свету и живиш са њима, иако си умрла за свет; с друге стране, тиме што стичеш оно што и они желе себи и својим рођацима: изобиље материјалних добара, богатство, почасти, славу и у свему томе уживање. То ће бити разлог да изгубиш љубав и погазиш вољу свога Женика. А све ТО Он изобличава у Еванђељима, говорећи: "Тешко онима који се богате! Тешко онима који се смеју!

Тешко ситима! Тешко вама кад сви људи говоре добро о вама" (Лк. 6, 26). Како и зашто их изобличава? Зар не као духовне мртваце? А какво сродство може да постоји између невесте живота и мртваца? Каква веза и односи са онима који ходе путевима пропасти? Широка је и простран пут којим они ходе. И ако се не зауставе, да би узели и стекли мало од злата твојих врлина, отићи ће у сигурну пропаст. Што се тебе тиче, ти улазиш у живот уским вратима и тегобним путем. Онај који улази кроз уска врата и ходи уским путем, не може проћи ако је натоварен бременим славе, ако је размажен уживањем и оптерећен теретом новца и имања.

Кад чујеш да је онај пут широка, немој случајно да помислиш да је и без невоља. Препун је жалости и несреће. Назива се широка и пространа, јер је много оних који њим ходе, и то сваки натоварен бременима пролазне овосветске таштине. А твој пут, девственица, уистину је узак: двојица се не могу на њему размимоићи. Многе од оних које су биле опхрване светским бригама, када су остале без мужева, заволеле су твоје небеско живљење и кренуле твојим путем, одрекавши се света, да би постале заједничари и твојих венаца. Апостол Павле заповеда да такве треба поштовати, као оне које пребивају у молитвама и молењима, са надом у Бога (ср. 1 Тим. 5, 3). Иако врлински живот има тешкоћа, ипак, то су тешкоће које доносе утеху и награду, дарују Царство небеско и завршавају опасањем. А радости и жалости живота који му је супротан, - смртоносне су. Јер речено је: "Жалост за светом, рађа смрт, а жалост по Богу покајање, на спасење" (2. Кор. 7, 10).

Са тога разлога Господ назива блаженим оно што је супротно светским добрима, говорећи: **"Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство небеско"**. Зашто речима: "блажени сиромашни", додаје - "духом"? Да би тиме показао да Он прима и сматра за блаженство - смерност душе. Зашто није рекао: блажени сиромашнога духа - и тако би се показала смерност духа, него каже - "сиромашни духом"? Тиме хоће да нас научи да је и телесно сиромаштво достојно блаженства, да се и њим задобија Царство небеско, али само онда када се чини ради духовног смирења, кад је са овим сједињено и кад му је оно почетак и повод. Назвавши блаженим "сиромашне духом", Господ је на чудесан начин показао, шта је корен и разлог видљивог сиромаштва светих. Шта? - Њихов дух.

Тај и такав дух, усвојивши благодат еванђелске проповеди, постаје сам по себи извор сиромаштва, извор који наводњава сво лице земље, тј. нашег спољашњег човека, претварајући га у рај врлина. То је сиромаштво које Бог назива блажеим. Давши Господ, по пророку, "сажету реч" целој земљи (Ис. 10, 22), обухватио је њоме разлог добровољног и многоврсног сиромаштва, показао шта је његов узрок и назвао га блаженим, као и то да много шта из њега настаје. О свему томе

Он даје укратко поуку. Јер може да се деси да неко буде сиромашан и уздржљив, и то добровољно, али ради људске славе. Наравно да такав не спада у сиромашне духом. То са разлога што се лицемерство рађа из гордости, а она је опет супротна духу сиромаштва. Онај пак који има скрушен, смиран и смирен дух, немогуће је а да се не радује и спољашњем сиромаштву и скромности. Такав себе сматра недостојним славе, богатства и удобности. Управо таквог "сиромаха" Бог назива блаженим: онога који сматра себе недостојним тих добара. То и јесте прави сиромах - онај који не присваја себи то име на основу половичности. Зато и божански Лука каже: "Блажени сиромашни" (Лк. 6, 20), без онога "духом". А то су они који слушају, следују и целосно се уподобљују Сину Божјем, који каже: "Научите се од мене, јер сам смиран и смирен срцем, и наћи ћете покој душама вашим" (Мт. 11, 29). Њихово је Царство небеско управо стога што су они сунаследници Христови.

Човекова душа је тројична и састоји се из три дела: разума, воље и осећања. Пошто је све то у њој оболело, сасвим је ириродно што Христос, хотећи да је излечи, почиње са терапијом од последњег, тј. од осећања (жеље, пожуде). Јер основа за гневљивост (злу вољу) и њен извор, у ствари је незадовољена жеља; а њихово болесно стање, разара и расејава ум. Зато је немогуће да оздрави човекова воља, ако се претходно не излечи жеља и осећање, као што нема оздрављења ни разумном делу душе, пре него што ово двоје буде исцељено.

Ако се удубимо у ствар, наћи ћемо да је први пород зле жеље, жеђ за поседовањем. Нагон и жеље за одржавањем живота, нису за осуду, јер су нам урођене, постоје у нама од самог рођења. **Среброљубље** се, међутим, појављује нешто касније, већ у детињем узрасту. То показује да оно нема свој почетак у природи, него у слободној вољи. Њега Апостол Павле с правом назива кореном сваког зла (1 Тим. 6, 10). Нека од зала среброљубље рађа из себе самога, као например, тврдичлук, отимачине, пљачке, крађе; једном речју, сваку врсту похлепе и лакомства, које исти Апостол назива "другим идолслужењем" (Кол. 3, 5). Друга зла не изничу непосредно из среброљубља, али им оно скоро свима даје храну и услове за настанак.

Све ово што се рађа из земљољубља, спада у страсти душе у којој се није разбуктао огањ за творење врлине. Једно је чињеница: лакше се ослободити ових страсти које настају по слободној вољи, него оних које имају свој зачетак у самој природи. Страсти које се рађају из среброљубља тек онда постају непобедиве кад се изгуби вера у промисао Божји. Јер онај који нема вере, узда се у новац. Такав и кад чује речи Господње, да је "лакше камили проћи кроз иглене уши, него богатом ући у Царство небеско" (Мт. 19, 24), не рачунајући Царство ни у шта, без обзира што се ради о Царству небеском и вечном, и даље чезне за богатством, земаљским и пролазним. Који жуде за таквим богатством

могу и да га не стекну, али им сама та жеља наноси огромну штету, јер, по речима Апостола, они који жуде за богаћењем, падају у искушења и ђаволске замке (1 Тим. 6, 9). Ако га наследе, и онда им изгледа мало и ништавно, тако да они које ни искуство није могло да опамети, и даље чезну за њим као да га уопште немају. Јер се ова бедна заљубљеност и похлепа не рађа из немаштине. Пре ће бити обрнуто: немаштина се рађа из те лаконости и жудње, а она из безумља. Зато с правом Господ назива безумником онога који је порушио старе житнице и саградио веће (ср. Лк. 12, 18). Како да није безумник онај, који ради онога што му не може ништа помоћи, јер "нико не живи онијем што је сувише богат" (Лк. 12, 15), - жртвује оно што му је једино на потребу?! На место да буде мудар трговац и да, колико је то могуће, смањује своје потребе, а умножава право богатство, правом трговином или сетвом, које доносе велику зараду и изобилје плодова! Таква врста сетве, стоструко умножава посејано семе, чак и пре него што дође час жетве. Тиме као да се унапред указује на будуће изобилје и зараду, за време неисказане и непојмљиве жетве. И што је од свега чудније, уколико је сејач сиромашнији, утолико су плодови изобилнији.

Према томе, наклоност богаћењу не може се оправдати ни тобожњом жељом за чињењем добра људима. Среброљупци уопште не верују Ономе који је обећао да ће све остало додати онима, који најпре буду искали Царства Божјега (Мт. 6, 33); зато се боје сиромаштва, и њега увек наводе као изговор, па чак и онда кад се свим обогате, стално прикривајући болесну и пагубну пожуду за богаћењем. Вечито тако сабирајући, они товаре на себе бескорисно бремене, боље речено, закопавају се још за живота у чудни гроб. Јер док мртве просто у земљу закопавају, дотле се ум живог среброљупца закопава у злато, које је такође земља. А гроб такве врсте, још је смрдљивији од онога правога, бар за оне који имају здрава чула. И утолико јаче смрди, уколико такав човек више трпа те земље на себе. Јер гадна рак рана разара организам тако закопаних бедника, и њен смрад стиже до небеса, до ангела Божјих и до Бога. Тако они постају достојни презрења, и људи од којих Бог окреће лице Своје, јер се, како каже пророк Давид, "од безумља усмрдеше" (Пс. 37, 6).

Од ове смрдљиве и убиствене страсти људи се могу ослободити само добровољним сиромаштвом и немаштином, ослобођеном човекоугађања. А то значи сиромаштвом у духу, које Господ назива блаженим. Иначе монах, који од ове страсти болује, никад не може испунити завет послушања. Ако уз то буде и упоран у среброљубљу, постоји велика бојазан, да ће га снаћи тешке телесне болести и невоље. Довољан пример за то су Гиези у Старом, а Јуда у Новом Завету. Овоме првome се сво тело огубало, за сведочанство неизлечивости његове душе (2 Цар. 5, 27), а други, пошто се обесио на Крвној њиви, "пуче по среди,

и изасу се сва утроба његова" (Д. Ап. 1, 18). Ако одрицање претходи послушању, како се може задобити оно што следи пре онога што му претходи? Ако је одрицање од света почетак и темељ монашког живота, како може напредовати у другим врлинама и подвизима онај који се није најпре новца одрекао? Шта дакле? - Зар може онај који се још ни послушању није научио, да ти> хује сам у келији, да живи усамљено и да се бави молитвом? - Али Господ каже: "Где је благо ваше онде је и ум ваш" (Мт. 6, 21). Како може онда онај који на земљи сабира, да умно гледа на Онога који седи "с десне стране величанства на висинама" (Јевр. 1, 3)? Како да наследи Царство онај коме страст не допушта ни да помисли чисто на њега? Зато, заиста су "блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство небеско".

Је ли ти сад јасно, колико страсти је Господ само једним блаженством у корену сасекао? Али не ради се само о страсти земљољубља, коју смо назвали првим породом зле и лукаве жеље. Постоји и друга страст, коју још више треба избегавати, и трећа, по злу ништа мања. Која је та друга страст? То је сујетно славољубље. Заједно са узрастом, још док смо млади, сусрећемо се са овом страшћу, која се јавља пре појаве страсти телољубља, као нека врста зле припреме за њу. Под славољубљем подразумевамо овде поклањање пажње украшавању тела и раскошности одела. Ову страст Оци називају и световном сујетношћу. Друга врста сујете, која води са собом охолост и лицемерје, напада оне који поседују врлину. Преко њих непријатељ покушава да им покраде и уништи духовно богатство.

Све ове страсти се могу потпуно излечити свесним осећањем и чежњом за вишим достојанством, спојеним са осећањем чезнутљиве душе да је она тога достојанства и части недостојна. За то је потребно и стрпљиво подношење понижења од стране људи и сматрање да смо их заслужили. Поред тога и претпостављање својој слави славе Божје, по речима Псалмопевца: "Не нама, Господе, не нама, него имену Својему дај славу" (Пс. 115, 1). Ако човек примети да је нешто добро урадио, тај успех треба да припише Богу, и Њему а не себи да ода благодарну хвалу. Тако ће врлина коју је примио на дар бити за њега извор радости а не гордости, пошто сам по себи човек ништа нема. Тако ће стећи смирење, имајући очи ума даноноћно окренуте ка Богу, као што су "очи слушкиње" усмерене, по речима Псалмопевца, "на руке госпође њене" (Пс. 122, 2), а све то у страху да не би, одвојен од Јединог који даје добро и одржава у њему, потонуо у пропаст зла. А то управо сналази онога који служи гордости и сујети.

Лечењу ових страсти у многеме помаже и усамљено живљење, било у осами било у својој ћелији. Наравно, уколико се тај избор усамљеништва заснива на осећању сопствене немоћи, и признању своје недостојности за општење са људима. Све ово опет шта је друго, него

"сиромаштво духом", које Господ назива "блаженим"? - Ако човек има још у виду и срам који неминовно прати ову страст таште сујете, бежаће од ње што год више може. Јер онај који жуди за људском славом, бива срамоћен од истих средстава која употребљава за њено постизање. Старајући се о лепоти и гордећи се славом својих предака и шаренилом свога руха, човек показује тиме да још увек има детињу памет. Јер шта је све то скупа, ако не прах и пепео! А има ли ишта бедније од праха?

Отуда онај коме рухо не служи само за покривање и заштиту тела, него и за разнеженост и украшавање, не само што тиме открива онима који га виде, да му је душа бесплодна, него пројављује и блудну бестидност. Зато треба изнад свега имати на уму речи Христове: "Који меке хаљине носе по царскијем су дворовима" (Мт. 11, 8), и апостолске речи: "а наше живљење је на небесима" (Фил. 3, 20). Да се не деси да због лудости у облачењу, будемо збачени с неба у шаторе кнеза таме овога света и века.

Исто то сналази и оне који упражњавају врлину ради људске славе. Они који су задобили да им је живљење на небесима (Фил. 3, 20), настањују, авај, "славу своју у прах" (Пс. 7, 6), навлачећи на себе Давидово проклетство. Молитва таквих се не диже небу, и сваки њихов труд доле пада, зато што су они остали без крила Божје љубави, која диже небу наша дела на земљи учињена. Такви се и злопате и опет без награде остају. Шта, зар им је једина награда узалудан труд? - Не, и још нешто зарађују: срамоту, несабраност и лутање помисли, поробљеност ума и немир у души. Зато се и каже у Псалмима: "Разасу Господ кости човекоугодника. Посрамише се, јер их Бог поништи" (Пс. 53, 5).

Ова страст сујетног слагољубља префињенија је од свих других страсти. Зато није довољно да онај који се бори са њом избегава само повезивање и пристанак на њу: и сами напад треба да сматра као пристанак, и као од таквог да се чува. Само ако буде тако радио, биће у стању да предухитри пораз. Ако се буде тако трезвено и опрезно понашао, онда ће напад страсти постати за њега извор умилења. Ако ли не буде тако радио, онда је неминовно припремање места за гордост. А онај кога гордост рани, тешко да се поврати, боље речено постаје неизлечив од ње. Јер у томе и јесте срж демонског пада. Али и пре него што се све то деси, сама по себи страст човекоугађања наноси толику штету онима који су је стекли, да они чак и у вери трпе

бродолом, сходно Христовим речима: "Како можете у мене веровати, примајући славу од људи, а славе која је од јединога Бога не тражите"? (Јн. 5, 44).

Шта ће ти, човече људска слава, боље рећи празно име славе? И то не само што је празно, него има моћ и да лиши онога што је права слава! И не само то. Она је између осталог и узрочник зависти. Зависти која је

потенцијално убиство и узрочник прво крвожедног братоубиства, а потом и богоубиства.

Дакле, какву корист има човек од сујете? Она га можда сабира, или чува, или кад погреша - повраћа себи и лечи? Свакако, нико не може нешто слично тврдити. Лично сматрам да се у њој откривају и под видом врлине извршене злоупотребе. Ако неко добро проучи сујетно славољубље, пронаћи ће да оно на веома лукав начин проузрокује и пројављује многобројне недостатке најгоре врсте. Понекад оно још овде скида са себе бестидно маску и посрамљује оне који су у њега заљубљени, без обзира на то што јелински мудраци сматрају да се без њега не може ништа постићи у животу. Каква заблуда! Није их срамота да тако нешто тврде! Ми, међутим, који носимо име Онога који је на човекољубив начин помазао кроз Себе самога нашу људску природу, нисмо тако научени, него имамо Њега, Христа, за мерило свега што чинимо. Ми који се по Њему управљамо, све најбоље што постижемо, творимо га уз Његову помоћ и за Његову љубав, све радећи у славу Божју, без икакве жеље да угодимо људима. И стварно им не угађамо, по Павлу великом тајнику Законоположника (Христа) и нашем законодавцу, који каже: "Јер ако би људима угађао, не бих био слуга Христов" (Гал. 1, 10).

А сада да видимо да ли се и трећи изданак ове зле пожуде (жеље, похоте), може да искорени сиромаштвом, које је названо "блаженим". Тај трећи изданак похотом оболеле душе **јесте угађање стомаку**, чревоугодије, из кога се рађа свака телесна нечистота. Зашто угађање стомаку стављамо на треће и последње место, иако нам је оно у природи од самог рођења? И не само оно, него се и детородни природни нагон запажа већ код деце, док су она још одојчад. Зашто онда стављамо болест телесне похоте на последње место? Управо зато што то припада нашој природи; а оно што припада природи, не подлеже под осуду, јер је створено добрим Богом, да би ми кроз њега у добрим делима живели. Отуда, то нису знаци оболелости душе: они то постају тек код оних који их злоупотребљавају.^[45] То значи кад се старамо о телу ради задовољења пожуда, онда страстољубље постаје зла страст, корен телесних страсти и болест душе. Ту најпре пострада ум. Зато што прво из ума извиру лукаве страсти, Господ и каже да из срца излазе зле помисли, и да су оне те које погане човека (ср. Мт. 15, 19). Још пре Еванђеља о томе сведочи Мојсијев закон: "Пази на себе, да не би скривена реч у срцу твом, постала безакоње" (Пон. Зак. 15, 9).

Но иако је ум тај који први стиче зло настројење, ипак потстицај долази одоздо преко чула: он, упијајући у себе претставе чулних предмета поставља се у страсни однос према њима. УМ подлеже тој злоупотреби особито преко очију, које су прве у стању да још издалека привуку и упију нечистоту. Очигледан доказ за то је наша прамајка Ева:

она је прво видела да је плод милина гледати, и да је веома драг ради знања, па је трк. тада, сагласивши се у срцу, дотакла се и окусила са забрањеног дрвета (Пост. 3, 6). Добро смо, дакле, рекли да нечистим страстима претходи и служи као припрема пораженост чарима тела. Отуда и отачка заповест: "Лепоту туђих тела не упознавати" (Прем. Ис. Сирах. 9, 8) и у сопствено тело не бити за љубљен.

Иако се, дакле, нагони запажају већ у самој детињој природи, они не потстичу на грех пре него помисао постане огреховљена, већ помажу одржању живота. Зато као такви они нису нешто зло. А пошто телесне страсти имају свој зачетак у огреховљености ума, то треба прво њега излечити. Овде важи исто оно што важи и за пожар: онај који хоће да га угаси, ако мисли да одозго разбија пламен, труд ће му бити узалудан. Пожар ће бити савладан тек онда кад се уклони запаљиви материјал. Исто то важи и за блудне страсти. Ако се човек оружа само постом и злопаћењем тела, а не исуши унутрашњи извор помисли молитвом и смирењем, ништа неће постићи. А ако, као што рекосмо, освећује смирењем и молитвом сами корен, онда ће стећи и освећење своје спољашности. Мислим да управо то значе и речи Апостола Павла, који каже: "Опашите бедра своја истином" (Еф. 6, 14). То је и богомудро мишљење једнога од Отаца, да се силом ума "опасује" пожудни део у човеку и савлађују подбедрене и ниже страсти. Но, да не би тело било неукротиво и снажније од разума, неопходно је и злопаћење тела и умерено уздржавање од хране.

Ништа, дакле, друго није у стању да излечи од телесне страсти, изузев телесног труда и молитве, која дејствује из смиреног срца, тј. изузев "сиромаштва духа", које Господ назива блаженим. Зато ако неко (од монаха) жели да се обогати освећењем, без кога нико неће видети Господа(Јевр. 12, 14), нека не излази из своје ћелије, проводећи живот свој у смиреном подвигу и молитви. Јер је ћелија онога који добро монахује, пристаниште целомудрености. А свуда ван ње, особито по трговима и вашарима, препуно је блуднога немира, који се рађа из непристојних разговора и призора и који поробљује бедну душу монаха, на таквим местима присутног.

Свет зла би се могао назвати "горећи огањ", који на место дрва гори оне који са њим долазе у додир и претвара у пепео сваку њихову врлину. Пламен који не спаљује може се наћи само у пустињи (ср. Изл. 3, 3). Зато теби нека буде ћелија на место пустиње, скривај се у њој мало, док те не прође зима страсности и страстољубља (ср. Ис. 26, 20). А кад она прође, онда престаје да буде шкодљиво и општење са спољним светом. Тада ћеш бити заиста сиромашан духом, задобићеш царовање над страстима, па ће те и Господ звати блаженим, говорећи: "Блажени сиромашни духом, јер је њихово царство небеско" (Мт. 5, 3). Зар није и право да буду названи блаженима они који се целосно уздају у Њега а не у новац?

Који не чезну да се допадну било коме другоме, осим Њему? Који на овако смирен начин ходе пред лицем Његовим? Стекнимо зато и ми сиромаштво, смиривши се духом и подвизавајући се телом, ослободивши се земаљских блага, да би Божје Царство постало наше и да би, поставши наследници Небеског царства, остварили блажена надања.

Господ, поставивши ово блаженство као неки сиже и заглавље Еванђеља нашег спасења, не само што је једном речју обухватио толике врлине и толика зла избацио из свога блаженства, а оне који добро обрезују покајањем пожудни део душе од тих зала, благословио; Он је њиме обухватио и много шта још, што је упоредиво не са обрезањем, него са невољама које настају од великих хладноћа и циче, снега, мраза и ветрова, тј. са невољама које трпе биљке у току лета и зиме, изложене мразу и врућини. То су невоље без којих никад ништа што на земљи расте, не може плода донети. Шта је то у ствари? - То су разна искушења која нас сналазе, која треба са благодарношћу да подноси сваки онај који мисли да донесе плода Одгајитељу душа. Кад би неко, например, заштитио из самилости биљке од временских непогода, оградио их и покрио кровом и спречио да до краја издрже оно што их сналази, ма колико се такав о њима брижљиво старао, подрезивао их и чистио, - ипак од њих никаквог плода неће добити. Треба пустити растиње да све ово претрпи, па тек после зимских непогода, кад дође пролеће, оно ће проклијати, исцветати и богато излистати, и заједно са дивним омладцима приметити плодом. Ти плодови потом расту у додиру са сунчаним зрацима, сазревају и постају погодни за јело и брање.

Исто то важи и за човека. Онај који не претрпи јуначки тегобно бреме искушења, никада неће уродити плодом достојним вечних божанских житница, па макар и све остале врлине поседовао. Јер прави подвижник постиже духовно савршенство само кроз трпљење жељених и непожељних тешкоћа. Неке од њих му се намећу споља а друге долазе изнутра. Оно што биљкама намеће природа, одгајивачи који их обрађују и временске промене, то ми, разумне лозе Христове, послушне Виноградару душа, поседујемо по слободном пристанку, добровољно се трудећи. А без трпљења онога што нас без наше воље сналази, ни оно што добровољно урадимо неће задобити Божјег благослова. Јер се љубав према Богу најбоље испробава невољама, које долазе од искушења. Зато душа треба прво да претрпи невољне тешкоће, па кад се кроз то навикне да презире сласт и славу, онда ће јој бити веома лако да подноси и добровољна страдања.

Онај који презре уживање и славу ради духовног сиромаштва и који сматра да су му потребни још јачи лекови покајања, тај ће бити увек спреман да претрпи сваку невољу. Такав прихвата свако искушење као нешто што је заслужио и радује се кад га задеси, примајући га као нешто чиме се чисти душа. Оно му постаје повод скрушене и веома корисне

молитве, давалац и чувар душевног здравља. Он не само што незлобиво опрашта онима који га искушавају и понижују, него им чак и благодари и моли се за њих као за своје добротворе. Зато не само што и сам. он добија опроштај својих грехова и обећану награду, него задобија и Царство небеско и благослов Божји, називан *блаженишл* од Господа због смирене дуготрпељивости.

Пошто смо се укратко дотакли тајне духовног обрезања, рећи ћемо у наставку нешто и о његовим духовним плодовима. После оних који су кроз сиромаштво духа стекли неодузимљиво богатство, Једини Блажени чини у продужетку заједничарима свога блаженства оне који плачу: **"Блажени", каже Он, "они који плачу јер ће се утешити"** (Мт. 5, 4). Зашто је Христос спојио плач са сиромаштвом? Зато што он вечито иде са њим. Али постоје две врсте плача: Једно је плач због сиромаштва у свету, за који Апостол каже да је узрочник духовне смрти; а друго, због сиромаштва по Богу, који даје покајање на спасење душе (ср. 2 Кор. 7, 10). Првом нежељеном сиромаштву, следи и нежељени плач, а другом добровољном - жељени. Плач који је овде назван блаженим, повезан је са сиромаштвом по Богу: ради њега неопходно настаје, од њега зависи као од свог узрока и од њега добија свој добровољни и духовни карактер.

Да видимо сада, на који то начин блажено сиромаштво рађа блажени плач. Као што се види из онога што смо напред укратко рекли, постоје четири врсте духовног сиромаштва: сиромаштво ума, телесно сиромаштво, материјално сиромаштво и сиромаштво у искушењима која нам се споља намећу. Но нека нико не мисли, ако смо поделили сиромаштво на делове, да је оно и у пракси подељено. Својство сва четири ова његова вида јесте њихово заједничко остваривање. Зато су и укључена у једно блаженство, које на диван начин указује управо на наш дух као на неки корен и узрок осталих видова сиромаштва. Зато кад наш дух усвоји благодат еванђелске проповеди, постаје као што је речено, извор сиромаштва, које натапа сву нашу земљу (Пост. 2, 6), тј. спољашњег човека, кога преображава у истински врлински Рај.

Из све четири постојеће врсте духовног сиромаштва, рађа се свакој од њих својствени плач, са одговарајућом утехом. Од добровољног телесног сиромаштва и смирења, у које спада глад, жеђ, бдење и уопште телесно злопаћење и подвизавање, као и трезвена сабраност чула, - рађа се не само духовна туга него и сузе. Као што је нормално да се из уживања, претеране разнежености и благостања роди неосетљивост, окамењеност и тврђа срца, тако се и из уздржљивог и скромног начина живота рађа скрушеност срца и умилна жалостивост, која одгони сваку горчину и дарује слатко радовање и спокојство. С правом је речено да се без те скрушености срца немогуће ослободити од зла. А да би срце постало скрушено и смерно, потребно је тројако уздржање: од сна, хране и телесног уживања. Када се душа преко ове скрушености ослободи

зlobe и горчине, тада задобија духовну радост. Управо то и јесте утеха због које Господ назива блаженима оне који плачу. То потврђује и Св. Јован Лествичник речима описа духовне лествице: "Жеђ и бдење размекшавају срце; кад срце омекша, навиру сузе. Онај који то испроба, насмејаће се." И то, као што је Господ обећао, блаженим смехом утешен (ср. Мт. 5, 4).

Тако, дакле, настаје плач од телесног богољубивог сиромаштва, који дарује блажену утеху онима који га стекну. Али како он настаје од сабраног ума и обоженог смирења душе? - Стални пратилац смирене душе је самоосуђивање. Оно улива најпре јак страх од пакла, износи пред очи заједно све оне страшне казне, будући у души трепетно сазнање да је пакао неописив и много тежи од онога што се о њему може рећи. Колико је страшно само сазнање његове бесконачности! Јер и жега и мраз, и тама и огањ, немир и окамењеност, окови и страхоте и уједи вечноживих зверова - све се то уједно сабира у моменту осуде (на паклене муке). И опет све је то мало да би могло да претстави величину муке, која је по речима Светог Писма толика, да ни на ум човеку не може пасти (ср. 1 Кор. 2, 9). Тај бескорисни, неутешни и непрестани плач јавља се код оних који су згрешили Богу, из сазнања њихових престапа. Ту у паклу, где су сви разголићени и изгубљена нада на спасење, невољна грижа савести умногостручује у сваком појединцу са плачем сједињену патњу. Овај плач, као непрестан, постаје вечно изнова повод другог плача; и додаје на таму још љућу таму и жегу без освежења и неописиво бездану дубину понижења.

Ако се, међутим, тај плач пробуди овде на земљи, од непроцењиве је користи. Јер Бог нас милостиво услишује. Он се спустио до нас и посетио нас, и обећао утеху онима који тако плачу. У ствари, Он сам је та утеха, будући да је Утешитељ и да се тако зове (Јн. 14, 16). Да ли ти је сада јасно шта је то плач смирене душе и шта се подразумева под утехом? Али и самоосуђивање само по себи, кад остане дуже времена натоварено као неко духовно бreme на свесни део душе, притиска га и разбуђује и исцеђује из њега вино спасења, које весели срце човеково (Пс. 103, 15), тј. нашег унутрашњег човека. То је вино духовног умилења. Помоћу плача оно истовремено искорењује и страсти и испуњује душу блажене радости, ослобађајући је љуте тегобе. Зато су заиста "блажени они који плачу, јер ће се утешити" (Мт. 5, 4).

Неимање, тј. материјално сиромаштво повезано је, као што смо рекли, са духовним сиромаштвом, и тек онда кад њих двоје иду заједно, савршени су и богоугодни. Како преко тога сиромаштва задобијамо плач и у њему утеху, схватићеш ако будеш пажљиво слушала. Када се човек поздрави са свим што је у свету: кад се одрече новца и имања, одбаци их и подели сиротима (Лк. 14, 33), ослободивши се тако брига о њима, онда је душа у стању да се преда посматрању саме себе, као слободна од свега

онога што је привлачи споља и расејава. А кад се ум одвоји од свега што је чулно, уздигне изнад растрзаности мноштвом брига и угледа унутрашњег човека, први му је труд да спере плачем одвратну маску, коју је стекао од приземних страсних лутања и заблуда. Пошто скине са себе то безоблично покривало, тада, будући да душа више није апсорбована разним предметима, спокојно улази у унутрашње ризнице своје и у тајности се моли Оцу (Мт. 6, 6). Он му тада најпре дарује обиталиште свих других дарова: мир и тишину помисли. После тога, усавршава га смирењем, родитељком и сабирним сочивом свих врлина. Ту се не ради о лако стеченом смирењу, које се састоји од вештих речи и лицемерног понашања, него о оном које је посведочено благим и божанским Духом: које сам Дух зида у човеку, обнављајући у дубинама његовог бића (Пс. 50, 11). А у тим дубинама, као у некој безбедној оградџи или умном рају, ниче разноврсно дрвеће истинских врлина. У самој средини ничу свештена царства љубави, а у њиховом предворју цвета неизрецива и неодољива радост, првина и залог будућег века.

Неимање, сиромаштво, мајка је безбрижности, безбрижност духовне будности (пажње) и молитве, а ове две - плача и суза. Духовни плач и сузе чисте од заблуда; а кад заблуде буду одбачене, онда је лако, пошто се препреке уклоне, ходити путем врлине; тада и савест постаје беспрекорна. Из свега тога извира радост и блажени смех душе. Тада се и болна суза претвара у слатку а речи Божје постају сладост језику и устима слађе од меда (Пс. 118, 103). Молитвене жеље се претварају у благодарење а проучавање божанских заповести постаје радост срца, коју прати непостидна нада. Та нада има улогу почетка, јер се кроз њу све ово на опиту испробава и делимично упознаје преизобилно богатство благодати Господње (Еф. 2, 7). То потврђује и пророчко слово: "Окусите и видите да је благ Господ" (Пс. 33, 9), Господ који је радовање праведника, весеље добрих, смерност смиренних, и оних који због Њега плачу - утеха.

Шта, значи ли то да је ово врхунац утехе? Зар су само ово дарови духовних зарука? Зар Женик не открива себе чистије онима који се усавршавају блаженим плачем, који су се очистили и невестински украсили врлинама? Бесумње, ово није све. Но оно што ћу сада рећи, изложиће ме оптужбама завидљиваца, који као да ми кажу: "Не пророкуј у име Господње" (ср. Јер. 11, 21), иначе, "разгласићемо ти име као зло" (Лк. 6, 22), тиме што ћемо те клеветати и лажне оптужбе против тебе састављати и ширити. Али ја се не осврћем на то, него продужујем своју мисао, имајући поверења у светоотачко учење и износећи га, на њега се угледајући и њиме друге просвећујући. Јер Свето Писмо каже: "Веровах, зато говорих" (Пс. 115, 1). Тако "и ми верујемо, зато и говоримо" (2 Кор. 4, 13).

Кад се, дакле, свака у души настањена страст одстрани из ње, а ум,

као што смо већ рекли, врати сам себи, сабравши целосно и све друге душевне силе, тада он вршењем врлина удобротољубљује душу, напредујући ка све већем савршенству, расположен и за даље делатно уздизање (ср. Пс. 84, 5). Шта више, чистећи и перући себе уз Божју помоћ, ум не само што се чисти од демонских наноса, него одстрањује и све друго накнадно стечено, макар се радило и о нечему вредноснијем и смисленијем, А кад се преузнесе изнад свега духовног (интелигибилног) и изнад маштовитих појмова о њему, и одрече се Свега богољубиво и побожно, тада као што је речено, "глув и безгласан" стаје пред Бога. У том моменту савлађује закон материје и несметано обликује се у свој најузвишенији облик будући слободан од свега спољашњег. То му омогућује благодат изнутра, која на боље преображава, и што је још чудније, неизрецивом светлошћу обасјава нутрину душе и усавршава унутрашњег човека. А "када сване дан и звезда Даница се појави у срцима нашим" (2 Петр. 1, 19), по речима врховног међу апостолима, тада излази, сагласно пророку, "прави човек на свој истински посао" (Пс. 104, 23), и служећи се светлошћу као путем узлази, или се узводи, на "вечне горе" (уп. Пс. 75, 5). И у тој вечној светлости он постаје видилац, о чудеса! надземаљских ствари. Да ли се при том одваја или не одваја од материје с којом је у почетку створен, то остаје тајна самога пута. Тај успон се не врши на маштовитим крилима разума, који по свему кружи и лута и који није у стању да постигне тачно и сигурно сазнање, ни преко отсутних чулних предмета, ни преко оностраних (трасцедентних) појмова. Овде се ради о истинском успињању: неизрецивом силом и енергијом Духа и духовном и неизрецивом познајом, душа чује неизрециве речи и види, невидљиве ствари; па и кад се отуд врати, сва је погружена у чудо и такмичи се са неуморним појцима, поставши уистину као неки Ангел Божји на земљи и приводећи Богу кроз себе саму сву творевину.

Пошто је и сам у општењу и заједници са свим што постоји, сад ум постаје заједничар и Онога који је изнад свега, да би се и оно што припада човеку, као образу Божјем, потпуно остварило. Зато и каже божански Нил: "Чисто стање ума је духовна висина, слична боји неба, коју за време молитве обасјава светлост Свете Тројице". Исти светитељ каже на другом месту: "Ако неко жели да види право стање ума, нека се ослободи свих помисли и онда ће га угледати сличног боји сапфира или неба". Али ово је немогуће постићи без стицања бестрашћа. За то је потребна помоћ Божја и изливање на ум светлости која му је сродна. И Св. Диадок каже: "Две ствари нам даје благодат кроз свето Крштење, од којих је једна бескрајно узвишенија од друге. Она нас прво обнавља водом и дарује првобитну чистоту онога што је у нама "по образу" Божјем, чистећи са нас сваку прљавштину греха, а потом, даје пристанак да сарађује са нама. Када, дакле, ум почне да се храни добротом

Пресветога Духа и да то живо осећа, треба знати да тада благодат почиње као да слика на ономе што је "по образу" Божјем, оно што је "по подобју". А савршенство подобја (богосличности) сазнаћемо путем просветљења". Исти Диадок каже "да се духовна љубав не може задобити, све док човек стварно не доживи просветљење Духом Светим". Ако ум не стекне кроз божанску светлост савршено "по подобју", ипак ће бити лишен савршене љубави, макар поседовао све друге врлине.

Исто тако и преп. Исак Сиријанин каже да облагодаћени ум види за време молитве своју чистоту, сличну небеској боји, коју су израиљски Старци назвали "Божје место", кад им се на Синајској Гори Бог јавио. Исти каже и ово: "Постоји чистота ума коју за време молитве обасјава светлост Свете Тројице".

Ум који се удостојио ове светлости предаје и телу, које је са њим сједињено, многе знаке божанске лепоте, посредујући између благодати Божје и телесног састава и дајући силу ономе што је по себи немоћно. Отуда настаје богоподобно и ни са чим упоредиво врлинско настројење и потпуна непокретност на зло и непријемчивост за њега. Отуда Логос Божји, разоткривајући законе бића и откривајући изнутра кроз чистоту тајне природе, уздиже преко њих, путем аналогije, разум верних посматрача, ка поимању онога што је натприродно; поимању у које се својим додирима настањује сам Отац Бога Логоса.

Из свега овога настају и друга разноврсна чудотворења: видовитост, прозорљивост и говорење о ономе што се негде далеко догађа, као да је пред очима. И што је од свега највеће, те блажене душе уопште не постављају себи то као циљ. Као што неко који гледа у сунчане зраке, види и прашину у ваздуху, иако му то није био циљ - тако и овде: они који чисто опште са божанским зрацима којима по природи припада откривење свега што постоји, и то не само онога што јесте и што је било, него и онога што ће се десити, - такви узгред стичу право знање о свему томе, по мери чистоте душе. За њих је од велике користи и повратак ума самом себи и његова сабраност. Шта више, не само ума него, иако је то чудно и рећи, и сабраност свих душевних сила у уму, и по уму и Богу њихово дејствовање. Исправљене тим дејством оне се усмеравају правилно према своме Прволику, тиме што им благодат поново враћа њихову исконску и неописиву лепоту. Ето то је висина на коју узводи блажени плач смерне срцем и сиромашне духом (Мт. 5, 3 и даље).

Али пошто ово превазилази наше моћи, због лењости којој смо подложни, вратимо се поново темељу свега овога и позабавимо још мало плачем. Он прати и све врсте невољног и по свету сиромаштва. Јер како је могуће да не тугује онај који је остао без новца и који силом прилика гладује, као и онај који је понижен и притиснут бедама? Но плач ове врсте је безутешан, утолико пре уколико се сиромаштво увећава и

продужује, боље речено, уколико је онај који од њега страда удаљенији од правог знања. Јер он не потчињава разуму чулна задовољства и страдања, него пре она њега поробљују; а злоупотребом разума он их нажалост бескорисно још и умножава, шта више и на своју велику штету. Јасан знак и изобличење таквог човека јесте његово неверје у Еванђеље Божје, и у пророке пре њега и у оне који су после њега и њиме били научени да благовесте: да се сиромаштвом стиче непотрошиво богатство; бедом скривена слава; уздржањем безболно уживање; трпљењем искушења која наилазе - ослобођење од вечне муке и туге, која очекује оне који су заволели необуздани овоземаљски живот и који нису хтели да уђу у живот на уска врата и тегобним путем (ср. Мт. 7, 14). Зато добро каже Апостол Павле да туга за светом рађа смрт (2 Кор. 7, 10).

Из свега што смо рекли види се да је таква туга грех који рађа смрт. Ако је вечна божанска светлост истински живот душе, коју она стиче плачем по Богу, о чему сведоче и свети Оци које смо напред навели, онда је смрт душе - зла тама која се у души јавља из туге за светом. То је она тама о којој каже Василије Велики: "Грех, који добија своје биће недостатком добра, увлачи се и урезује у душу преко неправедних дела као духовна тама". Исто то каже и преп. Марко Подвижник: "Како може онај којим су загосподариле нечисте помисли да види њима прикривено лице греха, које је тама и магла душе, усељена у њу преко прљавих помисли, речи и дела? Онај опет који није приметио тај свепрожимајући грех, кад ће се очистити од њега молитвом? А ако се не очисти, како ће бити у стању да пронађе "место" чисте природе? Не пронађе ли то "место", како може видети унутрашње обиталиште Христово?"

Неопходно је, дакле, упорно куцати молитвом и тражити то обиталиште, и то не само да га задобијемо него и да га сачу вамо. Јер постоје и они који су га нашли, па га онда изгубили. Обично познавање молитве и случајни додир са њом поседују можда и они који су се касно са њом упознали као и младићи. Међутим, стрпљиво и упорно молитвено дело и труд тешко да се сретете и код многоискусних и побожних стараца. Са овим је сагласан и преп. Макарије Египатски, небом озарени, као и сав збор преподобних Отаца.

Као што ова тама настаје и рађа се из свих преступа, тако, ако проучимо тугу за светом, наћи ћемо да је она настала од свих страсти и да јој оне дају снагу. Као таква она носи у себи слику и нека врста је зачетка, припреме и залога бесконачног плача, који тек треба да снађе оне који су одбили да приме плач Господом названи блаженим. Овај други, не само што доноси утеху као награду и има као плод залог вечног радовања, него учвршћује и врлину, исцељујући душу од променљивости и од похотљивости на зло. Јер ако неко постане сиромашан и смири се и почне да живи по Богу скромно, али при том

напретку не стекне духовни плач, такав остаје превртљив и лако се повраћа на оно што је једном напустио, жудећи за оним чега се одрекао у почетку и показујући се тако као преступник. Ако ли буде упоран и истрајан у настројењу блаженог сиромаштва и кроз то задобије плач, тада ће остати чврст у творењу добра и више се неће повраћати на старо зло. Јер, по речима Апостола, туга по Богу ствара у души покајање на спасење, за које се не каје (2 Кор. 7, 10). Зато је неки од Отаца и говорио да плач "деља и чува" (човека). И није само у томе корист од плача што он скоро као да чини човека имуним на зло и непревртљивим ка ономе што је у прошлости згрешио; он чак те прошле грехе представља као да се ни десили нису. Пошто човек управо због њих тугује и плаче, Бог му их узима као да их је учинио нехотимично. А за оно што је нехотично, не сноси се одговорност. Тако и онај што тугује зато што је сиромашан, показује да сиромаштво не прихвата добровољно, па ће стога пасти у ђаволје замке заједно са онима који чезну за богатством или се богате њиме. Зато, ако се такав не промени и не пожури да се извуче из тих замки, завршиће заједно са демоном у вечном паклу. А онај који греша пред Богом, ако буде плакао и туговао због греха својих, Бог ће му их праведно урачунати као нехотимичне, те ће несметано^ходити путем који води у живот вечни, заједно са онима који нису сагрешили.

Ето то је корист од почетка плача, који је доста мучан, јер има сједињен са собом и страх Божји. У наставку се он на диван начин спаја са љубављу и задобија слатку и свету утеху, тиме што се онај који је плачем преображен - храни добротом Утешитеља. Та утеха, као по природи неизрецива, просто је несхватљива за оне који је нису лично окусили. Јер, ако се не може објаснити сладост меда онима који мед нису окусили, како тек онда да се објасни уживање радости и благодати Божје, онима који то нису искусили и доживели?!

Почетак опет овог блаженог плача личи на тражење венчања с Богом, које изгледа скоро немогуће. Стога они који плачу и тугују од жудње за неприступним Жеником, обраћају му се као неким предбрачним речима. Тужно плачу и призивају Га наричући, као некога који је одсутан и који можда неће никад доћи. А крај таквога плача је чудно младеначко савршено сједињење. Управо зато Апостол Павле, назвавши "великом тајном" постајање брачника једним телом, додаје: "А ја мислим на Христа и на Цркву" (Еф. 5, 32). Јер као што они који су венчани постају једно тело, тако су и они који припадају Богу - један дух са Богом. То потврђује исти Апостол на другом месту: "Ко се Господу присаједињује, један је дух с Њим" (1 Кор. 6, 17).

Где су, дакле, они који тврде да је благодат која обитава у светитељима Божјим - творевина? Нека знају да тиме руже Духа Светога, који кроз Своје даривање обитава у светима. А ми ћемо о овоме плачу навести још један јаснији пример. Почетак плача личи на повратак

блуднога сина. Зато је он на повратку тако снужден, отуда и речи које упућује Оцу: "Оче сагреших небу и пред тобом, и нисам више достојан да се назовем син твој" (Лк. 15, 21). Крај плача је опет сличан сусрету са небеским Оцем и грљењу са Њим. У моменту тог сусрета син, примивши богатство неизрецивог милосрђа и стекавши кроз њега неизмерну радост и смелост, целује Оца и бива целиван Њиме. И ушавши заједно са Њим, са Њим заједно једе, уживајући заједно са Оцем у небеској радости.

Зато, хајдемо и ми, да у блаженом сиромаштву припаднемо и заплачемо пред Господом Богом нашим, како би и наше прошле грехе избрисали, и уништили у себи сваку склоност ка греху. И задобили Утешитеља, Њиме тешени и Њему славу узносећи са беспочетним Оцем и Јединородним Сином, сада и свагда и у векове векова. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТОМЕ НОВОГ (ДРУГОГ), патријарха Цариградског

БИО најпре ђакон и хартофилакс Велике цркве (Свете Софије). Временом још више напредовао у служби, док не би изабран за Цариградског Патријарха као наследник Петров (665. г.), како о томе сведочи Никифор Калист. Остао на трону три године, побожно и богољубиво управљајући народом Божјим. Упокојио се у миру. (По једном Париском Кодексу празнује се 15. новембра).

НАПОМЕНЕ:

1. Сада од Витсаиде постоје само рушевине, зарасле у траву.
2. О Датану и Авирону види: 4 Мојс. 16, 1-35.
3. Тојест Етиопске. Кандакија је био општи назив царица Етиопских. Етиопија - у Африци, на југу од Египта.
4. Азот - богат и утврђен град Филистимоки, на источној обали Средоземног Мора. У време Макавеја спаљен и разрушен, па затим обновљен, али без пређашње славе. Сада - мало насеље Ездуд.
5. Јерапољ Сиријски касније назван од Грка Бамбика; од доба

- Константина Великог - главни град Еуфратске покрајине; сада постоје од њега само развалине крај данашњег Мембица.
6. Лидија и Мизија - северозападне области Мале Азије.
 7. Апостол Вартоломеј, иначе Натанаил; Вартоломејем назван по оцу; један од Дванаесторице. Спомен његов празнује се 11. јуна, 25. августа и 22. априла.
 8. Спомен свете Маријамне празнује се 17. фебруара.
 9. Јерапољ Фригијски - у јужном делу Фригије (Мала Азија); у старини значајан град; данас - рушевине.
 10. У допуну овог описа мученичке кончине светог апостола Филипа постоји древно предање које вели да је свети Филип на седам дана раније предсказао своју мученичку смрт. - Свети Филип мученички пострада у својој 87. години, за царовања римског цара Доментијана, 90 године. Свете мошти његове бише око 560. г. пренесене у Рим, где и сада почивају у цркви светих Дванаест Апостола.
 11. У Азији, на граници с Кавказом.
 12. Ликаонија - једна од средишних области Мале Азије; граничи са Фригијом.
 13. Био на великокнежевском престолу од 1505. до 1533. године.
 14. Спомен преподобног Корнилија Комељског празнује се 19. маја.
 15. Назив "Одигитрија" = Путеводитељка дат је Смоленској икони Пресвете Богородице. Назив је старога порекла. Постоје три објашњења: 1) Ова света икона је пратила грчке царе у ратовима; 2) ова света икона је првобитно била у манастиру "Путеводитеља" на обали Мраморног Мора: пред њом се молили морнари пред одлазак на пут; 3) два слепца привели су самом Богомајком к овој светој икони, и добили исцељење. - Празник ове иконе Божје Матере Одигитрије 28. јула.
 16. Андога - река у Новгородској губернији.
 17. Красноборска Тројице - Филипо-Ипарска пустиња; налази се у пределима Новгородске епархије.
 18. Хасан је био Грузинац, рођен од хришћанских родитеља, али одведен од Турака у ропство, он се ради привремених земаљских блага одрече Христа.
 19. Византијски цар Андроник II Палеолог царовао од 1281. до 1332.
 20. Преп. Атанасије Атонски - главни оснивач и устројитељ монашког живота у Светој Гори, и први законодавац његов; упокојио се 1060. године. Спомен његов празнује се 5. јула.
 21. У то време преподобни Григорије имађаше нешто мало преко

тридесет година.

22. Есфигменски манастир - један од најстаријих светогорских манастира; налази се на североисточној падини Свете Горе Атона.
23. У време Преображења Господња.
- 24.2 Мојс. 34, 29-30.
25. Калабрија - полуострво у јужној Италији.
26. Сходно свеопштем веровању Цркве, јасно израженом у тропару Преображења Господњег: да возсијајет и нам грјешним свјет твој присносушниј = нека засија и нама грешнима вечна светлост Твоја.
27. Јован XIV Апен (Калека) - патријарховао од 1332. до 1347. године.
28. Андроник III Палеолог, Византијски цар, царовао од 1328-1341.
29. Овај сабор одржан је 1341. године. Потом је јерес Варлаамита била осуђена и следбеници њени предани анатели још на саборима: у 1347, 1351, 1352. и 1368. год. Овај последњи сабор одржан је после смрти светог Григорија Паламе.
30. Варлам је осуђен на сабору одржаном у јуну месецу 1341. године а Акиндин на сабору у августу исте године. "Људи уображени - вели Свети Григорије Палама - због своје световне и празне учености, који не обраћају пажњу на мужеве искусне у духовном учењу, када слушају о светлости која је обасјала Господа на гори Преображења и коју су видели апостоли, мисле да у тој светлости виде нешто материјално и створено, због чега и ту вештаствену, незалазну и вечну светлост која превазилази не само чувства него и сам ум, свде на материјалну и створену светлост, мада је и сам Господ, који је засијао светлошћу на Тавору, назвавши ту светлост Царством Божијим (Мт. 16, 20), јасно показао да она није створена. А Царство Божије зар је нешто створено и споредно? Зар је Господ примио на гори неку другу светлост коју дотле није имао? - Нека се удаљи од нас ова хула, јер ко мисли тако дужан је признати у Христу три природе: Божанску, човечанску и те светлости. Стога ми верујемо да је Господ Христос при Преображењу јавио не неку другу светлост већ ону исту која је била сакривена у Њему под завесом тела. А та светлост била је - светлост Божанске природе, стога и нестворена, Божанствена. Тако и по учењу богословствујућих Отаца Исус Христос се преобразио на Гори, не примивши нешто и не изменивши се у нешто ново што дотле није имао, него показавши ученицима Својим само оно што је у Себи имао... Дакле, светлост Таворска била је светлост Божанства".
31. Удовица цара Андроника III Палеолога, који у то време већ беше умро.

32. То би 1347. год.
33. Исидор I - патријарх Цариградски од 1347. до 1349. г.
34. Јован VI Кантакузен - Византијски цар од 1341. до 1355. г.
35. Српски цар Стефан Душан (1336-1355. год.), коме је била потчињена Бугарска и Грчка једним делом.
36. Лемнос - острво у Јегејском Мору, на истоку од Свете Горе Атонске.
37. Јован V Палеолог (1341-1376. год.) имао за сацара Јована VI Кантакузена (1341-1355) године.
38. Тојест мухамеданцима. Светитељ написа из заробљеништва дивно и утешно писмо својој пастви у Солун.
39. Спомен светог Јована Златоуста празнује се 13. новембра.
40. Свети Григорије Палама упокојио се 14. новембра 1359. године, у овојој 63. години.
41. Ове речи припадају савременику светог Григорија Паламе, Цариградоком патријарху Филотеју (+ 1376. год.); налазе се у Синаксару 2. седмице Великог Поста. - Патријарх Филотеј саставио је службу светом Григорију убрзо после његове смрти. У њој се Палама прославља као "труба богословља", "чесно обиталиште Духа", "непоколебиви стуб Цркве", "река премудрости", "светилник света", "звезда сјајна, која обасјава свет" "прекрасна фрула Духа", "златосјајни језик", "небески тајник Тројице", "проповедник Божанске светлости", "мач који је посекао гордост Варлаамову и сваку силу јеретичку" као паучину, "исцелитељ болести људских", "пресвети отац", "пастир добри" који је душу своју положио за овце, "тврди страдалац и постник", "поборник побожности и противник безбожности", "усрдни заступник вере", "велики наставник и учитељ", "велики украс монахујућих", итд. - На сабору 1368. године, на коме су Варлаам и његови следбеници били коначно анатемисани, произнесена је у похвалу "вјечнаја памјат свјатјејшему митрополиту Солунском Григорију Палами", који је "оборио" те јеретике. - Због необично великих заслуга светог Григорија за православну веру, Света Црква празнује светог Григорија, поред 14. новембра, и у другу недељу Великог Поста, која се назива недеља "свјетотворних постов": недеља "постова који стварају светлост".
42. Од посмртних чудеса светог Григорија Паламе нарочито је значајно следеће чудо, које особито силно посведочава истинитост Православља и силу благодатног учења светитеља Божјег. На острву Сатурнину о празнику светог Григорија, у другу недељу Великог Поста, неки пијани латини поседаше са малишанима у

чамце и кренуше по мору; време је било дивно, море тихо и мирно. Весели и раздрагани они се лудираху; и демон им убаца злу и пагубну мисао: плештући рукама, они заједно са дечацима стадоше као помахнитали викати: "Анатема Палами! анатема Палами! Ако је Палама свет, - нека нас потопи!" - И Бог им испуни жељу: море се отвори, и несрећници заједно са чамцима потонуше и удавише се.

43. Превод с грчког, по издању у "Филокалији", том IV, стр. 78-115, Атина 1961.
44. Овде Св. Григорије мисли на своје противнике Варлама и Акиндина и њихове присталице.
45. Св. Григорије говори о детородном нагону на другом месту још прецизније: Полни нагон, каже он, "није сасвим без греха, зато што се не покорава уму кога је Бог одредио да управља свим оним што постоји у нама". (Омилиа 14, изд. у Јерусалиму, 1857. год., стр. 73). Слично каже и на другом месту: "Телесни нагон (прохтев), будући да је принудан и насилан и будући да отворено устаје против закона ума, иако здравоумни успевају напором да загосподаре њиме и да га усмере само на рађање деце, ипак носи на себи од почетка осуду. То зато што јесте и назива се трулежност, и што уопште за трулежност и распадљивост рађа, као и зато што нема достојанство и част свести (свесности), коју је наша природа примила од Бога, него је страсни нагон, који изједначује са бесловесним животињама." (Омилиа 16, исто, стр. 83/84).

15. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ГУРИЈА, САМОНА и АВИВА

КАДА Црква Божија беше страховито гоњена од властодржних слугу Ђавољих, Диоклецијана и Максимијана, и као лађа витлана

невољама по мору овога света, у то време близу града Едесе[1] живљаху у самоћи као у тихом пристаништу два побожна и врлинска мужа, Гурије и Самон. Одгајени у самом граду Едеси, они не хтедоше да живе у њему због вреве и безакоња градских, него, бежећи од света и световних неваљалстава, напустише град и, удаљујући се од незнабожних људи, приближаваху се Јединоме Богу верујући у Њега и служећи Му усрдно дан и ноћ у посту, молитвама и држању светих заповести Његових. И не само што они сами верно служаху Господу, него упућиваху на то и друге које могаху, и многе незнабошце одвраћаху од безбожног идолопоклонства и привођаху к истинитоме Богу. Дознавши за то представник римских царева, војвода Антонин, нареди да одмах ухвате њих и све који следоваху њиховом учењу. Ухваћени од незнабожаца, исповедници Христови Гурије и Самон и с њима мноштва хришћана, бише држани под стражом за неко време. Затим их Антонин дозвољава преда се и нареди свима да се покоре царској наредби и принесу идолима жртву. Али ниједан не хте да буде одступник од Господа свога. Тада војвода нареди да их подвргну батинама. Но размисливши он смисли: да је боље прво наставнике придобити за идолопоклонство, па ће и остали лако поћи за њима. Са том намером он остави на истјазаване само предводнике Христова стада, Гурија и Самона, а остале изби, па пусти њиховим кућама правећи се милосрдан.

Призвавши преда се на суд два исповедника, Гурија и Самона, војвода им рече: Велики цареви наши наређују вам да одступите од хришћанске вере и поклоните се великоме богу Дију[2] и принесете му кад у храму његовом. - На то одговори Самон: Не дао Бог да ми одступимо од истините вере, због које очекујемо добити живот бесмртни; и ми се нећемо поклонити делу руку људских. - А војвода рече: Ви сте у сваком случају дужни извршити наређење царева. - Гурије одговори: Ми се никада нећемо одрећи свете и беспрекорне вере наше, нити пристати на зло и пагубну вољу људску, него ми испуњујемо вољу Господа нашег који каже: Који год призна мене пред људима, признаћу и ја њега пред Оцем својим који је на небесима. А ко се одрече мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим који је на небесима (Мт. 10, 32-33).

Тада им судија поче претити смрћу, ако се не покоре царској вољи. Но свети Самон му смело одговори: Мучитељу! испуњујући вољу Саздатеља нашег, ми нећемо умрети, него ћемо напротив живети вавек. А ако извршимо царско наређење, онда ћемо, и неубијени тобом, сами погинути. - Чувши то, војвода Антонин нареди да светитеље баце у мрачну тамницу.

У то време у Едесу допутова царски намесник Музоније, нарочито послан од незнабожних царева ради убијања хришћана. Он изведе из тамнице свете мученике Гурија и Самона, постави их преда се и рече им: Такво је наређење царева целе земље, да принесете вино и кад на олтар Дија. Ако пак не принесете, уморићу вас разним мукама: тело ваше батинама ћу издробити, за ноге и руке ћу вас обесити, све ћу вам згло[5]бове покидати; измислићу за вас нове и нечувене муке, које ви нећете моћи поднети. - На то одговори свети Самон: Ми се више бојимо црва неуспављивог и огња неугасивог, приправљеног свима одступницима од Господа, него тих мука које ти наброја, јер Онај коме ми приносимо духовну жртву укрепиће нас у подношењу мука и учинити нас непобедивима; затим ће нас избавити из руку твојих, и настанити у светле обитељи где је обиталиште свих вечно радосних. Ми се дакле не бојимо твоје претње, јер се ти наоружаваш само против тела, али н[6]е можеш нашкодити души, која док живи у телу све се више очишћује и просвећује мукама задаваним телу. Јер уколико се наш спољашњи човек распада, утолико се унутрашњи обнавља сваки дан (2 Кор. 4, 16). Зато с трпљењем да трчимо у битку која нам је одређена (Јевр. 12, 1).

Намесник опет рече: Оставите безумље своје, послушајте савет мој, и одступивши од заблуде своје извршите царско наређење, јер нећете бити у стању претрпети муке које сам вам припремио. - Свети Гурије одговори: Ми нисмо у заблуди, као што ти мислиш, и нећемо послушати безумни савет твој, нити ћемо се потчинити царској вољи у овој ствари. Ми нећемо бити тако малодушни и безумни, те да се уплашимо твојих мука, и тиме разгневно Господа нашег. Ми се дакле нећемо уплашити, јер смо слуге Онога који, јављајући на нама богатство добротe Своје, положи душу Своју за нас. Зар нисмо дужни и ми стајати за Њега противу греха све до

саме крви? Стојмо чврсто, укрепљавани Христом Исусом! стојмо непоколебљиви при свима вражјим нападима лукавим! стојмо док не сатремо врага који устаје на нас!

Видећи их непоколебиве у вери, мучитељ прибеже мучењу: нареди те обесише светитеље свезавши руку једнога за руку другога и привезавши им за ноге тежак камен; и тако они висијаху трпећи од девет сати пре подне до два сата по подне. За то време намесник обављаше суд над другима. После тога он упита свете мученике, пристају ли да се покоре царском наређењу, па да их ослободи мука. Али они неизменљиво продужише исповедати истиниту веру. Тада мучитељ заповеди да их одреше и вргну у тамницу крајње ужасну, у коју нити светлост дана икада продираше, нити ветар наилажаше. У такој тамници они провелише од првог августа до деветог новембра; са ногама забијеним у класе они, трпећи глад и жеђ, благодарашу Бога.

После тако тешког и дугог тамновања, они бише поново изведени на суд пред царског намесника. Свети Гурије беше једва жив, изнурен од страшног тамновања, и од велике глади и жеђи; а свети Самон изгледаше крепак. Намесник их упита: Није ли вам досадило толико тамновање, и не изменисте ли своје окамењено срце, да бисте послушали здрави савет и указали поштовање боговима нашим, и тако се ослободили садашњег тешког положаја? - Светитељи одговорише: Што ти раније говорасмо, то и сада говоримо: нећемо одступити од Господа нашег Исуса Христа, а ти нас мучи како хоћеш.

Тада мучитељ нареди да светог Гурија као болеснога одведу у тамницу, не желећи га мучити болесна, да не би ускорио његову смрт, и тако изгуби могућност да га приволи на своје многобожачко безбожје. Светог пак Самона нареди да обесе за једну ногу главачке, а да му за другу ногу привежу тешко гвожђе. У таком положају он проведе од осам сати пре подне до три сата после подне. Присутни војници, из сажаљења према страдалцу, саветоваху му молећи га да се покори царевом наређењу и ослободи себе страшне муке. Но он им ништа не одговараше већ гледајући к небу мољаше се Богу из дубине срца, и опомињаше се Његових од памтивека чудеса и говораше: Господе Боже мој, без Твоје воље ниједна птица не пада у

мрежу (ср. Мт.10, 29); Ти си срцу Давидовом дао простора у тескоби (ср. Пс. 4, 2), и пророка Данила показао јачим од лавова, и тројици Младића даровао победу над мучитељем и пламеном; - Ти и сада Господе, знајући немоћ природе наше, погледај борбу која се води против нас: јер се враг упорно труди да отргне од Тебе дело руку Твојих и да га лиши славе што је у Тебе; и погледавши на нас милосрдним оком Својим, сачувај у нама неугасиви светилник заповести Твојих, светлошћу Својом исправи стопе наше, и удостој нас наслађивати се блаженством Твојим, јер си благословен кроза све векове. Амин.

Док се страдалац тако мољаше, један брзописац записиваше речи његове. Затим намесник нареди да одвезу Самона. Но одвезан, он не могаше стајати на ногама, пошто му зглобови у коленима и куковима беху изашли из својих места. Тада мучитељ нареди те мученика узеше и однесоше у тамницу и положише поред светог Гурија.

Петнаестог новембра намесник Музоније устаде у појање петлова, и крену у палату у којој је обављао суђење, пред њим иђаху свећеносци и оружјеносци, и са великом охолошћу седе на судишту, наредивши да доведу преда њ Гурија и Самона. Свети Самон иђаше између два војника, ослањајући се на њих обема рукама и храмајући, пошто му ноге беху истргнуте из зглобова док је висео обешен. Светог пак Гурија ношаху, пошто он уопште није могао ходити, јер му ноге, држане стегнуте у кладама, беху све у ранама и иструлеле. Погледавши на њих, намесник им поче говорити: Имали сте доста времена за размишљање шта је боље за вас да изаберете: живот или смрт. Зато ми сада реците, шта сте доконали? Јесу ли вам додијале досадашње муке и јесте ли намислили да извршите царско наређење, еда бисте оставши у животу уживали блага овога света?

- На то одговорише светитељи: Размислили смо и изабрали смо оно што ће нам бити на корист: изабрали смо примити смрт Христа ради а одбацити живот у сујетном свету. Јер нама је доста и прошавше време у које смо се нагледали угасиве светлости дана, а сада душа наша жели да пређе ка незалазном дану.

- Намесник рече: Тешко је мојим ушима да слушају ваше огавне речи. Ево, ја вам укратко дајем користан савет: положите, тамјан на

олтар Дија, па идите својим кућама. А ако не положите, онда ћу одмах наредити да вам се одсеку главе. - Светитељи одговорише: Нису потребне многе речи; ето, ми смо пред тобом; што желиш чинити, чини без одлагања, јер ми нећемо престати тврдити да смо слуге Јединога Бога, Господа нашег Исуса Христа, и Њему се Јединоме поклањамо а идолопоклонство одбацујемо.

Тада намесник изрече пресуду да они буду посечени мачем. Чувши то, светитељи се обрадоваше великом радошћу што ће се ускоро разрешити од тела и поћи ка многожељеном Господу своме. Намесник нареди целату да мученике натовари на кола, да их извезе далеко ван града и тамо посече. И светитељи бише извезени из града на северну капију, тајно од грађана, пошто у то време сви спаваху дубоким сном. А када их довезоше на гору звану Ветилавикла, у околини Едесе, војници се зауставише и наредише целату да мученике посече. Скинути с кола, мученици измолише мало времена за молитву. И пошто се усрдно помолише, они напослетку рекоше: Боже и Оче Господе нашег Исуса Христа, прими у миру душе наше! - Онда обраћајући се целату, свети Самон рече: Изврши што ти је наређено. - И приклонивши под мач свете главе, они бише посечени у освитак дана; и тако завршише течење своје. Верници пак, дознавши за кончину светих мученика, одоше и узеше света тела њихова и сахранише их чесно.[3]

Након доста година незнабожни цар Ликиније,[4] одвојивши се од Константина Великог, дође у Никомидију и подиже гоњење на хришћане, нарушујући на тај начин уговор који је склопио са њим Константин Велики. Јер удајући за Ликинија своју сестру и одређујући га себи за сацара у римској држави, Константин склопи са њим овакав споразум: да Ликиније, иако је незнабожац по вери, не угњетава хришћане, него да препусти свакоме живети по својој вери и држати се неометано своје вере. Но Ликиније, не држећи се тога споразума, устаде на хришћане у источним покрајинама и огромно мноштво хришћана предаваше смрти на разне начине. У то време у горе споменутом граду Едеси, у коме раније пострадаше свети мученици Гурије и Самон, живљаше један ђакон, по имену Авив. Ходећи по целој граду из куће у кућу, ђакон Авив учаше људе светој вери и сокољаше их да јуначки исповедају Христа.

Својом проповеђу ђакон Авив многе незнабошце обраћаше ка Христу, а верне саветоваше да живе богоугодно. Сазнавши за то, градоначелник писа цару Ликинију, извештавајући га о Авиву да он сав град Едесу напуни хришћанском заблудом. При томе градоначелник питаше цара шта он у том погледу наређује. Уствари, Ликиније писа цару ради тога, да би од цара добио право да мучи хришћане, пошто му још не беше наређено да хришћанима чини ма какво зло. Цар одмах одговори Ликинију да Авива казни смрћу. Добивши од цара такво наређење, Ликиније нареди да пронађу ђакона Авива и приведу на мучење. У то пак време Авив са мајком и рођацима својим живљаше у једном крају града у непознатој кући, старајући се много о распрострањењу свете вере, коју шираше тајно онде где није могао ширити јавно. Док војници тражаху блаженог Авива по целој граду, он дознаде за то, и уместо да се сакрије он изиђе из куће јавно и крену да пронађе војнике који су га тражили, да би им се сам предао у руке. Сревши на једном месту војначалника по имену Теотекна, он му рече: Ево онога кога тражите: јер ја сам Авив, за кога вам је наређено да га пронађете. Узмите ме дакле и водите к ономе који вас је послао. - А Теотекн, кротко погледавши на њега, рече: Још нико не зна да си ми се пријавио: о човече, иди од мене и сакриј се, да те неко од војника не би видео и ухватио. - Авив одговори: Ако ме ти не узмеш, ја ћу онда сам поћи и јавити се градоначелнику, и исповедити Христа мог пред царевима и владарима.

Чувши то, Теотекн, га одведе к Ликинију. Овај га у пита за порекло и име. Светитељ пре свега изјави да је хришћанин; затим каза своје име и рече да је из села које се зове Телсеј. Ликиније га примораваше да принесе жртву идолима, и пашташе се да га или милом или силом одврати од Христа и приволи на идолопоклонство. Али он, непоколебив као стуб и тврд као камен, остаде чврст у вери Христовој. Пошто не узможе да га речима приволи на своје незнабожје, мучитељ га стаде приморавати на то делом: нареди да га обесе, па да му тело стружу железним ноктима. После тога му опет саветоваше да се поклони идолима и принесе тамјан на олтар незнабожачких богова. Но светитељ јуначки одговараше: Ништа ме неће одвојити од Бога мог, па макар ме

стављао на хиљаде и хиљаде најљућих мука. - Мучитељ га упита: Каква је вама хришћанима корист од тих мука које трпите за Бога вашег; и каква вам је добит од тога што се тела ваша парчају на комаде, и ви добровољно избирате себи горку смрт? - Мученик одговори: Када би ти, мучитељу, пожелео да истински пригрлиш наду у обећане нам од Бога Нашег награде, онда би ти без икакве сумње рекао оно што и апостол Господњи некада: Страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рм. 8, 18). - Мучитељ се насмеја на ове мученикове речи кар на безумне, мада сам безуман и бедан. Затим видећи да не може сјајнога страдалца одвратити од Јединог Истинитог Бога, он га осуди на спаљење у огњу.

Изван града би наложен велики огањ, и мученика поведоше на губилиште. Мученик иђаше радујући се што ће бити жртва Богу. За њим иђаше његова мајка и сродници; он их тешаше и саветоваше да не тугују због њега него да се радују што он одлази Христу и што ће Њега молити за њих. Када стигоше до ломаче, мученик се помоли Богу, даде последњи целив мајци својој и свима познаницима, уђе у пламен, и одмах предаде дух свој Господу. А када се угаси огањ, мајка са осталим верницима нађе тело светог сина свог неповређено од огња, узе га, помаза миром и сузама и сахрани поред гроба раније пострадалих светих мученика Гурија и Самона, јер и свети Авив пострада у исти дан у који пострадаше и ови свети мученици само пре доста година.[5]

Када престаде гоњење и православна вера блисташе, хришћани саградише цркву у име ова три света мученика, и у њој положише у једном кивоту свете мошти њихове, које точе исцељења болеснима и творе миога чудеса. Од њих ми ћемо споменути само једно преславно чудо.

Једном крену са истока на грчко царство незнабожни варварски народ који живљаше у близини Персије, зван Еталити[6] и освојивши и опленивши многе градове стиже до саме Едесе, са намером да град заузме и разруши, као што поруши и остале градове. А грчки цареви желећи да заштите град од непријатеља и да га ослободе опсаде, скутшше мноштво својих војника и послаше Едеси у помоћ. Ушавши у Едесу, грчка војска остаде у граду доста

времена штитећи га од варвара. Беше у грчкој војсци један војник, пореклом Гот.[Z] Деси се да он у Едеси становаше у дому неке целомудрене удовице, по имену Софије, која имађаше јединицу кћер Ефимију, коју она чуваше као зеницу ока, учећи је чувању девствености, благим наравима и страху Божјем. Софија се стараше да своју кћер сакрије од људских очију, пошто беше веома лепа; и држаше је у нарочитој одаји, да је мушко око не би видело. У току свог дугог борављења у дому ове удовице догоди се да Гот једном виде девојчицу Ефимију. Задивљен њеном лепотом, он се запали силном страшћу према њој, и непрестано размишљаше на који би је начин преластио. Приступивши њеној мајци он је поче молити да му своју кћер да за жену, а несрећник имађаше у завичају свом и жену и децу, но он то сакри, и прављаше се нежењен, да би добио оно што жели. Ипак га мајка одби, говорећи: Нећу дати једину кћер своју у туђу земљу; ти си човек дошљак, одвешћеш моју кћер у своју земљу, а без ње ја ћу силно туговати, јер друге деце немам којима би се могла тешити у удовиштву својем; само њу имам, и не могу ти је дати, јер не могу да живим не видећи лице њено. - Гот се разјари и поче јој опасно претити; и говораше јој: Ако ми не даш своју кћер, онда се ја нећу иселити из твоје куће док не наведем на тебе многа зла и не ринем те у крајњу муку. Јер ја сам војник, и лако ми је да ти учиним пакост какву хоћу. - Но удовица, иако беше сама и не имађаше никога који би јој притекао у помоћ, ипак му неустрашиво одговараше и супроћаше му се.

После тога војник је опет час љубазно мољаше час беснијаше, покушавајући да је или молбама или претњама приволи да му она да своју кћер за жену. И тако јој он досађиваше за све време док становаше у њеној кући. Нуђаше он њој и неке поклоне, јер не беше сиромаш; куповаше њој и кћери њеној златне наките и скупоцене хаљине, да би добио оно што жели. Но удовица поклоне не примаше и од њега се склањаше, а кћер своју веома брижљиво скриваше да је овај незаконик не види. Једном му она рече: Чула сам да у постојбини својој имаш жену и децу. - А он, сав обузет жељом за девојком и немајући страха Божијег, стаде се клети и преклињати, говорећи: Никада се женио нисам, и хоћу да твоју кћер имам за жену и начиним је господарицом над свим имањем својим које

поседујем у домовини својој. - Удовица Софија поверова, најзад, овом лажљивом војнику, усвоји његову молбу, окружену безбројним заклетвама и преклињањима, и пристаде да му да своју кћер Ефимију. И подигавши руке к Богу она рече: Владико Господе, Ти си Отац сиротама и Судија удовама; погледај милостивно на створење Твоје, и не остави ову девојку која ступа у брак са непознатим човеком. Не презри сиротињство моје и не остави ме беспомоћном, јер уздајући се у Твој благи промисао ја дајем своју убогу кћер човеку странцу и Тебе имам за сведока и јемца његових заклетва и обећања.

И девојка би удата за тога Гота, и по закљученом браку они живљаху мирно. Ефимија затрудне, и пре но што се она породи непријатељи одступише од града празни, јер не могоше освојити град, пошто грчка војска што беше у граду јуначки брањаше градске бедеме и вођаше с непријатељима велику борбу. Но нарочито заштићаваху град молитве светих мученика: Гурија, Самона и Авива. Када непријатељи одступише, грчки војници су се морали вратити својим кућама. Тако се и онај Гот спремао да се врати у своју постојбину. Мајка неутешно ридаше због растанка са својом ћерком, и покушаваше да је узме од Гота, не дајући му да је води у туђу земљу. Али не могоше раскинути брачни савез, потврђен законом. И када лукави зет већ хтеде да крене са супругом на пут, Софија одведе њега и своју кћер у цркву светих мученика: Гурија, Самона и Авива, постави их пред кивот светих мученика, и рече зету: Ја ти нећу поверити своју кћер, ако ми не даш као јемце ове свеце који су пострадали за Христа: стога се ухвати За свети кивот њихов и закуни ми се, да мојој кћери нећеш учинити никакво зло него ћеш је чувати са доличном љубављу и поштовањем. - А Гот, сматрајући то за ситницу, одмах се без икаквог страха ухвати за чесни кивот светих мученика и рече: Из ваших руку, светитељи, примам ову девојку, и вас узимам за јемце и сведоке њеној мајци, да никакво зло нећу учинити овој мојој супрузи, нити ћу је икада увредити, него ћу је чувати с љубављу и поштовати је до краја.

Тако говораше Гот, па се безаконик још и Богом кунујаше, не помишљајући нити се бојећи да ће му Бог, Господ освете, узвратити по делима његовим и погубити га за неваљалство његово. А мајка,

саслушавши заклетву свога зета, са вапајем рече светим мученицима: Вама после Бога, о свети мученици, поверавам своју кћер, и преко вас је предајем овом страном човеку.

Пошто се тако помолише, они дадоше један другоме целив љубави, и растадоше се: удовица Софија врати се кући својој, а Гот са Ефимијом крену на пут. При томе он отпусти роба кога је имао код себе, да се за ову тајну не би сазнало у кући његовој.

Када они, прешавши сав пут, стигоше у постојбину Гота и већ беху близу његове куће, он са страшном свирепошћу насрну на жену своју Ефимију као непријатељ: заборавивши љубав према њој и пренебрегавши заклетве, он скиде с ње скупоцене хаљине и златне наките, и обуче је у бедне дроњке као заробљеницу и робињу, и извукавши мач запрети јој говорећи: Ако хоћеш да останеш у животу онда, ушавши у мој дом, никоме не говори ништа о ономе што је било међу нама, него реци да си заробљеница, јер у дому свом ја имам жену и децу; ти пак буди мојој жени робиња и покоравај јој се у свему као својој госпођи. А ако објавиш њој, или коме од мојих сродника кажеш, да сам се оженио тобом, онда ћеш овај мач угледати у грлу свом и умрећеш.

Видећи да је обманута и изиграна од овог злог варварина, и чувши претњу његову, Ефимија се уплаши и рече му: Је ли то љубав твоја? је ли то испуњење обећања твојих? такве ли су заклетве твоје? и таква ли беше намера твоја, да мене, супругу твоју, начиниш заробљеницом, и слободнакињу робињом? Тебе ради ја оставих своју мајку, сроднике и отаџбину, и прилепих се теби недицемерном љубављу, верујући речима твојим које си потврдио заклетвама. А ти ми мржњом узвраћаш за љубав, и место мужа и пријатеља постао си ми варварин, непријатељ и мучитељ, који ме је завео у туђу земљу да ме погуби.

Рекавши то она подиже очи своје к небу и уздиже руке, па уздишући из дубине срца и горко плачући и ридајући она Завапи к Богу: Боже родитеља мојих, погледај на невољу моју, чуј уздисање моје, услиши глас молитве моје! Види шта ради са мном овај кривоклетник, и избави ме од ових зала молитвама светих угодника Твојих који пострадаше за Тебе. О, свети мученици: Гурије, Самоне и Авиве! вас призивам сада: помозите ми, упала сам у неочекивану

опасност, јер, уздајући се у вас, ја пођох са овим Готом; стога му ви одмаздите за мене, и избавите ме из ове невоље.

Док она тако горко ридаше и тајно се у срцу мољаше Богу, они уђоше у дом Гота. А жена Гота, угледавши Ефимију и видевши лепоту лица њена, узнемири се од љубоморе, јер посумња да је муж њен био у недозвољеним односима са њом, и питаше мужа: Ко је ова девојка, и откуда си је довео? - А он одговараше: То је заробљеница; довео сам је из Едесе да ти буде робиња. - Жена рече: Красота лица њенога показује да је она не робиња него слободњакиња. - Муж одговори: Иако у својој земљи она беше слободњакиња, као што то показује лице њено, ипак је сада она твоја робиња.

Ефимија, не смејући од страха ништа говорити, ћуташе, и повињаваше се жени Готовој служећи јој као робиња госпођи својој; и не знађаше шта да ради, да би се избавила од зала у која је запала. И живљаше она обављајући службу робиње, свагда имајући на уму свете мученике и са сузама вапијући к њима: Похитајте помоћи мени, слушкињи вашој, о светитељи! похитајте указати ми милост и обратити пажњу на срамоту и превару које доживех. - Госпођа пак њена, осећајући у срцу љубомору према њој, беше сурова и немилосрдна према њој; наређиваше јој да обавља најтеже послове, и мучаше је на разне начине. Но најгоре беше то што она никада није хтела да говори с њом; усто Ефимија не знађаше готски језик, и не могаше госпођи својој казати о себи ништа; а бојаше се и Гота да је не убије, ако би што испричала госпођи о себи.

После извесног времена жена Гота примети да је Ефимија грудна. То још више распали њену љубомору, и она стаде свој разјарени бес искаљивати на Ефимији: наређиваше јој да ради најмучније и најцрње послове, хотећи је на тај начин уморити. А када дође време Ефимија роди мушко дете које у лицу потпуно личаше на Гота, који му стварно и беше отац. А жена Гота, видећи да дете по свему личи на њенога мужа, испуни се страховитог гњева и стаде смишљати како да убије то дете. И она рече мужу: Узалуд одричеш да ниси познао ову девојку, јер ово њено дете, које је потпуна слика твоја, јасно обелодањује и доказује да си му ти отац. - Гот опет стаде одрицати то, говорећи: То није истина, ја никад

нисам познао њу. Ти имаш власти над њом, и што хоћеш чини са њом, јер она је заробљеница и робиња твоја.

Тада ова зла жена намисли да отрује дете. Након мало времена она спреми смртоносни отров, одасла мајку од куће на неки посао; и кад дете остаде само она му сасу отров у уста, и дете одмах умре. А кад се мајка врати с посла и виде мртво дете, испуни се неисказане жалости и срце јој се кидаше од силне туге за дететом. Незнађаше она од чега јој је дете тако изненада умрло, јер никога не беше у соби када господарица сасу детету отров у уста. Но спремајући дете за сахрану, Ефимија угледа где из уста детету тече отров, и она се опомену да јој је госпођа једном претила како ће и њу и дете њено убити. И би јој јасно ко је виновник смрти њенога детета, али она ћуташе пошто није смела говорити ништа. Узевши мало вуне она обриса њоме отров који тецијаше из детињих уста, и ту вуну сакри код себе, не обелодањујући ту тајну никоме. И дете би сахрањено.

Након неколико дана Гот позва пријатеље своје на вечеру, и Ефимија служаше око трпезе. Када дође време да чашу принесе госпођи, Ефимија онда, желећи сазнати да ли је дете њено умрло стварно отровано од стране госпође, узне ону вуну којом обриса уста своје детету, кришом је окваси у напитку, па Извади и исцеди у чашу, и принесе ту чашу госпођи својој. Ова, не знајући ништа, испи чашу, и на тај начин зло њено сручи се на њену главу: јер те ноћи она изненада умре, и тако упаде у јаму коју сама беше ископала. А када ујутру Гот устаде, он угледа своју жену мртву, и њега спопаде ужас због изненадне смрти њене; сав се дом испуни плача, и слеглоше се сви рођаци, пријатељи и суседи, и плакаху за њом. Затим начинивши раскошан мртвачки сандук, положише покојницу у сандук, и свечано сахранише.

Када после сахране минуше седам дана, рођаци покојнице сетише се девојке доведене из Едесе и говораху: Нико други није крив за изненадну смрт наше рођаке него једино та заробљеница, која стално беше непријатељски расположена према њој. - И тако сви устадоше на Ефимију, и хтедоше је предати царском намеснику на суд, да мукама изнуди од ње признање, на који је начин она уморила своју госпођу. Али пошто у то време намесник не беше дома, они променише своју намеру и решише да Ефимију сахране

живу поред мртве покојнице. И откопавши покојничин гроб они положише Ефимију поред њеног леша који је смрдио, киптео црвима и распадао се, да је уморе насилном смрћу; затим доваљаше велики камен на гроб и поставише стражаре.

Ко може исказати тадашњу муку Ефимијину, њен јад, њену уплашеност и трепет, њен страх и ужас, ридање и плач? Нека сваки само представи себи страх и ужас и муку живог човека, сахрањеног у гробу поред смрдљивог леша: страх од мртваца, смрад од леша, таму и тескобу гробну, црве одасвуд, живу смрт, и неисказано мучење. Налазећи се у такој крајњој тескоби, Ефимија у тузи срца свесрдно завапи к Богу из гроба, као некада пророк Јона из утробе кита, и мољаше се говорећи: Господе Боже Сила, Ти седиш на херувимима и надгледаш бездне! Ти видиш тугу срца мога и тескобу у мрачном и смрдљивом гробу овом; Ти знаш да сам имена Твога ради била удата за безаконог Гота, који се именом Твојим клео када ме је узимао; стога се смилуј на мене ради светог имена Твог. Ти убијаш и оживљујеш, низводиш у пакао и изводиш:^[8] избави ме од горке смрти ове, и изведи из гроба овога, као из пакла, јер си силан и мртве васкрсавати, - утолико пре можеш извести из чељусти смрти мене живу која се налазим на домаку смрти. Помилуј ме, Владико, ради светих мученика: Гурија, Самона и Авива, чије си проливање крви за Тебе и смрт примио као чисту жртву. О, свети мученици! вас мајци мојој одреди за јемце непријатељ мој, - стога ме ви сада спасите!

Док се она у патњи душе своје тако мољаше, гле, њој се Јавише три лучезарна мужа који сијаху као три сунца, - свети мученици: Гурије, Самон и Авив, и тог тренутка нестале у гробу смрада, и Ефимија осети диван силан мирис који се лио из јавивших се светих мученика. И свети мученици јој рекоше: "Буди храбра, кћери, и не бој се, брзо ћеш бити спасена". Када свеци то рекоше, облажени се срце Ефимијино и од пресветле појаве светих и од утешних речи њихових; и испунивши се радости она се занесе и заспа слатким сном. У време тога сна она би узета из гроба невидљивом и свемоћном силом Божјом и за један час пренета у Едесу, у цркву светих мученика: Гурија, Самона и Авива, и положена крај чесног кивота њиховог. А беше ноћ када Ефимија би пренета, и у цркви се

вршаше уобичајено јутарње богослужење. Пробудивши се из сна, она опет угледа свете мученике који јој говораху: "Радуј се, кћери, и познај где си сада; ето ми испунисмо што обећасмо; иди дакле с миром к својој мајци". - Рекавши то, они постадоше невидљиви.

Ефимија уставши погледаше око себе где се то она налази. Угледавши зидове цркве, иконе, свеће и чесни кивот светих Мученика, и притом чувши певање клирика она се убеди да се налази у Едеси, у цркви својих јемаца, светих страдалника Христових: Гурија, Самона и Авива. Тада се она испуни неизрециве радости и веселости, и грлећи с љубављу кивот светих Мученика, са сузама узношаше благодарност Богу и светитељима Његовим за толику указану јој милост. У благодарењу свом она говораше: Бог наш на небу и на земљи, све што хтеде створи (Псал. 113, 11): посла с неба, и спасе ме. Благословен си Господе, који спасаваш оне који се надају у Тебе: вечером долази плач, а јутром радост (Псал. 29, 6).

Када она са радосним сузама говораше то и много друго, чу њене речи и плакање презвитер, па јој приђе и питаше је: Ко си ти, и због чега тако плачеш? - Она му стаде причати све подробно: како ју је мајка дала Готу крај кивота светих Мученика, шта је све доживела од тог кривоклетника, како је јуче била жива закопана у гроб, како јој се у време молитве јавише свети Мученици и за један час је пренеше из Готске земље у ову њихову цркву. - Слушајући то презвитер се запрепасти дивећи се великој сили Божјој. Но ипак, не хотећи да потпуно верује свему што она говораше, он је упита: А ко је мати твоја? - И сазнавши да је удовица Софија њена мати, презвитер одмах посла по матер, позивајући је да дође у цркву. Мајка, не знајући ништа, дође одмах; и угледавши своју кћер где стоји поред чесног кивота светих Мученика, обучену у бедне дроњке, она се запрепасти од тако неочекиваног призора, па јој притрча, и загрливши је плакаше. Плакаше и Ефимија; и од плача не могаху проговорити ни речи. Затим, стишавши не брзо своје сузно ридање, мајка упита Ефимију: Како си се обрела овде, кћери моја слатка, и због чега си одевена у те јадне рите? - Ефимија јој онда исприча све потанко: како пострада у туђој земљи од неваљалог мужа, како је била жива закопана у гроб, и чудесно спасена и пренесена од стране јавивших јој се светих мученика: Гурија, Самона и Авива. Слушајући

све то, мајци се топљаше срце од жалости. А и сви који се деоише у храму, слушајући Ефимијино казивање, дивљаху се веома, и слављаху свемоћну силу Божију и милост. Мајка пак, павши пред кивот светих Мученика, громким гласом узношаше благодарење Богу и светитељима Његовим. И проведоше оне сав тај дан у цркви молећи се и благодарећи Богу, и с љубављу и усрђем грлећи и целивајући кивот светих Мученика. И касно увече мајка узе кћер своју и с радошћу оде кући својој славећи Бога.

Сутрадан се глас о овоме чуду пронесе по целој граду; и одашуд се стицаху у кућу удовичину њени рођаци и суседи, и са страхом се дивљаху ономе што им Ефимија казиваше. И сви слављаху име Господње, и величлаху и хваљаху помоћ светих Мученика.

Софија са својом ћерком провођаше богоугодно остале дане свога живота, причајући свима о сили Божјој коју Бог милостиво показа на њима. Ефимија говораше: Десница Господња даје силу (Пс. 117, 16), десница Господња пренесе ме од Гота у Едесу: Нећу умрети, него ћу жива бити, и казивати дела Господња (Пс. 117, 17). Кривоклетнику пак Готу Бог одмазди на следећи начин.

После извесног времена онај исти незнабожни народ који раније ратова против Грка, удружи се с Персијанцима, и опет крену на Грчку земљу, и покушаваше да заузме град Едесу. Због тога грчки цареви опет послаше војску у Едесу да брани град. Са том војском дође и онај Гот који лукавством и преваром узе од Софије кћер Ефимију. Он ништа знао није о чуду које се десило, и сматрао је да је Ефимија умрла, закопана жива у гроб са мртвом женом његовом. Зато он без смућености оде код Софије као код своје таште. А она, видевши га где долази, сакри Ефимију у унутрашње собе, а њега прими као свог зета, правећи се да се радује његовом доласку. Затим позвавши своје рођаке и суседе она поче у њиховом присуству питати Гота, говорећи: Како с Богом путовасте одавде? не разболе ли се моја кћи путем, пошто је била у другом стању и како се породила? Ја сам много туговала због ње: бојала сам се да јој се онако бременитој не деси на путу неко зло. - Он одговори: Ради молитава твојих Бог нам поможе, те отпутовасмо без тешкоћа; кћи је твоја здрава, родила је синчића. Она те много поздравља. И да нисам

изненада пошао на овај пут, пошто са њим хитно позван, твоја би кћер дошла са мношвом и с дететом код тебе, да ти приреди радост. Уосталом, она ће доћи у згодније време.

Чувши овакве речи, Софија се запали праведним гњевом због лажности овог злог човека, и раздирући хаљине своје она громко повика: Лажове! препредењаче и убице! где си денио моју кћер? - И рекавши то, она изведе Ефимију из унутрашњих одељења, постави је пред Гота и упита га: Познајеш ли ову девојку? ко је она? знаш ли где си је закопао, кривоклетниче, И предао је смрти, незакониче? - А он, чувши ове речи и угледавши Ефимију, задрхта, изгуби глас, и не могаше уста отворити ни реч изговорити, као да је сав умро. Тада га присутни Софијини рођаци и суседи узеше и у собу чврсто затворише, и остадоше пред вратима чувајући стражу. Мајка пак и ћерка позваше писара који записа све што им се догодило, не пропутивши ништа из тог предивног чуда, па отидоше к епископу тога града, блаженом Евлогију, и предадоше му то писаније. Притом га обавестише да је код њих дошао тај зли и препредени Гот. Прочитавши писаније, епископ одмах узео свој клир и оде к војводи, старешини над дошавшом грчком војском, и нареди да се пред војводом прочита писаније, уручено му од удовице и њене кћери, у коме подробно беше описано то предивно чудо светих Мученика. Војвода, пажљиво саслушавши читање описа, загрепасти се дивећи се преславном чуду; а и сви што беху с њим напунише се страха. Војвода одмах нареди да Гота доведу преда њ. А позвана би и удовица Софија са њеном ћерком Ефимијом. И нареди војвода да се ова повест прочита громко да сви чују. Јер се у дворишту војводином беше сабрало мноштво народа, људи и жена. По прочитању писанија војвода упита Гота, је ли истина то што је написано и прочитано. Гот одговори да је истина и да ту нема ничег лажног. Тада му војвода рече: Бедниче! убице! како се ниси побојао Бога и страшног суда Његовог? И како се ниси уплашио заклетве коју си дао крај кивота светих Мученика, које си учинио јемцима и сведоцима својих обећања? Зашто се ниси сажалио на девојку коју си преласио својим лукавством? Зато прими казну коју си делима својим заслужио.

Рекавши то, војвода одмах нареди да се Готу одсече глава, а тело његово спали у огњу. Међутим богољубиви епископ усрдно моли војводу да не погубљује Гота него да га помилује в остави у животу, да би он прославио величину Божију. Но војвода одговори епископу: Бојим се да помилујем човека који је учинио толики злочин, да не бих разгњевио свете Мученике. које увреди овај кривоклетник.

И Гот би посечен по наређењу војводе. На молбу пак епископа, тело његово не би предато огњу него у земљу погребено. Такву одмазду доживе овај бедни човек. А Бог се прослави у светитељима Својим. Њему и од нас грешних нека буде слава, част и поклоњење, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕЛПИДИЈА, МАРКЕЛА и ЕВСТОХИЈА

БЛАЖЕНИ Елпидије беше за царовања Јулијана Одступника^[9] сенатор. Као хришћанин он би изведен пред Јулијана на суд. Наговаран да се одрекне Христа, он не хте. Јулијан нареди да му обуку власеницу, начичкану клинцима и премазану врелом смолом. Онда га бише по целоме телу, и клинци му се позабијаше у тело. Блажени јуначки трпљаше муке, и не пристајаше одрећи се Господа. Онда га бацише у јаму, и стадоше га обливати врелом водом, и тело му се покри пливима и ранама. Да би му увећао муке, бездушни цар нареди да се направи смеса од вреле смоле, лоја, креча и других горивих материја, па том врелом смесом поливају мученику ране, и у уста сипају врелу смолу. То би учињено. После тога светог Елпидија заједно са Евстохијем и Маркелом везаше за дивље коње и бикове, да их ови растргну. Али по дејству Божје силе, дивље животиње се не помакоше с места. Онда их моткама страховито бише, да им све кости поломише, па их такве бацише у огањ, у коме блажени мученици предадоше душе своје у руке Бога живог.

Чесна тела ових светих мученика бише сахрањена на гори Кармилу. Но одмах настаде грмљавина и севање муња, и дође тамо Господ Христос са Ангелским Силама и даде целив светим

мученицима. Притом Господ Евстохија и Маркела пренесе на друго место, а чудесног Елпидија васкрсе и посла на нове подвиге и поновно мучеништво. Глас о новим подвизима светог Елпидија допре и до Јулијана. Он одмах нареди да му мученика доведу. Угледавши светог мученика читава и здрава, цар нареди да тело мученика растегну привезавши га између четири стуба: онда га немилосрдно бише, и оштрим тестерама стругоше, и сирћетом и сољу заливаше, и сурим крпама ране трљаше. После тога цар бездушник нареди, те мученика на жеравицу распрострше, и жеравицом му главу посипаше. А кад свети мученик и то претрпе, онда га на мучилишно дрво обесише, усијани штит, на средини избушен, на тело прислонише, и усијани пепео по штиту сипаше, да би му тело сагорели; и још га чекићем по глави бише. У време ових мучења догоди се дивно чудо: молитвама својим свети мученик сакруши у прах идоле који се недалеко налажаху. И пошто силом Божјом мученик остаде неповређен, незнабошци се, њих шест хиљада на броју, обратише у веру Христову. После свега тога, свети Елпидије би бачен у ужарену пећ, где свету душу своју предаде у руке Господу свом.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА

С ВЕТИ Димитрије беше из села Доада (или Давудије), близу града Амапасе, у Тракији. Пострада за царовања Максимијана Галерија. Оптужен као хришћанин, он би изведен на суд пред царског намесника Публија. На саслушању он смело исповеди Христа као истинитога Бога, говораше присутнима о Духу Светоме, и учаше их о оваплоћењу Господа Исуса Христа, о Његовој благодати, човекољубљу и домостроју спасења. Затим изобличи душегубну лаж идолопоклонства, показавши да су идоли слепи и глуви, као и они који их поштују. Својим речима он силно разјари намесника, и овај нареди да му се одсече глава. И тако сконча добивши од Господа небески венац.^[10] Чесне мошти светог Димитрија бише погребене

од верних и богобојажљивих људи, и дају исцељења свима који им прибегавају.

ПРАЗНИК ИКОНЕ СВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ "КУПЈАТИЦКЕ"

ОВА икона прво се јавила некој девојчици Ани, у селу Купјатичу у Минској губернији 1182. год. Чувајући стадо виде Ана неку светлост у шуми. Када се она приближи тој светлости, угледа на дрвету осредњи крст са ликом Пресвете Богородице. Узме Ана тај крст и однесе дома, па се опет врати своме стаду. Но на велико чудо њено она опет виде на истом месту исти крст о дрвету. Она га узме, метну себи у недра и однесе кући. Када хтеде показати крст оцу своме, завуче руку у недра, но крста ту не бејаше. Она исприча оцу све; па са оцем оде, видеше крст у шуми и пренесу га кући. Сутрадан крста опет није било у кући. Они узбуне цело село, и сви сељаци оду те виде крст и поклоне му се. Убрзо људи ту сазидају цркву. Многобројна чудеса пројавила су се од тога чудесног крста са изображењем Богоматере. Та икона сада се налази у цркви свете Софије у Кијеву.

СПОМЕН ИРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КИНТИОНА (КИНТИАНА), епископа

ЕПИСКОП Селевкијски. Живео и упокојио се у четвртом столећу. Један од 318 отаца Првог Васељенског Сабора. Истакао се својом ревношћу у борби против Аријеве јереси. Због подвижничког живота Бог му дао дар чудотворства.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЗАХАРИЈА

БАЧЕН у море за Христа. Празнује се и 21. октобра.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕВПСИХИЈА, НЕАРХА и КАРТЕРИЈА

ОВУ тројицу мученика са њиховом дружином спомиње Париски кодекс 1578. и Патмоски 266. По свему судећи то су други свети мученици од оних који се празнују 5. новембра под истим именом, али без Неарха.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ФИЛИПА РАБАНСКОГ

ОСНОВАО манастир Спасо-Преображењски на реци Рабанги, на 35 километара од града Вологде. Преставио се 1457. године.

НАПОМЕНЕ:

1. Едеса - град у Македонији.
2. Диј или Јупитер, по веровању незнабожаца Римљана, највећи међу боговима и отац богова.
3. Свети мученици пострадали између 293. и 306. године.
4. Ликиније - управљао Источном половином царевине од 307. до 324. године.
5. Свети Авив пострадао 322. године.
6. Еталити - тако се називало племе Хуна који су живели у данашњој Мерви и Авганистану.

7. Готи - најисточније и многобројно Германско племе које је живело на придунавским равницама.
8. Ове су речи узете из: 1 Цар. 2, 6.
9. Царовао од 361. до 363. године.
10. Пострадао 307. године.

16. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА И ЕВАНГЕЛИСТА МАТЕЈА

СВЕТИ апостол и евангелист Матеј, син Алфејев, друкчије називан Левије,^[1] живљаоше у Галилејском граду Капернауму.^[2] Он беше човек имућан и по занимању цариник.^[3] Једном, у време боравка Свог у Капернауму, Господ Христос пође к мору, праћен народом. Пролазећи он виде Матеја где седи на царини^[4] и рече му: "Хајде за мном!"

Чувши ове речи не само телесним ушима него и ушима срца, Матеј устаде одмах, и оставивши све пође за Христом. У радости својој Матеј приреди Господу код куће своје велику част. Господ благи не одби позив и уђе у дом Матејев. Дођоше к Матеју и многи суседи његови, и пријатељи, и познаници, - све сами цариници и грешници -, и сеђаху за трпезом заједно са Господом Исусом. А беху тамо и неки од књижевника^[5] и фарисеја.^[6] Видевши да се Господ не гнуша цариника и грешника, Него седи заједно с њима за трпезом, они роптаху и говораху ученицима Његовим: Зашто учитељ ваш с цариницима и грешницима једе и пије? - А Господ чувши такве речи њихове рече им: Не требају здрави лекара него болесни. Ја нисам дошао да дозовем праведнике но грешнике на покајање.^[7]

Од тога времена Матеј остави све и сва, пође за Господом Христом, и као верни ученик више се не одвајаше од Њега. Ускоро затим он се удостоји да буде увршћен у Дванаесторицу апостола.[8] Заједно са другим ученицима Матеј праћаше Господа на Његовим путовањима по Галилеји и Јудеји, слушајући Његово Божанско учење, гледајући Његова безбројна чудеса, а понекад и учествујући у њима. Наоружан од Господа чудотворном божанском силом, он са осталим апостолима хођаше к изгубљеним овцама дома Израиљева, проповедајући им Еванђеље Царства Божјег, исцељујући болесне, изгонећи ђаволе, чистећи губаве, васкрсавајући мртве. Он беше очевидац и сведок: и Спаситељевог живота, и Спаситељеве крсне смрти, и Спаситељевог васкрсења, и Спаситељевог вазнесења на небо.

После силаска Светога Духа на апостоле, свети Матеј спочетка остаде у Палестини, заједно са другим апостолима проповедајући Еванђеље у Јерусалиму и његовој околини. Али наступи време када се апостолима ваљало разићи из Јерусалима по разним народима, ради обраћења њиховог вери Христовој. Пред одлазак светог Матеја из Јерусалима, јерусалимски хришћани из Јевреја молише га да им остави писмено изложена дела и учење Господа Христа. Овој молби се придружише и остали апостоли који се у то време налажаху у Јерусалиму. И свети Матеј, одазивајући се овој општој жељи, написа Еванђеље осам година по Вазнесењу Христовом.[9]

Отпутовавши из Јерусалима, свети апостол Матеј проповедаше Еванђеље у многим земљама. Благовестећи Христа он пропутова Македонију, Сирију, Персију, Парфију и Мидију, и сву Етиопију с краја - крај, на коју му паде коцка, и просвети је светлошћу познања светог Еванђеља.[10] Вођен Духом Светим он напослетку дође у земљу људождера, к народу црнокожном и звероподобном, и уђе у њихов град, зван Мирмени. Ту он, обративши неколико душа ка Господу, постави им за епископа свога сапутника Платона, и сагради им малу цркву. Сам пак узиђе на тамошњу оближњу гору, и борављаше на њој у посту, молећи се усрдно Богу да Господ обрати тај незнабожни народ. И јави Му се Господ у облику прекрасног младића са жезлом у десној руци, назва му Бога, и дајући му тај жезал нареди му да сиђе са горе и пободе жезал близу врата цркве

коју је он саградио. Притом му Господ говораше: Овај жезал ће мојом силом пустити корење, израсти у високо дрво, и то дрво ће донети изобилан род, који ће величином и сладошћу превазилазити свеколико друго воће а из корена његова избиће извор воде чисте. Који год се од људождера измије у тој води, добиће лепоту лица; и који год окуси од тог плода, одбациће зверску нарав и постаће добар и кротак човек.

Примивши жезал из руке Господње, Матеј сиђе са горе, и пође у град да изврши што му би наређено. Кнез пак тога града Фулвијан имађаше жену и сина који обоје беху ђавоимани. Сусревши апостола на путу, они викаху на њега дивљим и покварењачким гласовима, да би га уплашили. И говораху: Ко те посла овамо са тим жезлом на погибао нашу? - Апостол запрети дусима нечистим и изагна их; а исцељени се поклонише апостолу и кротко иђаху за њим. Сазнавши за његов долазак, епископ Платон га сретe са клиром, и ушавши у град, и приближивши се к цркви, учини како му би наређено: пободе у земљу жезал дат му од Господа, - и тог часа, на очиглед свију, жезал постаде велико дрво, пусти из себе гране пуне лишћа, и појави се на њему прекрасан род, крупан и слadak, и изби из корена извор воде. Сви који то гледаху дивљаху се; сав град се слеже на такво чудо, и јеђаху слатки род са тога дрвета, и пијаху чисту воду. А свети апостол Матеј, стојећи на узвишици, проповедаше скупљеним људима реч Божју на њиховом језику; и одмах сви повероваше у Господа, и крсти их свети апостол у чудотворном извору оном. Најпре он крсти исцељену од духа злог кнежеву жену са сином њеним, па онда сав народ који верова у Христа. И сви крстивши се људождери, по речи Господњој, излажаху из воде прекрасни лицем и бели. И добијаху они не само телесну но и душевну белину и красоту, скидајући старог човека и облачећи се у новог човека - Христа.

Дознавши шта се догодило, кнез се најпре обрадова исцељењу своје супруге и сина. Али затим, хушкан од ђавола, он се разгњеви на апостола зато што сав народ хрли к њему остављајући богове своје, и намисли да га погуби. Међутим, апостолу се те ноћи јави Спаситељ налажући му да буде неустрашив и обећавајући да ће бити с њим у невољи која наилази. Када свану и апостол у цркви са вернима

појаше хвалу Богу, кнез посла четири човека да га ухвате. Но када војници дођоше до храма Господњег, њих тог часа обави тама, и ови једва успеше да се врате натраг. Упитани, зашто не доведоше Матеја, они одговорише: Ми га чусмо где говори, али га не могосмо видети и ухватити. - То још више разјари кнеза Фулвијана и он посла велики број војника са оружјем, наредивши им да силом доведу Матеја; а ако се ко буде успротивио и штитио Матеја, таквога убити. Али, и ови се војници вратише без ичега. Јер када се приближише храму, небеска светлост обасја апостола, и војници, не будући. у стању гледати на њега, страховито се уплашише, побацаше оружје, па побегоше и испричаше кнезу шта им се догоди. Ужасно разјарен и бесан, кнез пође са свеколиким мноштвом слугу својих, желећи да сам ухвати апостола. Но кад се приближи апостола он изненада ослепи, и искаше да га ко води. И тада поче он молити апостола да му опрости грех и да му просвети ослепљене очи. Апостол, сатворивши крсни знак на кнежеве очи, дарова му прогледање. Кнез прогледа, но само телесним очима а не и душевним, јер га злоћа беше ослепила, и тако велико чудо он приписиваше не Божјој сили већ враџбинама. И он, узевши апостола за руку, поведе га к своме дворцу, као да хоће да му укаже поштовање, а у срцу свом већ беше одлучио да апостола Господња спали у огњу као мађионичара. Но апостол, провидећи тајне срца његова и злу намеру његову, изобличи кнеза, говорећи: Мучитељу умиљати, зашто не приводиш крају оно што си намислио о мени? Чини што ти Сатана метну у срце, а ја сам, као што видиш, готов да све претрпим за Бога мог.

Тада кнез нареди војницима да светог Матеја дохвате и распростру на земљи полеђушке, па да му руке и ноге чврсто прикују клинцима за земљу. Када то би учињено, слуге онда, по мучитељевом наређењу, накупише много сувог грања и прућа, донеше смоле и сумпора, па све то метнуше на светог Матеја и запалише. Но кад се огањ разгоре у велику ватру, и сви мишљаху да је апостол Христов већ изгорео, огањ се изненада охлади и пламен се у росу претвори, и свети Матеј се појави жив и неповређен славећи Бога. Видевши то, сав се народ препаде од толиког чуда и узнесе хвалу апостоловом Богу. Међутим кнез се још више разјари. Не хотећи да призна да је Божија сила Христовог проповедника

сачувала живот и неповређеног од огња, он незаконички оптуживаше праведника називајући га врачаром. И говораше: Матеј враџбинама угаси огањ и остаде у њему жив.

Затим кнез нареди да се донесе још више дрва, грања и прућа, наслаже на Матеја, запали и одозго залива смолом. А нареди он те донеше и дванаест златних богова његових, поређа их око огња, и призиваше их у помоћ да они силом својом учине да се Матеј не избави од пламена него да се претвори у пепео. Међутим апостол се и у пламену мољаше Господу, да покаже непобедиву силу Своју, обелодани немоћ богова незнабожачких, и посрами оне који се уздају у њих. И изненада се пламен огњени са страховитом тутњавом устреми на златне идоле, и они се истопише од огња као восак, и многи неверни који стајашу унаоколо бише опаљени; а из растопљених идола изиђе пламен у облику змије и стаде вијати кнеза тако да он не може побећи и опасност избећи док са смиреном молбом не завапи ка апостола да га избави од погибије. Апостол запрети огњу, и пламен се одмах угаси и обличје огњене змије ишчезе. И кнез хтеде да с чешћу изведе из огња светог апостола, али он, сатворивши молитву, предаде свету душу своју у руке Господу.^[11] Тада кнез нареди да се донесе златан одар и на њему положи чесно апостолово тело неповређено од огња, и обухавши га у скупоцене одежде, узе на рамена са својим велможама и унесе у свој дворца. Но он још не имађаше савршену веру, зато и нареди да се изради железни сандук, у њега положи тело светог апостола, сандук са свих страна потпуно залемим оловом, па баци у море, Притом рече својим великашима: Ако Онај који је Матеја сачувао у огњу читавим, сачува њега и у води непотонљивим, онда је Он ваистину Једини Бог, и ми ћемо се клањати Њему, оставивши све богове наше који не узмогоше избавити себе од сагорења у огњу.

Пошто железни сандук са чесним моштима би бачен у Море, свети апостол се ноћу јави епископу Платону, говорећи: "Сутра отиди на морску обалу с источне стране кнежевог дворца, и тамо узми моје мошти које су изнесене на копно".

Када свану, епископ праћен мноштвом верних отиде на указано место и нађе железни сандук са моштима светог апостола Матеја,

као што му би у виђењу речено. А кнез, сазнавши за то, оде тамо и сам са својим великашима, и овога пута истински поверова у Господа нашег Исуса Христа, и громогласно исповеди да је Он Једини Истинити Бог, који слугу Свога Матеја сачува неповређеним како за живота у огњу тако и у води после смрти. И припадајући к сандуку са моштима светог апостола, мољаше од светог апостола опроштај за грехе своје које учини према њему, и свесрдно жељаше да се крсти. Епископ Платон, видећи кнежеву веру и усрдно мољење, огласи га, и научивши га светој вери, крсти га. Но када му при крштењу метну руку своју на главу и хтеде му наденути име, дође глас с неба који говораше: "Надени му име не Фулвијан већ Матеј".

Добивши на тај начин при крштењу апостолово име, кнез се потруди да буде подражавалац и апостолових дела: он убрзо своју кнежевску власт предаде другоме, одрече се сујете света, предаде се молитви у цркви Божјој, и би удостојен презвитерског чина од стране епископа Платона. А кад након три године епископ умре, јави се презвитеру Матеју, бившем кнезу, свети апостол Матеј и усаветова га да прими епископски престо после блаженога Платона. Примивши епископство, Матеј се изврсно потруди у проповедању Благовести Христове, и одвративши многе од идолопоклонства приведе их к Богу. Затим, после дугог богоугодног живота, он и сам отиде к Богу, и предстојећи са светим евангелистом Матејем престолу Божју, моли за нас Господа, да и ми будемо наследници вечног Царства Божијег. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРГИЈА МАЛОПИНЕЖСКОГ

РУСКИ парохијски свештеник при Преображенској цркви у Малопинежској области, у Архангелској губернији. Као свештеник богоугодно живео и служио пуне 62 године: "имао душу милостиву и чист помисао, срце добро, смерност и кротост ћутљиву, љубав ваистину нелицемерну, и био милостив према убогима до самопрегора". Много се потрудио на обраћењу ка Христу

незнабожачке Чуде. Упокојио се као схимник мирно у Господу 16. новембра 1585. године. На његовом гробу бивала многа чудеса.

СПОМЕН СВЕТОГ

кнеза Етиопског ФУЛВИЈАНА = епископа МАТЕЈА[12]

НАПОМЕНЕ:

1. Мк. 2, 14; Мт. 9, 9; Лк. 5, 27.
2. Капернаум - мали град на северозападној обали Генисаретског Језера или Тиверијадског Мора, у Галилеји. Сада рушевина тог града под именом Тел-Тум.
3. Цариник - тојест закупац и скупљач пореза, царине, трошарине, или митар. Цариници су постављани од Римских власти да убирају порез и остале дажбине од Јевреја. При обављању тих послова, цариници су обично употребљавали све могуће мере, да што више користи извуку за себе лично. Користољубиви и безобзирни, митари су сматрани од Јевреја за издајнике своје земље, свога народа и Бога. Грешник, незнабожац и митар - код Јевреја је значило једно исто; говорити с њима, сматрало се за грех; дружити се с њима, сматрано је за оскврњење, мада је и међу њима било добрих и богобојажљивих људи.
4. Царина - место за наплаћивање дажбина, царине, трошарине од каравана који су пролазили приморским путем, и од лађара за превозење робе морем.
5. Код Јевреја су се називали књижевницима људи високог књижног образовања, и најученији међу Јеврејима: они су тумачили закон, јавно учили и поучавали народ закону; називали су се равини и законоучитељи; познаваоци закона,

они су решавали спорна питања, замршене послове, који су захтевали познавање закона и практично искуство; писци и писари, који су служили у синагогама и синедрионима. Ови учени Јевреји описују се у Новом Завету као посебан сталеж, различит од фарисеја; но у исто време они често иступају заједно са фарисејима. Већина књижевника била је слепо привржена многим предањима, која нису била у духу Божјег Закона, лажно тумачила Божји Закон, и била слепи вођ народа, радећи за славу од људи.

6. Фарисеји - једна од Јеврејских секти; појавила се у II и III веку пре Христа. Фарисеј значи издвојени, нарочити, посебни. Тај назив добили, јер су се старали да се одликују нарочитом ревношћу за Закон. У току времена, помоћу разних тумачења и допуна Закона образовало се мноштво предања, која су се првенствено односила на спољашњу, обредну страну Закона. Придајући свима отачким предањима и обичајима исту божанску важност као и Мојсијевом Закону, фарисеји су сачињавали посебну класу људи, и да би лакше сачували отачка предања, они су избегавали општење са осталим народом. Народ пак гледао је на њих као на људе нарочите, као на строге ревнитеље Закона који се старају да подрже у народу веру и побожност, и односио се према њима са дубоким поштовањем. Међутим, под спољашњом праведношћу и обредном ревношћу фарисеја тајило се најодвратније лицемерство, најхладнокрвнија бездушност и најнеморалнија делатност. Зато је Господ Христос карао и осуђивао њих више неголи ма коју другу врсту људи.
7. Лк. 5, 27-32; Мт. 9, 9-13; Мк. 2, 14-17.
8. Мт. 10, 1-42; Мк. 3, 13-19; Лк. 6, 14-16.
9. Свети Матеј написао је Еванђеље око 41. године после Христа. То је била прва по времену свештена књига између свих књига Новог Завета, и зато заузима прво место. Свети Матеј је написао Еванђеље на јеврејском језику, које је убрзо преведено на грчки, и на грчком дошло до нас, док се оно на јеврејском изгубило.
10. Сирија - западна област Мале Азије, пружала се од Средоземног Мора до Еуфрата. Персија - у јужном делу

Иранских равница, између реке Тигра, Персијског Залива и Каспијског Мора. Мидија - западни Аео Ирана, на југу од Каспијског Мора: са запада граничила Асиријом и Великом Јерменијом, с југа Персијом, са истока Парћијом. Парћија - пространа земља у Азији: на југоистоку од Каспијског Мора, и даље на исток до Индијског Мора. Етиопија - у Африци, на југу од Египта, где су сада Нубија и Абисинија.

11. Свети апостол и евангелист Матеј престабио се око 60. године после Христа.
12. Видети о њему под данашњим даном: Житије и страдање светог апостола и евангелиста Матеја.

17. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ЧУДОТВОРЦА, епископа Неокесаријског

СВЕТИ Григорије родио се у славном и великом граду Неокесарији^[1] од родитеља незнабожаца, но знатних и богатих. У младим годинама Григорије изгуби родитеље. Одавши се изучавању јелинске мудрости,^[2] он поче изучавати и најсавршенију мудрост која се састоји у познању Јединог Истинитог Бога: од твари он се

учаше познавању Творца, и стараше се да угоди Творцу незлобивошћу и целомудреним животом. Упознавши се са учењем светог Еванђеља, он одмах постаде ученик његов, и примивши крштење он се труђаше да живи по заповестима Христовим: у чистоти и нестицању, одрече се од свеколике сујете света, богатстава, гордости, славе и времених наслада. Одбацивши далеко од себе угађање телу, Григорије живљаше у великом уздржању и умртвљавању себе, и чуваше чистоту девствености тако строго, да он у току целог живота свог, од утробе матере па до блажене кончине своје, не познаде телесни грех и сачува себе потпуно од оскврњења, да би угодио Јединоме Чистоме и Безгрешноме, од Пречисте Дјеве рођеноме Христу Богу. Предавши се Њему од младости, он Његовом помоћу напредоваше из силе у силу и из врлине у врлину, и прохођаше пут живота беспрекорно. Тога ради га љубљаше Бог и добри људи а ненавиђаху зли.

За време школовања у Алксандрији, млади Григорије изучаваше философију и лекарску науку са многим младићима који су се из свих земаља стицали тамо ради школовања.[3] Григорија омрзнуше његови вршњаци због његовог целомудреног и непорочног живота. Јер они неуздржљиви и поробљени страстима, живљаху нечисто одлазећи у куће блудница, као што беше обичај код незнабожачких младића. Међутим свети Григорије, као хришћански младић, клоњаше се таквог пагубног пута, избегаваше нечистоту и ненавиђаше безакоње; као крин усред трња, тако он својом чистотом светљаше усред нечистих. Многима беше познато његово чисто и беспрекорно живљење, и зато га многи угледни философи и грађани веома поштоваху и слављаху. Вршњаци пак његови, не могући гледати таквога младића који својим уздржањем и чистотом превазилажаше не само младе него и старе, решише да прошире о њему рђав глас међу људима, како и он тобож живи нечисто као и остали, те да на тај начин помраче ону добру славу коју је он оправдано уживао код људи. У том циљу они наговорише неку блудницу да она оклевета и пронесе рђав глас о невином и чиста срцем младићу. И једном, када свети младић Григорије стајаше на јавном месту и вођаше разговор са уваженим философима и највиђенијим учитељима, блудница, наговорена од

његових вршњака, приступи к њему бестидно тражећи од њега дужну плату за учињени тобож са њом телесни грех. Чувши то, сви се присутни зачудише: и једни се саблазнише сматрајући да је то истина, " а други не повероваше речима блуднице знајући да је Григорије чист и целомудрен, и одгоњаху бестидницу. Но она громко вичући досађиваше светоме младићу да јој плати за извршено блудочинство. А свети Григорије, - о! какав га стид обузе када чу где му у присуству толиких угледних људи јавна блудница упућује такве бестидне и прекорне речи. Он поцрвене у лицу као чиста девојка. Међутим, незлобив и кротак, он не рече блудници ништа осорно, нити показа икакав гњев, нити се стаде правдати, нити позивати на сведоке своје невиности, него кротко рече једном пријатељу свом: Дај јој брзо колико тражи, да нас остави на миру и да нам више не досађује!

Пријатељ јој одмах даде колико је она хтела, откупљујући невиног Григорија од стида. Но Бог, верни на небу сведок, обелодани ту неправду на следећи начин. Он допусти духа нечистога к бестидној и лажљивој блудници, и када она прими у руке неправедну награду, она тог часа прими и љуту казну: јер бес нападе на њу и поче је мучити пред свима; блудница паде на земљу, запомагаше страшним гласом, дрхташе целим телом, шкргуташе зубима и бацајући пену кочаше се, те се сви присутни испунише великог страха и ужаса видећи тако брзу и љуту одмазду за невиног младића. И не престаде бес мучити је све док свети Григорије не сатвори за њу усрдну молитву к Богу и тиме одагна од ње беса. Такав би почетак чудеса младога Григорија, чијој се светости дивљаху и старци.

Григорије имађаше благоразумног и добродушног пријатеља, по имену Фирмијана, родом из Кападокије. Фирмијану Григорије откри свету тајну срца свога: да жели оставити све и служити јединоме Богу. Но Григорије нађе да и Фирмијан има ту исту мисао и жели да иде са њим тим истим путем. И они се договорише: обојица оставише световну философију, напустише незнабожачка училишта и одоше да се уче хришћанској мудрости и тајнама Светога Писма. У то време међу хришћанима и хришћанским учитељима се слављаше знаменити Ориген.[4] Дошавши к њему са

својим пријатељем Фирмијаном, свети Григорије се стаде учити у њега; и проведши код њега доста времена, врати се у своју постојбину Неокесарију. Грађани Неокесаријски и сви познаници његови, видећи велику мудрост његову, жељаху да он заузме угледно место међу њима: да им буде судија и градоначелник. Али Григорије, бежећи од гордости, и штуре славе људске, и свих многобројних мрежа којима враг упетљава свет, остави свој завичајни град, и настанивши се у пустињи усамљен живљаше јединоме Богу - у каквим подвизима и трудовима, то зна само Онај који је створио срца наша и зна сва дела наша (Пс. 32, 15).

Када свети Григорије живљаше у пустињи и упражњаваше се у богоразмишљању, дознаде за њега блажени Федим, епископ Кападокијског града Амасије,^[5] и захеле да га изведе из пустиње на служење Цркви Христовој, да га постави за епископа и учитеља: јер он провиђаше у њему благодат Божију, да ће бити велики стуб Цркве и тврђава вере. Но и свети Григорије имађаше дар прозорљивости, и сазнавши да епископ хоће да га узме из пустиње на служење Цркви, кријаше се од њега сматрајући себе недостојним такога чина, и прелажаше у пустињи с места на место, да га не би пронашли. Блажени Федим га прилежно тражаше, и к себи из пустиње молбом призиваше. Али пошто не могаде пустињељупца одвојити од пустиње и у град Амасију довести ради хиротоније, он учини чудну и необичну ствар. Кретан Духом Светим и распаљиван ревношћу за свету Цркву, њега не поколеба то што Григорије не дође к њему и што је растојање између њих не мало, три дана хода од града Амасије до пустиње у којој живљаше Григорије. Не обраћајући пажњу на толико растојање између њих, епископ Федим посвети Григорија за епископа Неокесаријске цркве, иако се Григорије налазио далеко од њега. Погледавши к Богу, он рече: "Свезнајући и свемогући Боже, погледај у овај час на мене и на Григорија, и изврши посвећење благодаћу Својом".

И тако блажени Федим хиротониса Григорија, иако не беше дошао тамо. О томе сведочи свети Григорије Ниски, описујући житије овог светитеља.^[6] То потврђује и Канон у Минеју, где се у петој песми говори о томе овако: Божји представељ Федим распаљиван ревношћу помаза те одсутна, оче, уздајући се побожно

у Бога који зна све и сва, и надајући се у чесно живљење твоје, богоглагољиви Григорије.[7]

Тако блажени Федим изврши необично посвећење Григорија, и свети Григорије, мада против своје воље, послуша те прими црквену управу: јер како се он могао противити вољи Господњој? Пре свега он прибеже молитви просећи помоћ с неба на такво дело.

У то време поче се ширити јерес Савелија Самосатског и Павла Самосатског.[8] Та јерес изазва недоумицу код светог Григорија и он се усрдно мољаше Богу и Божјој Матери да му открије истиниту веру. И једне ноћи, када се он са нарочитом усрдношћу мољаше о томе, њему се јави пречиста Дјева Марија, сијајући као сунце, са светим Јованом Богословом, обученим у архијерејско одјејање. Показујући руком својом на Григорија, Пречиста нареди Јовану Богослову да га научи тајни Свете Тројице. И по наређењу Божје Матере свети Григорије би научен од светог Јована Богослова, за кратко време, великим Божјим тајнама, и поцрпе Божанствено знање из неисцрпиве дубине премудрости. Речи откривења, речене Јованом Богословом, беху ове:

"Један је Бог, Отац Логоса Живога, Премудрости Ипостасне, Силе и Обличја Вечнога, Савршени Родитељ Савршенога, Отац Сина Јединороднога. Један је Господ, Једини од Јединога, Бог од Бога, Изображење и Слика Божанства (εικων της θεοτητος), Логос делатни, Премудрост која обухвата састав свега постојећег (των όλων), и Стваралачка Сила свеколике твари (της оλης κτισεως), Истинити Син Истинитога Оца: Невидљиви Невидљивога, Нетрулежни Нетрулежнога (αφθαρτος αφθαρτου), Бесмртни Бесмртнога, Вечни Вечнога. Један је Дух Свети који има биће од Оца и јављен је људима преко Сина, Савршена Слика Савршенога Сина εικων του Υιου, τελιου τελεια, Живот, Узрок свега живога ζωντων αιτια, Свети Извор, Светиња која даје освећење; у Њему обелодањује Себе Бог Отац који је над свим и у свему (ο επι πάντων και εν πασι) и Бог Син који је кроза све (ο δια πάντων). Тројица Савршена, која се славом, вечношћу и Царством не раздељује, нити отуђује. У Тројице дакле нити је што створено или робовско[9] нити придодато као да раније није постојало него је доцније придодато: јер нити кад Син недостајаше Оцу, нити Сину Дух, нити порасте Јединица у Двојицу,

и Двојица у Тројицу, него је непроменљива и неизменљива вечито иста Тројица".

После овог виђења свети Григорије записа својом руком речи, речене му светим Јованом Богословом, и тај је рукопис његов био чуван много година у Неокесаријској цркви.[\[10\]](#)

После тога свети Григорије крену у Неокесарију. Тада сва Неокесарија бејаше у тами идолопоклонства, и мноштво идола и храмова идолских бејаше у том граду. Сваког дана се идолима приношаху многе жртве, те сав ваздух беше испуњен смрада који излажаше од кланих и спаљиваних на жртву животиња И у тако многољудном граду бејаше свега 17 хришћана. Када дакле свети Григорије путоваше из своје пустиње у Неокесарију, њему се догоди да на путу пролажаше поред једном идолског храма. Но како већ беше пала ноћ и спремаше се јака киша, светитељ би приморан да са својим сапутницима сврати у тај идолски храм и преноћи у њему. У храму том беше много идола; у њима живљаху демони, који се отворено јављаху својим жрецима и разговараху с њима. Свети пак Григорије, проводећи ноћ у том идолишту, вршаше своје поноћне и јутарње молитве и песмопјеније, и крсним знаком закрштаваше ваздух, оскврнављен демонским жртвама. Уплашивши се крсног знака и светих молитава Григоријевих, демони оставише свој храм и побегоше. А када свану, свети Григорије са пријатељима својим настави пут. Идолски пак жрец, по обичају свом, уђе у храм са намером да демонима принесе жртву; али не нађе демоне пошто беху побегли. Не јављаху му се демони и онда када им он стаде приносити жртве, - као што су се раније обично јављали: и жрец беше у недоумици због чега су богови његови напустили свој храм. И он их много мољаше да се опет врате на своје место, а они издалека викаху: Не можемо ми ући тамо где је прошле ноћи био странац, који је ишао из пустиње у Неокесарију.

Чувши то жрец похита за Григоријем, сустиже га, и зауставивши га стаде љутито викати на њега што се он, хришћанин, дрзнуо ући у храм богова њихових, те због њега богови омрзнуше то место и отидоше. Прећаше он светом Григорију и царским судом, намеран да га одмах силом одведе к мучитељима. А свети Григорије, кротким и мудрим речима стишавајући гњев жречев, најзад рече:

Такав је Бог мој: Он и демонима наређује и мени даје силу над њима, те ме они и против своје воље слушају. - Чувши то жрец се стиша од гњева, и мољаше светитеља да нареди боговима њиховим да се врате у свој храм. Светитељ истрже из своје књижице мали лист хартије, и написа на њему ове речи: "Григорије Сатани: уђи опет у храм!" - И даде овај листић жрецу, наређујући му да га положи на олтар поганих богова својих. И тог часа се вратише демони у храм, и разговараху са жрецом као и раније. Поражен тиме, жрец се дивљаше таквој божанској сили светог Григорија, помоћу које он речју наређује демонима и они га слушају. Жрец онда поново потрча за светим Григоријем, сустиже га док овај још не беше стигао до града, и упита га, откуда има такву силу, да га се незнабожачки богови боје и слушају његова наређења. Свети Григорије, видећи да је срце жречево пријемчиво за веру, поче му говорити о Једином Истинитом Богу који је речју створио све и сва; и казиваше му тајну свете вере. Док они тако разговараху идући путем, жрец стаде молити светог Григорија, да му у потврду истинитости своје вере покаже неко чудо. Утом они угледаше један огроман камен, који никаква видљива сила није могла помакнути с места: томе камену Григорије нареди именом Исуса Христа да се покрене са свога места; и камен се покрену и пређе на друго место, куда је желео жрец. Од овог преславног чуда страх обузе жреца, и он исповеди: "Један је истинити и свемоћни Бог, Бог проповедан Григоријем, и нема другога осим Њега". - И одмах верова у Њега. И врло брзо разгласи он свуда о овом догађају, те народ у Неокесарији сазнаде о чудесима Григоријевим и о његовој власти над демонима пре но што сам Григорије дође тамо.^[11] А за долазак његов дознаде сав град, и мноштво народа изађе му у сусрет желећи га видети, пошто чуше да је он речју преместио огроман камен на друго место и да боговима њиховим заповеда, и они га слушају.

Улазећи у велики град свети Григорије се не изненади што га је толики народ чекао, и иђаше усред њих као пустињом, и гледаше само на себе и на пут пред собом не обраћајући се никоме око њега. Такво држање светитељево показа се народу као ново чудо. Народ се са свих страна тискао к њему, као да га сав град већ сматра светитељем. А он, слободан од сујете, и не обраћаше пажњу на то. А

када уђе у град не беше куће ни црквене ни приватне, где би се светитељ одморио. Његови сапутници се збунеше и узнемирише где да нађу себи кров. Но учитељ њихов, богомудри Григорије, успокојавајући их и уједно укоравајући их благо због малодушности говораше им: "Шта вам је, као да се налазите ван окриља Божијег, узнемирили сте се где ћете одморити тела своја! Зар је Бог мали дом за вас, мада у Њему ми и живимо, и крећемо се, и јесмо? Или вам је тесан небески кров, те ви поред њега иштете друго обиталиште? Нека у вас буде само једна брига, брига о оном једином дому који је сопственост свакога, а који се зида врлинама и то у висину. О њему једино ваља да се бринете; да то обиталиште не остане несазидано и неуређено"...

Док свети Григорије тако поучаваше своје сапутнике, један врло угледан и имућан грађанин, по имену Мусоније, видећи како многи имају исту жељу и бригу: да приме овог великог мужа у своје куће, предухитри их све и обрати се светом Григорију с молбом да удостоји његов дом и одседне код њега. Утом и други стадоше молити светитеља да одседне код њих, али он, испуњујући молбу првога, Мусонија, одседе у његовом дому. Када ступи у Неокесарију свети Григорије затече у граду само седамнаест хришћана, а сви се остали клањаху бездахним идолима и служашу демонима. Тада се свети Григорије стаде молити Богу у тајности срца свога: да погледа на саздање Своје и да толико мноштво заблуделих и гинућих људи просвети и обрати на пут спасења. Пребивајући у Мусонијевом дому, свети Григорије стаде учити незнабошце познању истинитога Бога. А и помоћ Божја му сарађиваше толико, да ниједан дан не пролажаше без придобијања душа људских за Цркву Христову. Мноштво људи са женама и децом стицаху се у дом Мусонијев к светоме Григорију да чују његово учење и да виде чудесна исцељења што биваху од њега: јер он изгоњаше из људи зле духове, исцељиваше сваковрсне болести, и из дана у дан број верних се увећаваше и присаједињаваше Цркви. И за кратко време из средстава људи поверовавших у Господа свети Григорије подиже дивну цркву: јер они све што имаху даваху светитељу на грађење цркве, и отвараху своје ризнице и стављаху му их на расположење да узима колико треба за благолепије дома Госиодњег, за прехрану

сирочади и за служење болесницима. Тако у Неокесарији реч Божија растијаше, света вера се шираше, идолопоклоничко многобожје се рушаше, храмове идолске пустош хараше, идоли се уништаваху, а име Јединог Свемоћног Бога и Господа нашега Исуса Христа се величаше и прослављаше усред Неокесарије, и силом Божјом збиваху се преко светог Григорија чудеса предивна и страшна.[12] Но следеће чудесно виђење, по сведочанству светог Григорија Ниског, нарочито је припомогло утврђењу Цркве Христове у Неокесарији и умножењу тамошњег броја верних.

У граду се, по старом обичају, светковаше неки свенародни празник у част једног месног божанства; на тај празник стицаше се скоро сва област, пошто сеоски житељи празноваху заједно са градом. У време празника позориште је бивало препуно народа; сви су се отимали да буду што ближе позоришној бини, желећи да боље виде и чују. Од тога се стварала силна галама и неред, услед чега су сви викали к празнованом божанству да им обезбеди место. "Зевсе, - викали су незнабошци, - дај нам место!" Чувши ову неразумну молитву, свети Григорије посла једног свог службеника да им каже да ће им ускоро бити дат већи простор но што они ишту. Ове његове речи показаше се као тужна пресуда: одмах за овим свенародним празником у граду се појави и рашири убиствена куга, плач замени веселе песме, весеље се претвори у жалост и несрећу, трубе и рукопљескања уступише место непрекидним запевкама и нарицањима. Појавивши се у граду болест се рашири брже но што се могло очекивати: она опустошаваше домове као пожар, те се храмови напунише заражених кугом који су бежали тамо у нади на исцељење; око извора, студенаца и бунара тискаху се беспомоћни болесници, морени жеђу; али ни вода не беше у стању да угаси болесничку ватру. Многи су сами одлазили на гробља, пошто оно што преостаде живих не беше довољно да посахрањује мртве. И ова беда поражаваше људе неочекивано: она се спочетка као неки привид прикрадала к дому где се имала појавити зараза, па је затим већ следила погибао. Из свега тога свима би јасно: да је пакосни демон испунио њихову молбу - преко болести пружио им је злосрећни простор. Стога се сви они обратише светом Григорију са молбом: да ширење смртоносне заразе заустави силом

проповеданог њиме Бога, којег они сада признају за Јединог Истинитог, над свим владајућег, Бога. И чим би се претеча куге, онај привид, појавио пред неким домом, домаћима је остајало једно средство спасења: да у дом уђе свети Григорије и молитвом својом одагна болест. А када се глас о томе брзо пронесе по граду од оних који се на тај начин први спасоше од куге, онда сви оставише чему су дотле прибегавали ради избављења од куге: прорицалишта, очишћавања, борављења у идолским храмовима, и сваки се стараше да великог светитеља уведе у свој дом ради избављења своје породице од помора. А награда светитељу од оних које он избављаше од куге беше спасење душа њихових, пошто они на тај начин очигледно уверени у силу светитељеве вере, приступаху Господу Христу и примаху свето крштење. Када на такав начин би обелодањена заблуда идолопоклонства, сви се обратише ка Христу: једни, приведени к истини избављењем од болести, а други - прибегнувши к вери у Христа као предохрањивом леку од куге.

После овога углед светог Григорија постаде у Неокесарији још већи, и сви га веома поштоваху са богобојажљивим трепетом. Житељи и града и целе околине, поражени апоетолским чудесима светитељевим, вероваху да све што он говори и ради, говори и ради Божанском силом. Стога и у спорним животним питањима он представљаше за њих највиши суд: сваки спор и сва тешка и замршена питања они решаваху према његовим саветима. На тај начин се, кроз благодатни утицај светог Григорија, зацари у граду правичност и мир, и никакво зло не нарушаваше међусобну слогу.

Два брата после смрти свога оца наследише велико имање, и мирно га поделише између себе. Но беше у њих једно велико језеро, око кога се они силно препираху, јер је и један и други желео да га има цело. За судију у том спору они изабраше чудотворца Григорија. Он дође к њима на језеро и уложи много напора да их измири, али у томе не успе: јер оба брата беху упорни, и ниједан не хоћаше да уступи другоме свој део језера. После многих распри и свађа они хтедоше да ступе у битку међу собом, јер и један и други имађаху много присталица, и светитељ их једва усаветова тога дана да се не побију. Настаде вече и сви се разиђоше по кућама, одложивши битку за сутрадан. Светитељ пак остаде код језера сам, и

проводећи сву ноћ у молитви, он нареди језеру Именом Господњим да сво пресахне, и да не остане ниједна капља воде нити блата, него да земља буде подесна за орање и сејање. И би тако: вода се изненада сакри неизвесно куда, и земља постаде сува. Изјутра пак дођоше оба брата са мноштвом наоружаних људи к језеру, да преко битке реше коме ће припасти. Међутим они не нађоше ни капи воде на оном месту где беше језеро: земља се показа тако суха и покривена биљем, као да тамо никада ни било није воде. Запањени таким чудом браћа се и против своје воље примирише међу собом, а сви људи прослављаху Бога. - Такав праведни суд сатвори чудотворац: јер где не могоше бити мира међу браћом већ предстојаше рат, тамо он уклони сам повод за рат исушивши језеро водно, да не пресуши љубав братска.

У томе крају протицаше река, звана Ликос.^[13] У пролеће она излажаше из свога корита, широко се разливаше и поплављиваше оближња села, поља, градине и баште, уништавајући усеве и наносећи огромну штету људима. Људи који живљаху крај те реке, чувши за светог Григорија, Неокесаријског чудотворца, да има власт над водама (јер он нареди великом језеру те оно пресуши), сабраше се сви, и млади и стари, па одоше к светитељу и припадоше к ногама његовим молећи га да се смилује на њих и укроти ток реке, јер и тада река беше необично набујала и поплавила многа насеља. Светитељ им рече: Сам је Бог поставио границе рекама, и оне не могу друкчије тећи већ само онако како им је Бог наредио. - А они га још усрдније мољаху. Видећи њихову муку, светитељ устаде и пође с њима ка тој реци. И дошавши на обале реке, између којих се налажаше само корито њено по коме река тецијаше када не плави, пободе тамо свој жезал говорећи: Реко, Христос ти мој наређује да не прелазиш своје границе и да не разливаш своје воде ван њих, него да течеш мирно коритом својим између обала. - Жезал пак, пободен светитељем, тог часа израсте у велики храст, а воде се сабраше у своје корито између обала, и од тога времена река се никада више није разливала преко обала, него када би надошла вода и приближила се дубу, одмах се враћала натраг и није поплављивала труд људски.

Једном свети чудотворац намисли да сазида цркву на дивном месту близу горе. Када поче полагати темељ нађе се да је место тесно, а беше немогуће проширити га због горе. Тада светитељ стаде на молитву, и помоливши се нареди гори именом Исуса Христа да се покрене и помакне даље и начини места колико је потребно за проширење цркве. И тог часа се затресе гора, покрену се и начини места колико је било потребно за проширење цркве.

Таква беше вера овога угодника Божјег, да он и горе премешташе! И многи незнабошци, видећи ово чудо, обраћаху се ка Господу и примаху крштење од светитеља. И слава о њему шираше се на све стране због великих чудеса која биваху од њега силом Божјом које он беше пун.

Једном из суседног града, званог Комани,[\[14\]](#) дође к светом Григорију изасланство са молбом да утврди у њих Цркву и да им постави достојног епископа. Светитељ им испуни молбу и проведе код њих неколико дана утврђујући их у вери и побожности. А када наступи време да се изабере епископ, светитељ им, на изненађење свих, препоручи као достојног тог високог звања - ђумурцију Александра, који беше потајни јуродивац Христа ради. И заиста, својим светим и богоугодним животом Александар као епископ постаде украс Цркве Христове.[\[15\]](#)

Када се свети Григорије враћаше отуда, неки пакосни Јевреји пожелеше да га исмеју и да покажу како он нема у себи Духа Божија. И они урадише ово: на путу, којим је светитељ имао проћи, они положише једног између себе нага, као да је умро, а сами стадоше плакати над њим. Кад свети чудотворац наиђе, они га почеше молити да се сажали на умрлога и покрије му тело хаљином. Светитељ скиде са себе горњу хаљину, даде им је, па продужи пут. А Јевреји се стадоше весело подсмевати и ругати светитељу, говорећи: Када би он имао у себи Духа Божија, знао би да лежи човек не мртав него жив. - И почеше звати свога друга да устане. Међутим Бог им одмазди за такво ругање, учинивши њиховог друга стварно мртвим. Они пак мислећи да им је друг заспао, дрмаху га да би га пробудили, и громко га викаху, али одговора не би, пошто он беше заспао вечним сном. И они, видећи

га стварно мртва, стадоше истински кукати. Тако се смех њихов претвори у плач; и мртви укопаше свога мртваца.

Путујући по својој епархији свети Григорије проповедаше Еванђеље под отвореним небом скупу верника у једноме месту. и сви се дивљаху његовим богомудрим поукама. Утом један малишан стаде одједном громко викати, да светитељ говори не од себе већ неко други који стоји поред њега изговара речи. Но када, по завршетку проповеди, приведоше к светитељу малишана, светитељ рече присутнима да је дечко поседнут злим духом, па одмах скиде са себе омофор, дуну на њега и метну га на дечака. Тада дечак стаде бити себе, викати, бацати се на земљу, праћати се, као што то бива са бесомучнима. Светитељ метну руку своју на њега, и напади престадоше: зли дух га остави, и он дошавши у пређашње стање већ више не говораше како види некога где поред светог Григорија говори.

Када за царовања незнабожног Декија^[16] отпоче гоњење хришћана и изиђе царска наредба широм Римске царевине да хришћане свуда приморавају на поклоњење идолима, а оне који то не учине - мучити и убијати, тада свети Григорије даде својој пастви овакав савет: сваки који нема силе и дара Божија да претрпи љуте муке - нека се сакрије; да не би ко, смело предавши себе мучитељима, но угледавши страшне муке, уплашио се, и не могући их поднети отпао од Бога. "Боље је, говораше свети Григорије, сакрити се на кратко време и чекати од Бога позив и помоћ на мученички подвиг".

Давши такав савет вернима, свети Григорије и сам узе са собом једнога од својих ђакона, оде у пустињу, и кријаше се тамо од незнабожаца. А када у град Неокесарију стигоше послани од цара мучитељи, они прво потражише светог Григорија, као главу свих хришћана и пастира словесних оваца у тој области, да би га ставили на муке. Неко од незнабожаца дознавши за њега да се крије у једној гори, извести о томе војнике и доведе их до те горе. Војници са великом орношћу појурише на гору, као пси жељни лова, и као вуци када јуре за овцом. А свети Григорије, видећи да се војници приближују и да је немогуће побећи и сакрити се од њих, подиже руке своје к небу предајући себе заштити Божјој; притом и ђакону

свом нареди да учини то исто. Обојица они стајаху са подигнутим рукама к небу и мољаху се; а војници по свој гори врло марљиво искаху светитеља, и не нађоше га: јер га не могаху видети чак ни онда када пролажаху поред њега, и то пролажаху неколико пута. И пошто га дуго времена искаху, они се вратише без успеха. И силазећи с горе они говораху ономе што их беше довео: Никога не нађосмо на овој гори; само видесмо два дрвета која стајаху у кратком размаку једно од другог. - А овај, осетивши да је посреди чудо, остави војнике и сам похита на гору. И нашавши светитеља с ђаконом где стоје на молитви, припаде к ногама светог Григорија изјављујући жељу да хоће да буде хришћанин. И би достојан тога, те тако он од гонитеља постаде слуга Христов, и кријаше се са осталим хришћанима.

Једном, вршећи своје уобичајене молитве к Богу, свети Григорије се веома узнемири, јер га спопаде ужас, и он дуго време стајаше непомичан ћутећи, као да посматра неки потресан призор. Пошто прође доста времена, њему лице засија, и он пун радости поче громким гласом благодарити Бога и певати победничку песму, кличући: Благословен Господ који нас не даде зубима њиховим да нас растржу (Пс. 123, 6). - Ђакон га упита: Какав је, оче, узрок такве промене код тебе, те си час узнемирен час радостан? - Светитељ одговори: Видех, чедо, диван призор: мали јуноша бораше се с великим ђаволом, и савладавши га обори га на земљу и победи. - Но ђакон не могаде разумети ове речи. Тада му светитељ поново рече: Сада неки хришћански јуноша, по имену Троадије,^[17] би изведен на суд пред мучитеља, и после многих тешких мука за Христа би убијен, и победоносно узлази на небо. Ја спочетка бејех узнемирен, јер сам се бојао да га муке не савладају и он се одрекне Христа. Но сада, видећи где он сконча подвиг мучеништва и узлази на небо, ја се радујем.

Слушајући то, ђакон се дивљаше томе што светитељ види изблиза оно што се на великој даљини збива. Затим он стаде молити свог богоносног учитеља да му дозволи ићи и својим очима погледати и дознати то што се десило и да му не забрани провести извесно време на месту где се одиграо тај чудесни догађај. А када га свети Григорије упозори на то да је опасно ићи међу убице, ђакон

одговори са вером да је он и поред тога смело готов да иде уздајући се у помоћ његових молитава. "Повери ме Богу, - говораше он светитељу, - и никакав ме страх од непријатеља додирнути неће".

И када свети Григорије својом молитвом низведе ђакону помоћ Божију као неког сапутника, ђакон са сигурношћу обави путовање не скривајући се ни од кога од оних које је сретао. Стигавши предвече у град, он онако уморан реши да се окупа у купатилу. Но у том купатилу обитаваше неки демон, чија пагубна сила дејствоваше на оне који би се у току ноћне таме приближили тамо, и умртвљаваше многе. Због тога после заласка сунца нису одлазили у то купатило. Дошавши до купатила ђакон моли чувара да му отвори и да му дозволи да се окупа. Но чувар га увераваше да нико од оних који су се усудили купати се у то време није излазио неповређен. Напротив, демон је свима таквима нашкодио; а многи су запали и у неизлечиве болести. Међутим ђакон још упорније настојаваше на својој жељи, те му чувар напослетку даде кључ, али се сам уклони подалеко од купатила. Када се ђакон скину и уђе у купатило, демон употреби против њега разна застрашивања и привиђања, износећи му пред очи разне привиде у виду огња и дима, звериња и људи. Но ђакон, заштићујући себе крсним знаком и призивајући име Христа, прође прво одељење купатила без икакве повреде. А када уђе у унутрашњи део купатила, њега окружише још ужаснија привиђења. Међутим он истим оружјем разagna и та стварна и привидна страшила. Најзад, када он већ излажаше из купатила, демон покуша да га задржи силом закључавши врата. Но помоћу крсног знака врата бише отворена. Тада демон завапи к ђакону људским гласом, да не сматра својом ону силу која га избави од погибије, јер њега сачува неповређеним глас онога који га повери заштити Божјој.

Спасивши се на тај начин, ђакон запањи службенике овог купатила, па им исприча све што му се у купатилу догоди. А од њих сазнаде за сјајне подвиге мученика, који су се збили у граду управо онако како о томе унапред исприча свети Чудотворац. И врати се ђакон к своме наставнику, оставивши за људе и свога и потоњих времена опште заштитно средство, које се састоји у томе да сваки преко свештеника повери себе Богу.

Када престаде гоњење, свети Григорије се врати на свој престо, и сабравши своју паству он стаде воспостављати нарушени поредак. Он пре свега заведе празновање спомена светих мученика, пострадалих за време бившег гоњења. И слава Христова шираше се а демонско многобоштво пропадале ревновањем светог Григорија, који не престајаше трудити се у проповедању Еванђеља Христова све до саме кончине своје, учењем и чудотворењем приводећи к Богу житеље Неокесарије и њене околине, и приведе их к истинитој вери, и од жртава идолских очисти а бескрвном жртвом освети. Најзад, достигавши дубоку старост, он се приближи к блаженој кончини. Пред сам пак одлазак из овог живота он упита присутне: Колико још незнабожаца има у Неокесарији? - Одговорише му: Има само седамнаест незнабожаца, иначе сав град верује у Христа. - Светитељ рече: Хвала Богу! јер кад ја дођох у Неокесарију за епископа, толико хришћана затекох: свега седамнаест, иначе сав град беше демонски; сада пак, када одлазим к Богу, остаје онолико незнабожаца колико ја у почетку затекох хришћана, а сав град је Христов.

Рекавши то, он предаде душу своју у руке Богу.^[18] Тако свети Григорије Чудотворац Неокесаријски богоугодно поживе и побожно сконча. Његовим светим молитвама нека Господ и нама подари добру кончину. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКОНА РАДОНЕЖСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Никон родио се у граду Јурјеву, недалеко од обитељи преподобног Сергија Радонежског. Родитељи његови беху побожни, и одмалена он би васпитан у закону Божјем. Још у детињству слушао је он о анђелском животу преподобног Сергија, који се са братијом подвизавао у манастиру близу града Радонежа.^[19] Слава о подвизима преподобног Сергија ширила се надалеко, и изазивала умилење у души Никона, и срце му је горело од жеље да види овог светог мужа и да подражава његов живот. Скрушена срца и ронећи обилне сузе Никон пламено мољаше Господа Бога: "Боже и Господе, Царе вечни и милосрдни, удостој ме

видети овог светог мужа и следовати му васцелим животом мојим, да се спасем и ја њега ради и будем достојан вечних Твојих блага, која си обећао онима који Те љубе".

И ускоро Никон остави кућу својих родитеља и похита у обитељ преподобног Сергија. Стигавши у обитељ он паде к ногама преподобнога и усрдно га стаде молити да га постриже у монашки чин у светој обитељи својој. Видевши благоразумност и душевну чистоту дечакову, преподобни Сергије га одмах заволе свим срцем. Но, проводећи у њему духовним очима будући светилник Божанске светлости, он не остави Никона без пробања већ поступи с њим као што некада Јевтимије Велики поступи са Савом Освећеним,^[20] када овај као младић дође к њему. Он не прими Саву у своју обитељ већ га одасла у далеки манастир к своме саиспоснику, преподобном Теоктисту. Тако и преподобни Сергије одасла дечака Никона к ученику своме Атанасију Висоцком, оснивачу Серпуховског манастира, мужу чувеном по врлинском животу и искусном у монашким подвизима.^[21] - Иди без икаквог предомишљања, рече он дечаку, и ако је угодно Богу ти ћеш тамо примити монаштво.

Никон са смиреношћу прими овакво наређење од преподобнога. Горећи љубављу к Богу и к монашењу, он хитно крену к блаженом Атанасију. А кад стиже у његову обитељ, он смерно приђе к вратима келије преподобног Атанасија и тихо закуца на врата. Преподобни отшкрину прозорче и упита га: Шта хоћеш и кога тражиш? - Старац је волео молитвено тиховање и није често излазио из своје келије. Дечак, поклонивши му се до земље, одговори: Велики ава, блажени Сергије посла ме к теби, да ме ти обучеш у монашки чин. - А старац, не гледајући у њега, строго рече: Ти не можеш бити монах: монаштво је велика ствар; ти си млад, а правила старца су сурова. - Дечак одговори: Оче, нису сви људи једнаки; ти само прими мене, а време ће показати могу ли ја подносити тегобе монашког живота. - Но старац продужи: Многи су долазили овамо, али почевши се лењити они нису могли издржати тегобе испосништва и уздржања и бежали су одавде. Ево и теби говорим: ти нећеш моћи пребивати овде; иди у друго место и предај се посту.

Слушајући ове речи дечак, пун Божанског огња у души. са сузама обећа старцу да ће трпељиво подносити сваку невољу. Старац, видећи обилне сузе дечакове и његову ватрену чежњу за монаштвом, уведе га у своју келију и обрати му се с поуком: Чедо, нека те не вређа оно што ти рекох; монашки подвиг је велика ствар: монаси се називају добровољни мученици, и мучење је њихово двоструко: многи мученици, пострадавши за кратко време, примише кончину; а монаси у току целог живота свог трпе страдања, и премда не добијају ране од мучитеља, ипак, вијани телом и ратујући са мисленим непријатељима, страдају до последњег даха. Зато, сине мој, ако хоћеш да служиш Господу, онда припреми душу своју, да би могао с трпљењем подносити сва искушења и страдања, причињавана од врагова.

Дечак на то припаде к ногама старцу и једва изговори: Смиљуј се на мене! - Старац га подиже са земље и рече: Устани, чедо! Господ ће те упутити на пут заповести Својих. Све сам ти ово изговорио зато што сам ја човек грешан, мада сам и узео на себе руковођење дела Божијег. Сада ће жеља твоја бити испуњена. - Рекавши то, старац сатвори молитву и обуче Никона у монашки лик.

Преподобни Атанасије обучаваше младога монаха врлинама и поучаваше га да подноси сва страдања која воде к Богу, старајући се да душу његову испуни храброшћу и крепошћу и служећи му у свему као пример. А Никон, упражњавајући молитве под његовим руководством, напредоваше у врлинама, у подвизима поста, у недремљивом стражењу над собом; он чуваше чистоту, смиреност, кротост, и усрдно изучаваше Свето Писмо. Видећи такву марљивост код дечака - монаха, преподобни Атанасије се очински стараше о њему, и подстичући га на даље подвиге он припомагаше његово постепено монашко усавршавање.

Када Никон стиже у зрело доба, онда по жељи преподобног Атанасија и све братије би одликован свештеничким чином. као достојан да буде предстојатељ пред Богом. А сјајни Никон, удостојивши се двоструке благодати примањем свештеничког чина, стаде пројављивати још већу ревност за подвиге побожности.

Након неког времена преподобни Никон се запали несавладљивом жељом да поново види великога старца и

подвижника преподобног Сергија, да би добио од њега благослов и богомудро поучење. И он се пламеном молбом обрати преподобном Атанасију да га, пошто се помоли Богу за њега, отпусти с миром из обитељи. Преподобни Атанасије није задржавао Никона: и помоливши се за њега он га отпусти од себе.

Дошавши у лавру преподобног Сергија и угледавши богоноснога оца Никон с врелим сузама припаде к ногама његовим и мољаше од њега благослов. Преподобни га не само с радошћу прими као посетиоца него га и остави у својој обитељи.

После тога преподобни Сергије нареди Никону да са сваком марљивошћу служи братији у обитељи. И Никон свим срцем вршаше наложено му послушање, неуморно упражњавајући молитву и бдење. За такве подвиге и побожно живљење преподобни Сергије указа Никону нарочиту љубав и поверење: одреди га да пребива у истој келији са њим. Ту, у разговору са богомудрим наставником, преподобни Никон нађе себи највишу школу духовне философије, и у блиском примеру светитељевом - нов подстрек за подвиге у врлинама. У светитељевом пак прозорљивом руководству и силној молитви Никон налажаше силу за отклањање искушења, и окрепљење од немоћи, и рајску утеху у овој заједничкој молитви. Препуно љубављу срце преподобног Сергија беше за Никона отворени извор, из кога су се изливали на њега благодатна светлост и мир; Но и верно срце Никоново према преподобном Сергију беше потпуно отворено: он своме духовном оцу откриваше све своје помисли и намере, да никаква магла сумње или смућености не би помрачивала чистоту његове савести. И тако Никон, као дрво усађено крај нотока, примајући са вером учитељеве савете и поучења, показа у делима својим обилне плодове врлина.

Мудри наставник, преподобни Сергије, унутрашњим очима провидећи пресвету благодат која је имала засијати у Никону, намисли да Никона постави за настојатеља обитељи место себе. Зато он прво пренесе на Никона део својих брига о братији, поставивши га као првог после настојатеља. Ово ново елужење Никон обављаше са свом пажњом и будноћом, непрекидно се старајући о повереној му братији, и према свакоме се односећи с љубављу и очинском брижљивошћу. Нашавши у Никону тако искусног руководиоца

братије, блажени Сергије се радоваше духом. И најзад, на шест месеци пре свога престављења, он призва Никона и повери му пред свима, као искусном вођи, бригу о манастиру и о братији. Никон, иако није желео примити се тешке дужности руковођења васцелом лавром, ипак се не усуди непослушати свога наставника, већ се као послушни син са смиреношћу покори његовом наређењу.

Ускоро затим преподобни Сергије отиде ка Господу".[22] Велика туга испуни срце вернога ученика. Цвилећи и проливајући силне сузе, он се обрађаше светом учитељу свом као живом, говорећи: Ти оде, преподобни оче, сва надо моја! У коме ћу наћи ја, после Бога, прибежиште, и где ћу наћи утеху? - И припавши к светитељевом одру и грлећи његове чесне мошти, он радије жељаше да буде сахрањен заједно са учитељем својим него да се растане са њим.

Са великим плачем и ридањем сахранивши свето тело свога учитеља, преподобни Никон прими после њега старешинство над лавром. Он одлучи да тачно испуњује све што је завео и заповедио велики оснивач обитељи преподобни Сергије; и радећи са братијом, као настојатељ обитељи, он се брињаше и стараше о сваком. Оне који напредоваху у служењу Господу он подстицаше да не ослабљују своје подвиге; небрижљиве пак и лењиве он са тугом поучаваше да не заборављају да су се одрекли света, и бринући се о свом спасењу не треба да се подају световним бригама, да не би изгубили вечну награду. Он имађаше обичај да обилази сва места обитељи где рађаху монаси, подстичући их и саветујући их да с трпљењем подносе труд; при томе он сам беше пример братији узимајући удела у општим пословима. Својом кротошћу, својим очинским старањем о братији, мудрошћу у управљању и саветима, преподобни Никон не само стече поштовање и љубав братије, него се слава о њему разнесе надалеко, и име Никона као "освећење неко" слављаше се свуда, по градовима и селима. К њему одлажаху многи побожни и угледни људи ради душекорисних поука; и он их све примаше с очинским благорасположењем, јављајући се као велики духовни лекар.

Међутим преподобни Никон, који изнад свега љубљаше испосничко тиховање и молитву у осами, не даваше се завести овом

славом људском коју осећаше као огроман терет. Уверен да онај који жели творити вољу Божију мора пре свега презирати и ненавидети све саблазни света, преподобни Никон се стаде повлачити са управе над својом паством, и најзад се затвори у усамљеничку келију. Братија силно туговаху због тога, и не желећи да их он напусти и остави без свога руководства, са сузама га мољаху да их не оставља као овце без пастира. Али он остаде непоколебљив у својој одлуци, молећи братију да му не парају срце својим молбама. Видећи такву непоколебљивост код преподобнога, братија га престаде задржавати знајући да се он уклања испод јарма старешинства не ради телесног одмора већ зато што жуди за вишим подвизима и богочежњивим молитвеним тиховањем усамљеничким. Не могући остати без старешине, братија изабраше једнога између ученика преподобнога Никона, по имену Саву, мужа који је блистао врлинама, и са благословом блаженога Никона поставише за игумана над собом.[23]

Шест година живљаше блажени Никон у усамљеничком молитвеном тиховању, док паством управљаше преподобни Сава, пасући је с ревношћу, притом помаган молитвама блаженога Сергија. Но по истеку шест година и преподобни Сава остави старешинство. Тада братија оде к преподобном Никону и са сузама га мољаху и салетаху да их поново прими под своје руководство. Видећи да је преподобни и сада намеран да се не прими старешинства и власти, говораху му: Не доликује теби, оче, да иштеш користи себи једноме; побрини се и о спасењу ближњих. - Ова недоступна молба монаха и њихова љубав натераше преподобнога да се растане са омиљеном усамљеношћу и он испуни жељу братије, али под условом: да му сваког дана допусте да извесно време проведе у усамљеничким подвизима и молитви.

Тихо и богоугодно тецијаше живот у светој обитељи. Блажени Никон неуморно пребиваше у молитвеном бдењу, поучавајући се у речи Божјој и светоотачким књигама. Но почеше се проносити гласови о најезди на земљу Руску дивљих хорда свирепога Едигеја.[24] Приближавање татарских хорда приводило је у ужас и трепет сву земљу Руску. Преподобни Никон, пламено се молећи за избављање од злог непријатеља, призиваше у молитвама великога

оснивача ове обитељи - преподобног Сергија: да он простре своју молитву пред престолом Владара свих Христа, да свету обитељ не преда у руке нечестивих агарјана на опустошење. И гле, једном ноћу преподобни Никон седе да се одмори после молитвених трудова, и беше у полудремежу или лаком сну. Одједном види он где уђоше к њему у келију светитељи: Петар и Алексије, у пратњи преподобног Сергија, који обративши се њему рече: Тако је по вољи Господу, да се догоди ова најезда иноплеменика и захвати ово место. Али ти, чедо, не тугуј, буди храбар, и нека јача срце твоје: искушење ће бити краткотрајно и манастир неће запустети него ће се још више проширити. - Затим, давши Никону благослов и мир, светитељи постадоше невидљиви. Никон, дошавши к себи, брзо устаде и приђе к вратима своје келије, но нађе их закључана. Он их откључа и изиђе, и угледа светитеље како се удаљавају од келије ка цркви. Тада њему би јасно да је ово не сан него истинско виђење.

С покорношћу вољи Божјој преподобни Никон очекиваше испуњење предсказања. Ускоро варвари, поплавивши својим хордама земљу Руску, стигоше и до обитељи преподобнога Сергија и све у њој порушише и спалише. Преподобни Никон и братија, упозорени обавештењем с неба, благовремено се удаљише из обитељи поневши са собом неке светиње и келијске ствари. Тако бише сачуване неке књиге и утвари преподобнога Сергија, и досада стоје читаве.

Када мину опасност, преподобни Никон и братија се вратише на згариште свете обитељи. Манастир је био спаљен до темеља и свето место оскврнављено од неверних. Али преподобни се не подаде тузи и чамотињи и не попусти у подвизима. Као што храбар војник при првом поразу од непријатеља не бежи, него јуначки прибира снаге и односи победу, тако и преподобни поче са спокојном истрајношћу радити на изграђивању манастира. Као добри пастир он најпре сабра расејану братију и зидаше с њима манастирске зграде. Није требало ни пуне три године а манастирске зграде, неопходне за монашко општежиће, бише сазидане; за заједничке пак молитве првобитно су се сабирали, вероватно, у трпезарији. У то исто време преподобни Никон жури са подизањем

дрвенога храма, у име Животворне Тројице, који и би освећен 1411. године 25. септембра, у дан престављења светог Сергија.

Када се глас о повратку преподобног Никона и о обновљењу манастира разнесе по околним местима, к њему се одасвуд стадоше стицати мноштва монаха и мирјана. Преподобни их све примаше с очинским расположењем, и као добри пастир о свакоме се посебно брињаше, свакоме даваше корисне поуке, просвећујући им душу и предлажући им правила за изграђивање свога живота. Манастир пак препорођаваше се на своме згаришту и шираше се све више и више. Завршни грађевински подвиг ревносног игумана Никона беше то што подиже камену цркву у име Животворне Тројице над гробом свога учитеља, светога Сергија.

У самом почетку радова, при копању темеља за цркву, догоди се обретење и прослављење нетљених моштију преподобног Сергија.[25] Ово откриће моштију великога учитеља преподобни Никон прими као радосни венац и драгоцену награду за свој труд и трпљење. При оцштем ликовању, свете мошти преподобнога бише положене у нови кивот и привремено постављене у дрвеној цркви[26] док им не буде спремно место у каменој цркви.[27] Као место покоја за мошти великога Сергија, нова црква се градила и украшавала са побожном љубављу и свесрдним молитвама. За зидање ове цркве преподобни Никон сабра мудре неимаре и искусне каменаре, који с помоћу Божијом, брзо обавише посао. Нова црква би освећена, и при њеном освећењу бише пренете и смештене у њој свете мошти преподобнога Сергија. Као дело светитеља и почивалиште преподобног Сергија, ова прекрасна црква траје кроз векове, освећујући и сада све који се у њој моле, и руке нечестивих непријатеља нису је се дотицале.[28]

Блажени Никон се стараше и о унутрашњем украшењу цркве и малању икона по зидовима. У том циљу он призва два монаха-исписника, чувена по врлинском животу: Данила и Андреја,[29] искусне иконописце. Њиховим трудом и под њиховим руководством, црква би дивотно украшена иконописом. Када украшавање цркве малањем икона би завршено, преподобни Никон с великом радошћу узнесе благодарност Богу; и говораше: Благодарим Ти, Господе, и славим пресвето име Твоје што ниси

презрео молбе моје, него си мене недостојна удостојио да све ово видим очима својим.

У ово време блажени Никон већ беше зашао у дубоку старост, али га ревност и бодрост духа не напуштаху, и немоћ телесна не ослабљиваше строгост његових подвига. Достигавши савршенство у подвизима, он поседоваше све врсте онога богатства којим се човек богати у Бога. Он као да гораше незадрживом тежњом к животу по Богу: храна му беше уздржање, богатство - сиромаштво; његово старачко тело беше покривено само једном власеницом.

Најзад се преподобни Никон већ приближи својој кончини. Делимично старост, а исто тако велики испоснички подвизи и многе дуге болести изнурише његово тело, и он изнеможе у својој снази. Унапред сазнавши за свој блиски одлазак ка Господу, Никон наложи да му призову братију. И кад братија окружише његов одар, стојећи са сузама, преподобни се приподиже и упути им последње поучење. Он им остави завештање: да држе установљени у манастиру поредак молитава дневних и ноћних; да не излазе често из манастира; да имају трпљење у искушењима; да слушају старешине у манастиру; да мрзе беспосличење - гнездо порока, а да воле трудољубље, сједињујући га с певањем свештених псалама; да с радошћу негују молитвено тиховање, јер је оно мајка свих врлина и води савршенству. Спајајући са тим поуку о човекољубљу, он завешта братији: "Ако је могуће, никога не пуштајте од себе празних руку, да не бисмо неприметно показали презир према самоме Христу који вам се јавио у обличју просјака. Стражите и непрестано се молите, да би Господ и вас сачувао неповређене од врага, и ви сачували завет целомудрија и послушности, сагласно са мојим саветима".

Завршивши своје поуке братији: да држе сва завештана им правила, преподобни Никон умуче. И где у виђењу, још до разлучења душе од тела, њему би показано место будућег упокојења заједно са преподобним Сергијем. Не откривајући то јасно братији, по смирености својој, блажени Никон на самом издисају неочекивано рече: "Однесите ме у ону светлу палату која ми је спремљена молитвама оца мога; не желим више овде остати".

Рекавши то, преподобни се причести Пречистим Тајнама Тела и Крви Христове. После тога, упозоравајући братију на

приближавање кончине своје, он рече: "Ето, браћо, ја се разрешавам од телесног савеза и одлазим ка Христу". - Онда даде братији последњи благослов. И обраћајући се самоме себи рече: "Изиђи, душо моја, тамо где ти је припремљено пребивати; греди с радошћу: Христос те зове". И осенивши себе крсним знаком, блажени отац наш с молитвом предаде Господу своју чесну и трудољубиву душу. То би 17. новембра 1428. године.

Преподобни отац наш Никон проведе као настојатељ тридесет шест година, не нарушавајући ни у чему монашки подвиг, богоугодно пасући поверену му Христом паству и научивши је највишим подвизима врлина. Братија много туговаху и сузе проливаху због растанка са својим оцем и учитељем. Испративши га са певањем псалама и надгробним песмопјенијима, братија с почастима, као што и приличи уваженоме оцу, предадоше чесно тело његово земљи, положивши га близу кивота преподобнога Сергија, где се и досада врши спомен над њима у славу Свете Тројице, Оца и Сина и Светога Духа.

За своје велике подвиге и свети живот преподобни Никон би удостојен од Господа за живота дара провиђања, а после смрти дара чудотворења. Од многих чудееа преподобнога споменућемо овде неколико.

Једном преподобни Никон беше намеран да неког од својих монаха, по имену Акакија, пошаље у једно село које је припадало обитељи светог Сергија. Не желећи да то послуша, Акакије рече: Ја се нисам за то одрекао света, да обилазим градове и села. - Преподобни дуго мољаше Акакија, али он нипошто не хте да изврши наређење свога игумана. Тада преподобни предсказа: Пази, Акакије, да ти се не деси да и против своје воље мораш боравити тамо, и тада ћеш добити казну за своју непослушност.

Ускоро после тога преподобни Никон се престави ка Тоено ду. Акакије пак беше предао забраву све што му предсказа свети отац, и отиде у оно село куда га је слао преподобни Никон. И гле, њега тамо изненада постиже Божји суд, предсказан светитељем: он мрдну памећу, те га братија вратише натраг у манастир. Ту му се јави свети Никон, и држећи у рукама жезал прекорно му рече: "Акакије! зар си се ти зато одрекао света, да обилазиш градове и села?" - Тада

Акакија спопаде велики страх, и он стаде бесно викати. У таком тешком стању он се налажаше неколико дана, боравећи крај кивота преподобних: Сергија и Никона, и с плачем се молећи да му се отпусти грех. Братија се такође усрдно мољаше за њега. И тада, по благодати Христовој и на молитве светих, Акакије доби отпуштење свога греха и исцели се. О свему томе он сам са сузама казиваше онима који су га питали.

За време свог живота на земљи преподобни оци Сергије и Никон беху веома блиски један другоме. Та међусобна блискост их не оставља ни у вечном животу, јер љубав светих, као љубав Божанствена, не подлежи закону времена. Оба се они много пута заједно јављаху и заједнички чудотвораху.

Један житељ Москве, по имену Симеон, који се беше родио по предсказању светитељевом, разболе се тако страшно, да није могао ни покренути се, ни заспати, ни храну примати. Просто, он на постељи својој лежаше као мртавац. Мучећи се тако, он једном ноћу стаде призивати к себи у помоћ светога Сергија: "Помози ми, преподобни Сергије! избави ме од ове болести! још за живота свог на земљи ти си био тако милостив према мојим родитељима и предсказао си им моје рођење; не заборави мене који се мучим у овако тешкој болести!" - И гле, одједаред пред њега стадоше два старца: један од њих бејаше Никон. Болесник га одмах познаде, јер је овог светитеља лично знао још за његова живота на земљи. Тада болеснику би јасно, да је други од јавивших се светитеља сам преподобни Сергије. Дивни старац прекрсти болесника, после чега наложи Никону да узме икону која се налазила крај. постеље. А ту икону некада беше поклонио Симеону сам преподобни Никон. Затим се болеснику учини, да му се сва кожа одвоји од тела. После тога светитељи постадоше невидљиви. И у том тренутку Симеон осети да је потпуно оздравио: подиже се на својој постељи, и већ га нико више није придржавао. Тада он разумеде да му је не кожа спала, него да га је болест напустила. Радост његова беше велика: уставши он поче ватрено благодарити светог Сергија и преподобног Никона за своје неочекивано и тако дивно исцељење.

Нарочито многа чуда учинише преподобни Сергије и Никон у време опсаде Тројицког манастира од стране Пољака под

предводништвом Лисовског и Сапјеге, када света обитељ доживе од непријатеља мноштво беда. Свети Никон и преподобни Сергије су се често пута заједно јављали не само опсађенима, бодрећи их и крепећи их надом на помоћ Божију, него и непријатељима који су опсађивали лавру, застрашујући их и претећи им гњевом Божјим.^[30] Многи од опсађених, и њихови војеначалници, виђали су како по манастирским бедемима ходају два Лучезарна старца, подобна Сергију и Никону: један кади бедеме кадионицом а други их кропи светом водом.

Једном када се за време те опсаде манастира међу опсађенима појавише од глади и других разних оскудица болести, свети Никон се јави у сну црквењаку Иринаруху и рече му: "Кажи свима болеснима да ће ове ноћи пасти снег, и нека сви који желе да се исцеле од болести, трљају себе тим снегом". - Иринарх се с трепетом пробуди и ујутру исприча својој околини оно што му каза чудотворац Никон. И стварно, ноћу паде снег, и који се год са вером натрљао тим снегом постајао је здрав.

Ево и случаја из недавних времена, 1846. године. У манастирској болници се жестоко паћаше од нервне грознице расофорни послушник Гаврило; неколико дана он беше у несвестици, те су мислили да неће преболети. Ноћу уочи празника преподобног Никона види он да се душа његова као раздваја од, тела и јури у некакав бездан. Мислено стаде он молити преподобне оце Сергија и Никона да га врате у живот, еда би се покајањем припремио за вечност. А лежаше он наочиглед других без свести и покрета. Одједанпут види он као да се врата отворише: улазе два светлоносна мужа - старци, један са жезлом. - у њему он препознаде преподобног Сергија, а у другом - преподобног Никона. Преподобни Сергије, указујући жезлом преподобном Никону на болесника, говори: "Помози!" - Преподобни Никон приђе, и самим приближењем испуни болесника снагом и радошћу. Болесник се придиже, прекрсти се, а преподобни оци постадоше невидљиви. Гаврило дође к свести; болест нестане, остаде само малаксалост.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ

ЛАЗАРА ИКОНОПИСЦА

ПРЕПОДОБНИ Лазар живљаше у Цариграду, и од ране младости постаде монах и посвети се монашким подвизима. Измлада вођаше он суров живот пребивајући у посту и молитви. Но првенствено се он бављаше делима милосрђа, хранећи гладне и одевајући наге. За свој подвижнички и побожни живот преподобни би достојен свештеничког чина. То би за царовања византијског цара Теофила.[31] Под Теофилом преподобни Лазар претрпе и муке за своју ревност у иконопоштовању. Посветивши себе служењу Богу, Лазар изучи иконописну уметност и ревносно се бављаше малањем чесних икона у славу Бога, Пречисте Матере Његове и СветитељаЊегових. Цар пак Теофил бејаше иконоборац; све поштоваоце светих икона он подвргаваше гоњењима, а иконописце примораваше да пљују на иконе и да их ногама газе. Преподобни Лазар, као иконописац, би ухваћен и подвргнут испитивању *u* вери. Но узалуд се стараху да га приволе на иконоборачко зловерје, прибегавајући час ласкавим обећањима час претњама. Лазар остаде непоколебљив. Затим га стадоше немилосрдно тући, па га онда вргоше у тамницу. Али и у тамници свети муж настави радити иконе. Тада безакони мучитељ нареди пржити светитељу прсте усијаним гвозденим плочицама, да би га на тај начин потпуно онеспособио за малање икона. При томе преподобном су Лазару претили и смрћу. И живот његов само с муком би спасен заузимањем благочестиве царице Теодоре.[32] Пуштен на слободу, преподобни Лазар нађе уточиште у цркви светог Јована Крститеља, и тамо намала икону која брзо стече славу чудотворне. А када Теофил сконча, преподобни се стаде неометано бавити малањем светих икона. При томе светитељ ни најмање не памћаше зло, него се чак и мољаше за свога мучитеља.

За царовања Михаила III,[33] сина Теофилова и Теодорина, он беше члан изасланства, упућеног римском папи Бенедикту III[34] по питањима иконопоштовања. Ишао у Рим по други пут истим поводом и при повратку из Рима он сконча. Чесни остаци његови бише пренесени у Цариград, и погребени у цркви светога Евандра.[35]

СПОМЕН СВЕТИХ

ЗАХАРИЈЕ кожара и ЈОВАНА

ЧОВЕК неки чувен и богат у свету, по имену Јован, презревши све сласти овога света, вођаше живот смирен и монашки, бављаше се божанским делима, труђаше се да угоди једино Богу, пребиваше стално у молитви и мољењу, и непрестано се сезаше за све већим и већим подвизима. А сврх свега тога његов најнеопходнији посао беше: по сву ноћ бдети у храмовима Господњим. Тако једне ноћи он у Цариграду оде великој цркви Свете Софије; али наставши врата цркве затворена, он седе на једну оближњу клупу уморан, и седећи читаше тихим гласом своје молитве. И гле, угледа он светлост која иђаше ка храму; и напрегнувши очи он виде једног смерног човека који слеђаше тој светлости. Обрадован тим призором, Јован се сакри, желећи да што боље види шта ће радити тај човек. А када појављени човек стиже пред затворена врата храма Свете Софије, клече на праг, и дуго се мољаше; па онда пружи руку и прекрсти врата, и - о, чуда! - врата се тог тренутка сама отворише, и са светлошћу уђе и тај чудесни човек. Ушавши он клече пред икону Пресвете Богородице. Потом устаде, и отворивши друга врата уђе у паперту к дивним сребрним вратима, и тамо се мољаше Дуго. Затим та дивна врата отвори крсним знаком, и тако уђе у храм сав блистајући светлошћу - τρωΤΟΕτS'ns οΧος cov. Дошавши до средине храма он подиже руке к небу и мољаше се Богу. А када заврши молитву он се врати натраг у притвор храма; и чим изађе из цркве, врата се деловањем силе Божје сама затворише.

Блажени муж Јован стајаше и пажљиво мотраше куда ће кренути тај божанствени човек. И пошто он крену истим путем, Јован пође за њим да види где се скрива тако скупоцени бисер Божји. Сврнувши мало с пута ка степеницама светог мученика Јулијана, тај Божји човек приђе једној врло малој кућици, куцну руком у врата и тихим гласом рече: "Марија!" - Жена му отвори врата, и он уђе. Тада и светлост која чудесног мужа тог обасјаваше путем, нестане. Жена пак његова упали од кандила лампу и принесе

је своме мужу. А он нити прилеже на постељу нити на који други начин даде одмора телу свом, него одмах седе за посао, јер беше кожар и шијаше коже. Тада блажени Јован, који га је пратио, без устручавања уђе у кућу тог слуге Божјег, припаде к ногама његовим, и заливајући их сузама мољаше га говорећи: Не сакриј од мене ко си и какво је узвишено живљење твоје, те чиниш изванредна чудеса која својим очима видех. - А смиреноумни богоугодник рече: Опрости, старче, Господа ради; ја сам грешан човек, и немам никакво добро дело. Ко сам ја простак? или откуда ја простак изучих узвишени начин живљења, о коме ти говориш. Ја сам само сиромашни занатлија најбезначајнијег заната. Преварио си се, човече, преварио; ти си видео привиђење а ке стварност.

Тада старац сузама додаде сузе и не престајаше заклињати Богом смерног кожара да му открије своју преславну врлину. И говораше: Када не би било дело Промисла Божјег да се обелодани твоје живљење, сигурно не би ја најмањи био удостојен видети такве тајне. - Тада чудесни човек онај, притешњен заклетвама, устаде, начини метаније старцу, па му поче говорити овако: Знај добро, брате мој, ја никакав подвиг не учиних на земљи; напротив, ваљам се у гресима и прљам, и главна ми је брига старење о телу. Но Бог по доброту Својој даде ми у ум страх од пакла. Откако узех ову жену коју видиш, не оскврнависмо чистоту тела, него се нас двоје договорисмо и чувамо девственост; и то кријемо говорећи да је моја жена нероткиња. И ми, из љубави према Господу, а уз помоћ Његову, до данас чувамо чистоту душе и тела. А због тешке заклетве којом си ме заклео додаћу и ово: сав наш иметак не износи више од три и по сребрника; тиме купујем кожу и радим свој занат: правим обућу; и што тиме зарадим, то делим на два подједнака дела: и први главнији део посвећујем Христу дајући га Христовој браћи - сиромасима, а други део трошим на наше потребе. И тако увек живећи имам стално пред очима Страшног Судију који ће доћи, и сећам се испитивања коме ће ме подвргнути ђаволи на митарствима.

Чувши ово казивање Јован би запањен чистим и блаженим животом блаженог Захарије (јер се тако зваше овај богоугодник), и веома га похвали. Онда целиваше један другог, и до земље се

поклонише један другоме, па свештени Јован оде из куће блаженог Захарије радостан и весео, славећи и хвалећи Бога за велика чудеса која виде. А блажени Захарија, истински смирен, да би избегао варљиву славу људску, остави своју кућу и отиде, нико није знао куда.

Блажени Захарија и дивни Јован обојица стекоше херувимски ум бдењем - κερουβικον νοον εσκον εξ αγρυπνιας.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ГОБРОНА (МИХАИЛА)
и осталих с њим 133 војника**

СВЕТИ мученик Гоброн (Михаило) и с њим сто тридесет три војника пострадаше за Христа у Кахетији од арапског емира Абдул-Касима. Зато што не хтедоше примити муслиманску веру, сви ови свети мученици бише посечени мачем.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ГЕНАДИЈА,
патријарха Цариградског**

БИО презвитер Цариградске цркве чувен по побожности када је, после смрти патријарха Анатолија, позван да прими патријарашки престо (458.). Строго се држао отачких предања, био је образац апостолског пастира. Показао се веома строг против оних који су хтели да за новац добију црквене чиновне. Чувши да многи архијереји узимају новац од оних које рукополажу, сазва сабор епископа на коме би састављено познато писмо свима упућено, у коме се строго осуђује овај зли обичај. По Неофиту Затворнику, крај његовог земаљског живота био дирљиво тужан. Не желећи да умре у граду у коме је царовао јеретик, поднесе оставку на престо, и искраде се ноћу из града у одећу сиромаша заједно са верним монахом Нилом и крену се за Јерусалим. Пошто се поклони светим

местима, отпутова на Кипар и попе се на гору, тражећи место где се подвизавао велики подвижник Иларион. Монаха Нила остави у Пафу. Пошто му место беше непознато, изгуби пут и залута. У томе га затече ноћ и лутајући по цичи зими стиже до места званог Кисопетра (предграђе Пафа), где следећег јутра би нађен мртав пред кућом једне удовице. Непознати монах је лежао мртав на путу. Кад се од његових моштију деси неко чудо, многи се окупише око његовог светог тела; дође и монах Нил и откри да је то патријарх Генадије. Епископ Пафа са свештенством и народом чесно сахрани тело патријарха на истом месту. Касније ту би подигнут и храм у његову част.[36]

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
МАКСИМА,
патријарха Цариградског**

ПРЕТПОСТАВЉА се да је овај Свети Максим, звани и Максимијан, био онај светитељ који је управљао Цариградском црквом од 431-434. године. Он је дошао из Рима у Цариград, због врлинског живота и учености рукоположи га патријарх Цариградски Сисиније за презвитера, а после расчињења Несторија биизабран за патријарха. Добро чувајући стадо Христово, штитио га је од саблазни и мирно се упокојио.[37]

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ЈУСТИНА**

ПРЕПОДОБНИ Јустин - чудо међу испосницима; његово испосничко око беше недремљиво у бдењу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ДЕРМОКАИТА

ОВОГ преподобног не на наводе сви Синаксари. Каже се за њега да се подвизавао на Олимпу Витинијском. Познати по светости живота Јован монах Дермокаит живео је за време цара Романа Лекапина (919-944). Њему цар Роман, после свога пада, посла запечаћено писмо, мучен грижом савести, у коме му исповеда своје грехе.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛОНГИНА

ПРЕПОДОБНИ Лонгин - велики испосник; подвизавао се у Египту; скончао у четвртном веку.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГЕНАДИЈА ВАТОПЕДСКОГ

МОНАХ у манастиру Ватопеду; подвизавао се на дужиости дохијара = економа. При њему се на чудесан начин напунило зејтином испражњено буре. То чудо приписано је Пресветој Богородици, којој је манастир и посвећен, а понаособ икони њеној, која је стајала онде. Упокојио се у миру.

НАПОМЕНЕ:

1. Неокесарија - данашњи Никсар, знаменита по лепоти престоница Понта Полемонијака, на северу Мале Азије, на реци Ликуси. У њој одржан важан црквени сабор 315. године.
2. Под јелинском мудрошћу овде се разуме незнабожачка наука, незнабожачко образовање. Отац светог Григорија, као незнабожац, васпитавао сина у незнабоштву. Отац га је спремао за адвоката, и зато је Григорије (у свету: Теодор) добро изучио законе и језик закона - латински, и био решио да путује у Рим, да би се тамо боље упознао са римским правом. Међутим промисао Божји другачије уреди његов живот: он је заједно са братом био дужан да своју сестру отпрати у Кесарију; одатле он отпутова у Берит ради изучавања правних наука, а одатле отиде у ондашње славно и чувено средиште науке и образованости - Александрију.
3. Александрија - знаменита престоница Египта; у то време слављена због процвата свеколике образованости онога доба, нарочито због працвата философије и медицине. Упоредо са незнабожачком образованошћу цветала је и богословска образованост хришћанска. Чувена Александријска школа, у којој су радили најзнаменитији учењаци онога доба, привлачила је у своје учионице >масу слушалаца не само из хришћана већ и из незнабожаца.
4. Ориген - најзнаменитији хришћански учитељ Александријске Цркве (+ 254 године).
5. Амасија - силно утврђен важни град, у северном делу Мале Азије, на обали Црнога Мора.
6. По сведочанству истог светог Григорија Ниског, свети Григорије Чудотворац прими највишу црквено-јерархијску власт пошто се на њему извршише ове прописане свештенорадње.
7. Служба светом Григорију Чудотворцу, Канон, песма 5, тропар 2.
8. Неправилно учили о Светој Тројици. Савелије учио: Бог је једно Лице: као Отац Он је на небу, као Син - на земљи, као Дух Свети - у тварима. То су само познати облици у којима се Бог јавља људима: у Старом Завету, као Законодавац, Бог се јавља у својству Оца; у Новом Завету, као Спаситељ, јавља се у својству

Сина, и продужује јављати се у својству освећујућег Духа. - Павле Самосатски, епископ Антиохијски, учио: Син и Свети Дух налазе се у Богу Оцу као што се разум и дух налазе у човеку. Христос је прост човек, испуњен Светога Духа и мудрости Божанске. - Са тих разлога Павле забранио да се у цркви Антиохијској певају стихире у којима се Христос велича као Бог, и да се крштава у име Његово.

9. δουλον: слугинско, потчињено, подвлашћено.
10. Свети Григорије Ниски, испрличавши о чудесном пореклу овог Символа вере, додаје: ..Ако ко хоће да се увери у то, нека се обрати цркви у којој је свети Григорије проповедао и у којој се и сада чува оригинал, написан руком блаженога". Блажена Макрина, баба свете браће: Василија Великог и Григорија Ниског, која је лично слушала самог Чудотворца, донела је његов Символ у Кападокију и по њему учила унуке. Руфин га је унео у свој превод Црквене историје Јевсевија Кесаријског. Пети Васељенски сабор га је одобрио, 553. године. - Уопште, Символ вере светог Григорија Чудотворца представља један од најдрагоценијих бисера древнога Предања: кратко, но божански мудро и језгровито излаже најглавнији догмат хришћанске вере, догмат о Светој Тројици.
11. "После овог чуда, - вели свети Григорије Ниски, - овај човек одмах поверова речи Григоријевој, остави род, кућу, жену, децу, пријатеље, жречевство, имање; уместо свих припадајућих му блага он изабра дружбу са овим великим мужем, учешће у његовим трудовима и у божанственој философији и учењу".
12. Мноштво чудеса, чињених светим Григоријем Неокесаријским, убрзо му донесе назив Чудотворца и другог Мојсија, као што о томе сведочи свети Григорије Ниски у својој Речи о животу светог Григорија Чудотворца.
13. Ликос - на грчком значи вук - река у Понту на северу Мале Азије; извире у Јерменским горама; назив добила због своје брзине, неукротивости и штеточинства.
14. Комана (или Комани) Понтијска, на северу Мале Азије, на реци Ирис; у старини знаменит богат град, данас рушевине - Гјуменек.
15. Спомен његов празнује се 12. августа.

16. Декије - цар Римски, опаки гонитељ хришћана, царовао од 249- 251. године.
17. Спомен светог мученика Троадија празнује се 2. марта.
18. Свети Григорије упокојио се око 270. године. Године пак 264. он је заједно са својим братом Атинодором, епископом Понта, учествовао на сабору Антиохијском, против Павла Самосатског. - Мошти светог Григорија Чудотворца првобитно су се налазиле у Неокесаријском храму који је он подигао. Године 1587. глава светитељева је пренета у Улисипону (Лисабан).
19. На месту старог Радонежа сада се налази село Городиште, на 13 километара од Тројице - Сергијеве Лавре, у правцу Москве.
20. Спомен светог Јевтимија Великог празнује се 20. јануара, а светог Саве Освећеног 5. децембра.
21. Преподобни Атанасије Висоцки, стројитељ Серпуховског-Висоцког манастира, бејаше један од најомиљенијих ученика преп. Сергија Спомен његов празнује се 12. септембра.
22. Свети Сергије се упокоји 25. септембра 1392 године; тог дана Црква празнује његов спомен.
23. Реч је о преподобном Сави Звенигородском или Сторожевском. Спомен се његов празнује 3. децембра.
24. Најезда Едигеја била је крајем 1408. године.
25. Обретење моштију преподобнога Сергија догоди се након 30 година по његовом престављењу: 5. јула 1422. године; у спомен чега и би установљено празновање тога дана.
26. Дрвена црква, која је стајала над моштима преподобног Сергија, била је пренесена на ново место (где је сад црква Силаска Светога Духа), и у њој положене свете мошти док се зидала камена црква.
27. Та камена црква у име Свете Тројице, подигнута преподобним Никоном и јесте ова која и данас постоји.
28. Преподобни Никон, почевши градити цркву 1422. или 1423. године, он ју је дотеривао скоро све до саме кончине своје.
29. Данил Черниј и Андреј Рубљев - монаси Московског Андрониковог манастира - беху знаменити иконописци онога времена. Њихове иконе, и данас су веома познате и високо цењене.

30. Опсада Тројицког манастира од стране Пољака, под вођством Лисовског и Сапјеге, почела је 23. септембра 1608. године, а завршила се 12 јануара 1610.
31. Цар Теофил царовао од 829-842. године.
32. Царица Теодора, позната у историји својим заслугама као велика ревнитељка Православља. Када она после смрти свога мужа цара Теофила, а за малолетности свога сина Михаила, постаде управитељица царевине, она васпостави поштовање светих икона. У престоници су нарочито свечано биле постављене свете иконе на својим местима за молитвено поклоњење у прву недељу Великог поста. Зато је тај дан назван "славље Православља" и "Недеља Православља". Спомен св. Теодоре 11. фебруара.
33. Цар Михаил III царовао од 842-867. године.
34. Папа Бенедикт од 856-858. године.
35. Године 1200. мошти преподобног Лазара видео је у Цариграду руски хација Антоније, потоњи архиепископ Новгородски.
36. По приповедању Неофита Затворника, Генадије патријарховао тринаест година и два месеца (458-471). Исти додаје да је то било за време цара Анастасија Дикора јеретика (491-518), али пошто је овај дошао на власт двадесет година после Генадија, то доводи под знак питања ово Неофитово датирање.
37. Патријарх Максим се помиње и 20. новембра. Изгледа да се овде ради о истој личности са оним који се помиње 21. априла (19. априла) под именом Максима (Максимијана).

18. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПЛАТОНА

СВЕТИ мученик Платон, брат светог мученика Антиоха,^[1] беше из града Анкире Галатијске,^[2] од хришћанских родитеља рођен, и у

побожности васпитан. Још у младим годинама он постиже савршенство у свима врлинама. И као младић, он беше зрео разумом. Христа, предвечнога Бога, Платон неустрашиво проповедаше међу безбожним идолопоклоницима и учаше прелашћене људе да познаду истину и да се од демонске заблуде обрате к Богу. Због тога он би ухваћен од неверних и приведен на суд пред обласног управитеља Агрипина. У то време Агрипин се налажаше у храму Зевсовом, и тамо седе да суди исповедника Христова. Погледавши на Платона он рече: Сав свет поштује своје богове; а што се ти, заблудели, одвраћаш од њих? - Светитељ одговори: Ви сте заблудели оставивши Бога који је створио небо и земљу и све красоте њихове, и клањате се камењу и трулом дрвету, делу руку људских.

- Агрипин рече: Младост те твоја чини дрским и непристојним. Но кажи ми своје име, како се зовеш, и из кога си града. - Светитељ одговори: Хришћанин сам. - Управитељ рече: Кажи ми име што су ти родитељи дали, јер и сам знам да си хришћанин. А цар заповеда да се нико од људи не дрзне назвати себе хришћанином. - Светитељ одговори: Родитељи ме назваше Платон; од утробе пак матере своје слуга сам Христов; грађанин сам овога града; а сада због вере стојим на неправедном суду твојем и невин очекујем смрт, коју за Господа мог ватрено желим. Чини дакле што си намеравао. - Агрипин на то рече: Не приличи теби, Платоне, да учиш о Распетоме, па ни само име његово да у уму свом имаш, пошто царска власт наређује предавати горкој смрти оне који Га исповедају, а оне који Га се одричу одликовати великим почастима. Зато ти саветујем да се покориш царскоме закону, да би избегао смрт. - Свети Платон одговори: Ја се покоравам моме Цару, Богу, за Њега и војујем, а времену смрт радо примам, да бих постао наследник вечнога царства. - Судија на то рече: Размисли, Платоне, шта је боље за тебе: остати жив или горко умрети? - Платон одговори: Господ ће промислити шта је боље за мене. - Агрипин узврати: Зар не знаш неизменљиве законе царске које наређују да хришћани или приносе боговима жртве или да буду убијани? Како се онда ти усуђујеш да те царске законе газиш и да друге на то наводиш? - Светитељ одговори: Ја знам законе Бога мог и чиним што наређују Његове свете и

животворне заповести. А оне наређују: одбацивши демонске жртве, служити Јединоме Истинитоме Богу. Стога ја и служим Њему Јединоме, а ваше богове ниушта не сматрам. Ти пак, по царском наређењу, мучи ме како хоћеш. Та вама није ново мучити хришћане, а хришћанима - страдати за Христа.

Игемон Агрипин, човек зверске нарави, увидевши да се свети Платон не покорава безбожној вољи његовој и насупрот одговара, разјари се безмерно и нареди да га одмах нага простру на земљи и одреди дванаест војника да наизменично бију светитеља. И бише га по свему телу без милости дуго време, тако да се војници веома уморише; али се свети страдалац не умори трпећи и исповедајући име Господа свог Исуса Христа.

Затим, када војници престадоше са бијењем, игемон, бајаги сажалевајући мученика, поче му благо говорити: Платоне, пријатељски ти саветујем: окрени се од смрти к животу. - Мученик одговори: Добро ме учиш, Агрипине, да се окренем од смрти к животу; а ја и сам бегам од вечне смрти и иштем бесмртни живот. - Агрипин љутито рече светитељу: Кажи ми, бедниче, колико има смрти? - Светитељ одговори: Има две смрти: једна временска, а друга вечна; такође и живота има два: један краткотрајан, а други бесконачан. - Агрипин игемон на то рече: Остави своје басне и поклони се боговима, да би се избавио љутог мучења. - Светитељ одговори: Ни огањ, ни батине, ни јарост зверова, ни откидање удова неће ме одвојити од Бога живог, јер заволах не садашњи век него Христа мог који је за ме умро и васкрсао.

Тада игемон нареди да светог Платона одведу у тамницу. А кад га вођаху, за њим иђаше народ који гледаше његово страдање као неку позоришну представу. Међу народом беше мноштво и хришћана. Приближивши се тамници, непоколебљиви и јуначни мученик Христов Платон обрати се народу, и наложивши му да ћути, поче говорити громким гласом: Људи који љубите истину, знајте да ја узех на себе овај подвиг страдања не ради чега другога већ ради Бога који створи небо и земљу и све што је у њима. А вас који сте Христови молим, да се не смућујете због онога што се сада дешава, јер "многе невоље имају праведници, али их од свију избавља Господ" (Псал. 33, 20). Стога ходите и прибегнимо сви

заједно к тихој пристаништу и ка Камену, о коме велики апостол говори: "а Камен беше Христос" (1 Кор. 10, 4). И немојмо малаксавати у невољама које нас сналазе за веру Христову, опомињући се да "страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рим. 8, 18).

Рекавши то мученик уђе у тамницу, и преклонивши колена на земљу мољаше се Богу говорећи: Господе Исусе Христе, Створитељу и Промислитељу свих, Ти слугама Својим дајеш трпљење и победу, дај и мени смиреном и непотребном слуги

Твом да до краја долично претрпим за свето Име Твоје, и пошљи ангела Твог који ме избавља од лукавог и свезлог змаја - Агрипина, да би сви познали да нису богови они које рука људска прави, него да си Ти - Једини Истинити Бог, дуготрпељив и многомилостив и препрослављен вавек. Амин.

Кад минуше седам дана, мучитељ поново седе на судишту у храму Зевса, и нареди да доведу преда њ мученика. Најпре он поређа пред мучеником разна оруђа за мучење: железне котлове, чизме са клинцима, усијане гвоздене кревете, оштра бодила, железне нокте, точкове, и многа друга. Мучитељ то учини надајући се да тиме уплаши неуплашљивог војника Христовог. Затим му поче говорити: Драги Платоне, видећи твоју младост и високородност твојих родитеља и штедећи лепоту твога тела, пре но што те почнем поново мучити, ја ти саветујем: окуси од жртава богова наших, и буди једно с нама, знајући добро да нико од оних који сеprotиве мени није остао жив, као што опет нико који се покори мени није био лишен почести и дарова, обећаних мноме. Дивни Платоне, хтеднеш ли послушати мене као оца који ти даје добар савет, ја ћу ти дати за жену јединицу кћер мога брата са великим богатством, и назваћу те својим сином. - Но блажени Платон, подсмевајући се игемону, рече му: Бедни и човекомрзитељски сине ђаволов и слуго Сатанин, да сам хтео везати себе животним сластима, и да сам хтео узети себи жену, зар ја не бих нашао бољу него што је кћи твога брата. Зацело би се пре оженио робињом него њоме. Та зар ћу сада пожелети да узмем њу када се, оставивши свет, сједињујем са Христом?

Тада мучитељ, испунивши се јарости, нареди да мученика положи нага на гвоздени кревет, а да се испод кревета наложи силна ватра, у ватру долива зејтин, восак и смола, и тако тело мучениково пећи, и притом га танким прутом бити, да би се од бијења и паљења мученикове муке све више и више увећавале. Пошто мученик беше на такав начин дуго мучен, Агрипин му рече: Кукавче, смилуј се најзад на себе сама! И ако нећеш да се поклониш боговима, онда бар изговори ове речи: "велики је бог Аполон", и ја ћу одмах престати да те мучим, и ти ћеш с миром отићи дому свом. - Но светитељ одговори: Не било тога, да поштедим тело своје, а души својој припремим пакао огњени.

Пошто прођоше три сата у таквом мучењу, свети Платон би скинут са усијаног одра, но тело његово показа се читаво, здраво и без икаквог трага од рана и опекотина, као да је мученик изашао из купатила. Притом веома јак диван мирис излажаше из његовог тела, тако да се сви што се налажаху ту дивљаху и говораху: Ваистину је велик Бог хришћански! - А игемон рече светитељу: Ако не желиш принети жртву боговима нашим, онда бар одреци се Христа твога, и ја ћу те пустити. - На то светитељ одговори: Безумниче и безбожнице! шта ти говориш: да се одрекнем Спаситеља мог? Зар хоћеш да постанем сличан теби, несрећниче? Није ли теби доста твоја погибао, него још хоћеш да увучеш у њу оне који су увршћени у ред Христових војника? Одступи од мене, незакониче! Ја верујем Богу моме, да ме Он неће оставити и неће дати да паднем у твоју погибао.

Тада Агрипин устаде са свога престола, и стаде сам мучити светитеља. Он ужеже гвоздену ђулад и метну их мученику под мишице, и опаљиваше му ребра. Затим два страховито усијана гвожђа положи на сисе мученику, и изиђе дим из ноздрва његових, јер сила огња досезаше до саме унутрице његове. И многи мишљаху да је мученик већ умро. Међутим након мало времена он рече мучитељу: Мала су ова мучења, крвопијо и љути псу! - Затим, подигавши к небу очи своје, свети мученик рече: Леђа своја подметах онима који ме бијаху и образе своје онима који ме шамараху; и лица свога не заклоних од руга и од запљувања.[3] Не удаљуј се од мене, Господе, јер је невоља близу,[4] да не рекну

незнабошци: где је Бог њихов.[5] О, Исусе Христе, дај мени, служи Твојме, да потпуно надвладавши ова мучења смело предстанем страшном суду Твом, довршивши овај дивни подвиг: јер теби на сваком месту владавине Твоје приличи слава, част и моћ, сада и увек и кроза све векове. Амин. - А када свети мученик рече "амин", затресе се храм, и сви се уплашише. Једино тврдоглавци не хтедоше познати силу Божју.

Потом мучитељ нареди да кожу мученика Платона исеку на кајише, и тако је одеру. А светитељ, откинувши од тела свог један кајиш који висиаше, баца га у лице Агрипину, говорећи: Безчовечни и свирепији од свих зверова, не желећи познати Бога који нас је створио по образу Својме, како се не сажалиш на исто онакво тело у какво си и сам обучен, него уживаш гледајући ломљење удова мојих? Ипак, мучи ме још љуће, да се види јасно и твоја безчовечност и моје трпљење, јер све ово ја радосно трпим ради Христа мог, да бих благодаћу Његовом нашао себи покој у будућем веку. - Агрипин на то узврати: Зашто си тако безуман, те немаш сажаљења према својме телу и не хајеш што унутрица твоја већ излази на ребра твоја, него и још не престајеш хулити богове и мене на гњев подстицати?

Затим Агрипин нареди да мученика обесе на дрвету и његово одерано тело бију дотле док остатак меса не отпадне са костију и сва се крв излије. А свето лице мучениково он тако одера железним ноктима, да ни трага не остаде од људскога лика, већ само једне голе кости. Но свети Платон, имајући слободан језик, кораше мучитеља за бездушност и проклињаше идоле и идолопоклонике. Тада мучитељ рече: Када ти не би био тако жесток и непокоран, био би сличан премудроме Платону, цару философа, који написа божанствена учења.[6] - На то светитељ одговори: Иако сам једнога имена са Платоном нисам једнога схватања са њим. Име не може ујединити оне које раздвајају веровања. Стога, нити сам ја сличан Платону ни Платон мени, осим једино по имену. Јер ја се учим, и учим оној философији која је Христова; а он је учитељ оне философије која је безумље пред Богом. Јер је писано: Погубићу премудрост премудрих" и разум разумних одбацићу (1 Кор. 1, 19; ср.

Ис. 29, 14). Учења пак Платонова, која ти називаш божанственима, јесу лажне басне које вештим речима кваре умове наивних.

Када светитељ престаде говорити, умуче и игемон Агрипин, јер већ није знао више шта да му каже и шта да ради са њим; и дивљаше се великом трпљењу његовом и неустрашивим одговорима његовим. И нареди игемон да мученика одведу у тамницу и да никоме од његових познаника не допусте да му долази у тамницу. Но да свети мученик не би умро, мучитељ нареди да му се сваки дан даје помало хлеба и воде, не знајући јадник да "не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божјих" (Мт. 4, 4). У тамници пак мученик Христов не примаше ништа из руку идолопоклоника, и проведе без хране и воде осамнаест дана, те се тако испуни на њему реч Светога Писма: праведник ће од вере жив бити (Авак. 2, 4). Јер свети мученик се надаше на Онога који прехрани пророка Данила међу лавовима у јами, да ће Он и њега у тамници прехранити непропадљивом храном. Стражари пак, видећи да мученик не прима ни хлеба ни воде, рекоше му: Једи, човече, и пиј, да не умреш, и ми због тебе допаднемо невоље. - Но блажени им одговори: Не мислите, браћо, да ћу умрети што не примам вашу храну; ви се храните хлебом, а ја се храним речју Божјом која остаје вавек; ви се ситите месом, а ја се ситим светим молитвама; вас весели вино, а мене весели Христос, истинита лоза.

После тога игемон Агрипин, видећи да ничим не може Платона одвратити од Христа, осуди га на посечење мачем. Мученик би изведен ван града. Измоливши себи време за молитву, он подиже руке своје к небу и рече: Благодарим Ти, Господе Исусе Христе, што си светим Твојим именом заштитио мене, слугу Твога, од преваре вражије и дао ми благодат да добро завршим ток подвига који Тебе ради узех на себе. И сада Те молим, прими у миру душу моју, јер си благословен вавек. Амин. - Затим, приклонивши своју свету главу, рече војнику који је имао да га посече: "Чини, пријатељу, што ти је наређено". - И одмах би посечен.[Z]

Тако се борио свети мученик Платон и умро за Христа, да би живео и царовао с Њим вавек.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА РОМАНА и детета ВАРУЛА

СВЕТИ мученик Роман, родом из Палестине, беше ђакон цркве Кесаријске. У време гоњења хришћана од стране незнабожаца од живљаше у Антиохији, проповедајући учење и утврђујући верне, да би остали непоколебљиви у исповедању вере Христове. А када незнабожни епарх Асклипијад хтеде да тамошњу хришћанску цркву разори до темеља, свети Роман подстаче хришћане да се супротставе епарху и да му не даду разрушити свети храм. - Нама сада, говораше он својим једноверцима, предстоји борба за олтаре Божије: Асклипијад, непријатељ отачаства, хоће да нам одузме Бога, а ми ћемо добро урадити ако, бранећи олтаре Божије, паднемо рањени на прагу светог храма. Јер ма како се завршила борба, ми ћемо хришћани испасти победници: ако не допустимо да се разруши дом Божји, онда ћемо ликовати у Цркви на земљи; а ако паднемо убијени крај светог олтара, онда ћемо запевати победничку песму у Цркви на небу. - Таквим речима свети ђакон подстаче све да до смрти стоје у одбрану светог храма и да не дозволе епарху да уђе у храм и да га разруши.

У то време наступи неки незнабожачки празник, и мноштво незнабожаца са женама и децом стицаше се у незнабожачки храм. Тада се свети Роман запали божанственом ревношћу, ступи међу тај незнабожни народ и поче громогласно изобличавати њихову заблуду. Он и самог Асклипијада, када овај улажаше у идолски храм, заустави и рече му: У заблуди си, началниче, када идеш идолима: идоли нису богови него је Христос једини истинити Бог.

Епарх одмах нареди те светог Романа узеше и силно бише по устима. Потом, севши на судишту, он присиљаваше мученика да се одрекне Христа. А када увиде да је Роман непокоран, он нареди да га муче. И би Роман обешен и разним оруђима бијен и ноктима железним стружен. Но он, јуначки трпећи те муке, исповедаше Јединога Бога, Створитеља свих, и осуђиваше епархово безумље што не жели да позна истину.

Док свети мученик тако страдаше и јуначки у мукама проповедаше Христа, тамо стајаше много народа, како незнабожаца

тако и хришћана, посматрајући подвиг страдалца Христова. Стајаше тамо недалеко и једно хришћанско дете, по имену Варул. Погледавши на њега, мученик рече мучитељу: И ово мало дете разумније је од тебе маторога, јер оно зна Бога правога а ти не знаш. - Епарх призва к себи дете и упита га: Којег бога ти верујеш? - Дете одговори: Верујем Христа. - Епарх га онда упита: Шта је боље, веровати једнога бога или многе? - Дете одговори: Боље је веровати једнога Бога, Исуса Христа. - Епарх га опет упита: Чиме је Христос бољи од свих богова? - Дете одговори: Христос је тиме бољи што је истинити Бог и створио је све нас, а ваши богови су демони и нису створили никога. - И многе друге ствари говораше то дете, као да беше неки мудри богослов. Јер Дух Свети, дејствујући у њему, чињаше из уста његових хвалу на посрамљење незнабожног епарха и свих идолопоклоника.

Мучитељ и сви што беху с њим дивљаху се паметном детету и мудрим речима његовим, и осећаху се веома посрамљени што не беху у стању оповргнути речи његове. Зато мучитељ нареди да Варула бију пружем без милости. После дугог шибања Варул поче изнемогавати и затражи воде. Но мајка његова, која стајаше тамо у народу и с радошћу посматраше страдање сина свога, видећи га где изнемогава и тражи воде да пије, љутито му довикну и нареди да јуначки трпи до краја. А када мучитељ нареди да дете посеку мачем, мајка га његова узе на своје руке и понесе на место посечења. Грлећи га и љубећи, она га тешаше и сокољаше да се не боји када угледа мач над главом својом. И говораше му: "Не бој се, сине мој! не бој се, слатко чедо моје! Не плаши се смрти: јер нећеш умрети него ћеш жив бити вавек! Не страши се, цвете мој: јер ћеш бити пренесен у рајске баште! Не бој се мача: јер чим будеш посечен, тог часа ћеш отићи Христу и видети славу Његову. А Он ће те примити с љубављу, и ти ћеш живети поред Њега у радости неисказаној, наслађујући се блаженством са светим Анђелима Његовим".

Тако тешећи чедо своје, побожна мајка га донесе на место посечења. А кад дете би посечено, мајка покупи крв његову у чист суд; и узевши тело његово омиваше га сузама радосницама, и слатко га љубљаше веселећи се што чедо њено проли крв своју за Христа, крв коју је од ње примило. И мајка чеоно сахрани тело синчића свог.

После посечења светог Варула, свети Роман би осуђен на спаљење. Везан, и са свих страна окружен дрвима, свети Роман, када слуге још не бежу донели жара и запалили дрва, очекујући последњу реч од судије, громко довикну испред ломаче к мучитељима: "Где је огањ? Зашто га не запалите? Запалите га! Окружите ме пламеном са свих страна!" - А када огањ би упаљен и дрва се са свих страна силно разгореше, изненада удари силна киша и угаси огањ. Свети Роман остаде жив, и ни најмање повређен од огња. После тога за смеле речи светог мученика, - јер се он ругаше незнабошцима, и осуђиваше њихово безумље, и проклињаше њихове богове, а величаше јединог Бога Христа, - мучитељ нареди да му се одсече језик. Мученик на то брзо исплази језик да га слуге одсеку. А кад богоглагољиви језик би одсечен, исповедник Христов не умуче него на надприродан начин говораше јасно без језика, као и пре прослављајући Јединога Бога. Затим мученика вргоше у тамницу, у којој он проведе дуго време, са ногама забијеним у кладе. А када испричаше цару Максимијану да мученик и после одсечења језика говори лепо, цар нареди да га удаве. Војници уђоше у тамницу, ставише мученику омчу око врата и удавише га 303. године.

Тако свети мученик Роман заврши подвиг свога страдања за Христа, у чијем Царству се он сада прославља, славећи Свету Тројицу кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЗАКХЕЈА и АЛФЕЈА

У КЕСАРИЈИ Палестинској, пред прославу двадесетогодишњице царовања царева, објављивано је уобичајено помиловање сужњима по тамницама. Тако би и за царовања Диоклецијанова. При томе обласни управитељ пусти на слободу чак и највеће злочинце, а хришћане подврже најстрашнијим мучењима. У то време би ухваћен ђакон Гадаринске цркве Закхеј.[8] Са тешким синциром око врата, ђакон Закхеј би изведен на суд пред обласног управитеља. Упитан о вери, он смело и неустрашиво исповеди Христа. Због тога би подвргнут страховитим и бездушним мукама:

шибаше га пружем, кидаше га зумбама, па му ноге забише у кладе, и вргоше у тамницу. И тако разасрт он проведе у тамници четири дана и ноћи, јуначки подносећи муке.

У то време би доведен на суд још један исповедник вере Христове: свети Алфеј, родом из Палестинског града Елевтеропоља,^[9] човек знатног порекла и сродник ђакона Закхеја. Почетак Диоклецијанова гоњења на хришћане затече Алфеја као чтеца Кесаријске цркве. Гоњење беше страховито. Многи хришћани, не подневши тешка мучења, отпадоше од вере Христове, и већ беху готови да принесу идолима жртве. Тада свети Алфеј, пун Духа Светога, ревнујући за Христа Бога, утрча у гомилу отпалих од вере Христове, и одврати их од приношења идолима жртава. Зато он би ухваћен, окован и у тамницу одведен. Након неколико дана подвргоше и њега оним мукама, којима би раније подвргнут његов сродник Закхеј: шибаше га пружем, кидаше га зумбама, па га онда ставише у исте кладе заједно са праведним Закхејем. Тако они провели ноћ и дан. Но када и после ових мучења свети мученици и надаље непрестано исповедаху Христа Бога, онда им обојици одсекоше главе 303. године.

Тако скончаше ови блажени мученици и примише венце мучеништва.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АНАСТАСИЈА ПАРАМИТИЈСКОГ

АНАСТАСИЈЕ нови Христов мученик био је родом из Парамитије Епирске. Једног дана он изађе са својом сестром и другим хришћанима у поље ради жетве. Деси се да у то време наиђе онуда син месног паше Турчина звани Муса заједно са другим Агарјанима. Видевши ови безбожници сестру Анастасијеву, која беше веома лепа, нападаше је са намером да изврше насиље над њом и да оскрнавe њено девојаштво. Брат, да би је заштитио, сукоби се са насилницима и омогући јој да побегне и да се спасе од њихових зловних намера.

Агарјани увређени и кивни на њега и на друге хришћане који му притрчаше у помоћ, оклеветаше га код паше да их је напао и да је изјавио жељу да прими турску веру. Паша љут посла војнике и они му доведоше свезаног невиног младића. Видевши га младог и лепог и храброг, паша зажеле да га милом или силом приволи да прими Ислам. Чувши то Анастасије рече са великом одлучношћу и храброшћу: "Никада нисам рекао тако нешто. Хришћанин сам се родио, хришћанин ћу и умрети уз помоћ Господа Христа". За време његовог саслушања беху присутни и његови тужиоци, који поновише своју оптужбу али он одлучно одби ту лаж: "Нити сам то рекао нити помислио, нити ћу се одрећи моје вере, за њу сам спреман да умрем. Све је то лаж и клевета. Хришћанин сам се родио, хришћанин ћу и умрети". Тада паша нареди да га туку и да га затворе у тамницу. После неколико дана посети пашу неки његов пријатељ, који чувши за Анастасија, саветоваше пашу да покуша лепим да га приволи на Ислам, а не силом, јер су хришћани веома упорни и тврдоглави. Паша га послуша и изведе мученика из затвора, и обећаваше му богатство и славу. Пријатељ пашин додаде тим обећањима да он има лепу ћерку и да ће му је дати за жену и уз њу многе поклоне, само да постане муслиман. Но он опет са одвратношћу одби сва њихова обећања не рачунајући ни у шта сва земаљска блага, тако да би поново враћен у тамницу.

Син пашин Муса видевши све ово, замисли се и поче да се пита сам у себи кајући се: "Каква је та хришћанска вера кад су они у стању да за њу жртвују сва земаљска блага и уживања и да претрпе свако страдање?" Желећи да нађе томе разјашњење, он уђе тајно у тамницу и сrete се са Анастасијем. Бог видевши његову добру намеру, учини једно чудо, да би још више пробудио његову савест. Наиме, кад он уђе у тамницу и стражар му отвори, виде два муњесјајна младића поред Анастасија. Заблеснут том светлошћу, он паде на земљу у страху и трепету. Кад се ови сјајни младићи на Анастасијев знак удаљише, Муса му се примаче и запита га ко су били ти младићи. Чувши да су то били ангели чувари које имају сви хришћани, упита Анастасија да ли њих имају и Агарјани и зашто хришћани толико презиру блага овога света, не бојећи се мучења па чак ни смрти.

Мученик му одговори: "Сви ми хришћани имамо по једног таквог ангела који нас чува док смо у овом свету, а кад умремо он узима нашу душу и носи је у Рај. Код вас пак као и код осталих народа, само цео народ има по једнога. А разлог да одбијем понуђена богатства од стране твога оца, јесте тај што је све земаљско сенка и сан, а ја жудим за оним што је вечно и небеско, и што је Бог припремио свима онима који га љубе." Све ово дубоко се косну срца Мусиног, тако да он, просветљен Божјом благодаћу, паде пред ноге Анастасијеве, молећи га да га учини хришћанином. Мученик му рече: "То што тражиш немогуће је да сад добијеш, јер кад сазна твој отац за то, све ће хришћане побити. Ти веруј тајно у Господа Христа, моли Га да те удостоји свете тајне Просветљења, па ће се Он побринути о теби". Тада га мученик научи како да ставља на себе знак часнога крста и отпусти га у миру.

Безбожни пак отац овог богопросветљеног Мусе, изведе Анастасија из тамнице и кад виде да никаква обећања не помажу, нареди да га изведу ван града и да му посеку главу. И тако свети мученик Христов би посечен ван града у близини једног манастира, који се онде налазио. Његови свештени остаци остадоше на месту погубљења непогребени, јер тиранин забрани хришћанима страшним претњама да му се приближе и да га погребу. Многи су видели како ноћу силази с неба светлост на његове свете мошти. Једне ноћи мученик се јави паши у сну и нареди му са претњом да преда његово тело оближњем манастиру. Уплашен паша обавести монахе и они дођоше са свећама и уз певање погребних песама, сахранише мученикове земне остатке у манастиру.

После мученичке кончине Анастасијеве, син пашин Муса, постаде веома тужан и избегаваше сваку светску разоноду, кајући се и молећи се тајно Богу да га удостоји Његове благодати. Премудри Бог му омогући да оствари своју жељу на следећи начин. Његов отац би позван у неко друго место на свадбу код своје сестре. Он пак на своје место посла сина Мусу. Муса пре него што крену на пут нађе згодну прилику, оде у манастир где је био сахрањен Анастасије, паде ничице на његов гроб и мољаше се са сузама све до почетка службе. Наједном га ухвати сан и он виде Анастасија обучена у светле хаљине и чу како му каже: "Не бој се, брате, крени се на пут и

даће ти се оно за чим чезнеш." Утешен и обрадован, Муса оде по очевој наредби на свадбу, само о једном мислећи и за једним чезнући.

Једне ноћи после свадбе, јави му , се у сну, у соби у којој је спавао, светло сјајни младић, који му рече: "Устани и пођи за мном". Он послушно устаде и онако бос и необучен изађе из куће у којој су сви спавали. После прилично дугог пута стигоше њих двојица код једног извора где нађоше неког пустињака. Тада му се поново обрати овај чудни младић, уствари анђеол чувар душе његове, и рече му: "Овоме следуј и он ће ти дати оно за чим чезнеш." У том моменту младић постаде невидљив а Муса крену за пустињаком и тако они стигоше на Пелопонез. У Патрасу старац га укрца на брод и посла православним хришћанима у Венецију са препоруком. У Венецији га примише тамошњи хришћани са љубављу. Ту се он напокон крсти и доби име Димитрије. После неког времена, чувши за светог чудотворца Спиридона на Крфу новопросветљени Димитрије оде да се поклони његовим светим моштима, уђе у један манастир, прими монашки чин и доби име Данило.

У срцу монаха Данила разгоре се огањ за мучеништвом и жеља да пође стопама свога учитеља Анастасија. То би разлог да отпутује у Цариград где се удостоји виђења о ослобођењу хришћана од агарјанског ропства, које и записа. Цариградски хришћани га одвраћаху од мучеништва, бојећи се да то не изазове опште прогоне и гоњење хришћана. Данило послуша њихов савет и врати се на Крф али жеља за мучеништвом није га остављала. Опет отпутова у Лакедемонију с намером да поново оде у Цариград. У Лакедемонији се упозна са једним побожним хришћанином коме исприча свој живот. Дотични хришћанин виде у његовим рукама и икону коју му је поклонио онај пустињак, испраћајући га за Венецију а коју хришћани беху посребрили. Истом том хришћанину Данило исприча да има опширно описано мучеништво св. Анастасија са свим питањима и одговорима.

Постоји други запис у коме се каже да се монах Данило вратио из Цариграда "на Крф и ту упокојио у Господу, сазидавши претходно храм Богородице, који се до дана данашњега назива "Миртја", у коме се до данас чува опис мучеништва св. Анастасија и

виђење Данилово, његовом руком написана." Свети новомученик Анастасије би посечен 18. новембра 1750. године у славу имена Божјег и из љубави према Христу Богу. Његовим светим молитвама, Господе Исусе Христе Боже наш, спаси и просвети нас. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ВАСИЛИЈА[10]

НАПОМЕНЕ:

1. Спомен светог мученика Антиоха Црква празнује 16. јула.
2. Галата - Галатија, планинска али плодна покрајина Мале Азије, између Фригије, Витиније, Понта и Кападокије. Хришћанство засадио и Цркву основао у Галати свети апостол Павле; и Посланицу написао Галатима, који су га слушали као ангела Божјег (Гал. 4, 14). - Анкира, сада Анкара, (престоница Турске), један од главних градова Галате.
3. Ис. 50, 6. - Ове речи светог пророка односе се у потпуности и непосредно на Господа Христа, а посредно и на Његове следбенике.
4. Пс. 21, 12.
5. Пс. 78, 10.
6. Платон - најзнаменитији и највећи филозоф старог,дохришћанског света; родио се 428, умро 348. године пре Христа.
7. Свети Платон пострадао око 306. године.
8. Град Гадара налазио се на југоистоку Генисаретског језера, на јужној обали реке Јеромакса.
9. Елевтеропољ - град у јужном делу Палестине.

10. Спомиње се само у Париском кодексу 1578. без података.

Можда се ради о стрицу Евстратија мученика, који се спомиње у његовом житију (види 9. јануар).

19. НОВЕМБАР

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА АВДИЈЕ

СВЕТИ пророк Авдија беше из села Витахарама од предела Сихемских. Он служаше на дворцу царева Израилских, и беше домоуправитељ у цара Ахава.^[1] Од младости своје Авдија бејаше веома богобојажљив; и када сав Израил одступи од Бога и стаде се клањати поганоме Ваалу,^[2] он тајно служаше Једином Истинитом Богу отаца својих који спасе Израил из Египта и проведе га кроз Црвено Море по суву. А када безакона Језавеља убијаше пророке Господње, Авдија узе сто пророка, и сакри их, по педесет у једну пећину, и храни их хлебом и водом у време глади која би у дане пророка Илије. Једном Ахав дозва Авдију и рече: Пођи по земљи на изворе и на све потоке, еда бисмо нашли траве да сачувамо у животу коње и мазге, да нам не изгине стока. И поделише међу се земљу куда ће ићи: Ахав отиде једним путем сам, а Авдија отиде другим путем сам. А када Авдија бејаше на путу, срене га пророк Илија; и он га позна, и паде ничице, и рече: Јеси ли ти, господару мој Илија? - А он му рече: Ја сам; иди и кажи господару своме: ево Илије. - А

Авдија рече: Шта сам згрешио, да слугу свога предаш у руке Ахаву да ме погуби? Тако да је жив Господ Бог твој, нема народа ни царства куда није слао господар мој да те траже; и када му говораху да тебе нема, он закле царства и народе, да заклетвом потврде да те нису могли наћи. А ти сада кажеш: иди, кажи господару своме: ево Илије. А кад ја отидем од тебе, дух ће те Господњи однети, а ја нећу знати куда; обавестим ли ја Ахава, и он дође и не нађе те, убиће ме, а слуга се твој боји Господа од младости своје. Није ли казано господару моме шта сам учинио кад Језавеља убијаше пророке Господње? како сакрих стотину пророка Господњих, по педесет у једну пећину, и храних их хлебом и водом. А ти сада кажеш: иди, кажи господару своме: ево Илије. Убиће ме. - А Илија рече: Тако да је жив Господ над војскама, пред којим стојим, данас ћу му се показати.[3]

Тада отиде Авдија у сусрет Ахаву и обавести га о светом пророку Илији. И Ахав отиде пред Илију. И кад Ахав виде Илију, пророк Божји га изобличи што наводи несрећу на Израил оставивши заповести Господње и приставши за Ваалима, за лажним боговима.[4] Затим свети пророк учини велико чудо: низведе с неба огањ на жртву и воду, као што о томе пише у Књигама о царевима.[5] Видећи то Авдија се радоваше због свемогуће силе Бога свог, и пламтијаше љубављу к Њему, и гораше ревношћу за Њега, и служаше Му усрдније ходећи по заповестима Његовим. Затим, када умре Ахав и на престо ступи његов син Охозија, Авдија у то време обављаше војничку службу. И он, по сведочанству светог Доротеја и блаженог Јеронима, бејаше један од она три педесетника, које Охозија шиљаше к пророку Илији, од којих двојицу сажеже огањ који паде с неба на њих по речи пророка, а трећи педесетник, који и беше Авдија, би помилован: јер он са смерношћу приступи светом пророку Илији, клече на колена пред њим, и молећи га рече му: Човече Божји, поштеди душу моју и душу ове педесеторице, слугу твојих. - И поштеде га Илија, и устаде и отиде с њим к цару (4 Цар. 1, 9-15). Од тога времена Авдија напусти царску службу, и пође за светим пророком Илијом, и доби дух пророштва као онај који је пророке Господње сачувао и прехранио и за пророком ишао. А када умре, он би погребен са својим претцима.[6]

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ ВАРЛАМА и ЈОАСАФА Индијских

На истоку постоји веома пространа земља, звана Индија, насељена многим народима, пуна сваковрсних богатстава и плодова, а границама својим приближава се Персији. Та земља беше некада просвећена од светог апостола Томе, али не остави потпуно служење идолима, јер многи, окорели у незнабоштву, не примише спасоносно учење и држаху се демонске обмане. У току времена незнабоштво порасте као трње и стаде угушивати добро семе свете вере, те је у Индији несравњено више незнабожаца него верних.

У тој земљи ступи на престо један цар, по имену Авенир, велики и славан силом и богатством, али веома убог духом, јер беше незнабожац и служаше демонима а не Богу, клањајући се бездушним идолима, и жестоко гоњаше Цркву Христову, нарочито учитеље црквене, презвитере и монахе. Неки од његових дворанина, повероваше у Христа и увидевши таштину овога света, оставише све и постадоше монаси. Због тога се цар страховито разјари, дохвати многе монахе и поби, и нареди да хришћане свуда приморавају на клањање идолима. Посла он и по свима потчињеним му земљама писмена наређења кнезовима и властелинима: да мучењима и разноврсним убиствима уништавају све који верују у Христа и не желе да се клањају идолима. Због тога се многи од верних поколебаше: неки, не будући у стању поднети мучења, отпадаху од вере; а други сами се предаваху на мучења и, чврсто страдајући за Господа свог, полагаху душе своје за Њега. Међутим већина, скривајући своју веру због опасности, тајно служажу Господу држећи свете заповести Његове; други пак, нарочито монаси, бежаху у пустињу, и кријући се по горама и неприступачним местима живљаху Богу.

У то време цару се роди син и дадоше му име Јоасаф. Детенце беше необично лепо, и та необична телесна лепота као да предзнаменоваше његову будућу велику лепоту душевну. Цар, сабравши мноштво врача и звездара, распитиваше их шта очекује

детенце када оно порасте. А они после многих разматрања рекоше да ће бити већи од свих царева што су били пре њега. Један пак од тих звездара, најмудрији међу њима, не по кретању звезда него, као некада Валаам,^[Z] по Божанском откривењу, рече цару: "Детенце ће порастати не у твојем царству него у другом бољем и несравњено већем. Исто тако мислим да ће примити хришћанску веру коју ти гониш; и надам се да ово моје пророчанство неће испасти лажно".

Чувши да ће син његов бити хришћанин, цар се веома ожалости, и размишљао је шта да уради да се такво пророштво не испуни. И он смисли ово: сагради засебну прекрасну палату са мноштвом светлих просторија, да тамо буде одгајен Јоасаф. А кад Јоасаф поодрасте и телом и разумом, отац му одреди васпитаче и слуге, младе по годинама и лепе по спољашњости; и нареди им да они не допусте никоме са стране да долази царевиху, и да он никога не виђа осим њих. Поред тога цар им заповеди да ништа жалосно и тужно из овог живота не говоре царевиху: ни о смрти, ни о старости, ни о болести, ни о другим сличним невољама, што би могло пореметити његово весеље; него напротив говорити му само што је лепо и весело, да ум његов, стално заузет насладама и задовољствима, не би могао размишљати о будућности. Цар нареди и то, да се нико не усуди рећи царевиху ниједну реч о Христу, и да се никада не спомене име Христово пред њим. Јер више свега цар жељаше да се од царевиха сакрије ово име, бојећи се да се не испуни звездарево пророчанство. А када се дешавало да се неко од оних што служе царевиху разболи, цар је наређивао да се такав одмах уклони са царевихевих очију, и да се место њега одреди други млад и леп, да очи царевиха не би виделе ништа тужно.

Када цар сазнаде да у његовој земљи има још неколико монаха преосталих у животу, а он је држао да монаха уопште нема, - страховито се разјари, и одмах посла по свима крајевима и градовима гласнике да објаве његову наредбу: да у року од три дана у његовом царству не остане више ни једнога монаха. Нађе ли се пак после тог рока неко монашко лице, нека буде у огњу спаљено или мачем посечено. Јер они, говораше цар, уче људе да Распетога поштују као Бога.

И тако царски син, безизлазно боравећи у саграђеној му палати, достиже младићко доба, изучи сву индијску и египатску мудрост, и беше веома паметан и разборит и сваким добрим украшен. Но он често размишљаше о томе зашто га његов отац држи у безизлазном затвору, и упита о томе једнога свог васпитача. Овај, видећи да је дечак врло паметан и веома добар, исприча му подробно све шта звездари прорекоше о њему када се родио, и како његов отац подиже гоњење на хришћане, нарочито на монахе, од којих многе поби, а остале протера из своје земље, јер се бојао, говораше васпитач, да ти не постанеш хришћанин. Чувши то, царев син ућута, и размишљаше у себи о свему што му васпитач каза.

Цар често посећиваше сина, јер га веома љубљаше. Једнога дана Јоасаф рече оцу: Хтео бих, оче мој, да од тебе сазнам нешто о ономе због чега сам стално тужан и жалостан. - Отац, болно дирнут овим речима, одговори: Кажи ми, чедо премило, каква те то жалост мори, и ја ћу се потрудити да је брзо у радост претворим. - Тада Јоасаф упита оца: Зашто си ме затворио овде, и чуваш ме између зидова и врата, и нико ме не може видети? - Отац одговори: Нећу, чедо, да видиш нешто што би могло ожалостити твоје срце и одузети ти радост, јер желим да сав век свој проведеш у непрекидним задовољствима, и у свакој радости и весељу. - На то син рече оцу: Добро знај, оче, овај ми затвор не причињава радост и весеље, него ми ствара такву тугу и жалост, да ми и сама храна и пиће нису слатки већ горки. Ја желим да видим све што је иза ових врата. Зато, ако не желиш да умрем од туге, ти ми дозволи да излазим куда хоћу, и да наслађујем душу гледајући оно што досад не видех.

Чувши то цар се сневесели, и замисли: ако забрани сину излазак, бациће га у још већу тугу и жалост. Зато рече сину: Нека буде, чедо моје, по жељи твојој. - И одмах нареди цар да се доведу одабрани коњи и спреми све што доликује царском достојанству, и од тада не брањаше сину да излази куда хоће. Притом цар заповеди пратиоцима царевих да не допусте да он сретне ишта ружно или тужно, него да му показују само оно што је добро и лепо, што весели очи и срце. И још нареди цар да се свуда путем приређују игре и певање, и да испред царевих иде музика сваке врсте, и да се

дају разне позоришне представе, да би се свим тим наслађивао дух царевића.

Често излазећи с таквим почастима и радостима, једнога дана царевић, пошто се његови пратиоци беху нешто замајали, виде два човека, од којих један беше губав а други слеп. И упита своје пратиоце: Ко су ови? и зашто су такви? - А пратиоци, не могући затајити немоћи људске, рекоше: То су страдања људска, која обично долазе људима од трулежне природе и од рђавог устројства тела нашег. - Царевић их упита: Да ли се то дешава са свима људима? - Они одговорише: Не са свима, већ са онима чије се здравље поремети од злоупотребе земаљских блага. - Тада царевић упита: Ако се то обично не дешава свима људима већ само некима, онда знају ли они које ће снаћи та зла, или она долазе изненада и неочекивано? - Пратиоци одговорише: Ко од људи може знати будућност?

Царевић престаде са питањима, али га заболе срце због необичности онога што виде, и промени се у лицу. А не много дана након тога, налазећи се опет у шетњи, он сrete оронулог старца, изборана лица, ослабљених ногу, погрбљена, потпуно седа, безуба, и који је једва говорио. Видевши га царевић се ужасну и, наредивши да му приведу старца, упита их: Ко је ово, и зашто је такав? - Одговорише му пратиоци: Овај човек има много година, и пошто су му силе постепено малаксавале и удови слабили, он је и доспео у овакву старост и изнемоглост какву видиш. - Млади царевић упита: А шта ће даље бити с њим када он проживи још много година? - Они му одговорише: Ништа друго, само ће га смрт узети. - Царевић упита: Да ли то предстоји свима људима, или то бива само са некима? - Они одговорише: Ако смрт не снађе човека у младости, онда томе човеку, после много година, немогуће је не доспети у овакву старост. - Царевић упита: А у којим годинама то постиже човека? И ако смрт предстоји свима без изузетка, онда нема ли каквог било средства да се смрт избегне и да се не западне у овакву невољу?

- Одговорише му: У осамдесет или у сто година људи долазе у овакву старост, и потом умиру; и друкчије не може бити: јер смрт је природни дуг човеков, и наступање смрти је неизбежно.

- На све то што виде и чу овај паметни младић уздахну из дубине срца и рече: Ако је то тако, онда је овај живот горак и пун сваковрсних патњи. И како човек може не бити тужан када се стално налази у очекивању смрти, чији је долазак не само неизбежан него и неизвештан, као што рекосте?

И отиде царевић у свој дворца, и беше у великој тузи, непрестано размишљајући о смрти и говорећи сам себи: Ако сви умиру, онда ћу и ја умрети; па још и не знам када ћу умрети. А када умрем, ко ће се сетити мене? Проћи ће много времена, и све ће пасти у заборав... Не постоји ли неки други живот после смрти, и други свет? - И беше он веома смућен тим мислима; али их не каза своме оцу, него само много распитиваше свога, горе споменутог васпитача, зна ли он некога који би му могао објаснити све то и утврдити ум његов који изнемогава у размишљањима. - Васпитач му рече: Ја сам ти раније казао како твој отац оне мудре пустињаке који свагда размишљају о таквим стварима, једне уби а друге у гњеву протера, и сада не знам никога од њих у нашим крајевима.

Због тога младог царевића обузе силна туга, душа му се испуни бола, и он провођаше живот у непрестаној патњи. Са тог разлога све сласти и лепоте овога света беху у његовим очима нечистота и гадост. Али Бог који хоће да се сви спасу и дођу у познање истине, по обичном човекољубљу Свом и милости, упути овог младића на прави пут; и то овако.

Бејаше у то време неки мудар и у врлинама савршен монах, по имену Варлам, по чину свештеник, који живљаше у пустињи Сенаридској. Божанским откривењем неким он сазнаде све о царевом сину Јоасафу; и руковођен тим откривењем он изиђе из пустиње, промени одело, направи се трговац, седе на лађу и крену у Индијско царство. Допловивши до града у коме се налажаше дворца царева сина, он проведе тамо много дана прикупљајући податке о царевом сину и о његовим људима. И дознаде да је гореспоменути васпитач ближи царевом сину од свих осталих, он се упути к њему и рече му: Господине мој, знај да сам трговац; допутовах из далеке земље; имам код себе драги камен, коме никада и нигде није било слична и који никоме до сада нисам показао; а сада говорим теби о њему, јер видим да си човек паметан и разборит; зато те молим,

одведи ме царевом сину и ја ћу му дати тај камен, чију вредност не може нико израчунати, јер он несравњено превазилази све дивне и најскупоценије ствари: он даје слепима вид, глувима слух, немима језик, болеснима здравље, изгони ђаволе из људи, у свему опамећује безумне, и ономе који га стекне дарује све што је добро и пожељно. - Васпитач му рече: Видим да си стар, међутим речи твоје показују да се безмерно хвалиш: јер ма да сам ја видео много и много драгог камења, и сам га имао, али камен који има такву силу о каквој ти говориш, не видех нити чух. Уосталом, покажи ми га, и ако буде као што ли кажеш, ја ћу те убрзо одвести код царевог сина, и он ће те удостојити почастима и добићеш награду. - Варлам на то рече: Добро си рекао да ниси видео нити чуо за такав камен нигде, ипак веруј мојим речима да ја њега имам; ја се не хвалим, нити лажем у старости својој, већ истину говорим. Ти си потражио да видиш тај камен; о томе чуј шта ћу ти рећи: мој драги камен поред споменутог деловања и чудотворења има још и то својство, да га не може видети онај који нема здраве очи и чисто потпуно чедно тело; ако неко оскврнављен угледа изненада тај камен, онда изгуби и вид и памет. А ја, знајући лекарску науку, видим да су ти очи нездраве, па се стога бојим да ти покажем мој камен, да не будем кривац за твоје ослепљење. Међутим о царевом сину сам чуо, да води чедан живот и има очи здраве и чисте, па зато и хоћу да му покажем ово моје благо. А ти не буди нехатан, да не лишиш свога господара тако важне куповине. - Васпитач му одговори: Када је тако, онда не показуј камен мени, јер сам ја оскврнавио себе многим нечистотама и, као што ти рече, имам нездрав вид; а речима твојим ја верујем, и нећу бити лењ да о томе обавестим господара мог.

И отишавши у дворац, васпитач исприча царевићу све по реду. А он, саслушавши васпитачево казивање, осети у срцу свом неку радост и духовно весеље, и нареди му да одмах доведе тог трговца.

Варлам уђе код царевића, поклони му се, и поздрави га мудро и пријатном речју. Царевић му наложи да седне. А кад се васпитач удаљи, Јоасаф рече старцу: Покажи ми скупоцени камен, о коме си казивао моме васпитачу тако велике и дивне ствари. - А Варлам му поче говорити овако: Све што ти је речено о мени, царевићу, истинито је и не подлеже никаквој сумњи, јер не доликује мени

говорити пред твојим величанством ишта лажно. Али ја, пре но што познам твоје мисли, не могу ти открити велике тајне, јер Владика мој рече: Изиђе сејач да сеје. И кад сејаше, једна зрна падоше украј пута, и дођоше птице и позобаше их. А друга падоше на каменита места, где не бејаше много земље, и изникавши увенуше, јер не имаћаху влаге. А друга падоше у трње, и нарасте трње и подави их. А друга падоше на добру земљу, и доношаху род стоструко (Мт. 13, 3-8). Ако дакле ја нађем у твоме срцу земљу плодносно и добру, нећу се лењити да посејем у теби божанско семе и да ти откријем велику тајну. Ако пак та земља буде каменита и пуна трња, или украјпутна, гажена од пролазника, онда је боље не стављати у њу спасоносно семе и не давати га на разграбљење птицама и зверима, пред које бацати бисер мени је строго забрањено. Али ја се надам наћи у теби најбољу земљу да би ти примио семе речи, и видео свескупочени бисер, и просветио се лучама светлости, и донео стоструки род; јер тебе ради ја узех на себе велики труд и превалих дугачак пут, да бих ти показао што видео ниси и да бих те научио ономе што никада чуо ниси.

Јоасаф му одговори: Ја сам, поштовани старче, сав обузет неисказаном жељом да чујем речи нове и добре, и унутра у срцу мом гори огањ који ме распаљује ка познању неких важних и неопходних ствари, и до данашњег дана ја не нађох човека који ми може разјаснити оно што мучи ум мој и да ме упути на прави пут. А кад бих ја нашао таквога човека, онда речи његове не бих одао птицама и зверима, нити бих се показао камен и пун трња, као што ти рече, него би их с благодарношћу примио и сачувао их у срцу свом. Ти пак, ако нешто такво знаш, не скривај од мене него ми кажи, јер ја чим чух да си ти дошао из далеке земље, одмах се обрадова душа моја, и ја се почех надати да ћу помоћу тебе добити оно што желим: због тога те одмах и пустих код себе и с радошћу примих као неког од познаника или врника мојих.

Тада Варлам, отворивши уста своја пуна благодати Светога Духа, поче му говорити о Једином Богу који је све створио и о свему што се збило од почетка света: о преступу Адамовом и о изгнању из раја, о праоцима и пророцима; затим о оваплоћењу Сина Божија од Пречисте Дјеве, о добровољном страдању Његовом и о васкрсењу; о

Светој Тројици, о крштењу и о свима тајнама свете вере: јер Варлам беше врло мудар, и искусан у Светоме Писму. Излажући учење у причама и упоређењима, украшавајући реч своју дивним повестима и изрекама, он размекша као восак срце царевића, који га је све пажљивије и радосније слушао. Најзад царевић познаде да тај свескупоцени камен јесте Христос Господ, јер засија светлост у души његовој и отвори очи ума његова, те он поверова без икакве сумње свему што му казиваше Варлам. И уставши са престола свог он приђе к премудром старцу том, радосно га загрли и рече: О, најдрагоценији међу људима! То и јесте, мислим, тај свескупоцени камен кога ти у тајности имаш и не показујеш га свакоме који жели већ само достојнима, у којих су здрава душевна чувства: јер чим слух мој прими речи твоје, уђе преслатка светлост у срце моје, и одмах ишчезе тешки покривач туге који дуго време лежао је на уму моме. Стога ми реци, да ли ја правилно расуђујем о овоме; а ако знаш још нешто боље, ти ми кажи,

Тада Варлам, продужујући реч своју, говораше му о доброј и злој смрти, о свеопштем васкрсењу, о вечном животу, о награди праведнима и о муци грешника. И тим речима својим изазва у њему тако велико умилење и срца сакрушење, да он сав беше у сузама и плакаше дуго. Осим тога Варлам му говори о сујети и непостојаности овога света, и о одречењу од њега, и о монашком и пустињском животу.

Све речи Варламове Јоасаф слагаше у срцу свом као драго камење у ризници; и то све испуни биће његово таквом сладошћу, и он толико заволе Варлама да зажеле не одвајати се од њега и свагда слушати његово учење. А распитиваше га Јоасаф о пустињском животу, о храни и о одећи, говорећи: Кажи ми, каква је храна твоја и оних што живе с тобом у пустињи? откуда вам одећа, и каква је? - Варлам му одговори: Храна нам је воће са дрвета и зеље што расте у пустињи. А ако нам ко од верних донесе мало хлеба, онда то ми примамо као послано од Божјег промисла. Одећа је наша од власених рита, и од кожа овчијих и козјих, веома вета и сва у закрпама, једна иста и зими и лети. А ову горњу одећу што је на мени, узео сам од једног хришћанина, мирјанина, да не би

распознали да сам монах; јер да сам дошао у својој одећи, мене не би пустили к теби.

Јосаф замоли старца да му покаже обичну монашку одећу. Варлам скиде горњу, од мирјанина позајмљену одећу, и Јосаф угледа страшан приказ: тело старчево сво сасушено и поцрнело од сунчеве жеге, кожа се једва држи на костима, од бедара до колена, тело опасно неким дроњцима од врло оштре длаке, а и мантија на плећима беше слична томе. Јосаф се удиви таквом тешком подвигу; и запрепашћен великим трпљењем старчевим, он уздахну и заплака, и стаде молити старца да и њега узме са собом у пустињу на такво живљење. Но Варлам му рече: Не жели то сада, да се због тебе гњев оца твога не сручи на братију нашу, него прими крштење и остани овде, а ја ћу <отићи сам. Када пак Господ усхтедне, доћи ћеш и ти к мени: јер верујем Богу, да ћемо и у овом веку и у будућем ја и ти заједно живети. - Јосаф ронећи сузе рече: Ако је таква воља Господа Бога, онда дај ми свете крштење, и узми од мене што више злата да однесеш својој братији у пустињи за храну и одећу. - А Варлам на то рече: Богати дају убогима, а не убоги богатима. И како ти хоћеш да даш нама, богатима, а сам си убог? Та и најпоследњи међу нашом братијом несравњено је богатији од тебе. Надам се да ћеш се и ти, по милости Божјој, ускоро обогатити таквим богатством. А кад се обогатиш, постаћеш шкрт и недарежљив.

Јосаф не разумеде ове речи, онда му их Варлам објасни овако: они који Христа ради остављају све земаљско, обогаћују се небеским благом; а најмањи небески дар, скупоценији је од свих богатстава овога света. - Притом Варлам рече Јосафу и ово: Злато често бива виновник греха, зато га ми одбацујемо као змију из недара; а ти хоћеш да ја однесем братији мојој змију, коју су они згазили ногама.

Затим Варлам саветова Јосафу да се припреми за свето крштење: заповеди му да проведе у посту и молитви много дана, а сам отиде од њега и на усамљеном месту мољаше се за њега Богу. Сутрадан пак он поново дође к њему и дуго му говораше о Богу. И тако у току много дана старац долажаше свакодневно к царевићу и излагаше му учење пророка и апостола и светоотачка предања. А у дан у који га је хтео крстити он му изговори овакву поуку:

"Ето, ти хоћеш да примиш печат Христов, да обасјаш себе светлошћу лица Божија и да постанеш син Божији и храм Светог и Животворног Духа, стога веруј сада у Оца и Сина и Светога Духа, у Свету и Животодавну Тројицу, слављену у три Ипостаси и у једном Божанству, раздељиву по Ипостасима и ипостасним својствима но сједињену бићем. Веруј дакле у Једнога Бога - Оца нерођеног, и Једнога Господа нашег Исуса Христа, Светлост од Светлости, Бога Истинога од Бога Истинога, рођеног пре свих векова; јер од Свеблага Оца роди се Свеблаг Син, од нерођене Светлости засија Светлост Вечна, од Истинитог Живота произиђе Животворни Извор, од саме Силе Очеве јави се Сила Синовљева, који је Сијање славе и Логос Ипостасни, од искони у Оца и сам Бог, беспочетан и вечан, којим постаде све видљиво и невидљиво. И веруј у Једнога Духа Светога који од Оца исходи, Бога савршеног, и животворног, освећујућег, имајућег исту вољу, свемогућег, свечасног, пребивајућег у својој Ипостаси. Тако дакле, поклањај се Оцу и Сину и Светоме Духу, у три Ипостаси са разним својствима, но у једном Божанству. Јер овим Трима заједничко је Божанство, и једна је природа њихова, и једно биће, и једна слава, једно царство, једна сила, једна власт; заједничко је Сину и Светоме Духу то што су они од Оца; својствено пак Оцу јесте нерођеност, Сину рођење, Духу Светоме исхођење. Тако веруј то; али не покушавај да схватиш начин рођења или исхођења, јер је то несхватљиво, него правим срцем без икаквог испитивања примај: да су Отац и Син Свети Дух по свему једно осим нерођености, рођења и исхођења; и да Јединородни Син и Логос Божји и Бог, нашег спасења ради сиђе на земљу, благовољењем Оца и садејством Светога Духа без семена заче се у утроби Свете Дјеве и Богородице Марије и нетљено се роди од Ње и би савршени човек, јер Он као што је савршени Бог тако постаде и савршени човек, из двеју природа, тојест Божанства и човечанства, и у двама природама разумним, вољевним и делатним, и које у свему имају савршенство, по својству сваке природе, које садрже у себи и вољу и реч и власт, по Божанству дакле и по човечанству у једној Ипостаси; - и све то примај не испитујући умом, и не покушавај да сазнаш начин на који се све то десило: како Син Божји умањи себе и постаде човек из девичанске крви без семена и нетљено, или на који начин настаде сједињење двеју природа у једној Ипостаси. Јер ми смо научени

држати вером све оно што нам је предано у Светом Писму, но разумети и изразити саму суштину ми не можемо. Веруј у Сина Божјег који је из милосрђа постао човек и примио сва својства човечанске природе осим греха: јер је Он и гладовао и жеђовао испавао и замарао се и туговао човечанском природом и за безакоња наша био предан смрти, распет и погребен, окусивши стварну смрт, док је у то време Божанство Његово остало нестрадално и непроменљиво. Отуда ни ништа страдално не приписујемо Његовој бесмртној Божанској природи, него исповедамо да је Он пострадао и погребен био човечанском природом коју је примио на себе, а Божанском силом васкрсао из мртвих нетрулежан и узишао на небеса, и опет ће доћи са славом да суди живима и мртвима, и свакоме дати по делима његовим правом мером: јер васкрснуће мртви и устаће сви који су у гробовима; при томе ће они који су испунили заповести Христове и преминули у правој вери наследити живот вечни, а они који су оскврnavили себе гресима и уклонили се од праве вере отићи ће у муку вечну. Не веруј стога да постоји неко беспочетно зло биће или царство зла, и не замишљај да је оно само од себе постало и да је самостално, или да је свој почетак добило од Бога, - мислити тако, неразумно је. У самој ствари зло је ушло у нас по дејству ђавола, а кроз наше нестражење над собом. Пошто поседујемо слободну вољу, то можемо по слободном нахођењу изабирати или добро или зло. Поред тога исповедај једно крштење од воде и Духа на отпуштење грехова. Примај причешће Пречистих Христових Тајни, верујући да је то заиста Тело и Крв Христа Бога нашег, које Он даде вернима на отпуштење грехова. Јер ону ноћ у коју би предан, Он јасно завешта светим Својим ученицима и апостолима, и свима који убудуће буду веровали у Њега, рекавши: Узмите, једите, ово је тело моје, које се за вас ломи на отпуштење грехова. Тако и чашу узевши, даде им, говорећи: Пијте из ње сви, ово је крв моја која се за вас и за многе пролива на отпуштење грехова; ово чините мени на спомен (1 Кор. 11, 23-24); Мт. 26, 26-28). - То сама Реч Божја делотворна и светворна силом својом, дела и претвара кроз божанствене свештене речи и кроз силазак Духа Светога предложени хлеб и вино у Тело Његово и Крв и даје на освећење и просвећење онима који се причешћују са вером. Поклањај се такође с вером и целивај чеону слику лика учовечившег

се нас ради Бога Речи, замишљајући да у тој слици видиш самога Творца: јер "поштовање које указујемо слици, каже свети Василије Велики, прелази на Прволик". А прволик јесте тај чије се лице слика и он је узрок слике: тако, гледајући на икони изображење, ми духовним очима прелазимо на гледање онога кога та икона изображава; и побожно клањајући се икони Примившег на себе тело наше; ми не обоготворавамо саму намалану икону већ лик Оваплотившег се Бога и Понизившег себе нас, ради до обличја слуге жељно и љубављу целивамо. Тако исто целивај и иконе Пречисте Матере Његове и ових Светих. Такође поклањај се с вером и изображењу Часног и Животворног Крста и целивај га ради Распетог на њему телом, на спасење роду људском, Христа Бога и Спаса света, који нам је дао обличје крста ради победе над ђаволом, јер се ђаво боји и дрхти од силе крста. Ето чему треба ти да верујеш и са таквом вером да примаш свето крштење: и тако држи ту веру без икакве измене и јеретичких додатака све до последњег даха. Сва пак учења, супротна овој беспрекорној вери, ти омрзни и сматрај их за непријатељска Богу, јер свети апостол вели: Ако ми, или анђео с неба јави вам еванђеље друкчије него што вам јависмо, проклет да буде! (Гал. 18). - И стварно, нема другог Еванђеља, нема друге вере, осим проповедане од Апостола и утврђене од богоносних Отаца и предане Саборној Цркви".

Рекавши то и научивши царевог сина Јоасафа Символу вере, изложеном на Никејском сабору, Варлам га крсти у име Оца и Сина и Светога Духа у водном базену који се налажаше у царевећевом врту; и сиђе на њега благодат Светога Духа. Ушавши затим у Јоасафову ложницу, Варлам одслужи тамо свету службу и причести Јоасафа Пречистим и Животворним Тајнама; и обојица се радоваху духом узносећи хвалу Богу. После тога Варлам научи царевећа како треба после крштења да живи, и изложивши му све врлине отиде у свој стан.

Међутим слуге и васпитачи Јоасафови, видећи старца како често посећује царевог сина, чућаху се. И најстарији између њих, па имену Зардан, кога цар због његове верности и оданости постави за надзорника у царевећевом дворцу, рече једном Јоасафу: Ти добро знаш, господару, колико ја поштујем оца твога и како сам му веран,

зато ме је и одредио да служим теби. Сада пак, видећи како често долази к теби овај страни човек и разговара с тобом, бојим се да није он хришћанске вере, коју отац твој силно мрзи, па бих због тога ја могао бити осуђен на смрт. Стога, или кажи о њему цару, или престани уопште разговарати с њим, или мене отпусти од себе, да ја не бих био одговоран. - Царевић одговори: Зардане, ево што ћемо најпре да урадимо: ти седи тајно иза завесе и слушај његов разговор са мном; и онда ћу ти ја рећи шта треба чинити.

И када једном Варлам наиђе у дворац, Јоасаф претходно сакри Зардана иза завесе, и рече старцу: Понови ми укратко своје учење, да би се оно што јаче укоренило у срцу моме. - И Варлам поче говорити, и много му говораше о Богу, о побожности, о будућем блаженству и вечним мукама. И пошто је тако дуго благовестио, он устаде, сатвори молитву и отиде у свој стан. Царевић тада зовну Зардана и рече му кушајући га: Чу ли ти шта ми све наприча тај лажљиви старац? Он покушава да ме заведе својим учењем, да ме лиши мојих радости и уживања, и да ме приведе туђем Богу. - Зардан одговори: Господару, не кушај мене, слугу твога, јер знам добро да речи тога човека дубоко зађоше у срце твоје, и ми знамо да је проповед његова истинита. Но откако отац твој подиже љуто гоњење на хришћане, вера је њихова осуђена на пропаст. Али ако је она постала мила твоме срцу, и ако можеш примити на себе њене тегобе и страдања, онда нека се испуни твоја добра жеља. Но шта да радим ја? Нисам ја у стању ни очима да гледам таква страдања и тако тегобно живљење. Страх од царева гњева убија срце моје у мени, и ја не знам шта ћу му одговорити што сам допустио

томе човеку да долази к теби. - На то царевић рече Зардану: За твоју велику оданост и верну службу мени ја нисам налазио бољу награду од ове: да се потрудим да ти откријем неисказана блага: познање Створитеља твог и веру у Њега. Надао сам се када чујеш право учење, одмах ћеш га завоleti и последовати му заједно са мном. Међутим видим, преварила ме је нада, јер ти је окорело срце и ти не желиш да познаш истину. Ипак, испуни ми једну жељу: Не говори о овоме оцу моме за извесно време, јер кажеш ли му, ти тиме ништа постићи нећеш, само ћеш му увећати бол и патње.

Наредног дана Варлам дође к царевићу и каза му своју намеру да хоће да отпутује. Јоасаф, не могући поднети растанак, туговаше душом и роњаше горке сузе. Старац дуго разговараше с њим утврђујући га у вери и у врлинама, и убеђујући га да не плаче за њим. Притом он прорече царевићу да ће се они ускоро сјединити заувек. Тада Јоасаф, не желећи да старцу причињава тешкоће, а и прибојавајући се да Зардан не обавести цара о њему, реч са сузама Варламу: Пошто је таква воља твоја, оче мој духовни и учитељу добри, да ја останем овде у сујетном свету а ти отидеш на место духовног покоја свог, ја те не смем више задржавати. Стога иди, чуван Божјим миром, и спомињи свагда у светим молитвама својим мене једног, да бих у току времена и ја могао доћи к теби и увек гледати чесно лице твоје. А учини ми љубав: остави ми ту своју подерану и вету мантију за сећање на своје монашко живљење и учење и за одбрану од сваког Сатаниног дејства.

Старац му даде своју мантију, коју Јоасаф цењаше више него царску порфиру. Затим Варлам стаде на молитву и с умилењем се мољаше Богу за Јоасафа, предајући новопросвећеног јуношу Божјем промислу и заштити. Завршивши молитву, он се обрати царевићу, целива га и рече: Чедо Небескога Оца, мир теби и спасење вечно! - Затим он изиђе из дворца и отпутова радујући се и благодарећи Бога што управи пут његов на добро.

По одласку Варлама блажени Јоасаф се одаде усрдној молитви и строгом подвижничком животу. Видећи то Зардан се страховито ожалости, и направивши се болестан он оде кући својој. Цар, дознавши да је Зардан болестан, посла к њему свог најискуснијег лекара да га лечи. Лекар пажљиво испита Зарданову болест; и обавештавајући цара о томе рече му: Ја у Зардану не могах пронаћи никакав друга узрок болести сем неке туге којом је рањена душа његова и он болује. - Тада цар помисли да се син његов разљутио нешто на Зардана, па је овај занемоћао од туге. И намисли цар да сам посети болесника и од њега сазна узрок болести. Но Зардан сам похита да се јави цару, и павши пред њим на земљу окривљаваше себе као заслужна сваке казне, јер је немарно чувао царевића; и исприча цару све што се догодило с Јоасафом. Један лукави човек, говораше цару, врач и варалица, по имену Варлам, дође из пустиње

и разговара са твојим сином о вери хришћанској, и син твој поверова његовом казивању, и сада је царевић већ сав Христов.

Чувши то цар се стресе од туге, па га затим обузе неисказана јарост, и одмах нареди да му позову најглавнијег велможу, по имену Арахију, мудрог саветника и искусног у прорицању по звездама. И њему исприча све по реду шта се збило. Арахија тешећи цара рече: Не тугуј, царе, јер можемо сасвим лако одвратити сина твог од хришћанске вере, ако добијемо Варлама. Ако пак не нађемо Варлама, ја знам другог старца наше вере који се зове Нахор: он живи у пустињи и бави се прорицањем по звездама; у њега сам се и ја учио; он по спољашњости потпуно личи на Варлама, а Варлама ја познајем лично, пошто сам га раније виђао. Дакле, позваћемо из пустиње тога Нахора, и наредићемо му да се притворно представи као Варлам, па ћемо водити с њим препирку о вери; Нахор ће се направити као да је побеђен у препирци и изјавити да је хришћанска вера лажна. А твој син, видећи то, одвратиће се од хришћанства и повратити се отачаским боговима.

Цар нађе да је овај савет добар и утеши се донекле у својој тузи. И тако ослоњен на празну наду он хитно посла самог Арахију са мноштвом војника да траже Варлама. Прешавши дугачак пут Арахија најзад стиже до пустиње Санаридске. Ту он прође кроз многа беспутна места, горе и непроходне урвине, и негде под једном гором обрете малу чету пустињака и ухвати их. Међу њима бејаше један као старешина; он ношаше врећу од козине пуну костију неких раније преминулих светих отаца, да би их то стално подсећало на смрт. Арахија упита пустињаке: Где се налази она варалица што превари царевог сина. - Онај са врећом одговори: Њега нема међу нама, нити ће га бити, јер он бега од нас, прогоњен силом Христовом, а борави он међу вама. - Арахија упита: Знаш ли ти њега? - Пустињак одговори: Знам тог варалицу: то је ђаво; он и живи међу вама, и ви му угађате. - Арахија рече: Ја те питам о Варламу. - Пустињак одговори: Ако питаш о Варламу, онда треба овако да кажеш: "где је онај што одврати царевог сина од обмане?" Он је брат наш, и сопственик монаштва нашег, али ево има много дана откако га видели нисмо. - Арахија упита: А где је обиталиште Варламово? -

Пустиињак одговори: Ми знамо његову келију у пустињи, али вам нећемо казати где је.

Арахија, испунивши се јарости, прећаше им смрћу, а они се обрадоше чувши о смрти. Арахија их страховито изби и подврже их љутим мукама захтевајући од њих да кажу где је Варлам. Но они ћутаху. После тога Арахија опет брижљиво тражаше Варлама свуда, и не наставши га нигде врати се к цару празних руку, водећи к њему само споменуте пустињаке, њих седамнаест на броју. Цар их силовито примораваше да кажу где је Варлам, и да се одрекну Христа. Али га они не само не послушаше него га и прекорише због његовог безбожја. Цар онда нареди те им језике одрезаше, очи избодоше, и руке и ноге одсекоше. И тако сјајни страдалци скончаше.

После њихове смрти Арахија, по царевом наређењу, оде ноћу код волха Нахора, који у пустињи с демонима живљаше и бављаше се враџбинама, исприча му потанко све, и умоли га да се начини Варлам. Затим се врати к цару. А сутрадан наоружа одред војника, и опет пусти глас да иде да тражи Варлама, и поново крену у пустињу. И кад хођаху пустињом, појави се Нахор из једнога кланца; приметивши га војници појурише за њим, стигоше га и ухватише и приведоше к Арахији. А Арахија, тобож не знајући да је то Нахор, упита га: Ко си ти? - Нахор одговори: Ја сам Варлам. - Томе се сви веома обрадоваше, и поведоше га везана к цару. Међутим, свуда се пронесе глас да је Варлам ухваћен. Чувши то, Јоасаф паде у силну тугу и плакаше горко. Али Бог сваке утехе једним откривењем обавести Јоасафа да је ухваћен не Варлам него Нахор волх уместо Варлама.

Цар најпре оде у двораци свога сина и саветоваше му час благим и кротким, час љутитим и жестокиим речима да остави хришћанску веру и врати се отачаским боговима. Но не могаде га ничим одвратити од љубави Христове: јер Јоасаф на све речи очеве одговараше с великом мудрошћу, доказујући ништавност незнабожачких богова, а прослављајући Јединог Истинитог Бога, Створитеља свега, и изјављујући своју готовост да за овог Бога иде на муке и смрт. Али пошто природна љубав оца према сину не допусти цару да мучи сина, па га притом и сама савест

изобличаваше јер чу истину од сина, он рече сину: Требало је, чедо моје да се у свему покориш мојој родитељској вољи, али ти си груб и непокоран и упорно се противиш мени уображавајући да си мудрији од свију. Стога оставимо то узалудно препирање и дајмо место правди. Ево, ја ћу устројити врло многољудни сабор, позваћу на њега све мудраце из целог царства нашег, а позваћу и хришћане. Притом ћу наредити мојим гласницима да свуда громогласно објављују, да се нико од хришћана ништа не боји него да они без страха дођу на сабор, да заједнички расудимо и расмотримо чија је вера боља. У мојим се рукама налази и Варлам који тебе прелести, окован у ланце, јер ја мира не имаћах док њега не ухватих. Њега ћу извести на сабор, да он са својим хришћанима стане против наших мудраца и да води спор са њима о вери. И ако ви хришћани са својим Варламом победите, онда ћете добити што желите; а ако будете побеђени, онда ћете бити дужни да се у свему покоравате моме наређењу. - Блажени Јоасаф одговори: Нека буде воља Господња, и нека буде како ти наредиш; а истинити Бог нека нам помогне да не залутамо са правога пута.

Тада цар разасла на све стране писмена наређења и гласнике који по свима градовима и селима громко објављиваху цареву вољу: да се сви идолослужитељи и хришћани саберу на једно место, при томе да се хришћани ништа не боје доћи на сабор, ради решења питања о истинитој вери путем препирке између хришћана са Варламом на челу, с једне стране, и незнабожачких жречева и волха с друге стране. При томе цар позва све налазеће се у његовој земљи најмудрије персијске и халдејске жреце, чаробњаке и волхе, да би надвладали хришћане. И слеже се к цару огромно мноштво идолопоклоника, мудрих у злоћи и препредених у лажи учитеља, који "градећи се мудри, полудеше" (Рм. 1, 22); хришћана пак, од којих једни беху побијени од стране неверника, а други се беху разбегли по горама и пустињама и кријаху се, сабра се врло мали број, и међу њима се обрете само један одличан зналац Светога Писма, по имену Варахија. Он то једини неустрашиво притече у помоћ тобожњем Варламу, не знајући да то уствари није Варлам већ Нахор волх.

Цар онда седе на високом престољу, а нареди и сину да седне с њим. Но царевих, из поштовања према оцу, не седе поред њега него крај престола на поду. Тада предстадоше цару сви незнабожачки мудраци; а приведен би и Нахор, тобожњи Варлам. Цар, обраћајући се својим мудрацима и философима, рече: Ето, вама предстоји не мали подвиг, и очекује вас једно од двога: или да у препирци победите Варлама и његове једномишљенике, хришћане, и удостојите се великих почести од мене; или да, побеђени, доживите срам, поругу и љуту казну, јер ћу вас све без милости погубити, и тела ваша дати зверима и птицама на поједење, а децу вашу поробити вечним ропством, ако не надвладате хришћане.

Када то цар изговори, царевих Јоасаф ускликну: Праведан суд си сада изрекао, царе! И ја ћу нешто слично рећи своме учитељу. - И обративши се Нахору рече: Добро знаш, Варламе, у каквој си ме слави и уживањима ти најпре затекао. Но својим дугим беседама ти си ме придобио да одступим од богова и закона мојих предака, да служим непознатоме Богу и да разљутићу свога оца и господара. Стога сада замисли да стојиш на ваги: ако у препирци победиш и докажеш да је твоје учење истинито, онда ћеш се прославити као проповедник истине, и ја ћу остати веран твојем учењу, служећи Христу до последњег даха; ако пак будеш побеђен, и тиме ми нанесеш срамоту, онда ћу ти ја сам одмаздити за тај стид: обема ногама стаћу ти на груди, и својим рукама ишчупаћу ти срце и језик, па ћу их са осталим твојим телом бацити псима на поједење, да би се и сви други научили на твојем примеру не обмањивати царску децу.

Нахор се страховито препаде видећи да је сам ухваћен у своју мрежу и да је упао у јаму коју је сам ископао. Бојећи се неизбежне смрти која га очекује ако разљути царевиха који има све могућности да га мучи ако само усхтедне, Нахор одлучи да се држи Јоасафа и брани хришћанску веру. И када отпоче препирка између жречева и хришћана, Нахор проговори као у старини Варлам, који, послан од цара Валака да прокуне Израиљ. уместо проклетства благослови га многим благословима;^[8] тако и Нахор, почевши препирку, продужи је од јутра до вечера, говорећи као од Духа Светога: јер понекад благодат Божија зна деловати и у нечистим сасудима, ради

свете славе Своје. И Нахор тако мудро изобличи ништавност и лажност незнабожачких богова и тако убедљиво доказа да је хришћанска вера једина истинита, да му нико ни једном речју не могаше противречити. О томе препирању Нахора са идолопоклоничким жречевима опширно и дивно пише свети Јован Дамаскин у својој повести о светом Варламу и Јоасафу.

Тако дакле, сви незнабожачки мудраци, и философи, и жреци, и волхи стајаху пред Нахором утучени, и ћутаху као неми, постиђени, не будући у стању ништа рећи против. А царевих се радоваше у души и слављаше Господа који, као некада Савла, тако сада Нахора, од гонитеља начини учитељем и проповедником истине. Цар пак и Арахија, запрепашћени неочекиваном Нахоровом променом, страховито се гњевљаху на њега, јер их обузе велики стид. И цар хтеде да мучи Нахора и остале с њим хришћане, али не могаше погазити своју царску реч, пошто беше позвао хришћане да слободно и без икакве бојазни дођу на сабор ради препирања о вери, дајући им своју царску реч да им неће учинити никакво зло. Зато он нареди да се сабор разиђе с тим, да се сутра тобож поново састане ради продужења препирке.

На то царевих рече оцу: Царе, у почетку овога потхвата ти изрече праведан суд, тако и на крају држи се правде и учини једно од двога: или нареди моме учитељу да ову ноћ проведе код мене, да заједно размислимо шта нам ваља говорити сутра, а ти узми са собом своје и то исто уради; или своје мудраце остави ову ноћ мени, а ти узми мога учитеља код себе, јер ако обе противничке снаге проведу код тебе до сутрашње препирке, онда ће мој учитељ свакако бити у тузи и страху а твоји мудраци у радости и спокојству. А у таком случају ствар не може, изгледа ми, ићи праведним путем, него ће то бити насиље власти над потчињенима и кршење обећања које си дао хришћанима.

Цар, побеђен мудрим речима свога сина, узне са собом своје жреце, а сину остави Нахора, имајући у себи још неку наду у Нахора да ће он испунити своје обећање: вратити Јоасафа идолопоклоничкој вери. Царевих пак, узевши са собом Нахора, отиде у свој дворцац радујући се о Богу Спасу своме. А Нахору, када дођоше у дворцац, рече: Сматраш ли ти да ја не знам да си ти Нахор а

не Варлам? У сваком случају добро си урадио доказујући истинитост хришћанске вере и изобличавајући лажност идолопоклоничке вере. Стога веруј у оног Бога, за чије си име данас стајао онако сјајно.

Потресен речима Јоасафа, Нахор се покаја за сва ранија зла своја, и потпуно искрено желећи да приступи истинитоме Богу, мољаше блаженог Јоасафа да му дозволи да тајно побегне у пустињу, да се придружи пустињацима који се тамо скривају, и да прими свето крштење. Јоасаф, пошто га поучи у вери, отпусти га с миром. А он, побегавши у пустињу, нађе тамо једног јереја светог живота, и примивши од њега крштење стаде проводити живот свој у покајању.

Сутрадан цар, дознавши шта се догодило с Нахором, паде у очајање што му се срушише наде које је у њега полагао. Увидевши пак да су његови мудраци коначно побеђени и да се налазе у безизлазном положају, он се разгневи на њих, па их предаде страшним поругама, а неке и силним батинама подврже, и нареди те им лица чађу нагаравише, па их прогна од себе. И од тога времена он више не поштоваше жреце, нити приношаше идолима жртве, него их и хуљаше. Но не клањајући се идолима, и у исто време не примајући хришћанску веру, он беше у великој недоумици и веома растројен. Међутим к Јоасафу долажаху од незнабожаца и наслађујући се спасоносним речима његовим, обраћаху се ка Христу. А жреци, видећи себе исмејане и поругане и цара где се одвраћа од њихових богова, хитно упутише изасланике к једном знаменитом волху, по имену Тевда, који живљаше у пустињи с демонима, и обавестивши га о свему силно га мољаху да им притекне у помоћ. Тада Тевда, повевши са собом велику демонску војску, смело оде к цару, који га је лично познавао и волео, и својим вештим и заводљивим речима поново приволе цара на идолопоклонство и устроји с њим велики празник идолима = демонима. А старајући се да и блаженог Јоасафа одврати од Христа и врати идолопоклонству, Тевда даде цару овакав лукави савет: да од Јоасафа удаљи све слуге, а да уместо њих одреди лепе жене и чаробне девојке да му служе. А ја ћу, говораше притом Тевда, послати једнога од демона који ће у Јоасафу запалити огањ

сладострашћа и навести га на блуд. И када царевић само једанпут падне у грех блуда, онда ће, царе, отада све ићи по твојој вољи.

Цар послуша лукави савет: сабра мноштво лепих девојака и младих жена, одену их у раскошне хаљине, украси их златним накитима, и уведе у дворац к сину, а све слуге удаљи из дворца. Тако у дворцу Јоасафовом не остаде ниједан мушкарац, и све послове обављаху само жене и девојке. А тамо наиђоше невидљиво и зли дуси, послани од волха Тевде, и стадоше распаљивати у младићу телесну страст и нашаптавати му рђаве помисли. И беше блажени Јоасаф на муци и у великом искушењу и борби; нарочито када једна, најлепша од свих, девојка, подстицана не само од цара, него и од бесова, баци на њега мреже своје лепоте. Она беше ћерка једнога цара, узета у ропство и доведена из своје домовине, и предата цару Авениру као велики дар. Ослањајући се на њену необичну лепоту, отац је посла сину на саблазан. Ушавши у њу, демон заводник је научи мудрим речима и заводљивом разговору, а у исто време он светоме младићу метну у срце најпре љубав к њој без икакве пожуде, старајући се да га постепено улови у своје мреже. И стварно, Јоасаф је заволе због њене мудрости и добротe; осим тога он осећаше и сажалење према њој, што је она, царска ћерка, допала ропства, лишена своје отаџбине и високог положаја; а размишљаше он и о томе како да је одвоји од идолопоклонства и начини хришћанком.

Са таким помислима, и не осећајући у себи никакву страсну похоту, он поче с њом овако разговарати: Познај, девојко, Бога који живи вавек, да не погинеш у заблуди. Познај Саздатеља, и бићеш блажена уневестивши се Бесмртномe Женику. - И много слично томе говораше јој он. И гле, у то време нечисти дух научи је да почне саблажњавати и ка паду вући невину душу ону. И рече девојка: Ако се ти, господине мој, бринеш о моме спасењу и хоћеш да душу моју избавиш од идолопоклоничких заблуда, онда испуни и ти једну моју молбу, па ћу се ја одмах одрећи својих отачаствених богова и приступићу твоме Богу, и служићу му до последњег даха свог, а ти ћеш свакако добити награду за моје обраћење. - Свети младић је упита: У чему се састоји твоја молба, девојко? - А она га заводнички гледаше и сладострасно му говораше: Ступи са мном у брак, па ћу

сваку наредбу твоју испунити. - Он јој на то рече: Како си се усудила да ми се обратиш са таквом молбом? Јер ја, иако желим твоје спасење, не пристајем оскврнавити себе. - А она, трудећи се да му олакша пут ка греху, рече: Зашто ти, господине мој, препун сваке мудрости, говориш такве ствари, називајући брак оскврњењем? Ја такође знам хришћанске књиге, много сам их читала у своме отачаству, и много пута разговарала са хришћанима. Зар у вашим књигама не стоји написано: Брак да држе сви у части, и постеља брачна да буде чиста (Јевр. 13, 4, 4); и још: Боље је женити се него ли упаљивати се (1 Кор. 1, 9). Зар не познаше брака древни патријарси, и пророци и праведници, као што о томе сведоче ваша Писанија? Зар Писаније не каже да је Петар, кога ви називате врховним апостолом, имао жену? Ко те онда, господине мој, научи да брак називаш оскврнављењем? У самој ствари ти си одступио од истине вашег учења. - Блажени јој одговори: Мада се у Светом Писму налази све то што си рекла, и заиста је свакоме слободно да ступи у брак, ипак се изузимају они који су се обећали Христу чувати своје девство; а ја, чим примих свето крштење дадох завет да ћу себе привести Христу чиста у непрекорном девству. Како ћу се онда усудити да нарушим заклетву дату Богу? - Заводница му на то рече: Ако ме не узмеш за жену, онда ми бар испуни једну малу и ситну жељу. Ако хоћеш да спасеш душу моју, проведи са мном ову ноћ. Учиниш ли то, ја ти ево обећавам да ћу сутра примити хришћанску веру; и то ће теби бити не само на отпуштење грехова, због такве бригае твоје о обраћењу мом, него ћеш и велику награду добити од Бога: јер "радост бива на небу за једнога грешника који се каје" (Лк. 15, 7), каже твоје Свето Писмо. А ако радост бива на небу због грешникова обраћења, онда неће ли бити и награда велика ономе који обрати грешника и тиме изазове радост међу анђелима? Нема сумње да је тако, јер и начелници вере ваше апостоли, много штошта чињаху по своме нахођењу, преступајући мању Божју заповест ради веће заповести. Не обреза ли апостол Павле Тимотеја (ср. Д. А. 16, 3), иако обрезање није обавезно за хришћане? Ипак он се не побоја да тако поступи ради бољег успеха у проповедању Еванђеља. И много сличних ствари наћи ћеш у својим књигама. Зато, ако стварно желиш спасти душу моју, онда испуни ову малу жељу моју.

Када она ово говораше, душа се блаженога Јосафа од разних помисли стаде колебати између добра и зла, чврстина одлуке да се сачува девство поче слабити, а воља и разум размекшавати. Сејач пак зла ђаво, видећи где се колеба Јосафово срце, испуни се радости и кликну друговима својим: Гледајте, ова девојка ће учинити оно што ми не могосмо учинити! Зато сада нападнимо на овог младића, јер неће нам се указати згоднија прилика да испунимо жељу и наредбу онога који нас је послао.

Кликнувши то, прљавац снажно навали са својим псима на Христовог војника, и смутише му се душевне силе, запаливши у њему нечисту љубав према девојци и силну похоту. Тада свети младић, видевши себе силно распаљивана и ка греху вучена, удари себе у груди, и уздахнувши к Богу из дубине срца хитно прибеже к молитви, и лијући потоке суза вапијаше к Ономе који га може спасти од буре и олује, и говораше: У тебе се, Господе, уздам; немој ме оставити под срамотом довека; не дај да ми се насмеју непријатељи моји (Пс. 30, 2; 24, 1), јер се држим деснице Твоје; притекни ми у помоћ у овај час, и по вољи Твојој исправи путове моје, да се славно и страшно име Твоје прослави на мени. служи Твоме.

Дуго се мољаше свети младић заливајући себе сузама и правећи многобројна метанија; затим се баци на земљу и заспа. У сну он виде себе где га узеше неки непознати људи и он проходи нека дивна места, па га доведоше на једно велико поље, покривено прекрасним и необично мирисним цвећем. Ту он виде мноштво разноврсних и прекрасних дрвета, пуних непознатих и чудесних плодова, пријатних за гледање и слатких за једење. Лишће тих дрвета весело шушташе од неког нежног поветарца и тихо се лелујаше непрекидно ширећи из себе миомир. Под дрвећем стајаху престоли од чистог злата, и од драгог камења, и од скупоценог бисерја, који се силно блистаху; а стајаху тамо такође златне постеле, застрвене разноврсним покривачима неисказане лепоте и сјаја. По средини пак тецијаху воде чисте и прекрасне, миле за гледање. Споменути необични мужеви проведоше Јосафа преко целог поља тог и уведоше га у град који блисташе неизрецивом светлошћу; зидови му беху од чистог злата и од драгог камења,

какве нико никада видео није, а стубови и врата од једноставног бисера Али, ко ће исказати сву лепоту и сјај тога града? Светлост, која богато сијаше одозго, испуњаваше све улице града, и неки крилати и светлосни војници ходаху по граду и певаху милозвучне песме, какве никада не чу уво људско. И Јоасаф чу глас који говораше: То је покој праведних! То је весеље оних који за живота свог угодише Господу. - А мужеви они изведоше Јоасафа из града да га воде назад. Но он, сав обузет красотом и дивотом онога што виде, говораше: Не лишавајте ме, молим вас, не лишавајте неисказане радости ове, већ ми допустити да живим у којем било углу овога града. - Они му одговорише: Сада је немогуће да ти останеш овде, мада ћеш за многе подвиге и напоре ти са временом доћи овамо, ако будеш приморавао себе и употребио све своје силе: јер напорници добијају Царство небеско (Мт. 11, 12). - Рекавши то они га опет проведоше преко гореспоменутог великог поља и уведоше у места тамна, пуна свакојакe сете и туге, и по свему супротна оној светлости и радости какве раније виде Јоасаф: јер тамо беше тама непрозирна и помрчински густа, и све беше пуно туге и пометње. Тамо букташе пећ огњена, и гамизаху црви што једу тело човечије, и наоколо стајаху духови одмазде. Неки људи беху љуто паљени огњем, и чујаше се глас који говораше: Ово је место грешника! Ово је место оних који оскврнавише себе срамним делима! - После тога изведоше одатле Јоасафа они што га вођаху, и Јоасаф се пробуди и дође к себи, али сав дрхташе и бујице суза му течаху из очију. И тада сва лепота младе заводнице његове и осталих жена и девојака постаде му смрдљивија од измета и гноја. Сећајући се онога што виде, он биваше час обузет жељом за светлим градом, час опседнут страхом виђених мука, и лежаше на постељи без снаге и не могаше да устане.

Цар би обавештен да је син његов болан, и цар одмах журно дође к њему и стаде га распитивати о узроку његове болести. Јоасаф му исприча све што му би показано у виђењу, и додаде: Зашто си рзапео мреже ногама мојим, желећи да ме уловиш и душу моју вргнеш у погибао? Јер да ми Бог није помогао, душа би се моја за кратко време отиснула у пакао. Но, колико је добар Бог Израилев, који мене ништавна избави из чељусту лавова! У пометености ја

заспах; али ме с висине посети Бог Спаситељ мој и показа ми коликих се блага лишавају они који Га гњаве и какве муке ови готове себи... Оче, пошто си запушио уши своје и не желиш да чујеш мене који ти говорим о истинском добру, онда ми бар сада немој бранити да идем правим путем. А ја једно желим. и то ово: да све оставим и отпутујем тамо где борави угодник Христов Варлам, и с њим проведем све остало време живота свога. А ако ти се прохте да ме задржиш силом, онда ћеш ме ускоро видети мртва од туге и жалости. И тада, немајући мене сина, ни ти се више нећеш називати оцем.

Због овога, цара опет обузе страховита туга, и он отиде у своју палату ожалошћен. Оставише непобедивог војника Христовог Јоасафа и зли дуси, и вратише се посрамљени к Тевди који их стаде корити, говорећи: Зар сте тако немоћни, јадници, да ни младића једног не мोगосте победити? - А они, приморани силом Божјом, и против своје воље казаше истину, говорећи: Не можемо ми противстати сили Христовој; не можемо чак ни погледати на крсни знак којим младић ограђује себе.

Након неког времена цар узне са собом Тевду и оде к сину. Тевда разговара с блаженим младићем бранећи богове своје, али не узможе надговорити онога коме дани бише уста и премудрост одозго, премудрост којој не могоше нико противстати. Побеђен и постиђен, Тевда ћуташе дуго као нем, не знајући шта више да каже. Најзад се једва прибра и рече цару: Нема сумње, царе, Дух Свети живи у твојем сину; ми смо стварно побеђени и немамо шта да му одговоримо... Ваистину је велик хришћански Бог, велика вера њихова, велика и тајанства њихова! - И обраћајући се царевићу упита га: Реци ми, освећени душом, да ли ће Христос примити мене, ако одступим од злих дела мојих и обратим се к Њему? - Свети Јоасаф му поче говорити о покајању грешника и о милости Божијој која брзо прима оне који се истински кају. Тевда, тронут до дна срца, хитно отиде у своју пећину, спали све своје књиге о волховању и врацбинама и пође стопама Нахоровим: удостоји се светог крштења, и провођаше живот у великом покајању.

Међутим цар већ није знао више шта да ради са сином. Тада му Арахија саветова да подели царство на две половине, па да једну да

сину. И говораше Арахија цару: Царе, усхтеднеш ли мучити свога сина, онда ћеш бити непријатељ самој природи и назваћеш се не отац него мучитељ свог властитог сина, па ћеш усто и сина погубити, и сам без порода остати и у велику тугу себе вргнути. Остаје да се уради једно: подели напола царство своје између себе и сина, и нареди сину да царује у одређеној му половини. Заузет животним бригама, он ће се постепено навикавати на такав живот каквим живимо ми, и све ће испасти како ми хоћемо, пошто се укорене у души навике мењају не толико насиљем колико љубављу. А ако он чак и остане у хришћанској вери, ипак ће за тебе бити донекле утеха у тузи и сама чињеница да ниси без деце већ имаш сина цара.

Примивши Арахијин савет, цар поступи по њему: подели царство на две половине, и над једном половином постави за цара сина свог Јоасафа. Јоасаф, жудећи за пустињачким монашким животом, ни помишљао није на царску власт, али расудивши да ће све ово изаћи на боље, прими додељену му половину царства, ступи на престо, и пре свега се постара да искорени незнабожачко многобожје и рашири веру у Јединог Истинитог Бога. Он дакле по свој земљи својој разруши идоле и до темеља разори одвратна идолишта њихова, а место њих подизаше свете цркве и распростираше свету веру Христову. Чувши о томе, хришћански епископи, презвитери и монаси, који су се крили, силажаху са гора и излажаху из пустиња, и стицаху се к светом цару Јоасафу, који их с радошћу примаше и заједно с њима стараше се о спасењу душа људских. И за кратко време он просвети светлошћу вере и крсти све своје поданике, и непрестано се са сузама мољаше Богу за обраћење свога оца.

И милосрдни Бог не презре његову усрдну молитву и сузе него га милостивно услиши: светлошћу благодати Своје Он се косну срца Авенирова, те са очију ума његова спаде дебела завеса таме, и он угледа зору истине и познаде ништавног лажноназваних богова. И цар Авенир сазва своје саветнике и откри им намеру срца свога: да жели примити веру сина свога. Сви похвалише ову намеру, јер на молитве Јоасафове све њих - посети исток с висине (Лк. 1, 78). Цар одмах писмом позва свога сина, да се од њега научи вери и

побожности... О, како се радошћу и весељем испуни срце Јоасафово када он виде да се отац његов обраћа к Богу истино! Довољно научивши свога оца вери у току много дана и казавши му тајне свете вере, као некада њему преподобни Варлам, Јоасаф га приведе светом крштењу и сам га прими из свете купељи. Дело - ваистину ново и дивно: син постаде отац оцу своме и посредник духовног препорода онеме који га је по телу родио. И не само цар Авенир него и сви великаши његови, и војници, и робови, - једном речју: сва Индијска земља прими свето крштење. И би тада радост велика на земљи и на небу: на земљи се радоваху верни због обраћења неверних, а на небу се радоваху ангели не због једног него због безброј кајућих се грешника.

После крштења свог цар Авенир сву царску власт своју предаде сину своме Јоасафу, а сам живљаше усамљенички у молитвеном тиховању, и свагда посипајући главу своју пепелом ридаше због пређашњих грехова својих. И проведе он четири године у таком смирењу и покајању; и добивши од Бога опроштај грехова, он се престави к Њему у миру.

У четрдесети дан по престављењу цара Авенира Јоасаф, вршећи помен оцу своме, сазва све Своје велможе, саветнике, војне старешине и све остале важне носиоце власти, и објави им тајну срца свога: да жели оставити земно царство и све светско, отићи у пустињу и монаховати. - То ожалости и растужи све; и сви плакаху и горко ридашу, јер га сви веома љубљашу због његове кротости, смирења и добротворства. Уместо себе Јоасаф је хтео да им постави за цара једнога од велможа, по имену Варахију, давнашњег хришћанина, оног самог који држаше страну тобожњег Варлама за време препирке о вери са незнабожачким мудрацима индијским. Јоасаф је знао да је Варахија веома чврст у вери и да има велику љубав према Христу. Но Варахија се одрицаше од царства, говорећи: Љуби, царе, ближњег свог као себе самог. Ако је добро царовати, онда царуј сам. А ако је зло, зашто онда мени предајеш царство? Зашто товариш на мене терет, од кога сам бежиш?

Тада сви усрдно, са сузама, стадоше молити светог Јоасафа да их не оставља. Међутим он ноћу написа грамату свему Сенату и свима властима, поверавајући их Богу и наређујући им да никог другог не

постављају себи за цара осим Варахије. Ту грамату цар Јоасаф остави у спаваоници својој, па сам кришом изиђе и хитно гредијаше у пустињу. Сутрадан пуче глас о његовом одласку. Народ се узнемири и ожалости; многи плакаху и ридаху. Најзад се сви житељи престонице дадоше у потеру за царем, да га траже. И нађоше га у једном пресахлом потоку где се моли с подигнутим рукама к небу. Они га окружише, и павши пред њим мољаху га с великим ридањем да се врати у свој дворцац и да их не напушта. Принуђен њиховим великим молбама Јоасаф се врати. Али ускоро затим он сазва све, и рече им: Узалуд се противите вољи Господњој задржавајући ме. - И заклетвом он потврди речи своје: да од овога часа ни дана више неће остати цар. Тада на Варахију, и против његове жеље, метну свој царски венац, посади га на свој престо, и даде му потребне поуке како да царује, па опростивши се с властелом и народом изађе из дворца и из града журећи у пустињу. А сав народ са Варахијом и са свима властима убедивши се да је Јоасафова одлука непроменљива, и да га не могу молбама задржати нити му силом спречити одлазак, иђаху за њим плачући и пратећи га далеко; а он их мољаше да му не сметају и да га оставе самог. Но неки ипак издалека иђаху за њим ридајући, све док дан не уступи место ноћи и мрак сакри од њихових очију љубљеног господара и растави их.

Тако Варахија прими скиптар индијског царства, а Јоасаф све урачуна у трице, само да Христа добије.^[9] Прву ноћ свога путовања он сврати у кућу неког сиромашка и даде му своје одело, а сам крену на подвиг пустињског живљења у сурој власеници коју му некада Варлам беше дао. При томе он не ношаше ни хлеба, ни воде, нити ишта од хране: јер свега себе повери промислу Божјем, и гораше свесрдном љубављу ка Господу своме. А кад стиже у пустињу, он подиже очи своје к миломе Христу и кликну: Нека очи моје не виде више блага овога света, и нека се срце моје не наслађује више ничим другим сем Тобом, надо моја! Ти управљај путовањем мојим, и води ме к угоднику твом Варламу! Покажи ади посредника спасења мога, да ме научи пустињачком живљењу онај који ме научи познању Твоме, Господе!

Две године хођаше свети Јоасаф по пустињи сам, тражећи Варлама. А храњаше се он травом која је расла тамо, и често

трпљаше глад због недостојања траве, пошто земља у тој пустињи беше сува и неплодна. Поред тога он доживе многе напасти од ђавола: јер ђаво нападаше на њега, час смућујући му ум разним помислима, час застрашујући га привиђењима; понекад му се он јављаше црн и шкргућући зубима; понекад налеташе на њега са мачем у руци као да хоће да га посече; понекад узимаше на себе изглед разних звери, змија, аспида. Но храбри и непобедиви војник Христов сва та искушења побеђиваше и одгоњаше мачем молитве и оружјем крста.

Када се наврши друга година Јосаф нађе у Сенаридској пустињи једну пештеру, и у њој монаха који се спасавао молитвено тихујући у осами. Од тога монаха он дознаде где обитава Варлам. И он тада у радости брзо похита показаном му стазом. И када стиже до Варламове пештере, он стаде код улаза и куцну у врата говорећи: Благослови, оче, благослови! - А Варлам чувши глас изиђе из пештере, и по надахнућу одозго познаде Јосафа кога је немогуће било познати по спољашњем изгледу: јер сав беше поцрнео од сунчане жеге, обрастао у власи, сувих образа и дубоко упалих очију. Старац, ставши лицем на исток, узнесе благодарну молитву Богу; а по молитви загрлише један другог с љубављу, и целиваше светим целивом, и од радости омиваху лица своја топлим сузама. И седавши стадоше разговарати. Први поче Варлам; он рече: Добро си урадио што си дошао, чедо мило, чедо Божије и наследниче Небеског царства! нека ти Господ да место времених блага - вечна, и место пропадљивих - непропадљива! Но молим те, мили, испричај ми како си дошао овамо; шта се по одласку мом зби с тобом; и да ли твој отац познаде Бога или се још налази у пређашњој заблуди. - Блажени Јосаф му исприча по реду све шта се догодило по одласку Варламовом и шта учини Господ Својом свемоћном помоћу. А старац, саслушавши све, веома се радоваше и дивљаше, и напослетку рече: Хвала Ти, Христе Боже, што си благоволео да семе речи Твоје, посејано мноме у душу слуге Твога Јосафа, тако порасте и донесе стоструки род.

Утом настаде вече, и пошто обавише уобичајене молитве, они се тек онда сетише хране. И Варлам постави скупоцену трпезу, богату душекорисним разговором, пуну духовних јела, али оскудну у

телесној храни која се састојала само из сировог невареног зеља, мало урми и воде са оближњег извора. Поткрепивши се таком трпезом, они заблагодарише Богу који отвара руку Своју и нахрањује свако живо биће Својим благоволењем. Затим они обавише ноћне молитве, па се опет латише духовног разговора, и сву ноћ проведоше у разговору све до јутрења.

Водећи тако диван и равноангелни живот, Јоасаф и Варлам проведоше заједно много година. Напоследку, преподобни Варлам се приближи својој блаженој кончини, дозвоа свог духовног сина Јоасафа, којег он Еванђељем роди, и рече му: Чедо моје, одавно сам желео да те видим пре своје кончине; и када се једном мољаш за тебе, јави ми се Господ наш Исус Христос и обећа ми да те доведе к мени. И ето, Господ је већ испунио моју жељу: видим тебе који си се одрекао света и свега што је у свету и сјединио си се са Христом. И пошто време мог одласка ево већ стиже. ти покриј тело моје земљом, предај прах праху, а сам остани на овом месту држећи се духовног живљења, и сећајући се мене смиреног.

Саслушавши ове речи Јоасаф ридаше горко због растанка с преподобним, и старац једва успе да га својим духовним речима донекле утеши; а затим га посла к некој братији који живљаху у тој истој пустињи да донесе што је потребно за одслужење Божанствене литургије. Јоасаф хитно оде, узне што је потребно, и брзо се врати, бојећи се да његов духовни отац не сконча без њега, и тако о" буде лишен последњег благослова његовог. Преподобни Варлам одслужи Божанствену литургију и они се обојица причестише Светим Тајнама. Затим преподобни дуго разговараше са својим учеником о душекорисним стварима, и онда се с умилењем стаде молити Богу за себе и за свог ученика. После дуге молитве он очински загрли Јоасафа, даде му последњи целив и благослов, прекрсти се, леже, и лице му постаде светло и радосно као да су му дошли неки пријатељи; и тако отиде он ка Господу, проведши у пустињи седамдесет година, а свега поживе око сто година.

Многим сузама заливши тело свог духовног оца, Јоасаф сав дан и сву ноћ појаше псалме над њим. А кад свану он ископа раку близу пештере, укопа чесно тело свог светог старца, и севши крај гроба он плакаше горко све док не изнеможе од плача и заспа. У сну пак виде

оне необичне људе, које некада беше видео за време оног искушења с девојкама: они дођоше к њему, узеше га и поведоше опет на оно велико поље, које он и раније виде, и у блистави град. А кад он улажаше на градску капију сретоше га Ангели Божији који ношаху два венца неописане красоте. Јосаф упита: Чији су ти блистави венци? - Ангели му одговорише: Оба су твоји зато што си многе душе спасао и зато што си ради Бога оставио земаљско царство и посветио себе монашком животу. Но један од њих треба дати твоме оцу зато што он уз твоју помоћ остави пут који води у погибао, од срца се покаја и помири с Господом. - Јосаф упита:

Како је могуће да мој отац само ради једног покајања добије награду исту као и ја који сам толике трудове поднео? - Када то рече, он угледа Варлама који му говораше: Нисам ли ти, Јосафе, некада говорио да ћеш постати шкрт и недарежљив када се обогатиш? Зашто сада нећеш да награда твоме оцу буде равна твојој? Не треба ли, напротив, да се радујеш душом што су услишене молитве твоје за њега? - Јосаф, рекавши Варламу, као што је свагда имао обичај говорити му за живота: "опрости, оче, опрости!" упита Варлама: Кажи ми, где ти сам живиш? - Варлам одговори: У овом прекрасном и великом граду добио сам пресветлу палату. - Јосаф стаде молити Варлама да га узме са собом у своју палату и с љубављу прими као свога госта. Варлам одговори: За тебе који носиш телесно бреме, још није дошло време да будеш овде; али ако јуначки истрајеш до краја у монашким подвизима, као што сам ти заповедио, онда ћеш скоро доћи овамо, и удостојићеш се овог живота овде, овдашње славе и овдашњих радости, и вечито ћеш бити са мном.

Тргнувши се из сна, са душом још пуном виђене светлости и неисказане славе, Јосаф веома одушевљено узнесе Господу благодарну песму славећи Га. И остаде свети Јосаф до саме кончине своје на месту где се заједно подвизавао са преподобним Варламом, водећи ангелски живот. Он у својих двадесет пет година остави земаљско царство и уђе у испоснички подвиг; и проведши у пустињи тридесет пет година он се престава ка Господу.

Један свети пустињак, који је недалеко живео, дознавши откривењем за преставање светог Јосафа, дође у сами час његова преставања, са сузама љубави опоја чесно тело његово прогнаним

заупокојним песмама и молитвама и положи га поред моштију преподобног Варлама, да би и тела оних, који беху нераздвојни духом, почивала нераздвојно на једном месту. После пак обављене сахране, томе пустињаку би откривење од Бога са наређењем: да иде у Индијско царство и извести цара Варахију о престављењу светог Јоасафа. Отац пустињак поступи тако. Извештен о томе, цар са мноштвом људи крену у пустињу, и дошавши у пештеру преподобних отаца, отвори гроб њихов, и нађе мошти светих Варлама и Јоасафа нетљене, при чему из њих излажаше велики миомир. Узевши свете мошти, цар Варахија их чесно пренесе из пустиње у своје отачаство, и положи их у цркви коју свети Јоасаф беше подигао за живота, славећи Бога у Тројици, коме и од нас нека је част и поклоњење сада и увек и кроза све векове. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ВАРЛАМА

СВЕТИ мученик Варлам беше родом из Антиохије Сиријске. У старим годинама он би због исповедања имена Христова ухваћен и приведен незнабожачкоме кнезу на суд. Примораван да принесе жртву идолима, Варлам не хтеде. Због тога га ставише на многе љуте муке: најпре га бездушно тукоше воловским жилама, па онда стругоше железним ноктима. После тога незнабошци одведоше светог мученика у идолски храм и тамо, по наређењу мучитеља, док је на жртвенику горео огањ, испружише руку мученикову над жртвеником, ставише му жар на длан и тамјан на жар, да би мученик од неподношљивих болова бацио жар с тамјаном из руке пред идоле, и тако их макар и нехотично окадио. И да је свети мученик тако урадио, они су били спремни да му кажу: "Ето, ти си већ принео жртву боговима нашим". Међутим незнабошци не доживеше што су желели: јер мученик Христов стајаше непоколебљив као стуб држећи на длану жар, и показа се јачи од гвожђа и челика: јер држаше на длану жар све док му длан не прогоре и прсти не изгореше и не падоше на земљу заједно са жаром. При свем том он не мрдну руком и не баци жар са тамјаном

на жртвеник пред идоле. - Показавши се тако јак и непобедив храбри страдалац и војник Христов, свети Варлам у сјајном исповедању вере предаде душу своју Господу.[10]

РЕЧ СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ О СВЕТОМ МУЧЕНИКУ ВАРЛАМУ

НЕКАДА, у стара времена смрт светих је бивала почитована тугом и сузама. Јосиф горко плака за умрлим Јаковом;[11] синови Израилеви плакаше за Мојсијем тридесет дана;[12] а кад умре Самуило сав Израил горко плакаше за њим.[13] А сада ми се радујемо смрти светих: јер се после Крста Господњег прамени природа жалости и туге. Ми престављење светих више не пратимо ридањима, него помоћу божанствених песама одушевљено ликујемо крај њихових гробова: јер је смрт праведника - сан, или тачније: прелазак у бољи живот. Зато се мученици радују када их убијају: јер жуђење за преблаженим животом умртвљује у њима осећање бола.

Мученик гледа не на опасност него на венце; не плаши се рана него израчунава награде; види не мучитеље који га бију овде на земљи него замишља ангеле који га радосно поздрављају с неба; има у виду не пролазне муке него вечне награде. И од нас мученици већ добијају диван залог славе, јер слављени од свих божанствених песама, они из гробова враћају и привлаче безбројне сужње.

То се управо сада испуњује на Јуначком храбром Варламу: јер затруби ратна мученикова труба и, као што видите, сабра војнике побожности. Објављен је присни бранич Христов, и одушеви се збор Цркве. И као што Господ рече за вернике: који верује у мене ако и умре живеће (Јн. 11, 25); тако јуначни Варлам умре, и сазива свечане скупове; прогутан гробом, он позива на гозбу.

Сада је време да кликнемо: Где је премудри? Где је књижевник? Где је препирач овога века? (1 Кор. 1, 20). Данас нам прост човек предлаже неоспориво учење побожности. Њега мучитељ дохвати као лак и користан лов, али касније познаде у њему непобедивог борца. Њему се мучитељ смејаше као простаку и глупаку, али се

брзо уплаши од њега видевши га укрепљена анђелском силом. Јер душа овога човека простога речника беше узвишена, и разум без недостатака. И он бејаше као други Павле, говорећи с Павлом: Ако сам и простак у речи, али у разуму нисам (2 Кор. 11, 6). Мучитељи који га бијаху малаксаваху, а мученик биваше све јачи; руке оних који га стругаху изнемогаваху, но ум струганог бејаше непоколебљив; сплетови жила од батина попуштаху, али крепост вере постајаше све јача; прободена ребра вењаху, али мудровање ума цветаше; већи део тела беше умртвљен, али мученик беше бодар као да још ни почео није свој подвиг. Јер када љубав к вери обузме душу човекову, тада све врсте нападаја постају јој смешни и сви који је муче због љубљеног предмета причивањају јој више радости него жалости. Сведок тога нам је љубав светих Апостола, који с радошћу примише батине од Јевреја. Јер је речено: Апостоле избише, и запретише им да не говоре у име Исусово, и отпустише их. А они онда отидоше од сабора радујући се што се удостојише примити срамоту за име Господа Исуса (Д. А. 5, 41).

Такав је и борац кога ми сада прослављамо. Он муке рачунаше у радост, а ране које му задаваху он сматраше као руже којима га дариваху; помрачење вере он избегаваше као стреле, а судијин гњев он држаше као сенку дима; свирепим четама оружјеносаца он се подсмеваше; застрашивања он гажаше, као по цвећу радосно ступајући; ранама он се радоваше као високим одликовањима; у најљућим мукама он се држаше као да прима најславније почести; на исукане мачеве он пљуваше; руке оних који га мучаху он осећаше као да су мекше од воска; дрво мучења он загрли и целиваше га као дрво спасења; затвором у тамници од радоваше себе као неком зеленом ливадам; разноврсним мучењима он се наслађиваше као различитим цветовима. Десна рука његова беше јача од огња, који непријатељи његови употребише против њега као последње средство. Јер, наложивши на жртвенику огањ за приношење жртава демонима, Мучитељи приведоше и поставише пред њим мученика и, наредивши му да над жртвеником држи испружену десну руку са раширеним дланом нагоре, употребише његову руку као железну кадионицу с лукавом намером стављајући му на њу жар са

тамјаном. Они се надаху да ће рука, савладана огњем, бити брзо приморана да запаљени тамјан стресе на жртвеник.

О, каква све лукавства не употребљавају незнабошци! "По што, говораху они, безбројна мучења не поколебаше његову вољу, то ћемо огњем поколебати бар руку упорнога борца; пошто разноврсним мукама не потресосмо његову душу, онда бар да десницу његову потресемо огњем". Но ове јаднике и та нада обману. Јер, мада жар пржаше руку, ипак рука продужи држати на, себи жар као пепео; она не уступи бесноме огњу, као што то чине малодушни бегунци; напротив, она држаше себе непомично, јуначки се борећи са пламеном, и даде мученику повода да са пророком рекне: Благословен Господ Бог мој, који учи руке моје боју, прсте моје рату (Псал. 143, 1). Јер огањ се бораше са руком, но огањ бејаше побеђен. Борбу вођаху међу собом пламен и десна рука мученикова, и рука одношаше неку небивалу у борбама победу: када пламен очигледно кроз руку пролажаше, ипак рука бејаше још испружена за борбу. О руке, која односи победу над огњем! О огња, наученог да претрпи пораз од руке! Гвожђе омекшава од силе огња, бакар уступа његовој моћи, и тврдоћа камења бива побеђена. Међутим та свепобедна сила огња, сажижући испружену руку мученикову, не поколеба је. И заиста доликоваше овоме мученику да кликне ка Господу: Свагда сам код тебе, ти ме држиш за деону руку; по својој вољи водиш ме, и после ћеш ме одвести у славу (Псал. 72, 23-24).

Како да те назовем, сјајни војниче Христов? Да те назовем кипом? Али тиме ћу много унизити твоју трпељивост. Јер огањ, примивши кип, умекшава га; а твоју десну руку он не могаде принудити да се мрдне. Да ли да те назовем гвоздени? Али налазим да и то поређење не изражава потпуно твоје јунаштво. Ти си једини убедио пламен да руци не чини насиље; ти си једини руку имао као кадионицу; ти си једини горућом десницом шамарао демоне; и тада, руком претвореном у жар, растопио главе њихове, а сада, десницом претвореном у пепео, сатиреш и ослепљујеш њихове пукове.

Али, зашто детињским чаврљањем умањујем сјајног победоносца? Препустимо красноречивим језицима да му плету

венце похвала; призовимо на то громогласне трубе учитеља. Устаните сада ви, славни живописци, и израдите савршени лик овога вожда! Цветовима мудрости ваше изобразите лучезарно венценосног страдалца! Нека будем побеђен вашим живописањем сјајних дела мученикових; оран сам да признам над собом и сада такву победу вашег јунаштва. Загледаћу пажљиво у ту верније изобразену од вас борбу руке са огњем. Загледаћу у тога борца, живље представљеног на вашој слици. Нека плачу демони и сада поражавани међу вама мучениковим победама! Опет нека им буде показана горећа и побеђујућа рука! Нека буде изобразен на слици и сам подвигоположник у борбама, Христос, коме слава кроза све векове! Амин.

РЕЧ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТА О СВЕТОМ МУЧЕНИКУ ВАРЛАМУ

НА ово свето славље и празнични сабор сазва нас блажени Варлам, не само да га величамо него и да се на њега угледамо, не само да будемо слушаачи похвале њему него да будемо подражаваоци његових славних подвига. Људи узвођени на високе световне положаје не воле да виде друге да учествују с њима у истој части, јер тамо такмичење и завист нарушавају љубав. У духовним пак стварима не бива тако већ сасвим супротно: мученици тада нарочито и осећају част када виде да сличне њима слуге имају удела у њиховом благу. Зато, ко хоће да хвали мученике, нека им следује; ко хоће да слави поборнике побожности, нека подражава подвиге њихове. То ће мученицима причинити задовољство, не мање од њихових добрих дела. А да се ти убедиш да они заиста јаче осећају своја блага онда када нас виде у безопасности, и то сматрају за највећу част своју, чуј Павла који каже: Ми смо сад живи кад ви стојите у Господу (1 Сол. 3, 8). А пре апостола Павла Мојсије говораше Богу: Ако им опростиш грех, опрости им; ако ли нећеш, избриши ме из књиге своје у коју си ме уписао (2 Мојс. 32, 32); небеску почаст примити нећу због њихове муке. - Друштво верних је

некакво састављено и повезано тело: каква је корист глави од круне када се ноге муче?

Како је могуће, рећи ћеш, да сада следујемо мученицима када није време гоњења? О, да! знам то и ја да сада није време гоњења, али време мучеништва јесте; није време таквих борења, али време венаца јесте; не гоне људи, али гоне демони; не злоставља мучитељ, али злоставља ђаво, свирепији од свих мучитеља; ти не гледаш жеравицу прострту преда те, али видиш распаљени пламен похоте. Мученици потираху жеравицу, а ти потири огањ природе; они се бораху са зверима, а ти обуздавај гњев, тог дивљег и неукротивог звера; они се чврсто држаху усред неподношљивих мука, а ти побеђуј рђаве и нечисте помисли које из срца твог излазе, - тако ћеш следовати мученицима. Јер наш рат није с крвљу и телом, него с поглаварима и властима и с управитељима таме овога света, с духовима зла испод неба (Еф. 6, 12). Похота природе јесте огањ, огањ неугасив и свагдашњи, пас љут и бесан; макар га ти хиљаду пута отерао, он хиљаду пута напада и не престаје нападати. Нема сумње пламен огња је opak, али пламен похоте је још гари; никада у том рату немамо примирја, никада у том борењу немамо предаха докле год се налазимо у овом животу; непрекидна борба, да би и венац био блистав. Због тога нас апостол Павле и наоружава непрекидно: јер рат непрекидно траје, јер враг непрекидно бди. Хоћеш ли да сазнаш да похота пали не мање од огња? Чуј Соломона који каже: Хоће ли ко ходити по живом угљевљу а ногу да не ожеже? Тако бива ономе који иде к жени удатој; неће бити без кривице ко је се год дотакне (Прич. Сол. 6, 28-29). - Ето видиш како је природа похоте слична природи огња. Јер као што је немогуће да се не опече онај који се дотиче огња, тако и поглед на лепа лица брже од огња зграби душу која бестидно гледа; и што је за огањ нека горива материја, то је телесна лепота за бестидне очи. Стога не треба огњу похоте давати храну - гледање спољашњости, него се на ове могуће начине уздржавати од тога и гасити га богоугодним размишљањима, спречавајући даље ширење пожара и не дозвољавајући му да руши чврстину нашега духа. Јер свака наслада, у часу страсног узбуђења и пометености, обично јаче од огња сажиже душу, ако се човек храбро, са трпљењем и вером, не окоми против сваког таквог

страсног узбуђења и пометености, као што блажени и храбри борац Христов Варлам поступи са својом руком. Он држаше у својој руци читаву ломачу, али се не подаваше болу, и тако јуначки стајаше као да је неки безосећајни камени кип, неприступачан боловима. Разуме се, он осећаше болове и страдаше, јер имађаше тело а не гвожђе; али осећајући болове и страдајући, он показиваше у смртном телу философију Бестелесних Сила.[14]

Но да би ова повест била јаснија, ја ћу ево испричати о његовом мучеништву, а ти обрати пажњу на ђаволову злобу. Јер неке свете ђаво стављаше на усијане тигање, неке бацаше у казане кипеће смоле, некима ребра ломљаше, неке у мору потапаше, неке зверовима предаваше, неке у пећ вргаваше, некима зглобове разглобљаваше, некима још живима кожу дераше, некима испод искрвављених тела жеравицу стављаше, и варнице које падаху на ране кидаху их страшније од сваког звера, за неке измишљаше друге најтеже муке. Но када ђаво виде да је све то исмејано, и да страдалци победише то доста лако и са великим трпљењем, и да ти њихови подвизи служаху као изванредан подстрек за неустрашивост онима који после њих иђаху њиховим трагом, шта он онда предузима? Он измишља нову врсту замки, да би неочекиваношћу и необичношћу мучења преврнуо душу мученику и уплашио, пошто оно што знамо и о чему смо слушали, нека је и неподношљиво, бива путем расуђивања лако пренебрегнуто, а оно што је неочекивано, макар било и лако, постаје неподношљивије од свега. Стога, нека буде нова борба, нека буде необичан изум, да би новина и необичност изума лако преокренула смућеног подвижника. И шта враг ради? Изводи из тамнице светитеља окована. И то би дело његова лукавства: у самом почетку не употребити тешка оруђа за мучење, нити ставити на страшне муке, него почети борбу од најмањег. Зашто тако? Зато да би, ако подвижници буду побеђени, пораз њихов био сраман, пошто не одолеше ни малим искушењима; а ако одоле и победе, онда да би, изнузивши њихову снагу малим мукама, могли бити лакше савладани већим мукама, Са тог разлога враг прво употреби мале муке да, победио он или не, ипак све испадне по његовом плану: ако победим, - говораше он -, онда ћу им се насмејати; и ако не победим, онда ћу их изнурити за нове муке. Тако дакле, он изведе

мученика из тамнице; а мученик се појави као храбри ратник, дуго школован у ратној школи: јер мученику тамница беше ратна школа, и тамо, насамо разговарајући с Богом он се научи од Њега свакој борби, сваком ратовању, јер где су такве узе тамо је и Христос.

И тако, мученик се појави поставши далеко јачи од веома дугог боравка у тамници. А када га ђаво преко служитеља свога безакоња изведе на средину, он га не привеза одмах за мучилишни стуб, нити га окружи мучитељима, пошто виде да он то жели, а и унапред беше смислио казну, него употребљује против ове тврђаве неко необично, ново, неочекивано оруђе које би је могло срушити, јер он више свега жели ово: да светитеље обори већма преваром него ли болом. А какво је то ново оруђе? Наредише мученику да над "Жртвеником држи испружену руку са дланом окренутим навише, метнуше на длан жар са тамјаном, да би мученику, ако под притиском болова окрене руку, они то урачунали као приношење жртве и одречење од вере хришћанске. Видиш ли како је ђаво препреден? Но погледај како Онај који "хвата премудре у њиховом лукавству" (1 Кор. 3, 19) развеја замке његове, и све човекоубиствене препредености његове окрену на још веће прослављење мученика. Јер када враг, пошто употреби безбројна лукавства, најзад побеже побеђен, тада се поборник вере појављује још славнији, као што би случај и овде. Блажени Варлам простоја не мрднувши и не окренувши руку. као да је од гвожђа искована. Међутим да се је рука и окренула, и у том случају то не би била мученикова кривица.

Сада ме пажљиво слушајте сви, да се убедите да, ако би се десница мученикова чак и окренула, то не би био пораз. А зашто? Зато што ми расуђујемо о онима којима стружу ребра или их муче на који било начин, тако је потребно и у овом случају изложити своје расуђивање. Ако они не издрже и принесу жртву, крива је њихова слабост, јер не издржавши страдања до краја они принесе жртву; ако пак, претрпевши мучења до краја, они се разболе од тих мучења али не одступе од вере, онда их нико не окривљује за те болести, него их још више хвалимо и величамо што они, изнемогавајући од страдања, отрпеше и не одрекоше се вере. Тако и овде: да је блажени Варлам, не подносећи сагоревање длана, обећао

принети жртву, онда би био побеђен; а да се његова рука, без икаквог пристанка његовог, окренула, то већ не би била кривица мученикове воље: то би се догодило по немоћи не воље него природе жила, лишених својих сила, јер и против светитељеве воље рука би клонула од огња. То је као и ово: онима којима стружу ребра ми не уписујемо у кривицу што им месо отпада. Али ево јаснијег поређења: као што оне који болују од грознице или грчења нико неће кривити што им руке бивају искривљене, пошто то долази не од њиховог нехата него од ватруштине која сасушује сокове и влагу и неприродно стеже и затеже жиле и нервне сплетове, тако и овог светитеља нико не би могао назвати кривим ако би му се рука окренула. Јер кад врућица, и без воље болесникове, обично стеже и савија удове, онда је утолико пре могао то учинити жар, стављен на мучеников длан, макар то мученик и не хтео. Но жар то не учини, да би се ти потпуно убедио да тамо беше присутна благодат Божја, која укрепљаваше подвижника и исправљаше немоћ природе; стога и сама рука његова не осећаше оно што јој је својствено, него остајаше непомицна као да је од дијаманта. Ко се тада, видећи то, не би удивлио? Ко се не би запрепастио? Посматраху с неба Ангели, гледаху Архангели: приказ беше чудесан, и очигледно превазилажаше људску природу. И стварно, ко не би желео видети човека који се на бојишту бори а не преживљује оно што је својствено људима? који је сам у исто време и жртвеник и жртва и свештеник? Због тога се и двоструки кад уздизаше: један од запаљног тамјана а други од растапаног тела. И овај други кад беше пријатнији од првог; и овај други мирис беше миомириснији од првог. И догоди се ту оно исто што и са купином: као што она купина гораше и не сагореваше,^[15] тако и овде рука гораше али се душа не опекотинаше; тело се распадале али вера не ишчезаваше; тело малаксаваше али ревност душе не изнемогаваше; жар, прогоревши длан руке, доле падале, али јунаштво духа не опадале; рука сагоре и истопи се, јер беше од меса а не од дијаманта, али душа захтеваше још другу руку да би и на њој показала своје трпљење. И као што храбри војник, улетевши међу непријатеље и секући их десно и лево сломи мач, окреће се и тражи други мач да би и даље косио непријатеље, тако и душа блаженог Варлама, када јој рука настрада секући пукове демона, захтеваше другу десницу да

би и на њој показала своју ревност. Не реци ми: "та он је дао само једну руку!" - Али, пре свега помисли ово: онај који је дао руку дао би и главу, дао би и ребра, противстао би и огњу, и зверовима, и мору, и провалијама, и крсту, и точку, и свима познатим мучењима, и све би претрпео, ако не самим опитом онда свакако намером душе. Јер мученици иду не на одређене муке него припремају себе на непозната мучења: јер они немају власти над вољом својих мучитеља, нити им прописују начин и границе мучења, него ма каква зла измислио бешчовечни и зверски ум њихових мучитеља, они на све то излазе с решеношћу да све то претрпе, сем када им усред мучења тело изнемогне, те жеља њихових мучитеља остане неиспуњена. - И тако, тело мученика Варлама се топљаше, али воља његова постајаше све ревноснија, превазилазећи својим блеском сам жар и сијајући јаче од њега, јер унутра у мученику гораше духовни огањ, далеко јачи од онога огња. И свети мученик ни најмање не осећаше спољашњи пламен зато што унутра у њему гораше претопли и свепламени огањ љубави Христове.

Све ово, драги моји, ваља не само да слушамо него и да подражавамо. Јер као што испрва рекох, тако и сада говорим: сваки од нас нека не само овога часа овде прославља светог мученика, него нека га сваки одлазећи дому свом поведе са собом и уведи у дом свој, или боље: у срце своје кроз сећање на речи овде изговорене. Прими њега, као што рекох, и у срцу свом постави га са испруженом руком; прими овенчаног победника, и никада не допусти да ти се скине с ума. Тога ради вас и доведосмо на саме гробове светих мученика, да би вас сам поглед на њих побудио на врлину и ви наоружали себе истом ревношћу. Јер војника узбуђује и само причање о неком славном храбром јунаку, а далеко више лице његово и поглед на њега; нарочито када војник, ушавши у сами шатор јунаков, угледа окрвављени мач, одсечену главу непријатељеву, план, свежу крв на рукама победника, свуда копља и штитове и стреле и свако друго оружје. Тога ради се и ми сабрасмо овде. Јер гроб мученика је војнички шатор; и ако ти отвориш очи вере, угледаћеш ту где лежи оклоп правде, штит вере, шлем спасења, обућу благовешћења, мач духовни, и саму главу ђавола бачену на земљу.^[16] Јер када крај мученикова гроба видиш бесомучника где лежи полеђушке и грчи

се и кида, онда видиш не што друго него одсечену главу нечастивога. То оружје и сада још лежи крај Христових војника. И као што цареви своје најхрабрије војнике сахрањују са њиховим оружјем, тако поступи и Христос са мученицима: сахрани их са њиховим оружјем, да би и пре васкрсења показао сву славу и силу светих. Стога познај њихово духовно оружје, и ти ћеш отићи одавде са великим добитима. Велики је, мили мој, и у тебе рат са ђаволом, велики, силан и непрекидан. Зато изучавај начине ратовања, да би и победама следио: презири богатства, новац и сву осталу славу овога света; не сматрај блаженима богаташе, него сматрај блаженима мученике, не оне у сластима - него оне на усијаним тигањима, не оне за раскошном трпезом - него оне у вредим казанима, не оне у телоугодним купатилима - него оне у усијаним пећима, не оне што на мирисе миришу - него оне што сагоревани у огњу пуштају из себедим и смрад. Ово је далеко мирисније и корисније од онога: јер оно води у муку оне који га употребљавају, а ово одводи к наградама и небеским венцима. А да би се ти убедио да је раскош велико зло, као и мазање мирисима, и пијанство, и неумерено употребљавање вина, и раскошна трпеза, чуј шта каже пророк: Тешко вама који спавате на одрима од слонове кости и разнежавате се на постељама својим, и једете јагањце из стада и телад угојене; који пијете вино великим чашама, и мажете се скупоценим мирисима (Амос. 6, 3. 4. 6). А када се ово забрањивало у Старом Завету, онда утолико пре у Новој Благодати где је свевишња премудрост. Ово ја говорим како мужевима тако и женама; бојиште је заједничко: у Христовој војсци нема разлике између мушкога пола и женскога већ сви сачињавамо један збор: и жене могу да се облаче у оклоп, да ограђују себе штитом и да употребљавају стреле, како у време мучења тако и у друго време када се тражи велика храброст. Као што одличан стрелац вешто одапевши с тетиве стрелу, доводи у забуну сав непријатељски строј, тако и свети мученици и сви поборници истине, који ратују противу лукавстава и напасти ђавола, вешто пуштају са језика свог, као с тетиве, речи, и оне летећи по ваздуху као стреле падају на невидљиве пукове демона и стварају пометњу у свој војсци њиховој.

То се исто догоди и са овим блаженим Варламом: речима истине, као летећим стрелама, он изазва пометњу у свој ђаволовој војсци. Хајде, подражавајмо и ми такву вештину стрељања. Не видите ли како се гледаоци позоришних представа некако измењени враћају са тих представа? Разлог је тај што они будно прате оно што се тамо збива, и отуда одлазе носећи у душама својим утиске и слике од превртања очима, и покрета руку, и кружења ногу, и сваковрсних извијања и прегипања тела. Није ли жалосно што они показују толику марљивост за оно што душу убија и стално имају у сећању оно што се у позоришту догађало, а ми, који треба да смо ревносни као анђели, не подражавамо њихову марљивост у памћењу и држању онога што нам је овде речено? О, ја вас од ове душе молим и преклињем: немојмо бити тако немарни према свом спасењу, него сви држимо мученике у душама својим, са њиховим усијаним тигањима, узаврелим казанима, и осталим мукама. И као што сликари слику, поцрнелу од дима, чађи и дугог времена, често очишћавају, тако и ти, мили, искоришћуј сећање на свете мученике: када животне бриге помраче душу твоју, ти је очишћуј сећањем на мученике. Ако то сећање будеш имао у души својој, онда се нећеш ни богатству дивити, ни због убоштва жалити, ни славу и власт хвалити, нити ишта земаљско и људско сматрати великим, него ћеш, уздигавши се изнад свега тога, то сећање имати као учитеља сваке врлине. Ко сваки дан гледа војнике који се боре у ратовима и биткама, тај никада неће пожелети раскош, нити ће се одушевљавати сластољубивим и мекушачким животом, него животом строгим, тврдим и борбеним. Та шта има заједничко између чревоугодија и јунаштва, између мириса и оружја, између рата и пировања?, Ти си, мили мој, војник Христов: наоружај се, а не кинђури се! ти си храбри борац! зато буди јунак, а не гиздај се! - Тако да следујемо овим светитељима, тако да указујемо поштовање овим храбрим војницима, овенчаним победиоцима, Божјим пријатељима. И када будемо ишли с њима истим путем, ми ћемо добити исте венце с њима, којих нека се удостојимо сви ми, благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, са којим Оцу слава, заједно са Светим Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИЛИОДОРА

ЗА царовања Аврелијана[17] у Памфилијском граду Магиди;[18] којим управљаше игемон Аеције, неустрашиво проповедаше Христа један благочестиви човек по имену Илиодор. Због тога он би ухваћен и доведен пред игемона на суд. При ислеђењу игемон Аеције дуго убеђиваше Илиодора да се одрекне Христа и принесе идолима жртву. Но светитељ јуначки и непоколебљиво исповедаше Христа Богом. Тада судија нареди да Илиодора обесе о мучилишно дрво, да му тело стружу железним ноктима и пале буктињама. У страховитим мукама свети мученик громким гласом узвикну: Господе Исусе Христе, помози ми! - И одмах дође глас с неба: Не бој се, ја сам с тобом!

Овај глас чуше извршиоци казне, и притом видеше четири Ангела који их спречише да даље муче светитеља. Ово виђење учини те они повероваше у Господа Христа, и они изобличише игемона. Разјарени игемон одмах нареди да их баце у море. Уједно с тим он нареди да се усија бакарни во и у њега баци мученик Илиодор. Када свети мученик би бачен у усијаног вола, он се стаде молити. И гле, во најједном остану, а мученик изнутра узношаше благодарне песме Богу.

Дознавши за то, игемон се запрепасти; и дошавши близу бакарног вола, он се убеди од присутних очевидаца да се во за трен ока охладио. Обраћајући се светитељу он рече: Безбожна главо, твоје мађије победише и сам огањ! - Светитељ одговори: Мађије су моје Христос! - Рекавши то, светитељ затражи од мучитеља три дана рока, да размисли шта му ваља радити. Мучитељ му даде три дана.

Добивши тај рок, свети мученик оде тајно у идолопоклонички храм звани Пантеон, пошто у њему беху идоли свих богова. Пошто се светитељ помоли Богу настаде земљотрес, од кога сви идоли попадаше и разбише се. Сазнавши за то, игемон нареди да светог Илиодора поново доведу преда њ на суд. Препун гњева, игемон нареди да мученика обесе и да му укуцају у главу три усијана

клинца. Осећајући страховит бол, мученик поново призва Бога у помоћ, и одмах му умину неподношљиви бол. А игемон, видећи да никакво мучење не може савладати мученика, нареди да га окована у тешке ланце одведу к управитељу оближњег града Аталеје. Управитељ дуго разговараше са светим Илиодором наговарајући га да принесе жртву идолима. Но увидевши да је мученик непоколебљив, управитељ нареди да мученику и руке и ноге метну у четири рашчепљена мучилишна дрвета, па га онда ставише на усијани тигањ. Налазећи се на тигању, мученик се мољаше; и уједно с тим призиваше присутне да дођу к њему на тигањ уверавајући их да им огањ ништа неће нашкодити. И многи од присутних послушаше светог мученика, узиђоше на усијани тигањ, и збише се светитељеве речи: огањ их ни најмање не повреди. И сви они повероваше у Господа нашег Исуса Христа, говорећи: "Заиста је Бог хришћански велик!"

Када управитељ виде да многи повероваше у Бога Илиодоровог побоја се да му они не отму из његових руку светог мученика, па нареди да мученика воде натраг у Магиду. Војници узеше мученика и поведоше, а мученик целим путем мољаше се Богу и певаше. А када стигоше у Магиду, мученик би поново изведен на суд. Игемон Аеције опет покушаваше да наговори светог мученика да принесе жртву идолима. Но пошто мученик не хте нипошто учинити то, игемон нареди те му одсекоше језик; затим га обесише, и пуна два сата моткама тукоше. После тога ставише му узду у уста, и тераше га тако као неразумну животињу до губилишта изван града. Свети мученик даде руком знак мучитељима да му даду времена да се помоли Богу. А када заврши молитву, њему би глава одсечена.^[19] Тако, блажени мученик доби венац мучеништва.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

**АНТИМА, ТАЛАЛЕЈА, ХРИСТОФОРА, ЕФИМИЈЕ,
и деце њихове, и светог ПАНХАРИЈА**

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА

АГАПИЈА

СВЕТИ Агапије пострада за Господа Христа растргнут од зверова.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАРЛАМА ПЕЧЕРСКОГ

У ВРЕМЕ када преподобни оци наши Антоније, Теодосије и Никон[20] сијаху у Кијевским пештерама својим сјајним подвизима као три светилника, достојии стојати пред престолом Пресвете Тројице, к њима долажаше често да се наслађује њиховим меденим поукама Варлам, син високородних и христољубивих родитеља: Јована, првог међу бојарима кнеза Изјаслава,[21] и Марије, а унук славног и храброг Вишате, праунук војводе Остромира.

Од младости своје Варлам сијаше и телесном лепотом и душевном чистотом. И он веома заволе споменуте преподобне оце, и зажеде да живи заједно с њима и да остави живот у свету, ни у шта не сматрајући славу и богатство. Њега нарочито уплаши реч Господња, речена му између осталог од преподобних: Лакше је камили проћи кроз иглене уши него ли богатоме ући у царство Божије (Мт. 19, 24). И једном, дошавши к преподобном Антонију, он му откри своју намеру, говорећи: Хтео бих, оче, ако је угодно Богу, да будем монах и да живим с вама. - Старац му одговори: Жеља је твоја добра, чедо, и намера пуна благодати; али пази да те богатство и слава овога света не врате натраг; јер, по речи Господњој: Нико није приправан за царство Божије који метне руку своју на плут па се обзире натраг (Лк. 9, 62). - И много друго говораше старац на корист душе Варламу. И срце се Варламово све више и више разгореваше љубављу к Богу. У таком расположењу душевном Варлам оде кући својој.

У други дан после разговора са старцем Варлам остави не само родитеље него и своју заручницу, седе на коња, одевен у светло и раскошно одело, и окружен мноштвом слугу који су ишли пешке и водили окићене коње, свечано стиже к пештери. Када преподобни

оци изађоше и поклонише му се до земље, као што је тада био обичај клањати се велможама, поклани се исто тако до земље и он њима пошто беше сишао с коња. Затим он скину са себе бојарско одело, положи га пред ноге преподобног Антонија, а постави преда њ и коње, говорећи: Ево, оче, сујетна блага овога света; чини с њима што хоћеш; а ја све сматрам за трице, само да Христа добијем,[\[22\]](#) и хоћу да с вама живим у овој пештери, и кући се својој вратити нећу. - Пази чедо, одговори му преподобни Антоније, коме се обећаваш, и чији војник хоћеш да будеш, јер овде невидљиво присуствују Ангели Божји, примајући твоје обећање. Чувај се да отац твој не дође орамо са оружаном силом, па те и против воље твоје одведе одавде, а ми ти нећемо моћи помоћи. Међутим, ти ћеш пред Богом испасти лажов и одступник. - На то блажени Варлам рече: Верујем Богу моме, оче, да ако ме отац мој усхтедне и мучити, ја се нећу вратити у световни живот. Само те једно молим: брзо ме пострижи. - Тада преподобни Антоније нареди преподобном Никону да постриже Варлама и обуче у монашку ризу, што и би учињено.

Бојарин Јован, дознавши да се љубљени син његов постригао у монаштво, силно се разгњеви на преподобне, па узе мноштво слугу и нападе на свето стадо у пештери, и све их разagna оданде, а сина свог силом извуче напоље, здера с њега мантију и кукуљачу и баци у поток. Затим га обуче у светле скупоцене хаљине, које доликују велможама. Но блажени Варлам их збаци са себе на земљу, не хотећи ни да их погледа; и тако уради неколико пута. Отац онда нареди да му свежу руке и да га силом обуку у светле хал"ине, и тако воде кроз град дому његовом. Но Варлам, сав горећи љубављу к Богу, идући путем угледа бару крај пута, стрча до ње, Божјом помоћу збаци хаљине са себе, изгази их ногама у муљу, потирући с њима уједно и замке лукавога врага. Када дођоше дома, отац му нареди да седне с њим за трпезу; и он немајући куд седе, али не окуси ништа од јела, него сеђаше оборене главе. После трпезе отац отпусти Варлама у његове просторије, поставивши слуге да пазе да он не би отишао. Потом он нареди заручници Варламовој да се што лепше дотера и украси, еда би преластила Варлама дворећи га. Међутим угодник Христов Варлам уђе у једну од соба и седе у углу на под. А заручница, сагласно наређењу, пође за њим, и мољаше га

да седне на своју постељу. Он пак, видећи њену неразумност и схвативши да је отац послао њу да га преласти, припаде молитви, и тајно се у срцу непрестано мољаше свемилостивом Богу да га спасе од овог искушења. И проведе он на том месту три дана, не устајући ништа не једући, не одевајући се већ остајући само у власеници. Преподобни пак Антоније и остали с њим у пештери беху у великој тузи збег њега, и мољаху се Богу за њега. И Бог услиши молитву њихову, јер, по речи псалмопевца: Завапише праведни, и Господ их услиши, и од свих невоља њихових избави их (Псал. 33, 18); и Бог, видевши трпљење и смирење блаженога Варлама, окрену сурово срце, очево на милост према сину. Јер слуге обавестише бојарина Јована да син његов већ четврти да ништа не једе, нити се одева. Отац се сажали на сина, и бојећи се да не умре од глади и зиме, позва га и с љубављу целива, па отпусти у пештеру. И догоди се тада нешто веома необично: у дому се разлегаше плач и ридање и силно кукање као за мрхвацем; плакаху сви: отац и мајка плакаху горко јер се лишаваху сина, заручница ридаше љуто јер се одвајаше од женика, слуге и слушкиње јецаху јер их остављаше добри госпоодар. А блажени Варлам, као птица када се отргне из ловачке замке, хитно оде у пештеру. Тамошњи пак преподобни оци, кад угледаше Варлама, обрадоваше се великом радошћу и прославише Бога што услиши молитву њихову за њега.

Када се број братије у пештери повећа на дванаест, онда преподобни Антоније, видећи јуначко подвизавање Варламово И његово напредовање у врлинама, од свег срца благодараше Бога што младић у цвету младости рађа духовне плодове, својствене старцу, и има такву благодат да потпуно може бити вођ осталима. Стога, пошто се саветова са свом братијом својом у пештери, он постави Варлама за игумана место себе, а сам навикнут да живи усамљенички и не подносећи никакву вреву и разговоре, пресели се на други брежуљак што је испод новог манастира, и ископа тамо пештеру, и живљаше у њој предајући се молитвеном тиховању и разговарајући свагда с Богом јединим. Тамо лежи чесно Тело његово и до данас.

Преподобни Варлам, примивши старешинство над братијом, поче се подвизавати још већим подвизима. Када се број братије

знатно повећа, а у пештери је за време саборног богослужења могло стати не више од двадесет људи, онда преподобни Варлам доби благослов од преподобног Антонија и начини изнад пештере малу дрвену цркву у част Успенија Пресвете Богородице, да тамо одлазе на богослужења она братија који због тескобе нису могли стати у пештери. На тај начин доби видљиво обележје и само место пештере, које дотле беше неприметно. Након пак неколико година велики кнез Изјаслав Јарославич, у светом крштењу назван Димитрије, подиже камену цркву у име светог Великомученика Димитрија, и основа при њој манастир. Преподобног пак оца нашег Варлама, као свог рођака, а и човека искусна у монашким врлинама, кнез постави у том манастиру ага игумана. Ту преподобни продужи водити подвижнички живот на који беше навикао у пештери, и добро и богоугодно пасијаше стадо Христово; нарочито пак учаше сву братију и мољаше их да се са сваком ревношћу труде око спасења душе и да свагда имају савест чисту и беспрекорну пред Богом и ближњима. А Богу видећи љубав преподобнога према братији и његово старање о њима, помагаше им да се усавршавају у свима врлинама.

Многим подвизима својим преподобни Варлам додаде овде још и овај нови: улучивши згодно време он отпутова у свети град Јерусалим, и пошто обиђе свету земљу врати се у свој манастир. Кроз неко пак време он отпутова у Цариград, обиђе Све тамошње манастире, и купивши што му беше потребно за манастир он крену натраг. Но на том повратном путу он се тешко разболе, и стигавши до града Владимира он сврати у тамошњи манастир близу града, звани Света Гора, и тамо усну с миром у Господу, године 1065. Пред смрт он остави завештање онима што беху с њим, да тело његово пренесу у Кијев, у Печерски манастир, а иконе и остало што беше купио за манастир да уруче преподобном Теодосију. Завештање преподобнога би извршено, и чесне мошти његове леже до данас у пештери нетљене.

Молитвама преподобног Варлама нека се удостојимо и ми, испуњујући на путу земног живота нашег заповести Господње, постати наследници наше небеске отаџбине у Христу Исусу Господу, коме слава са Оцем и Светим Духом вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИЛАРИОНА ЧУДОТВОРЦА

ПРЕПОДОБНИ Иларион беше родом из Кахетије. Од младости се подвизавао као монах у Гаречијском манастиру на гори Олимпу, затим седамнаест година у пустињи Јорданској, и напоследку у граду Солуну. Био удостојен од Господа дара чудотворства. Упокојио се 882. године.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АЗЕ ЧУДОТВОРЦА

СВЕТИ мученик Аза беше војник у Исаврији[23] у време цара Диоклецијана. Рођен у Исаврији, он по занимању беше војник. Но жељан да буде војник Цара Небеског, он напусти војничко звање и повуче се у пустињу. Тамо он чињаше многа чудеса. Но као ревностан следбеник Христов он би ухваћен и доведен на суд к управитељу Исавријске области Аквилину. Када војници, њих сто педесет на броју, који беху послани да ухвате светитеља, вођаху овога на суд, ожеднише путем, свети Аза учини чудо: изведе воду из земље и они утолише своју жеђ. Притом светитељ их поучи Христовој вери, и војници повероваше у Господа Христа. И пошто војници силно жељаху да приме свето крштење, то се свети Аза помоли Богу, и из земље потече вода, и светитељ их крсти. Притом их свети Аза убеди да су они дужни извршити своју дужност: одвести га к управитељу на суд. На суду заједно са светим Азом, и војници изјавише да су хришћани. Тада управитељ Аквлин, да би уплашио војнике хришћане, нареди да светог Азу ставе на свирепе муке, да му кидају тело железним ноктима, па да вежу за точак и испод точка наложе ватру. Но светитељ, уз помоћ Божју, у свима тим мукама остајаше неповређен. Видећи то, жена и ћерка управитеља Аквилина повероваше у Христа и исповедише своју веру. Тада

управитељ, разгневљен, нареди да одмах посеку његову жену, ћерку и сто педесет војника. После тога свети Аза би подвргнут новим страшним мукама, па најзад и њему одсекоше главу.[24] И тако блажени Христови јунаци добише сви неувенљиве венце мучеништва.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМОНА

ОВАЈ преподобни отац био је родом из Калабрије, монах ве^{*^}ликог и дивног манастира. Једном пође група монаха из манастира ради послова на морску обалу. Ту их ухвате гусари Турци и одведу у Африку. Тада игуман манастира посла овог Симона у Африку да би откуггио заробљену браћу. Он успе да их пронађе и сав радостан поче да разговара са њима. УТОМ му се приближи један Агарјанин и диже руку да га удари, међутим, она се осуши. То исто се догоди и једном другом који дође после овог. Тада остали узеше преподобног Симона и одведоше га кнезу онога места, испривавши му шта се догодило. Кнез задивљен, замоли преподобног да се помоли Богу за оздрављење руку двојице војника, што он и учини. После тога кнез нареди да и он и заробљени монаси буду с чашћу враћени у њихово место. У путу молитвом претворио морску воду у слатку воду за пиће пошто им беше нестала. Овај чудотворац Божји упокојио се у миру.

СПОМЕН СВЕТИХ ДВАНАЕСТ МУЧЕНИКА

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА СУПРУГЕ И ЋЕРКЕ ЕПАРХА АКВИЛИНА

ОБЕ свете мученице пострадаше кад и свети мученик Аза.[25]

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА СТО ПЕДЕСЕТ ВОЈНИКА[26]

НАПОМЕНЕ:

1. Ахав - цар Израилски, царовао од 924-903 године.
2. Ваал значи "господар"; врховно божанство многобожаца Феничана, коме су се клањали и Израилци који беху изневерили своју веру; његова празновања била су праћена развратом.
3. 3 Цар. 18, 4-15.
4. 3 Цар. 18, 16-18.
5. 3 Цар. 18, 19-46
6. Свети пророк Авдија сахрањен у Самарији; живео на 900 година пре Христа; оставио пророчку књигу, која заузима четврто место међу књигама такозваних малих пророка. У њој месијанско пророштво: о спасењу од Сиона и о царству Господњем, тојест о Цркви Новозаветној.
7. 4 Мојс. 22, 5-24, 25.
8. 4 Мојс. 22, 4-24, 25.
9. Ср. Флб. 3, 8.
10. Свети мученик Варлам пострада 304. године у Кесарији Кападокијској.
- 11.1. Мојс. 50, 1.
- 12.5. Мојс. 34, 8.
- 13.1 Цар. 25, 1.

14. Тојест: мудрост и надстрадалност и бестрасност Бестелесних
Сила.
- 15.2 Мојс. 3, 2.
16. Ср. Еф. 6, 14-17.
17. Аврелијан - римски цар, царовао од 270. до 276. године.
18. Памфилија - покрајина на југу Мале Азије.
19. Свети Илиодор пострадао око 273. године.
20. Преподобни Антоније - оснивач монашког живота у Русији;
спомен његов празнује се 10. јула. Преп. Теодосије Печерски -
оснивач монашког општежићног живота у Русији; празнује се
3. маја и 14. августа. Преп. Никон - први ученик и сатрудник
преп. Антонија; празнује се 23. марта.
21. Изјаслав Јарославич, син великог кнеза Јарослава Мудрог, унук
ов. Владимира Великог, кнезовао у Кијеву од 1054. до 1068.
22. Фбл. 3, 8.
23. Исаврија - малена област на југу Мале Азије.
24. Ови свети мученици пострадаше почетком IV столећа.
25. Видети о томе под данашњим датумом: Спомен светог муч.
Азе.
26. Видети о њима под данашњим даном: Спомен светог мученика
Азе.

20. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ДЕКАПОЛИТА

ПРЕПОДОБНИ Григорије роди се у граду Иринопољу у Декапољу[1] од благочестивих и знаменитих хришћанских родитеља, Сергија и Марте. А када му би осам година родитељи га дадоше да се учи књизи; и још у младости он добро изучи Свето Писмо, и усрдно похађаше цркву ради молитве. Стремећи к небеском, он презре све земаљско: није јео укусна јела, употребљавајући просту и грубу храну; није хтео да носи богато и меко одело; сам је издржавао себе својим рукодељем, раздајући остатак сиротињи. Често се повлачио у усамљеничко молигвено тиховање, и тамо се насамо молио Богу да га удостоји бити верним слугом Његовим.

Када Григорије постаде пунолетан, родитељи његови пожелеше да га ожене, али он кришом побеже и одбеже у један пустињски манастир. Ту се он замонаши и ревносно се подвизаваше у посту и уздржању, у молитвама и свуноћним бденијима, налажући на себе сваковрсне тегобе најстрожијег монашког живовања. Међутим Григорију ускоро умре отац; а благочестива мајка његова, после дугих трагања за Григоријем, нађе га, и не само га не укори што се замонашио него одобри његову решеност да се посвети монашким подвизима. Притом она га само мољаше да пређе у други манастир

где се налазио и брат његов. Повинујући се вољи своје мајке он се пресели тамо. Но када дознаде да је настојатељ тога манастира иконоборац, он као ватрени ревнитељ Православља изобличи настојатеља пред свом братијом. Страховито разјарен, настојатељ бездушно изби Григорија. После тога Григорије оде у други манастир, у коме настојатељ беше рођак његове мајке, Симеон.

Проживевши ту око четрнаест година, преподобни Григорије стече свеопште поштовање, и сви га стадоше уважавата као врлинског и светог човека. Дубоко смирен и желећи постати савршен монах, он измоли од настојатеља дозволу да се настани у усамљеничкој келији, да би, немајући никакве житејске бриге, проводио време у усамљеничком молитвеном тиховању. Настојатељ, провидећи благотворну намеру његову, додели му за подвиге једну пећину у дубокој окомитој провалији. И стаде се преподобни са још већом ревношћу подвизавати у тој пећини. Но ту, неузнемираван вревом људском, он доживе велико узнемиравање од демона који му све могуће пакости чињаху и искушења му ствараху, старајући се да га отерају из тог пребивалишта. Они су му час претили, вичући: "одлази из нашег пребивалишта, иначе ћеш много пострадали од нас", час налетали на њега, узимајући на себе изглед страшних шкорпија. Али он остајаше неповредљив и неустрашив. Када је он стајао на молитви, демони су му наносили ране и на рукама и на ногама, но он није обраћао пажњу на ране, не придајући им никакву важност. И демони су се са срамом удаљавали. Једном му се демони јавише у виду војника, претећи му смрћу; али он се прекрсти, и они несташе. После тога они се јавише светитељу блистајући светлошћу и говорећи да су они - Четрдесет мученика^[2] и дошли су да му даду благодат и силу против демона: но он, сагледавши њихове замке, запрети им, и они поново несташе. Исто тако и друга искушења беху немоћна, јер благодат Божја сарађиваше му и уништаваше у њему све нападаје тела.

Ускоро после тога Господ удостоји Свог верног угодника дивне посете: Григорија обузе као неко усхићење, и њему се јави с неба блистава светлост са неисказаним миомиром, испуни сву пећину, и остаде у њој у току многих дана. - Светитељ осети да му је дужност да о овом чуду обавести свога настојатеља, и да га као човека искусна

у духовном животу упита да ли је ово виђење од Бога или не, и да није оно дело ђавола, послато му да га саблазни и прелести. Пошто пажљиво саслуша Григоријево казивање, настојатељ га умири и рече му да ни најмање не сумња да је то божанска светлост која је својим миомиром отерала смртоносно злосмрадије злог духа. "Труди се у подвигу колко можеш, - заврши старац, - уздајући се у Бога који ти је помоћник".

И стварно, блажени Григорије се од тог благодатног виђења исцели и ослободи од мучне телесне болести своје и од болести душевне - саблазни телесне, којом су демони хтели да га преласте, и од свих њихових подмуклих искушења. Од тог времена блажени још више појача своје подвиге и молитве, непрестано вапијући ка Господу из дубине душе. Савладавши на тај начин ђаволова лукавства, преподобни Григорије се за своје свето и бескорисно живљење удостоји од Бога благодатног дара чудотворства. И пошто није ваљало да овакав божански саветник Цркве остане под поклопцем, Господ једном викну к њему с неба, као некада к Патријарху Авраму[3]: "Григорије, ако желиш достићи савршенство, иди из земље своје и од рода свога и туђинуј на добро своје".

Повињавајући се овом Божанском гласу, преподобни Григорије остави пећину и упути се у Ефес, да би одатле лађом отпутовао у Цариград: у то време Цркву Цариградску узнемираваше иконоборска јерес. А свети Григорије, ревнујући за чистоту Православља и славу Божију, намеравао да ступи у заштиту Православља и изобличи лажно учење јеретика. Међутим промисао Божји одлучи друкчије: сходно Божанском призиву, свети Григорије имао је сав остали живот свој провести у туђиновању, "немајући овде града који ће остати, него тражећи онај који ће доћи"[4], слично Господу нашем Исусу Христу који је на земљи био туђин и није имао где главе заклонити.[5]

Кренувши из Ефеса у Цариград, преподобни се успут заустави у Проконису, где га један сиромашак, и поред строгих наређења царева - иконоборца која су забрањивала примати монахе у кућу, срдечно прими у своју кућу Господа ради, због чега га Господ и обогати за кратко време. Одатле светитељ крену у Византију, али искрснуше неке сметње, и он по томе познаде да није воља Божја да

путује тамо, зато се упути у Енос.[6] Ту он доби жестоке батине од једног коњаника, побуђеног на то ђаволом. Али праведник, трпећи ударце, мољаше се Богу да опрости нападачу. И овај, видећи кротост Григоријеву, покаја се, замоли за опроштај, и доби од преподобнога поуку да убудуће никоме не чини неправду. Одатле лаћом преподобни допутова у Христоропољ,[7] па се отуда пребаци у Солун.

Пробавивши у Солуну немного дана, свети Григорије крену сувим у Коринт. Одатле крену лаћом за Рим, и успут се задржа неко време у Регији.[8] Ту неки људи, видећи да преподобни ништа нема, дадоше му извесну количину злата. Но светитељ, иако није познавао дародавце, прозре по благодати Божјој да је то злато стечено неправедно. И желећи да их научи уздржавати се од неправде, он изобличи кривца, и врати неправедно стечене новце. Напустивши Регију, светитељ продужи лаћом за Рим. Но за време пловидбе један путник паде с лађе у море, поред обале, где им се ваљало искрцати на копно, па ићи даље у Рим. И догоди се чудо које јасно посведочи да на преподобноме почива благодат Божја: јер он једном молитвом изнесе овога на земљу и спасе га од неминовне смрти.

Стигавши у Рим, преподобни Григорије три месеца проведе у усамљеничком молитвеном тиховању у једној осамљеној келији, тако да нико ни знао није о њему. Међутим један бесомучник обзнани његов боравак у граду: јер светитељ га исцели, истеравши из њега нечистог духа; и сви га стадоше сматрати за свеца. Тада блажени Григорије уклони се из Рима, и отпутова у Сицилију; тамо се закључа у једној кули, и провођаше време у молитвеном ћутању. Ту нападоше на њега демони, уништише му рогожу на којој је спавао, и навођаху на њега сваковрсна искушења и чињаху му разне пакости; но он их молитвом одагна. Ту он такође спасе од вечне погибије једну жену - грешницу, која је најразноврснијим заводничким лукавствима намамљивала људе, нарочито морнаре на блуд. Својим поукама и предочавањем вечних мука свети Григорије доведе ту жену дотле, да се она одрече света, прими монаштво, и место гадне телесне насладе претвори се у манастир. После тога дође к преподобноме у кулу једна бесомучна жена, и он молитвом својом прогна демона из ње. Још и друга многа чудеса сатвори преподобни

на том месту. А када сви сазнадоше о томе и стадоше га уважавати, светитељ се и одатле уклони.

Једном путујући он срене војску Сарацена.[9] Један од њих појаше на бунару коња, и када се светитељ приближи, он упери копље да га убије. Но рука му се одједном укочи у ваздуху, и он је не могаше спустити. Тада он пође за преподобним молећи га за исцељење. Светитељ се руком својом дотаче његове руке, и исцели га. Даље на путу светитеља срене један страховито мучен бесомучник. Сажаливши се на њега, светитељ сатвори молитву к Богу и демон остави паћеника.

Најзад преподобни Григорије поново допутова у Солун и настани се у манастиру светог Мине. Притом он живљаше у таквој сиротињи, да није имао никакве хране, ни чиме да се покрије, а ношаше само једну хаљину која му је служила и дању и ноћу. Када би осетио несавладљиву глад, онда је излазио из цркве, и ако би видео да ко било једе у трпези, он је улазио и јео с њима нешто мало. Али потом он осети да не треба да се храни од туђег труда, и донесе одлуку да пребива у храму без хране све дотле док му Господ не пошље помоћ одозго. И Господ, који је некада прехранио пророка Илију преко гаврана,[10] и многе друге врлинске слуге Своје на чудесан начин, не остави без помоћи верног слугу Свог: по указању одозго једна богољубива удовица свакодневно му достављаше храну.

Ускоро се преподобни Григорије својим чудесима прослави у целој околини. Тако, једном дође к њему једна бесомучна жена и мољаше од њега помоћ да обнови своју малу кућицу која беше пропала. У одговор на њену молбу светитељ јој рече: Иди, почни посао, и Бог, отац сиротиње, послаће ти помоћ. - Жена с вером оде и стаде копати земљу да постави темељ. И гле, са тог места покуља силна смола. Жена је продаде, и за добијени новац не само подиже кућицу, него се још и издржаваше од продаје те смоле, и задовољаваше друге своје потребе.

Једном монаху који се у близини манастира светог Мине подвизаваше на столпу, преподобни Григорије предсказа блиску кончину, пошто му то Дух Свети откри. То исто предсказа он и неким другим лицима. Неуморно радећи над собом, свето чувајући чистоту своје душе и усавршавајући се у хришћанским врлинама,

преподобни Григорије имађаше велику слободу ка Господу и припремаше себе за обиталиште Светоме Духу. С божанском љубављу он иђаше тесним путем смиреноумног подвига; непрестаним стражењем далеко одгођаше сваки нехат и вражије нападаје, те враг ни у сну не могаше утицати на његову уобразиљу и помисли; сходно имену своме он заиста беше "будан", "стражећи,^[11] у односу на сва дела и помисли, и очисти душу и тело од свих страсти. Рукоположен у чин јереја, он вршаше богослужења са срцем скрушеним и духом смиреним; охолост и сујету он ишчупа потпуно. Но више свега он чуваше чистоту Православља и у речима и у делима; поражавајући јеретике, колико је могао, он речима и списима учаше клањати се светим иконама и молитвено их поштовати по предању Цркве; многе градове он очисти од поганштине иконоборства, и убеђиваше хришћане да и саму крв своју" ако је потребно, пролију за свете иконе; а и сам беше готов примити смрт за њих, и беше добровољни мученик. Изнад свих врлина он имађаше непрекидну свету молитву, свагда устремљујући ум к Богу; песмословећи и прослављајући Бога са светим Ангелима, он још овде доби залог неизрециве радости вечнога блаженства. Једном ноћу њему се у виђењу јави Анgeo Господњи и даде му пламени мач за поражавање свеколике демонске силе и одсецање од Цркве јеретичких измишљотина, а од срца - греховних страсти. Понекад је преподобни, заузет богоразмишљањем, чуо ангелско певање: он беше тако мио Богу и Ангелима, да се, још налазећи се у смртном телу, удостојавао већ бесмртних, божанствених наслада, удостојавао се слушати ангелско појање, какво "ухо не чу" (1 Кор. 2, 9), и неизразиво уживати у њима.

Проводећи у Солуну неколико година, преподобни Григорије са једним од својих ученика пође у Бугарску, која у то време беше незнабожачка, али не стигавши до ње врати се. Када га ученик упита, зашто је тако брзо променио своју намеру, преподобни одговори: Хтео сам да проведем тамо неко време, али видим тамо сунце не сија. - Овим речима он пророчки предсказа nerede који ускоро тамо настадоше, и за време којих се силна крв проли и сва земља би исцеђена. - После тога преподобни Григорије је путовао из

Солуна у Византију, и одатле на гору Олимп.[12] Отуда се поново врати у Солун.

Тако се подвизавајући и на, земљи размишљајући о небесном, преподобни Григорије се приближи к одласку из овога живота. Разболевши се тешко од падавице, он лежаоше непомично на одру и ватрено се мољаше Богу, да га ослободи од ове болести и замени је другом - воденом болешћу. Бог му услиши молитву: ослободи га падавице и даде му водену болест. И тело се његово тако наду, да је личило на мех, напуњен ваздухом. Оставивши Солун, преподобни с великом муком отпутова у Цариград, да тамо сузбија иконоборску јерес,[13] и више се није враћао натраг. Са собом он одведе у Цариград своја два ученика и саподвижника: Јосифа и Јована.[14] На молбу православних монаха он убрзо пасла Јосифа у Рим к папи Лаву III,[15] да тражи помоћ против гонитеља светих икона. Но на том путу Јосифа ухватише морски разбојници, поткупљени од иконоборског цара Лава Јерменина, и заточише га на острву Кипру.

Јосифу не би суђено да још једном види међу живима свог великог учитеља. Преподобни Григорије ускоро после тога предаде Господу чисту душу своју. На дванаест дана пре свог престављења њему би откривен дан његовог одласка, и он нареди да га пренесу у гостопримницу, где он 20. новембра тихо сконча.[16] Када чесно тело његово сахрањиваху, к њему се с вером приближи један тежак болесник, који није могао стојати право него му је лице било стално сагнуто к земљи. И овоме болеснику се учини да неко метну на њега руку отпозади, и он се окрену и упита онога што стајаше поред њега није ли га он додирнуо. Овај одговори да није. Из тога би јасно болеснику: да га се преко светитеља коснула сила Божија и подарила му исцељење, - и он стаде стојати право, потпуно исцељен од своје болести.

- Други човек, мучен духом нечистим, чим се приближи к сандуку преподобнота, демон га остави. - Један монах, веома мучен телесном страшћу и близак паду, са сузама мољаше помоћ, и телесна страст престаде, и он прослави светитеља и узнесе благодарност Богу.

Тако, после мучног туђиновања земног, преподобни Григорије достиже вечни покој на небесима међу светим Ангелима, које се

удостоји виђати и слушати још за време земног живота свог, и сада заједно с њима прославља трисветим славопојима Једног у Тројици Бога вавек.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПРОКЛА, патријарха Цариградског

СВЕТИ Прокло бејаше ученик светог Јована Златоуста.[17] Он се удостоји видети како свети апостол Павле у чудесном виђењу тајно говори светом Златоусту на уво. Један цариградски великаш би оклеветан од завидљиваца пред царем Аркадијем,[18] изгнан из дворца, и лишен свог високог чина. Желећи искати помоћ од светог Златоуста он преко посредника замоли светитеља да га прими ноћу, пошто се бојао да иде к њему по дану, да га неко од непријатеља његових не би видео, па још више оклеветао пред царем.

Тада свети Златоуст позва свог прислужника Прокла, мужа побожног и свима врлинама украшеног, и нареди му да му пријави тог велможу ноћу и да га приведе к њему. Јер се Проклово послушање код светог Златоуста састојало у томе: да му пријављује посетиоце, и да их уводи код њега. А када паде ноћ велможа дође са жељом да поразговара с патријархом и подробно му изложи своју невољу. Блажени Прокло устаде, приђе врати ма патријархове спаваонице, завири кроз браву и виде Јована Златоуста где седи и пише а свети апостол Павле, нагнут к њему иза леђа, говори му на десно уво. По изгледу апостол беше сличан пророку Јелисеју, без косе изнад чела, и с великом широком брадом. Шта свети апостол говораше, Прокло не могоше чути. Отишавши пак од врата, Прокло рече великашу: Не узнемируј се; стрпи се мало; јер има неко који је пре тебе ушао код патријарха, и ја те не могу увести к њему док тај не изађе.

У самој ствари Прокла беше обузео ужас, јер не могоше објаснити себи ко је то могао ући код патријарха: мимо Прокла нико није могао доћи до патријарха, а да је то јављење апостола Павла, то он знао није. Велможа је пак дуго седео, и најзад опет стао

молити блаженога Прокла да га пријави патријарху: Прокло одговори: Ти сам видиш колико времена ја чекам да изађе тај што разговара с патријархом. - Уосталом, ево идем да видим кроз кључаоницу јесу ли престали са разговором. - И Прокло оде, завири и виде да посетилац још говори. Онда се Прокло врати и седе. Потом он по трећи пут приђе к вратима, завири и виде оно исто. Требало је, оче, да никога не пушташ пре мене, пошто знаш да сам у великој невољи и с дана на дан очекујем смрт. - Прокло му одговори: Веруј ми, брате, ја га нисам увео, и не знам ко је и када је ушао, нити постоји други улаз којим би неко могао ући, осим овог улаза. Ипак, причекај још мало.

Утом се чу клепање за јутрење, и Прокло рече велможи: Сада иди с миром: од овог тренутка патријарх не разговара ни с ким, и у време одређено за ноћну молитву ни о чему другом не мисли већ свим умом погружен у молитву проводи до сванућа једино у разговору с Богом. А ти дођи наредне ноћи, и ја ћу те на сваки начин увести код њега пре свију других. - Велможа устаде веома тужан, и са сузама у очима отиде кући својој.

Наредне ноћи велможа опет дође у патријаршију. Прокло поступи као и прошле ноћи: пође да пријави велможу, али опет угледа истог светог апостола где говори на уво блаженом Јовану, па се врати не смејући да им прекида разговор. А кад клепало удари за јутарње богослужење, велможа се опет врати кући својој плачући.

Прокло се веома чуђаше и никако не могаше да схвати ко је то што улази код патријарха, и када то он улази. И зарече се Прокло да неће ни јести, ни пити, ни спавати, нити се одмаћи од врата блаженога Јована док злосрећног великаша не уведе код патријарха и не сазна ко је тај човек што улази код патријарха на необјашњив начин. Наредне ноћи споменути великаш по обичају свом опет дође. А Прокло, знајући да нико није ушао код патријарха, рече великашу: Због тебе, господине мој и брате, ја се уопште никако не помакох са овога места, и ево сада идем да те пријавим патријарху. - И одмах пође, и дошавши до врата он кроз браву опет угледа апостола где говори на уво патријарху. Тада Прокло приђе великашу и рече му: Иди, брате, кући својој, и моли Бога да ти помогне, јер како видим онај што говори патријарху од Бога се шаље

пошто на невидљив начин улази к њему; а на ова врата нико осим патријарха ушао није. - Великаш оде у сузама, и потпуно изгуби наду у помоћ светог Златоуста.

Међутим када свану, блажени се Јован опомену великаша, па дозвола Прокла и упита га: Није ли долазио онај човек за кога сам ти наредио да га уведеш код мене? - Да, оче, одговори

Прокло, он стварно ево већ трећа ноћ долази овамо, али ти си са неким другим разговарао насамом, и ја се због тога не усудих ући код тебе и пријавити га. - С ким сам разговарао? узврати Јован. Ове ноћи никога није било код мене. Тада Прокло описа изглед онога што је био код патријарха, и како му, нагнут одастраг, шапуће на уво. Затим Прокло, погледавши случајно на икону светог апостола Павла која је висила на зиду у келији златоустот патријарха, одједном кликну: Ево, овога управо видех где говори теби, оче! Ово је његова права слика!

На тај начин обојица, Јован и Прокло, сазнадоше да се патријарху јављао свети апостол Павле, и они оба узнесоше благодарност Богу: један - што је у своме писању био тајно надањиван од светог апостола, а други - што се удостојио видети таког небеског житеља, светог апостола Павла.

После тога свети Јован указа потребну помоћ гоњеном великашу, а блажени Прокло, руковођен својим светим учитељем и духовним оцем, светим Јованом Златоустом, напредоваше у врлинама и усавршаваше се у богоугодном животу.

После пак прогонства и престављења светог Јована Златоуста блажени Прокло би од стране патријарха цариградског Сисинија[19] постављен за епископа града Кизика.[20] Но дошавши на свој престо он не би примљен од тамошњих клирика, палих у јерес, па се зато врати у Цариград и проживе тамо годину дана. По смрти пак патријарха светог Максимијана,[21] још док његове чесне мошти лежаху у цркви несахрањене, свети Прокло би изабран за патријарха Цариградског и на Свети Велики Четвртак узведен у овај високи чин.

Ступивши на патријаршијски престо свети Прокло мудро пасаше стадо Христово до краја свога живота. Између осталог он

усаветова цара Теодосија, сина цара Аркадија,[22] да пренесе мошти светог Јована Златоуста из Комана у Цариград.[23]

За патријарховања светога Прокла у Византијској царевини догоди се велики земљотрес који се продужавао шест месеци. Од тог земљотреса срушише се многе величанствене грађевине, цркве, палате, и томе слично, а и камени бедеми градски; многа села и малене градове прогута земља; нека острва потпуно нестадоше; неки извори и реке изненада пресушише, а на сувим и безводним местима потекоше воде. Овај страшни земљотрес бејаше по целој царевини, но нарочито у Витинији, Хелеопонту и Фригији.[24] Када се у Цариграду рушаху најлепше и најтврђе грађевине, цар Теодосије и царица Пулхерија са свјатјејшим патријархом Проклом и свим житељима, изишавшаши из града, вршаху литије у пољу, са сузама молећи Господа да се смилује на људе своје. И зби се велико чудо: док преплашени народ испуњаваше ваздух молитвеним усклицима: "Господе, помилуј!" изненада једно дете усред народа би узето невидљивом силом и на очиглед свију узнесено на висину, недосезну за људски поглед, и кроз кратко време опет истим путем спуштено са висине доле. И то дете исприча пред царем, патријархом и свим народом да чу Ангеле који певају на небу песму: "Свети Боже, Свети Крепки, Свети Бесмртни". - Сав народ одмах поче понављати ту Трисвету песму додавши јој молитву: "помилуј нас". И земљотрес престаде. А малишан који донесе Трисвету песму с неба тог часа предаде дух свој Богу, и би чесно сахрањен у цркви свете Ирине. Од тога времена у целој хришћанској Цркви поче се употребљавати Трисвета песма.

Свети Прокло послужи као патријарх двадесет година и пет месеци и с миром отиде ка Господу.[25]

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕВСТАТИЈА, ТЕСПЕСИЈА и АНАТОЛИЈА

СВЕТИ мученици Евстатије, Теспесије и Анатолије, беху рођена браћа, из Никомидије,[26] од родитеља, Филотеја и Евсевије. Филотеј беше родом из Галатије,[27] из града Гангра,[28] он остави своју

постојбину, пресели се у Никомидију, и тамо ожени Евсевијом; и доби са њом у браку три сина, ова три блажена житеља небескога града.

Најпре Филотеј, његова супруга и деца беху незнабошци. Најстаријег сина свог Евстатија он даде на изучавање незнабожачке философије, а Теспесија и Анатолија спремаше за трговину, пошто и сам беше трговац, и то врло богат. Но једном он са најмлађим сином Анатолијем крену ради трговине у Галатију. При повратку отуда он се на путу сrete са светим Лукијаном, презвитером антиохијским;^[29] и путујући с њим он се са сином својим научи од њега хришћанској вери, и крстише се у једној реци на коју успут наиђоше. Дошавши дома Филотеј стаде тражити епископа Никомидијског Антима,^[30] који се крио од незнабожаца, јер у то време под царем Максимијаном и Диоклецијаном спровођаше се велико гоњење хришћана, и многи се верни кријаху од мучитеља. Нашавши светог Антима, Филотеј га ноћу доведе кући својој, те свети Антим крсти сав дом Филотејев. Одслуживши затим Божанствену литургију у дому Филотејевом, свети Антим причести новокрштене Светим Тајнама, посвети Филотеја за презвитера, а најстаријег сина његовог Евстатија за ђакона. Потом свети Антим оде, кријући се од гонитеља - незнабожаца, а Филотеј са домом својим тајно служаше истинитоме Богу и вођаше благочестив живот. Након мало година Филотеј пређе ка Господу, а и чесна супруга његова Евсевија убрзо се престави. Тако остадоше три благочестива младића: ђакон Евстатије, Теспесије и Анатолије, браћа и по телу и по духу, јер једнодушно служажу Богу, горећи духом и напредујући у врлинама.

Један царев дворјанин, по имену Акилин, посла једнога дана слугу свог да му купи неке ствари. А слуга тај, знајући да су ова три благочестива младића трговци и имају свакојаку скупоцену робу, оде у њихов дућан. Ушавши унутра и не нашавши никога он пође уз степенице које су водиле на трећи спрат, и чу блаженог Евстатија где чита псалме Давидове. Пењући се тихо уз степенице, слуга уђе ћутке у одељење и угледа Евстатија где у рукама држи Псалтир и чита ово: Нека се постиде сви који се клањају киповима, који се хвале идолима својим. Поклоните му се сви ангели (Псал. 96, 7). Осим тога

угледа он на зидовима крстове и свете иконе, Не рекавши ништа он се одмах врати своме господару, и исприча му све што је видео и чуо. Акилин хитно оде к цару Максимијану и обавести га о ономе што му каза слуга његов. И сместа бише послани војници да ухвате Евстатија и његову браћу. А када војници са слугом Аквилиновим дођоше до дућана, нађоше дућан затворен: јер у то време сви житељи дома беху у великом ћутању причешћујући се Тајнама Христовим, пошто тај дан беше недеља. Војници куцаху на врата, викаху, али одговора не би.

Међутим свети Евстатије, сазнавши Духом да су војници послани да њега и браћу његову узму и воде на мучење, рече својој браћи: Будите јунаци, и не бојте се, јер нас Владика наш зове к венцу... Ове ноћи ја видех где нас воде на незнабожни суд пред Максимијана, и некакав црнац велик и страшан иђаше за нама плачући и ридајући, и бијући се по лицу и говорећи: "тешко мени, мене сада побеђују". Испред нас пак иђаше један веома блистав младић који држаше у рукама својим три венца и три књиге, и говораше ми: "Евстатије, ђаконе Христов, ово вам уготови Отац милосрђа и Бог сваке утехе. Зато, не плашите се мучитеља, као што их се не уплаши свети Првомученик Стефан"... Рекавши то, светли младић узиђе на небо, а црнац ридајући оде на запад.[31]

Испричавши ово виђење браћи својој, Евстатије их сокољаше говорећи: Не одрецимо се, мили моји, Христа Бога нашег пред људима, да се и Он не би одрекао нас пред Оцем Својим и пред светим ангелима Својим.[32] - А Теспесије и Анатолије одговорише: Брате наш и господине и оче, ми смо готови умрети за Створитеља нашег, и ништа нас неће одвојити од љубави Његове.

Док они тако разговараху, војници силно ударајући у врата громко викаху: "Отворите врата, отворите!" - Теспесије и Анатолије изађоше и отворише врата. Војници упавши унутра питаху кога још има с њима. Затим, предвођени слугом Акилиновим, они степеницама узиђоше на трећи спрат. Улазећи на врата молитвеног одељења њиховог, они угледаше Евстатија са Светим Еванђељем у рукама. Отворивши Еванђеље насумце, Евстатије прочита: Не бојте се оних који убијају тело а душе не могу убити (Мт. 10, 28). Старешина пак тих војника повика к Евстатију: "Остави то што

имаш у рукама", - јер се сам не смејаше дотаћи Светог Еванђеља, пошто беше син хришћанских родитеља. Ћакон Евстатије притиште на груди Свето Еванђеље, целива га и положи на сто. А један од војника рече: Пази како хришћани воле своје књиге у којима су написане све њихове мађије. - Узевши Евстатија војници га поведоше доле. А он окренувши се и угледавши свете књиге рече им обраћајући им се: "Ми вам се обећавамо!" - Затим погледавши на мноштво скупоцене робе, кликну: "Одричемо се вас и свега пролазнога и идемо за Христом!"

Затим изађоше напоље. Војници затворише и запечатише врата од куће, а три света брата свезаше заједно и поведоше к незнабожном цару Максимијану. Угледавши их цар се осмехну и рече: Ко нареди да вежу ова три младића? Убеђен сам да су они пријатељи наших богова. - И цар нареди да их одмах одвежу, и обрати им се овим речима: Пре сваког разговора и испитивања нека сваки од вас каже своје име и каквог је рода. - Ћакон Евстатије, као најстарији брат, одговори за све: Најмилије и најславније име нам је хришћани; а при рођењу ја добих име Евстатије, брат мој што ми је с десне стране Теспесије, а овај с леве Анатолије; ми смо браћа по телу, рођени смо овде од једног оца и мајке; отац пак наш, родом из Галатије, беше презвитер хришћански. - Максимијан упита: Ко оца вашег начини презвитером? - Евстатије одговори: Онај кога ти недавно неправедно уби: свети Антим, епископ нашега града; он и мене постави за ћакона да служим Божијим јерејима када они врше пресвете и пречисте Тајне Христове.

На то цар рече: Престани говорити глупости; боље је поклони се са браћом својом боговима нашим, и ја ћу вам дати почасне и славне положаје на мом двору. Ако не, онда ћу вас мачем погубити. - Међутим светитељи у један глас одговорише: Чини што хоћеш; ми смо хришћани, и поклањамо се само Једноме Богу који је створио небо и земљу, и Сину Његовом Господу нашем Исусу Христу, и Светоме Животворном Духу; а вашим поганим и одвратним идолима никада се поклонити нећемо.

Разгневиен овим одговором, Максимијан нареди да мученике повале на земљу и бију моткама. Пошто дуго бише бијени, светитељи као једним устима ускликнуше к Богу: Хвала Ти, Господе,

што нас удостоји да за свето име Твоје будемо мучени. - Свети пак Евстатије додаде још ово: Много се борише са мношвом од младости моје, али ме не савладаше. На леђима мојим ораше грешници, и водише дуге бразде безакоња свога (Пс. 128, 2-3), помози нам Боже, Спаситељу наш. - Пошто и даље свете мученике страховито бише, Максимијан нареди мучитељима да престану са бијењем, и рече мученицима: Безбожници! докле ћете трпети такве муке? Принесите боговима жртву и не погубљујте себе узалуд због вере у некаквог човека, који бијен тако као и ви, умре принудном смрћу. - Светитељи одговорише: Не било тога, да се ми одрекнемо Спаса Христа, јер познасмо да је Он истинити Бог, мада и пострада на крсту ради нашег спасења.

Тада мучитељ нареди да их одведу у тамницу, да им ноге чврсто забију у кладе, и да им не даду ни јести ни пити, да би их уморили узама, глађу и жеђу. И док они тако тамноваху у тамници, једном у поноћ обасја их светлост, јави им се анђео Господњи, раздрешим их узео, исцели их, даде им ману да једу[33] и рече: Борите се јуначки за Христа, а ја нећу одступити од вас и у свима страдањима вашим бићу с вама, јер сам послан од Христа Господа да вас чувам. - Рекавши то анђео постаде невидљив. А светитељи, испунивши се неисказане радости, благодаряху Бога, при чему Евстатије говораше: Господ дрешим свезане, Господ отвара очи слепима, Господ подиже оборене, Господ љуби праведнике, Господа чува дошљаке (Пс. 145, 7-9).

Након извесног времена мучитељ Максимијан седе на судишту и посла војнике у тамницу да му сужње Христове по други пут доведу на испитивање. Војници отидоше и нађоше свете мученике раздрешене од уза, потпуно здраве и спокојно спавајуће. Они онда нададоше вику, грдећи стражара и питајући: Ко раздрешим сужње? - Стражар их са заклетвом увераваше да сужње нико раздрешивао није, нити је ко у тамницу улазио к њима, нити им је ко давао јела и пића. Тада војници по ново свезаше мученике и одведоше их к цару. Цар, угледавши их здраве и веселе, чуђаше се како их то ни батине, ни узео, ни жеђ не изнурише; и рече им: Бедници, размислите шта је за вас корисније, па дошавши к памети принесите боговима жртву, и ја ћу вас пустити с поштовањем. - Но свети Евстатије одговори: Не

надај се да ћеш нашу чврсту одлуку променити било ласкавим речима, или грозним претњама и мукама: ми ничим нисмо привезани за овај живот, јер смо наги изашли из утробе мајке наше, и наги треба да изађемо из овог сујетног живота.

Цар нареди да их предаду зверовима на поједење. И свете мученике поведоше у гледалиште, где су зверови имали да их растрту и прождеру; за њима иђаху сви житељи града Никомидије, а беше међу њима и мноштво потајних хришћана; сви беху жељни да виде кончину мученика. Када свете мученике поставише усред гледалишта, пустише на њих два лава и три медведа, и све гледаоце спопаде ужас од рике ових зверова. Међутим свети Евстатије певаше псалме. "Спаси нас, Господе, од уста лавових, - певаше он -, и од рогова биволових смиреност нашу, да објавимо име твоје браћи нашој, и да те слаavimo усред скупштине". - Теспесије пак и Анатолије уплашише се зверске рике, и Евстатије видевши их уплашене рече им: Зашто се, браћо моја, плашите ових зверова? Зар не знате да је Владика наш моћан укротити јарост њихову, као што је укроти у јами Даниловој? Зар се не сећате речи анђела који нам обећа да ће бити с нама у свима страдањима нашим и чувати нас?

Док Евстатије говораше то, лавови појурише на мученике, али дошавши близу њих застадоше машући реповима, као пси када распознаду свога господара. Евстатије им метну руке своје на главе, и погладивши их, као псе потпуно их укроти. Медведи пак почеше се играти међу собом, и обараху један другога на земљу, а к светим мученицима се чак и не приближаваху. А народ на гледалишту видећи то стаде грајати; незнабошци викаху: "То су чаробњаци, и враџбинама укротише зверове!" - а хришћани клицаху: "Велик је хришћански Бог који запуши чељусти зверовима, да не нашкоде светим слугама Његовим!" - Напослетку цар нареди да мученике баце у тамницу. У тамници их опет посети анђео, утеши их и маном окрепи.

Међутим у то време тешко се разболе царев син Максенције.^[34] Забринут и ојаћен тиме, цар предаде мученике никејском комиту^[35] Антонију рекавши му: Води ове хришћане у свој град, и тамо их присили да се поклоне боговима. Ако послушају, ти их с

почастима врати натраг к нама; ако пак не послушају, ти их најпре стави на многе муке, па их онда закољи као дивље звери.

Комит узе сужње и крену у Никеју. Стигавши дома он затече своју жену болесну. За мученике нареди да их затворе у тамницу. Сутрадан пак комит седе на судишту, изведе мученике преда се на суд и поче им говорити: Много се бринем за вас, млади људи, и хоћу да вам укажем милост, и да вас упутим цару да примите од њега сваковрсне почести. Имајте поверење у мене као у пријатеља свога и послушајте ме: принесите боговима жртве. - Светитељи одговорише: Ми се молимо Господу нашем Исусу Христу, да нас сачува беспрекорне у вери којој нас је научио и за коју смо готови умрети, и да не допусти да одступимо од њега и упаднемо у погибао у којој ви гинете.

Чувши то, комита спопаде од јарости силан бес и он нареди да мученике обесе главачке и да их стружу железним ноктима. Дуго стругани на тај начин, крв светих мученика тецијаше потоцима, месо им отпадале, кости се провидеше ... Најзад, свети страдалци подигоше глас свој к Богу, говорећи: Царе и Боже векова, погледај из светог обиталишта Твог на нас, недостојне слуге Твоје који страдамо ради светог имена Твог. - Док свети тако вапијаху к Богу, њима се даваше одозго невидљива помоћ да јуначки подносе такве љуте муке. А свирепи мучитељ, видећи непобедиво трпљење страдалаца, нареди да их скину са мучилишног дрвета и воде у тамницу. Но пошто свети мученици не могаху од љутих рана и болова ићи сами, њих као неке ствари однесоше и у тамницу бацише.

У тамници се светим страдалцима опет, као и раније, јави анђео Господњи, у великој светлости, утеша их радосним речи ма, и исцели их од рана. И свети мученици слављаху Бога говорећи: Хвала Ти, Боже, што не остављаш оне који се надају у Тебе и који страдају ради Тебе! Чиме ћу Ти узвратити, Господе, за сва добра што си ми учинио? Који је Бог тако велик као Бог наш? Ти си Бог који чини чудеса.[36]

После пак неког времена мучитељ опет изведе из тамнице свете мученике и постави их преда се на суд. А испред светих мученика поређа своје идоле, и претњама их примораваше да се поклоне тим идолима. И говораше им: Ако не извршите царево наређење и не

поклоните се боговима нашим, онда ћу вас мачем посећи, и тела ваша дати на поједење птицама небеским, и зверима земаљским. - На то свети мученици одговорише у један глас: Нећемо одступити од Христа Бога нашег, нити ћемо се поклонити поганим идолима, немим и глувим, који очи имају и не виде, уши имају и не чују, уста имају и не говоре, ноге имају и не ходе. Таки су и сви они који их граде и сви они који се уздају у њих (Псал. 113, 13).

На ове речи мучитељ од силнога гњева рикну као лав и нареди да мученике изведу ван града, и да их закољу мачем као дивље звери, а да тела њихова баце несахрањена на растргнуће зверима и птицама. И свети мученици бише одведени на место погубљења. На том пак месту налажаше се маслињак, и мученици бише привезани за дрвеће ради погубљења. У тај маслињак дођоше и два блиска пријатеља светих мученика, хришћани Паладије и Акакије. Они припадоше к ногама слугу који су имали заклати свете мученике, дадоше им много злата и мољаху их говорећи: Господо, причекајте мало док поразговарамо с овим осуђеним хришћанима, јер им имамо нешто казати, па их онда закољите. - Узевши злато, слуге се мало склонише у страну од њих. Паладије пак и Акакије приђоше к светим мученицима, с љубављу их целиваше, и с плачем и многим сузама их молише да се помоле за њих. А кад се свети мученици мољаху, чу се с неба глас који их позиваше у вечни покој, и они тог часа с радошћу предадоше душе своје у руке Божије. Слуге пак мучитељеве, иако видеше да су мученици већ умрли, ипак, бојећи се мучитеља, извршише његово наређење и на мртвима: Евстатија и Теспесија заклаше по грлу, а Анатолију прободоше ребра. Потом, кад тела умрлих већ лежаху на земљи, они им одсекоше главе, па оставивши их несахрањене отидоше.^[37] Тада с неба сиђоше шест анђела у виду орлова и кружаху над телима светих мученика док их Паладије и Акакије не сахранише чесно.

Тог истог дана комит Антоније се при заласку сунца разболе, а сутрадан најпре умре жена његова, па онда и он сам, павши над мртвом женом својом, у мукама изврже душу своју. И он се мучи у паклу, а свети страдалци радују се у Царству Христа Бога нашег, коме слава кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДАСИЈА

ЗА царовања Диоклецијана и Максимијана у граду Доростолу[38] живљаше овај свети мученик. У том граду беше обичај да се сваке године на тридесет дана пре празника незнабожачког бога Кроноса[39] изабере између војника што лепши младић ради приношења на жртву богу Кроносу. У току тих тридесет дана изабраног младића су одевали у царске хаљине, испуњавали му сваку жељу, и припремали га за жртву. И о самом празнику приносили га на жртву Кроносу. И једном овај тужни удео паде на храброг и врло лепог војника Дасија. Дотада Дасије беше потајни хришћанин. А када га задеси овај злосрећни избор, он одлучи да радије објави себе хришћанином, него да живот свој жртвује ради умилостивљења одвратног бога незнабожачког. "Ако ми ваља умрети, - рече он својим друговима војницима -, онда боље умрети као хришћанин за Христа".

Са тог разлога свети Дасије презре блага и насладе земаљске, које је могао уживати у току тридесет дана, по незнабожачком обичају. Он одбаци сва раскошна обећања незнабожаца, чврсто се држећи речи светог апостола: све сматрам за ђубре, само да Христа добијем (Флб. 3, 8). Уместо весеља и гозби, свети Дасије стаде изобличавати безбожје незнабожаца и њихово безумно служење идолима, и неустрашиво проповедаше Христово Еванђеље. Надахнут благодаћу Светога Духа, исповедник Христов ревносно убеђиваше све да верују у Јединог Истинитог Бога и Јединородног Сина Божијег Исуса Христа. Када глас о томе допре до незнабожачких владара Диоклецијана и Максимијана, они наредише да Дасије буде изведен на суд пред управитеља Мизијске области Васе. На суду свети Дасије смело изобличаваше безумље идолопоклоника и исповедаше Христа. Због тога он би стављен на страшне муке, па потом посечен мачем.[40]

СПОМЕН СВЕТИХ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА НИРСЕ и ЈОСИФА

СВЕТИ Нирса беше епископ у земљи Персији и имађаше за саподвижника свога ученика Јосифа. Као праве слуге Христове, они се бојаху Бога који је створио небо и земљу, море и све што је у њима (Псал. 145, 6), и труђаху се да воде врлински живот испуњујући закон Христов.

Видећи врлински живот свог ученика Јосифа и његово богочежњиво трудољубље, свети Нирса га произведе за епископа. Сународници њихови Персијанци, обожавајући сунце као бога, клањаху се сунцу и предаваху се разним пороцима. Свети Нирса и Јосиф веома туговаху због тога, и ревноваху за Цркву Христову. Укрепљавани благодаћу Божјом они ревносно проповедаху Еванђеље Христово, и многе незнабошце обратише к вери у Истинитога Бога и научише их побожном живљењу.

У то време персијски цар Сапор подиже љуто гоњење на хришћане,^[41] приморавајући их да се поклањају сунцу и огњу. Чувши да епископи Нирса и Јосиф, изобличавајући заблуду Персијанаца, многе од њих обраћају ка Христу, цар нареди да их ухвате и доведу к њему.^[42]

Цару предстаде осамдесетогодишњи старац са својим учеником и саподвижником. Цар им нареди или да се поклоне огњу или да се припреме на муке и смрт, а светитељи на то неустрашиво одговорише: Ако би ти, царе, могао да нас по смрти нашој и седам пута васкрсаваш за мучења, ти нас ни тиме не би одвојио од љубави наше према Христу.

Чувши такав одговор светих исповедника, чврсто решених да пострадају за Христа, разгневлени гонитељ нареди да им се одмах одсеку главе.

Тако ови свети мученици примише неувенљиве венце на небесима.

СПОМЕН СВЕТИХ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА

ЈОВАНА, САВЕРИЈА, ИСАКИЈА, ИПАТИЈА и других с њима

СВЕТИ мученици Јован, Саверије, Исакије и Ипатије беху епископи у разним градовима земље Персије. А када незнабожни огњепоклоник Сапор, цар Персијски, стаде приморавати хришћане да се клањају сунцу и огњу, онда ови светитељи сокољаху верне да буду чврсти следбеници Христови, и обраћаху ка Христу незнабожне Персијанце. Они изобличаваху заблуде огњепоклоника убеђујући их да сунце и огањ нису богови већ само творевине, саздане ради прослављења Творца и ради служења људима.

Када глас о њиховом учењу дође до цара Сапора, он посла војнике и своје велможе у оне градове где иви светитељи проповедаху, и нареди да их ухвате. Ухваћени, они без икаквог страха предстадоше цару на суд. Цар их врло строго упита: Зар вам је непознато да ја водим порекло од богова, молим се сунцу и обожавам огањ? А ви? ко сте ви што устајете против мојих наређења, унижавате сунце и ниподаштавате огањ? - Светитељи једногласно исповедише веру у Једнога Бога. Притом говораху: Ради наше користи Бог је наредио да постоје сунце и огањ. А Истинити Бог је Један: Он је створио све и Њему Јединоме приличи поклоњење и слава. - На то цар повика: Који је бог славнији од Ормузда или страшнији од Аримана?^[43] И ко се може називати мудрим човеком ако се не клања сунцу?! - Епископ Саверије поново потврди у име свих исповедање вере: Ми не знамо, царе, другога Бога осим Сатворившег небо и земљу, сунце и месец и све видљиво и невидљиво; и верујемо у Сина Његовог, Исуса Назарећанина.

Тада цар нареди да светитеља бију по устима, и то тако бездушну, да му поиспадасхе зуби. - Цар на то подругљиво добаци: Дозови Исуса да ти метне зубе! - А када Саверије због тога назва цара безбожником, бичеваше га страховито, па полумртва бацише у тамницу.

После тога мучитељ позва Исакија и упита га с претњом: Јеси ли ти истог мишљења са Саверијем, те треба и твоју крв да пролијем? - Одушевљен тврдим примером и исповедањем вере Саверија, свети Исакије одговори цару: Једномисленост наша, царе,

јесте највиша мудрост коју ти не постижеш. - Раздражен чврстином хришћана цар прећаше Исакију да ће му одрезати језик ако продужи говорити такве речи. Затим цар пређе на оптужбе персијских мага[44] против Исакија и затражи од њега објашњење ради чега он подиже храмове хришћанске. На то Исакије одговори: Ако бих то престао радити, како би се име Божије славило и међу незнабошцима?

Тада се цар обрати к угледним грађанима, који се пред тим, видећи свирепост цареви, одрекоше хришћанства. Он их силно грђаше и прећаше им смрћу ако се буду повратили хришћанској вери. Он се куну јаше да док он царује неће трпети у своме царству ниједног хришћанина. Затим нареди отпадницима, који дрхтају од страха, да Исакија заспу камењем. И сами велможе - вероодступници засуше камењем свога епископа изван града.

После тога сви Персијанци, нарочито знатни грађани и начелници, устадоше против хришћанства. Тако Селевкијски епископ Јован, који тамноваше у тамници при замку Бет-Гасцита, би умртвљен по наређењу начелника Гадиапског. Свештеник пак Гулсале Исак би засут камењем. Исповедник Саверије кроз два дана умре у тамници од нанесених му рана. Када о томе известивши цара он, по злоби својој, не поверова том извештају и нареди да умрломе епископу одрубе главу и донесу му је.

Без обзира на вероодступнике - велможе цара Сапора, уплашене његовом бездушношћу, многи хришћани из мирјана показаше се тврди у вери и по угледу на своје пастире чврсто иђаху на муке за Христа. Тако Азат, евнук намесника Гадиапског, би са другим хришћанима одвучен у идолиште где Персијанци приношаху жртве. Али, од детињства васпитан у хришћанској вери, он заједно са осталим верницима изобличи незнабошце и одби да принесе жртву сунцу, знајући да "незнабошци ђаволима жртвују а не Богу" (1 Кор. 10, 20). Зато их ставише на разне муке. После тога Азат би удављен рукама једног вероодступника. С њим заједно би мучен и убијен Сасаније. Једном хришћанину, по имену Авраму, очи бише ишчупане помоћу усијаних клинаца, од чега он након два дана умре у страшним мукама, не престајући призивати име Христово. А Симеона хришћанина Персијанци закопаше живог у

земљу до прсију, па му стрелама изрешеташе део тела што беше над земљом.

За време овог гоњења у земљи Персији засијаше венцима мученичким и многе жене и девојке из хришћанки, такмичећи се са споменутим светим мужевима у љубави према Христу. Тако, девице Текла и Ана и с њима Ваута (Богута), високородна жена, Мамија, Татона, Мама и Нана, и многе друге, које неустрашиво изобличаваху безбожје Персијанаца, бише искасапљене мачевима. Земља, орошена крвљу ових мученица, произведе исцелитељну смокву, као неку врсту осуде гонитељима. А јеретици и манихејци^[45] после извесног времена, не подносећи ово чудо којим сама земља речито говораше о истинитости вере исповедница Христових, уништише ову смокву. Но због тога бише кажњени опаком болештином.

Тако и у земљи Персији Господ одгаји многобројни сабор мученика и исповедника, који пострадаше за Господа Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

ТЕИТАЗЕТА, САСАНИЈА, НОИЛМАРИЈА и ЗАРУАНДИНА

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа Христа копљима испробадани. Са њима пострадаше и свете хмученице Текла, Ваута и остале (под данашњим датумом).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА

ТЕКЛЕ, ВАУТЕ и ДЕНАХИСЕ, ТЕНТУЕ, МАМЕ, МАЛОХИЈЕ, АНЕ, НАНЕ, АСТЕ и МАЛАХЕ

ПОСТРАДАЛЕ за веру у Господа. Живеле у Персији као подвижнице дјеве. Персијски цар их приморавао да се поклоне огњу и сунцу. Оне то одлучно одбише. Он нареди те неке од њих мачем посекоше, друге исекоше ножевима заједно са евнухом Геитазетом (Азетом) и другим мученицима (под данашњим даном).

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОКТИСТА ИСПОВЕДНИКА

ПАТРИЦИЈЕ по звању; престабио се у време царице Теодоре, у првој половини деветога века.

НАПОМЕНЕ:

1. Декапољ = Десет градова: савез десет градова у Исаврији, малене области у горама Мале Азије, на југу њеном. Према имену тог савеза градова преподобни Григорије и добио надимак Декаполит.
2. Овде се подразумевају Четрдесет мученика Севастијских, чији помен Црква празнује 9. марта.
3. 1 Мојс. 12, 1.
4. Јевр. 13, 14.
5. Мт. 8, 20; Лк. 9, 58.
6. Енос - приморски град са пристаништем, на западу од Цариграда.
7. Христовољ - иначе Емволи, град на североистоку од Солуна.
8. Регија - град у југозападном делу Италије, на обали Сицилијског залива.
9. Сарацени - назив за скитачко племе Араба; доцније - означава све мухамеданце.
- 10.3 Цар. 7, 6.
11. Григорије - грчка реч, значи: онај који бди, који стражи.
12. Реч је о гори Олимпу на северу Мале Азије, на границама Витиније и Мизије, оде је тада цветало монаштво.
13. То је било за царовања Лава Јерменина (813-820. године).

14. Преподобни Јосиф познат под именом "Песмописац" (+ 883. год.); спомен његов Црква празнује 4. априла. Преподобни Јован - спомен његов празнује се 18. априла.
15. Папа Лав III од 795-816. године.
16. Преподобни Григорије упокојио се 816. године. - Преподобни Јосиф не затече међу живима свог учитеља. Вративши се после шест година из заточења у Цариград он доживе ту утеху што својим рукама опипа нетљено тело преподобног Григорија и настани са учеником његовим Јованом крај кивота његовог. По смрти пак Јована, Јосиф пређе и настани се при храму светог Златоуста и у њему положи прослављене нетљенијем и чудесима мошти преподобног Декаполита и ученика његовог Јована. Након неког времена недалеко од тога храма он основа манастир у име светог Николаја Касуљког, и у њега пренесе мошти преподобних. Јосиф Песмописац написа и службу у част преподобног Григорија. - Чеоне мошти преподобног Григорија нетљене и читаве налазе се у садашње време у Румунији у манастиру Бистрица.
17. Свети Прокло бејаше при светом Јовану Златоусту ђакон, потом јеромонах и сингел, тојест келејни прислужитељ патријархов, који је живео у истим одајама, с њим, и у исто време био његов најприснији ученик.
18. Аркадије, син Теодосија Великог, цар Источне Римске царевине, царовао од 395. до 408. године.
19. Сисиније био патријарх Цариградски од 426. до 427. године.
20. Кизик - малени град на северној обали Мале Азије. - Блажени Прокло постављен за епископа 426. године.
21. Свети Максимијан био патријарх од 431. до 434. године.
22. Теодосије II Млађи, - царовао од 408. до 450. године.
23. Коман - град у Јерменији, где је умро на путу у прогонство, и првобитно сахрањен био свети Јован Златоуст.
24. Витинија, Хелеспонт и Фригија - малоазијске покрајине Византијске царевине.
25. Свети Прокло се преставио 446. године.
26. Никомидија, сада Исмид, - главни град малоазијске покрајине Витиније, на југоистоку од Босфорског Мореуза. Ту имали своје дворце цареви: Диоклецијан и Константин Велики.

27. Галатија - покрајина Византијске царевине, усред Малоазијског полуострва.
28. Гангра - град значајан по Помесном сабору, одржаном у њему 340. године.
29. Спомен његов 15. октобра.
30. Спомен његов 5. септембра.
31. Запад - место сунчева заласка и као неко царство таме, и символ тога царства. Цар тога царства је Ђаво, кога свети Евстатије и види у овоме црнцу о коме се говори.
32. ср. Мт. 10, 33.
33. Ср. 2 Мојс. 16, 11-46.
34. Максенције - доцније био цар од 305. до 312. године.
35. Комит = градоначелник, војвода, епарх, управитељ.
36. Псал, 115, 5; 76, 14.15.
37. Свети мученици Евстатије, Теспесије и Анатолије пострадали око 312. године.
38. Доростол, данашња Силистрија, на Дунаву у древној Мизијској области, недалеко од обала Црнога мора.
39. Кронос, или Сатурн, по веровању ондашњих незнабожаца, најсвирепији бог. Да би га умилостивили, незнабошци су му сваке године приносили људе на жртву.
40. У почетку четвртог столећа.
41. То је гоњење у Персији било око половине четвртог столећа.
42. То је било четврте године тог гоњења (око 343-347); а светитељи Божји посечени мачем 20. новембра.
43. Ормузд - име врховног божанства код древних Персијанаца. За њих он је; мудри бог, творац свега света, створио је сунце, месец, звезде, небо, земљу, воду и човека; он је пријатељ и чувар добра, непријатељ лажова, одмаздитељ за неправду. Ариман пак оличење је зла; у сталној је борби са добрим богом Ормуздом, и труди се да посеје семе зла по његовој творевини. Отуда је Ариман извор шкодљивих сила природе, болештина, неродице и осталих недаћа.
44. Маги код Персијанаца - чланови општине жречева. Они првобитно били чувари научне образованости и верских обреда; претсказивали будућност на основу положаја звезда,

као звездочатци; уживали велики углед у народу, и имали велики политички утицај.

45. О овим јеретицима Манихејцима зна се да су се појавили у Персији и да су учили о два супротна начела (= дуалисти): добра и зла, светлости и таме, духа и материје.

21. НОВЕМБАР

ВАВЕДЕЊЕ

ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

КАДА се Пресветој Дјеви Марији навршише три године од рођења, свети праведни родитељи њени Јоаким и Ана одлучише да је предаду Богу на службу према ранијем обећању своје. Стога они сазваше у Назарет, где живљаху, све своје сроднике из царског и архијерејског рода, - јер сам праведни Јоаким бејаше из царског рода, а супруга његова света Ана бејаше из архијерејског рода, - а исто тако и хор беспрекорних девица. Притом они спремише много

свећа и украсише Пречисту Дјеву Марију царским благољепијем, као што о томе сведоче свети Оци.

Свети Јаков, архиепископ Јерусалимски, од лица светог Јоакима говори овако: Позовите беспрекорне кћери Јеврејске, да оне узму свеће упаљене. - Од лица пак праведне Ане свети Герман, патријарх Цариградски говори: Испуњавам пред Господом завет који изрекоше уста моја у тузи мојој, и ради тога сабрах хор девица са свећама, сазвах свештенике, сакупих сроднике, свима говорећи: Радујте се са миом сви, јер се данас показах и као мајка и као родитељка, приводећи своју кћер не цару земаљскоме него Богу, Цару Небескоме. - О царској пак украшености Богодевице свети Теофилакт, архиепископ Бугарски, говори: Требало је да ваведене Свебожанствене Девице буде достојно Ње, да се тако пресјајног и скупоценог Бисера не би дотакла убога одећа: било је потребно дакле обући Њу у царску одећу на славу и красоту највећу.

Уредивши на тај начин све што беше потребно за свечано и славно ваведене, они кренуше на тродневно путовање од Назарета до Јерусалима. А кад стигоше у град Јерусалим, они свечано уђоше у храм и уведоше у њега одуховљени храм Божји, трогодишњу девојчицу, Пречисту Дјеву Марију. Напред иђаху девице са запаљеним свећама у рукама, као што сведочи свети Тарасије, патријарх Цариградски, који ставља у уста свете Ане овакве речи: Крените девице носећи свеће, и идите испред мене и испред Богородице. - Свети пак родитељи, отац с једне а мајка с друге стране, вођаху нежно и богобојажљиво своју Богом им даровану Кћер. За њима радосно последоваше мноштво сродника и пријатеља, сви са запаљеним свећама, окружујући Пресвету Дјеву, као звезде светлу луну, на удивљење свему Јерусалиму. То свети Теофилакт описује овако: Кћи заборавља дом оца и приводи се к Цару, жељном красоте њене; приводи се не без почасти и не без славе, већ са свечаном свитом. Изводи се дакле Она из родитељског дома при свеопштем рукопљескању; за родитељима њеним иђаху сродници, суседи и сви који их љубљаху: очеви се сарадоваху са оцем, мајке с мајком; а девице са свећама у рукама иђаху испред Богодевице, као неки венац од сјајних звезда. И слеже се сав Јерусалим да посматра овај небивали испраћај и види трогодишњу

Деву, окружену толиком славом и почаствовану таквом свитом. И не само грађани земаљског Јерусалима него и небеског Јерусалима, свети анђели, стекоше се да виде преславно ваведене Пречисте Дјеве Марије. И видевши дивљаху се. О томе Црква говори: "Анђели, гледајући улажење Пречисте, удивилише се како Дјева уђе у Светињу над Светињама".[1]

Спојивши се с видљивим хором чедних дјева, невидљиви хор Бестелесних Умова невидљиво иђаше сауводећи Пречисту Дјеву Марију у Светињу над Светињама и, по наређењу Господњем, окружујући је као избрани сасуд Божји. О томе свети Григорије, архиепископ Никомидијски, говори овако: Родитељи већ вођаху к дверима храма Дјеву, окружену Анђелима, уз заједничко радовање свих Небеских Сила. Јер Анђели, иако не знађаху силу тајне, ипак као слуге по наређењу Господњем служаху при њеном улажењу у храм. Они се дакле, прво, дивљаху видећи да је Она скупочени сасуд врлина, и да Она носи знаке вечне чистоте и има такво тело, коме се никада неће приближити никаква греховна нечистота; а друго, испуњујући вољу Господњу, они обављаху наложену им службу.

Тако, са чашћу и славом Свебеспрекорна Девуца би уведена у храм Господњи не само од људи него и од Анђела. И то с пуним правом: јер када старозаветни Ковчег који је у себи носио ману, и био само праобраз Пресвете Дјеве, би са великом чашћу унесен у храм Господњи у присуству свега Израиља, утолико пре са највећом чашћу, уз учешће Анђела и људи, требало је обавити увођење у храм оног истинског одуховљеног ковчега[2] који је имао носити у себи ману - Христа, Преблагословену Дјеву, унапред избрану за Матер Богу.

При уношењу старозаветног Ковчега у храм Господњи испред њега иђаше земаљски цар који тада цароваше над Израиљем, Богоотац Давид; а при увођењу у храм Божји овог одуховљеног ковчега, Пречисте Дјеве, испред њега иђаше не земаљски већ Небески Цар, коме се ми сваки дан молимо: "Царе Небесни, Утешитељу, Душе истине"... Да је управо тај Цар предводио ову Царску кћер, о томе сведочи света Црква у данашњим песмама говорећи: У Светињу над Светињама уводи се Светим Духом Света и Беспрекорна.[3] При уношењу Ковчега беху музика и певање, јер

Давид нареди старешинама левитским да одреде певаче да свирају у органе,[4] псалтире,[5] кимвале[6] и гусле,[7] и певају радосне песме. При увођењу пак Пресвете Дјеве весеље ствараху не земаљска музика и певање већ певање Анђела који невидљиво присуствоваху овоме. Јер они, при уласку њеном у Светињу над светињама на служење Господу, певаху небеским гласовима, нашта Црква данас и подсећа певајући у кондаку:[8] "Благодат Духа Божанственог је сауводи; Њу певају Анђели Божји; Она је обиталиште небесно". - Уосталом, увођење Пречисте у храм бива не без људских песама. Јер праведна Ана (у Речи светога Тарасија) говори девама које иду напред: "Опевајте Њу похвалном песмом; певајте јој уз звуке гусала; ускликните Јој песму духовну; прославите је на десетоструном Псалтиру". - То исто спомиње Црква говорећи: Јоаким и Ана радују се духом, и хорови девојачки певају Господу, псаламски припевајући и почитујући Матер Његову.[9] - То показује да је хор девица које су ишле тада испред Пречисте Дјеве певао неке песме из псалама Давидових. У том духу и саставитељ садашњег канона говори тим девицама: Почињите, девојке, и певајте песме држећи у рукама свеће.[10] - Сами пак свети праведни родитељи Јоаким и Ана, по сведочанству светога Тарасија, имађаху у устима својим ову песму праоца Давида: Чуј, кћери, и погледај, и обрати к мени ухо своје, и заборави народ свој и дом оца свога, и цару ће омилети лепота твоја (Псал. 44, 11-12).

У сусрет овом славном ваведуњу Богодевице, по казивању светога Теофилакта изађоше свештеници који служаху у храму, и са песмама среташе Пресвету Дјеву, која је имала постати

Мати Великога Архијереја који је прошао небеса.[11] Приводећи је к црквеним вратима света Ана, као што пише свети Тарасије, говораше овако: Хајде, кћери моја, к Ономе који је тебе даровао мени! Хајде, Кивоте освећења, к милостивоме Владици! Хајде, Врата Живота, к милосрдном Дароваоцу! Хајде, Ковчеже Логоса, к храму Господњем! Уђи у цркву Господњу, Радости и Веселе света! - А Захарији, као пророку, архијереју и сроднику своје, она са Јоакимом рече: Прими, Захарија, чисту сеницу; прими, свештениче, беспрекорни Ковчег; прими, пророче, Кадионицу невештаственог жара; прими, праведниче, Духовни тамјан! - И још

праведна Ана, како казује свети Герман, рече архијереју: Прими, пророче, моју Богом ми даровану кћер; прими, и увевши је посади на гори светиње, у припремљеном обиталишту Божјем, ништа не испитујући док Бог који Ју је позвао овамо не открије Своју коначну намеру о Њој.

Пред храмом беше, пише блажени Јероним, степениште са петнаест степеница према броју петнаест степеника псалмова, јер се на свакој од тих степеница певао од стране свештеника и левита по један посебан псалам.[12] Праведни родитељи дигоше Дјеву на прву степеницу, а она онда сама убрзо узађе до врха, окрепљена невидљивом силом Божијом. И сви се удивеше угледавши трогодишњу девојчицу како по степеништу тако брзо узиђе сама. Нарочито се удиви томе велики првосвештеник Захарија, и као пророк, по откривењу Божјем, унапред провиђаше будућност ове Дјеве, јер он, као што каже Теофилакт, би обузет Духом. Исто тако и свети Тарасије говори о томе да Захарија, испунивши се Светога Духа, ускликну: О, Девице чиста! О, Дјево несаблажљива! О, Девице прекрасна! О, женама украсе! О, кћерима красото! Ти си благословена међу женама! Ти си свеирослављена чистотом! Ти си запечаћена девственошћу! Ти си разрешење Адамова проклетства!

Захарија, узевши Девицу за руку, вели свети Герман, радостан душом уведе је у Светињу над Светињама,[13] говорећи јој овако: Ходи, мога пророштва испуњење! Ходи, обећања Господњих извршење! Ходи, завета Господњег печате! Ходи, савета Господњег обелодањење! Ходи, тајни Господњих пуноћо! Ходи, свих пророка огледало! Ходи, овешталих гресима обновљење! Ходи, оних што у тами седе светлости! Ходи, најбожанственији и најновији даре! Уђи у радост, у храм Господа твога: у доњи део храма, доступан људима, а кроз кратко време и у недоступан за њих!

И Девица, веселећи се и веома радујући се, уђе у дом Господњи као у двор: јер иако беше мала по узрасту, имађаше само три године, ипак Она беше савршена благодаћу Божјом, као унапред позната и унапред изабрана Богом пре стварања света.

Тако Пречиста и Преблагословена Дјева Марија би уведена у храм Господњи. При томе првосвештеник Захарија учини необичну и за све чудновату ствар: он уведе Девицу у саму скинију, звану

"Светиња над Светињама", која се налазила иза друге завесе и у којој беше Ковчег завета, окован одасвуд златом, и херувими славе који осењаваху олтар,[14] куда није било допуштено улазити не само женама него чак и свештеницима, а куда је могао улазити једино првосвештеник, и то једном у години. Тамо првосвештеник Захарија додели Пречистој Дјеви место за молитву. Свима пак осталим девицама, које живљаху у храму до одређеног доба, додељивао је, по сведочанству светог Кирила Александријског и светог Григорија Ниског, место за молитву између цркве и олтара,[15] где касније и би Захарија убијен. Ниједна од тих девица није нипошто могла приступити к олтару, јер им је то било најстрожије забрањено од стране првосвештеника. Пречистој пак Дјеви, од времена њеног заведења, ниједног тренутка Јој не беше забрањено. улазити у унутарњи олтар иза друге завесе и молити се тамо. То учини првосвештеник по тајанственом научењу од Бога, о чему свети Теофилакт говори овако: Првосвештеник, поставши тада ван себе, обузет Духом Божјим, схвати да је ова Девица обиталиште Божанске благодати и да је она достојнија од њега да свагда стоји пред лицем Божјим. Опоменувши се онога што је речено у закону одмах би јасно да се тај пропис односи на ову Девицу: стога без икаквог двоумљења и одлагања он се усуди, насупрот закону, да је уведе у Светињу над Светињама.

Како казује блажени Јероним, праведни родитељи Јоаким и Ана принесоше Богу са преблагословеном ћерком својом и дарове, жртве и паљенице, и добивши благослов од првосвештеника и светог сабора свештеничког, вратише се са својим сродницима дома и приредише велико угошћење, веселећи се и благодарити Бога.

Преблагословена пак Дјева у почетку свога живљења у дому Господњем би смештена у дом за девице: јер храм Јерусалимски, подигнут Соломоном, а по разрушењу обновљен Зоровавељем,[16] имађаше многе домове за становање, као што пише Јосиф, древни историчар јеврејски.[17] Изван, према зидовима храма беху унаоколо сазидане тридесет камених грађевина, одвојене једна од друге, простране и веома лепе; на њима беху друге грађевине, и на другима треће, тако да их беше деведесет на броју, снабдевене свим

удобностима за живљење у њима. Висина њихова беше равна висини храма; и беху оне као куле које споља подупиру зидове храма. У тим дакле здањима беху станови за разна лица: одвојено становаху удовице које су дале завет Богу да до смрти своје чувају чистоту своју, као пророчица

Ана, кћи Фануилова; одвојено становаху људи, звани назореји,^[18] који слично монасима живљаху безбрачно. Сва та лица служаху Господу при храму и добијаху издржавање из прихода храма. А остала здања беху одређена за боравак путницима и гостима који су долазили издалека у Јерусалим на поклоњење.

Трогодишња девојчица, Пречиста Дјева Марија, као што је речено, би смештена у дом за девојчице при чему Њој беху додељене девојчице, старије по годинама од Ње и искусне у писању и ручном раду, да би се Богородица одмалена научила и писању и ручном раду заједно. А свети родитељи њени Јоаким и Ана посећиваху је често. Нарочито Ана, као мајка, долажаше врло често да види своју кћер и да је поучи. По сведочанству светог Амвросија и историчара Георгија, Дјева брзо изучи одлично Јеврејско старозаветно Писмо. И не само Писмо него одлично изучи и ручни рад, као што о томе говори свети Епифаније: "Беше Дјева оштроумна и пуна љубави према учењу; она се не само поучаваше у Светој Писму, него се вежбаше и у предењу вуне и лана и у шивењу свилом. Благоразумношћу својом Она задивљаваше све; она се бављаше првенствено таквим пословима, који су били потребни свештеницима за њихово служење у храму; а споменуте ручне радове Она изучаваше, да би доцније, при Сину свом, могла издржавати себе: Она својим рукама начини Господу Исусу хитон, не шивен него изаткан сав с врха до дна".

Пречистој Дјеви, каже свети Епифаније, као и другим девицама, давана је од храма обична храна, али њу су јели просјаци и путници, јер Она, као што пева Црква, беше храњена небеским хлебом. Свети Герман говори о Њој, да Она обично борављаше у Светињи над Светињама, примајући слатку храну од анђела. А свети Андреј Критски каже: "У Светињи над Светињама, као у палати, Она примаше необичну и бесмртну храну".

Предање казује још и ово: Пречиста Дјева највише борављаше у унутрашњој скинији, која се налазила иза друге завесе и називала се "Светиња над Светињама", а не у обичном дому за девице при храму, јер, мада јој место за становање беше одређено у том здању, њој не беше забрањено да на молитву одлази у Светињу над Светињама. А пошто Она порасте и изучи Свето Писмо и ручни рад, Она се још више бављаше молитвом, и обично по читаве ноћи и највећи део дана провођаше у молитви. На молитву Она одлажаше у Светињу над Светињама, а за ручни рад враћаше се у свој стан, јер, по закону, не беше допуштено ма шта радити у Светињи над Светињама или ма шта унети тамо. И Она време живота свога највише провођаше у храму иза друге завесе у унутрашњој скинији на молитви, а не у додељеном јој стану за ручним радом. Због тога сви учитељи Цркве сложено говоре да Пречиста Дјева до дванаесте године своје сав живот свој проведе у Светињи над Светињама, пошто отуда ретко излажаше у свој стан.

Какво беше живљење Пречисте Дјеве у детињству њеном, то блажени Јероним описује овако: "Блажена Дјева још у детињству свом, када беше при храму са осталим девицама, вршњакињама својим, живот свој провођаше по строгом поретку: од раног јутра па све до девет сати Она стајаше на молитви; од девет па до три сата после подне Она се бављаше ручним радом или читањем књига; а од три сата после подне Она опет отпочињаше своју молитву, и не престајаше молити се док Јој се не јави анђео, из чијих руку Она навикну примати храну. И тако Она све више и више непрестано растијаше у љубави к Богу". Такав беше начин живота Пречисте Дјеве у детињству њеном, када Она још живљаше са девицама, вршњакињама својим. У то време када Она из дана у дан растијаше и јачаше духом, Она се и у подвизима усавршаваше, а кроз трудољубље њено увећаваше се и молитва њена, јер узлажаше из силе у силу, док је не осени сила Свевишњега. А да Јој се јављао анђео и доносио Јој храну, то је својим очима видео првосвештеник Захарија, о чему саопштава свети Григорије Никомидијски говорећи: "У то време када Она из дана у дан растијаше, растијаху у Њој и дарови Светога Духа, и Она борављаше с анђелима. То и Захарија дознаде: јер када он, по обичају свештеничком, беше у

олтару, он виде да неко необичног изгледа разговара са Дјевом и даје Јој храну. То беше јавивши се анђео. И удиви се Захарија, и размишљаше у себи: Каква је ово нова и необична појава? Наизглед анђео, и говори са светом Девицом; Бестелесан по обличју доноси храну која храни тело; невештаствен по природи даје Дјеви вештаствену котарицу. Јављање анђела овде бива само свештеницима, и то не често; а женскоме полу, па још тако младој Девици, долазак анђела, очигледан сада, представља нешто сасвим необично. Да је Она удата, па притом нероткиња, и молила се Богу да јој да порода, као што се некад молила Ана, ја се не бих чудило овом призору који видим. Али Девица се не моли за такво нешто; међутим анђео се свагда, као што и сада видим, јавља Њој. Због тога мене обузима још веће чуђење, и ужас. и недоумица: шта ће бити из овога? Какву ће блавест објавити анђео? И каква је храна коју он доноси? Из каквог се хранилишта она узима? И ко је уготови? Каква рука умеси овај хлеб? Јер анђелима није својствено бринути се о телесним потребама; и мада су многи храњени од њих, ипак ту је храну спремила људска рука. Анђео који је служио пророку Данилу, мада је и могао силом Свевишњега да сам а не преко другога изврши оно што му је било наређено, ипак посла за ово Авакума са зделама, да необична појава анђела и необична храна не би уплашили храњеног Данила. Овде пак Девици долази сам анђео: ствар пуна тајанствености и изазива у мени недоумицу: Она се у детињству удостоји таквих дарова, да Јој служе Бестелесни. Шта је то? Да се неће на Њој збити предсказивања пророка? Да није Она циљ нашег очекивања? Да неће од Ње примити природу Онај што ће добровољно доћи да спасе род наш? Јер је тајна ова предсказана још раније, и Логос иште Ону која би могла послужити тајни. И зар није друга предизабрана да послужи овој тајни, него управо ова Девица коју гледам? Како си блажен доме Израилев, из кога је изникло такво семе! Како си блажен, корену Јесејев, из кога је израсла ова шибљика која ће произвести свету цвет спасења! Како је славан спомен оних који су ову родили! Како сам блажен и ја који се наслађујем оваквим виђењем и такву Девицу припремам за невесту Логосу!"

То је реч Григорија Никомидијског. Но и блажени Јероним говори слично: Сваки дан Њу посећиваху анђели. И ако би ме ко упитао, како је Пречиста Дјева проводила тамо време младости своје, ја бих одговорио: То је познато једино Богу, и недоступном чувару њеном, светом Архангелу Гаврилу, који је са другим анђелима често долазио к Њој и с љубављу разговарао с њом.

Боравећи тако са анђелима у Светињи над Светињама, Пречиста Дјева зажеле да вечито живи у ангелској чистоти и чедној девствености. По сведочанству светих учитеља: Григорија Ниског, Јеронима и других, ова Дјева заветова своју девственост Богу, јер у Старом Завету беше необично да девојке не ступају у брак, пошто брак беше у већем поштовању него девственост.^[19] Међутим Пречиста Дјева прва у свету претпостави девственост браку, и заручивши себе Богу служаше Му дан и ноћ у чистој Својој девствености; а Пресвети Дух, по благовољењу Бога Оца, припремаше у Њој обиталиште Богу Логосу. Стога нека је Пресветој, Једносушној и Нераздељивој Тројици слава и благодарност, а Пречистој Владичици нашој Богородици, Приснодјеву Марији част и хвала од свих нараштаја вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ БЛАГОВЕРНОГ кнеза ЈАРОПОЛКА - ПЕТРА ИЗЈАСЛАВИЧА

СИН Изјаслава и праунук светог Владимира, свети Петар се одликовао необичном кротошћу, смиреношћу и побожношћу. Услед сплетки кнезова Ростиславича он би подмукло убијен, крајем једанаестог столећа.

НАПОМЕНЕ:

1. Стихира празника на великом Вечерњу.
2. Ковчег, кивот - дрвени сандук, споља окован златом. У њему се налажаху: таблице завета, мана и жезал Аронов. Он био праобраз Божје Матере, због чега се Света Дјева и назива Кивотом или Ковчегом.
3. Стихира празника на великом Вечерњу.
4. Орган - свештени инструмент, вероватно налик на свиралу.
5. Псалтир - гудачки инструмент, попут харфе. Првенствено, свирањем на њему праћено је певање свештених песама.
6. Кимвал - музички инструмент; састоји се из два широка метална крута, који када се ударају један о други производе громки звук.
7. Гусле - инструмент са жицама, имао облик троугаоника.
8. Кондак - свештена песма која укратко изражава суштину празника.
9. Стихира на великом Вечерњу.
10. Канон, песма 4.
11. Под Великим Архијерејем који је прошао небеса подразумева се Господ Исус Христос (Јевр. 4, 14).
12. Тих петнаест степеница налазило се при улазу у светилиште, куда нико није могао улазити осим свештеника и првосвештеника. При узлажењу, свештеници су на свакој степеници певали по псалма; и то петнаест псалмова: од 119 до 133 псалма. Зато се ови псалмови називају "степенишни псалмови".
13. Светиња над Светињама - најважнији и најсветији део храма. У њега могао улазити једино првосвештеник, и то само једанпут у години.
14. Јевр. 9, 3-5.
15. Тојест између притвора, где су свештеници приносили жртве и унаоколо кога су биле одаје за становање свештеника, и светилишта.
16. Храм Соломонов је разрушио Навуходносор, цар Вавилонски; нови храм подигао је Зоровавел, 52 године после разрушења.
17. Живео у првом веку после Христа.
18. Назореји: давали завет Богу не ступати у брак, уздржавати се од употребе вина и свих осталих алкохолних напитака, и не

пишати косу. Обично је назорејски завет даван на извесно време, и то добровољно, са разних разлога: понекад су родитељи давали завет назорејски за своју децу: и управо у таквим случајевима када они нису имали деце а желели су да их добију од Бога.

19. У то време сваки је желео да има потомство, да би се спомен о њему што дуже очувао на земљи, и да би, ако не он сам, онда његови потомци могли постати учесници у царству очекиваног Месије - Избавитеља.

22. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ

КИКИЛИЈЕ (ЦЕЦИЛИЈЕ)

и с њом светих мученика

ВАЛЕРИЈАНА, ТИВУРТИЈА и МАКСИМА

СВЕТА девојка Кикилија (Цецилија) родила се у Риму од богатих и знатних родитеља. Чувши проповед светог 1 Јг Еванђеља, она верова у Христа, и испунивши се срдачном љубављу к Њему, она донесе одлуку у уму свом да се не удаје већ да девственост своју сачува чистом ради Нескверног Женика - Христа Бога. Међутим, противно њеној вољи, родитељи је верише за једног високородног младог незнабошца, по имену Валеријана, и стадоше приморавати да иде у скупоценим хаљинама и златним накитима. Но она испод драгоцених хаљина на телу ношаше суру власеницу, а у срцу Христа, и непрестано Му се топло мољаше да је Он сам, божанским

промишљањем Својим, сачува чисту, беспрекорну и слободну од брачне везе. А када наступи дан свадбе и настаде весеље, она уздишући из дубине скрушеног срца свог, тајно вапијаше ка Господу: Срце моје нека буде беспрекорно у заповестима твојим, Господе, да се не постидим (Псал. 118, 80). - И мољаше Господа свесрдно са сузама, да јој пошаље анђела Свог да одбрани девственост њену. А кад се спусти ноћ и младенци бише уведени у ложницу, Кикилија рече своме женику Валеријану: Мили младићу, хоћу да ти откријем једну тајну: ја имам поред себе ангела Божјег, чувара девствености моје, кога ти не видиш; дотакнеш ли ме, он ће те одмах убити, јер стоји овде спреман да ме заштити од сваког насиља.

Чувши то Валеријан се уплаши, пошто стварно поред Кикилије беше невидљиво анђео, послан с неба да невесту Христову сачува од нечистоте незнабожног младића. И поче Валеријан молити Кикилију да му покаже ангела да га види. Девица одговори: Ти си човек који не зна истинитога Бога, те стога не можеш видети ангела Божја док се не очистиш од нечистоте твога незнабоштва. - Валеријан је упита: А како се ја могу очистити? - Девица одговори.: Има један старац, по имену Урван, епископ хришћански; он зна очишћавати незнабошце светим крштењем и учинити их способнима да виде ангеле. Ако дакле хоћеш да се очистиш и да угледаш ангела Божјег, онда иди к њему и испричај му све што си од мене овде чуо. А када те он очисти, тада се врати овамо, и угледаћеш ангела, и добићеш од њега што узажелиш. - Валеријан упита: А где да тражим тога старца? - Девица одговори: Иди Апијевим путем,^[1] и тамо ћеш на путу срести просјаке, и реци им: Кикилија ме посла к вама да ме одведете к старцу Урвану, јер хоће преко мене да му саопшти једну тајну.

Валеријан оде, и на Апијевом путу, као што му Кикилија рече, сретете просјаке, којима света Кикилија беше добро позната, пошто им је често давала милостињу. Они одведоше Валеријана к блаженом епископу Урвану који се од гонитеља крио по гробовима и пећинама и порушеним убогим храмовима. Када му Валеријан пренесе речи свете Кикилије, епископ се веома обрадова, и преклонивши колена на земљу и подигавши руке к небу рече са

сузама: Ето каква је слушкиња Твоја, Господе Исусе: као трудољубива пчела она доноси мед Цркви Твојој! Овог младића она прими у ложницу своју као лава, а к мени га посла као јагње; јер да није веровао речима њеним, он не би дошао к мени. Стога, Господе, отвори срце његово потпуно, да позна Тебе Бога Истинога, и да се одрекне Сатане и дела његових.

Кад се он тако мољаше, изненада се појави неки чеони старац у белим као снег хаљинама, са књигом у руци. Ставши пред Валеријана он отвори књигу да чита. А Валеријан, устрашен овим виђењем, паде на земљу, но чесни старац га подиже и рече: Читај, сине, оно што је написано у овој књизи, да би се удостојио бити очишћен и угледати анђела, кога ти обећа показати твоја заручница. - Валеријан погледа у књигу и прочита златом написане ове речи: "Један Господ, једна вера, једно крштење; један Бог и Отац свију, који је над свима, и кроза све, и у свима нама. Амин" (Еф. 4, 5-6). - Када Валеријан прочита те речи, старац га упита: Верујеш ли, чедо, да је то истина, или још сумњаш? - Валеријан одговори громко: Заиста нема под небом ништа истинитијег од тих речи. - И тог часа појављени старац постаде невидљив. А блажени епископ Урван, почевши од прочитаних Валеријаном речи, поучи Валеријана довољно, и крстивши га одасла к светој заручници његовој.

Вративши се дома, Валеријан обрете свету Кикилију у њеној одаји на молитви, и угледа ангела Божја где стоји поред ње у великој светлости и неисказаној красоти; у рукама својим ангел држаше два венца, исплетена од црвених ружа и белих љиљана, који чудесно мирисаху. Један венац ангео метну на главу Валеријану, говорећи: Сачувајте ове венце у срцу чистом и телу неоскврњеном; ја вам их донесох из раја Божијег, и они имају такву силу да никада неће увенути, нити миомир свој изгубити, и нико их не може угледати осим оних који љубе чистоту као ви. А ти Валеријане, зато што си пристао на предлог твоје заручнице да чуваш чистоту, Бог ме посла к теби да добијеш све што замолиш од Њега.

Валеријан се на то поклони ангелу и рече: У овом свету ништа ми није милије од брата мог Тивуртија. Зато молим Господа да брата мога избави од погибли и власти ђавола, као што мене избави, да га обрати к Себи, и да нам обојима подари да постанемо

савршени у исповедању светог имена Његовог. - Ангео радосна лица рече му: Богу је пријатна молба твоја, и Он ће испунити жељу срца твога: Он ће брата твога Тивуртија спасти преко тебе, као што тебе спасе преко девице, и ви ћете обојица заједно поћи на мученички подвиг. - Рекавши то, ангео постаде невидљив. А блажени Валеријан са светом девицом Кикилијом радујући се о Христу провођаху време у душекорисним разговорима.

У то време дође к њима брат Валеријанов Тивуртије, и рече: Чудим се веома, јер осетих овде диван мирис ружа и љиљана. Откуда долази такав миомир, који ми је толико пријатан, да се ја осећам као сав обновљен? - Валеријан одговори Тивуртију: Ти си стварно осетио диван мирис, мили брате, јер ја молих Бога за тебе, да се и ти удостојиш неувенљивог венца и заволиш Онога чија је крв као црвена ружа а тело као бели љиљан. - Брате, кликну Тивуртије, да ли ово ја у сну чујем, или ти говориш истину? - Валеријан одговори: До сада ми смо стварно живели као у ону: клањали смо се лажним боговима и нечистим бесима, а сада живимо у истини и благодати Божјој. - Тивуртије упита: Ко тебе научи томе? - Научи ме ангео Божји, одговори Валеријан. И ти ћеш бити у стању видети га, ако се очистиш од идолске оскврнављености.

Тивуртије зажеле да види ангела, но Валеријан му рече да мора најпре поверовати у Јединог Истинитог Бога и примити свето крштење, па после тога очекивати појаву ангела. Света пак Кикилија отвори своја пуна благодати уста и поче Тивуртија учити светој вери, доказујући му с једне стране лажност незнабожачких богова и немоћ бездахних идола, а с друге - показујући му силу и свемоћ истинитога Бога Господа нашега Исуса Христа. И богомудро учење свете девице учини толики утисак на Тивуртија, да он одмах пређе из неверја у веру, и рече: Верујем да нема другога Бога сем хришћанскога, и ја од сада хоћу да служим Њему Јединоме.

Чувши то, блажена Кикилија се испуни неизрециве радости и, још усрдније стаде поучавати Тивуртија, причајући му о оваплоћењу Сина Божија, о чудесима Његовим, и о добровољном страдању и смрти које Он претрпе из љубави према роду људском. А Тивуртије слушајући такве речи, срце му се растапаше од умилења и он се све више и више разгореваше љубављу према

Господу. Видећи топлину вере његове, девица му рече: Ако верујеш у Господа нашега Исуса Христа, онда отиди са својим братом к нашем епископу хришћанском и прими од њега свето крштење; и очистивши се светим крштењем од грехова, ти ћеш постати достојан да угледаш ангела. - Тивуртије, погледавши у брата, упита га: Ка коме ти хоћеш да ме водиш? - Валеријан одговори: Отићи ћемо к човеку Божјем Урвану. Он је епископ хришћански, човек стар, мудар и праведан; лице је његово као лице анђела, и све су речи његове истините. - На то Тивуртије рече: Не говориш ли ти о томе Урвану, за кога сам слушао да је два пута био осуђен на смрт и сада се негде скрива спасавајући се од смрти? Ако одемо к њему онда они који ишту да убију Урвана, нашавши нас код њега, убиће несумњиво и нас.

На ове Тивуртијеве речи одговори свети Киликије. Она му поче говорити о вечном животу на небу, и о награди светим мученицима који поднесу смрт Христа ради. - Тада Тивуртије, запаливши се жељом да пострада за веру Христову, рече: Нека безумни људи љубе овај краткотрајни живот, а ја желим вечни живот. Стога ме, брате, брзо одведи к епископу, да ме он очисти и учини заједничарем вечнога живота. - Валеријан одведе брата к блаженом епископу Урвану и исприча му све. Веома обрадован обраћењем Тивуртијевим, Урван га с љубављу прими, крсти га, и задржа га код себе седам дана док га потпуно не научи свима тајнама свете вере.

После крштења Тивуртије се удостоји толике благодати, да виђаше свете анђеле и разговараше с њима, и све што од Бога мољаше, добијаше. И многа чудеса чињаше он са братом својим, исцељујући болесне. Имање пак своје они раздаваху убогим хришћанима, и сирочићима, и удовицама; откупљиваху сужње, и чесно сахршљиваху тела светих мученика, којих тада мноштво бејаше убивано за Христа.

За све то сазнаде преко својих достављача градоначелник Алмах, који по царевом наређењу немилице проливаше крв хришћана мучећи их и убијајући их, и издаде заповест да се одмах ухвате и доведу преда њ. Доведене, он их упита: Зашто ви срамотите своје високо порекло, и сахрањујете оне који, по царскоме наређењу, бише убијени због многих злочина, и раздајете своје имање људима

одбаченим? Еда ли се и ви држите исте заблуде с њима и хоћете да будете што и они? - Одговори Тивуртије као најстарији брат: О, када би нас Бог удостојио да будемо прибројани к слугама Његовим који одбацише оно што, наизглед, постоји, а уствари не постоји; и обретоше оно што, наизглед, не постоји, а уствари постоји. - Градоначелник га упита: Шта значе твоје речи: оно што, наизглед, постоји, а уствари не постоји? Не разумем шта говориш.

Тивуртије му протумачи овако: све што овај краткотрајни свет има и показује и обећава дати људима, наизглед постоји, а уствари све је то ништа, јер брзо пропада. Будући пак живот, по мишљењу људи привезаних свету, не постоји, пошто га не виде; међутим он насигурно постоји, и непроменљиво ће постојати вавек, и у њему ће добри и верујући људи добити велику награду, а зли и неверујући - огањ и вечне муке.

Градоначелник се упусти у дугачак разговор с њима, и чу од њих благодатно учење о светој вери и о одречењу од света, али не хте да прими то учење, него им нареди да принесу боговима жртву. А када се они не покорише његовом наређењу, он заповеди да Валеријана жестоко бију штаповима. Бијен, светитељ радујући се говораше: Ово је време које сам давно веома желео! ово је празник мој! ово је дан весеља мога! - А биров викаше: Не ниподаштавај богове и богиње! - Но и Валеријан громко довикиваше к присутним људима: Грађани римски! нека вас ове муке моје не одвраћају од истине! будите јунаци и поразбијајте своје камене и дрвене богове, јер сви који им се клањају биће паљени вечним огњем.

Утом градоначелнику приступи један велможа, по имену Тарквиније, и тихо му рече: Ако ове хришћане не погубиш, онда ће све њихово имаше бити раздано убогим, а теби неће остати ништа. Епарх послуша велможин савет и нареди да мученике воде на место звано Паг, мимо Јупитерова идолишта, где су они морали: или принети Јупитеру жртву или бити обезглављени. Са целатима пак и војницима градоначелник посла свога постељника, по имену Максима, да се под његовим надзором изврши посечење мученика. Но Максим путем, посматрајући свете страдалце плакаше, и говораше: О, драгоцене цвете младости! О, савезу љубави братске! О, дивна двојице високородних и честитих младића! Зашто тако

драговољно хитате на смрт као на велику гозбу! - Свети Тивуртије му одговори: Када ми не бисмо насигурно знали о вечном животу, који нас очекује после ове смрти, онда се ми не бисмо радовали лишавани временског живота. - Максим на то упита: Какав живот постоји после овог живота? - Тивуртије одговори: Као што се наше тело облачи у одело, тако си и душа покрива телом; а после смрти тело ће се претворити у прах, али ће, попут птице феникса,^[2] оживети када дође време; душа пак, ако се покаже света и праведна, одмах ће бити однесена у рајска блаженства, и тамо ће пребивајући у радости очекивати свеопште васкрсење. - Потресен овим Тивуртијевим речима, Максим рече: И ја бих се одрекао овог временског живота, када бих насигурно дознао да ћу се удостојити тог живота о коме ти говориш. -

Ту се Валеријан умеша и рече Максиму: Ако хоћеш да се насигурно увериш односноечног живота, онда нам обећај да ћеш се искрено покајати и, одрекавши се незнабоштва, обратити се к Богу кога ми проповедамо. А ми ти обећавамо да ће Бог, када ми посечени изађемо из тела, отворити очи твоје, и ти ћеш угледати славуечног живота која ће нам бити дата. - Максим обећа са заклетвом, говорећи: Нека изгорим у огњу, ако од тог часа не будем веровао у Јединога Бога који даје вечни живот после овог временског, само ви испуните своје обећање. - Светитељи му на то рекоше: Онда нареди слугама својим да нам не забране свратити на кратко време у твој дом, а ми ћемо се постарати да дозовемо код тебе таквог човека који ће просветити душу твоју, те ћеш моћи јасно видети оно што смо ти обећали.

Максим их с радошћу уведе у свој дом, пошто нико од војника није смео да му ишта рекне против. Ту светитељи стадоше излагати спасоносно учење и учаху вери у Господа нашег Исуса Христа; и сви их у дому пажљиво слушаху ове до саме ноћи, и верова Максим са свим домом својим, а вероваше многи и од војника. Ноћу пак дође к њима света Кикилија са свештеницима, и сви што беху поверовали бише крштени. Ту ноћ они провели у молитви и разговору о вечном животу. А када поче свитати, света девојка Кикилија рече Христовим страдалцима: Будите јаки и неустрашиви, војници Христови! Ево ноћна тама одлази и светлост наилази. Стога се и ви

обуците у оружје светлости, и излазите да извршите свој подвиг. Ви добар рат ратовасте, веру одржасте; стога идите да примите венац правде, који ће вам дати Господ.[3]

И светитељи хитно пођоше к споменутом месту. И када пролажаху поред Јупитерова храма, жреци их приморавашу да прислуже тамјан на жртвенику Јупитеровом, пошто нико није могао проћи поред тог храма да не принесе жртву Јупитеру; све који су тим путем улазили у град и излазили из града жреци су заустављали и принуђавали да принесу споменуту жртву. Стога они и ове свете мученике зауставише и приморавашу их да принесу тамјан на жртвеник. Али они не само не послушаше жреце него се и наругаше њиховом безумљу. Због тога им одмах одсекоше свете главе њихове.

Чим свети мученици бише посечени, Максим са заклетвом тврђаше пред свима присутнима, говорећи: Видим ангеле Божје који сијају као сунце где из посечених тела светих мученика извевши душе као неке прекрасне девице узносе их са славом великом к небу. - Кад Максим то говораше, многи из незнабожаца повероваше у Христа. А градоначелник, дознавши да је Максим примио хришћанску веру, нареди да га пруже без милости бију дотле док не предаде душу своју у руке Господу. Тело пак светог мученика Максима узе света Кикилија и погребе са телима светих мученика Тивуртија и Валеријана. Притом она нареди да се на гробу светог Максима наслика птица Феникс, желећи тиме да значи да је он поверовао у будуће васкрсење мртвих као у нешто што је слично оживљењу Феникса из пепела.

После тога градоначелник нареди да се сва имовина Тивуртијева и Валеријанова пронађе, али не нађоше ништа од огромних имања, пошто света Кикилија већ беше успела да све разда сиротињи. Због тога градоначелник посла службенике своје да је ухвате. Када ови дођоше к светитељки, она им рече: Почујте ме, суграђани моји и браћо! Мада сте ви градоначелникови службеници, ипак сматрам да ви не хвалите његово безбожје. Ја желим да за Христа Господа мог страдам и умрем, јер ми ни најмање није стало до овог краткотрајног живота земаљског; иштем

ја вечни живот: да би што пре прешла к њему, узмите ме, и не штедећи младост моју мучите ме, и смрти предајте.

Слушајући ове речи њене, службеници се градоначелникови ражалише што тако дивна, високородна и мудра девојка жели себи смрт; и мољаху је да такву своју лепоту не погубљује добровољном смрћу. Но она им рече: Не погубљујем ја дивну младост своју, него је мењам за бољу. дајем блато за злато, иловачу за драго камење, земљану кућу тела за пресветле палате небеске. Зар је рђава таква замена? Такву замену желим и вама. - И говораше им она дуго о награди која очекује праведнике, тако да сви слушаоци њени беху дирнути. А беше се у дому њеном сабрало велико мноштво и људи и жена. Најзад их светитељка громким гласом упита све: Верујете ли да је истина све што вам говорим? - И сви, као један човек, одговорише: Да, верујемо и исповедамо да Христос кога ти проповедаш јесте истинити Бог, а ти истинита слушкиња Његова.

Обрадована до дна душе овим одговором, света девојка одмах посла по епископа Урвана. И он, дошавши у њен дом, крсти до четири стотине људи и жена који беху поверовали у Христа. И дом свете Кикилије постаде црквом Божјом.

Када се то тако зби, градоначелник Алмах нареди да праведну слушкињу Христову доведу преда њ на суд. Упитавши је односно вере, он чу од ње неустрашиво исповедање светог имена Христовог. - Откуда у тебе таква смелост? упита је он с гњевом. - Од добре савести и од непоколебљиве вере, одговори светитељка. - На то јој судија Алмах узврати: Зар ти, јаднице, не знаш да ја од царава имам власт над животом и смрћу грађана? - Лажеш, одговори светитељка, да имаш власт над животом. Требао си рећи да имаш власт само умртвљавати а не даровати живот, зато што можеш убити али не можеш оживети. - Принеси боговима жртву, наваљиваше судија, и одреци се Христа, па ћеш бити пуштена на слободу. - Но светитељка изјављиваше и показиваше да је готова одмах умрети за Христа.

Тада мучитељ нареди да свету Кикилију одведу њеном дому, и тамо је уморе у прегрејаном купатилу. Три дана и три ноћи морише је врином и димом, али је благодат Божја расхлађиваше и оживљаваше. Дознавши да мученица толико времена у прегрејаном купатилу остаје жива, мучитељ нареди да је тамо посеку мачем.

Целат оде к њој, три пута је удари мачем по врату, али јој не одсече главу сасвим и, оставивши је тако, отиде. Међутим верни сабраше крв њену сунђером и убрусом; а светитељка остаде још три дана жива, расуђујући потпуно здраво и утврђујући присутне хришћане у вери. Најзад она у време молитве предаде дух свој у руке Божије. И би чесно погребена од стране верних.

СПОМЕН СВЕТОГ ФИЛИМОНА АПОСТОЛА[4]

РОДОМ из Колоса. Ученик Апостола Павла. Павле му послао са Тимотејем познату посланицу, рукоположио га за епископа и послао у Газу, коју просвети проповеђу. Одатле дође у Колосе са Апфијом да проповеда, би ухваћен, стављен на разне муке, од којих сконча за Христа, заједно са св. апостолима Онисимом и Архипом.

СПОМЕН СВЕТЕ АПФИЈЕ АПОСТОЛА

ПОСТРАДАЛА са апостолом Филимоном, Архипом и Онисимом (који припадају броју Седамдесеторице), за време Нерона (54-68) у Колосима. Месни кнез Андрокле ухвати је и примораваше да жртвује идолима. Пошто она то одби, би бијена, мучена и окончана на мучилишту. (По рукопису Велике Лавре била жена апостола Филимона).

СПОМЕН СВЕТОГ АРХИПЕ АПОСТОЛА

УЧЕНИК апостола Павла, боравио у Колосама. О њему Апостол пише следеће: "Кажите Архипу: пази на службу коју си примио у Господу, да је испуниш" (Кол. 4, 17). Када се он мољаше у

Колосама са приспелим Апостолима Филимоном, Онисимом и Апфијом, нападоше га обожаваоци Артемидини и ухватише. Пошто одби да жртвује идолима, би бијен, бачен у јаму и убијен камењем.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КАЛИСТА КСАНТОПУЛА патријарха Цариградског[5]

НАЗВАТ Ксантопулос по келији Ксантопула на Атонској Гори, где се он дуго подвизавао са другом својим Игњатијем. Са овим Игњатијем написао је свети Калист свој сопствени опит о безмолвном животу у 100 глава. Ово дело заузима врло видно место у подвижничкој књижевности.[6] Калист је био под великим утицајем свога учитеља светог Григорија Синаита, чије је житије он написао. Као патријарх Цариградски свети Калист је једном отишао у Србију, и на том путовању разболео се и умро у граду Серу.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПРОКОПИЈА

ОВАЈ светитељ посвети живот свој подвижничкој и борбеној философији. Тако он подвижништвом својим и борбом стече сваку врсту врлине. Он беше родом из Јерусалима. Постављен за чтеца цркве Кесаријске,[7] и поседујући дар разумевања Светога Писма Прокопије објашњаваше вернима Реч Божију. Осим тога он се бавио превођењем Светога Писма на сирски језик. Исто тако он из бесомучних изгоњаше бесове.

Једном, путујући у Скитопољ, он читаше реч Божију по црквама хришћанским, и при читању тумачаше. Када за светог Прокопија чу управитељ Кесарије, он нареди да га ухвате као хришћанина. У то време бејаше гоњење хришћана.[8] Управитељ Кесарије захтеваше од светог Прокопија, да принесе жртву

незнабожачким идолима и ода поклоњење царевима који тада цароваху у царевини.[9] Но светитељ неустрашиво одговори на то: Хришћани не треба да почитују и да се поклањају многим боговима и владарима. У нас је само један Владар, један Цар и Господ, Творац и Саздатељ свега.

Чувши то, управитељ Кесарије се разјари на светитеља и нареди да му се мачем одсече глава. Тако свети Прокопије нађе кратак пут у небо, добивши мученички венац од Христа Бога.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МЕНИГНОСА

СВЕТИ Менигнос беше из града Парије, Хелеспонтске области.[10] По занимању он беше ваљар. Радећи свој посао крај реке, свети Менигнос двапуту чу глас с неба који га позиваше на подвиг ради имена Христовог. То је било за царовања жестоког гонитеља хришћана Декија.[11]

По царевом наређењу, у граду где живљаше Менигнос би похватано мноштво хришћана и бачено у тамницу ради истјазавања; и свима им ноге ставише у тешке кладе. Врата тамнице бише запечаћена и стража постављена. А када паде ноћ, сви ови сужњи хришћани завапише к Богу, говорећи: "Господе Владатељу, Ти си светог апостола Петра преко ангела Свог разрешио окова и извео из тамнице тихо и нечујно; Ти и сада притекни нама у помоћ, ослободи ноге наше ових стега и изведи нас из мрачне тамнице, да би и сами незнабошци који мрзе свето име Твоје познали да си Ти Једини Бог и Вечни Цар".

Када се свети сужњи тако мољаху, гле, међу њих стаде Господ, мрака нестане и небеска светлост обасја тамницу. И Господ им рече: "Не бојте се, ја сам с вама!" - И тог часа окови се на сужњима истопише као восак, тамничка се врата сама отворише, сужњи изађоше из тамнице, а Господ се узнесе на небо.

Када свану дођоше војници, на вратима тамничким нађоше печате читаве, али у тамници никога не нађоше. То их запрепасти. И они распитиваху стражаре, али им стражари ништа не могаху

казати, пошто врата беху затворена и печати на њима нетакнути. То изазва узбуну међу незнабошцима, и војници пронесоше по граду глас да је Исус Назарећанин ноћу дошао у тамницу и извео сужње из ње.

То казивање чу од војника Менигнос, запали се ревнитељском љубављу ка Христу Господу, а опомену се и оног небеског гласа који га је позивао на подвиг. Размисливши о свему, он својим муштеријама врати њихова сукна која је требало да уваља. И припремаше се очекујући да се кнез појави на судишту. После неколико дана кнез седе на судишту и прочита цареву наредбу, којом цар наређиваше да се хришћани кажњавају, муче и убијају. Тада храбри Менигнос, испунивши се божанске неустрашивости, ступи пред кнеза, отрже му царску наредбу из руку, подера је у комаде, баци на земљу и изгази ногама. Притом говораше: У име Исуса Христа Бога мог ступам на змију и на аспиду, и газим ногама својим безаконна наређења цара Декија.

Видевши то, безаконе слуге безаконног кнеза дохватише блаженог Менигноса, бацише на земљу, газише ногама, и бездушно тукоше, па га полумртва довукоше пред кнеза. Разјарен, кнез рече светом страдалцу: Зла главо, у кога си се уздао поступивши тако? - У Христа мог, одговори светитељ.

Тада кнез нареди: Овог лудака и безочника обесите о мучилишно дрво, па му тело кидајте. - И гвозденим гребенима тако бездушно стругоше тело неустрашивог страдалца, да му се утроба провиде. Тако мучен, блажени Менигнос јуначки трпљаше и мољаше се Богу, а кнез ригаше хуле на Христа Господа. На то се мученик са подсмехом стаде изражавати о лажним боговима идолопоклоничким. То разјари кнеза и он викну: Наређујем да се исеку на ситне комаде прсти који подераше цареву наредбу. - И одмах одсекоше прсте са светитељевих руку, и из њих уместо крви истече млеко.

После тога свети страдалац би бачен у тамницу. Но кроз два дана га поново изведоше на суд. Иаговаран да принесе жртву идолима, он напротив јуначки исповеди Христа Бога пред свима, цара прокле, кнеза исмеја. Због тога кнез нареди да му се одсече глава. Када светог мученика одведоше на губилиште и одсекоше му

главу, тада присутни видеше дивно чудо: из уста блаженог мученика изађе чиста трлица и узлете на небо. - Задивљени тиме, сви говораху: Заиста је велики Менигносов Бог.

Тако, покоравајући се небеском позиву, свети Менигнос изврши свој подвиг за Христа, и душа његова узлете на небо, да од Господа прими мученички венац.

После посечења светог мученика, хришћани тајно ноћу дођоше на губилиште и узеше тело његово. А глава његова остаде на губилишту. Њу потом пронађе један хришћанин. Томе хришћанину јави се у виђењу свети мученик Менигнос, и овај пронађе светитељеву главу по светлости звезде који блисташе над светом главом.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АГАВЕ (АВЕ)

ПРЕПОДОБНИ Агава беше пореклом Измаиљанин. Оставивши родитеље, отаџбину и богатство, он пође за једним монахом, од кога прими монашку схиму. Наставник преподобног Агаве оде заједно с њим к великом подвижнику преподобном Јевсевију и постадоше његови ученици. Од великог Јевсевија Агава се научи пребивати дуго време у молитвеном бдењу. После смрти блаженог Јевсевија преподобни Агава остаде у његовој келији и проведе тамо тридесет осам година. Он стално напредоваше у врлинама; и сваки дан се труђаше као да је изнова почињао монашки живот. Он никада није облачио обућу; јео је толико мало, тек да одржи тело у животу, а пијење воде сматрао је сувишним; носио је на себи тешке вериге; ретко је кад седао: највећи део дана и ноћи проводио је стојећи и молећи се, или клечећи узносио је своје молитве Господу. У постељу уопште никада легао није; њега нико никада не виде да лежи. А и кад постаде игуман и старешина тамошњих монаха, он свима потчињенима беше узор и пример мудрољубља и врлине. Тако се подвизавајући, он се у дубокој старости мирно упокоји у Господу.[\[12\]](#)

СПОМЕН СВЕТОГ ПРАВЕДНОГ МИХАИЛА ВОЈНИКА

СВЕТИ Михаил живљаше у време цара Михаила III.[13] По својој пореклу он беше Бугарин из града Потуке,[14] који је тада припадао грчком царству. Угледни родитељи Михаилови беху међу првим хришћанима бугарским; а такав хришћанин бејаше од детињства и Михаил; због његове побожности родитељи и познаници називаху га: свето дете. Од дечачких година својих он се одликоваше чистотом живота, увек беше пун страха Божија, пребиваше у посту и молитви, раздаваше милостињу сиромасима и посећиваше болеснике, кротак и смирен и сваковрсним врлинама украшен.

Кад Михаил напуни двадесет пет година, он ступи у војску и постаде старешина над великим војним одредом. У то време кренуше у рат против грчког царства Етиопљани и Агарјани, тојест Арабљани мухамеданске вере, и упутише ка престоници грчког царства. У заштиту отаџбине иступи велика грчка војска и сrete се са далеко већом војском агарјанском. Видећи да ће их огромна војна сила етиопљанска и агарјанска надвладати, Грци побегоше у горе кријући се по забаченим местима. У грчкој хришћанској војсци налажаше се и Михаил Војник са својим одредом. Он се не уплаши непријатеља, и непрестано сокољаше своје људе. Видевши опште бежање Грка, Михаил заплака, и павши ничице на земљу мољаше се Богу за спасење хришћана. Пошто заврши молитву, он са својим одредом силовито јурну на непријатеље и упаде у саму средину Етиопљана и Агарјана, жестоко их разбијајући, при чему не изгуби ниједног свог војника. У то исто време изненада настаде олуја и поможе хришћанским војницима: муње и громови још више уплашише непријатеље, те се сви они дадоше у бекство. Помоћу Божијом Михаил разјури све непријатеље, а његов одред остаде читав, без икаквог губитка.

Узневши благодарност Богу за даровану победу, Михаил распусти војску, и сам са немного слугу крену натраг у своју постојбину. За време тог путовања догоди се овакво чудо. Михаил се

заустави на једном месту ради одмора. Тамо се налажаше велико језеро, из кога је излазила чудовишна змија и јела људе и стоку. Један од Михаилових слугу угледа у близини језера дим, узе са собом нешто хране и пође ка том диму. Тамо он угледа девојку у сузама која је седела и нешто очекивала. Слуга је стаде распитивати, и толико се занесе њеном причом о страшној змији да му загоре јело које беше приставио. Када се слуга врати своме господару, Михаил га упита што се толико задржао и зашто му је загорело јело. Тада му слуга исприча све што чу од оне девојке за змију.

Саслушавши причу Михаил реши да оде тамо, и позва сво је слуге. Али, ови се уплашише и не смедоше поћи са својим господарем. Михаил се онда помоли Господу Богу, осени крсним знаком лице своје, седе на коња и пође ка језеру, узевши са собом само најстаријег слугу. Стигавши на место, он стаде распитивати девојку што је дошла на то место. Спочетка девојка саветоваше Михаилу да се уклони, да га чудовишна змија не би појела. Али на захтев блаженог Михаила, она му исприча о установљеном у граду обичају: да се по реду дају деца змији на поједење.

Запрепашћен девојчином причом, Михаил нареди своме слуги да са коњем оде мало подаље и чека, а сам паде на земљу и стаде се молити Господу Богу. Када светитељ заврши молитву и устаде, усред језера појави се змија, високо подиже главу и ударајући репом по води стаде се са разјапљеним чељустима приближавати обали. Светитељ узе штит и мач, и одсече главу змији. А змија савивши реп удари светитеља по десноме образу и у леву руку, и начини му рану. Михаил паде у несвест, али брзо дође себи и устаде. Слуга пак Михаилов, видећи такво чудо, похита у град и исприча шта се догодило. Грађани изиђоше из града и свечано дочекаше избавитеља, а девојку предадоше родитељима. Тако Богу би угодно да прослави Михаила Војника онаквим чудом какво у старо време учини свети Георгије Победоносац. После тога свети Михаил изговори грађанима поуку да се чврсто држе хришћанске вере, па продужи свој пут и врати се кући својој. И кроз кратко време он с миром предаде блажену душу своју Господу и пређе. у Небеско царство.

На гробу светога Михаила збиваху се многа знамења и чудеса и исцељења од болести оних који с вером прибегавају његовом гробу.

Након много година, у време другог Бугарског царства, бугарски цар Калојоан, ратујући у границама грчкога царства чију престоницу тада држаху латини, заузео град Потуку и реши да пренесе мошти светога Михаила Војника у своју бугарску престоницу, град Трново. Бугарски патријарх Василије, чувши за приближавање светих моштију, изађе са свим својим свештенством и грађанством у литији на сусрет светим моштима. Бугарски цар и патријарх узеше свете мошти на своја рамена и својим рукама их однесоше и положише у саборном патријаршијском храму.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АГАПИОНА РИМЉАНИНА

БАЧЕН зверовима, но неповређен од њих, скончао.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА СТЕФАНА и ДВА МАРКА

ОВИ мученици беху из Антиохије Писидијске. Пострадаше под царем Диоклецијаном и игемоном Магном. Наговарани да се одрекну вере Христове и принесу жртву идолима, они одбише и неустрашиво исповедише своју веру у Јединог Истинитог Бога - Господа Христа. Због тога их ставише на разноврсне муке; затим им главе одсекоше. И тако ови блажени примише венце мучеништва.

СПОМЕН СВЕТОГ БЛАГОВЕРНОГ великог кнеза МИХАИЛА ТВЕРСКОГ

УСЛЕД сплетки Московског кнеза и Татарске Орде, овај свети кнез би оклеветан. И онда страховито мучен и злостављан. Иако му

је била створена могућност да избегне погибију, он није хтео да бежи. Напротив, на дан погибије своје он се исповедио и причестио, и после тога зверски погубљен 22. новембра 1318. године. Тело светога кнеза било остављено у степи око Татарске Орде, но над њим се јавила два светла облачка који су сијали као сунце у току ноћи и штитили свето тело од дивљих зверова. Затим свето тело светога кнеза би превезено у Москву, а кроз годину дана у Твер. Године пак 1632. чесне мошти светога кнеза бише обретенe нетљене; и сада почивају у Тверској саборној цркви.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ХРИСТОФОРА и ЕФИМИЈЕ**

МАЧЕМ посечени за Господа свога.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ТАЛАЛЕЈА и АНТИМА**

ПОСТРАДАЛИ за Христа мачем посечени.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ТАДЕЈА**

СВЕЗАН за точак скончао за Господа.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
АГАПИЈА КАПАДОКИЈСКОГ**

ПОСТРАДАО за Господа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА СИСИНИЈА

ЗА веру Христову мачем посечен.

НАПОМЕНЕ:

1. Апијев пут водио је из Рима у јужну Италију; тако назван по имену неког Апија Клаудија Слепог који га је правио у четвртном веку пре Христа.
2. Феникс - легендарна птица древности. По веровању старих народа, нарочито Египћана, та је птица, једна једина у целој свету, на сваких пет стотина година сама себе опаљивала, и поново оживљавала из свог пепела. Њу спомињу и неки хришћански писци, на пример: свети Климент Римски, св. Кирил Јерусалимски и други, који у незнабожачкој легенди о њој виде доказ да је и код незнабожаца постојала вера у могућност васкрсења тела. На стародревним споменицима хришћанским налази се на изображење Феникса као симбола бесмртности.
3. Ср. 2 Тим. 4, 7-8.
4. Видети о светим апостолима Филимону, Архипи и Апфији и под 19. фебруаром и 4. јануаром. Житије пак св. Онисима под 15. фебруаром.
5. По Евстрадиадису (Агиологион, стр. 247), овде се не ради о Калисту Патријарху, како је то претпоставио Св. Никодим Светогорац, јер се нигде не наводи његова титула, а назива се "преподобни". Иначе патријарх Калист се празнује 20. јуна (где видети опширније о њему).

6. Ово дело налази се у књизи Филокалија (= Добротољубије = Добротољубље).
7. Реч је о Кесарији Палестинској - граду на источној обали Средоземног мора. По разрушењу Јерусалима у 79. години Кесарија беше главни град Палестине и боравиште епископа, коме једно време беше потчињен и Јерусалим. Доцније Кесарија би разрушена, и сада је тамо пустош са нешто развалина.
8. Под царем Диоклецијаном (294-305).
9. Цар Диоклецијан поделио је власт над царвином с Максимијаном, коме уступи источну половину. При томе сваки је цар имао свога сацара: Диоклецијан - Максимијана Галерија, који по смрти Диоклецијана постаде цар на Истоку; а на Западу царевине владаше Максимијан Херкул са Констанцијем Хлором. Тако у време мучеништва светог Прокопија 303. године беху четири владара у царвини. А незнабошци су почитовали цареve напореdo с боговима, и у њихову част постављали жртвенике и статуе, и приносили им жртве. Тој заблуди незнабожачкој и не хтеде послужити мученик Прокопије.
10. Хелеспонт - северна област Мале Азије, обалом Црнога Мора.
11. Декије - римски цар, царовао од 249-251. год.
12. Преподобни Агава подвизавао се у петом столећу. У Синаксару Виктора Матеја наводи се под именом Ава.
13. Византијски цар Михаил III умро 867. године.
14. Држе да је то данашњи Батак, у околини града Пловдива или Филипопоља.

23. НОВЕМБАР

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ АМФИЛОХИЈА, епископа Иконијског

СВЕТИ Амфилохије, земљак, друг и пријатељ светог Василија Великог, Григорија Богослова и других великих светитеља из четвртог столећа, родио се у Кесарији Кападокијској. Отац му се такође звао Амфилохије и беше рођени брат блажене Ноне,^[1] мајке светог Григорија Богослова. Беше то човек великога ума и веома образован; притом врло добре душе, побожан и красноречив он беше од велике помоћи сродницима и њихов наставник у многоме. Бринући се о својој деци, он им даде дивно образовање и васпита их у духу хришћанске вере и побожности. Његов млађи син Амфилохије, поставши пунолетан, беше најпре ритор и адвокат.

Али, пошто још у раној младости беше заволео Бога више свега, он по савету светог Григорија Богослова остави метеж светски и сујету и повуче се у пустињу, у једну пештеру, где стаде водити монашки, строго подвижнички живот, усрдно служећи само јединоме Богу. Ту он провођаше време у молитви, читању Светога Писма и посту. Тако он у свештеним подвизима самоумртвљења и себеобестрашћења проживе четрдесет година. Тада га Господ изведе на други подвиг: подвиг архијерејског служења Цркви.

Када умре епископ Иконијске цркве звани Јован,^[2] ангео Господњи јави се Амфилохију ноћу и рече му: "Амфилохије, иди у град, и паси духовне овце". - Али Амфилохије не хте. Наредне ноћи опет му се јави ангео Господњи и рече му: "Иди у град, Амфилохије, и паси овце које ти Бог уручује". - Но Амфилохије ни овога пута не послуша ангела, јер сматраше да је ово јављење прелест од злог духа, и говораше у себи: "зна се и Сатана претварати понекад у ангела светла". - Међутим треће ноћи ангео, дошавши к њему, позва га: Амфилохије, устани с постеље! - Уставши брзо, Амфилохије мало уплашен рече: Ако си ангео Божји, онда станимо оба на молитву. - И приклонивши главу Амфилохије поче певати: "Свет је, Свет, Свет Господ Саваот, пуно је небо и земља славе Његове" ...; но и ангео певаше с њим заједно. Затим га ангео узе за десну руку и поведе у цркву која се налазила недалеко; и пред њима се врата црквена сама отворише. Када они уђоше унутра, Амфилохије угледа велику светлост и мноштво људи у белим одежама, који га узеше, приведоше олтару и дадоше му у руке Свето Еванђеље, говорећи: "Господ с тобом!" А један од њих, изгледа, најстарији, громко узвикну: "Помолимо се сви!" Затим поче говорити: "Света благодат поставља брата нашег Амфилохија за епископа града Иконије. Помолимо се сви за њега, да благодат Божија буде на њему".

После молитве сви се опростише с Амфилохијем, и постадоше невидљиви. А Амфилохије стајаше сам, чудећи се изванредном виђењу и свом необичном посвећењу за епископа, и мољаше се Богу предајући себе светој вољи Његовој. Чим пак поче свитати, Амфилохије изађе из цркве и крену у своју пештеру. И гле, на путу га среташе седам епископа који се беху из околних градова сабрали у Иконији ради избора и постављења епископа томе граду. Њима

беше наређено од Бога да пронађу црноризца Амфилохија. Стога, изишавши из Иконије, они свуда тражаху тог блаженог оца, и сусревши га најзад на путу они га упиташе: Јеси ли ти Амфилохије? Кажу нам истину, јер је свака лаж од нечастивога. - Он им смерно одговори: Ја сам грешни Амфилохије. - Они га онда чесно поведоше у цркву да га хиротонишу, али им он рече: Пошто је Богу угодно било да вам укаже да мене недостојног и грешног изаберете за епископа, онда не треба и надаље крити и прећутати чудесна дела Његова, него смо неизоставно дужни објавити их и за све одати хвалу Богу.

И свети Амфилохије им исприча све од почетка, како он прошле ноћи би од ангела посвећен за епископа. Чувши то, епископи се веома удивеше и узнеше благодарност Богу за такво чудесно посвећење Амфилохија, и не усудише се да га поново посвећују, него му се са страхом и поштовањем поклонише и с љубављу га целиваше, па га на архијерејски престо посадише за царовања Валентинијана и Валента.[3]

Свети Амфилохије много година пасијаше стадо Христово, јер се живот његов продужи све до царовања Теодосија Великог и његових синова. Као учитељ православне вере он се бораше против Аријеве јереси,[4] претрпе многа гоњења и муке од јеретика, бејаше саподвижник светих Отаца у борби против богохулства Евномијева, и на Другом Васељенском Сабору много војеваше против духоборца Македонија[5] и присталица јереси Аријеве. Због такве ревности за веру и због високо врлинског живота свог свети Амфилохије беше слављен свуда и беше вољен од светих Отаца, нарочито од светог Василија Великог и светог Григорија Богослова, који га сматраху за свога присног пријатеља и беху с њим у преписци.

За царовања благочестивог цара Теодосија Великог[6] свети Амфилохије оде к цару и моли га да у свима градовима забрани молитвене скупове аријанаца. Али цар не хте то учинити, да не би у очима народа испао насилник. Тада свети Амфилохије отиде из дворца потиштен. Међутим, после неколико дана он опет дође у цареву палату, и као мудрац учини ствар достојну сећања: поклони се цару који сеђаше на престолу указујући му дужно поштовање, а на сина његовог Аркадија који недавно беше постао сацар оцу и

сеђаше крај оца он и не погледа, нити му одаде дужно поштовање. Цар Теодосије помисли да се Амфилохије заборавио и нареди му да и Аркадију укаже дужно поштовање. "Доста је, јер је указано дужно поштовање цару", одговори Амфилохије. - То силно разгневи цара Теодосија, и он, не дозвољавајући непоштовање према своме сину, нареди да блаженог Амфилохија с поругом истерају из дворца. Тада свети Амфилохије рече цару: Видиш ли, царе, како ти не подносиш непоштовање према твом сину и како се гњевиш на мене? Тако и Бог Отац не подноси непоштовање према Сину Свом, и одвраћа се и ненавиди оне који хуле на Сина Његова и гњеви се на оне који се друже са следбеницима проклете јереси њихове.

Тада би јасно цару зашто свети Амфилохије не указа дужно поштовање сину његовом, еда би на тај начин показао да Богу Сину припада подједнако поштовање са Оцем. Задивљен мудрошћу светог Амфилохија, цар устаде са престола, преклони се светитељу и замоли опроштај од њега. И одмах цар Теодосије разасла по целој царевини наређење: да се из свих градова протерају сви аријанци, па макар силом и претњом. Тако свети Амфилохије очисти Цркву Христову од јеретика.

Око тог времена продре у Ликаонску област јерес месалијана.[7]

Свети Амфилохије ревносно брањаше Цркву своју и од ове заразе. Он изобличаваше јеретике и лично, и силом своје богомудре речи; а после тога учествовао је на сабору Сидском у Памфилији,[8] где та јерес би осуђена. У то време свети Амфилохије достиже тако савршенство, да је молитвама својим исцељивао болне.

Достигавши дубоку старост, свети Амфилохије с миром се упокоји у Господу.[9]

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА, епископа Акрагантијског

СВЕТИ Григорије родио се на острву Сицилији[10] у селу.Преторији, близу града Акраганта,[11] од побожних и

добродетељних родитеља: Харитона и Теодотије. Родитељи његови беху људи веома богати али и веома милостиви и чињаху велика добротина свима сиромасима. А када дете Григорије би крштено, кум му беше блажени Потамион, епископ Акрагантијски. У осмој години његовој родитељи дадоше Григорија једном искусном учитељу, по имену Дамјану, да се учи књижи; и за две године он се научи одлично читати и писати, и црквене песме певати. У дванаестој пак години он би од блаженог Потамиона епископа постављен за клирика, и поверен архиђакону Донату да га руководи у духовним подвизима и врлинском животу. И упражњаваше се дечак у молитви и непрестаном читању, јер дан и ноћ сеђаше за књигом, читајући Свето Писмо и Житија светих Отаца, и срце му гораше од жеље да их подражава и да иде стопама њиховим.

Када напуни двадесет две године Григорије намисли да иде у Јерусалим да се поклони светим местима, и усрдно се мољаше Богу да му устроји тај пут. Једном ноћу када он спаваше у дому архиђаконовом близу његове постеље, неко га викну: Григорије! - Он одговори: Ево ме! - и уставши упита архиђакона: Зашто си ме звао, господине? - Архиђакон одговори: Ја те звао нисам, чедо. - Григорије оде и поново леже, и заспа. Али га онај глас по други пут позва, говорећи: Григорије! - И он опет приђе архиђакону и рече му: Ево ме, господине; што си ме звао? - Архиђакон одговори: Нисам те звао, чедо. Но овога пута архиђакон схвативши да Григорија зове сам Бог, уздрхта од страха и рече дечаку: Ако те још једном позове тај исти глас, онда му одговори: Шта је, Господе? Шта наређујеш слуги Твојој? - Григорије отишав опет леже на своју постељу, но и по трећи пут дође му глас: Григорије! - А то беше Ангео Господњи који га зваше. Григорије се одазва као што би научен. Тада му Ангео рече: Услишена је молитва твоја; стога иди на морску обалу и тамо ћеш наћи људе који ће те одвести у света места.

Григорије одмах устаде, и не рекавши никоме ништа рано зором похита к мору, нађе лађу и упита лађаре куда плове. Они му одговорише да плове у Картагену.^[12] Он их онда умоли да и њега узму са собом. Они га уведоше у лађу, и за три дана срећно стигоше у Картагену. Бавећи се у Картагени неколико дана, Григорије често одлажаше у цркву светог мученика Јулијана. Једном када се он

налажаше у тој цркви и читаше Свето Писмо, уђоше три чесна и благолика црноризца, и мољаху се. Када завршише молитву један од њих седе, а она друга двојица стадоше поред њега. Григорије угледавши их поклони им се. А монах што сеђаше погледавши на Григорија рече: Шта ти овде радиш, слуго Божји Григорије, који си изабрао добри део, који се неће одузети од тебе, по речи Господњој?[13]

Чувши да га зове по имену, Григорије се препаде, и поклонивши се старцу до земље рече: Прости ми, оче, и моли се за мене грешнога и унилнога. - Старац одговори: О, да је мени имати твоје грехе, чедо! - Затим додаде: Знај, чедо, милосрдни Бог откри нам о теби све; и ти се радуј, јер нас Он посла да те узмемо и одведемо у света места, као што желиш, пошто и ми сами идемо тамо. - Ганут, Григорије на то рече: Благословен Бог који све устројава на наше добро.

Затим сва четворица кренуше на пут. За време путовања старац, кушајући једном Григорија, упита га: Чедо Григорије, не тугујеш ли за родитељима својим? - Григорије одговори: Господ је наш рекао: Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан (Мт. 10, 37). Но ипак, помоли се Богу, оче, да Он и родитељима мојим подари благу утеху и мене грешнога сачува од вражјих замки.

После путовања од много дана они се приближише к Светом Граду, и свратише у један манастир на који наиђоше путем. Међутим наступи пост Свете Четрдесетнице, зато они не продужише пут него остадоше у том манастиру све до Велике Недеље. Ту Григорије виде строго пошћење монаха и њихово бденисање: јер многи од њих по читаву седмицу не узимаху хране и не спаваху. Ту он виде људе који живе слично анђелима и непрестано славе Бога као што Га славе на небесима. Виде монахе који потоцима лију сузе и дан и ноћ стоје на молитви. Виде он и многе друге трудове њихове и неисказане подвиге, и би запањен, и бијаше прси своје, говорећи: Тешко мени! Шта сам ја? Шта ћу да радим ја унилан и лењив? Како ћу изаћи пред лице Божије? Како ћу у дан суда стати поред светих људи? - Но, не желећи ипак да себе потпуно потопи у понор очајања, он говораше себи: Ако је Господ,

као што каже Давид, близу оних који су скрушена срца и спасава оне који су смерна духа (ср. Псал. 33, 19), онда може спасти и мене, као што је спасао у једанаести час дошавше и ништа заслужно не учинивше.[14]

Монаси, пак, видећи га ожалошћена и потиштена, утешаваху га, сматрајући да он тугује за својим завичајем и за родитељима. И говораху му: Немој жалити, чедо, што си с нама зашао тако далеко; ми се у Бога надамо да ћеш се ти опет вратити у свој завичај и видети своје родитеље живе. - А он им одговараше: У Бога нема туђе земље: све је Његово, и свуда Он допире Својим свевидећим оком. И ја не тугујем због тога што сам овамо зашао, нити жалим за родитељима својим; напротив, ја се радујем што, оставивши оца и матер, обретох Бога који се стара о мени. Не, друга је туга у срцу моме. Молим вас, оци свети, да се помолите Господу за мене ништавна. - Чувши такав одговор црноризци ућуташе.

Када наступи празник Васкрсења Христова, путници отпутоваше у свети град Јерусалим, и пошто се поклонеше светим местима одоше по благослов к светом патријарху Макарију. Угледавши их патријарх рече: Радуј се о Господу, аво Марко! Откуда си нам довео овог богоугодног младића Григорија? - Старац одговори: Нисмо њега довели ми, владико, него Господ који хоће да се сви спасу и твоје свете молитве.

Григорије се запрепасти што патријарх и старца и њега назва по имену, и обрадова се што дознаде старчево име: јер иако толико времена проведе у њиховом друштву, он не знађаше његово име, ни друге двојице сапутника, и не усуди се да их упита откуда су и како се зову. Толико блажени Григорије беше ћутљив и нељубопитљив. Затим патријарх погледа на друга два монаха и рече: Добро дошли, господине Серапионе и оче Леонтије. Благодарим Бога што вам даде снаге да дођете овамо и доведете овога младића који духом гори, који Господу служи, који се надом радује, који стално у молитви пребива, као што ми Господ откри о њему.

Рекавши то, патријарх оде у цркву да служи свету литургију, и сви се путници причестише Пречистим Тајнама. Изјутра пак ава Марко са два брата, узевши благослов од патријарха, пође да посети братију што живи око Сионске горе. Међутим Григорије не знађаше

за њихов одлазак, и веома туговаше што је заостао. А патријарх, утешујући га, рече: Оци неће отићи у своју постојбину док претходно не сврате до нас. - Тада Григорије, поклонивши се патријарху, усуди се упитати га: Откуда су та три велика мужа? - Патријарх одговори да су они из Рима. А када се црноризци вратише у Јерусалим, ава Марко узне Григорија за руку, и сагнувши га к ногама светог патријарха рече: Оче свети, и овај је из стада Христова: он ће примити власт у Цркви, и као веслом упутиће је духовним учењем на добро. А ти се, оче, побрини о њему да лепоту душе своје сачува у пуном сјају и да је не оскврнави помислима, својственим младости. - Патријарх одговори: Бог га изабра себи од утробе материнске и огради га страхом Својим; Он ће га и до краја сачувати. - Затим подигавши младића и приметивши да плаче, патријарх му рече: Чедо моје, ако ти се свиђа овде, ти остани с нама, и Господ наш Исус Христос све ће устројити на добро; ако пак хоћеш да идеш са братијом, онда иди с миром. - Григорије одговори: Не, свјатјејши оче, ја нећу да идем одавде него само молим Бога да ме удостоји да се још једанпут у овом животу видим са овим светим оцима. - Онда црноризци, измоливши од патријарха благослов и молитве за пут, отпутоваше из Светог Града, а блажени Григорије остаде у Јерусалиму код патријарха Макарија.

На путу за Рим догоди се ави Марку са Серапионом и Леонтијем да пловљаху поред Акраганта. Они се зауставише ту, уђоше у град, поздравише епископа Потамиона и одморише се у његовој епископији, пошто наступи празник светих апостола Петра и Павла. После пак празника када се они спремаху да отпутују и мољаху од епископа благослов за пут, дођоше из свога села к епископу Потамиону Григоријеви родитељи Харитон и Теодотија да учине помен своме сину Григорију првога јула, пошто у тај дан Григорије напусти своју домовину. Теодотија горко плакаше за сином, и нико је не могаше утешити. Ава Марко упита епископа: Због чега, оче, ови људи тако плачу? - Епископ уздахну дубоко, заплака се и одговори: Ови људи имађаху једно чедо, коме ја бих кум. Када синчић њихов напуни осам година, родитељи га доведоше к мени, и ја заповедих да га уче књизи; и Бог му дарова такве способности, да он за две године научи прекрасно читати, писати и

у цркви певати. У дванаестој пак години његови родитељи га посветише Богу преко мојих грешних руку, и ја га уврстих међу клирике, и поверих га своме архиђакону да га он учи путу заповести Господњих. И дечак тако изучи Свето Писмо, да му до данас нема сличнога у целој Сицилији. Међутим ми не знамо шта се догодило с њим, куда оде, јер га изненада нестане без икаква трага; и ми га дуго тражисмо по целом острву, по градовима и селима, по горама и пештерама и пустињама, али га не могосмо наћи; и не знамо да ли га неко уби па закопа у земљу, или га неко украде и одведе у туђу земљу. И ето, сви ми силно жалимо за њим, а родитељи му већ почеше давати помене у дан у који га нестане.

Међутим ава Марко, загледавши се у лице Харитону, познаде да је то отац Григоријев, пошто је Григорије по свему личио на оца, и рече уплаканим родитељима: Зашто ви тако безмерно тугујете за сином својим? Напротив, ви треба да се радујете и да благодарите Богу који строји све на корист. - И обративши се епископу рече: Нареди да твој архиђакон дође овамо. - Епископ одмах наложи да зову архиђакона. А кад архиђакон дође, отац Марко му се обрати овим речима: Кажи, човече, куда се сакри поверени ти дечак, и зашто господину свом, епископу, не откријеш велика дела Божја која се односе на дечака?

Поражен овим речима, архиђакон се поклони старцу и замоли за опроштај. Затим стаде причати: "Једне ноћи, док сам ја спавао на постељи својој у келији и дечак недалеко од мене почивао, неко га неочекивано позва говорећи: "Григорије!" А он уставши приђе к мени и упита ме, зашто га зovem. Ја му одговорих да га нисам звао. Када он леже, глас га по други пут позва, и он поново дође к мени и рече: "Ево ме; што си ме звао?" Тада мени би јасно да то њега зове не човек него Бог, и рекох му: "Чедо, ако те још једном позове тај исти глас, онда му одговори: ево ме, Господе; шта наређујеш слуги Твоме?" А кад он оде на своју постељу, ја опет чух глас, који му говори: "Григорије! услышена је молитва твоја; стога иди на морску обалу и тамо ћеш наћи људе који ће те повести са собом". Тај глас ја чух, али нисам разумео о чему говори, и заспах. А кад изјутра устадох, ја не нађох Григорија; и од тада до сада он није нађен. О гласу пак који сам чуо, ја нисам смео причати никоме, јер сам се

бојао да ми не кажу да лажем, и да, не верујући мојим речима, не стану говорити да сам ја убио дечака или га продао у туђу земљу".

Када то чуше, епископ и родитељи се утешише у својој тузи и заблагодарише Богу. А блажени Марко рече: Ето, као што у Књизи о царевима читамо о Самуилу (1 Цар. 3, 3-10), тако би и у наше дане са Григоријем. Као што дечака Самуила, који спаваше у скинији, Ангео Господњи три пута викну: "Самуило, Самуило!", таквог се позивања удостоји и блажени дечак Григорије. Ваистину ће он бити једнак пророку Самуилу! А сада чујте што ћу вам рећи о вашем дечаку. Када бејох у Риму, пођох једном са овом братијом мојом у цркву светих апостола Петра и Павла на молитву. Но настаде ноћ и ми заноћисмо код једнога монаха. Те ноћи мени се у виђењу јавише два пресветла мужа, слична светим Апостолима, и рекоше: "Устани брзо са Серапионом и Леонтијем; седните на лађу и пловите у град Картагену: тамо ћете наћи једног дечака поклоника са острва Сицилије, по имену Григорија, из цркве Акрагантијске; узмите га са собом и одведите у свети град Јерусалим к патријарху Макарију; ми смо већ говорили патријарху о том дечаку и наредили му да га прими, јер на њему почива дух наш, као дух Илијин на Јелисеју". Рекавши то, јављеници постадоше невидљиви. А ја, пробудивши се, пођох са овом братијом мојом, Серапионом и Леонтијем, на пристаниште, и по Божјем уређењу нађосмо лађу, готову да крене за Картагену. Седосмо на њу и убрзо стигосмо у Картагену. Сишавши с лађе ми одосмо у цркву светог мученика Јулијана и нађосмо Григорија у цркви где чита књиге. Ми га узесмо са собом, отпутовасмо у Јерусалим, и тамо га остависмо код патријарха.

Сви слушаоци аве Марка бише веома задивљени његовим казивањем, и благодаряху Богу. Харитон пак и Теодотија од узбуђења онесвестише се и падоше на земљу. Но блажени Марко их подиже и рече: Одајте хвалу Богу што вам је син жив и што води врлински живот. - Тада Харитон и Теодотија престадоше са јадиковањем, и заједно са епископом и осталим присутнима узнесоше благодарност Богу. Такође заблагодарише и ави Марку за толики његов труд око Григорија и за вести о њему, и више се не подаваху јадиковању.

Међутим блажени Григорије живљаше у Јерусалиму код свјатјејшег патријарха Макарија и би постављен од њега за ђакона. После неког времена он моли патријарха да га отпусти на Елеонску Гору[15] да посети тамошње оце. Пошто доби отпуст, он проведе годину дана посећујући сјајне подвижнике и добијајући од њих сваку духовну корист. Затим он намисли да иде у Унутрашњу пустињу,[16] и ту своју намеру откри светим оцима, и проси од њих молитве. А они, помоливши се за њега, отпустише га говорећи: Иди, чедо, с миром: вера и љубав коју имаш према Христу спашће те.

Сишавши са Елеонске Горе, Григорије зађе у пустињу, и после три дана, по промислу Божјем, обрете једнога црноризца који се мољаше у шести час дана. Схвативши духом да млади Григорије иште спасења, црноризац га призва к себи и упита: Куда идеш, чедо? - Куда ме Христос поведе по овој пустињи, - одговори Григорије. Монах му на то рече: Хајде са мном чедо. - И после двадесет дана путовања они стигоше на једно место, са кога црноризац показа Григорију у даљини келију са две урмине палме испред ње, и рече му: У оној келији живи велики отац: стога, ако желиш да се спасеш, чедо, иди к њему, а ја идем на другу страну. - И поклонивши се један другоме, они се растадоше.

Григорије, приближавајући се келији великога старца, спочетка чу певање огромнога хора; а када подиђе ближе, чу глас само тројице где певају. Када пак стиже пред врата келије, он чу глас само једнога старца који је свршавао Девети час. Григорије се не усуди куцнути у врата, и стајаше у страху пред вратима. А када тај свети отац заврши своје правило, погледа кроз прозорчић и виде младића где стоји, и познавши тог часа духом ко је, позва га по имену к себи у келију, говорећи: Чедо Григорије, ући овамо! - Григорије се још више уплаши чувши где га старац зове по имену. Ушавши у келију Григорије угледа само једнога старца и никога више, и чуђаше се како је могао чути певање огромног хора када је уствари певао само један старац. Из тога он изведе закључак да су са старцем заједно певали свети ангели. И паде Григорије пред ноге старцу и са сузама му рече: Смилуј се на мене, оче, и моли се за мене грешног, да Бог спасе душу моју. - Нека се Бог смилује на тебе, чедо, одговори старац. и нека те награди за трудове твоје.

Григорије проведе четири године код светога старца, и научи се од њега многој духовној мудрости и монашком начину живљења и опхођења, изучи тајне и тумачење Светога Писма, и постаде изврстан философ и богоречити говорник. Старац, видећи га савршена у разуму и врлинама, и провидевши да ће он бити велико светило свету, не хте га више задржавати у пустињи и нареди му да остави пустињу и усамљеништво и притекне у помоћ Цркви која се бори у свету. При томе старац прорече Григорију да ће доживети силне муке од завидљивих људи, и поучи га да буде трпељив и незлобив. Затим, помоливши се за њега и давши му благослов, он га отпусти од себе.

Отишавши од старца блажени Григорије се опет врати у Јерусалим, и патријарх га с радошћу прими. Провевши у Јерусалиму годину дана, блажени отиде у Антиохију, а одатле у Цариград, и тамо живљаше у манастиру светих мученика Сергија и Вакха. Игуман манастира, видећи Григоријеве подвиге и пошћење, јер по читаву седмицу не окушаше хране и сво време провођаше у читању и писању књига, извести о њему патријарха Евтихија. И говораше он патријарху: У мој манастир дође необичан ђакон, диван по изгледу и начину живота, велики у пошћењу и ревностан у свима монашким подвизима, одличан зналац Светога Писма. Изгледа ми да у садашње време нема равнога њему у читавоме Цариграду. - Патријарх се веома обрадова томе и призва к себи Григорија с поштовањем, и разговара с њим. И видевши велику мудрост његову он благодараше Богу што им посла таквога човека у време велике у Цркви буре и немира од јеретика.

Убрзо потом би сабран у Цариграду Пети Васељенски Сабор, за царовања благочестивог цара Јустинијана. На том Сабору блажени Григорије се показа велики поборник и заштитник православне вере, и запуши уста јеретицима, те не могаху противстати речима које он говораше из светих књига. И сви се Оци дивљаху такој мудрости и благодати Духа Светога у Григорију. Многи који га слушаху питаху се: Откуда је овај човек који говори као анђеоло или као неки од древних великих Отаца светих? Обрадова се њему и благочестиви цар Јустинијан, и сви великаши. И целиваше га сви свети Оци присутни на Сабору, и многим похвалама обасуше. Од

тога времена цар га веома поштоваше, и његова слава брујаше на све стране. Видећи како га сви почитују и славе, блажени Григорије не хте више живети у Цариграду, него избегавајући славу од људи отпутова у Рим. Тамо се поклони гробу светих Апостола и осталим светим местима, па се настани у манастиру светога Саве и провођаше живот у усамљеничком молитвеном тиховању.

У то време престави се епископ Акрагантијски Теодор, прејемник блаженог Потамиона. И међу грађанима тога града настаде силна неслога и раздор: јер су једни хтели за епископа презвитера Савина, други - неког Крискента, трећи - тамошњег архиђакона Евпла, а неки препуштаху вољи Господњој и говораху: Кога Бог хоће, тај и нека нам буде епископ.

Поводом тога сабраше се сви црквени представници, градске власти и грађани, па одоше у Рим к папи. Међу њима беше и Григоријев отац Харитон. И они изађоше пред папу као три групе: на челу једних беше Савин, на челу других Крискент, на челу трећих Евпл и Харитон. Први тражаху за епископа Савина, други Крискента, а Евпл и Харитон са осталима говораху папи: Кога Бог открије твојој светости, њега нам и постави за епископа.

Видећи њихову неслогу и раздор, папа им нареди да га оставе. Папи, који беше у великој бризи због тога, ноћу се јавише у виђењу два чесна мужа у облику апостола и рекоше му: Зашто си у толикој бризи због неслоге Акрагантинаца? Недостојни су епископског чина они које они доведоше. Но у овом граду има један дошљак, по имену Григорије, који до ових дана живљаше у манастиру светога Саве, а сада, пошто чу за долазак Акрагантинаца, побеже из тог манастира и крије се у манастиру светог Меркурија: позови њега и постави им га за епископа, јер је граду Акраганту потребан епископ, на коме нарочито почива Дух Божији.

Рекавши то, јављеници постадоше невидљиви. Тргнувши се од виђења, папа дозвола к себи презвитере и аву Марка, који у то време случајно беше дошао у Рим из свога манастира, исприча им своје виђење, и одмах посла два епископа са другим клирицима да пронађу и чесно доведу Григорија. Они одоше у манастир светога Саве и упиташе где се налази Григорије. Црноризци одговорише да је пре два дана отишао у манастир светог Меркурија. Они онда

кренуше тамо. А свети Григорије, тек што се беше спремио да напусти и тај манастир, угледа издалека епископе где иду и познаде их, јер их раније беше видео на сабору у Цариграду, па сазнавши духом да они иду по њега побеже за ограду и сакри се у манастирској башти. Епископ, ушавши у манастир, распитиваху за Григорија, а монаси одговорише да је тог дана стварно био неки странац, али не знају куда је отишао. Епископи притегоше игумана и строго му запретише: ако им не пронађе тога странца и не доведе им га, биће врло строго кажњен. Игуман их умоли да му даду мало времена да га потражи. И после марљивог тражења игуман пронађе Григорија у башти, сакривеног у трави. Игуман га с гњевом дохвати и ружаше га говорећи: Откуда си дошао овамо, човече? Какви су твоји греси, и шта си то урадио, те те тако угледни људи траже? Муку си навукао на наш манастир! Хајде, крећи, одговарај за грехе своје.

Блажени Григорије ништа не одговори игуману, него вођен за руку иђаше ћутке. Доведен пред епископе, они га одмах познаше, пошто га беху видели на сабору када га сви Оци хваљаху и сам цар му указиваше особито поштовање. Уставши, епископи му се поклонили и с љубављу га загрлише. Он пак паде пред ноге њихове и рече: Опустите ми, оци свети, јер сам грешан. Зашто тражите мене ништавног? - Они га подигоше са земље, и грлећи га одговорише му: Свјатјејши отац папа зове те. - Игуман пак зачуди се и збуну се видећи како поштовање епископи указују Григорију, за кога он мишљаше да је починио нека зла дела. Епископи узеше Григорија и с чешћу га поведоше к папи.

Када Григорије уђе код папе и поклони му се до земље, папа му рече: Добро нам дошао, чедо Григорије; благословен Бог који нам је тебе открио. - И уставши он га целива светим целивом, па онда продужи: Чедо Григорије, Господ наш Исус Христос позива те на епископство у цркви Својој што је у Акраганти, да се преко тебе спасу тамошњи људи. - Григорије одговори: Опрости ми, владико, нисам достојан такога чина. - Папа на то рече: Немој бити непослушан, чедо, него се Бога бој, и сети се да су многи непослушношћу разгњевили Свевишњег. - Тада Григорије рече:

Свечесни оче, дај ми мало времена за размишљање, па ћу одговорити твојој светости.

Папа предаде Григорија ави Марку на неко време. Угледавши оца Марка, Григорије са сузама припаде к ногама његовим, говорећи: Благодарим Бога што ме удостоји да још једанпут у овом животу видим тебе, милог оца мог. - Ава Марко оде с њим у одвојену собу, и они сву ноћ проведоше без спавања, у духовном разговору. Пре тога Григорије хотијаше да бежи у Шпанију, нарочито када дознаде да је отац његов Харитон допутовао у Рим. Али га ава Марко задржа говорећи: Чедо, не разгневљуј Бога, и место благослова Његовог не навлачи на себе проклетство. - Од тога времена Григорије напусти ту своју намеру.

Ускоро папа позва к себи Акрагантинце и уиита их јесу ли се, најзад, сложили кога желе себи за епископа. А они ћутаху. Тада архиђакон Евлп и Харитон одговорише: Владико, ми немамо шта да ти одговоримо, јер препустисмо Богу и твојим светим молитвама, па кога Бог укаже теби, њега нам и дај; и ми ћемо га примити с љубављу. - А папа, посматрајући Харитона, познаде по цртама лица његова да је он отац Григоријев. Затим рече: Хајдмо у цркву, и помолимо се Богу да нам Он укаже кога сматра за достојног. - И када папа са епископима и свим клиром узношаше молитве у цркви светих првоврховних апостола Петра и Павла, и Григорије беше тамо с њима, појави се голуб летећи изнад светог престола и спусти се на главу светог Григорија. И сви се удивише овом предивном чуду. Папа онда рече: Ето, Бог нам показа кога Он изабра као достојног епископског чина. - И посвети папа Григорија за епископа Акрагантијске цркве. И сви грађани Акраганта обрадоваше се томе, и с љубављу примише Григорија као изабранога самим Богом. Тада и Харитон познаде свога сина и свим срцем благодараше Богу што га удостоји видети сина жива, па још у таком чину.

Након немного дана Акрагантинци, узевши благослов од папе, вратише се са новопостављеним епископом у свој град. Када они пролажаху поред Панормије,^[17] њима у сусрет изиђе епископ тога града са клиром и свим народом, и прими их с љубављу: јер је слушао о врлинском животу Григоријевом, и замоли епископа Григорија да уђе у цркву и да благослов народу. А када епископ

Григорије улажаше у цркву, к њему се приближи један монах страховито губав и громко вапијаше к њему: Помилуј ме, слуго Христов, и помоли се Богу за мене, да ми олакша ову тешку болест моју губу. - Светитељ му рече: У име Господње исцели се од болести своје. - И монах се тог часа исцели и очисти од губе, и сво му тело постаде као у малога детета. И сви слављаху Бога, говорећи: Благословен Бог који чини чудеса преко угодника Свог.

Када епископ Григорије са сапутницима отпутова из Панормије и приближи се к Акрагант, сrete их игуман манастира Пресвете Богородице што беше испред града. А кад свети Григорије уђе у тај манастир, к ногама његовим припаде један глувонеми монах. Игуман га стаде одвлачити од епископових ногу, али му свети Григорије рече: Остави га, брате, да нам објасни шта му је потребно. - Игуман на то рече: Владико, он је сулуд, и усто нем и глув. - Светитељ уздахну, и подигавши руке к небу сатвори молитву, па подиже монаха са земље и рече му: У име Господа нашег Исуса Христа, који је заповедио ђаволу глувом и немом да изађе из створења Божијег, проговори, брате, и прочуј, па слави Бога који те је створио! - И тог тренутка монах проговори, и поче громко кликтати: Велика су дела твоја, Господе, која Ти учини због праведног човека овог. - Блажени упита монаха: Колико има година откако си престао говорити? - Исцељени монах одговори: Не сећам се, владико, да сам икада говорио или чуо. - Игуман онда рече за њега: Већ је двадесет година, владико, откако смо га постригли, а било му је осам година при постригу, и до данашњега дана био је нем и глув; а сада се исцели твојим молитвама. - И побожни страх обузе све од овог чуда, и сви узнеше благодарност Богу што им је дао епископа чудотворца.

У том манастиру свети Григорије остаде до сутрадан изјутра; а изјутра крену у Акрагант. А кад житељи града чуше да иде нови епископ, они се питаху међу собом: ко је изабран Савин, Крискент или Евпа? - И дознавши да ниједан од њих није достојен епископства већ неки стран човек, по имену Григорије, зачудише се. Но чувши да је чудотворац и да је већ исцелио глувонемиог, они се испунише страхопоштовања; и сав народ из града изађе му у сусрет и прими благослов од њега; а он благосиљајући их полагаше руке

своје на све. Између осталих изађе са другим старицама и мати његова Теодотија, не знајући да је нови епископ њен син. Но угледавши га, она га одмах познаде и рече: Заиста, ово је син мој који "изгубљен беше и нађе се" (Лк. 15, 24). Григорије пак, угледавши матер своју, рече: Радуј се, госпођо Теодотија, мати моја! - А она, испунивши се радости неисказане, одговори: Благословен Бог који изабра тебе да пасеш људе Његове и који удостоји мене да видим тебе, чедо моје слатко.

Затим сви људи певајући уђоше у цркву. И када свети Григорије служаше Божанствену литургију, неки од достојних видеше благодат Светога Духа која сиђе на њега у облику голуба и осени га, као што се то догоди и на посвећењу његовом. К цркви би донесено мноштво болесника, и свети Григорије им даваше здравље полагајући руке своје на њих, тако да се сви дивљаху и говораху: Овај је стварно сличан светом Григорију, Неокесаријском Чудотворцу. - И би у граду велика радост.

Почевши управљати Црквом Божјом, свети Григорије се много стараше о сиротињи, исцељиваше болеснике и изгоњаше ђаволе. Отац пак његов Харитон не излажаше из цркве, постом и молитвама служећи Богу дан и ноћ. Тако исто и мати његова Теодотија, одбацивши све животне бриге, рађаше једино на своме спасењу, служаше болнима и пуким сиромасима, хранећи их и одевајући их од својих средстава. На тај начин свети Григорије са родитељима својим беше украс Цркве Христове, служећи свима као пример врлинског живљења.

Једном блажени Григорије изиђе у град да посети болеснике и сиромаше; и сви грађани који имађаху болеснике изношаху их и полагаху по путу, којим је свети лекар Григорије имао проћи, и он додиром руку својих исцељиваше их од сваке болести. У презвитера пак Савина бејаше кћи ослабљена, и лежаше у постељи без икакве снаге, тако да се сама није могла ни помаћи него су је други окретали. А кад мати њена чу да ће епископ проћи поред њихове куће, она изнесе своју кћер, и метну је на пут. Када свети Григорије наиђе, она припаде к ногама његовим плачући и говорећи: Помилуј ме, слуго Божји, и сажали се на моју ослабљену кћер. - Светитељ је упита чија је она супруга. - Утом изиђе презвитер Савин из куће и

поклонивши се епископу рече: Господине мој, то је слушкиња твоја а жена моја.

- Светитељ их упита: Давно ли болује тако ваша кћи? - Они одговорише: Девет је година, владико откако се одузе. - Очитавши молитву, светитељ осени девојчицу крсним знамењем и рече: У име Исуса Христа, девице, устани и стани на ноге. - И тог часа устаде девојчица потпуно здрава, и захваљиваше своме исцелитељу. А народ који иђаше за светитељем дивљаше се славним чудесима која биваху од њега.

Међутим, након неколико година ненавидник добра ђаво устаде против светитеља са намером да га лиши престола, и то помоћу презвитера Савина чију кћер исцели свети Григорије и помоћу Крискента. Они обојица беху презвитери у Акраганту, и у своје време, као што је већ споменуто, сваки од њих жељаше себи епископство, због чега и бејашу у међусобном непријатељству. Но сада се они здружише и стадоше заједно роварити против светог Григорија, и подстицани од ђавола на завист они говораху међу собом: Докле ћемо се ми потчињавати овоме човеку врачуру, који помоћу својих враџбина чини чудеса и задивљује просте људе? Или зар ми не знамо да је он некада побегао из нашег града и боравио у једног врачара и научио се од њега врачању; а сада се вратио и обмањује људе тврдећи за себе да је Божји човек. У самој ствари он је сличан ђаволу, јер не једе и не пије, као и ђаво.

Такве хуле и клевете говораху они на праведника из зависти. Привукоше они иа своју страну и неке од клирика и грађана, и заклеше се један другоме да се неће смирити док епископа Григорија не протерају из града; а место њега за епископа су хтели поставити неког Елевсија, јеретика, лишеног презвитерства и од Лаодикијског сабора[18] предатог проклетству. Тај Елевсије у то време дође тајно у Акрагант, и кријаше се код једног грађанина који се звао Теодор. Раније свети Григорије је видео тог Елевсија на Истоку, и препирао се с њим о оваплоћењу Христовом, и победио га. И тај Елевсије, за време свог тромесечног прикривеног боравка у Акраганту, подстаче Савина, Крискента и неке друге злобне људе на завист и непријатељство према светом Григорију.

Непријатељи светог Григорија се договорише и поткупише једну младу жену, по имену Евдокију, лепу лицем, али по нарави бестидну и развратну, да она пред целим народом рекне епископу у лице да је сагрешио с њом. Но она спочетка не пристајаше на то и говораше: Грађани ми неће веровати, јер га сматрају као ангела Божјег, и бојим се говорити против њега да ме народ не заспе камењем. - Међутим они је убедише да јој се ништа догодити неће, и огромном количином злата поткупише је те она пристаде на њихов предлог. Отада они стадоше ишчекивати zgodну прилику, да светог Григорија осрамоте и обрукају. И једне ноћи, када свети Григорије беше у цркви на Полуноћници, Савин и Крискент узеше поткупљену развратницу и тајно је одведоше до епископије. Пред капијом епископије нађоше вратара који је стражарио, и давши му много злата наговорише га да ћути, а сами уведоше Евдокију у епископову спаваоницу, затворише је тамо па изађоше. Епископ, не знајући ништа о томе, остаде у цркви до краја јутрења. Освану дан, и када епископ изађе из цркве сав народ, који је био у цркви, пође за епископом, јер у Акрагантијаца такав беше обичај: да свакога дана прате свога епископа из цркве до његовог двора. Дошавши до капије своје епископије, свети Григорије се обрати народу који га је пратио, и дајући им благослов говораше им разне поуке. Међу народом пак беху и Савин и Крискент са осталим завереницима: они утрчаше у епископову спаваоницу, изведоше отуда у присуству епископа и свега народа жену, и повикаше: Гледајте, људи, шта ради наш епископ; Тако ли треба он да живи? Ми сви говорасмо да је он светац; а гле, он се показа блудник. Од сада он је недостојан епископског престола!

Видевши то народ се од запрепашћења скамени, не знајући шта да каже. Запрепасти се и сам епископ од овако неочекиване напасти, и мучаше. Стадоше пак распитивати жену: Је ли био с тобом епископ? - Она пред свима одговараше: Да, био је са мном ноћас. - Архиђакон и остали блиски к епископу питаху је: У који час ноћи он беше с тобом? - Она, раније научена од Григоријевих непријатеља, одговараше да је био после Повечерја. - Жив Господ! ускликуше блиски епископу: ова лажљива жена говори неистину! - На то непријатељи епископови рекоше: Ви сте блиски епископу и не

заслужујете да вам се верује, јер се трудите да прикријете зла дела вашег господина. - На то један млади ђакон, по имену Филадельф, узврати речима псалма: Нека онеме уста лажлива, која говоре на праведника безакоња, охоло и с поругом (Псал. 30, 19).

Крискент притрча Филадельфу и стаде га бити по образима. Многи се из народа саблазнише и повероваше клевети видећи где жену изводе из спаваонице и у лице говоре епископу да је био с њом; но други не повероваше. Ипак противничка страна надвлада: метнуше руке на епископа, изведоше га из епископског двора и посадише у тамницу, у којој је некада свештенумученик Григорије, епископ Ливијски, страдао за Христа. Тамо затворише и овог светог Григорија, метнуше му ноге у кладе, и пошто утврдише врата чуваху стражу. Онда хитно послаше писмо папином егзарху[19] који се у то време налазио на Сицилији, извештавајући га о ономе што се десило, и молећи га да дође у Акрагант ради суђења Григорију.

Међутим, не само по целоме граду Акраганту него и по околним градовима и селима па и по свој Сицилији пронесе се глас о томе да је епископ Григорије затечен са блудницом. И слеже се к тамници мноштво људи који имађаху љубав к светитељу и не вероваху клевети: и они сеђаху око тамнице плачући. Свети пак Григорије у тамници благодараше Бога што га удостоји да невино страда. А у поноћи, када се он мољаше, велика светлост обасја тамницу, јави се ангео Господњи, разреши му ноге од окова, окрепи га својим речима у трпљењу, па постаде невидљив, а тамничка се врата сама отворише. Када људи, који се налажаху око тамнице, видеше ово чудо, уђоше унутра и поклонилише се светитељу, говорећи: Сад знамо да је Бог с тобом и да је све лаж и клевета што се против тебе говори. - И они хођаху да иду и убију Савина и Крискента, али их светитељ задржа и забрани им да нипошто не распирују раздор и не проливају крв него да чекају суд који се има обавити над њим.

Егзарх, допутовавши у град, сазва сав градски сабор, и севши на судијско место нареди да епископа Григорија доведу преда њ. А стадоше пред судом и противници Григоријеви заједно са блудницом Евдокијом. Егзарх упита Евдокију: Је ли истина што се

говори да је епископ био с тобом? - Она одговори: Да, владико, истина је да је он био са мнош.

Тек што она то изусту, ђаво нападе на њу, баци је на земљу и она се ваљаше запомажући ужасно мучена злим духом. Страх спопаде све. И добронамерни говораху: Григорије је невин, јер ево казна Божија сустиже клеветницу његову. - Међутим противници светитељеви, изгубивши сваки стид, говораху: Не рекосмо ли ми да је он врачар и мађионичар? И он врацбинама својим учини да жена постане ђавоимана.

Чувши за ово, супруга Савинова са ћерком коју свети Григорије исцели од узетости хитно дотрча на сабор, и стаде викати с јарошћу на свога мужа, говорећи: Бедниче и неваљалче! заборавио си добротинство овог светог човека који исцели нашу кћер, и клеветаш њега невиног! Зато, одлази из моје куће, ја више нећу да живим с тобом! - Затим она припаде к ногама светитељу и плачући рече: Помилуј нас, слуго Божји, и немој памтити зло које ти ови несрећни завидљивци учинише!

У народу пак настаде метеж и врева: једни викаху: "невин је!" - други, који вероваху клевети, говораху: "врацбинама својим наведе он ђавола на ову што је блудничила с њим!" - Егзарх пак, поткупљен од Савина и Крискента, држаше њихову страну. Али кад виде узбуну у народу, уплаши се, па уставши са свога места оде из суда изјављујући да ову ствар треба темељније испитати. Блажени пак Григорије добровољно оде поново у тамницу, и сеђаше у њој као окривљени, чекајући чиме ће се то завршити.

Међутим егзарх, видећи да не може ништа учинити Григорију, донесе одлуку да га упути у Рим папи, и нареди да се за њега спреми засебна лађа. Притом он написа папи и писмо, у коме изложи Григоријеву кривицу; слично писаније написаше папи и клеветници Григоријеви. А када паде ноћ, и народ се разиђе, егзарх са Савином и Крискентом узеше Григорија и поведоше на лађу. За светим Григоријем пак иђаху његови родитељи и домашњи, плачући и ридајући због њега; а он их тешаше и саветоваше да не плачу, тврдећи да ће га они убрзо опет видети здрава и на епископском престолу. Посадивши блаженог Григорија на лађу, противници га поверише под надзор гооподару лађе, по имену Прокопије, коме

предадоше и своја писма за папу. Архиђакон пак Евпл са другим ђаконима приступише егзарху и мољаху га да им допусти да и они иду са својим оцем и учитељем. Но егзарх не хте ни да их чује; и само једноме од њих, ђакону Платонику, допусти да путује с Григоријем. Најзад лађа се отисну и отплови; а домашњи Григоријеви са родитељима његовим дуго плакаху за њим на обали, па се тужни вратише кућама својим.

Сутрадан изјутра стече се к тамници мноштво народа са презвитерима. Не нашавши у тамници свога пастира, светог Григорија, они се узрујаше и почеше плакати и жалити се на неправедан суд. Затим они одоше к егзарху, и окруживши га питаху га: Куда денуште нашега оца и доброга пастира? Еда ли га убилисте? - Не, браћо, одговараше егзарх, ми никакво зло не учинисмо њему, него га с миром упутисмо к папи, пошто је сам то захтевао. Тада народ дозвола архиђакону Евпла и друге ђаконе, и питаше их: Ви знате где је наш свети епископ. Ви јуче бејасте код њега у тамници, и реците нам истину где је он сада. - Они рекоше да га је егзарх ноћу послао у Рим к папи. Егзарх, видећи да у народу почиње буна, веома се уплаши и побеже из Акраганта. Озлојеђени народ запали куће покварених презвитера Савина и Крискента и тражаше их да их убије, но они побегоше у цркву. Народ појури за њима, али Харитон, ставши на вратима црквеним, мољаше разгневане људе да не проливају крв због његовог сина, говорећи: Ако је истина оно што они говоре о вашем епископу, а моме сину, а ви их убијете, онда ћете и ви сами бити криви пред судом.

Народ послуша Харитона и разиђе се. Но приврженици светог Григорија ипак упутише посланицу кнезу Сицилије, који живљаше у граду Сиракузи, и епископу тога града, и известисе их о свему што се догодило њиховом епископу Григорију. И кнез и епископ се томе веома зачудише, и силно сажаљеваху Григорија, знајући врло добро његово врлинско живљење. У одговор на то, управљање црквеним пословима би поверено архиђакону Евплу док се свети Григорије, пошто се оправда пред папом, не врати.

После извесног времена противници светог Григорија опет збише своје редове и тражаху прилику да убију Евпла. А он, видећи њихову неукротиву злоћу, побеже из града и скриваше се до

Григоријева доласка. Савин пак и Крискент са својим једномишљеницима посадише на епископски престо раније споменутог јеретика Елевсија. А градске власти и презвитери, умољени од Харитона, не предузимаху против тога ништа и ћутаху, пошто их Харитон убеди да ће се Григорије раније или касније вратити на свој престо. И тако, Цркву Божју пасоше у то време не пастири него дивље звери како им се хтело: јеретик Елевсије изнесе свете мошти из олтара где су оне лежале и хтеде да их огњем сагори, али их се огањ и не дотаче; онда он нареди да их ноћу тајно баце у море, да нико не зна.

Када свети Григорије стиже у Рим, господар лађе Прокопије предаде папи посланице од егзарха и од клеветника Григоријевих. Прочитавши те посланице папа се страховито разгњеви на Григорија и не допусти да му на очи изађе, нити га упита да ли се осећа кривим, него нареди да му и руке и ноге окују у ланце и баце у тамницу; а и ђаконa његовог Платоника да затворе у засебну тамницу. А када светитељ сеђаше у тамници и мољаше се, ноћу га обасја светлост и врата се тамничка отворише, и к њему уђоше два пресветла мужа у облику апостола, и рекоше му: Радуј се, слуго Христов и нама мили Григорије! Господ нас посла да те ослободимо окова, и ми се радујемо видећи како јуначки и трпељиво подносиш невоље. А Бог хоће да и у овом граду учини многа чудеса преко тебе. - Рекавши то они се дотакосе његових окова, и одмах спадоше ланци с њега, и он стаде на ноге ослобођен окова. И поклони се јављеницима до земље, и они, пошто га целиваше, постадоше невидљиви. - Исто тако они се јавише и ђакону Платонику, и изведоше га из његове тамнице и доведоше код епископа Григорија: и они обојица заједно слављаху и благосиљаху Господа.

Тамнички стражар имађаше сина јединца од двадесет шест година, кога зли дух већ шест година љуто мучаше, и гоњаше га по путевима и пустињама. Много пута отац га окиваше у железне окове, и у одаје затвараше, али он је увек окове покидао, врата разваљивао, и бегао. Догоди се тих дана, када Григорије сеђаше у тамници ослобођен окова, и Платоник с њим, отац ђавоиманог ухвати свог сина и чврсто му ланцима прикова за стуб руке, ноге и врат. Али ђавоимани у поноћи покида железне окове, побеже и,

нашавши тамничка врата отворена, уђе у тамницу, и павши пред ноге светог Григорија ваљаше се. Светитељ подиже руке к небу, помоли се Богу, и затим рече ђаволу: Господ наш Исус Христос наређује теби, душе нечисти, да изађеш из његовог створења. - И ђаво одмах изађе из њега.

Међутим стражар дуго тражаше свог несталог сина, и у том тражењу угледа да је тамница отворена. Од тога га спопаде смртни ужас, јер помисли да је сужањ побегао. Но, улазећи унутра он угледа светог Григорија и Платоника где стоје и певају Богу свештене песме, а заједно с њима и свога сина потпуно здрава. Стражар онда паде пред ноге светитељу, говорећи: Ваистину си ти - човек Божји! Опрости мени што сагреших теби подигавши руке своје на тебе. - И од тога часа тамнички стражар са страхом служаше светитељу дан и ноћ, поштујући га као ангела Божја.

У то време жена једна имађаше кћер згрчену. Пошто чу да је свети Григорије исцелио тамничаревог сина, она дође к њему у тамницу са ћерком, и павши пред њим на земљу мољаше га да јој исцели кћер. Он јој рече: То није моја ствар, жено, већ Бога Јединога који може све речју Својом учинити. - Међутим она га неодступно продужи молити. Најзад светитељ сатвори молитву, положи руку на згрчену девојку, и она се тог тренутка исправи. Мајка са ћерком заблагодарише Богу и светитељу, па се с радошћу вратише кући својој. - Суседи питаху мајку: Ко исцели твоју кћер? - Она одговараше: Један не овдашњи епископ, са Сицилије, за кога веле да је осуђен због неке кривице, и седи у тамници; он прво исцели тамничарева сина, а сада моју кћер.

Глас о чудесном исцељењу једном речју светим Григоријем, бесомучнога и згрчене девојке разнесе се по Риму, и к њему стадоше доносити многе болеснике, и он их исцељиваше. А кад прође година од доласка блаженог Григорија у Рим, папа се сети епископа Григорија у тамници и посла по аву Марка, кога смо већ неколико пута спомињали досад. Ава Марко дође из свог манастира, и папа га упита: Не знаш ли, брате, да је епископ Акрагантијски Григорије доведен овамо свезан и седи затворен у тамници зато што је учинио блудочинство? - Ава Марко уздахнувши одговори: О, да ми је имати његов удео на дан Страшнога суда! - Чувши ТО папа се промени у

лицу, и рече: Види шта ми о њему пише мој егзарх што је на Сицилији. - Ава Марко прочита егзархову посланицу, насмеја се, и громко рече: Жив ми Господ, то је клевета на невиног и чистог човека, који је, као што и сам знаш, владико, својим животом и чудотворством раван древним великим оцима. - Ја знам, узврати папа, да је благодат Божја била на њему до његовог пада; али када он сагреша, та се благодат одузе од њега. - Ава Марко рече на то: Бог зна оне који су Његови. - Шта ћемо онда радити с њим? упита папа. Како ти саветујеш? - Ава Марко одговори: Саслушај ме, владико, и прими савет слуге свог: сазови сабор, позови епископе, не само западне него пошљи обавештење и Истоку. Немојмо судити Григорију без знања благочестивог цара и Цариградског патријарха, него нека и они пошаљу од себе одабране људе. А пошљи и у Сицилију, и доведи тужиоце и ту жену, па ћемо онда урадити оно што Бог покаже.

Папа на то рече: Твој савет је добар, оче. - И одмах написа посланице благочестивом цару Јустинијану и свјатјејшем патријарху Цариградском, извештавајући о свему и молећи их да пошљу одабране људе на сабор. Такође папа написа и своје егзарху на Сицилији, као и властима и грађанима акрагантијским, наређујући им да сместа пошаљу к њему у Рим све до једнога тужиоца и жену која је, како они кажу, пала у грех са Григоријем.

Цар и патријарх, примивши посланице од папе, чуђаху се клевети изнесеној против Григорија, и не поверовавши ни најмање у њу сажалеваху што невини Григорије толико времена седи у тамници. И брзо послаше од себе у Рим угледне људе: цар - једнога великодостојника, по имену Маркијана, а патријарх - три епископа: Анкирског, Кизичког и Коринтског, и хартофилакса[20] Константина.

Сви послани, како они из Цариграда тако и они са Сицилије, стекоше се у Рим у трећој години тамновања светог Григорија. Но Маркијан, на неких осамнаест стадија испред Рима, тешко се разболе и живот му висижаше о концу, због чега његови сапутници епископи бејаху на великој бризи. И на једвите јаде он допутова до Рима. Сви што беху с њим стараху се од све душе око њега, али му ниједан лекар не могаше помоћи у његовој болести. Међутим једне

вечери догоди се да поред куће у којој лежаше Маркијан пролажаше она жена чију кћер исцели свети Григорије. Чувши плач Маркијанових слугу она упита једнога од њих што плачу. - Господин наш умире, одговори он, и зато плачемо. - А она им на то рече: Ако хоћете да ваш господин буде жив и здрав, онда га понесите за мноштво и ја ћу вам показати лекара који ће га исцелити једном речју: тај лекар исцели многе у овом граду, а и моју ћерку, и не би болесника који отиде од њега без исцељења.

Слуге повероваше жени, узеше свога господара заједно са постељом и понесоше га за женом. Маркијан пак и не знађаше шта то слуге његове раде с њим, јер беше у силној ватри и без свести. А кад их жена доведе до тамнице где беше свети Григорије, она им рече: Овде борави тај лекар који речју исцељује болести.

Слуге унесе свога господара у тамницу, спустише га пред ноге светом Григорију и са плачем га молише да подари исцељење њиховом господару. Светитељ два пута викну Маркијана, али му он не могаше одговорити. Заплакавши се, блажени светитељ метну руку своју на болесника, и он одмах заспа, мада двадесет пет дана не беше спавао дотада. У поноћи пак слуге приђоше к њему, опипаше га, и видеше да он уопште нема више ни најмање ватре, и благодаряху Бога. А када ноћ беше већ на измаку, и светитељ отпоче јутарње богослужење, Маркијан се пробуди, и устаде потпуно, и чуђаше се где се то он налази. Али, угледавши светога Григорија, познаде га и припаде к ногама његовим, јер му би јасно да га светитељ молитвама својим исцели од болести. А кад се раздани, епископи сапутници Маркијанови дођоше да посете Маркијана, и не нађоше га у стану. Дознавши пак да су га однели у тамницу код Григорија, они отидоше тамо; и кад угледаше Маркијана здрава где седи и разговара с Григоријем изненадише се, и рекоше светитељу: Благословен си ти, оче Григорије, јер си се удостојио благодати Божије и дара исцељивања људских болести. - Онда га с љубављу целиваше, и упиташе колико времена седи у тамници. Он им одговори: Две године и четири месеца. - Епископи се веома разгневише на папу што толико време држи невина човека у тамници, не извршивши брижљиво ислеђење. И хођаху да га изведу из тамнице, али им он забрани то, говорећи: Мени је немогуће без

суда и без наређења папиног напустити место свога тамновања. - Тада епископи отидоше и обавестише папу о свему. Чувши ТО, папа се веома удиви и страх га велики обузе.

После тога папа нареди да сабор заседава у цркви светог Иполита што је у близини тамнице. На сабор дође сто педесет четири епископа, са папом, и велико мноштво римских монаха и грађана, тако да се сви нису могли сместити у цркви. Приведени бише на сабор и тужиоци, са Савином и Крискентом на челу, њих сто десет на броју. Затим послаше по светог Григорија три епископа, пет презвитера и аву Марка, и они га приведоше с чешћу. Источни епископи и хартофилакс, видевши светог Григорија где стаде на суду са таким смирењем као да је већ осуђен, заплакаше од жалости.

Папа поче саслушавати сведоке: Каква је кривица вашег епископа због које га ви тужите? - А они без икаквог стида одговорише: Владико, ми га затекосмо у греху са женом. - Да ли га својим очима видесте у греху или вам то каза жена? продужи папа са саслушањем. - Они одговорише: Владико, ми по обичају свом уђосмо да се поклонимо епископу, и затекосмо жену где спава на његовој постељи, и узесмо је, а она пред егзархом и пред свима људима признаде да је стварно учинила грех са њим.

Епископи источни тада рекоше: Нека се доведе жена, и нека пред целим сабором изобличи Григорија. - На то тужиоци узвратише: Како она може изобличити њега када је бесомучна? Јер откако сагреси са епископом, постиже је казна Божја: њу мучи ђаво.

Ипак послаше по бесомучну, и доведоше је на сабор. Њу држаху два човека, и она не знађаше где се налази, јер од болести беше изгубила памет. Папа се онда обрати тужиоцима и рече им: На суду се не саслушавају бесомучни и луди, него сте ви, несрећници, дужни рећи истину. - Они одговорише: Ми већ рекосмо истину; сада саслушавајте самог оптуженог, нека он каже о себи. - Свети Григорије уздахну из дубине душе и рече: Усташе на ме лажни сведоци; што не знам, за оно ме питају. Плаћају ми зло за добро (Псал. 34, 11-12).

Тек што светитељ изговори те речи псалма, жена паде мучена ђаволом, и ваљаше се пред ногама светитељевим, бацајући пену и кочећи се. Од тога призора све присутне спопаде ужас. Међутим

свети Григорије, помоливши се у себи, рече: У име Господа нашег Исуса Христа, и ради светих отаца овде сабраних, изиђи душе нечисти из створења Божијег, и нека жена, дошавши к памети, каже истину о мени!

И одмах дух стресе жену и изађе из ње. И лежаше жена као мртва; но светитељ је узе за руку и подиже. Када она стаде пред свима, упиташе је: Како ти је име? - Она одговори: Евдокија. - Хартофилакс је онда упита: Познајеш ли свога епископа? - Она одговори: Да, познајем врло добро, јер сам га много пута виђала када је ишао по граду и посеђивао убоге, болесне и сиротане, и давао обилну милостињу. И сама, ја, бедница, удостојих се не једанпут добити милостињу из руку слугу његових. - И још је упиташе: А је ли епископ ваш икада учинио грех с тобом? - Уздахнувши из дубине срца и заплакавши, она подиже глас и рече: Жив ми Господ сила, он ме уопште знао није, него ова два рђава човека што стоје пред вама, Савин и Крискент, обећававши ми велике новце приволеше ме да оклеветам праведног човека. Бог нека им плати и за грех душе моје, зато што ме увукоше у такову беду. Јер откако ме обмануше ови покварењаци и ја послушах њихов наговор, ђано уђе у мене и мучаше ме све досада.

Рекавши то, она се баци к ногама светитељевим, и плачући говораше му: Смилуј се на мене, слуго Божији, и опрости мени бедници која тешко сагрехих пред тобом! Жив ми Господ Бог мој, нећу устати од ногу твојих док ми не обећаш опроштај! - Он јој одговори; Није наше праштати грехе већ само јединог милосрдног Бога, а наша је дужност молити Њега за опроштај сагрешења. Ја ћу дакле молити Његову доброту за тебе, да ти опрости грехе.

Рекавши то, епископ подиже жену са земље. Све присутне на сабору обузе страх и дивљење, и сви благосиљаху Бога и клицаху: Благословен Господ Бог који обелодани невиност слуге Свога и изобличи клевету и лаж!

Папа и сви епископи веома се разгневише на тужиоце клеветнике, и почеше их ружити и срамотити. Затим наредише те их поделише у две групе: клирике са Савином и Крискентом на једну страну, а мирјане на другу; клирика беше тридесет, мирјана осамдесет. Евдокију пак, која је слагала против невиног праведника,

суд ослободи казне као већ кажњену Богом, пошто је њу ђаво, по наређењу Божјем, мучио две године и шест месеци. Виновнике пак злочина осудише на прогонство: Савина у Тракију, Крискента у Шпанију, остале клирике у Равену, да они тамо проводе живот свој по тамницама у оскудици и срамоти. А мирјане, противнике светог Григорија, предадоше на суд царевим изасланику великодостојнику Маркијану: он нареди да их све одведу у тамницу и затворе, намеравајући да их доцније подвргне тешким мукама. Но када војници дођоше да их воде у тамницу, сви они заридаше и громко завапише к светитељу Григорију: Смилуј се на нас, слуго Христов, и не предаји нас на љуте муке! - И свети Григорије, ваистину крајње незлопамтљив, паде на колена пред папом и пред целим сабором, и с плачем их мољаше за непријатеље своје да их помилују и да их не кажњавају због њега. И не престаде он молити их, и плакати, и метанија пред њима чинити, док се сви не расплакаше и рекоше: Ако им ти опрашташ и молиш за њих, онда смо ми обезоружани. - И наредише војницима да их оставе на миру.

Међутим док сви клеветници још стајаху пред сабором, изненада настаде страховита олуја, и земља се затресе, и ваздух се помрачи, и све их покри тама. Све на сабору спопаде ужас, и мишљаху да ће земља зинути и прогутати их, и они, подигавши руке к небу вапијаху: Господе, помилуј! - А кад олуја престаде и развиде се, одмах се показа казна Божија на клеветницима: свима им лица беху црна као чађ. Савину пак и Крискенту, не само беху поцрнела лица, него им се и усне обесише наниже тако да их не могаху саставити нити говорити. Таква их одмазда Божија постиже. Сав сабор пак, видећи такво чудо, ускликну: Сада познасмо да Господ спасе помазаника свога; услиши га са светог неба свог; јака је десница његова која спасава (Псал. 19, 7).

После тога папа рече клеветницима: Чујте ви, бедници! ето, са поцрнелим лицима својим ви постадосте слични давно поцрнеломе оцу вашем ђаволу, јер оклеветасте праведног и светог мужа. Стога вам наређујем: од данашњег дана будите робови епископу Акрагантијском и његовим прејемницима, ви, и деца ваша, и све потомство ваше довека; нека нико из вашег потомства никада не буде свештеник нити клирик уопште; и сваки епископ који се усуди

поставити кога било из вашег племена за свештеника, ђакона, или уопште клирика, знајући за овај ваш садањи безакони поступак, нека тај епископ буде проклет.

Са овим папиним судом сагласи се сав сабор. А жена, која беше оклеветала светитеља, паде ничице на земљу, и с плачем вапијаше к епископима: Смилујте се на мене, оци свети, и дајте ме у женски манастир, јер се више нећу вратити у град свој! - Њена молба би испуњена: она би дата у манастир свете мученице Кикилије и обучена у ангелски лик, у коме она проведе двадесет две године подвизавајући се ревносно, и престави се истински се покајавши за све грехе своје.

Оправдање Григоријево изазва свеопшту радост. Међутим наступи девети час дана, и папа нареди светом Григорију да одслужи Божанствену литургију. И када свети литургисаше, многи од епископа, они најдостојнији, видеше благодат Светога Духа која озараваше Григорија. По завршетку пак свете литургије папа предложи свима обилну трапезу, и сви једоше и пише у славу Божију.

У то време догоди се у Риму следеће чудо. Десет огромних прекрасних дрвета, одређених за украшење храма светих апостола Петра и Павла, допловише реком Тибром,^[21] и зауставише се усред реке као укопана или гвожђем прикована, а притом испречена заузеше скоро читаву реку, тако да сметаху лађама пролазити. Много пута грађани покушаваху да заједничким силама извуку та дрвета, али не могаху, пошто нека невидљива сила држаше та дрвета. Најзад сам папа замоли светог Григорија, да он молитвом својом покрене с места та дрвета. Светитељ послуша и пође к реци праћен мноштвом народа. На путу ка реци он угледа усијану пећ, и сврнувши с пута натрпа жеравицу у скуте од своје мантије, и тако је носаше. А кад дође до споменутих дрвета он метну тамјан на жар; и вршећи молитву он као кадионицом кађаше скутом од мантије своје, пуним жара, и мантија, слично купини Мојсијевој, гораше и не сагореваше. По завршетку молитве он нареди људима да дрвета извуку на обалу, при чему се дрвета одмах покренуше и постадоше необично лака, те их без муке извукоше из реке. И на њима нађоше

овакав натпис: "Пет дрвета светом апостолу Петру, и пет светом апостолу Павлу".

Потом папа опет сабра епископе: они осудише на прогонство у Шпанију гореспоменутог јеретика Елевсија, а светог Григорија с чешћу отпустише у Акрагант. Но свети Григорије најпре отпутова у Цариград, и тамо би примљен чесно од цара и патријарха, па се онда врати у Сицилију. Житељи Акраганта, чувши за повратак свога пастира, радосно му изађоше у сусрет са псалмима и песмама. Но светитељ не уђе у цркву оскврнављену од јеретика, нити у епископију. Он брзо подиже нову прекрасну цркву у име светих апостола Петра и Павла, и нову епископију. И поживе светитељ још много година, изврсно пасући стадо Христово. А написа он много поучних речи, и безброј чуда сатвори. Затим у дубокој старости он остави земаљски живот^[22] и отпоче небески вечни са Христом Господом, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СИСИНИЈА

СВЕТИ мученик Сисиније беше из града Кизика.^[23] Он пострада за царовања Диоклецијанова од игемона Александра. Оптужен Александру као хришћанин, он за исповедање Христа би привезан за дивље коње и приморан да трчи. Затим би без милости бијен, па му љуто сирће леваху у ноздрве. Он претрпе и многа друга мучења, и чудеса велика усред сабора сатвори. После тога му мачем главу одсекоше.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕОДОРА

СВЕТИ Теодор живљаше у Антиохији и бављаше се трговином. По наређењу цара Јулијана Одступника^[24] он би од епарха

Салустија на пијаци ухваћен и затворен, и то са следећег разлога. Безбожни Јулијан нареди да се мошти светог мученика Вавиле и других светих мученика пренесу из Дафне.^[25] Међу хришћанима који преношаху свете мошти беше и свети Теодор. Носећи свете мошти они певаху стихове из псалама Давидових, често понављајући стих: Нека се постиде сви који се клањају идолима (Пс. 69, 7).

Због тога свети Теодор би ухваћен. Њега обесише на мучилишном дрвету, бише га воловским жилама по плећима, ребра му кукицама кидаше, онда у железне ланце оковаше, па у тамницу вргоше.

Сутрадан Јулијан дознаде од епарха да је млади Теодор показао велико јунаштво и трпљење у страдању. Поред тога цар дознаде и то, да хришћани до краја трдељиво подносе сва мучења па и саму смрт: гонитељи и мучитељи хришћана сматрају смрт за пораз и срамоту, а мучени хришћани сматрају смрт за победу и славу и радост. Дознавши то, цар Одступник нареди да светог Теодора пусте из тамнице. Неки онда упиташе светог мученика Теодора, да ли је осећао болове када га мучаху онако љутим мукама. Он им одговори: У почетку осећах мало неки бол; затим се појави неки човек који ми белим, меким и мирисавим убрушчићем отираше зној са лица и сокољаше ме да јуначки и храбро подносим мучење. Стога, кад мучитељи престајаху са мучењем, ја се томе нисам радовао, него сам се напротив жалостио, пошто је са престајањем мучења престајао и јављени човек - који беше небески Анђео - са својом помоћи и бодрењем.

И стварно, мучитељи су видели Анђела који је дворлио светог Теодора и бодрио га.

Безбожни Јулијан за своју свирепу нечовечност би кажњен горком смрћу у рату са Персијанцима, а свети Теодор, претрпевши мучеништво за Господа, радосно отиде ка Гооподу, да вечито блаженствује на небу.

СПОМЕН СВЕТОГ БЛАГОВЕРНОГ КНЕЗА АЛЕКСАНДРА НЕВСКОГ

СИН кнеза Јарослава. Од малена срцем окренут к Богу. Правдољубив, жалостиван, истински побожан; презирао сујету света; од ране младости заволео Христа; увек жељан свете мудрости светих Отаца; најмилије му занимање било: свуноћна бдења и тајне молитве к Богу. Године 1236. постао кнезом Новгородским. Победио Шведе на реци Неви, 15. јула 1240. године, због чега је и прозват Невским. Сиљан не толико војском колико вером у помоћ Божију; пред битку говорио војницима: "Бог је не у сили него у правди". Том приликом јавили се светитељи Борис и Гљоб једном војводи Александровом и обећали своју помоћ великоме кнезу, сроднику своме. Поставши 1250. године велики кнез Владимирски, Александар се много потруди на подизању и уређењу Руске земље, која је у то време патила од татарског насиља. Не само заштитник и чувар Православља него и неустрашив исповедник свете вере православне. У Златној Орди татарској није се хтео поклонити идолима нити проћи кроз огањ. Том приликом рекао кану Батију: "Теби ћу се поклонити, јер те Бог почаствова царством, а твари, идолима, нећу се поклонити. Хришћанин сам, и не клањам се твари; клањам се Богу, Једноме у Тројици слављеноме који је створио небо и земљу; Њему служим и Њега почитујем". - Због његове мудрости, храбрости, телесне снаге и красоте уважавао га и кан татарски. Зидео је многе цркве и чинио безбројна дела милостиње.

Двадесет седам година кнезовао је благоверни кнез Александар, трошећи све биће своје у христочежњивим подвизима и трудовима. Најзад, осећајући да му се приближује одлазак из овога света, он, по неодољивој жељи срца свог увек устремљеног к Богу, прими монаштво, и монашко име Алексије, причести се светим Тајнама, и упокоји се блажено 14. новембра 1263. године, у својој 43. години. И би сахрањен у манастиру Рождества Пресвете Богородице, у Владимиру. При сахрани пак, када му митрополит хтеде метнути у руку опроштајну грамату, он сам као жив отвори руку и узео грамату.

Године 1381. мошти светога кнеза бише откривене и положене у саборној цркви манастира. Године пак 1547, при цару Јовану IV, светом кнезу би састављена посебна служба, и одређено да се спомен његов празнује 23. новембра, у дан његове сахране. Године

1724, по наређењу цара Петра Великог, чесне мошти светога кнеза бише пренете у Петроград, у Александрo-Невску лавру, где почивају и сада.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
МИТРОФАНА,
епископа Воронежског**

РОЂЕН од благочестивих родитеља 1623. године у Владимирској губернији. Родитељи га одлично васпитали у духу православне вере. Прву половину свога живота провео као парохијски свештеник у селу Сидоровском. У четрдесетој години својој он остаде удовац. Он остави свет, оде у манастир Золотниковски Успенија Божје Матере, близу града Суздаља, и замонаши се. Ревностан у монашким подвизима, он се брзо прочу. Године 1666. он би постављен за игумана оближњег, Јахромског Козминог манастира, а године 1675. за игумана Унженског манастира, у области Галича. Као игуман, преподобни Митрофан стече свеопште уважање, и постаде познат и самом патријарху. А кад се основа нова епархија у Воронежу, игуман Унженски Митрофан би изабран за њеног првог епископа, и рукоположен 2. априла 1682. године.

Као епископ, блажени Митрофан разви велику еванђелску делатност у својој епархији. Много се трудио да код свештенства подигне духовност и појача пастирску ревност, а код мирјана - да им омили живот по Светом Еванђељу. Као старешина, свети Митрофан беше врло приступачан, и његов епископски дом беше уточиште невољнима и тужнима, гостопримница путницима, лечилиште болнима. Врло често светитељ обилажаше град, посећиваше болеснике по кућама, збрињаваше сиротињу, и тешаше их вером и надом на милост и помоћ Божју.

Њега је много поштовао и ценио цар Петар Велики, који је често долазио у Воронеж, и увек посећивао светог Митрофана. И увек одлазио од њега са новим духовним богатством. Но једном дође до сукоба између силног цара и смиреног епископа. Боравећи једном у Воронежу, цар Петар позва код себе светог Митрофана. Када свети епископ уђе у двориште царевог дворца, он угледа статую грчких богова и богиња, поређаних као украс по царевом наређењу, Светитељ се одмах окрену и врати у епископију. О томе би обавештен цар, и он, не знајући због чега се светитељ вратио натраг, поново посла по њега позивајући га к себи. Но светитељ одговори: Док господар не нареди да се уклоне идоли који саблажњавају сав народ, ја не могу ући у његов дворцац.

Ово силно разгневи цара, и он посла епископу овакву поруку: "Ако не дође, онда ће непослушношћу подвргнути себе смртној казни". - На ту претњу светитељ посла цару овакав одговор: "Господар има власт над мојим животом; али не доликује хришћанском владару да иставља незнабожачке идоле и тиме саблажњава проста срца". - Пошто цар дубље размисли о овој ствари, он нареди те статуе бише уклоњене.

Водећи живот пун светих подвига и тешких труда свети угодник Божји Митрофан се, у својих осамдесет година, тешко разболе 2. августа 1703. године. Након осам дана, 10. августа, он прими велику схиму, добивши име Макарије. А 23. новембра те исте године он се мирно престава у Господу. И би свечано, у присуству цара Петра, сахрањен у Воронежској цркви. Многа чудеса збиваху се на светитељевом гробу. Његове пак свете мошти бише свечано откривене као нетљене и чудотворне 6. августа 1832. године. Спочетка свете мошти светитељеве држаху се у цркви светих Архангела, а 25. јуна 1833. године бише пренете у Благовештенску цркву, где и почивају откривене у кивоту с десне стране крај самог иконостаса.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ДИОНИСИЈА,
патријарха Цариградског**

БИО родом са Пелопонеза, из Филипопоља. Ученик св. Марка Ефеског. Два пута постављан за Патријарха Цариградског (1467-1472; 1489-1491) под заштитом госпође Маре. После подношења оставке на патријаршијски престо, живео и подвизавао се у Ман. Икосифиниси у Драми, где се и упокојио у Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИСХИРИОНА

СВЕТИ отац епископ Исхирион скончао у миру.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЕЛЕНА

СВЕТИ отац наш Елен би епископ у Тиру (или Тарсу), и упокоји се у миру.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ МЕРОПЕ

СПОМЕН јој се вршио у цркви Св. Ирине "близу мора". Поцрпивши свето миро из моштију чесних апостола и мученика, Св. Меропа миомирним позивом се бави: помазује миром Божје љубави све оне који је поштују.[\[26\]](#)

НАПОМЕНЕ:

1. Спомен свете Ноне празнује се 5. августа.
2. То је било 372. године.
3. Цар Валентијан царовао на Западу од 374. до 375. године, Валент на Истоку од 364. до 378. Свети Амфилохије постављен за епископа 373. године.
4. Арије осуђен Првим Васељенским сабором; он учио: Син Божји није Бог већ врховни створ, којим је Бог створио сав свет.
5. Други Васељенски Сабор, 381 год. у Цариграду, осудио Македонија који је учио да је Дух Свети твар и да нема удела у Божанству и слави Оца и Сина.
6. Теодосије Велики царовао од 379. до 395. године.
7. Месалијани, или евхити, одрицали су Тројичност Лица у Бога, свете тајне, пост, спољашње подвиге и све црквене прописе. По њиховом учењу: сваки се човек налази у власти демона; за борбу са демоном довољна је само напорна молитва, после које се Свесвети Дух усељује у молећег се. Они су се одавали созерцања, мистичним играма и тврдили да телесним очима виде Божанство. - Јерес месалијанска појавила се у четвртном веку, била осуђена 431. године на Трећем Васељенском Сабору, коначно ишчезла у седмом веку, али се и доцније јављала под разним називима (павликијанство, богумилство и др.).
8. Памфилија - јужна област у Малој Азији. Сабор је одржан у Сиди, значајном граду Памфилије.
9. Свети Амфилохије упокоји се око 395. године. - Свети Амфилохије оставио је много разноврсних богословских дела: он је писао књиге, стихове, писма, беседе. Нарочито су важна његова апологетска дела: у одбрану православног учења и изобличавање јеретика. Таква је књига против евхита, и књига о рођењу Господа по телу. На његову молбу Василије Велики написао је чувено дело "О Духу Светом" у 27 глава. Блажени Јероним у "Каталогу Црквених писаца" каже да је св. Амфилохије по светости и образовању био раван св. Василију и Григорију Богослову с којима је био блиски пријатељ. За његове књиге каже исти Јероним: "Не знаш, чему више у њима

да се дивиш: светском знању или познавању Божанских Писама".

10. Острво Сицилија налази се у Средоземном мору на јужном крају Апенинског полуострва, од кога га одваја Месински залив.
11. Град Акрагант, сада Агригент, налази се на југозападној обали острва Сицилије.
12. Картагена - град на северној обали Африке; данас само рушевине.
13. Ср. Лк. 10, 42.
14. Ср. Мт. 20, 1-19. Смисао ове Спаситељеве приче: покајање и обраћење к Богу никада није касно.
15. На истоку од Јерусалима преко Кедронског потока.
16. Унутрашња пустиња налази се између Јерусалима и Јерихона; место - кршевито, дивље и неродно.
17. Панормија, сада Палермо, - град на северозападној обали острва Сицилије.
18. Лаодикијски (у Фригији) сабор одржан крајем четвртога века.
19. Егзарх - епископ, потчињен лично само папи М независан од обласног епископа, ма где се појавио.
20. Хартофилакс значи чувар хартија. Најважнији црквени достојанственик; замењивао патријарха, односно епархијског епископа у овима административним пословима; и у одсуству њихову председавао у Патријаршијском синоду или у Духовном суду.
21. Тибар - једна од значајних река у средњој Италији; на њој се налази престоница Италије, Рим,
22. Крајем шестога или почетком седмога века.
23. Кизик - град на једном од полуострва Пропонтиде, у Грчкој.
24. Царовао од 361. до 363.
25. Предграђе Антиохије.
26. Евстратиадис (Агиологион, стр. 335) вретпоставља да би ова св. мученица могла бити иста са св. Миропом са острва Хиоса (празнује се 2. децембра).

24. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ЕКАТЕРИНЕ

У ВРЕМЕ незнабожног цара римског Максимиана^[1] живљаше у граду Александрији девојка, по имену Екатерина, ћерка малог цара Консте. Беше Екатерина необичне телесне лепоте, висока растом, и врло добро школована. У својих осамнаест година Екатерина беше изврсно изучила грчку философију, медицину, реторику и логику. Познавала је одлично дела: Хомера, Аристотела, Платона и других, не само философа него и чувених лекара: Асклипија, Хипократа, Галина. Поред тога она знађаше многе језике и наречја. Због тога се сви дивљаху њеној учености и знању. Многи богати и угледни људи покушаваху да је испросе од њене мајке, која беше потајна хришћанка због љутог гоњења хришћана у то време од стране цара Максимиана. Рођаци и мајка често саветоваху Катерини да се уда, да царско наслеђе њенога оца не би прешло у руке некоег туђинцу, и тако оне биле лишене тога наслеђа. Но мудра девојка Екатерина беше чврсто решила у срцу свом да се нипошто не удаје, да би до краја живота сачувала своју девственост и чистоту. А пошто рођаци упорно наваљиваху на Катерину да ступи у брак, она им рече: Ако хоћете да се удам, онда ми нађите таквога младића који има четири дара, којима, као што сами тврдите, ја превазилазим све остале девојке, и ја ћу у том случају пристати да га узмем за супруга; иначе, не желим да пођем за човека који би ма у чему био гори и нижи од мене. Стога потражите свуда, еда бисте пронашли младића који би био сличан мени по знаменитости рода, по богатству, по лепоти и по мудрости; младић који нема један од ових дарова, није мене достојан. - Катеринини рођаци, видећи да је немогуће наћи таквога младића, приметивше да синови царски, и други знатни просиоци њени могу бити знаменитијег рода од ње и богатији, али се по лепоти и по мудрости нико не може упоредити с њом. А Екатерина

им говораше на ТО: Не пристајем да имам за женика човека који ми није раван по учености.

Видећи Екатеринину одлучност, мајка њена реши да опроба још једно средство: да прибегне за савет своме духовном оцу. А она имађаше духовног оца, човека светог и богоугодног, који живљаше ван града у месту сакривеном. Она дакле узе са собом Екатерину и оде с њом к том богоугодном човеку. А он, видећи благолику и смерну девојку и чувши њене мудре скромне речи, одлучи у себи да је улови за познање Христа, Цара Небеског. И рече јој: Знај једног дивног младића који те неупоредљиво превазилази у свима даровима које си споменула: лепота Његова је блиставија од сунчане светлости; мудрост Његова управља свим вештаственим и духовним створењима; богатство ризница Његових раздаје се целоме свету, и никада се не смањује, већ напротив, што се више раздаје оно се све више умножава; узвишеност рода Његовог је неисказана и незамислива.

Слушајући ове речи Екатерина помисли да старац говори о неком земаљском кнезу, па се збуни и измени у лицу, и упита старца, је ли истина све то што јој он говори. Он одговори да је све то истина, и додаде да тај младић поседује и друге многобројне велике дарове, који се речима не могу изразити. - Девојка упита: А чији је син тај младић кога ти толико хвалиш? - Старац јој одговори: Он нема оца на земљи, него се роди на неисказан и надприродан начин од једне највисокородније Пресвете и Пречисте Дјеве. Она се удостоји родити таквога Сина због своје превелике чистоте и светости; и Она остаде бесмртна и душом и телом, и узнесена је изнад небеса, и Њој се клањају сви свети Анђели као Царици свеколике твари. - Екатерина упита старца: Могу ли ја видети тога младића, о коме ти говориш такве чудесне ствари? - Ако урадиш што ти будем рекао, одговори јој старац, онда ћеш се удостојити видети пресветло лице Његово. - Екатерина му на то рече: Видим да си човек паметан и старац честит, и верујем да говориш истину. Зато сам готова да урадим све што ми наредиш, само да видим онога кога ти толико хвалиш.

Тада јој старац даде икону Пресвете Богородице која у наручју држи Божанствено Детенце, и рече јој: Ето слике Дјеве и Матере

Онога о коме сам ти испричао тако чудесне ствари. Узми дакле ову слику и носи је својој кући, па се закључај у својој соби и са страхопоштовањем узнеси усрдну молитву овој Дјеви која се зове Марија, и умоли је да ти изволи показати Сина свога. Ја се надам да ће Она, ако Јој се са вером помолиш, дати теби да видиш Онога кога жели душа твоја.

Екатерина, узевши свету икону, врати се у своју палату. И ноћу се затвори у својој соби, и стаде се молити као што је старац научи. За време дуге молитве она од умора заспа, и виде у виђењу Царицу Небеску онаку каква беше изображена на икони заједно са светим Детенцетом које сијаше јаче од сунца. Но Екатерина не моглаше видети лице Његово, јер Оно одвраћаше лице Своје од ње и окреташе га к Матери Својој. Желећи да га види, Екатерина зађе с друге стране, али Христос опет окрену од ње лице Своје. То се трипут понови. После тога Екатерина чу где Пресвета Богомати рече Сину своме: Погледај, Чедо на слушкињу Твоју Екатерину, како је она дивна и добра. - А Богодетенце одговори: Не! ова девојка је веома помрачена и тако ружна, да ја не могу да гледам на њу. - Тада Пресвета Богородица опет рече Господу: Зар ова девојка није мудрија од свих филозофа? Зар она својим богатством и високородством не превазилази све девојке? - Но Христос јој одговори на то: Опет Ти кажем, Мати моја, да је ова девојка безумна и убога и худородна; и ја нећу погледати на њу, нити хоћу да она види лице моје, док она не остави незнабожје своје. - Тада Преблагословена Мати рече Господу: Молим Те, преслатко Чедо моје, не презри створење Своје, него је уразуми и научи шта треба да ради, да би окусила сласт славе Твоје и видела пресветло и свежељено Лице Твоје, које Анђели желе гледати. - Господ Христос одговори: Нека она иде к ономе старцу који јој даде икону; и нека уради као што јој он нареди, и онда ће угледати мене и обрести благодат код мене.

Видевши и чувши све то, Екатерина се пробуди из сна и чућаше се Свему томе. А када свану, она са неколико робинја својих оде у келију светога старца, и припавши к ногама његовим са сузама, исприча му своје виђење, и мољаше га да јој каже шта треба да ради, да би видеда и стекла љубав жељенога Христа.

Преподобни старац јој подробно изложи све тајне истините вере хришћанске, почињући од стварања света и праоца Адама па све до другог доласка Господа Христа; исто тако исприча јој и о неисказаној рајској слави праведника и о свеболним бескрајним мукама грешника. А Екатерина, учена и мудра, брзо схвати сво хришћанско учење, поверова од свег срца у Исуса Христа, и прими од истог старца свето крштење. После тога старац јој нареди да се опет са великим усрђем помоли к Пресветој Богородици, да јој се Она још једном јави, као и прве ноћи.

На тај начин свукавши старога човека и обукавши се у одећу обновљења духа, Екатерина се врати кући својој, и сву ноћ мољаше се гладна са сузама, док опет не заспа. И тада она поново виде Небеску Царицу са Божанственим Детенцетом на рукама. Богодетенце гледаше Екатерину са великом благошћу и кротошћу. А Богомати упита Сина свог: Је ли Ти по вољи, Сине мој, ова девојка? - Господ одговори Пречистој Матери Својој:

Веома ми је по вољи, јер сада је она прекрасна и славна, а не ружна и срамна каква беше раније; сада је она богата и мудра, а не убога и неразумна каква беше раније; сада је заволах, и она ми је толико по вољи да хоћу да је заручим себи за бесмртну невесту. - Тада Екатерина паде на земљу и рече: Нисам достојна, преславни Владико, да видим Царство Твоје, него ме удостој да будем са робињама Твојим. - У то време Пресвета Богородица узе десну руку Екатеринину и рече Сину свом: Чедо моје, дај јој прстен као знак Твога заручења с њом, уневести је Себи, да би је Ти удостојио Царства Свога. - Тада Владика Христос даде прекрасни прстен Катерини, и рече јој: Ето, ја те данас примам за Своју невесту, бесмртну и вечну. Стога са великом ревношћу сачувај овај савез ненарушиво, и нипошто не узимај себи никаквог земаљског женика.

После ових речи Господа Христа, виђење се заврши. Пробудивши се, Екатерина стварно угледа на својој десној руци предиван прстен. И осети она у срцу свом такво весеље и толику радост, да од тога часа срце њено беше заробљено Божанственом љубављу. И са њом се деси тако чудесна промена, да она више ни на шта земаљско не помишљаше, него дан и ноћ непрестано

размишљаше једино о премилом Женику свом, Њега једино желећи и о Њему се једино поучавајући и на јави и у сну.

Ускоро после Екатерининог обраћења у хришћанство, допутова у Александрију незнабожни цар Максимин, пун безмерне неразумне ревности за своје бездахне богове, при том сам страховито неразуман и неосетљив. Желећи да у част богова својих приреди велики празник, цар разасла у све околне градове и крајеве наредбу да се сви поданици слегну к њему са жртвама у град Александрију ради свенародног приношења жртава боговима. И стече се безбројно мноштво људи, при чему је сваки према својим могућностима водио за приношење на жртву: неко вола, неко овцу; а ко није био у стању, носио је птицу или нешто слично. А кад наступи дан тог одвратног славља, безумни цар принесе на жртву сто тридесет телаца; велможе пак и кнезови принеше мање, и сваки човек приношаше на жртву што је могао. И по целом граду разлегаше се рика кланих животиња, и испуни се сав град смрадом од дима приношених жртава, свуда беше гурњава и врева.

Док се све то догађало, побожна и прекрасна Екатерина силно паћаше срцем, тугујући због обмане и погибли толиких душа људских. И горећи Божанственом ревношћу, она узе са собом неколико робина, и пође у храм где безумници приношаху жртве. А када стаде на вратима храма, она сврну на себе погледе свих својом необичном лепотом, која сведочаше о унутрашњој лепоти душе њене. Она нареди те обавестише цара да она има да му каже нешто веома потребно. Цар наложи да она приђе к њему. Дошавши пред цара, Екатерина му се најпре поклони, указавши му дужно поштовање, па онда рече:

Царе, познај обману којом су вас ђаволи обманули: ви трошним и безосећајним идолима служите као боговима. Заиста је велика срамота бити толико слеп и безуман, те се клањати таквим гадостима. Поверуј макар своме мудрацу Диодору^[2] који каже да богови ваши некада беху људи и завршише живот свој нечасно, али због неких њихових славних дела која учинише за живота, људи им подигаше споменике и идоле.^[3] Следећа пак поколења, не знајући мисли својих предака, који им само ради сећања подигоше те споменике, него сматрајући да су ти споменици сами по себи ствар

побожна и долична, почеше им се клањати као боговима. И знаменити Плутарх Херонејски^[4] гадио се тих богова и презирао их. Поверуј, царе, макар овим учитељима вашим, и не буди виновник погибли толиких душа, због којих ћеш допасти вечних мука. Хајде, познај Јединог Истинитог Бога, увек постојећег, свебеспочетног и бесмртног, који у последње време постаде човек ради спасења нашег. Њиме цареви царују; Њиме се управља земљама; и сав се свет држи Њиме. Његовом једном речју све би саздано, и постоји. Овај свемоћни и преблаг Бог не захтева такве жртве као што су ове ваше, нити се умољава клањем невиних животиња, него једино тражи да заповести Његове држимо чврсто и непоколебљиво.

Чувши то цар се страховито разјари, но дуго ћуташе. Затим, не будући у стању одговорити на њене речи, проговори: Остави нас сада да обавимо приношење жртава, па ћемо потом саслушати твоје речи.

Пошто обави своје одвратно славље, незнабожни цар нареди да Екатерину доведу у његове царске палате; и рече јој: Кажи нам, девојко, ко си ти, и понови нам оно што си нам прошли пут говорила. - Ја сам царска кћи, одговори она, и зovem се Екатерина. Раније ја сам се с великом љубављу бавила разним наукама: изучила сам реторику, философију, геометрију и друге науке. Но све то ја презрех као ништавно и некорисно, и постадох невеста Господа Христа који преко пророка Свог Исаије каже: Погубићу мудрост мудрих, и разум разумних одбацићу (Ис. 29, 14).

Цар се удиви њеним речима, њеном разуму, но још више би поражен њеном изузетном лепотом и красотом, и помисли да је она рођена не од смртних родитеља већ од неке богиње и богова које он почитује. И једва пристајући да верује да је девојка такве неописане лепоте рођена од земнородних, он, поражен њеном лепотом, стаде јој говорити саблажњиве речи. Светитељка, пак, прозирући његове грешне помисли, рече му: Ћаволи, које ви почитујете као богове, обмањују вас и одвлаче у бесмислене пожуде; ја пак знам да сам земља и блато; а Бог ме створи по слици и прилици Својој и обдари ме оваком лепотом, да би се људи дивили премудрости Творца који је тако ништавном и блатном лицу могао подарити таку мудрост и лепоту.

Ове њене речи увредише цара и он јој рече: Не говори рђаво о боговима који имају бесмртну славу. - Но светитељка му узврати: Ако желиш да макар мало растераш маглу и помраченост обманом, онда схвати сву ништавност богова твојих и познај Бога истинога. Само изговарање имена Његова, или само крст изображен у ваздуху, прогони богове твоје, и уништава их; и ако ти хоћеш, ја ћу ти ту истину доказати на очигледан начин.

Цар, видећи како она слободно говори, не хте продужити разговор с њом, јер се бојао да га она не победи и не посрами својим мудрим речима. Зато јој рече: Не доликује цару да разговара са женама; него ћу ја сабрати најмудрије филозофе да они разговарају с тобом, па ћеш ти онда познати ништавност својих мишљења и поверовати у наша учења.

Рекавши то, цар нареди да свету девојку најстрожије чувају. Сам пак одмах разасла по свима градовима своје царевине овакав распис: "Ја, цар Максимин, најмудријим филозофима и говорницима у мојим областима желим радовати се! Сви који служите свемудром богу Хермесу,^[5] и који призивате наставнице разуму музе,^[6] дођите к мени да запушите уста једне мудре девојке која се појави ових дана и руга се великим боговима, називајући сва дела њихова баснама и будалаштинама. Стога дођите да покажете сву своју мудрост, да би вас људи прославили, и да бисте од мене добили награде и уздарја за свој труд".

И сабраше се педесет људи, најодабранији и најмудрији говорници, оштроумни и веома речити. И цар им се обрати оваким речима: Припремите се најбрижљивије и најпажљивије за јуначку борбу са једном девојком, да бисте је у препирци о боговима могли победити својим доказима. И немојте олако узимати то што ћете водити разговор са младом девојком, него настојте свим силама својим и покажите мудрост своју тако као да вам је пало у део да се борите противу најјуначнијег и најмудријег говорника, јер, она, као што ја пажљиво испитах, превазилази мудрошћу самог великог Платона.^[7] Зато вас молим, у препирци са њом покажите таку ревност као да се борите са самим Платоном. Ако је победите, ја ћу вам онда дати велике дарове; ако пак будете побеђени, осрамотићете се страшно, и уместо дарова примићете горку смрт.

На ове цареве речи, најславнији и најмудрији од присутних мудраца одговори: Не бој се, царе, ако је та жена и необично паметна, ипак она као жена не може бити у мудрости савршена и у говорништву потпуно вична; нареди само да она дође овамо, па ћеш видети да ће се она, од самог погледа на толики скуп философа и говорника, одмах постидети.

Чувши ове хвалисаве речи философа, цар се веома расположи и обрадова, надајући се да ће смели и погани језик победити девојку, испуњену кротости и божанске мудрости. Зато он нареди да је одмах доведу пред њега. Слеже се утом и много народа, да чује препирку између хришћанске девојке и незнабожних мудраца. Међутим, пре но што послани стигоше код Екатерине, к њој дође с неба Архангел Михаил и рече јој: Не бој се, девојко Господња, јер ће Господ твој мудрости твојој додати још мудрости, и ти ћеш у препирци победити тих педесет говорника. И не само они, него и многи други повероваће преко тебе; и сви ће примити мученичке венце. - Рекавши то, Ангео отиде.

Цареви пак посланици дођоше к Катерини, и узевши је одведоше је у позориште пред цара и философе и народ. И одмах онај охоли философ, који се малочас онако хвалисаше, надмено се обрати светој Катерини овим питањем: Јеси ли ти та што бестидно и безумно ружиш богове наше? - Светитељка му кротко одговори: Да, ја сам, али не бестидно ни безумно, као што ти рече, већ кротко и истинољубиво говорим да су ваши богови ништа. - На то јој философ рече: Велики стихотворци[8] називају их највишим боговима. А како ти са толиком дрскошћу изговараш хулу на оне, од којих си сама примила мудрост и окусила сласт њихових дарова? - Екатерина одговори: Ја нисам од ваших богова, већ од мог Јединог Истинитог Бога добила мудрост. Он је сам мудрост и живот. И који год се боји и држи Његове Божанске заповести, тај је заиста философ. Дела пак ваших богова и казивања о њима достојна су смеха и поруге, и препуна саблазни. Уосталом, реци ми, ко од твојих великих стихотвораца назива њих боговима, и како?

Мудрац одговори: Најмудрији Хомер,[9] обраћајући се молитвом Зевсу,[10] први говори овако: "Најславнији Зевсе, превелики Боже, и ви остали бесмртни богови". Такође и преславни

Орфеј,[11] узносећи благодарност Аполону,[12] говори овако: "О, сине Латонов који стрељаш издалека! Силни Фебе који надгледаш и царујеш над смртнима и бесмртнима, сунце ношено златним крилима". Ето како, продужи своју реч незнабожачки философ, најпрви и најславнији стихотворци почитоваху богове и јасно их називаху бесмртнима. Стога и ти не обмањуј себе, нити се Распетоме клањај као Богу. Њега нико од древних мудраца не назва Богом, нити ко знађаше да је Он Бог.

Света Екатерина одговори на то: Али, тај исти Хомер ваш на другом месту о највећем богу твом Зевсу говори да је он лукав и лажљив варалица, и да су други богови: Хера, Посејдон и Атина[13] хтели да га вежу, да он није успео да побегне од њих и сакрије се. И многа друга дела, слична овоме, описана су у вашим књигама, изазивају презир према вашим боговима. Но ти рече да ниједан од древних учитеља није признавао Распетог за Бога. Но иако не треба много тражити доказа да је Он истинити Бог и нецостижни, недокучиви и неисказани Саздатељ неба и земље и мора, месеца и васцелог рода људског, ипак ради што неодољивије убедљивости ја ћу навести сведочанства из ваших књига. Почуј шта о Њему каже ваша премудра Сибила,[14] сведочећи о Његовом Божанском оваплоћењу и спаситељном распећу:

"У најпознија времена доћи ће Неко на ову земљу, и узеће на себе тело осим греха. Безграничним свемогућством Божанства Он ће разорити распаљивост неисцељивих страсти, и Њему ће завидети неверујући људи, и Он ће бити обешен на високом месту, тобож заслужан смрти". Опомени се и вашег мудраца Аполонија[15] који не по својој вољи исповеда да је Христос истинити Бог него принуђен на то Његовом Божанском силом. Он каже: "Један Небески побуђује ме да исповедам Њега. Он је трисветла светлост; пострадали јесте Бог, али само Божанство није пострадао: јер Он је и једно и друго: и смртан телом и туђ распаљивости. И овај Муж који све трпи од смртних: крст, понижавање, погребене - јесте Бог". - То је рекао Аполоније о истинитом Богу који је сабеспочетан и савечан Ономе који Га је родио. Он је почетак и основ свих сазданих блага; Он саздаде свет из небића у биће, и одржава га. Једносуштан са Оцем, Он постаде човек ради нас, и хођаше по земљи учећи људе,

руководећи их и добротворећи им; затим Он прими смрт за нас неблагодарне, да нас ослободи древне осуде и дарује нам првобитно блаженство и радост. На тај начин Он нам поново отвори рајска врата која ми бесмо закључали грехом. Кроз три дана Он васкрсе, и узиђе на небо откуда беше и сишао, и посла Духа Светога ученицима Својим; а они се разиђоше по свему свету, и проповедаху Његово Божанство, у које треба да верујеш и ти, философе, да би познао Бога истинога, и постао слуга Онога који је милостив и жалостив и призива све сагрешивше говорећи: Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени, и ја ћу вас одморити (Мт. 11, 28). Стога, поверуј бар својим учитељима и боговима: Платону, Орфеју и Аполонију, који чисто и јасно, премда и против своје воље, признадоше Христа за Бога.

Ово и много друго говораше премудра Екатерина, и тако удиви философа да он просто занеме и не могаше јој ништа одговорити. А цар, видећи да је философ побеђен и запањен, нареди осталима да ступе у разговор са светом девојком. Но они се отказиваху, говорећи: Не можемо ми противстати истини, јер када најученији међу нама умуче побеђен, онда шта ћемо ми рећи?

Цара ово страховито разјари, и он нареди да се усред града наложи велики огањ и у њему спале сви философи и говорници. Када ови чуше овакву пресуду и наредбу, припадоше к ногама Катерини, молећи је да се помоли за њих Јединоме Истинитоме Богу, да им опрости све што они сагрешеше у незнању, и да их удостоји светог крштења и дарова Светога Духа. Светитељка се испуни радости и миља, и рече им: Заиста сте блажени и срећни ви, јер оставивши таму познадосте светлост Истине, и презревши смртног цара земаљског приступисте к Бесмртном Цару Небеском. Зато се чврсто надајте на милост Његову, и верујте да ће огањ, којим вас незнабошци плаше, бити вама крштење и лествица која узводи к небу. У том огњу ви ћете се очистити од сваке прљавштине тела и духа, и ступићете пред Цара славе светли и чисти као звезде, и постаћете Му мили пријатељи.

Рекавши то света Екатерина осени крсним знаком свакога од њих, и они с радошћу пођоше на мучење. Војници их бацише у огањ.[16] Тог дана увече дођоше неки благочестиви и христољубиви

људи да сахране остатке светих мученика, но нађоше тела њихова потпуно цела и огањ се не беше коснуо чак ни косе њихове. Преко овог чуда многи се незнабошци обратише к познању истине, а мошти светих мученика бише чесно погребене.

Међутим цар Максимин одлучи да сву бригу своју уложи на то да свету Екатерину обрати к своме незнабожју. Пошто никакав успех не постиже путем философских препирки, он поче да је ласкама и лукавствима прелашћује. Дозвавши је, он јој рече: Паслушај ме, добра кћери; као чедољубиви отац саветујем ти да се поклониш великим боговима, нарочито Хермесу, покровитељу наука, који те украси таким философским даровима. Поступиш ли по овом савету мом, ја ћу поделити с тобом царство моје и власт моју, и ти ћеш живети са мном у непрекидном весељу. - Но премудра Екатерина, провиђајући његову намеру, лукавство и обману, рече му: Остави, царе, своје лукавство, и не усличуј се лисици. Ја ти већ рекох једном за свагда да сам хришћанка и да себе уневестих Христу. Он је мој једини Женик и Наставник и Украс моје девствености. Одећу мучеништва више желим него свуколику царску порфиру. Цар опет рече: Примораваш ме, иако то не желим, да нанесем срамоту твоме достојанству и твоје дивно тело покријем многим ранама. - Светитељка одговори: Ради што хоћеш, јер ћеш ми привременим срамоћењем издејствовати вечну славу, и велико мноштво људи, надам се, повероваће преко мене у Христа мога; и из твоје палате многа ће поћи са мном у свештене небеске дворе. - Тако прорече светитељка; а Бог, гледајући с небеских висина, привођаше у дело пророчанство њено.

Тада цар, захваћен страховитим бесом, нареди да са Екатерине свуку порфиру, и да је обнажену немилосрдно бију воловоким жилама. И слуге пуна два сата толико бише мученицу по плећима и по стомаку да јој девствено тело ранама издробеше и обезобличише, и крв као река тецијаше и земљу натапаше. Но сва та мучења светитељка подношаше са таквим јунаштвом и храброшћу, да сви који посматраху беху силно запањени. После пак тога зверски цар нареди да Екатерину посаде у тамницу, и да јој не дају ни хране ни пића док он не смисли каким мукама да је погуби.

Међутим Августа, царева супруга, веома жељаше да лично види свету Екатерину. Слушајући о њеним врлинама, мудрости и јунаштву она је силно заволе. Нарочито због једног виђења у сну: срце Августе пламтијаше таквом љубављу према Катерини, да она не могла ни заспати. А када цар неким послом отпутова из града на неколико дана, царица улучи згодну прилику да оствари своју жељу. Бејаше тада на двору један велможа, верни пријатељ царев, по чину војвода, по имену Порфирије, човек благоразуман. Томе Порфирију царица откри своју тајну жељу. Притом му рече: Ових дана једне ноћи видех у сну Екатерину, која сеђаше усред мноштва дивних младића и девојака, обучених у беле хаљине. Из њенога лица сијаше таква светлост да ја не могах гледати у њу. Она ме пак посади поред себе и метну ми на главу златан венац, говорећи: "Владика Христос шаље теби овај венац". Од тога времена ја имам тако силну жељу да је видим, да просто не налазим мира срцу свом; стога те молим, удеси како год знаш да је видим тајно. - Порфирије јој одговори: Ја ћу испунити твоју жељу, царице.

Када пак наступи ноћ, војвода Порфирије узе двеста војника и оде с царицом у тамницу. Давши стражарима новац, они уђоше код свете мученице. Када царица угледа светитељку, она би поражена блистањем лица њена које цветаше Божанском благодаћу. И припавши брзо к ногама њеним, царица са сузама поче говорити: Сада сам срећна и блажена царица, јер се удостојих видети тебе. Као што жедна кошута тражи потоке, тако и ја неизмерно жељех да те видим, и жуђах да чујем медоточиви језик твој. Сада пак када се оствари жеља моја, ја више туговати нећу, макар била лишена и живота и царства. О, како су ми и срце и душа препуни радости што те видим и гледам. Блажена си ти и достојна похвале што си предала себе свемогућем Владару који излива на тебе тако велике дарове. - Светитељка јој одговори на то: Блажена си и ти, царице, јер видим венац над твојом главом који Анђели рукама својим држе; кроз три дана ти ћеш га добити за малено мучење које ћеш претрпети Христа ради, да би отишла к Истинитоме Цару да вечито царујеш. - Царица на то рече Катерини: Бојим се мучења, а нарочито супруга мог, јер је страховито свиреп и бездушан. - Светитељка јој на то узврати: Не плаши се, јер ћеш у срцу свом

имати Христа који ће ти помагати да се никаква мука не приближи души твојој; једино ће те тело твоје заболети мало овде привремено, па ће потом и оно добити вечни покој.

Када светитељка то изговори, упита је војвода Порфирије: Шта Христос дарује онима који верују у Њега? јер и ја желим да верујем у Њега и да будем војник Његов. - Мученица му одговори: Зар ти ниси читао, или ниси слушао Свето Писмо хришћанско? - Порфирије одговори: Од ране младости бавио сам се војним пословима, и ни о чему другом бринуо нисам. - Светитељка му рече: Језик људски не може исказати она блага која преблаги и човекољубиви Бог уготови онима који Га љубе и држе заповести Његове. - Тада Порфирије, испунивши се неизмерне радости, поверова у Христа и с њим двеста војника и царица. И са страхопоштовањем опростивши се са мученицом, отидоше.

Милостиви пак и човекољубиви Господ Христос не остави Своју свету невесту незбринуту толико дана, него као чедољубиви Отац промишљаше о њој и шиљаше јој сваки дан храну по једној голубици. Најзад и сам благи Подвигоположник Господ наш Исус Христос посети свету мученицу, окружен великом славом и свима Небеским Чиновима, и још више окрепи јунаштво њено, и испуни је неустрашивости, говорећи: "Не бој се, мила невесто моја, јер сам ја с тобом, и никакво се мучење неће приближити теби; трпљењем својим ти ћеш многе обратити к мени, и због тога ћеш се удостојити многих неувенљивих венаца". - Утешивши је таким речима, Господ отиде.

Сутрадан пак цар седе на судишту и нареди да му доведу Екатерину. Она уђе к цару сијајући духовном благодаћу и оном слатком светлошћу, те и присутни бише озарени сијањем красоте њене. Цар се веома зачуди и мишљаше да јој је неко давао храну у тамници, те због тога она није ослабела телом, нити се изменила красота лица њезина у току толико дана. И хтеде цар да казни стражаре тамничке. Но света Екатерина, да други због ње не би били мучени невини, каза цару сву истину, рекавши: Знај, царе, да никаква рука људска није давала мени храну већ Владика мој Христос који се стара о слугама Својим, Он ме је хранио.

Међутим цар, дивећи се необичној лепоти свете Екатерине, зажеле да је опет ласкањем и лукавством придобије, и рече јој: Ти сунцезрачна девојко, лепотом својом превазилазиш и саму Артемиду;^[17] ти си рођена да царујеш, кћери моја. Стога хајде, принеси жртву боговима нашим, па ћеш царовати с нама и проводити живот препун радости. Молим те, не погубљуј мучењима тако чудесну лепоту своју. - Ја сам земља и блато, одговори светитељка, а сва лепота као цвет вене и као сан ишчезава од најмање болести, или од старости, а после смрти потпуно иструли. Зато се, царе, немој бринути о мојој лепоти.

За време овог разговора светитељкиног са царем један велможа, по имену Хурсаден, свиреп и немилосрдан мучитељ хришћана, желећи да покаже љубав и расположење према цару, рече му: Царе, ја сам измислио једно мучење којим ћеш ти победити ову девојку. Нареди да се на једној осовини начине четири точка, и у њих наоколо укуцај разне гвоздене оштрице, клинце, кукице: два точка нека се окрећу на десну а два на леву страну; усред њих пак нека буде привезана девојка, и тако ће точкови окрећући се издробити тело њено. Но претходно нека се ти точкови покажу Екатерини, да би се она, видевши их, уплашила страшног мучења и покорила твојој вољи. Ако пак и после тога она остане упорна, онда нека прими горку смрт.

Цару се допаде овај предлог, и он нареди да се начине такви точкови. Када точкови бише готови, доведоше светитељку на место мучења, и спочетка веома бучно окретаху точкове на њене очи, да би је уплашили. И мучитељ јој рече: Видиш ли каква су мучења спремљена за тебе! Не поклониш ли се боговима, предстоји ти најужаснија смрт. - Екатерина му одговори: Ја сам ти много пута казивала своју одлуку, да остајем хришћанка. Стога, царе, не губи узалуд време већ чини што хоћеш.

Мучитељ, видећи да не може Екатерину уплашити и од Христа одвратити, нареди да је привежу на точкове, па силовито окрећу точкове, да би она на тај начин била искидана на комаде и тако умрла најљућом смрћу. Но тек што приступише овом мучењу, изненада Ангео Господњи сиђе с неба, одреши светитељку а точкове изломи у комаде; при томе од силовитог ломљења комађе лећаше и

смртно повреди многе незнабошце. Видећи такво преславно чудо, сав народ викаше: Велики је Бог хришћански! - А цар се од беса помрачи, и беснећи смишљаше нове муке за мученицу.

Царица пак Августа, чувши за ово чудо, изиђе из својих палата и изобличи цара говорећи: Заиста си луд и неразуман, јер се усуђујеш борити се са Живим Богом, и неораведно мучиш слушкињу Његову. - Чувши ове неочекиване речи, цар се страховито разјари од беса и постаде свирепији од овакога звера. Оставивши свету Екатерину, он сав бес свој сручи на своју супругу. Заборавивши чак на природну љубав према њој, он нареди да се донесе велики сандук и напуни оловом, да би био непомичан. Укуцавши онда клинце у поклопац од ковчега, и ставивши дојке своје жене између ковчега и поклопца, притискиваше их тако страховито да болови беху неисказани. И тако притискиване, дојке најзад отпадоше. А блажена Августа, трпећи те неисказане болове, радоваше се што страда за Истинитога Бога и мољаше Му се да јој пошаље с неба помоћ Своју. Када дојке отпадоше, крв тецијаше као река, и сви присутни беху потресени и сажаљеваху царицу која подношаше тако сраховите и неподношљиве муке. Међутим, бездушни крвопија се не сажали на своју супругу већ нареди да јој главу одсеку мачем. А она, с радошћу саслушавши ову пресуду, рече светој Катерини: Слушкињо Истинитога Бога, помоли се за мене! - Света Екатерина јој рече: Иди с миром, да са Христом царујеш вечито!

И блажена царица би посечена изван града двадесет трећег новембра.[18] Војвода Порфирије, узевши ноћу њено тело, сахрани га чесно. Сутрадан пак сам Порфирије, са поверовањем у Христа војницима, изиђе пред цара и рече му: И ми смо хришћани, војници великога Бога. - Немајући снаге да то слуша, цар уздахну из дубине срца, и јаукну: Авај, пропадох! јер се лиших дивнога Порфирија! - Затим, обративши се осталим војницима, рече: И ви се, војници моји мили, преваристе, и од богова отачких одступисте. Шта вам сагрешише богови те их остависте? - Но они му ни речцу не одговорише. Само му Порфирије рече: Зашто ти обилазиш главу и питаш ноге? Разговарај са мном. - Зла главо! викну цар Максимин, ти си крив за њихову погибао. - И не могући више да говори од беса, он нареди да им свима одсеку главе. Тако они мученички скончаше.

На тај начин испуни се пророчанство свете Екатерине, које она изрече цару, да ће многи из његових палата поверовати у Христа Бога.

Наредног дана мучитељ, изведевши Екатерину на суд, рече јој: Ти си ми велики бол задала и велику штету нанела. Ти си моју жену преварила, и мог јуначког војводу погубила који беше сва сила моје војске; и многа друга зла ти си ми причинила; и требало би да те без милости погубим. Али, ја ти праштам, јер не желим да погубим тебе, девојку толико лепу и мудру. Зато, премила моја, испуни ми вољу: принеси боговима жртву. И ја ћу те учинити својом царицом, и никада те увредити нећу, нити ћу без твога савета икакав посао обавити, и живећеш са мном у таквом весељу и блаженству, у каквом никада ниједна царица живела није.

То и много друго говораше цар препредењак, са намером да преласти одабрану невесту Христову, али не узможе својим ласкавим речима да је одвоји од Христа, са којим она беше чврсто везана везом истинске љубави. Увидевши најзад да ни ласкањем, ни обећањима, ни претњама, ни мукама не може придобити свету девојку, тврду као дијамант, он донесе одлуку: да јој глава буде одсечена изван града. Тада војници, узевши свету мученицу, поведоше је на место посечења. А за њом иђаше много народа, људи и жена; сви они плакаху што ће тако прелепа и премудра девојка бити погубљена. Многе од тих угледних и високородних жена говораху јој са сузама: О, прелепа и пресветла девојко! зашто си тако немилосрдна према себи, те претпостављаш смрт преслатком животу? Зашто тако прерано и бесциљно погубљујеш цвет младости своје? Није ли боље послушати цара и уживати блага овога живота него умрети бедно? - Светитељка им одговараше: Оставите свој некорисни плач! боље је: радујте се што ја сада гледам милог женика, Исуса Христа, Творца и Спаса мога, који је красота и венац и слава мученика. Он ме призива ка неисказаним лепотама рајским, да царујем с Њим и да блаженствујем кроз бесконачне векове. Стога, не плачите због мене Већ због себе, јер за неверје своје ви ћете отићи у огањ вечни на бесконачно мучење.

Када стигоше на место посечења, света Екатерина изговори ову молитву. Господе Исусе Христе, Боже мој! благодарим Ти што си

ноге моје поставио на камен трпљења и управлио кораке моје. Пружи сада пречисте руке Своје, некада на крсту изранављене, и прими душу моју коју Ти приносим на жртву из љубави према Теби. Опомени се, Господе, да сам тело и крв, и не допусти да на страшном суду Твом љути истјазаватељи обелодане сагрешења моја, у незнању учињена; него их омиј крвљу мојом коју проливам за Тебе, и учини да ово тело, Тебе ради мукама изранављено и мачем посечено, буде невидљиво за непријатеље и гонитеље моје. Погледај са висине Своје, Господе, и на присутне људе ове, и води их светлошћу познања Твога; и молбе оних који пресвето име Твоје призову преко мене, испуни на корист, да би се од свих славила величина и величанственост Твоја вавек.

Пошто заврши молитву, света мученица рече целату: Изврши што ти је наређено! - Целат замахну мачем и одсече чесну главу њену[19] и из ране уместо крви истече млеко. Чесне пак мошти њене, као што то видеше неки од достојних хришћана, тог часа узеше свети Анђели и пренесоше на Синајску Гору, у славу Христа Бога, који са Оцем и Светим Духом у Једном Божанству царује вавек. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА МЕРКУРИЈА

НЕЗНАБОЖНИ цареви римски Декије и Валеријан,[20] сазвавши своје кнезове и велможе, начинише веће о распрострањењу поштовања поганих богова својих и о истребљењу и уништењу свете хришћанске вере. Сви они једногласно донеше и из римског Капитола[21] објавише следећу одлуку и наредбу: "Римски цареви, непобедиви победници, високопоштовани, велики, верни, Декије и Валеријан са велможама: пошто познасмо добротворства и дарове богова наших, и науживасмо се победа које нам они дају над непријатељима; и пошто ми, поред тога, добијамо изобилно од њих и сваку врсту плодова преко благорастворења ваздуха, и знамо их као наше добротворе и устројитеље свеопштег благостања, то ми, после већања са велможама, једнодушно

наређујемо да људи свакога звања, слободњаци и робови, војници и невојници, приносе боговима жртве припадајући к њима и усрдно им се молећи. Ако се пак ко дрзне не послушати наше божанско наређење, издато од нас на свеопштем већању, таквога ми наређујемо свезати, у тамницу бацити, затим разним мукама предати. А ако се покаје и покори наређењу, онда ће бити удостојен од нас не мале части; буде ли се пак успротивио, онда га после многих мучења посећи мачем, или бацити у море, или дати птицама и псима на поједење. Но нарочито треба тако кажњавати хришћане, ако се нађу неки њихове вере; они пак који се буду покоравали нашем наређењу, добиће велике почести и дарове. Желимо вам здравље и срећу!"

Када ова царска наредба би издата, узруја се сав Рим, јер то безбожно наређење објављиваше се по целој граду и разашилаше се по околним градовима и земљама. У то време устадоше варвари^[22] на римско царство; а цареви припремаху своје војнике, и наредише да се војнички пукови из свих градова слегну у Рим. Тада дође у Рим и онај пук у коме војниковаше Меркурије; тај се пук звао Мартензес, из прве Јерменије, под старешинством трибуна Сатурнина. По одласку цара Декија у рат, Валеријан остаде у Риму.

Када у том рату између Римљана и варвара настаде велика и дуготрајна битка, Меркурију се јави Ангео Господњи у обличју високог човека, обучен у беле хаљине, са мачем у руци. Он рече Меркурију: Не бој се, Меркурије, и не плаши се, јер сам послан у помоћ теби, да те начиним победником. Прими дакле овај мач и јурни на варваре; и када их победиш, не заборави Господа Бога твог. - Налазећи се као у неком заносу, Меркурије сматраше да је к њему дошао неки од римских кнезова; па узевши понуђени му мач, он веома храбро јурну на непријатеље и показа чуда од јунаштва секући оним мачем непријатеље као траву. Пробијајући се кроз варварске пукове он стиже до самог варварског цара, и уби га мачем, и уједно с њим порази огромно мноштво храбрих војника, те му се мач прилепи за руку од крви. И тако варвари бише побеђени од Римљана и натерани у бекство.

Тада Декије, сазнавши за велику храброст Меркуријеву, призва га к себи, обдари га великим даровима и постави га за војводу,

старешину над целокупном војском. Сматрајући да су непријатељи били побеђени помоћу богова, Декије се веома радоваше, и раздавши војницима много злата он их отпусти кућама; а сам, идући са Меркуријем ка Риму, приређиваше по градовима велике гозбе. Но једне ноћи, кад војвода Меркурије спаваше, дође к њему Ангео на исти начин као и први пут, и куцнувши га у ребра пробуди га. Подигавши се и угледавши Ангела, Меркурије се уплаши, и просто занеме од страха. А Ангео му рече: Меркурије, не сећаш ли се шта ти рекох у рату? Пази, не заборављај Господа Бога твог, јер ти ваља пострадали за Њега и добити венац победе у преславном царству Његовом са свима светима.

Рекавши то, Ангео постаде невидљив. А он дошавши к себи, поче благодарити Бога, и сети се хришћанске вере, о којој је слушао од деде и од оца свог. Отац његов, по имену Гордијан, који је војниковао у истом пуку у коме и сам он, често је говорио: Блажен који војникује Цару Небеском, јер ће добити од Њега награду у Небесном Царству. Јер тај Цар створи речју све и сва, и Он ће судити живима и мртвима, и даће свакоме по делима његовим. - Опомињући се тих речи оца свога и размишљајући умом о јављењу Ангела, Меркурију се разли по срцу умилење, и он поче плакати и ридати, говорећи: Авај мени грешноме! ја, грана зеленога дрвета, усахнуо сам немајући сада корен познања Бога.

Док он тако говораше и ридаше, дођоше царске слуге да зову Меркурија к цару на неко саветовање. Меркурије одби, правећи се болестан. Цар одложи саветовање за сутрашњи дан, јер није хтео да се без Меркурија саветује ни о чему, толико он њега љубљаше и цењаше. Сутрадан пак цар с чешћу позва код себе Меркурија, и посаветова се с њим о стварима корисним по римско царство. По завршеном саветовању цар рече Меркурију: Хајдемо заједно у храм Артемиде[23] да јој принесемо жртве. - Међутим, Меркурије се тајно уклони од цара и оде у свој стан. Неки пак од велможа оптужи га пред царем, говорећи: Велики царе, непобедиви победниче, изабрани од богова да владаш царством, благоизволи саслушати ме кротко. Онај који је добио одликовања из ваше царске деснице, кога је ваша власт прославила и подигла, тај баш не дође у храм велике богиње да јој принесе жртву за вашу државу. - Цар упита: А ко то

неће да у једномислености с нама приноси жртве уваженој Артемиди? - Советник Катул одговори: Меркурије, кога узвелича ваша царска милост, он одбија да се поклони боговима нашим. - Цар на то рече: Не клеветате ли ви њега из неке зависти? Нећу вам веровати док сам не испитам њега и не проверим је ли то тачно. И ако се покаже да није онако као што ви кажете, онда ћете бити страховито кажњени за клевету; покаже ли се пак да је истина то што говорите, онда ћете достојно бити награђени за верност боговима и нашем царству.

Рекавши то, цар одмах посла по Меркурија да га чесно позову. Када Меркурије дође, Декије му рече: Нисам ли те ја одликовао поставивши те за војводу, за старешину Над свима мојим кнезовима зато што си помоћу богова победио непријатеље? А ти, зашто се показујеш неблагодаран за толика добротина моја теби, и презиреш власт и наређење моје не одајући доличну част боговима нашим, као што ми то чусмо од неких наших верних људи? - А сјајни војник Христов, свукавши, по речи апостола, старога човека са делима његовим и обукавши се кроз крштење у новог, сазданог по Богу,^[24] неустрашиво одговори: Одликовања твоја нека буду с тобом, јер ја победих непријатеље не помоћу немоћних богова ваших, него силом Христа Бога мог. Уосталом, узми од мене оно што си ми дао, јер наг изађох из утробе матере моје, наг ћу и отићи.^[25]

Рекавши то, он скиде војнички појас и војводску одећу, и баци пред ноге цару, громогласно кличући: Хришћанин сам, чујте, сви! хришћанин сам! - То запрепасти Декија, и он ћутке посматраше светитеља, и дивљаше се његовој неустрашивој речи и делу; дивљаше се још и красоти тела његова, јер светитељ беше висока раста, румен у лицу, и из самих очију његових зрачило је јунаштво. Затим цар нареди да светитеља посаде у тамницу, говорећи: Овај човек није схватио своју част и достојанство, но када искуси бешчешће и срамоту, држим да ће се обратити к благочастивој мисли.

Одведен у тамницу, светитељ слављаше и благодараше Бога. Ноћу пак њему се јави Ангео Господњи, говорећи: Буди неустрашив, Меркурије, и не бој се! Веруј у Господа кога си исповедао, и Он ће те

избавити од сваке невоље. - Овим јављањем Ангела Меркурије би веома укрепљен.

Сутрадан цар Декије седе на судишту; и када Меркурија изведе преда се рече му: Због безумља свог ти си доживео такву част, да стојиш на суду као осуђеник. - Светитељ одговори: Заиста мени доликује оваква част Господа мога ради. Ти си узео оно што брзо пропада, а ја ћу примити оно што вечно остаје. - Цар рече: Кажи ми порекло своје и отачаство. - Светитељ одговори: Порекло своје и отачаство казаћу ти. Отац ми се звао Гордијан, пореклом Скит,[\[26\]](#) и војниковао је у пуку Мартенса; а отачаство моје, ка коме ја свим срцем хитам, јесте Небески Јерусалим, град Цара Небеснога (ср. Јевр. 12, 22). - Цар на то рече: Зашто се ти не покораваш вољи нашој и не извршујеш наређења која смо издали за све људе? Зашто се не поклониш боговима, да би ти био враћен чин твој? или желиш да умреш у мукама? Одговарај брзо, јер си ради тога позван. - Свети Меркурије одговори: Ја дођох ради тога овамо, да победим тебе и твога оца ђавола, виновника свакога зла, па ћу добити венац победе од Подвигоположника Исуса Христа, Господа мога. Стога, не оклевајући, ради са мном што си намислио, јер ја имам оклоп и штит, помоћу којих ћу одолети свима мукама које ти будеш измислио против мене.

Тада цар, напунивши се гњева, рече: Пошто кажеш да имаш оклоп и штит вере, то наређујем да те обесе нага растегнувши те између четири стуба. - Када то би учињено, мучитељ упита мученика: Где је сада оружје за борбу твоју? - Свети Меркурије, погледавши у небо, рече: Господе Исусе Христе, помози мени, служи Твоме! - Цар нареди да, доневши оштре мачеве и ножеве, секу на кајише мучениково тело, а да на земљи испод њега наложе огањ, те да он, одозго сечен ножевима и мачевима а одоздо жежен огњем, љуто пати. Када то стадоше приводити у дело, из тела мученикова крв течаше потоцима, тако да се чак огањ угаси од крви, а светитељ све јуначки трпљаше. Онда Декије нареди да га одвежу, да не би брзо умро, па да га у тамници чврсто затворе. Слуге тада, узевши га однесоше га, пошто *он* једва жив не могаше ићи сам, и бацише га у тамницу држећи да ће одмах умрети. И светитељ лежаше као мртав, једва помало дишући од љутих рана. А када се спусти ноћ,

Анgeo Господњи дође к њему и рече му: Мир теби, сјајни страдалче! - и исцели га од рана. Светитељ, осетивши у себи силу, устаде здрав, и благодараше Бога што га посети преко Свог Ангела.

Сутрадан цар поново нареди да изведу преда њ Меркурија. Војници одоше по њега и нађоше га здрава, па узевши га доведоше к цару. Угледавши га здрава и где сам, без ичије помоћи ходи, цар рече: Онај кога јуче однесоше од нас мртва, сада ходи сам, као да никакве ране није имао на себи. - А они, прегледавши мучениково тело, рекоше цару: Кунемо се целокупношћу државе твоје, Меркуријево тело је потпуно читаво, без икакве повреде, као да га се никаква мука никада дотакла није. - Цар на то рече: Он ће свакако рећи да га је Христос исцелио. Но, да нисте случајно ви водили неког лекара к њему у тамницу? - Они одговорише: Кунемо се влашћу вашом, која управља целим светом, да се на њега нико осврнуо није, јер смо држали да ће он одмах умрети. А на који се начин он исцели и стоји сада здрав, ми не знамо. - Цар рече: Погледајте само хришћанске мађије, онај који јуче изгледаше мртва, данас стоји пред нама здрав! - и са бесом рече светитељу: Ко те исцели? кажи нам истину; јер ја сматрам да другачије ниси могао бити исцељен сем враџбинама. - Светитељ одговори: Као што ти сам најпре, против своје воље, рече, тако и јесте: Господ наш Исус Христос, истински Лекар душа и тела, исцели ме, Он, који ће нераздрешивим узама свезавши све врачаре и гатаре заједно са идолопоклоницима, предати њих огњу пакленоме, јер не познаше истинитога Бога који их је саздао. - Цар на то рече: Ја ћу поново здробити тело твоје ранама, и видећу да ли ће те исцелити Христос кога ти исповедаш. - Светитељ одговори: Верујем у Господа мог Исуса Христа да ме ти нећеш победити никаквим мукама које измислиш против мене, јер их се ја ни најмање не бојим, пошто сам укрепљен речима Господа мог који је рекао: Не бојте се оних који убијају тело а душе не могу убити (Мт. 10, 28). По убијењу пак Он ће ме васкрснути поново у страшни дан праведнога суда.

Цар нареди да га поново муче огњем и ранама. А када светитеља бијаху и паљаху огњем, из његовог паљеног тела излажаше предиван мирис уместо смрада. Мученик пак трпљаше тако јуначки, да нити јаукну, нити јекну, нити уздахну, тако да се сви

дивљаху трпљењу његовом. - Међутим цар, подсмевајући се, рече му: Где је сада твој лекар? Нека дође овамо и нека те исцели, јер ти кажеш да те Он може и после смрти подигнути. - Свети Меркурије одговори: Ради што хоћеш, ти имаш власт над телом мојим, а над душом Бог; јер ако ти и погубиш тело моје, ипак ће душа остати бесмртна вавек.

Тада цар нареди да га обесе главачке, а да му о врату вежу велики камен, да би дављен тежином камена умро. Међутим мученик, крепљен благодаћу Божјом, много сати viseћи у таквим мукама остаде жив. Затим одвезавши камен, цар нареди да мученика бију бичевима, чији крајеви беху оковани гвожђем. И бише га тако бездушном, да се и земља обагри крвљу његовом. А он, тврд као дијамант, јуначки трпљаше, говорећи: Благодарим ти, Господе, што си ме удостојио страдати за име Твоје.

Цар, видећи да мученика не може ни на који начин приклонити на своју страну, и немајући више времена да га још мучи, пошто је журио да што пре отпутује у Рим, изрече оваку коначну осуду: "Меркурија, који богове наше ни у шта не сматра и презре часну заповест кротости наше, наша власт наређује одвести у Кападокијску област[27] и тамо му одсећи главу на уразумљење многим: јер сваки који се противи цару биће после многих мучења посечен мачем".

Војници, узевши светог мученика, положише га на кљусе, и чврсто га привезаше, пошто од поднетих мучења беше веома ослабљен телом, па у Кападокију одведоше. А када беху у Кесарији, Господ се јави светитељу и рече му: Меркурије, ходи к мени и одмори се; подвиг си завршио и веру си одржао, стога прими венац подвига твог, јер ти ваља скончати овде.

Веома окрепљен овим виђењем Спаса и желећи што пре од тела се разрешити и са Христом живети,[28] мученик рече војницима што беху с њим: Извршите што вам је наређено, не одлажући више. Господ пак, који призива све на покајање, нека вам подари Своју благодат; јер, богат милошћу, Он изобилно даје дарове онима који долазе к Њему.

После тога њему би одсечена глава за исповедање Спаса нашега Исуса Христа, у двадесет четврти дан месеца новембра. Сутрадан

пак по кончини светитељевој, тело његово нађе се бело као снег, и из њега исхођаше мирис предивног мира и тамјана. Због оваког чуда многи повероваше у Христа. Свето тело његово би чесно положено на знаменитом месту, дајући многа исцељења болнима.

Овог војника, светог великомученика Меркурија, душом већ тријумфујућег на небу, Изабрана Војвоткиња - Пресвета Богородица употреби, после извесног времена, за следећу чудесну војну службу: Када се свети Василије Велики мољаше пред иконом Пресвете Богородице, поред које беше икона светог великомученика Меркурија са копљем као војника, да се злочестиви цар Јулијан Одступник,^[29] велики гонитељ и истребитељ православних хришћана, не врати из рата с Персијанцима на истребљење хришћанске вере, тада он виде да лик светог Меркурија, изображен поред иконе Пресвете Богородице, постаде невидљив за неко време, па се затим показа са окрвављеним копљем; а у то само време Јулијан Одступник би у Персијском рату прободен копљем од непознатог војника, који одмах после тога постаде невидљив. Бедник пак Јулијан, бацајући увис к небу крв која му је лопила из ране, и говорећи хулу на Христа речима: "Победио си, Галилејче!" изврже гадну душу своју.

Овим чудом се тада јасно потврди, да сама Пречиста Богородица, на молитве светог Василија Великог, посла овог угодника Божјег и свог, светог победоносног великомученика Меркурија, да казни богопротивног одступника Јулијана и да заштити свету веру и православне хришћане. Његовим светим посредовањем и заштитом нека будемо и ми сачувани од богопротивних непријатеља, побеђиваних његовом помоћу, те да с њим заједно славимо Бога и Богородицу кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАСТРИДИЈЕ

У АЛЕКСАНДРИЈИ Египатској живљаше једна света девојка, по имену Мاستридија, која, бринући се о својој души, провођаше време у молитвеном тиховању, у посту, у бдењу, у молитвама, чинећи

притом много милостиње. Међутим ђаво који увек ратује против људи, не подносећи такве врлине код свете девојке, стаде војевати против ње на следећи начин. Он стави једноме младићу у срце нечисту жељу према овој девојци. И тај младић стално долажаше к њеној кући или слаше по некога к њој, приволевајући је на своју страст, али не добијаше никаквога одговора. Када Мистридија излажаше из куће и иђаше у цркву да се помоли Богу, младић је ни тада не остављаше на миру него јој причињаваше велику муку. Притом јој говораше такве речи, које воле слушати само грехољубиве душе. То побуди Мистридију да никуда не излази из своје куће, па ни у цркву.

Једнога дана Мистридија посла к младићу своју робињу са оваквом поруком: "Хајде, зове те моја госпођа". - Младић с радошћу пође, надајући се да ће она пристати на његову нечисту жељу. Када уђе к њој, у кућу, затече је за разбојем где тка. Мистридија га упита: Зашто ми, брате задајеш толике јаде и муке, да ми чак недаш ни у цркву одлазити? - Младић јој одговори: Госпођо, ја те заиста веома љубим, и када те видим, ја се сав запалим. - А шта те то највише привлачи мени? упита Мистридија младића. - Младић одговори: Твоје прекрасне очи; оне ме заносе.

Света девојка, чувши да њене очи саблажњавају људе, узе иглу којом је шила, и тог часа избодe себи очи.

Видевши то, младић се запрепасти; и уђе у њега страх Божји, и он се овим срцем раскаја. И оде он у манастир, обуче се у црну ризу, и постаде врло строг монах, подражавајући свете оце у молитвеним подвизима и уздржању.

Мистридија пак проведе свој живот служећи Господу, ка коме се и престави.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МЕРКУРИЈА СМОЛЕНСКОГ

ТЕШКЕ невоље постигоше Руску земљу почетком тринаестог столећа. По Божјем попуштењу, а због мноштва грехова наших, на руски народ навалише опаки непријатељи - Татари. Много житеља

би поубијано и у ропство одведено; велико опустошење настаде по свој земљи Руској. Много руских кнежева погибе тада бранећи отачаство. Свете цркве и манастире незнабожни непријатељи опљачкаше, и многе свештенослужитеље побише и испребијаше. Кијев би спаљен од варвара и лежаше у рушевинама. Татарски кан Батиј продужи освајати и друге градове; стиже и до Москве, те и њу освоји. Онда крену на Смоленск са огромном војском. У његовој војсци се одликоваше необичном снагом један веома крупан делија и његов син. И многи већ изгибоше од руке овога силника. Он стајаше на челу првога пука. Страх и трепет обузе житеље Смоленска: претила им је неминовна пропаст. Сва њихова нада беше Небеска Царица Пресвета Богородица, и Њена заштита. Први пук, на челу са делијом, већ се налазио недалеко од Смоленска, у место званом Долгомост.

У то време у Смоленску живљаше свети Меркурије. Рођен на западу од побожних православних родитеља, он се у млађим годинама пресели у Смоленск и ступи у службу код тамошњег кнеза. Као војник, Меркурије се одликоваше снагом и високим растом. Но он беше не мање велик и духовном снагом; од раног детињства падаше у очи његов побожни живот: он се подвизавао у посту и целомудрију и молитви; сваке ноћи он је тајно од свих узносио благодарна славославља Господу. А када чу о приближавању опаких непријатеља и како они руше храмове Божје, свети Меркурије туговаше и паћаше душом, и у њему се сваким даном све више и више распаљиваше божанска ревност и жеља да пострада и да душу своју положи за веру Христову.

Једне ноћи у саборној цркви пред иконом Пресвете Богородице мољаше се црквењак те цркве. Он са сузама мољаше Пречисту Богоматер да избави град од непријатеља. Одједанпут он чу глас који долажаше од иконе: "Иди к слози моме Меркурију у Подоље". При томе Пресвета Богомати показа му врата где живљаше свети Меркурије, и продужи говорити: "Дакле, иди к њему и тихо му реци: Меркурије, тебе зове Владичица. Крени на непријатеља ратнички наоружан".

Удиви се црквењак овоме гласу од иконе. И одмах оде к дому који му показа Пресвета Богородица. И затече светог Меркурија у

дворишту где се моли са рукама подигнутим к небу. Свети подвижник већ беше у својој ратној опреми: јер онога часа када црквењак чу глас од иконе Пречисте Богоматере, и свети Меркурије би на чудесан начин обавештен да ће к њему доћи црквењак. Црквењак приђе к светом Меркурију и рече му: "Меркурије, крени одмах, јер те зове Владичица".

Свети Меркурије заједно са црквењаком оде у цркву Пресвете Богородице. У цркви они нађоше свећу где гори пред иконом Богородице. Свети Меркурије, павши пред иконом, стаде са сузама молити Пресвету Владатељку за помоћ и заштиту; Тада се наједаред разлеже глас од иконе: "Слуго мој Меркурије, шаљем те да одбијеш непријатеље од овога града и да заштитиш ову цркву. Непријатељи су тајно одлучили: да ове ноћи нападну град и да га разоре. Али ја нећу оставити овај град: ради молитава мојих он неће бити предан у руке непријатељима. Одмах крени, слуго мој, у сусрет непријатељима; иди у место, звано Долгомост. Тамо стоји наоружана војска злих варвара. Не бој се: ти ћеш победити војводу непријатељског. Ја те оставити нећу. У овој борби ти ћеш победити непријатеље, и добићеш од Господа венац победе и вечнога блаженства".

Чувши овај глас, свети Меркурије се сав испуни превелике радости. Сама Царица Небеска обећа му оно чему он већ давно тежи свом душом, јер је свагда био обузет жељом да пострада за своју браћу и за веру Христову. Пошто узнесе благодарност

Пресветој Богородици, он изађе из цркве, и горећи божанском ревношћу сместа крену на указано место.

Беше већ глуво доба ноћи. Грађани су спавали чврстим сном, пошто нису очекивали скори напад од стране непријатеља. Тихо и неприметно прође свети Меркурије поред страже на градској капији. Стигавши у Долгомост, он извуче свој мач, и са речима: "Пресвета Богородице, помози ми!" јурну на татарску војску. Горди делија, осيون због своје снаге, паде први од руке светога Меркурија: снага, којом се он толико хвалисао, напусти га чим преда њ стаде Христов војник. Много и других војника из првога пука погибе од мача светога Меркурија; а остали војници непријатељски, захваћени паником, побегоше. Свети пак Меркурије, повукавши се у страну,

стаде се молити и благодарити Пресветој Богородици за Њену чудесну и славну заштиту: "Пречиста, преславна и преблагословена Владатељко! Ти си својим посредовањем спасла овај град и ниси допустила да људи Твоји падну у руке опаких непријатеља хришћанских. Сада Те пак молим, Пресвета Богородице, немој одбацити ни мене грешног и недостојног слугу Твог: ја знам да ми се ваља овенчати славним венцем мучеништва и пролити крв за свету веру. То мене не плаши, јер већ одавно желим да се од тела разрешим и са Христом будем. Помоли се за мене, славна Заштитнице нашега града, к Сину твом и Богу нашем: да ме Он уврсти у изабрано Своје стадо и удостоји вечито славити свето име Његово". - Тада одјекну глас: "Нека ти буде по молби твојој".

Међутим непријатељи, добивши појачање, поново навалише на светог Меркурија. Али војник Христов, призивајући име Господње, опет их порази. Одступајући са стидом, непријатељи вапијаху: Тешко нама! немогуће нам је одржати се пред овим војником, јер заједно с њим нас туку неки муњеносни људи. А изнад њих ми видимо лучезарну Жену.

У то време син убијеног делије, желећи да освети смрт свога оца, подмукло нападе на светог Меркурија и одсече му мачем чесну главу. Уто све непријатеље спопаде страховит ужас: побацавши оружје они, гоњени неком невидљивом силом, бежаху од града, под којим погибе тако много сјајних бораца, и нестаде их из крајева Смоленских.

У свитање грађани Смоленска угледаше дело чудесне заштите Пресвете Богородице: пред њима се пружаше поље покривено лешевима. С благодарношћу они узеше тело славног заштитника града - светог Меркурија, и с чешћу га сахранише у цркви Пресвете Богородице крој леве певнице.

Ускоро после своје мученичке кончине свети Меркурије се јави у сну гореспоменутом црквењаку и рече: "Кажите грађанима овога града: нека они поређају моје оружје изнад мога гроба у спомен славне заштите и помоћи Пресвете Богородице". При томе светитељ обећа своју помоћ свима који га буду призивали у помоћ. Грађани онда поређаше оружје светитељево над његовом гробницом.

Када Пољаци 1611. године заузеше Смоленск, они разрушише саборну цркву и на њеном месту подигоше римокатолички манастир. Шта су они урадили са кивотом и светим моштима светог Меркурија и са оружјем што је било изнад гробнице, остало је тајна.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМОНА СОЈГИНСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Симон беше родом из града Солвичегодска. Од ране младости он остави родитеље и кућу и отиде у манастир к преподобном Корнилију Комељском. Провиђајући у њему будућег угодника Божјег, преподобни Корнилије га прими, и замонаши. Угледајући се на свог богоугодног учитеља преподобног Корнилија, преподобни Симон се строго подвизаваше у посту и молитви, испуњавајући смирено и ревносно сва послушања. По престављењу свога светог руководиоца, преподобног Корнилија, он се удаљи на ушће реке Соје, усред дивље шуме, и ту подиже обитељ и храм који би освећен 1541. године. Уздржљивост и молитвена бдења преподобнога беху заиста ретки. Око њих се убрзо окупи доста људи, жељних подвижничког живота монашког. И као прави пастир он им својим примером показиваше пут који води спасењу и вечном блаженству. Читавих двадесет година преподобни Симон се подвизаваше у својој пустињи, и 24. новембра 1562. године с миром предаде свету душу своју у руке Господу. Свете мошти његове почивају у његовој обитељи у храму свете великомученице Екатерине.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ АВГУСТЕ ЦАРИЦЕ

О ЊОЈ видети под данашњим датумом у Житију свете великомученице Екатерине.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПЕДЕСЕТ ФИЛОСОФА

ОНИ преко свете великомученице Екатерине повероваше у Христа, и због тога бише спаљени у огњу. (Негде се наводи број сто педесет).

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПОРФИРИЈА и двеста војника с њим

О ОБИМ светим мученицима видети под данашњим датумом у Житију свете великомученице Екатерине. (Негде се спомињу 25. новембра).

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕОДОРА АНТИОХИЈСКОГ

ОВАЈ свети мученик живео у Антиохији за време Јулијана Одступника. Чувши Јулијан како хришћани, приликом преноса моштију Св. Вавиле из Антиохије у Дафни (предграђе Антиохије), певају псалме, завршујући сваки псалам речима: "нека се постиде сви који се клањају идолима", - заповеди епарху Салустију да ухвати младог Теодора, који беше међу појцима. Храбри младић би обешен и тучен воловским жилама, гвозденим ноктима струган, и окован бачен у тамницу, где претрпе многе невоље. По неким, после тешких мучења он би пуштен на слободу, а по другима мачем посечен.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
АЛЕКСАНДРА**

ПОСТРАДАО за Христа у Коринту за време гоњења под царем
Јулијаном Одступником.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
МАРКА ТРИГЛИНЕ**

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ФИЛУМЕНА и ХРИСТОФОРА**

ПОСТРАДАЛИ за Господа Христа мачем посечени.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ЕВГЕНИЈА**

БАЧЕН у дубоку провалију скончао.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ПРОКОПИЈА и ХРИСТОФОРА**

ОВИ свети мученици бише мачем посечени за Христа.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ХРИЗОГОНА**

ПОСТРАДАО за Господа Христа.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ХЕРМОГЕНА**

БИО епископ Акрагантијски; преставио се у миру.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ГРИГОРИЈА**

ПОРЕКЛОМ са истока, из Азије. Основао манастир у Хрисипетри, у Понту. Свете мошти му почивале у том манастиру.

**СПОМЕН СВЕТОГ
МАЛХА**

ПРЕСТАВИО се ка Господу у миру.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
РУФА[30]**

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
КАРИОНА**

УПОКОЈИ се у миру Господа свога.

НАПОМЕНЕ:

1. Максимин царовао од 305. до 313. године.
2. Диодор Сицилијски - познати незнабожачки писац, историчар и философ.
3. Тојест кипове, статуе.
4. Плутарх - знаменити грчки историчар; Херонеја - град у Средњој Грчкој.
5. Хермес или Меркурије - весник богова, покровитељ трговине и говорништва; један од најомиљенијих незнабожачких богова.
6. Богиње које су сматране за покровитељке наука и уметности.
7. Платон - знаменити грчки философ четвртог века пре Христа, савременик и учитељ познатог грчког философа Аристотела.
8. Овде се разумеју Хомер, Виргилије и други песници. Уопште, незнабошци су податке о својим боговима највећим делом црпели из песничких дела.
9. Хомер - један од најславнијих песника грчких; живео давно пре Христа; написао чувене поеме: "Илијаду" и "Одисеју".
10. Зевс, или Јупитер, грчко-римски бог; њега су незнабошци сматрали за господара неба и земље, за оца свих богова и људи.
11. Орфеј - легендарна личност, која је уживала нарочито поштовање међу незнабошцима.
12. Аполон, или Феб, син Зевса и Латоне, један од најобожаванијих грчко-римских богова. Сматран је за бога сунца и просвете; исто тако - за бога друштвеног благостања и поретка, за чувара закона, и за претсказивача будућности.
13. Хера = Јунона сматрана је од древних Грка и Римљана за сестру и жену главног бога њиховог Зевса, најцењенија међу богињама; сматрана за богињу земље и плодности и покровитељку брака. Посејдон - бог мора. Атина - богиња мудрости, првенствено ратне.
14. Римљани су у старини називали Сибилама пророчице. Њихова прорицања била су сабрана у три књиге које су чуване у храму Зевса (= Јупитера) Капитолског, а затим у храму

- Аполона на Палатинском брежуљку. Сав незнабожачки свет
веома је поштовао те "Сибилинске књиге". На њихова
предсказивања обраћали су пажњу и неки хришћански писци,
налазећи у њима извесне наговештаје о Христовом Царству.
15. Аполоније Тијански - незнабожачки мудрац; чинио лажна
чудеса и имао много следбеника; живео у трећем веку. Његове
изреке, скупљене у засебну књигу, биле су веома цењене,
нарочито у Александрији, где је таква књига чувана тајно, у
свештеном месту једног незнабожачког храма.
 16. То је било 17. новембра 307. године.
 17. Артемида или Дијана - позната незнабожачка богиња код Грка
и Римљана, веома поштована међу њима; сматрана за богињу
месеца; изображавана као прекрасна радосна девојка - ловац.
 18. Спомен свете царице Августе празнује се 24. новембра; истог
дана празнује се и свети мученик Порфирије и двеста војника с
њим, посечених због исповедања Христа Господа.
 19. И досада у Александрији показују благочестивим путницима
место погубљења свете великомученице Екатерине, које ужива
посебно поштовање међу тамошњим хришћанима.
 20. Декије царовао од 249. до 251. године; Валеријан царовао сам
нешто касније, од 253. до 260. године.
 21. Капитол - храм врховнога бога Јупитера и богиње Јуноне и
Минерве, на једном од брежуљака, на којима је био изграђен
стари Рим, престоница Римске царевине. Тај брежуљак, са
храмом, био је главно светилиште и називао се Капитол.
 22. Варварима су Грци и Римљани називали све друге народе. Сам
назив означава људе, туђе по језику, људе са неразумљивим
језиком. Овде се, свакако, подразумевају Готи, од којих је
Декије, нешто касније, и био убијен у рату.
 23. Артемида - грчка богиња рата, лова и плодности.
 24. Еф. 4, 24.
 25. Ср. Јов. 1, 21.
 26. Скити - древни народ, живео делимично у северним крајевима
западне Азије, до Каспијског Мора, поглавито дуж северних
обала Црног Мора.
 27. Кападокија - источна област Мале Азије.
 28. Ср. Флб. 1, 23.

29. Цар Јулијан царовао од 361. до 363. године. Поставши цар, он отступи од хришћанске вере и постави себи задатак свога живота: обновити незнабоштво. Зато се и назива Одступник.
30. Његов спомен и 22. октобра.

25. НОВЕМБАР

ЖИВОТ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА КЛИМЕНТА, папе Римског

У СЛАВНОМ и великом древном граду Риму живљаше један чувен и високородни човек, по имену Фауст, пореклом од рода древних царева римских. Жена му Матидија такође беше од царског рода, рођака римских царева Августа и Тиберија.[1] Обоје они беху незнабошци и клањаху се идолима. Они добише најпре два сина близанца, једноме дадоше име Фаустин а другоме Фаустинијан; потом им се роди трећи син, коме наденуше име Климент.

Фауст имађаше брата, који беше човек зао и бестидан блудочинац. Видећи изванредну лепоту Матидијину, он се занесе

њоме и стаде је наводити на грех. Али она, веома целомудрена, не хте изневерити свога мужа и осрамотити достојанство свога царскога рода. Зато се на све могуће начине стараше да отклони од себе овог блудочинца. Не желећи га јавно излагати руглу, она никоме не каза о томе, па ни своме мужу, да се не пронесе рђав глас о њима и не осрамоти дом њихов. Међутим, овај бесомучник дуго времена наваљиваше на њу молбама и претњама да пристане на његову нечисту жељу. Матидија, видећи да се од овог напасника може избавити једино ако му се склони с очију, реши се на следећу ствар.

Једнога дана она рече своме мужу: Прошле ноћи видех диван сан, господине мој: видех чесног и старог човека, као да је један од богова, и он ми говораше: Ако ти и два близаца твоја не отпутујете из Рима на десет година, онда ћеш заједно с њима умрети од изненадне и пагубне смрти. - Чувши то, Фауст се уплаши. И после дугог размишљања о томе, он донесе одлуку да жену и два сина пусти из Рима на десет година, расуђујући овако: "Боље је да мила супруга моја са децом буде жива, макар и у туђој земљи, неголи да овде ускоро умре изненадном смрћу". - Стога он спреми лађу, напуни је свим потребним намирницама, па испрати у Атину жену своју Матидију са два сина близанца, и са много робова и робинја, и са много блага. Притом нареди Матидији да у Атини оба сина да на изучавање грчке мудрости. Тако се они растадоше неисказано тужни и са много суза. Матидија са два сина отпутова лађом, а Фауст са млађим сином Климентом остаде у Риму.

За време Матидијине пловидбе морем, након неколико дана настаде страховита бура на мору; валови и ветар захватише лађу и однеше у непознат крај, и у поноћи се лађа разби, и сви потонуше. Матидија, ношена бурним валовима, би избачена на камен једнога острва, недалеко од Асијске покрајине.^[2] И неутешно ридаше она због потонуле деце своје, и хтеде се од горког јада и у море бацити. Али људи тога краја, видевши је где нага страховито кука и нариче, сажалише се на њу, па је узеше у свој град и оденуше. Неке пак гостољубиве жене дођоше к њој и стадоше је тешити у њеном болу. Свака од њих причаше јој своје злосрећне доживљаје, и својим саучешћем олакшаше јој донекле тугу. Једна од њих исприча јој

овако: "Мој муж беше морнар; још као врло млад он се утопи у мору, и ја остадох млада удовица. Многи хоћаху да се ожене мноме, али ја, волећи свога мужа и после његове смрти, реших да останем удовица. Ако дакле хоћеш, хајде мојој кући да заједно живимо; обе ћемо радити, и својим ћемо се рукама издржавати". - Матидија пристаде на њен предлог, настани се у њеном дому; и радећи својим рукама, зарађиваше себи храну. И у таквом оиротовању проведе она двадесет четири године.

Деца пак Матидијина, Фаустин и Фаустинијан, при бродолому, по Божјем промислу, такође остадоше живи: јер њих избачене на обалу угледаше морски разбојници који се тамо задесише, узеше их у своју лађу, одвезоше у Кесарију Стратонијску,^[3] и тамо продадоше једној жени, којој беше име Јуста. Она их одгаји, и даде их на школовање. Они изучише разне незнабожачке науке. Но затим чувши еванђелску проповед о Христу, они примише свето крштење, и следоваху апостоу Петру.

Међутим отац њихов Фауст, живећи у Риму са Климентом и не знајући ништа каква је несрећа задесила његову жену и децу, после годину дана посла неке робове своје у Атину да сазнаду како живе његова супруга и деца; посла по њима и многе ствари. Али се ови робови његови не вратише. Треће године Фауст, немајући никакве вести о жени и деци својој, веома се растужи, па посла у Атину друге робове своје са потребним стварима. Дошавши тамо они никога не нађоше, и четврте се године вратише и известише Фауста да они никако не могу пронаћи његову госпођу у Атини, јер нико о њој тамо чак ни чуо није, нити јој се могло ући у траг, пошто они никога од својих не обретоше.

Чувши то, Фауст се још више ожалости, и стаде горко плакати. И обиђе он у Римској покрајини све приморске градове и пристаништа, распитујући морнаре за своју супругу и децу. Али ни од кога ништа не сазнаде. Затим он направи лађу, узе са собом неколико робова и нешто блага, па крену сам да тражи своју супругу и милу децу, а најмлађег сина Климента остави са верним робовима дома да се учи књизи. И обиђе он малтене сав свет, и по мору и по суву тражећи своје миле, и не нађе их. Најзад, сав очајан он утону у дубоку тугу, и не хте чак ни кући да се врати, сматрајући да није

право да се наслађује добрима овога света без омиљене супруге своје, према којој је гајио велику љубав због целомудрености њене. Одрекавши се, дакле, сваке почести и славе овога света, он се потуцаше по туђим земљама као просјак, не казујући никоме о себи ко је.

Међутим дечак Климент постаде зрео човек, и беше одлично изучио све философске науке. Но њега свагда тишташе то што нема ни оца ни мајке. А већ беше прошло двадесет четири године откако мати његова отиде од куће, и двадесет година откако отац његов ишчезе. Изгубивши наду да су живи, он туговаше за њима као за мртвима. Уједно с тим он помишљаше и на своју смрт, пошто је добро знао да мора умрети, али није знао где ће се после смрти обрести, и има ли неки други живот иза овог краткотрајног живота, или нема. Размишљајући о то ме, он стално беше плачан, и не хоћаше се утешити никаквим сластима и радостима овога света; и свагда беше снужен и невесео, и уздисаше из дна душе.

У то време, чувши о доласку Христовом у свет, Климент се стаде трудити да се тачно обавести о томе. И догоди му се да ступи у разговор с једним благоразумним човеком, који му исприча да је Син Божји дошао у Јудеју, дарујући живот вечни свима који испуњују вољу Оца Његова који Га је послао. Чувши то, Климент се запали неисказаном жељом да што подробније сазна о Христу и о васцелом учењу Његовом. Због тога он реши да иде у Јудеју, у којој се шираше Христова благовест. И оставивши кућу своју и велико имање, он узе са собом верне робове и велику количину злата, седе на лађу, и отплови ка Јудејској земљи. Но за време буре која их снађе на мору, он би ветром занесен у Александрију, и тамо обрете апостола Варнаву, чије учење о Христу он саслуша с уживањем. Затим он отплови у Кесарију Стратонијску, и обрете светог апостола Петра. Примивши од њега свето крштење, Климент следоваше њему са осталим ученицима, међу којима беху и два брата његова, близанци Фаустин и Фаустинијан. Али Климент не познаде њих, нити они њега, пошто су били веома мали када су се растали, и не памћаху један другога. Апостол пак Петар, полазећи у Сирију, посла испред себе Фаустина и Фаустинијана, а Климента остави код себе, и заједно с њим седе у лађу и крену морем. За време пловидбе

апостол упита Климента о пореклу његовом. Климент му онда подробно исприча каквог је порекла, и како мати његова због некаквог сна отпутова из Рима са два мала детета, а како и отац његов, пошто прођоше четири године, крену у свет да их тражи, и не врати се. Притом Климент напомену и то, да је већ двадесет година како ништа не зна о својим родитељима и браћи, и сматра да су помрли.

Ово казивање потресе светог апостола Петра. И у то време, по промислу Божјем, лађа пристаде уз неко острво, на коме се налажаше мати Климентова Матидија. Тада неки изиђоше из лађе у град да купе намирнице; изиђе и апостол Петар, а Климент остаде на лађи. Идући у град, свети апостол угледа крај градске капије старицу где седи и проси милостињу. То беше Матидија, која због слабости није више могла да се храни радом руку својих, и стога прошаше милостињу, да би исхранила себе и другу старицу која је беше примила у кућу своју и која је болесна лежала код куће. Угледавши Матидију, свети апостол сазнаде духом да је она странкиња, и упита је за отачаство њено. Уздахнувши дубоко, Матидија се расплака и рече: О, тешко мени странкињи! јер у свету нема бедније и несрећније жене од мене. - Апостол Петар, видећи је тако тешко ојађену и уплакану, стаде је брижно распитивати, ко је она и одакле је. И из разговора с њом он познаде да је она мајка Климентова, и стаде је тешити, говорећи јој: Ја знам најмлађег сина твог Климента; он се сада налази у овом крају. - А Матидија, чувши за сина свог, изгуби се од запрепашћења и радости, и постаде као мртва. - Но свети, апостол је узе за руку и подиже са земље, и нареди јој да пође за њим на лађу, говорећи јој: Не тугуј, старице, јер ћеш одмах сазнати све о сину свом.

Док они иђаху ка лађи, изађе им у сусрет Климент, и угледавши жену где иде за светим апостолом Петром, зачуди се. А она, загледавши се у Климента, који је по цртама лица јако личио на оца, упита светог Петра: Није ли то Климент, син мој? - Апостол одговори: Он је. - Матидија обисну око врата Клименту, и заплака. А Климент, не знајући ко је та жена и због чега плаче, стаде је отурати од себе. Тада му свети апостол рече: Не одгуравај, чедо, ону која те је родила. - Чувши то, Климент се расплака и паде к ногама њеним,

целивајући је и плачући. И обузе их велика радост што се нађоше и познаше. Свети Петар пак помоли се за њу Господу и исцели јој руке. А она замоли апостола да исцели старицу њену код које становаше. Свети апостол уђе у њену кућу и исцели је од болести; Климент пак даде јој хиљаду драхми^[4] за прехрану своје мајке. Затим, узевши мајку заједно са исцељеном старицом, одведе их на лађу, и лађа крену. Путем Матидија упита сина за мужа свог Фауста, и чувши да је он пре двадесет година кренуо у свет да њу тражи и да отада нема никакве вести о њему, ридаше горко за њим као за умрлим, не надајући се да ће га видети жива. Стигавши пак у Антадрос,^[5] они сиђоше са лађе и продужише пут сувим. Дошавши у Лаодикију, њих сретеше Фаустин и Фаустинијан, који пре њих беху стигли тамо. Они упиташе Климента: Ко је та жена странкиња што је поред вас са другом старицом? - Климент одговори: Моја мајка коју пронађох у туђини. - И стаде им причати редом, колико се времена није видео са мајком и како је она отишла од куће са два близанца.

Чувши то, њима би јасно да је Климент брат њихов, и та жена - мајка њихова. И расплакавши се од велике радости, они ускликнуше: Ваистину је ово мајка наша Матидија, а ти брат наш Климент, јер ми и јесмо близанци Фаустин и Фаустинијан који са мајком напустисмо Рим.

Рекавши то они обиснуше један другоме о врат, и плакаше много и с љубављу целиваху један другог. Призор беше дирљив: мајка се радује деци коју неочекивано пронађе здраве, и они причају како их промисао Божји спасе од потопљења, и сви радосни славе Бога. Само им једна туга тишташе душу: туга што ништа не знају о оцу свом. Затим они молише светог апостола Петра да крсти њихову мајку. И сутрадан у свитање они одоше на море, и свети апостол у прикривеном месту крсти Матидију и њену старицу у име Оца и Сина и Светога Духа, и одаславши је са синовима испред себе у стан, сам оде другим путем.

И где, на путу стајаше благообразни муж, са седом брадом, бедно одевен, и он очекиваше апостола Петра. Када свети апостол наиђе, благообразни муж га с поштовањем поздрави и рече: Видим да си човек странац и не прост, јер само лице твоје показује да си

човек благоразуман; стога желим да мало поразговарам с тобом. - Апостол на то рече: Говори, господине, што желиш. - И стаде тај човек говорити овако: Ја те данас видех у прикривеном месту на обали где се молиш, и загледавши неприметно ја се склоних, и почеках те овде мало, желећи да ти кажем ово: узалуд се трудите молећи се Богу, јер нема никаквога Бога ни на небу ни на земљи, и нема никаквог промисла Божјег о нама, него све у свету овом бива случајно. Стога не обмањујте себе узносећи молитве Богу кога нема.

Чувши овакво расуђивање, свети Петар му рече: На основу чега ти мислиш да све бива случајно а не по Божјем уређењу и промислу, и чиме ћеш доказати да нема Бога? Ако нема Бога, ко је онда створио небо и украсио га звездама? Ко је створио земљу и оденуо је цвећем? - А човек тај, уздахнувши из дубине срца, одговори: Знај ја, господине, унеколико астрономију, а боговима тако усрдно служим као нико други. И увидех ја да је све и сва обмана, и нема никаквога Бога. Јер када би на небу био икакав Бог, он би чуо уздахе оних што плачу, обратио би пажњу на молитве оних што се моле, погледао би на патње срца које изнемогава од туге. Но пошто нема онога који би чуо и утешио у невољама, онда из тога закључујем да нема Бога. Када би било Бога, он би чуо мене који се у јаду срца молим и ридам, јер ето, господине мој, ја се двадесет година и више находим у горкој муци, и како сам се много молио свима боговима! како сам им много жртава принео! како сам много суза и ридања пролио! и ни један ме од богова не чу, и сав труд мој би узалуд. - На то му свети апостол рече: Ти зато ниси толико времена услишен што си се молио многим боговима, ништавним и лажним, а не Јединоме, Истинитоме Богу, у кога ми верујемо и молимо Му се.

Тако разговарајући дуго с тим човеком и препирући се о Богу, свети апостол Петар познаде по казивању његовом да је то Фауст, отац Климентов и браће његове, а муж Матидијин, и рече му: Ако будеш поверовао у Јединог, Истинитог Бога који је створио небо и земљу, онда ћеш одмах видети читаве и здраве и жену и децу своју. - А он на то одговори: Еда ли ће жена моја се децом устати из мртвих? Јер сам ја сам по звездама сазнао, и од премудрог звездочатца Анувиона се уверио, да су се и жена моја и двоје деце удавили у мору.

Тада апостол Петар одведе Фауста у свој стан. Када Фауст уђе тамо и угледа Матидију, он се запрепасти, и нетремице је посматрајући с чуђењем ћуташе. Затим рече: Какво ће чудо ово бити? кога сада видим? - И пришавши поближе он кликну: Заиста је ово моја мила супруга! - И тог часа обоје од изненадне радости клонуше толико, да ни речи не могаху проговорити, јер и Матидија познаде свога мужа. А када затим она једва дође себи, рече: О, мили мој Фаусте! како си се обрео жив, када смо ми чули да си умро?

Тада настаде неописива радост за све, и од радости велики плач, јер и супрузи распознаше један другог, и деца распознаше своје родитеље; и грлећи се плакаху, и весељаху се, и благодаряху Бога. И сви који се тамо десише, видећи њихов сусрет после дугог растанка, расплакаше се и благодарише Бога. А Фауст, припавши к ногама светом апостолу, мољаше га да га крсти, јер искрено поверова у Јединог Бога. А када би крштен, он са сузама узношаше благодарне молитве Богу. Затим сви отидоше одатле у Антиохију.

Када они у Антиохији учачу вери у Христа, игемон Антиохијски дознаде све о Фаусту, његовој жени и деци, о њиховом царском пореклу, као и о томе шта су доживели, и одмах посла веснике у Рим и обавести цара о свему. Цар нареди игемону да што пре са великом чашћу отпреми у Рим Фауста и његову породицу. И када то би извршено, цар се радоваше њиховом повратку. А када сазнаде шта им се све догодило, он плакаше дуго. И тог дана цар приреди гозбу у њихову част, и указа им велико поштовање. Наредног пак дана даде им велика имања, и робове и робиње. И беху они у великом поштовању код свију.

А живљаху они веома побожно, чинећи велике милостиње убогим. И пошто тако дуго поживеше, и раздавши све невољнима, Фауст и Матидија у дубокој старости отидоше ка Господу.

Деца пак њихова, када свети апостол Петар дође у Рим, подвизаваху се у апостолском учењу. Нарочито блажени Климент бејаше нераздвојни ученик Петров, и учесник у свима његовим путовањима и трудовима и трпљењима за Христа, и проповедник учења Христова. Зато га апостол Петар постави за епископа пре свога распећа, које он доживе од Нерона.[6] После смрти апостола Петра и Павла, а за њима епископа Лина,[7] па за овим епископа

Анаклета,[8] Климент у Риму управљаше мудро лађом Цркве Христове[9] усред буре коју тада ствараху мучитељи, и пасијаше стадо Христово с великим трудом и трпљењем, са свих страна опкољен љутим гонитељима као разјареним лавовима и крвожедним вуцима, који траже да прождеру и униште Христову веру. Налазећи се у такој опасности, он не престајаше старати се са највећом ревношћу и о спасењу душа људских, и обрати ка Христу много неверних не само из престога народа него и са царскога двора високороднике и великаше, међу којима беше и неки великаш Сисиније, и не мало њих из рода цара Нерве.[10] Својом проповеђу свети Климент једном на Ускрс обрати ка Христу четири стотине двадесет четири лица високог рода и ове их крсти. Домицилу, братаницу своју, која беше верена за Аврелијана, сина првог великаша римског, он посвети на чување девствености. Осим тога, он раздели Рим између седам брзописаца, да описују страдања светих мученика које тада убијаху за Христа.

И када се учењем његовим и трудом, и чудесним делима његовим и врлинским животом стаде Црква Христова увећавати, тада мрзитељ хришћанске вере комит Торкутијан,[11] видевши безбројно мноштво оних који су под утицајем Климента поверовали у Христа, подстаче неке из народа да се дигну против Климента и против хришћана. И настаде у народу метеж и узбуна; побуњеници дођоше к епарху града Мамертину и стадоше викати против Климента, говорећи: Докле ће он понижавати богове наше? - друга пак, бранећи Климента, говораху: Какво је зло учинио тај човек? или какво добро дело он није учинио? Свакога болесника који је дошао к њему Он је исцелио; сваког ожалошћеног који је отишао к њему он је утешио; никада никоме он није учинио зло, него је свима учинио много добра. -

Међутим остали, распаљени духом зла, викаху: Све то он чини помоћу враџбина, и служење боговима нашим искорењује. Он Зевса не назива богом; Херкула, нашег покровитеља, назива духом нечистим; за чесну Афродиту вели да је блудница; за велику Весту каже да је треба спалити, такође и Атину и Артемиду и Хермеса; Хроноса пак и Ареја хули; уопште, све богове наше и храмове

њихове он непрестано срамоти и осуђује. Стога нека он или принесе боговима жртву или нека буде уништен.

Тада епарх Мамертин, под утицајем метежа и узбуне међу грађанима, нареди да светог Климента доведу к њему. И стаде му говорити: Ти си пореклом високога рода, како сведоче о теби сви грађани Рима, али си пао у заблуду, па због тога не могу да те трпе и да ћуте; неизвесно је каквог Бога ти поштујеш, некаквог новог, називаног Христом, противног боговима нашим. Стога је теби потребно, да оставиш сваку заблуду и обману и да се поклониш боговима којима се ми клањамо. - Свети Климент одговори: Молим твоје доброумље, послушај мене а не безумне речи грубе светине која низашта устаје против мене; јер, премда многи пси лају на нас, ипак нам не могу отети оно што ми јесмо: јер ми смо људи разумни и паметни, а они су пси без разума који неразумно лају на добру ствар; метежи и побуне свагда су долазили од неразумне и невоспитане гомиле. Стога нареди им да најпре умукну, па кад настане тишина нека говори човек разуман о важном делу спасења, и нека укаже на истинитога Бога, коме се треба с вером клањати.

То и много друго говораше светитељ, и епарх не нађе у њему никакве кривице, стога и посла цару Трајану[12] извештај, да је на Климента устао народ због богова, ма да нема веродостојног сведочанства да је он крив. Цар Трајан одговори епарху да Климент мора: или принети жртву боговима, или бити послат на заточење у пусто место Понт близу Херсонеса.[13] Добивши такав одговор од цара, епарх Мамертин се ожалости због Климента, и мољаше га да не изабере себи добровољно прогонство, него да принесе боговима жртву, па ће избећи прогонство. Светитељ увераваше епарха да се он прогонства не боји, већ га, напротив, воли и веома жели. У речима светога Климента бејаше таква сила благодати, коју Бог даде њему, да епарх, ганут његовим речима, заплака и рече: Бог, коме ти свим срцем служиш, нека ти помогне у изгнанству том, на које си осуђен. - И спремивши лађу и све што беше потребно светитељу, он га отпусти.

Са светим Климентом кренуше у заточење и многи благочестиви хришћани, волећи више да се са својим пастиром пате у прогонству него да без њега живе на слободи. А кад светитељ

стиже у место заточења, он затече тамо више од две хиљаде хришћана, осуђених на тесање камена у тамошњим горама. На исти посао би одређен и свети Климент. Хришћани, угледавши светог Климента, сви му једнодушно приступише са сузама и тугом, говорећи: Помоли се за нас, светитељу, да постанемо достојни обећања Христових. - Светитељ на то рече: Нисам достојан такве благодати Господа мога, који ме удостоји бити заједничарем венца вашег.

И радећи с њима свети Климент их утешаваше и назидаваше својим корисним саветима. А када дознаде од њих да веома оскудевају у води, и да на леђима доносе себи воду са шест потркалишта даљине, свети Климент им рече: "Помолимо се Господу нашем Исусу Христу, да исповедницима својим отвори извор живе воде, као што отвори жедном Израиљу у пустињи када удари камен и потече вода, да бисмо се, добивши такву благодат Његову, радовали". - И стадоше се сви молити. По завршеној молитви свети Климент угледа јагње где стоји на једном месту и подиже десну ногу, као показујући место. Светитељу би јасно да је то Господ који се јавио, а кога нико не виде сем он, и оде на то место, и рече: У име Оца и Сина и Светога Духа, копајте на овом месту. - И сви, ставши унаоколо, почеше мотикама копати, али ништа не успеше, пошто не погодише место на коме је јагње стајало. После тога свети Климент узе малу мотику и поче копати на оном месту где је стајала Јагњетова нога, и одмах изби извор воде веома чисте и укусне, и из извора образова се река. Томе се сви обрадоваше, а свети Климент рече: Потоци веселе град Божји (Псал. 45, 5).

Глас о овоме чуду пронесе се по целом крају оном, и стадоше се стицати тамо људи из свих околних градова и села, да виде реку која се неочекивано и чудесно образовала на молитве светитељеве, а и да чују учење његово. И многи вероваху у Христа, и крштаваше их свети Климент у тој води. А незнабожног народа се толико стицаше к светитељу, и толико се обраћаше ка Христу, да се сваки дан крштаваху по пет стотина душа и више. За једну годину толико се увећа број верних, да седамдесет пет цркава би подигнуто. И срушени бише сви идоли, и споменици њихови, и разорени сви

идолски храмови у свој земљи оној, пошто сви житељи примише хришћанску веру.

Цар Трајан, сазнавши да је у Херсонесу безброј људи поверовало у Христа, одмах посла тамо једног достојанственика, по имену Афиђијана. Чим стиже тамо, Афиђијан многе хришћане разним мукама умори. Али затим када виде да сви с радошћу хитају на мучење за Христа, он не хте више да мучи народ, већ се свим силама стараше да једино Климента примора да принесе жртву. Међутим када увиде да је Климент непоколебљив у вери и чврсто стоји за Господа Христа, нареди да га метну у чамац, одвезу насред мора и тамо, са каменом о врату баце у дубину морску и утопе, да хришћани не би нашли тело његово. Док се пак то обављаше, верни стајаху на обали и силно плакаху и ридаху за светитељем. Потом два највернија ученика његова, Корнилије и Фив, рекоше свима хришћанима: "Помолимо се сви једнодушно, да нам Господ покаже чесно тело Свога мученика". - А кад се народ мољаше, море се повуче од обале за три потркалишта, и људи, као некада Израиљци у Црвеном Мору, идоше по суву и нађоше мермерну пештеру у виду цркве Божије, и у њој тело светитељево, и крај тела камен са којим светитељ би потопљен. Када пак верни хтедоше да узму оданде чесно тело светог мученика, онда би откривење споменутих ученицима, да тело светитељево оставе ту, јер ће се сваке године у спомен његов море повлачити од обале за седам дана, дајући на тај начин пут онима који желе доћи и поклонити се светом телу мучениковом. И биваше тако кроз многе и многе године, почевши од царовања Трајанова па све до царовања Никифора, цара грчког.[14] А тамо се молитвама светитељевим збиваху и друга многа неисказана чудеса, јер Господ прослављаше угодника Свог.

Једне године, када се море у спомен светитеља повуче у обичајено време и много народа дође к светим моштима на поклоњење, догоди се да једно мало дете остаде у цркви, јер родитељи његови при одласку из цркве заборавише на њега. У то време море се поче враћати на своје место и покривати цркву, и сви хитаху да се што пре удаље да их море не покрије; хитаху и родитељи детета осталог у цркви, држећи да је и дете њихово изашло раније са људима из цркве. Осврћући се на све стране и

тражећи га међу народом, они га не нађоше, а вратити се натраг беше немогуће, пошто море већ беше покрило цркву. Ојађени родитељи, плачући неутешно за својим дететом, отидоше кући својој са великим болом и тугом.

Наредне године море се опет повуче, и родитељи споменутог детета по обичају свом одоше и ове године да се поклоне светитељу. Ушавши у цркву они нађоше дете живо и здраво где седи крај светитељева кивота. Неописано радосни, родитељи га узеше и распитиваху га како је остало живо. А дете, показујући прстом на кивот светог мученика, говораше: Овај светитељ ме је сачувао жива; он ме је хранио, и све страхоте морске од мене одгонио.

Ово велико чудо би на велику радост родитељима и свему народу који беше дошао на празник, и сви слављаху Бога и светог угодника Његовог. И вратише се родитељи са живим и здравим дететом кући својој.

У време царовања Никифора, цара грчког, о празнику светога Климента море се не повуче, као што је то бивало свих ранијих година, и тако то потраја педесет и више година. А кад у Херсонесу постаде епископ блажени Георгије, он силно туговаше што се море не повлачи и мошти тако великог угодника Божјег, покривене водом, налазе се као под спудом. У дане његовог епископовања дођоше у Херсон два хришћанска учитеља Методије и Константин Философ, касније назван Кирило.[15] Они путоваху на проповед ка Хозарима,[16] и путем се распитиваху за мошти светога Климента; и дознавши да се оне налазе у мору, они стадоше подстицати епископа Георгија, да се потруди пронаћи ту духовну ризницу - мошти свештеноченикове.

Подстакнут од ових учитеља, епископ Георгије отпутова у Цариград и обавести о томе ондашњег цара Михаила III[17] и свјатјејшег патријарха Игњатија.[18] Цар и патријарх послаше с њим одабране људе и сав клир свете Софије.[19] Допутовавши у Херсонес, епископ сабра сав народ, па са псалмима и песмама одоше на морску обалу, у нади да добију жељено, али се вода не раступи. После пак заласка сунца, они седоше у лађу, и одједном у поноћи светлост засија из мора: и најпре се појави глава, па затим и целокупне мошти светога Климента изађоше из воде. Епископи их

са страхопоштовањем узеше, у лађу сместише, па у град свечано унесоше, и у цркви светих апостола положише. А када отпоче света литургија, збише се многа чудеса: слепи прогледаше, хромипроходаше, и сваковрсни болесници оздравише, и зли дуси из бесомучних прогнани бише - молитвама светога Климента а благодаћу Господа нашега Исуса Христа, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ПЕТРА, архиепископа Александријског

СВЕТИ отац наш Петар, архиепископ Александријски, у младости својој би васпитан од блаженог Теоне, архиепископа тог истог града Александрије, и после њега би уздигнут на епископски престо у време љутог и страховитог гоњења хришћана од стране незнабожних царева римских Диоклецијана и Максимијана. Тада све тамнице беху препуне хришћанских мученика, и крв њихова заливаше све улице и градове и околна поља. У таква страшна времена, пуна страха и мука, Божјом Црквом управљаше овај свети Петар у трпљењу и неисказаним трудовима. Својим учењем и непобедивим јунаштвом вере он многе малодушне и бојажљиве охрабри, многе од одступништва и пада одврати, и велики број верних приведе х мученичком венцу. А када сам би изгнан за Христа, он, находећи се у Тиру и Финикији и Палестини, посланицама својим утврђиваше овце своје и укрепљаваше их силом Светога Духа. Бојећи се пак да се ко не уплаши мука и отпадне од Христа, он се дан и ноћ мољаше за њих Богу. А када се поново врати у Александрију, свети Петар служаше сужњима по тамницама, којих беше шест стотина педесет, при чему међу њима бејаше много презвитера и клирика; и сви они разним мучењима бише уморени. А свети Петар, видећи њихово страдање и трпљење до краја, радоваше се духом.

У време мудрог управљања светог архиепископа Петра Христовим стадом, појави се у Александрији крвожедни вук у овчијој кожи - јеретик Арије, који поче усред пшенице сејати кукољ

проклетог ђаволског учења, хулећи Божанство Господа нашег Исуса Христа, и таком хулом шкодећи Цркви Божијој. Пастир добри често запушиваше уста томе вуку обуздавајући га, кажњавајући га, и претећи му, да не разара добро исповедање Свете Тројице, беспрекорно предато Цркви Христовој. Но пошто Арије, тај други Јуда, остајаше непоправљив, и његова се богопротивна злоћа не хоћаше покорити истини, тада свети Петар прокле тог богохулника, и одлучивши га од Цркве одсече га као трули део. А вук Арије, изгнан из стада Христова, кријаше се као тама од светлости, јер је писано: Сваки који зло чини мрзи на видело и не иде к виделу да не покарају дела њихова, јер су зла (Јн. 3, 20); и не усуђиваше се безаконик прићи к овако будноме пастиру, кога никаквим лукавством и превиспреним речима не могаше преластити.

Црква пак света у Александрији растијаше и множаше се, иако времена та беху опака; јер никаква мучења не могаху препречити и затворити пут ка Христу људима жељним спасења, који не само имања своја него и живот свој полажући хитаху к Петрову учењу и к светоме крштењу, напуштајући служење идолима.

Незнабожни цар Максимијан, који тада владаше источним земљама и живљаше у Никомидији, дознавши да се многи учењем светог архиепископа Петра обраћају од идолопоклонства ка Христу, посла трибуна са војницима да светитеља ухвате и везана доведу к њему. Дошавши у Александрију, посланици нађоше светога Петра у цркви са мноштвом верних где врши службу Свима Светима, узеше га и оковаше у тешке окове. Због тога настаде у народу силан метеж и велика узбуна: једни плакаху за светим Петром, други вапијаху: "Зашто пастира нашег отимате од нас?" - И слеже се сва Александрија желећи да душу своју положи за учитеља свога, и викаше народ на цара и на послане од њега. А трибун, видећи силан метеж и узбуну у народу, нареди да светитеља чувају у тамници, која се налазила у близини цркве, и посла цару писмени извештај о свему што се догодило. Прочитавши извештај цар се веома наљути, и посла писмено наређење трибуну да одмах одсече главу хришћанском учитељу Петру и да погуби све који се буду противили. Добивши царско наређење, трибун се постара да изврши наређење и да Петра изведе на посечење; али многи народ,

који дан и ноћ опседаше тамницу, не даваше да оца његова изведу на смрт. Ту беше безброј много људи и жена, старих и младих, монаха и монахиња, који, везани љубављу према архијереју Божјем, не одмицаху се од тамнице. Када они угледаше наоружане војнике где иду к тамници да изведу Петра, сви једнодушно повикаше: Прво све нас побијте, ако имате наређење од цара вашег, па онда узмите оца нашег: јер ми нећемо одступити од нашега пастира, нити допустити да пострада учитељ и лекар душа наших. - Трибун, чувши то и видећи толики народ, не жељаше да изврши велико и страшно крвопролиће, него се стараше да тајно обезглави Петра, и на тај начин изврши царско наређење.

Док се то збивало, Арије сазнаде да архиепископ који га је одлучио од свете саборне апостолске Цркве седи у тамници и оковима, и има бити убијен за Христа. И он оде к њему са претворним и лицемерним покајањем, надајући се да после њега ступи на престо и постане архиепископ Александријски. Он дође тобож молећи опроштај и кајући се за своју богохулну јерес; и умоли неке презвитере, а нарочито Ахилу и Александра, да замоле за њега светог Петра, да му опрости сагрешење и прими га у црквену заједницу. Међутим Бог који зна помисли срца људског, знађаше и зло срце Аријево, и јавивши се ноћу блаженоме Петру откри му сво лукавство проклетог јеретика трг, и заповеди да га не прими у свету Цркву. Сутрадан пак ујутру многи благоверни угледни грађани, на челу са презвитерима Ахилом и Александром, дођоше у тамницу и молише светог архиепископа припадајући к ногама његовим, да опрости Арију и разреши га од проклетства. А блажени Петар, плачући и уздишући, одговори им: Мили моји, не знате за кога ме молите јер ме молите за онога који цепа Цркву Христову. Ви знате да ја љубим ове овце моје, и не бих желео да која од њих погине. Нарочито молим Бога да свима подари опроштај грехова и спасење; само Арија одбацујем, јер је он и од самог Бога одбачен, и од свете Цркве одлучен не толико мојим судом колико Божјим, пошто он сагреша не човеку него Богу, хулећи тајну Свете Тројице, на коју херувими и серафими не смеју гледати и само непрестано певају: "Свет, Свет, Свет Господ Саваот", а Силе Небеске говоре: "пуно је небо и земља славе Твоје". Бестидни јеретик усуђује

се хулом својом правити поделу између Оца и Сина и Светога Духа. Како онда да опростимо њему, на кога се сва творевина љути због Творца свога? Стога, нека буде проклет Арије и у садашњем и у будућем веку!

Када блажени Петар изрече то, сви који га мољаху за Арија падоше му пред ноге, и више се не усуђиваху узнемиравати га. А он, узевши насамо презвитере Ахила и Александра, рече им: Ја сам човек грешан, но знам да ме Господ Бог мој позива к мученичком венцу, и пре но што умрем објавићу вама, стубовима Цркве, тајну Божију, коју ми Господ мој откри ноћас: ти ћеш, честити Ахило, после мене ступити на архиепископски престо, а после тебе овај достојни презвитер Александар. Што се пак тиче Арија, немојте ме сматрати немилосрдним и према онима који греше суровим: јер грех учињен по немоћи људској, макар био и највећи, мањи је од злоће Аријеве. Онима који греше по слабости може се опростити; а томе проклетнику, за кога ме молите, како могу опростити када му је душа препуна обмане и хуле? Јер из срца његова тече река хуљења на свемогућег Сина Божјег: он назива створењем Онога који је Створитељ свега видљивог и невидљивог, и кога пророци, апостоли и еванђелисти проповедаше. Како можете ви захтевати од мене да изађем у сусрет вашој молби и да опростим Арију, када он не хте послушати савет мој и доћи к себи? А што сам га проклео, то сам учинио не од себе него по вољи Христа Бога мог, који ми се ноћас јавио. Јер када се ја по обичају мољах, светлост велика изненада обасја тамницу, и ја угледах Господа мог Исуса Христа у облику дванаестогодишњег јуноше, коме лице сијаше јаче од сунца, тако да нисам могао гледати на неисказану славу лица Његова. Беше Он обучен у белу ризу, но раздерану од врха до дна; придржавајући је обема рукама на прсима Он покриваше наготу Своју. Када све то угледах, мене спопаде трепет и ужас; и са великим страхом молећи Му се, упитах: "Ко ти, Спасе, ризу раздра?" Господ одговори: "Раздра ми је безумни Арије, јер одвоји од Мене људе Моје, које стекох крвљу Својом. Него пази и не примај га у црквену заједницу: јер он смишља зло и непријатељство против мене и против мојих људи. Ето, хоће да моле тебе за њега да му опростиш; али ти их немој послушати и немој примити у стадо вука као овцу. Заповеди Ахилу

и Александру, који ће после тебе бити епископи, да га не приме него да га пред свима прокуну". Ето, дакле, ја вам казах што ми је наређено; а ви ако не послушате и не извршите што вам је наређено, ја нећу бити крив за то.

Рекавши то он преклони колена и мољаше се, и сви се мољаху с њим. А кад заврши молитву рече: Помолите се за мене, браћо. - Присутни се помолише, и рекоше: Амин. - Ахила пак и Александар, целивајући му руку, плакаху, јер им он рече да га они више видети неће. И ови презвитери саопштише људима све речи које им блажени Петар рече о Арију, и то што им он заповеди да Арија не примају у црквену заједницу, пошто је вук и непријатељ Божјег Сина.

После тога свети Петар, видећи да хришћански народ запаљен ревношћу не допушта царском изасланику да га изведе из тамнице на смрт, и бојећи се да се не изроди битка између хришћана и царевих војника и настане велико крвопролиће, а усто и сам желећи да се разреши од тела и отиде ка Господу, одлучи да кришом преда себе мучитељима, да не би народ настрадао, и да би сам што пре отишао к жељеноме циљу. Стога он тајно од народа посла к Трибуну једног верног слугу свог који се налажаше поред њега, са оваком поруком: "Ако желиш да учиниш цару Максимијану по вољи, онда дођи ноћас тајно к тамници, пробиј зид, узми. ме и изврши наређење цара свог".

Тако и би. Када паде ноћ, мноштво хришћанскога народа тискаше се око врата тамнице, у којој се налазио свети пастир стада Христова, и чуваше их, не пропуштајући никога к њему. Трибун пак дође с војницима и тајно проби на тамници зид отпозади, колико да се може провући један човек. Ноћ беше зимска и ветровита, и нико од хришћана не чу звук од пробијања зида. Свети Петар прекрстивши се рече: "Боље је да један човек умре него да сви људи погину", - и изиђе из тамнице кроз пробијени зид, и то нико од верних не знађаше. Трибун с војницима дивљаше се таквом светитељевом радосном хитању на смрт; и узевши га одведоше на оно место где свети апостол Марко прими мученичку смрт, и тамо му одсекоше чесну главу.

У близини гроба светога Марка нахођаше се једна девојка која живљаше у добровољном затвору. Када се она мољаше Богу те ноћи у коју свети Петар би посечен, она чу глас с неба који говораше: "Петар почетак апостола, Петар свршетак Александријских мученика".

Када свану дан, људи дознавши да је њихов пастир тајно изведен из тамнице и посечен крај гроба светога Марка, с плачем похиташе к светом телу његовом, узеше га и у цркву унесе. Тамо, приставивши чесну главу његову к трупу, поставише га на престо, тојест на горње место, са следећег разлога: овај свети архијереј у животу свом за све време пастирског служења свог није седао на горње место, већ је, кад је томе бивало време, седео у подножју његовом. Због тога су сви људи и клирици често негодовали и молили га да седи на горњем месту, али он никада није пристајао на то. Једном после Божанствене литургије, сазвавши сав клир свој, рече им: Знате ли зашто ја не седам на горње место? Зато што када се приближим к њему, ја видим на њему небеску светлост и неку Божанствену Силу где пребива на њему. Стога мене спопада ужас, и ја се не усуђујем сести тамо, осећајући да сам недостојан, него седам у подножју, и то са страхом. Ово вам казујем, да ме не бисте више приморавали на то.

Са тог разлога, после кончине његове, људи га мртва посадише на горње место, и сви клицаху к њему: Моли за нас, свети угодниче Божји! - После тога они га чесно погребеше, славећи Свету Тројицу: Оца и Сина и Светога Духа, Једнога Бога, коме и од нас нека је част и поклоњење, сада и увек и кроза све векове. Амин.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
КЛИМЕНТА,
архиепископа Охридског[20]**

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАФНУТИЈА

НИКАДА није пио вина. Једном би ухваћен од разбојника, и харамбаша га присили да испије чашу вина. Видећи добродушност Пафнутијеву харамбаша се покаја и напусти своје разбојничко занимање.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПЕТРА МОЛЧАЛНИКА (тиховатеља = Исихасте)

СВЕТИ отац наш Петар родио се у Понту од побожних родитеља, са којима проживе само седам година. Све остало време свога живота он проведе у философији = у подвижништву (= ασκησις = испосништву), најпре у Галатији; затим отпутова у Палестину. Тамо он обиђе сва свештена и света места, у свакоме проводећи дуго време у молитвама. Из Палестине он отиде у Антиохију. Тамо се затвори у једној келији, и радећи на својој души, провођаше време у непрестаним молитвама. Ништа осим хлеба он није јео и осим воде није пио, и то по врло мало сваког другог или трећег дана. Због таквих врлина он доби од Бога власт над демонима. Тако свети Петар ослободи од демона једног човека, по имену Данила. Научивши исцељеног Данила истинама свете вере, свети Петар га начини својим саиспосником и саревнитељем. Угодник Божји Петар отвараше очи слепима и исцељиваше разне болести. Савете и поуке он даваше или писмено или усмено. Својим светим животом он постаде чувен и славан у целој Антиохији и у свој околини њеној. Поживевши деведесет и девет година, преподобни Петар мирно отиде у вечне обитељи небеске, око 429. године.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ШЕСТ СТОТИНА СЕДАМДЕСЕТ

ПОСТРАДАШЕ за Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ВАСИЛИСЕ

ЖЕНА цара Максентија. Поверовала у Христа преко великомученице Екатерине. Мачем посечена.

НАПОМЕНЕ:

1. Октавијан Август - први цар Римски после укинућа републике у Риму, царовао од 30. године пре Христа до 14. године после Христа. Тиберије, пасторак његов, царовао од 14. године до 37. године; за царовања његовог пострадао и крсну смрт примио Господ наш Исус Христос.
2. Асијом су Римљани називали покрајину у Малој Азији, дуж обале Средоземног Мора; у њу је спадало неколико градова; Пергам је сматран престоницом.
3. Или уобичајеније: Кесарија Палестинска, на источној обали Средоземног Мора.
4. Драхма - грчки новац, равна динару.
5. Ангадрос - град на Адрамитском заливу у Мизији, северозападној области Мале Азије. Рушевине тог старог града постоје и до данас.
6. 29. јуна 67. године.

7. Спомен светог епископа Римског Лина (67-69. године), једног од Седамдесеторице апостола, празнује се 5. новембра и 4. јануара.
8. Свети Анаклет - епископ Римски од 79. до 91. године.
9. Свети апостол Климент управљао Римском црквом од 91. до 100. године.
10. Нерва - римски цар, царовао од 96. до 98, године после Христа.
11. Комитима су се код Римљана називали сарадници и свита управитеља области.
12. Трајан - римски цар од 98. до 117. године.
13. Херсонес - град у Таврици, полуострву Црнога Мора (сада Крим), налазио се у близини данашњег Севастопоља.
14. Византијски цар Никифор царовао од 802. до 811. године.
15. Свети Кирило и Методије - познати учитељи и просветитељи Словена.
16. Хозари - народ туркменског порекла, живео око Каспијског Мора и у доњем току Волге и у Предкавказју. Били делом незнабошци, делом мухамеданци, делом исповедали јеврејску веру.
17. Византијски цар Михаил III царовао од 855-867. године.
18. Свети Игњатије управљао Цариградском црквом од 847-857. год.; затим после светог Фотија од 867-877. године.
19. Света Софија - саборна црква Цариградска.
20. Види његово житије под 27. јулом, када је дан његове блажене кончине. Он се негде још спомиње и 22. новембра. У неким рукописима (Кодекс 24, 378 Британског музеја) каже се да се овога дана (25. нов.) празнује његово рођење.

26. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АЛИМПИЈА СТОЛПНИКА

СЛУГА Христов Алимпије рођен је у Адријанопољу граду Пафлагонијском.[1] Господ га изабра Себи на службу још од утробе матере. Јер као трудна и пред сам порођај мати његова имаде ноћу овакво виђење: учини јој се да она држи на рукама веома лепо јагње, које на роговима својим имађаше две запаљене свеће. - А када дође време да се роди Алимпије, јака Божанска светлост испуни собу: то беше предзнак будуће светлости врлина његових, пошто је он имао постати светилник света. А када по порођају мати његова заспа, она у сну имаде овакво виђење: сви житељи града стичу се у њену собу и окружују новорођенче певајући псалме и све штене песме. - Ова виђења мати запамти, слажући их у срцу свом и питајући се: Шта ли ће бити од овога детета?

Кроз неко време њој умре муж, и она се не хте поново удавати, него удовиштво своје стаде проводити у посту и молитви, живећи Христу у чистоти и предајући себе и сина промислу Његовом, јер је Он Отац сирочићима и удовицама. А кад одгаји свога сина, она га, - као некада Ана Самуила[2] -, одведе цркви и предаде на службу Багу уручивши га Адријанопољском епископу, блаженом Теодору.

Духом провидевши благодат Божију која беше у дечаку, епископ га силно заволе и поче га учити Светоме Писму. А када Алимпије одрасте, он превазиђе своје врстике мудрошћу и знањем; и беше вољен од Бога и од људи због доброг владања свог и великих врлина својих. Алимпије беше пун страха Божија, смирености и кротости; и у младим годинама својим показиваше мудрост старости и беспрекорно живљење. Због тих врлина он би постављен за црквеног економа, затим и за ђакона рукоположен; и служаше беспрекорно Богу.

После извесног времена у Алимпија се појави жеља за усамљеничким животом: да живи у молитвеном тиховању, усрдно служећи јединоме Богу и наслађујући се непрестаним богomisлијем. Ову жељу срца свога он откри праведној матери својој, која, слично пророчици Ани,^[3] не одлажаше од цркве, постом и молитвама служећи Богу дан и ноћ; јер она давно све своје имање раздаде сиромасима, и увести се Христу, и би постављена за ђаконису. Тој богоугодној слушкињи Господњој, а матери својој, свети Алимпије каза своју намеру, рекавши јој: Хоћу да идем на исток, јер чујем да тамо, у пустињама, живе у молитвеном тиховању многи свети оци; настанићу се с њима, и постараћу се, уз помоћ Божију, да подражавам њихове врлине. А ти, мати моја, моли се за мене, да Господ управи пут мој по Својој светој вољи и да Му угодан буде овај мој потхват.

Ни најмање растужена због расанка са сином, мати подиже к небу руке своје, усрдно се помоли Богу за њега, па га онда благослови и отпусти с миром.

Не рекавши никоме сем матери, блажени Алимпије напусти Андријанопољ, и запаљен божанственом жељом хиташе путем као јелен на изворе водне. Вест о његовом одласку силно ожалости епископа Теодора, клир и мирјане, јер се лишише тако доброг сажитеља који примером свог врлинског и равноангелског живљења украшаваше Цркву Божију и беше од велике користи вернима побуђујући их на подвиг. Епископ одмах разасла људе на све стране да траже блаженог Алимпија, и након много дана пронађоше га у Евхаиту^[4] о празнику светог мученика Теодора. Али га са великом муком, нешто молбама нешто претњама, једва успеше вратити у

отачаство. Јер Богу не беше угодно да се Пафлагонија лиши таквог светилника свог, којим се многи извођаху из таме и греха на светост богоугодног живота. Вративши се к својима, блажени Алимпије силно туговаше што му путовање би ометено и што му се жеља не оствари. Али Бог сваке утехе утеши његову тугу једним божанским виђењем. Јер неки диван човек, боље рећи - анђео Божји, јави се блаженоме Алимпију и рече му: Не тугуј, Алимпије, што си враћен са жељеног пута. Добро знај: свето је свако место које човек који љуби Бога изабере да побожно и богоугодно живи.

Утешен овим виђењем, Алимпије преста туговати и продужи свој монашки живот усрдно се подвизавајући и служећи Богу. Ипак њега не напушташе жеља да се повуче и усамљенички живи у неком пустињском месту. Због тога он много пута одлажаше из келије и обилажаше околне горе, поља и шуме, иштући место, згодно за богомислије. И једном, попевши се на гору, јужно од града, он нађе на њој високо и живописно место, удаљено сасвим од градске вреве, и оно му се веома допаде. Затим он донесе алат за копање, и ископа бунар. При томе он, не толико копајући мотиком колико Богу се усрдно молећи, изведе из земље воду. Пошто заврши тај посао, блажени Алимпије оде к епископу и моли га да му допусти живети тамо и цркву подићи. Но епископ, ма да не беше против те жеље његове, ипак тајно посла слуге да бунар затрпају камењем и заспу земљом. Јер епископу се није хтело да блажени Алимпије живи на том месту, пошто гора бејаше врло висока, усто далеко од града, и скоро неприступачна за свакога који би хтео да посети угодника Божјег. Епископ је желео да се Алимпије настани ближе граду и на згоднијем месту. Међутим, када блажени Алимпије виде да је његов бунар затрпан, он напусти ту гору и стаде тражити себи друго место у околини града.

Пред самим градом налажаше се једна пустиња, пуна древних гробова незнабожачких; притом насељена легионима нечистих духова. Због тога се сви бојаху тога места и "ико није могао проћи туда услед страха, чињених од стране демона. Видећи да сви избегавају ту пустињу, блажени Алимпије се настани тамо у једном гробу незнабожачком;^[5] на врху пак тог гроба бејаше стуб, и на стубу идол. Разбивши идола, као иловачни суд, преподобни постави

на његовом месту часни крст. И тако, не бојећи се демонских страшила и нападаја, он поче живети тамо, оружјем крста и стрелама молитава својих одгонећи далеко од себе пукове демона.

Једном у сну преподобни Алимпије виде нека два чесна мужа, обучена у свештеничке ризе; и они му рекоше: "Зашто си нас, човече Божји, оставио да те тако дуго чекамо овде? Ако си ти тај Алимпије, који је од Бога предзначен да освети ово место и умножи на њему славословље Божије, онда одмах отпочни тај посао који треба да обавиш". - Пренувши се из сна, преподобни се зачуди речима јавивших се мужева, не знајући ко су они, и шта он треба да чини на овом месту, да би се умножило славословље Богу.

Ускоро потом ваљало је епископу Адријанопољском Теодору путовати неким послом к цару, и блажени Алимпије беше дужан да га прати као клирик. Покоравајући се вољи свога архијереја, Алимпије пође и против своје жеље, и праћаше га све до Халкидона,^[6] где је епископ намеравао да се укрца у лађу и отплови у Цариград. За то време Алимпије уђе у једну цркву на обали морској, и помоливши се задрема. И гле, њему предстаде у виђењу нека прекрасна девица, сијајући као сунце и рече му: Устани брзо, Алимпије! - А он, дивећи се њеној лепоти, упита је: Ко си ти, госпођо, и зашто ми наређујеш да брзо устанем? - Ја сам Ефимија,^[7] слушкиња Христова и мученица, одговори она. Устани, и ако хоћеш хајдемо у твоје отачаство! Воља је Божја да ти будем сапутница и помоћница.

Када света мученица изговори те речи, Алимпије се пробуди, и не виде никога пред собом, само срце своје нађе препуно духовне радости. И њему би јасно да Бог хоће да се он врати у своје усамљеничко молитвено тиховање. Стога, оставивши епископа, он се врну у своје отачаство, имајући као сапутнике невидљиву помоћ и молитве свете великомученице Ефимије, чији лик и слатку беседу он сво време чуваше у срцу свом и радоваше се духом.

Дошавши у Адријанопољ, на своје усамљеничко пустињско место он намисли подићи на том месту цркву у име свете Ефимије. Али он не имађаше потребна средства за то, јер, раздавши све своје имање и следујући осиротелом нас ради Христу, он као убожјак није имао ни злата, ни сребра, ни бакаруша у појасу своме. Тада он

замоли своје знанце међу грађанима и суседима да му помогну. А они, дознавши његову жељу, даваху му ревностно и усрдно све што беше потребно, и за кратко време међу незнабожачким гробовима би подигнута црква у име свете великомученице Ефимије. А кад копаху темељ, светом Алимпију се поново јавише она два гореспоменута мужа у јерејским одежама. Један од њих држаше у руци Кадионицу и кађаше темељ, означајући тиме како ће ту бити велика црква, а други певаше: "Осана месту овом!"

Ко беху та два мужа, не зна се. Али након извесног времена тамо бише обретенe нетљене и миомирисне мошти та два мужа, који се двапут јавише преподобном Алимпију у виђењу. И по његовом наређењу те свете мошти бише положене у цркви, њиме подигнутој.

Још пре освећења цркве легиони демонски, видећи да ће старањем светог Алимпија, њихово обиталиште постати насеље светаца, и да о"де где беху њихови привиди и страшила сада почиње наступати Божја благодат, јурнуше са страховитом виком и дреком на новоподигнуту цркву и светитељеву келију, желећи да до темеља сруше грађевину и да, уплашивши светог Алимпија, отерају га одатле. У своме бесу демони викаху разним гласовима, као разјарене звери или као помамљени ратници; но Христов војник одмах стаде на молитву, наоружа се њоме као непобедивим оружјем, и тог часа победи привидну силу демонску, те демони побегоше са стидом, као прах развејан ветром.

Пошто црква би освећена, почеше из града долазити људи да славослове Бога и слушају душекорисна поучења светитељева. Тада преподобни Алимпије, наоружавајући се још силније против невидљивих непријатеља, узиђе на столп (= стуб), слично светом Симеону, првом столпнику,^[8] и стаде као на стражу, издалека примећујући наступајуће пукове демона, и јуначки се борећи с њима дан и ноћ. Но демони, иако свагда биваху побеђивани од њега, ипак не престајаху са својим безочним нападима на њега.

Једном ноћу зли дуси почеше се камењем бацати на светог Алимпија, задајући му тешке повреде. Трпећи то каменовање, светитељ говораше демонима: Шта је вама до мене, човеконенавидни и пагубни демони? Што се узалуд узбуђујете, и

пакосно устајете на слуге Божије? Ово камење које ви бацате на мене, сведочиће пред Христом у дан другог доласка Његовог о вашој бестидној дрскости и злоби. Знајте да ја ни у шта не рачунам ваше бацање камења на ме, и сматрам то као дечју играчку. Ево, ја ћу склонити ове танке дашчице што ми служе као кров над главом, да бих несметано примио од вас каменовање и претрпео ради Господа оно што претрпе свети првомученик Стефан. Ви њега убилисте рукама Јевреја, и са тим Јеврејима наследићете пакао огњени. - Чувши ове речи и схвативши да је непобедиви страдалац готов претрпети све ради Бога, демони се разбежаше са тог места на све стране.

То чуше неки људи који те ноћи пролажаху туда, а видеше и демоне који у разним обличјима бежаху са тог места ридајући, запомажући и вапијући: "Алимпие нас истера из нашег обиталишта! Куда да се денемо? Нама нигде нема места!"

Преподобни Алимпие скиде са стуба малу настрешницу која беше над његовом главом, и стајаше имајући небо као свој покривач, и јуначки трпећи зиму и врућину, дажд и град, снег и мраз, и све промене ваздушне. И би он добровољни мученик не једно време него педесет три године, страдајући на своме стубу, као прикован на крсту. И стицаше се к њему многи народ: људи и жене, младићи и старци, да слушају корисне поуке његове и да се исцељују од својих Душевних и телесних бољки. А многи од њих изабраше да остану и живе поред њега. Зато светитељ нареди да се устроје два манастира, мушки и женски, један с једне стране столпа, а други с друге. Сам пак стајаше на столпу у средини, као свећа на светњаку, просвећујући оба манастира и учењем својим и примером ангелског живота свог, и заштићујући их молитвама својим. Преподобни им даде законе и уставе монашког живота, наредивши им да будно чувају себе од демонских замки. Притом он женама нарочито заповедаше да се никада не показују мушкарцима на очи.

У женском манастиру живљаше и мајка блаженог Алимпиеја са својом ћерком а његовом сестром Маријом, и друге врло угледне жене града Андријанопоља, и међу њима неке Ефимија и Евула, које оставише сва имања своја, децу, сроднике и пријатеље, и сву таштину и сласти овога света, и обукоше се у ангелски образ, и живљењем својим уподобише се самим ангелима.

Мати преподобног Алимпија беше у чину ђаконисе, и ма да живљаше по монашки, она ипак не хотијаше да се обуче у монашки чин, говорећи: "Једно је и исто бити ђакониса или монахиња". Међутим син је често мољаше да се обуче у монашки лик; но она га не послуша у томе, док не би упућена на то једним виђењем, поводом кога она сама моли сина да је замонаши. У том виђењу она виде необично лепе палате, из којих се чуло преслатко и преумилно појење и слављење Бога. А када она хтеде да уђе тамо, забрани јој неки честан и лучезаран човек, који стајаше и стражараше на улазу у те палате. Притом јој он рече: "Ти не можеш ући тамо, јер тамо блаженствују слушкиње Господње, које Му послужише у монашком чину. Међутим ти немаш на себи монашку одећу, стога и не можеш ући тамо и узети удела у њиховој радости".

Ове речи веома посрамише светитељеву мајку, и она, пробудивши се из сна, стаде молити сина да је постриже у монашки чин. После пострига она удвостручи своје подвиге, додајући труд труду И тако се много година подвизавајући у монаштву, она веома угоди Господу, и отиде к Њему. Син пак њен, преподобни отац наш Алимпије, толико угоди Богу, да још за живота на земљи биваше обасјаван небеском светлошћу: много пута јављаше се над његовом главом огњени стуб који досезаше до облака и озараваше сво место оно. А ТО се догађало често, некада по дану, некада по ноћи, већином по ноћи; и када се дешавала грмљавина и севање муња, тада се та небеска светлост јављала над светитељем изнад столпа његовог. Многи од верујућих и свето живећих удостојаваху се видети то; а други, којима се догађало да ту светлост посматрају издалека, мишљаху да светитељев столп гори стварним огњем. Достојни пак јасно гледаху то неисказано знамење небеске славе. Тако Бог прослављаше угодника Свог.

Свети Алимпије учини многа чудеса благодаћу Христовом: он болне исцељиваше, ђаволе из људи изгоњаше, будућност предсказиваше. На четрнаест пак година пре смрти, ноге његове бише поражене љутом болешћу, те за све то време он не могаше стајати већ до самог престављења свог лежаше на једну страну. И када ученици његови хотијаху да га понекад окрену на другу страну, он им то никако не допушташе него трпљаше као други Јов,

благодарећи Бога, ка коме и отиде с радошћу.[9] По престављењу пак његовом многа се исцељења даваху болесницима од светих моштију његових, у славу Христа Бога нашег, са Оцем и Светим Духом слављеног вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СТИЛИЈАНА

ПРЕПОДОБНИ Стилијан беше Пафлагонац; земљак и савременик светог Алимпија Столпника. Још од утробе матере своје освећен он постаде обиталиште Светог Духа. Раздавши све богатство своје сиромасима, он постаде монах. Из велике љубави према Господу Исусу предаде се великим подвизима, и превазиђе све ондашње монахе строгим и напорним подвижништвом. Затим оде у пустињу и настани се у Пећини. Подвизавајући се тамо он добијаше храну од Ангела Божија. И чињаше велика чудеса; и постаде лекар неизлечивих болести. Једном наиђе помор међу децу; и они родитељи који преподобном Стилијану долажаху са вером, или име његово призиваху, или икону његову живописаху, деца им оздрављаху од болести. Пред смрт ангели се јавише да му узму душу, и лице му засија као сунце. Чудотворац велики пре и после смрти. Помаже нарочито болесној деци и бездетним родитељима.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈАКОВА ОТШЕЛНИКА

БЛАЖЕНИ Јаков беше из Сирије; ученик светог Марона[10] и савременик светог Симеона Столпника. Подвизавао се на гори под отвореним небом; није имао ни пећине, ни келије, ни колибе, ни постеље, ни покривача; небо му беше и кров и покривач. Хранио се неквашеним сочивом. На телу испод власенице носио је тешке ланце. Боловао је од опаке стомачне болести. Због великих богоугодних подвига и савршенства у врлинама добио од Бога дар

чудотворства. Чинио чудеса велика. Чак и мртве васкрсавао именом Христовим. Једном дође к њему отац доневши свог мртвог синчића, и ридајући говораше светитељу: "Ја знам, слуго Божји, да је за тебе могуће све, само ако хоћеш да се помолиш Богу". - Свети Јаков, потресен сузама родитеља, преклони колена, и призвавши Бога васкрсе дечака и предаде га оцу. И многа друга чудеса сатвори преподобни Јаков. - Цар Лав питао њега за мишљење о Халкидонском Сабору.

Тако се подвизавајући и чудотворећи, блажени Јаков се мирно упокоји и с радошћу отиде ка Господу.[11]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКОНА "ПОКАЈАНИЈЕ "[12]

ПРЕПОДОБНИ Никон беше из Јерменије, син једног великаша. Побуђен речима Господњим: "свак који остави оца или мајку, примиће стоструко и наследиће живот вечни", Никон остави заиста све ради Христа и оде у неки манастир, где се замонаши. У манастиру он се ревносно подвизаваше у свакој врлини, и превазиђе све монахе крајњом строгошћу према себи. Када се усаврши у свима врлинама он напусти манастир и пође да проповеда људима Еванђеље. Непрестано је викао: Покајте се! због чега и би прозван "Покајаније". Као проповедник он обиђе сву Анатолију и Пелопонез. Најзад се задржа у граду Лакону. Сатворивши у њему разна чудеса, он подиже цркву у име Господа и Спаса Исуса Христа. Монахујући ту до краја, он мирно пређе ка Господу свом љубљеном, да прими од њега венац подвижништва. То би 998. године.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИНОКЕНТИЈА ИРКУТСКОГ

СВЕТИ Инокентије родио се у племићској фамилији Куљчицких од врло побожних родитеља око 1680. године. Школовао

се у Братском училишту при Кијевском Богојављенском манастиру. Са великом љубављу и ревношћу најрадије читао и изучавао дела светих отаца и учитеља Цркве. Године 1706. завршио Кијевску Духовну Академију, и замонашио се у Кијево-Печерској лаври, добивши име Инокентије место дотадањег имена Јован. Године 1721, он би постављен за епископа Перејаславског, затим назначен за члана Руске Пекингске мисије у Кини. Али кинеска влада га не хте примити, и он проведе три године у Селенгинску, проповедајући Еванђеље инородцима. Године 1727. он би одређен за епископа Иркутског, и много се потруди на обраћењу у хришћанство и просвећењу незнабожаца Бурјата и Тунгуза. Сурова клима Сибира, ревнотељски трудови и разне тегобе и незгоде брзо нарушише здравље светог Инокентија. Он се престава 27. новембра 1731. године, и би сахрањен на пет километара од Иркутска, у Вазнесенском манастиру код Тихвинске цркве. Око 1766. године, приликом неких радова у цркви, његов гроб би отворен, и у њему сандук потпуно читав, чак и сомот око сандука беше цео; свете пак мошти беху целе-целцате и необично миомирисне. Оне се прославише чудесима и исцељењима, која биваху од њих, и непрестано бивају. Свечано пак откривање чесних моштију светог Инокентија извршено је 1. децембра 1804. године, пошто су претходно од стране Светог Синода била проверена многа чудеса која су се збила од моштију светитеља Инокеитија. Тада је установљено да се свети Инокентије празнује 26. новембра, пошто се 27. новембра, - дан светитељевог престава, - у Вазнесенском манастиру свечано празнује празник Знамења Пресвете Богородице.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕННКА ГЕОРГИЈА ХИОСКОГ

ГЕОРГИЈЕ Нови мученик Христов родио се на острву Хиосу. Отац му се звао Параскевас а мајка Ангела. Мајка му умре девет месеци после његовог рођења оставивши га сирочетом. Кад му је било осамнаест месеци отац му се поново ожени тако да га маћеха

одгаји. Кад дете мало поодрасте родитељи га предадоше на дуборезачки занат код неког дуборесца Висезија. У то време се зидао храм светог Николе на острву Псара. Висези позван да изради иконостас поведе са собом и свога помоћника. Док је боравио на острву Псара Георгије се упозна са неким својим вршњацима, са којима отпутова у Кавалу без знања свога учитеља. Као што је непромишљено побегао са острва, исто тако у дечачкој незрелости провођаше дане у Кавали. Док је тако једном са својим друговима крао воће у башти, ухвати га баштован и предаде судији. Он будући још дете, уплаши се и одрече Христа, примивши Ислам. После тога прими га неки од Агарјана мештана код себе, па га после извесног времена предаде другоме.

Док се све то збивало са Георгијем, његови родитељи и рођаци нити су знали где се налази ни шта се с њим збило. Догоди се једног дана да пристане у Хиоску луку лађица натоварена лубеницама из које изађе Георгије. У луци се беше оног момента задесио један његов рођак који, видевши га, поздрави га обрадовавши му се. Док је стајао са њим чу од његових: другова како га зову Ахметом. Запрепашћен његов рођак га упита: "Шта ово значи? Зашто те тако зову?" - Он му ништа не одговори, него се ћутећи врати на лађу. Други пут дође сам у родитељски дом али оца не нађе, јер беше на путу. Он се тада укрца у исту лађу и отпутова. После пак краћег времена поново дође на Хиос, на другој лађи и у хришћанском одећу, и сусрете се са својим оцем. Плакао је, како причају, његов отац када га је видео, и говорио: "Било би ми милије да сам чуо за његову смрт, него што га видим у таквом срамном стању". Десетогодишњи дечак се покаја за свој грех и остаде неколико дана у родитељском дому. Његов отац, који је био морнар, знао је да је немогуће да дете остане даље на Хиосу. Зато га по савету свога духовника укрца на свој брод и пребаци у Кидонију где га нико није познавао. Ту га повери једном побожном хришћанину, који сазнавши за његов пад, склони га на своје имање ван града, излажући се великој опасности у случају да Турци сазнају за то.

Георгије остаде ту све до своје двадесете године, верно служећи овог побожног човека и трудећи се да живи по хришћански. У двадесетој години се охрабри и дође у Кидонију где се упозна са

мештанима и са многима од њих склопи пријатељство. Спријатељи се између осталих и са једном старицом, која се бринула о њему као помајка и помагала га. Његов отац пак стално је плакао (по сведочанству свештеника из њиховог села Питиуса) и бринуо се шта ће бити са његовим дететом; та мисао му није давала мира ни покоја. По савету истог духовника оде чамцем код сина, с намером да га укрца у неки руски брод и тако склони у неки непознати крај где живе хришћани. Но Георгије одби, говорећи да је он ту безбедан, пошто нико не зна шта се с њим десило.

Временом, међутим, он се толико спријатељи са овом старицом да јој исприча тајну свога одрицања од Христа. Дође потом време да се ожени једном девојком. Њени рођаци разговарајући са старицом о њему сазнадоше о његовом турчењу, али пошто је био по свему добар, не одустадоше од веридбе и венчања. После неког времена дође до свађе између њега и брата његове жене, који, љут на њега због неког дуга, оде код турског управитеља и издаде да је Георгије постао муслиман па се вратио у хришћанску веру. Неки Георгијеви пријатељи сазнадоше за издајство и саветоваху га да хитно бежи из Кидоније и да се привремено сакрије. А овај нити побеже нити се сакри, него остаде онде где је био. Вероватно га је још од раније мучила савест због његовог пада, па је хтео да га јавно опере са себе.

И заиста, Георгије би ухапшен и бачен у тамницу. Потом би изведен на суђење и на питање судије: Зашто се одрекао Ислама и вратио се вери хришћанској? - овај храбри младић одговори: "Ја нити сам се одрекао своје вере нити сам вашу која је лажна примио. Као дете су ме на силу преварили, али ја сам увек био и остао хришћанин". Судија је на лукав начин покушао да га наведе да каже своје турско име али је младић стално понављао: "Име ми је Георгије и као Георгије желим да умрем". На претњу да му се спрема зла смрт, смело је одговорио: "Са радошћу је примам". Тада судија нареди да га поново стрпају у затвор где остаде 17 дана. Народ се топло молио Богу да мученику подари снаге да истраје до краја, а један мештанин који се по промислу задеси у затвору храбрио га је и крепио. Турци су му стално досађивали и претили да ће га уморити страшном смрћу. Новембра 24. пронесе се вест да је донета одлука да буде убијен. Хришћани му то тајно јавише и питаху га да ли би

хтео да се причести Тела и Крви Господње. Он без страха прими вест о смрти, жељан мучеништва и молећи да буде удостојен св. Причешћа.

Предвече дође духовник у затвор, исповеди га и причести св. Тајни. Од тог момента небески мир испуни његову душу и све прљаве и зле помисли које су га до тада ужасно мучиле и одгониле сан од њега, исчезоше без трага, дејством благодати Божје. И он први пут после толико дана спокојно заспа. Хришћанин који је био са њим зачуди се тој наглој промени и упита га ујутру: "Брате, шта се то зби с тобом ноћас? Толико ноћи ниси могао заспати а ноћас, и то пошто си сазнао смртну казну, заспа тако спокојно и мирно?" "То је стога", одговори му мученик, "што су ме осталих ноћи мучиле сатанске помисли, а ноћас отера божанска благодат св. Причешћа, тако да ум мој и моје срце задобише чудесно спокојство и мир". Хришћанин га замоли да га у време свога мучеништва не заборави у својим молитвама, да му Бог опрости грехе и да га удостоји да види мученика и у Рају.

И тај дан прође и дође вече одређено за извршење смртне казне. Свештеници одлучише да са побожним народом држе ону ноћ свеноћно бдење за укрепљење мученика. Сабра се мноштво народа у храм и на трг града. Једни су се са сузама молили да му Бог подари снаге да до краја издржи крст мучеништва, а други пуни немира исчекивали шта ће бити. Турци се уплашише буне, па наредише двојици војника да са голим сабљама разagnaју сабрани народ. Народ у храму и даље се молио, очекујући тријумф силе Крста у слабом телу блаженог Георгија. Пре него што су почели да читају "Спаси Боже људе Твоје" на Литији, дотрча човек одређен да са скровитог места прати шта ће бити са мучеником, и довикну сабранима у храму: "Сврши се"! Сазнавши да је мученик окончао свој земаљски живот, народ је плакао и уједно радовао се што Бог дарива Цркви ново светило овенчано венцем славе.

А блажена кончина овог новог мученика Христовог догоди се овако. Пошто она два агарјанина растераше скупљени народ, судија нареди да Георгија изведу из тамнице и да га одведу на губилиште. Мученик је ишао спокојно као јагње на заклање. Успут је тражио опроштај од хришћана који поново почеше да се окупљају испред

оближњих радњи. Пратиле су га две агине слуге, један агарјанин и један хришћанин. Хришћанин, дирнут његовом младошћу, обрати му се успут речима: "Брате Георгије, узми моје оружје и остани да служиш аги, а ја ћу ићи на место тебе да умрем за Христово име." Но мученик одлучно одговори овом честитом човеку: "Не брате, никако не. Зар ти невин да умреш за Христа а ја који сам Га се одрекао да побегнем? Ја треба да крвљу својом оперем грех свој". И молећи се Господу своје стиже на губилиште.

На место погубљења дође и судија заједно са другим Агарјанима и прећиху му страшним мукама не би ли га поколебали. Но пошто све би узалуд судија му нареди да клекне, што он спремно учини. Тада стаде пред њега целат са ножем у устима и са пушком на готовс у рукама, док су Турци и даље дивље викали и тражили да се врати у њихову лажну веру. Али им мученик храбрим гласом одговори: "Не, и не! Желим да умрем као хришћанин!" Тада целат опали из пушке и док је из ране текла мученичка крв, Георгије је и даље клечао непокретан на коленима. Тада целат, видевши то, урликну дивљачким гласом: "Сагни главу доле!" што он покорно учини, чекајући ударац ножем. Целат га удари једном, али погодивши у вратну кост, истрже нож па га удари по други пут мало ниже. Но мученик и даље стјаше на коленима непокретан, а усне му шапутаху: "Господе Исусе Христе..."

Целат пун демонског беса обриси нож, остави га настрану, па га удари ногом одпозади оборивши га ничице. Тада поче да га коље као јагње дивљачки и немилосрдно; и отпадале комађе мучениковог тела, као иверје од сировог дрвета под ударцима секире. И намучивши га дуго, отсече му свету главу. И догоди се уистину чудесна ствар: до последњег његовог даха, усне су му шапутале име Христово и помињале Пресвету Дјеву Марију. Овај дивни мученик проли крв своју за Христа 1807. године, 26. новембра, у двадесет другој години свога земаљског живота. Судија нареди да његово свето тело баце на једно пусто острвце. Касније би сахрањено у олтару храма Св. Георгија с десне стране свете Трпезе. Тако и он би уграђен у темеље Цркве, као што и песма каже: "Божански сабор мученика темељ је Цркве, Еванђеља испуњење". Његовим

молитвама осоли, Господе, и наше душе сољу мученичке нарави,
Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПРОКОПИЈА ПЕРСИЈСКОГ

НАРУГАО се идолској заблуди и погазио наредбе тирана. Зато претрпео тешке муке, бичевање, пробадање копљем и на крају примио венац мучеништва.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПЕТРА, епископа Јерусалимског

СПОМИЊЕ се само у Јерусалимском Канонарију.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИЛЕ

БИО епископ у Персији, у месту Коринту.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ХЕРЕМОНА

ЗАВОЛЕО целомудреност и чедност. Живео у пустињи са дивљим зверовима, трпећи хладноћу и жегу. Провео живот свој у уздржању и представио се у Господу.[\[13\]](#)

НАПОМЕНЕ:

1. Пафлагонија - покрајина Римске царевине на југу Мале Азије; главни град Гангра.
2. 1 Цар. 1, 24-28.
3. Лк. 2, 37. - Спомен свете Ане празнује се 3. фебруара.
4. Евхаит - град на северу Мале Азије, сада Мерсиван.
5. Пештере по горама употребљаване су у оно време за гробове, понекад природне, понекад вештачки усечене; у њих су полагали тела преминулих, обавијена платном или покривачима.
6. Халкидон - град у Витинији; у њему одржан Четврти Васељенски Сабор.
7. Св. Великомученица Ефимија празнује се 11. јула и 16. септембра; била родом из Халкидона, где и почивале њене свете мошти до 620 године; онда пренете у Цариград.
8. Спомен преподобног Симеона Столпника празнује се 1. септембра.
9. Преподобни Алимпије престао се за време цара Ираклија (610- 641) близу Анријанопоља Пафлагонијског. Чесна глава његова у садање време налази се у манастиру Кутлумушу, на Светој Гори Атонској.
10. Свети Марон празнује се 14. фебруара.
11. Преподобни Јаков подвизавао се у близини града Кира у Сирији, у петом веку. Упокојио се године 457. Овај исти Јаков преподобни спомиње се и 21. фебруара (негде 20. фебруара).
12. Опширно житије преп. Никона издао С Ламброс (1906. г.) у делу "Неос Еллиномнимон", том 3; као посебну пак књигу штампао га Арх. Мелетије Галинопулос 1933. године. Веома значајно као историјски извор.
13. Спомиње се у Париском Кодексу 1621.

27. НОВЕМБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА

ЈАКОВА ПЕРСИЈАНЦА

СВЕТИ мученик Јаков рођен је у Персији, у граду Елапи, од хришћанских родитеља, и васпитан у хришћанској вери. Он се ожени хришћанком, и живљаше у великом богатству и части, пошто уживаше велику љубав персијског цара Издигерда и прејемника његовог Варахрана,^[1] који га постави за управника овога двора. Но све те благодати и почести царске саблазнише Јакова као човека, те отиде од хришћанске вере и заједно с царем принесе идолима жртву и поклони им се. Када за то сазнадоше његова мајка и жена, оне му упутише писмо у коме су му писале овако:

"Бедниче, зашто ти ради славе људске остави Бога, Цара Небесног? Угађајући пролазноме цару, ти изгуби живот бесмртни. Служећи распаљивоме, ти се одрече нераспаљивога. Ти Истину промени на лаж, пошто оставивши веру Христову ти прими обману ђаволску. Покоривши се цару смртноме, ти презре Судију живих и мртвих. Докопавајући се љубави људске, ти учини себе недостојним љубави Божије и лиши себе небеских блага. Ми плачемо и ридамо због тебе, јер ти, дојучерашњи син светлости, начини сада себе сином таме и пакла. Но знај, ако се не одвратиш од те ђаволске обмане, нећеш имати удела с нама, јер ми нећемо ни да видимо тебе, идолопоклоника. И када гњев Божји постигне цара и пријатеље његове и тебе, онда неће бити повратка, и ти ћеш заплакати горко видећи себе мучена у паклу огњеном. Стога те са сузама молимо: обрати се ка Христу, да би избегао гњев Божји. Испуни нашу молбу брзо, иначе биће касно".

Ово писмо од мајке и жене би предато Јакову када се он са царем налажаше изван града. Прочитавши писмо Јаков би ганут, помисли у себи: Када се чак мајка моја и жена моја одричу мене зато што сам се одрекао Христа, и неће да ме виде, - шта ли ће тек бити са мном у будућем веку, када дође Бог да суди живима и мртвима и узврати свакоме по делима његовим? - Опет прочитавши писмо пажљиво, он горко заплака, и стаде ридати кајући се за грех свој. Затим рече себи: Знам шта ћу урадити да ми душа не пропадне потпуно: куцаћу неодступно у врата милосрђа Божија док ми их не отвори. А знам да ће ми их Он отворити, јер је жалостив и

милостив, и не жели смрти грешника, него с радошћу прима онога који се каје.

Док Јаков тако плакаше и говораше себи, неки од незнабожаца видеше га и познаше да је хришћанин, па отидоше и обавестише о томе цара Варахрану. Цар призва к себи Јакова и рече му: Кажи нам истину: јеси ли назарећанин? - Јаков одговори: Да, назарећанин сам. - Дакле, ти си волх? упита цар. - Не, ја нисам волх већ хришћанин, одговори Јаков. - Тада цар рече: Бедниче и неблагодарниче! ниси ли од мене и од оца мога добио много дарова и почести? - Јаков одговори: Где је сада отац твој? Ето, телом он трули у гробу, а душа му је бачена у пакао.

Чувши такве речи цар се силно разгневи, и рече Јакову: Таквомли благодарношћу узвраћаш мени за моју досадашњу љубав к теби, чијим си се плодовима наслађивао до сада? Ти се противиш мени, и оца мога пањкаш. Знај дакле, ти си заслужио смрт. Али, ја те нећу погубити мачем, да ти не би умро брзом смрћу; напротив, ставићу те на многе и дуготрајније муке, па предати најгорчијој смрти. - Јаков одговори: Што желиш чинити, царе, чини брзо; но знај да ме неће уплашити речи твоје, које су сличне ветру који дува на стену, нити ће ме устрашити претње твоје. Ја се не бојим смрти, знајући да привремена смрт није смрт већ сан, јер ће као из сна устати из својих гробова сви људи у време страшног другог доласка Христа мог и Господа - Цар рече на то: Нека те, назарећанине, не обмањују они који смрт називају сном и уче не бојати се смрти, које се чак и цареви боје. - Светитељ одговори: За праведнике смрт је покој, а за вас неверујуће и грешне смрт је почетак вечних мука.

Тада цар призва саветнике и пријатеље своје, и саветова е с њима каквим мукама да погуби Јакова. И после тога, на застрашење других Персијанаца идолопоклоника, да и они, слично Јакову, не отпадну од своје вере, измисли за светог Јакова овакву казну: да сваки део тела његова буде засебно одсечен и дробљен. - Целати онда, по царевом наређењу, поведоше светог Јакова на место мучења, да му тело издробе по броју удова тела. За светим Јаковом иђаху на место мучења многи његови знанци, и достојанственици, и војници, желећи да виде његово страдање и кончину. А кад приспеше на одређено место, светитељ умоли своје целате да му

даду мало времена за молитву. И подигавши очи своје к небу он се мољаше говорећи: "Господе Боже мој, услиши мене слугу Твога! погледај са свете висине Своје и подај ми крепост и силу у час овај, да претрпим мучења ова и крвљу својом искупим сагрешење своје, јер се одрекох Тебе, Творца и Владике мога. Сада ја тугујем због тога и обраћам се к Теби, Богу моме, исповедам име Твоје свето, и душу своју полажем за Тебе. А Ти Господе, пошљи ми помоћ у страдањима мојим, да непријатељи Твоји виде и да се постиде, што си ми, Господе, помогао и утешио ме".

Док се светитељ тако мољаше, к њему приступише целати, обнажише га, растегоше му руке и ноге, говорећи: Шта ћеш сада радити, Јакове? теби више помоћи нема, јер нам је наређено да тело твоје исечемо на комаде: прсте руку и ногу твојих, и сво тело твоје од врата до пета ми морамо сећи, а напоследку имамо ти и главу одсећи. Стога размисли шта је за тебе боље: или да се покориш царској вољи, и останеш жив, здрав и читав, или да паћенички умреш у страшним мукама?

Исто тако светом Јакову с плачем говораху и неки од његових пријатеља: Зашто узалуд погубљујеш душу своју? сажали се на себе и не убијај дивну младост своју, испуни цареву вољу, поклони се боговима нашим, да би остао у животу; а Богу своме, ако хоћеш, служи тајно.

На то светитељ, отворивши уста своја, рече: Не плачите за мном, него плачите за собом и за децом својом. Ја одлазим у вечни покој, а ви ћете отићи у вечиту муку. Јер касапећи моје удове, ви ми тиме припремате неисказано блаженство на небу, а себи - ужасно мучење у паклу, где ћете горети у неугасивом огњу заједно са демонима којима се сада клањате.

При тим речима светитељевим један од надзорника царских поче тући целате, говорећи: Што стојите гледајући на њега? Приступите извршењу онога што вам је наређено.

И одмах један од целата ухвати десну руку светитељеву и одсече му палац. А блажени Јаков, гледајући у небо рече: Помоћи моја и надо моја, Господе Боже! велики у крепости, Ти божанским прстом Својим изгониш демоне, прими као грану од дрвета овај прст мој, одрезан силом демонском, и буди ми милостив јер и од чокота се

одрезују лозе, да би се подмладиле, и веће порасле, и много рода родиле. - Надзорник пак царски, сажалевајући светитеља, рече му: Поштеди себе, Јакове, и послушај царско наређење: поклони се боговима нашим, да би остао у животу. Ти видиш, свима нам је жао тебе. А за одрезаним прстом немој жалити: лекари ће те излечити. Само немој више убијати здравље своје и лепоту младости своје. - Блажени му одговори: Зар ти не знаш да кад се обрежу лозе на чокоту, чим сунце стане загревати земљу, обреза места успупоље, и затим почињу расти и род доносити? Тако бива и са верним синовима Божјим: насађени у винограду Божјем и накалемљени на прави Чокот - Господа Исуса, који је рекао: Ја сам чокот а ви лозе (Јн. 15, 5), они се сада обрезују привременом смрћу и васкрсавају у будућем веку, где се зелене и украшују непролазном славом и доносе плодове вечне награде.

Тек што свети мученик заврши своју реч, целат му опет приђе и одреза му други прст. Међутим светитељ, трпељиво подносећи муке, кликну: Прими, Господе, и другу лозу од Твог чокота, који засади десница Твоја. - Лице пак светитељево беше светло и препуно радости, као да доживљује не велика мучења већ највишу насладу.

Тада светитељу одрезаше и трећи прст. А он рече: Ослобођен од три у свету искушења (тојест жеље тела, жеље очију и гордости живота), ја благосиљам Оца и Сина и Светога Духа, и са Три младића спасена из огња исповедам Тебе, Господе, и заједно са ликом Мученика певаћу име Твоје, Христe.

Кад четврти прст одрезаше мученику, он ускликну: Ти који примаш хвалу од четири животиње, прими као жртву Теби страдане четвртог прста мог, одрезаног за исповедање светог имена Твог.

Пошто пак светом Јакову одрезаше пети прст, он узвикну: Настаде весеље моје као на свадби пет мудрих девојака.

Тада мучитељи, пре но што приступише одрезивању прстију на левој руци светитељевој, почеше га саветовати: Јакове, поштеди сада душу своју и не погубљуј себе, него испуни цареву вољу, да би остао читав. Зар ти није боље да останеш неповређен и жив, него да доживљујеш ове муке и умреш? Немој туговати што си изгубио једну руку, јер у свету има много људи са једном руком а изобилују

богатством и почастима, и уживају сва блага на земљи. - Светитељ им одговори на то: Када пастири стригу овце, они, остригавши десну страну, зар остављају леву неостриженом? Ја сам овца стада Христова, која је предала себе у руке ваше Господа мога ради, да удове моје одсечете као што се стриже вуна. И пошто ми је десна рука већ одсечена, зар ћу поштедети леву? Не, нећу поштедети и све удове моје, и свући ћу васцело тело моје трулежно, да бих се обукао у нетрулежност.

Затим погледавши у небо, свети мученик рече: Ја сам мали и ништаван пред Тобом, Господе! Ти, велики Бог, умалио си себе обукавши се у наше обличје, и претрпео си за нас распеће и заклање; и ја, Владико мој, не могу подражавати Твоја страдања, но ипак предајем себе на муке и смрт, да би Ти у време свеопштег васкрсења подигао мене жива и цела.

Када свети страдалац оконча своју реч, мучитељи опет приступише к њему и одрезаше му први прст леве руке. А он рече: Благодарим Ти, свехвални Господе, што ме удостоји да и шести прст принесем Теби, који си у шести дан и час раширио на Крсту пречисте руке Своје.

Затим одрезаше светитељу седми прст; и тада он ускликну: Раније, уста моја заједно са пророком Давидом хваљаху те седам пута на дан за судове правде Твоје, а данас са седам прста, одрезаним за Тебе, прослављам милост Твоју коју си показао на мени.

И одрезаше светом Јакову осми прст, а он повика к Богу: Господе, Ти сам по закону прими обрезање у осми дан, а ја примам одрезивање осам прстију да, одвојивши се од безаконих и поганих људи, сјединим се с Тобом, Спаситељем мојим, и прешавши из тела, угледам пресвето Лице Твоје, које душа моја тако жуди видети као што жедна кошута јури на изворе водне.

После тога одрезаше светитељу девети прст. А он кликну: Христe мој, Ти си у девети час предао на крсту дух Свој у руке Оцу, а ја у болу одрезаног деветог прста мог приносим Ти благодарење што ме удостоји да будем распрострт ради одрезивања удова мојих за свето име Твоје.

Онда одрезаше светитељу десети прст. А он, хвалећи Господа, громко изговори: На десетоструном псалтиру певам Те, Боже, и

благодарим Те што ме удостоји претрпети одсецање десет прстију мојих за десет заповести Завета Твога, исписаних на две таблице.

Тада неки од присутних велможа царских, који беху пријатељи светог Јакова, горко плачући, почеше му говорити: Мили пријатељу наш, молимо те, послушај нас: испуни цареву вољу, да не би у страшним мукама умро. За прстима пак својим немој жалити, јер те искусни лекари могу излечити; само ти сам поштеди себе, да не будеш лишен слатког света овог: имаш огромно имање и можеш живети у миру. Јер, да си сиромаш, могао би помислити: каква ми је нада и корист од живота, када не могу да радим и издржавам себе? Међутим, ти си богат, и имаш много злата; и ако само хоћеш, можеш сјајно живети у слатима овога света, и веселити се са својом супругом, и с мајком, и с милим пријатељима својим. Зашто хоћеш да душу своју узалуд погубиш? Реци само једну реч, покоривши се царевој вољи, па ћеш одмах бити ослобођен мучења.

Погледавши на њих, блажени Јаков рече: Нико не може два господара служити;^[2] и ниједан који метне руку своју на плуг па се обзире натраг, није приправан за царство Божије.^[3] Јер је Господ мој рекао: Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан; и који не узме крста свога и не пође за мном, није мене достојан.^[4] Зато нећу послушати ваш савет, јер ваше речи вуку у погибао. Ја вас нарочито молим: немојте ме штедети, него поступите са мном како вам је наређено.

Тада се мучитељи распалише гњевом, па приступивши светом мученику одсекоше му палац десне ноге. А мученик кликну: Слава Теби, Христе мој! Теби не само руке него и ноге бише прободене, и источише крв; молим Те, удостој ме тога, да моја десна нога, која пострада одсецањем палца, стане макар са последњима с десне стране Тебе.

Онда светитељу одрезаше други прст на истој нози. А блажени светитељ настави славити Бога: Овога дана, Господе, на мени се удвостручи Твоја милост и сила, јер ћу ја, претрпевши одсецање и овог другог прста, поћи к Теби, свемоћном и животворном Богу мом који ме избавља од друге вечне смрти.

Одрезаше блаженоме и трећи прст, па га бацише пред њега. Блажени, погледавши на њега осмехну се, и рече: Иди у име Свете

Тројице к својој сабраћи и ти, трећи прсте; ти ћеш, као зрно пшенично које је пало у земљу и умрло за Христа васкрслог у трећи дан, добити заједно са другим члановима тела мог велику награду у дан свеопштег васкрсења.

После тога одсекоше мученику четврти прст. Тада он громко узвикну: Што си клонула, душо моја, и што си жалосна? Уздај се у Бога[5] који ме спасава силом четворокраког крста, јер исповедам свето име Његово.

Одсекоше светитељу и пети прст, а он продужи славити Господа Бога, кличући: Господе, сада ћу почети благодарити Тебе који си претрпео на крсту пет рана, и прослављаћу помоћ Твоју, јер ме Ти чиниш достојним удела верних слугу Твојих, који су пострадали за Тебе и умножили датих им пет таланта.

После тога мучитељи стадоше одсецати мученику прсте на левој ноzi. Када му одсекоше мали прст, свети мученик узвикну: Буди храбар и ти, мали прсте, шести по реду између одрезаних, јер се надам у милостиво укрепљујућег ме Бога, који у шести дан створи тебе малог заједно с великима, па ће и тебе малог васкрснути као и велике. Јер када ни једна длака на глави човековој неће погинути без воље Божије, утолико пре ти мали прсте нећеш се одвојити од других већих прстију, него ћеш се подједнако с њима прославити као што и страдаш подједнако с њима.

И одрезаше седми прст светоме Јакову, а он громко кликну: Разорите ову стару кућу у којој се скрива седмоглава змија,[6] а мени се припрема од Творца, који је у седми дан отпочинуо од дела Својих, кућа неразорива, нерукотворена, вечна на небесима.

Кад блаженом мученику одсекоше осми прст, он рече: Онај који је у Нојевом ковчегу спасао осам душа од воде, спашће и мене који проливам крв своју као воду. Ето, одсекоше ми и осми прст; и као што наковањ под ударцима чекића не осећа бол него постаје још тврћи и чвршћи, тако и ја не осећам болове при одрезивању делова мојих, јер ме благи Лекар, сам Творац, укрепљује и олакшава ми страдања; Он ће ме, после свих седмица земаљског живота мог, када настане свеблажени осми дан вечности, потпуно васпоставити.

Тада одрезаше светитељу девети прст. А он се мољаше: Молим Те, Боже истинити, утврди ме у трпљењу, јер се душа моја узда у

Тебе који си утврдио у благодати Својој и у непогрешивости Девет Чинова Ангелских, удостој с њима стајања пред Тобом и мене који претрпех одсецање ових девет прстију с ногу.

И одсекоше блаженоме мученику десети прст на нози. А он громко кликну: Исусе Христе, савршени Боже и савршени човече, ево приносим Ти на жртву две десетице мојих прстију. - Затим додаде и ово: Суди ми Боже, и расправи парбу моју с народом рђавим (Псал. 42, 1), јер безбожници не поштедеше Твоје створење, него као немилосрдни вуци растргоше све удове моје.

Међутим, тамо стајаше огромно мноштво људи и жена, старца и младића, и посматраху мучење светог Јакова, и дивљаху се таквом трпљењу његовом. А страдалац Христов, погледавши на мучитеље, рече им: Што стојите узалудни? сеците дрво чије гране већ одсекосте. - Мучитељи му приђоше, и одсекоше му десну ногу. А он кликну: Сада приносим на дар Цару Небескоме оруђе стајања мог пред Њим, из љубави према коме и трпим ова мучења, да би моја одсечена десна нога стајала у царству Његовом.

Затим му одсекоше леву ногу. А он погледавши у небо рече: Услиши ме, Господе, јер је блага милост Твоја; Ти си Бог који чини чудеса: учини са мном знамење на добро: избави ме од стајања с леве стране.

После тога одсекоше светитељу десну руку. А он ускликну: Господе, певаћу милост Твоју вавек; јављаћу истину Твоју из нараштаја у нараштај, јер се јасно испуњују на мени ове речи Твоје: Ако те десна рука твоја саблажњава, одсеци је и баци од себе (Мт. 5, 30).

Тада светом Јакову одсекоше леву руку. А он рече: Неће Те мртви славити, Господе, ни они који силазе у ад и држе се на животном путу леве стране, тојест неправедних дела, него ми живи који одбацујемо леву страну, тојест неправду, благосиљаћемо Тебе, Господе, од сада и до века.

Онда светитељу одсекоше десно раме. А он рече: Хвали, душо моја, Господа. Хвалићу Господа за живота свога, певаћу Богу своме док ме је год (Псал. 145, 1-2). Јер Онај који је нашао изгубљену овцу и дигао је на раме Своје, и поставио је с деоне стране себи,[7]

опоменуће се и овог десног рамена мог; и нашавши га одсеченим, поставиће га с десне стране себи.

И одсекоше светом мученику лево раме. А он рече: Непријатељи ме опколише са свих страна. Но Господ је помоћник мој и похвала моја; Њему је власт на рамену; Он је Спаситељ мој: Он неће допустити да ја, који претрпех одсецање левог рамена овог, скренем улево у власт таме.

Затим почеше сећи светом Јакову голени до самих колена. Осећајући страшне болове, светитељ повика: Господе Боже мој, Ти указујеш помоћ онима који се боје Тебе и уздају у Тебе, помози и мени, служи Твоме, јер ме обузеше самртни болови. - Чувши то, мучитељи му рекоше: Не говорисмо ли ми теби, да ћеш доживети страховита мучења и ужасне болове? Али, ти нам ниси веровао. - Но храбри страдалац одговори им: Зар не знате зашто осетих болове? Зато: да се обелодани да сам телесан; до сада, уз помоћ Божију, ја ни у шта не сматрах сва мучења, као бестелесан; а сада, осећајући болове као што је природно, ја се показујем телесан. Но Господ ће ме ускоро обући у ново тело, које ваша оруђа за мучење неће никада моћи ни сећи ни мучити.

Сва ова мучења светог Јакова од стране његових мучитеља трајаху од самога јутра до три сата после подне, и за све то време из његовог мученог тела излажаше силан миомир. Када, најзад, мучитељи престадоше истјазавати светог мученика, војник Христов, који својим страдањима победи ђавола, кликташе к Богу: Свет си, Свет, Свет, Боже Сведржитељу, Оче и Сине и Свети Душе, хваљен од Херувима, слављен од Серафима, и прослављан од свих Небеских Војски, и обожаван од сваког живог створа, погледај на мене, Боже живих и мртвих, и услиши ме једва живог. Ето, одсечени су ми сви удови, и ово тело моје лежи као мртво, са нешто мало живота у себи; и ја немам ноге, на којима бих стајао пред Тобом, Господе; немам руке које би на молитви пружао к Теби, Владико; немам колена на која бих падао метанишући пред Тобом, Створитељу мој; одсечене су ми руке, ноге, рамена, и голени, и ја сам бачен преда Те, Сведидче, као разваљена кућа, и као дрво без грана. Стога Те молим, Човекољупче, не остави ме до краја него изведи из тамнице душу моју.

Када се свети мученик тако мољаше, један од присутних узео нож и одсече му чесну главу. И тако завршивши свој подвиг мучеништва, свети Јаков предаде свету душу своју у руке Божије. А чесно тело његово, раскомадано лежаше на земљи до ноћи. Ноћу пак благоверни људи сабраше све делове искасапљеног тела, и сахранише их заједно. са преосталим телом, славећи Оца и Сина и Светога Духа. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ

СЕДАМНАЕСТ ИНДИЈСКИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА

ОВИ свети преподобномученици беху монаси хришћански; пострадаше од Индијског цара Авенира. Разљућен на старца Варлаама што му је крстио сина Јоасафа, цар Авенир посла потере за Варлаамом. Потере не ухватише Варлаама, али ухватише других седамнаест монаха, и доведоше их пред цара. Цар их осуди на смрт, те пошто им најпре избодоше очи, одсекоше језике, изломише ноге и руке, посекоше их мачем. Но крвљу ових витеза Христових још се више утврди вера Христова у царству Индијском.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ РОМАНА

БЛАЖЕНИ Роман родио се у граду Росу,^[8] близу Киликије. Кад постаде пунолетан, он се затвори у малој келији у околини Антиохије. У својој келији никад није ложио огањ ни палио свећу. Храна му беше хлеб и со, пиће вода; и то у врло малим количинама, тек да одржи живот. Носио је само власеницу, а испод ње тешке ланце. Ради таквих подвига преподобни Роман се удостоји од Бога дара чудотворства: благодаћу Божијом исцељивао је разне болести. Многе заблуделе извео је на пут спасења који води у царство Божије. Доживео дубоку старост и мирно отишао ка Господу.^[9] Чудотворац за живота и по смрти. Помаже неплодним женама, кад му се моле.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПИНУФРИЈА

ОТАЧАСТВО преподобног Пинуфрија Египат. Био свештеник и игуман општежића близу града Панефа. Савременик светог Јована Касијана[10] и велики египатски подвижник. Живео у четвртом столећу и подвизавао се на разним местима све бежећи од похвала људских. Прво се сакрио у Тавенитском манастиру, обукавши световно одело, но после три године препознаде га један његов ученик и он се врати у свој манастир. Поново побегао у Палестину са истих разлога. Отуда се вратио у свој манастир и ту подвизавао живећи смерно. Прославио се дубоким смирењем, послушношћу и духовном мудрошћу. Имао много ученика, који су се трудили да подражавају узвишеном примеру свога учитеља. Упокојио се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НАТАНАИЛА

МОНАХ отшелник, подвизавао се на Нитријској гори, у Египту. Даноноћно се молио Богу и просвећивао размишљањем о божанским стварима. Није излазио из своје келије ни преко прага пуних тридесет осам година. Упокојио се у Господу у другој половини четвртог столећа, око 375. године.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЈАКОВА, епископа Ростовског

СВЕТИ Јаков беше родом из Ростовске области. Рано се замонашио, и због свог подвижничког живота изабран и постављен

за епископа Ростовског при митрополиту Пимену и великом кнезу Димитрију Јоановичу Донском.[11] Али он епископом ростовским беше мало, и напусти престо са следећег разлога.

Једна жена би ухваћена у греху. Ростовски кнез и бојари осудише је на смрт. У својој невољи она прибеже к ногама ростовског архипастира Јакова, молећи га да је спасе од смрти. Свети Јаков се сажали на њу, по угледу на благог Господа Христа који не осуди доведену преда Њ блудницу, не предаде жену осуђену на смрт да се изврши смртна казна над њом, него јој одреди нарочито место за покајање до краја њеног живота. Због оваког поступка кнез ростовски и грађани разљутише се на светог Јакова и отераше свог доброг пастира са престола.

Удаљујући се из града, свети Јаков дође на обалу Ростовског језера, скиде са себе своју архијерејску мантију, положи је на воду, прекрсти се, стаде на њу и крену језером. И прешавши тако око два километра изван града, светитељ изађе на обалу на оном месту где се сада налази Јаковљевски манастир.

Ово необично чудо запрепасти кнеза и народ. Свима би јасно да су неправично поступили са својим архијерејем. Зато га молише да им опрости грехе, и са сузама га преклињаху да се врати на свој архијерејски престо. Незлобив и кротак, светитељ им опрости тешки грех њихов, али одлучно одби да се врати на архијерејски престо.

Крај језера, на самом месту где свети Јаков изиђе на обалу, он подиже једну колибу и живљаше у њој. И почеше се поштоваоци светога Јакова, којих бејаше много, скупљати око њега, да би живели поред њега под његовим духовним руководством. Зато он подиже келије за братију, а затим и цркву у име зачећа свете Ане. У том манастиру свети Јаков сконча и дане земаљског живота свог.[12]

У време епископовања светог Јакова у Ростову појави се јеретик, по имену Маркијан, који учаше да се не треба клањати светим иконама, називајући их идолима. Притом сејаше он и друге безбожне мисли. Својом красноречивошћу и књишком ученошћу он привуче на себе пажњу ростовскога кнеза, бојара и народа. Међутим светитељ ростовски Јаков, у присуству кнеза и народа, одржа с јеретиком јавну препирку, и обелодани и изобличи лаж његовог учења, тако да јеретик са стидом напусти Ростов.

Чесне мошти светог Јакова почивају у манастиру њиме основаном, који се у част њега као оснивача назива Јаковљевски.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДИОДОРА ЈУРЈЕГОРСКОГ

РОЂЕН у Олонецком округу; у младости се замонашио у Соловецком манастиру. Волећи усамљеност он се често повлачио из манастира на пусто острво, и тамо остајао по неколико дана. Једном преподобни Диодор проведе на острву усамљен 40 дана, а не беше понео са собом ни одеће, ни хране; и тако изнеможе, да су га братија нашли једва жива. Пренесен у манастир од стране братије он се причести Светим Тајнама, и његово се здравље брзо поправи. Доцније преподобни Диодор основа манастир Свете Тројице, на триестак километара од града Олонца, крај горе Јурјеве. Упокоји се преподобни 1633. године. Свете мошти његове покоје се у његовом манастиру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАЛАДИЈА

РОДОМ из Солуна; подвизавао се у Александрији крајем шестог и почетком седмога века.

НАПОМЕНЕ:

1. Издигерд I царовао од 399. до 420. године; син његов Варахран царовао од 420. до 438. године.

2. Мт. 6, 24.
3. Лк. 9, 62.
4. Мт. 10, 27, 28.
5. Псал. 41, 6.
6. Подразумева се ђаво, који је грехом отрулежио људску природу.
7. Ср. Лк. 15, 4-7; Мт. 25, 23.
8. Рос - град у Сирији, недалеко од Антиохије.
9. Преподобни Роман подвизавао се у петом веку. Спомиње се и 9. фебруара.
10. Свети Касијан празнује се 29. фебруара.
11. То би 1386. године; свети Јаков би постављен за епископа Ростовског после епископа Матеја, пореклом Грка.
12. Свети Јаков скончао 1392. године.

28. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ
ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА
СТЕФАНА НОВОГ, ИСПОВЕДНИКА

ПРЕСТОНИЦА византијског царства Цариград је родно место светог преподобномученика Стефана. Родитељи беху побожни и сиромасољубиви. Имајући две кћери они туговаху што немају сина, јер су желели да им наследник буде мушко чедо. Они се усрдно мољаху Богу и многе милостиње чињаху, да им Господ испуни ту жељу. Нарочито мајка преподобног Стефана Ана, у томе слична мајци светог пророка Самуила ревносно изливаше срце своје у сузним молитвама к Богу, просећи Господа да јој подари мушко чедо. Једнога петка, стојећи у цркви Влахерни^[1] на молитви, она упре очи своје у икону Пречисте Владичице, и кроз плач јој као живој говораше и мољаше је да јој дарује сина; и при томе јој обећаваше да ће она, буде ли удостојена таког дара, принети дете на дар Јединородном Сину и Логосу Божјем, од Пречисте оваплоћеном. Дуго се тако молећи и многе сузе лијући, она за дрема мало, и у том сну угледа Владичицу нашу, Пресвету Богородицу, која је блистала неисказаном лепотом и говорила јој: Иди с миром, жено, ето имаш сина у утроби, по молби својој.

- Рекавши то, Владичица постаде невидљива. А она, пренувши се као од страхоте, испуни се велике радости, и вративши се дома она после извесног времена стварно осети да је зачала у утроби својој.

У то време, за царовања благочестивог цара грчког Анастасија II,^[2] би изабран и узведен на патријаршијски престо свети Герман.^[3] На дан устоличења новог патријарха гомиле народа стицаху се у цркву Свете Софије желећи да виде новоизабраног патријарха. Похита са својим мужем и Ана, већ бременита. И када стајаше у цркви, деси се да патријарх прође поред ње, и она кликну к њему: Благослови, оче, зачето у утроби мојој! - Патријарх, погледавши на њу и унутрашњим очима провидевши будућност, рече: Нека Господ благослови то молитвама светог Првомученика!

Тим речима свети патријарх пророчки предсказа, да ће Ана родити мушко дете, и да ће му бити име Стефан, по првомученику Стефану. Ово пророчанство би потврђено и чудом: јер када патријарх изговараше ове речи, из његових уста са речима излажаше и пламен огњени, што јасно виде Ана, и то после казиваше свима са заклетвом.

Када се наврши време, Ана роди мушко дете, коме дадоше име Стефан, по пророчанству светог Германа патријарха,^[4] а крсти га сам патријарх на Велику Суботу. А у дан очишћења свога срећна мајка узевши новорођенче однесе га у цркву Пресвете Богородице, што је у Влахерни, и ставши пред свечесном иконом Пречисте Владичице, пред којом се раније молила, говораше: Прими, Богомајко, овог милог сина мог, кога си ми Ти даровала; прими онога кога пре зачећа обећах Теби и Јединородном Сину Твом. Теби га, после Бога, поверавам. Ти му буди и Мајка, и Хранитељка, и Промислитељка. - Те и многе друге речи изрекавши у дугој молитви пред светом иконом, она се врати кући својој и веома марљиво гајаше свога сина.

Међутим, после Анастасија II на царски престо ступи Теодосије,^[5] а после Теодосија Лав Исавријанин.^[6] За то време блажени дечак Стефан растијаше телом и јачаше духом, изучавајући Божанствена Писанија. Помаган благодаћу Божјом, он силно напредоваше у разуму и мудрости Божјој: јер беше веома ревностан у читању светих књига, а нарочито у читању дела светог Јована Златоуста, и поучаваше се у закону Господњем дан и ноћ.

Но настаде велика пометња у Цркви Божијој од иконоборске јереси, чији поглавица беше сам цар Лав Исавријанин. А он постаде иконоборац под утицајем јеврејских мага. О томе постоји оваква повест:

На неколико година пре ступања на царски престо Лава Исавријанина неки Јевреји из Лаодикије Финикијске^[7] дођоше код Изита, једнога од Арабијских кнезова. Лажно пророкујући и чинећи чини, они му обећаше четрдесет година владавине над Арабљанима, ако он у целој кнежевини из хришћанских цркава избаци и уништи свете иконе. Изит их послуша и издаде наређење да се свете иконе избацују свуда из цркава и спаљују. Али ударен Божјом казном он

ускоро умре, не поживевши ни годину дана. Њега на престолу наследи његов син. Киван на те Јевреје, он намисли да их као лажне пророке и мага погуби љутом смрћу. Али они, осетивши тај кнежев гњев и намеру, побегоше у Исаврију. И тамо, кад се они одмараху крај једног извора, наиђе један младић Исавријаин, по имену Лав, крупан и леп, и скрену с пута на извор да се одмори. Ту седе код тих јеврејских мага. А они, гледајући у њега, стадоше му предсказивати да ће бити цар у Грчкој. Лав не поверова Јеврејима, јер је знао да је ниског порекла, и прост, и сиромашан толико да једва себе издржава неким ништавним рукодељем. Али Јевреји упорно тврђаху да ће он бити цар, ако им са заклетвом обећа да ће им, кад постане цар, учинити оно што буду затражили од њега. И он им се закле у оближњој тамо цркви светог Теодора, да ће њихов захтев испунити. И тако се разиђоше.

Убрзо затим тога младића Лава узе у војску патриције[8] Сисиније. У војсци Лав би брзо произведен за спатариа.[9] Потом цар Анастасије II даде му титулу патрицијл и постави га за управитеља области у Малој Азији. После смрти Анастасија за цара би проглашен Теодосије, али га Лав не признаде и подиже буну. По Божјем попуштењу, он успе да збаци Теодосија и сам заузео царски престо. У почетку цар Лав беше побожан и православан, али се касније поквари, јер к њему убрзо дођоше они Јевреји који му помоћу враџбина предсказаху да ће постати цар. Они подсетише Лава на обећање, које им је дао под заклетвом, и говораху да је сада дошло време да испуни оно што они затраже од њега. Цар их упита: А шта ви хоћете од мене? - Они пак, непријатељи Христа и хришћанске вере, не затражише од њега ни злата, ни сребра, нити каква друга блага, него да из светих цркава избаци свете иконе, и говораху: Царе, ако то урадиш, Бог ће ти дати дуго цароваше; а ако то не урадиш, убрзо ћеш изгубити и царство и живот.

Свестан да се њихово прво пророчанство о томе да ће постати цар испунило, Лав се бојаше да се не испуни и ово друго пророчанство о томе да ће изгубити и царство и живот ако их не послуша. Зато он издаде наређење: да се свете иконе избацују из храмова Божјих и из свију кућа, и ногама потиру, називајући свете иконе идолима, а оне који им се клањају - идолопоклоницима.

И настаде велика пометња у Цркви Христовој, пошто се једни покураваху царском наређењу, те избациваху чесне иконе и потираху их ногама, а други се јуначки противљаху и многе муке подношаху. Свети Герман, патријарх Цариградски, такође не пристаде уз царску јерес, и силно се супроћаше безбожном наређењу царевом. Због тога цар срамно прогна светог патријарха, а на његово место постави свога једномишљеника, неког Анастасија јеретика.[10] И многи тада епископи и клирици трпљаху разна мучења због поклоњења светим иконама.

У Цариграду, при цркви Свете Софије налажаше се један огромни дом, зван врт знањељубља. У њему од древних времена беше сабрано велико мноштво књига, око триста хиљада књига. Због тих књига у том дому борављаху многи учени и мудри људи. Цар је често покушавао да их приволи на своју иконоборску јерес, али без успеха. Тада цар нареди војницима да се око дома наложе сува Дрва и запале; и на тај начин би спаљен тај дом са књигама и са ученим људима што се налажаху тамо. Новопостављени пак патријарх Анастасије јеретик, угађајући цару нареди да се збаци на земљу икона Спаситељева, која се налазила на гвозденој капији споменутог дома. Извршујући ово патријархово наређење, један војник прислони лествице и поче се пети уз њих са намером да збаци Спаситељеву икону. Али неке побожне жене које се десише ту, запаљене ревношћу из побожности, извукоше му лествице испод ногу и бацише на земљу; са лествицама паде доле и војник, разби се и умре. А жене хитно отидоше у цркву, где се у то време налазио патријарх Анастасије и као "гадост опустошења" (Мт. 24, 15) стајао на месту светом, и стадоше викати на њега, називајући га најамником и вуком и разоритељем светих догмата, а не пастирем; и притом се бацаху камењем на њега. Патријарх, постиђен и уплашен, похита к цару и обавести га о срамоти што га снађе од жена. Цар се разгневи и одмах посла војнике са исуканим мачевима, да одмазде женама за срамоту, нанесену патријарху. И те свете жене бише исечене мачевима, за ревност показану из побожности. И тада настаде велика невоља за православне. Многи од њих беху држани по тамницама и у оковима; други беху немилосрдно мучени и убијани; а врло многи напуштаху своје домове, села и имовину, и одлажаху у

пуста и забачена места, бојећи се мучења и скривајући се од руку мучитеља.

У то време и родитељи блаженога Стефана хоћаху да изађу из свога завичаја због жестоког гоњења православних, да би своју веру сачували беспрекорном. Само они чекаху да им син порасте, да би га посветили на службу Богу у монашком чину, као што су обећали Мајци Божјој. Но при томе њима се није давао син у византијске[11] манастире, који беху препуни прибеглица, гоњених од иконоборских јеретика. Због тога они га дадоше у Авксентијеву Гору, која се налазила у Витинији,[12] а названа је тако по преподобном оцу Авксентију, који се први тамо настанио и проводио живот у молитвеном самовању и тиховању. То место беше усамљено и удаљено од сваке светске вреве и метежа. На врху пак те Горе бејаше пештера, у којој се свети оци један за другим подвизаваху: после светог Авксентија ту се подвизавао Сергије, ученик Авксентијев и подражавалац светог житија његовог; после Сергија - дивни у врлинама Вендијан; затим блажени Григорије; а за овим преподобни Јован. Овоме родитељи и доведоше свога шеснаестогодишњег сина Стефана, и, предавши јуношу светоме старцу, умолише га да њиховог сина обуче у анђелски образ и да га научи служити Богу. Погледавши на Стефана и својим прозорљивим очима провидевши у њему благодат Божју, старац рече: Ваистину Дух Божји почива на овом дечаку. - И с љубављу примивши Стефана, свети старац га постриже у монашки чин, и стаде га уводити у подвиге монашког живота.

Примивши анђелски образ, блажени дечак Стефан уједно узе на себе и анђелски живот, и у самом почетку свом показа се савршен монах: пошћење његово беше велико, молитва непрекидна, имађаше нарав кротку, уста ћутљива, срце смирено, дух умилан, тело са душом, чисто, девство беспрекорно, сиромаштво истинско, нестицање пустињачко; послушност његова беше без роптања, покорност марљива, делање стрпљиво, труд усрдан. Између осталог, вода за пиће беше веома далеко од њих; но блажени Стефан је сваки дан одлазио по њу, прелазећи дугачак пут, и доносио воду с великом муком се пео на високу гору. И не само воду, него и све остало потребно доносио је из далеких места, и на

тај начин изнуравао себе трудом. При томе се блажени Стефан никада не растужи, нити узропта. Према преподобном пак наставнику свом он имађаше љубав искрену и нелицемерну. А о другим његовим врлинама, подвизима и трудовима, које је од младости упражњавао, ко ће испричати?

Видећи такво усрђе свога ученика Стефана, преподобни Јован се радоваше духом, и као што ветар пиркањем својим распирује жар који тиња, тако и он својим богонадахнутим речима и поукама распаљиваше у срцу блаженог ученика свог жудњу за све већу љубав к Богу, за све усрдније служење Богу, и за све чистији страх од Бога. А и сам преподобни Јован бејаше муж савршен у врлинама, пун благодати Духа Божија и награђен од Бога пророчким даром.

Једном блажени Стефан, дошавши са неког послушања, затече свог светог старца где наслоњене главе на прозорчић пештере горко плаче. Ставши пред прозорчић, Стефан очекиваше од старца уобичајени благослов. И дуго стајаше он ћутећи и чудећи се горком ридању старчевом, и не смејаше га упитати због чега тако плаче. Међутим сам старац му рече: Мили сине, ти си узрок плачу мом; због тебе ја тако горко плачем; јер ми Господ откри да ће ово место процветати тобом и прославити се, али

ће га иконоборци брзо разорити и опустошити. - Чувши то од свога учитеља, блажени Стефан уздахну тешко и упита га: А шта ти, чесни оче, Господ откри односно мене? шта ће се десити са мном? нећу ли и ја пропасти, заведен пагубним јеретичким учењем иконобораца? - Старац одговори: Не, чедо моје, никада то неће бити с тобом; ипак те са апостолом упозоравам: Пази, дакле, добро како ћеш онда живети (ср. Еф. 5, 15); а писано је: који претрпи до краја, тај ће се спасти (Мт. 24, 13). - То и много друго изговори старац Стефану, казујући Стефану све шта ће му се догодити у будућности.

У то време умре родитељ преподобног Стефана. Дознавши за то, Стефан са благословом свога духовног оца отиде у Византију, указа потребно поштовање своме телесном родитељу чесно га сахранивши; затим продаде све имање што беше остало после њега, и новац раздаде сиротињи. После тога он узе мајку и другу сестру, - а једна његова сестра већ се беше постригла и монаховаше у једном женском манастиру у Византији -, и смести их у женском манастиру,

подигнутом и освећеном самим гореспоменутим преподобним Авксентијем, који он назва "Трихинарија", то јест Власеница. А тако га назва, с једне стране зато што је пут ка манастиру био врло тежак и незгодан, а с друге стране зато што је монашки живот у њему био тежак и строг и што су монахиње које су се подвизавале у њему носиле грубе власене хаљине. У том манастиру дакле преподобни Стефан постриже у монаштво своју мајку и сестру; а сам се врати к преподобном наставнику свом и живљаше у уобичајеним монашким подвизима и трудовима.

После не много времена духовни отац и учитељ блаженог Стефана, преподобни Јован пређе ка Господу. Плакавши дуго над њим, Стефан позва оближње пустињаке; и они сабравши се, сви са плачем и ридањем, и са доличним богослужењима сахранише чеоно тело светог оца Јована. И преподобни Стефан остаде сам у пештери, и беше му тада нешто преко тридесет година. Наследивши пештеру преминулог светог учитеља свог и других преподобних отаца који су раније живели у њој, блажени Стефан постаде наследник и њиховог савршеног у врлинама живота. Због тога стадоше долазити к њему пустињаци из оближњих места, желећи да заједно живе са њим и да им он буде наставник и учитељ. Међу таковима бејаше Марин, човек добар и диван; Јован, Христофор, и Захарија муж благочестив; затим два зловна човека, Сергије и Стефан, о којима ће касније бити речи. Дођоше потом к преподобном Стефану још шест других људи, чија су имена записана у књизи оних који раде Христу Господу. На тај начин се при пештери образова манастир. Братија живљаху Богу; преподобни Стефан им беше игуман; храну зарађиваху себи у зноју лица свога, трудом руку својих; сам преподобни Стефан бејаше одличан преписивач књига; преписујући књиге и продајући их, он је хранио себе и остале. И Бог, који је прехранио Израиљ у пустињи, шиљаше и овим слугама Својим све што је потребно, те се на њима испуњаваху речи Светог Еванђеља: Иштите најпре царства Божјега и правде његове, и ово ће вам се све додати (Мт. 6, 33).

Са умножавањем ученика блажени Стефан виде да му се пресеца молитвено самовање и тиховање. Узнемирен тиме, он дозвола к себи гореспоменутог Марина и предаде му старешинство и старање о манастиру, а сам се уклони на други брег, те исте горе,

начини себи врло малу келију без крова, и затвори се у њој, у своје четрдесет две године.[13] Боравећи тако усамљенички у побожном тиховању, преподобни бесеђаше с Богом непрестаном молитвом. Али и на том новом месту свога подвижништва блажени Стефан се не узможе сакрити од оних који жељаху добити од њега корист за душу своју. Као што се не може сакрити град који на гори стоји, и као што се не може утајити човек који мирисе носи, тако се не може сакрити и утајити врлински човек који је узишао на врх савршенства као на гору и мирише добрим делима као мирисима. Са тог разлога се и преподобни Стефан не могаше ослободити оних који долажаху к њему ради духовне користи. Слава о његовом светом животу брујала је на све стране, и зато се к њему стицаху правоверни, као пчеле на мед, и много користи добијаху од његових поука и строгог живота и извођаху се на тесан пут који води: у живот вечни. И то води не само људе него и жене. Од таквих беше једна високородна и знатна удовица, по имену Ана. Она, оставши после смрти свога мужа млада и бездетна, продаде сва своја имања, и раздаде сиромасима; онда дође к преподобном Стефану; он је постриже у монашки лик и послау женски манастир Трихинарију.

У то време умре цар Лав Исавријанин. На престо ступи његов син Константин Копроним.[14] Он још страшније од свога оца устаде на Цркву Божју, одбацујући свете иконе и огњем их сажижући. Изобличен због своје јереси од многих славних и мудрих монаха, и разлозима њиховим сатрвен, Копроним са неукротивом јарошћу устаде на монахе: гоњаше их страховито, грђаше их на све могуће начине, називаше монашки лик одећом таме, а саме монахе називаше идолопоклоницима зато што свим усрђем стајашу за молитвено поштовање светих икона. У том циљу, безакони цар сабра велико мноштво неразумних људи који се покораваху његовим наређењима, изнесе пред њих Чесне крстове, света еванђеља и Божанствене Тајне Христовог Тела и Крви, и нареди им свима да се закуну: да се неће клањати иконама; да ће иконе називати идолима; да са монасима неће општити, и да из њихових руку неће примати Пречисте Тајне; и да ће сваки, кад сретне монаха, камењем се бацати на њега, називајући га мрачњаком, сином таме, лудаком и идолопоклоницом.

Док се ово збивало, умре злочестиви патријарх Цариградски Анастасије, кога Лав Исавријанин узведе на патријаршијски престо после светог Германа. А Копроним после Анастасија узведе на патријаршијски престо свог имењака и једномишљеника, монаха Константина.[15] И то га узведе самовласно, без икаквог сабора и избора: сам га узведе на амвон, сам му и омофор стави, објављујући да је достојан патријаршијског чина. После тога се цар и нови патријарх договорише те послаше грамату у све градове и крајеве, позивајући епископе у царску престоницу на сабор ради осуђења и уништења иконопоштовања. И тада се у Цариграду јавно чињаху безбожна, дрска, срамна, безакона дела: свештени сасуди, у којима су се вршиле Божанске Тајне, гажаху се ногама зато што на њима беху изображене иконе; свете иконе се бацаху у блато, у море, у огањ, секирама их сецијаху и комадаху; а дивне иконе, измалане на зидовима по црквама, злочестиви иконоборци гвожђем остругаваху, или кречом премазиваху. Безаконици не поштедише ни ону знамениту и предивну цркву Пресвете Богородице у Влахерни, која беше неисказано дивно и раскошно украшена: унутра, на зидовима неним беху у златном мозанку израђене иконе, које су изображавале цео Спаситељев живот на земљи, сва чудеса Његова, и све догађаје из Његовог живота, почевши од Рођења па све до Распећа и Васкрсења. Безакони цар Копроним нареди да се у овој светој цркви потпуно униште све иконе, од прве до последње, иако су блистале од злата и драгог камења, и да се уместо њих на зидовима намалају слике дрвећа, звериња и птица. И испунише се у то време речи цара и пророка Давида: Боже, незнабошци дођоше у достојање Твоје; оскврнише свету цркву Твоју, Јерусалим претворише у зидине. Трупље слугу Твојих дадоше птицама небеским да их једу, тела светаца Твојих зверима земаљским (Пс. 78, 1-2). Јер тада и нетљене мошти светаца иконоборци избациваху из цркава, и бацаху их: или у огањ, или у провалије и у блатишта. А оне који смело стајаху за поштовање светих икона и моштију, злочестиви јеретици немилосрдно мучаху и горкој смрти предаваху, крв њихову проливајући као воду и тела њихова остављајући несахрањена и бацајући их птицама и зверовима на поједење. Тада за све православне настаде "велика невоља", каква није била од постања света. Но нарочито се јеретици беху окомили на монахе, те

многи монаси напуштаху Цариград и одлажаху на Авксентијеву Гору, и склањајући се код преподобног Стефана искаху од њега добре савете и душекорисне поуке. Угодник Божји их утешаваше својим речима и учаше их да чврсто стоје за побожност, не бојећи се чак и крв своју пролити за свете иконе. Онима пак који не имађаху довољно храбрости и бојаху се мучења, он саветоваше да беже у друге земље где нема гоњења од иконобораца. Тада опустеше Византијски манастири, те се није могао видети монах у престоном граду царском. Јер једни од монаха, чврсто стојећи за Православље, бише побијени, и тако положише душе своје; а други, желећи да заједно са правом вером сачувају и живот свој, побегоше у друге земље и расејаше се по лицу целе земље. У 754. години по Рођењу Христовом, за царовања Копронимова, би сазван у Цариграду иконоборачки сабор, на коме присуствоваху 338 источних епископа, али не беше ниједнога патријарха осим лжепатријарха Цариградског Константина, јеретика и једномишљеника царевог. За место пак где се сабор имао састати би одређена чувена Влахернска црква Пресвете Богородице, која, лишена дивних икона својих, личаше на пустињу и пећину разбојничку. У тој се цркви дакле сабраше сви дошавши епископи, заједно са незаконим царем и лжепатријархом. И после дугих разговора и препирања, цар приволе све епископе да се сложе са њим и безбожним богохулством његовим. При томе, многима од епископа беше јасна царева и патријархова заблуда; али, бојећи се царева и патријархова гњева, и плашећи се да за православне не настану нове невоље, они не смејаху рећи ништа супротно цару и патријарху, и пристадоше на зловерје. Доцније, на правом Седмом Васељенском Сабору, одржаном за царовања Константина Млађег и његове мајке Ирине,^[16] они се с покајањем одрекоше иконоборачке јереси и обратише благоверју; но сада они пођоше за нечестивим царем и патријархом, приставши на њихова јеретичка умовања. И бише тамо састављени овакви злочестиви и богомрски догмати: 1) Свете иконе се имају називати: идолима; 2) Сви који се клањају иконама, нека су анатема, а на првом месту бивши патријарх Герман нека је проклет;^[17] 3) Сваки је дужан исповедати: не само светитељи, после своје смрти, него и сама Мајка Божија, не могу нам ништа помоћи својим посредовањем; 4) Нека се нико не усуди називати светима

апостоле, мученике, преподобне и све који су угодили Богу. 5) Овај сабор се има сматрати и називати Седмим Васељенским Сабором; сваки пак онај који не признаје овај Сабор, нека је анатема, као Арије, Несторије, Евтихије и Диоскор.

На овоме сабору најважнији епископи после патријарха беху: Теодосије епископ Ефески, Константин - Никомидијски, Наколиј - Наколијски, Сисиније и Василије.

И тако извршивши безаконно дело, епископи потписаше састављене одлуке, те се на њима испунише речи Светога Писма: Изиђе безаконје од свештеника вавилонских, од стараца и судија (Дан. 13, 5). Пастири многа покварише виноград мој, оскврнавише део мој, мили део мој обратише у голу пустош (Јерем. 12, 10). По завршетку сабора епископи, који су учествовали на сабору, подстакосе народ да весела и слављенички виче: Данас је спасење свету, пошто се твојим старањем, царе, избависмо од идола.

Међутим безакони цар Константин Копроним чу за преподобног Стефана: да се подвизава на Авксентијевој Гори, да је велики у врлинама, да је mudar у Светом Писму, да се слава његова пронела свуда, да га сви сматрају као једнога од древних светих отаца, да ревнује за свете иконе и да усрдно учи друге да се клањају светим иконама. Дознавши све то, Копроним намисли да прелести блаженог Стефана и да га придобије за свог једномишљеника, сматрајући да ако ће га привуче на своју страну, онда ће тиме силно утврдити своје зловерје. У том циљу он дозвољава к себи једног од својих најближих патриција, по имену Калиста, који беше прва личност у државном савету; притом врло искусан и слаткоречив говорник. Калисту нареди цар да отиде к преподобном Стефану и да му саопшти царско наређење: да се одрекне поштовања икона и да својом руком стави свој потпис испод оних пет одлука, донесених од гореспоменутог иконоборског сабора. При томе цар посла преподобноме по Калисту и разне дарове; разуме се, не злато ни сребро, јер је знао да то преподобноме не треба, већ разно воће; урме, бадеме и смокве.

Отишавши к преподобном Стефану,^[18] Калист му предложи дарове, и затим му се обрати вешто састављеном речју, дуго убеђујући преподобнога да се покори цару и да потпише одлуке

иконоборског сабора. У дугом разговору са Калистом, свети угодник Божји мудро одговараше на све речи његове, и најзад неустрашиво рече: Одлуке вашег сабора, пуне лажи и празнословља, ја потписати нећу, нити ћу икада горко назвати слатким и таму светлошћу, да не бих на главу своју навукао пророково проклетство.[19] Царевих се претњи не бојим, а за свете иконе готов сам умрети.

Затим преподобни, испруживши руку и савивши шаку у прегршт, рече: Када у мени не би било више крви него за ову прегршт, ја је ни онда не бих поштедео пролити је за икону Христову. Дарове пак што си ми од твога цара донео, носи натраг; јер његова блага нису ми потребна, и ја хоћу да поступим по Светом Писму: Уље безбожника да не намаже главу моју, и јеретичка храна да не заслади грло моје (ср. Пс. 140, 5).

Чувши ове речи Калиста обузе стид, и он се врати и исприча цару све што чу од Стефана. Цар, саслушавши то, запали се безмерном јарошћу и сместа опет посла истог Калиста са opakим војницима на Авскентијеву Гору, да преподобног Стефана извуку из његове келије, да га одведу у манастир Трихинарију што је у подножју Горе, и тамо затворе у тамници. Калист и војници тако и поступише: нападоше на светитељеву келију, обише јој врата ногама, немилосрдно извукоше блаженога, и одведоше га са свима ученицима његовим у манастир Трихинарију, и тамо их све затворише у тамници. И војници чуваху стражу пред вратима тамнице, очекујући од цара даља наређења.

Налазећи се у тамници, блажени Стефан и ученици његови громко певаху: "Пречистој икони Твојој клањамо се, Благи".[20] И проведоше у тамници шест дана; и за све то време ништа не окусише. Седмога пак дана дође од цара наређење да Стефана врате у његову келију, јер тада цар доби(извештај о нападу Скита на његову царевину).[21] Намеравајући да одбије најезду Скита, цар привремено обустави гоњење преподобнога Стефана.

Међутим Калист, гајећи са царем исту злобу и гњев према преподобноме, тајно дозвола к себи једнога од ученика блаженога Стефана раније споменутог Сергија, о коме смо обећали говорити. Калист преласти Сергија ласкавим речима и великом количином злата и сребра да он, као ученик преподобнога и познавалац његова

живота, измисли разне клевете против преподобнога. А Сергије, као други Јуда, заволевши сребро и злато, омрзну учитеља свог и стаде веома усрдно размишљати како да исплете мрежу лажи и клевета против невиног и светог оца. Али у беспрекорном животу преподобнога, као у пресветлом сунцу, он не могаде пронаћи ниједне мрље. Зато изишавши из манастира блаженог Стефана, као заблудела овца која напусти стадо, Сергије се приби уз неког царског чиновника Авликалама, који сакупљаше царски данак у Никомидији. У њему он стече помоћника својој злоби, и они заједно искаху лажне оптужбе против светитеља Божјег. И они се договорише, те написаше опширну књигу клевета, у којој говораху како Стефан, тобож, грди цара и гнуша га се као јеретика, и како он буну народ и све који долазе к њему подстиче на устанак против цара. И многе друге клевете они сачинише против преподобнога, које због њихове безочне лажи нећемо ни да изложимо. Написаше безаконици и о оној блаженој, горе споменутој Ани, која, оставивши свет и његове таштине, би руком преподобнога Стефана пострижена у анђелски Лик, и монаховаше у манастиру Трихинаријском. Клеветници налагаше на њу како се она, тобож, ноћу састајала са Стефаном и чинила са њим грех. За ову клевету они се постараше те нађоше лажног сведока: робињу блажене Ане. За то лажно сведочење они јој обећаше не само слободу и много злата и сребра, него и да ће је удати за високог чиновника на царском двору. Саставивши на тај начин читаву књигу клевета и оптужби против преподобнога, иприложивши уз њу лажно сведочанство Анине робиње, они све то послаше по једноме војнику цару, који се у то време налазио у Скитској земљи.

Када цар прочита послану му књигу, силно се обрадова, и одмах посла своје намеснику у Цариграду Антиту писмо са наређењем, да најхитније отиде у женски манастир у подножју Авксентијеве Горе, изведе отуда монахињу Ану и брзо је пошаље к њему. Добивши ово царско наређење, намесник сместа крену у Трихинаријски манастир, повевши са собом, као у рат, мноштво наоружаних војника. Дошавши пред манастир, они нападоше са исуканим мачевима. У то време све монахиње беху у цркви и читаху Трећи час. Угледавши најезду војника са исуканим мачевима, оне се

силно уплашише: и једне од њих побегоше у олтар и сакрише се под сам свети престо, друге похиташе да побегну у гору. Али их војници све похваташе. Тада престарела игуманија, изишавши пред војнике, неустрашиво им рече: Шта ви хришћани радите? Зашто нападосте на посвећене Богу невесте Христове, које вам никакво зло учиниле нису? - Они јој одговорише: Дај нам Ану, блудницу Стефанову; њу од вас захтева цар.

Тада игуманија дозвола Ану, и са њом монахињу Теофану, и даде им корисне савете: да будно чувају себе од вражјег искушења, и да неустрашиво стоје за невиност светог и преподобног оца и учитеља свог, Стефана. Затим, поверивши их Божјој заштити, она их пусти с војницима.

Војници, узевши монахиње под стражу, хитно их одведоше цару; а он нареди да их раздвоје, и чувају сваку посебно. Потом, дозавши преда се Ану, цар јој стаде говорити овако: Без икакве сумње верујем да је све оно што су ми говорили о теби истина. А позвао сам те зато, да ми ти сама без икаквог увијања драговољно испричаш све, нарочито ово: како те онај волшебник и безакони човек преласти и обману да ти онолика имања своја оставиш, да високородно порекло своје згазиш, и да ту црну ризу на себе навучеш? Очигледно је, а тако сам и слушао од неких, да је он све то учинио, да би му ти била блудница. Но какву ти то лепоту нађе у њему, те прелашћена њиме чиниш блуд са њиме безаконо?

Чувши од цара тако погане речи, блажена и целомудрена Ана рече: Не, царе! нисам ја родитељско наслеђе и високородност, и сву красоту овога света, оставила, да бих душу своју поробила телесним страстима и блудочинству, као што ти кажеш. Они пак који ме тако оклеветаше пред тобом, по Давидовим речима: изоштрише језик свој као змија, отров је аспидин у устима њиховим (Пс. 139, 3). Ево, тело је моје пред тобом, мучи га гвожђем, огњем и ранама, ја нећу изневерити истину: докле дух мој буде у телу мом, ти нећеш ништа друго чути од мене до то: да је Стефан човек свет и праведан и виновник спасења мога.

Када цар чу ове речи удиви се, и ћуташе читав један сат. Затим нареди да Ану одведу под стражу, а да Теофану пошаљу натраг у

манастир. Вративши се, она исприча игуманији и преподобном Стефану све што се догодило.

После кратког времена цар се врати из рата у Цариград. Ту он нареди да монахињу Ану затворе у једну мрачну и страшну тамницу; а потом посла к њој свога кувикуларија.[22] Дошавши к Ани, он јој стаде говорити: Сажали се на себе, жено, и скинувши са себе црне ризе изабери себи частан живот, па ћеш с царицом живети у дворцу, само ако сутра, када будеш изведена на испитивање, признаш пред свима истину о себи и о Стефану. Ту има једна робинја твоја, која је готова да ти у очи каже шта си ти починила са Стефаном. И ако ти будеш хтела да што прикријеш, она ће те изобличити; а ја, праведни судија и заштитник правде, издробићу на парчиће тело твоје, и учинићу да познаш шта може цар и шта Стефан. Будеш ли пак послушала овај мој добри савет и пред свима обелоданила Стефанова блудна дела, бићеш удостојена великих почести од нас. - Чувши то, блажена Ана дубоко уздахну, заплака се и рече: Нека цар чини шта хоће. Ја нећу да лажем и да говорим неправду о праведном и светом оцу. Нека буде воља Господња!

Сутрадан цар изађе из свога дворца, и севши на гледалишту где се беше сабрало много народа, нареди да изведу из тамнице целомудрену Ану и да је пред свима обнаже, и да пред Ану ставе нарамак штапова и лажну сведокињу, робинју њену. И невина жена стајаше нага пред свима, обучена у стид као у хаљину. И када би упитана о ономе због чега су је клеветали, она ћуташе, угледајући се на Господа свога, који неправедним судијама Својим не даде одговора (Јн. 19, 9; ср. Мт. 27, 12-14; Мк. 14, 61; 15, 5; Лк. 23, 9). Међутим бестидна робинја њена лажно сведочаше да је истина оно због чега је оптужена. Затим стадоше приморавати блажену Ану да најзад призна да је Стефан имао грешне везе са њом. Али она, као овца нема пред оним који је стриже не отвори уста своја (Ис. 53, 7).

Тада мучитељ, разјаривши се и бесно погледавши на њу, назва је блудницом, и нареди да је простру на земљу и немилице бију штаповима. И Ана би прострта на земљи, и од четири снажна војника дуго бијена штаповима по леђима и по стомаку. Трпећи такво мучење, блажена Ана ништа друго не говораше сем ово: Не

познах ја човека, као што ви говорите, не познах! Господе помилуј! И би толико бијена, да умало не издахну. Међутим цар мучитељ, видећи да она, иако једва дише, ипак неће ништа рђаво да рекне о Стефану, устаде са престола, и препун стида хитно оде у дворца. Потом он нареди да Ану одведу у један од градских манастира који беше пуст, и да је тамо затворе. Ту света Ана кроз неко време сконча и пређе ка Господу.

За то време цар непрестано размишљаше на који начин да окриви Стефана, да би му могао судити као злочинцу. Најзад он смисли овакву ствар. Дозва к себи једног младића по имену Георгија, који му верно служаше у двору и беше му врло мио, па га насамо упита: Георгије, колика је љубав твоја према мени? - Неизмерна, одговори младић. - А можеш ли ти, упита цар, из те љубави твоје према мени поћи на смрт за мене? - Готов сам са усрћем умрети за тебе, одговори младић. - Цар га онда радосно и с љубављу пољуби и рече: Ево новог Исака! - Затим рече Георгију: Ја ти не наређујем да умреш за мене, и нећу чак да ишта зло претрпиш због мене. Само те једна молим: отиди на Авксентијеву Гору к ономе, недостојноме и да се опомене, Стефану, и умоли га да те постриже у монашки чин и причисли својим монасима. Чим то он буде учинио, ти се одмах врати к нама.

Јуноша обећа цару да ће то с радошћу урадити. Цар му даде много вешта и лукава упутства, и јуноша крену на Авксентијеву Гору. А када ноћу стиже под манастир блаженога Стефана, он стаде потресно запомагати: Смилујте се на мене, хришћани који овде живите, смилујте се! Залутао сам с пута и не знам на коју страну да идем, да не бих упао у неку провалију или запао међу зверове. - А Стефан, жалостив и човекољубив, сажали се на залуталог, па дозвола монаха Марина и посла да тог залуталог човека нађе и уведе у манастир. Када Марин доведе Георгија, овај паде пред ноге преподобном Стефану просећи благослов од њега. Преподобни осети да је пред њим не прост човек, и стаде га распитивати ко је и откуда је. Георгије не сакри да је на служби у царском двору, али да је ту службу напустио зато што је цар скренуо с правога пута и све који му следују одвлачи у погибао. Ја пак, рече јуноша, једва се освестих, и похитах к ногама твоје светости, да ме обучеш у ангелски

лик, за којим силно жудим. Молим те, чесни оче, не одгурни ме као недостојног.

Блажени пак Стефан одбијаше да га прими, бојећи се непријатности од цара. Међутим младић га на све могуће начине увераваше, да се цар неће разгњевити због њега, и веома усрдно мољаше угодника Божјег да га прими међу своје ученике и постриже у монаштво. И говораше: Богу ћеш дати одговор за моју душу, ако ме данас не пострижеш.

Ове речи дирнуше преподобног оца, и он, не осетивши ђавоље лукавство, рече Георгију: Чедо, пошто видим да си дошао овамо од све душе, то ја нећу да идем против заповести Господње, и тебе који долазиш к нама нећу истерати напоље. - И рекавши то он му изговори много корисних поука, скиде с њега световно одело и обуче га у искушеништво, наредивши му да се припрема за потпун монашки лик. После три дана преподобни обуче Георгија и у овај лик. Но чим прими ангелски чин, ова варалица побеже к цару у Цариград.

Угледавши Георгија у монашкој одећи цар се обрадова, али не зато што је волео монаштво, него што је добио повод да окриви Стефана што је он, тобож, одвукао од њега слугу његовог. И сутрадан цар, изишавши на трг, изведе новопостриженог монаха, и стаде се пред сакупљеним народом жалити на монахе уопште, но нарочито на Стефана, окривљујући га да он својим учењем обмањује људе, као што је обмануо и овог љубљеног слугу његовог. На то народ стаде викати: Смрт одвратном варалици!

Тада цар нареди да са Георгија свуку монашку одећу и баце на земљу. Чим то би учињено, народ стаде ногама газити ту анђелску одећу, ругајући се монаштву и грдећи га. После тога цар нареди да донесу воду и да оперу Георгија од монашког чина као од блата. Затим га обуче у војничко одело, стави му шлем на главу и даде му чин ипокома.^[23] И одмах посла мноштво војника на Авксентијеву Гору да разоре Стефанов манастир.

Војници напавши на манастир као вуци на стадо, распудише све монахе и манастир са црквом запалише, а самог преподобног Стефана разбојнички извукоше из његове келије и с бешчешћем поведоше у Халкидонско пристаниште. Путем они га вређаху и

немилосрдно злостављаху: једни га бездушну вуцијаху, други га штаповима бијаху по леђима и по глави, трећи му пљуваху у очи и чињаху неисказане пакости. А када стигоше на морску обалу, војници посадише преподобнога у лађу и одвезоше у Филипиков манастир што је у Хрисопољу,^[24] недалеко од Цариграда. У том манастиру држаше под стражом седамдесет дана светитеља окована у ланце, и за све то време он ништа не окуси. И премда му цар шиљаше многа јела, он ништа окушао није и све их је враћао натраг.

По истеку седамдесет дана цар и патријарх послаше к преподобноме Стефану најчувеније јеретике, и то: Теодосија епископа Ефеског, Константина Никомидијског, Наколија, Сисинија и Василија са већ споменутиим Калистом и другим вештим говорницима, да се са Стефаном препиру о вери и да га придобију за иконоборство. Када ови изасланици дођоше у Филипиков манастир, они наредише да се доведе пред њих блажени Стефан. И блажени би доведен пред њих, окован у тешке ланце; од тежине окова он није могао ни стајати ни кретати се: он иђаше између два човека који су га придржавали и на које се он ослањао.

Пре свих Теодосије, епископ Ефески, стаде говорити блаженом Стефану, овако: На основу чега, човече, ти сматраш нас за јеретике и стављаш себе изнад цара, патријараха, епископа и свих осталих хришћана? Еда ли сви ми залутасмо и срљамо у пропаст?, - На то светитељ одговори кротко: Почујте шта се у Светом Писму говори о пророку Илији, како он одговори Израилском цару Ахаву: Не развраћам ја Израил, него ти и дом оца твога (3 Царст. 18, 18). Тако и сада: Не стварам пометњу у Цркви ја, него они који, нарушивши предања древних светих Отаца, уносе у Цркву нове догмате. Јер Василије Велики каже: "Све што је у старини предано од светих Отаца, достојно је поштовања; новачења пак врло су неумесна и не могу имати важности". Такве су и ваше одлуке против поштовања светих икона, одлуке које саставише не синови Цркве Васељенске него прељубочинци. Стога у прави час дође ми на ум пророкова реч: Цареви земаљски заједно са лажним пастирима и најамницима усташе на Христа и на чесну икону Његову (ср. Пс. 2, 2).

Када свети Стефан то рече, епископ Никомидијски Константин скочи са свога седишта, јурну на преподобнога који је седео на

земљи, и удари га ногом у лице. Тако исто један од присутних оружјеносаца разјарен, удари светитеља ногом у стомак, и блажени паде на леђа, а оружјеносац га стаде газити ногама по прсима.

Видевши то патриције Калист узнегодова против таквог бесрамног и безочног поступка, и нареди да сви ћуте. Потом се обрати Стефану следећим речима: Пред тобом су, Стефане, два излаза: или да потпишеш одлуке недавно одржаног сабора, или да умреш као онај који одбацује закон Отаца, Богом научених. Изабери дакле себи једно од тога двога.

Богонадахнути Стефан на то повишеним гласом рече: Обрати пажњу на речи моје, господине патриције! Ово са великим апостолом Павлом ја изјављујем: Мени је живот Христос, а умрети за чесну икону Његову добитак (Флб. 1, 22). Ја ти већ једном рекох, и опет ти кажем: када би у себи имао само шаку крви, ја бих и њу пролио за свете иконе Христове. Уосталом, нареди да ми се прочитају одлуке вашег сабора, да бих знао разлоге због којих одбацујете божанствене иконе.

И одмах Константин Никомидијски узео књигу и поче читати: Књига имађаше овакав наслов: "Предање светог васељенског седмог сабора". Чим овај наслов би прочитан, блажени Стефан махну руком захтевајући тишину, и онда громко рече: О, необичне лажи! На како несигурном темељу засновасте своју трошну грађевину! Јер на основу чега ви сабор свој називате светим? Та ви назив "свети" одузесте свима светитељима, и наредисте да се нико не усуди називати светима ни апостоле, ни пророке, ни мученике. Како онда сабор ваш може бити свет, када гази и оскврнављује све што је свето? Ви сабор свој називате васељенским. Но како он може бити васељенски када на њему не беше ниједан од патријараха, нити бејаху њихови изасланици, нити упутише посланице у којима би дали свој пристанак на сазивање сабора. Не може се сабор ваш називати васељенским, јер је лажан. Још га ви називате седмим. Но како он може бити седми када одбацујете првих шест Сабора? Ако је хтео да буде седми, он је дужан био да следује Шестом, Петом и осталим пре њега одржаним Саборима. Јер без Првог, и Другог, и Трећег, и Четвртог, и Петог, и Шестог како може бити Седмог? Тако,

сабор ваш није сабор седми него први, пошто одбаци предања претходних шест Сабора!

На ове речи епископи узвратише: Које то предање, предано од шест Сабора, ми одбацујемо? Не, ми не одбацујемо претходне Саборе и њихова предања, него примамо све то. - Светитељ одговори: Нису ли пређашњи Сабори одржавани у светим црквама? Несумњиво у црквама које беху украшене иконама. Први Сабор би одржан у Никеји, у огромној цркви тога града; Други у Цариграду, у цркви свете Ирине; Трећи у Ефесу, у цркви светог Јована Богослова; Четврти у Халкидону, у митрополитској саборној цркви; Пети и Шести опет у Цариграду, и то Пети у храму Свете Софије, а Шести у дворском храму званом Трул. Све те цркве не беху ли украшене светим иконама? И ниједан од споменутих Сабора не одбаци их, а ваш сабор их одбацује. Одговорите ми на то.

Задивљени оваквим речима његовим они ћутаху. Само један од њих рече: Заиста је тако као што говориш Стефане. - А преподобни Стефан, уперивши очи к небу и подигавши руке, уздахну из дубине срца и громко ускликну: Ако ко не поштује Господа Исуса Христа, изображеног по човечанској природи на иконама, анатема да буде! и да има удела са онима који су викали: узми, узми, распни га! (ср. Јн. 19, 15).

Тада нечестиви јеретици, видећи да нису у стању ништа више противставити светом исповеднику, наредише да га одведу у тамницу, а сами посрамљени вратише се к онима што их беху послали. Када дођоше к цару, цар их упита: Шта урадисте? - Епископи хитијаху да сакрију своју срамоту, али Калист каза сву истину цару. И говораше: Побеђени смо, царе, побеђени смо! Велики је оно муж у мудрости, велики и у речима. Неупоредива је сила његова, и неустрашиво срце: он се ни саме смрти не боји, акамоли претњи.

Цар се веома разгневи и нареди да се преподобни Стефан пошаље на заточење у Хелеспонтске крајеве, на острво Приконис.^[25] Полазећи тамо, блажени Стефан додиром руке своје и молитвом исцели и са постеље болесничке подиже игумана Филипикова манастира, који беше тешко болестан и већ умираше. Затим седе у већ спремљену за њега лађу, и отплови у место свога

прогонства. Када стиже на острво Проконис он стаде крстарити по пустим и забаченим местима на њему, и нађе једну дивну пештеру коју житељи тога краја називаху Кисуда. У њој беше мала црква свете Ане, мајке Пресвете Богородице. Преподобни се силно обрадова тој пештери, и начини себи келију крај ње. И ту живљаше Богу, хранећи се корењем зеља које је ту расло. Међутим ученици преподобног Стефана, истерани из његовог манастира на Авксентијевој Гори, разиђоше се по разним крајевима, као овце које немају пастира. Али чувши да се њихов отац и учитељ налази у заточењу на острву Проконису, они се с радошћу стекоше к њему сви сем двојице који отпадоше од тог светог пастира као Јуда од Христа или Димас и Ермоген од Павла. Та двојица беху: Сергије који састави књигу клевета и клеветничких оптужби против преподобног оца, и Стефан који најпре беше мирски свештеник, а затим пострижен за монаха од блаженог Стефана. Али се он потом одрече монашког чина и самога Бога и обуче у световно одело, па отиде к цару и рече му: Твојим старањем, царе, ја се избавих из чељусти Сатане, и свукавши са себе мрачну одећу ја се обукох у светлу. - Цар се силно обрадова овоме, и заволе га, и постави га за управитеља Софијске палате, куда је сам често одлазио. При томе цар Копроним називаше њега оцем весеља, њега кога је требало оплакивати због његове погибљи.

Тако дакле ова двојица, Сергије и Стефан, отпавши од стада ученика преподобног Стефана, пропадоше, а остали се сви сабраше око преподобног Стефана и устројише манастир. Затим дођоше к преподобноме мати његова са својом ћерком, а сестром његовом, Теодотијом, и близу његове пештере начинише себи обиталиште, и живљаху у врлинама, наслађујући се медоточивим речима свога наставника, преподобног Стефана. Потом преподобни начини себи стуб, и на њему тесну колибу. Узишавши на стуб, он се затвори у тој колиби; а беше му тада четрдесет девет година. За велике пак подвиге Бог му даде дар чудотворства. Тако, блажени Стефан отвори очи слепоме, ослободи бесомучног младића од злог духа, крвоточиву жену исцели молитвом, много пута утиша морску буру и многе лађе спасе од потопљења; осим тога морнари су га понекад виђали где иде по води, или где управља лађом, или развија једра.

Док преподобни Стефан тако сијаше чудесима на острву Проконису, у другој години његовог заточења његова чесна и света мајка отиде ка Господу. А када отхођаше ка Господу ћерка Теодотија плакаше крај ње. А она јој рече: Немаш зашто да плачеш, јер ћеш и ти са мнош поћи ка Господу Христу. - Тако и би: у седми дан после смрти блажене Ане, мајке преподобнога Стефана, престави се Теодотија.

У ТО време на острву Проконису налажаше се неки војник Стефан, родом Јерменин. Он иђаше из Европских крајева, и путем се разболео од тешке болести, од које му се читава половина тела сасуши. Чувши да преподобни Стефан исцељује сваковрсне болести, он са тешком муком дође к преподобноме, паде пред њим на земљу и са сузама га мољаше да се смилује на њега и да га исцели. Преподобни му нареди да се поклони иконама Господа Христа и Пресвете Богородице. Овај то свесрдно учини, и тог часа постаде потпуно здрав. А кад се овај војник врати к својим друговима, они га стадоше распитивати како оздрави. Он, не скривајући милост коју Бог указа њему, каза им: Када се поклоних иконама Господа Христа и Пресвете Богородице, као што ми нареди монах Стефан који се налази на Проконису, ја оздравих од своје болести.

Војници известише о томе свога старешину, управитеља Тракије. Овај позва к себи исцељеног војника и, испитавши га на који је начин оздравио, он га сместа упути цару. Цар га подробно испита о његовом оздрављењу, па кад дознаде да се исцелио од болести поклонивши се светим иконама, он га стаде називати идолопоклоником, и јаросно га грђаше као да је учинио веома зло и безбожно дело. Тада исцељени војник, стидећи се цара, покаја се што се поклатио иконама, и пред свима се јавно стаде одрицати поштовања икона, обећавајући да им се никада више неће поклонити. Због тога он постаде мио цару, и цар га награди чином стотника.[26] Но када тај бедни војник, изишавши из царског двора, хтеде да уседне на свога коња, коњ се изненада разбесне, па збацивши га са себе, стаде га ногама газити, и газаше га све док овај не испусти душу. Такву казну доби тај неблагодарни одступник.

Ово чудо, и многа друга чудеса која чињаше блажени Стефан, подстакосе злог цара на силан гњев и јарост; јер цару беше познато

да преподобни, живећи на Проконису, чини славна чуда и учи народ да се клања светим иконама. Зато он намисли да светитеља убије, због чега и нареди да га доведу из заточења. Када светитељ би изведен пред безаконог цара Копронима, цар нареди да га најпре окују у ланце, да му ноге забију у класе и да га затворе у тесну и мрачну тамницу, звану Фиалска.[27]

Након неколико дана цар Копроним, налазећи се са своја два најглавнија доглавника у једном од својих двораца изван града, нареди да му доведу блаженог Стефана. Вођен ка цару, преподобни путем измоли од једног богољупца новчић, који је имао на себи царев лик, и кришом га метну у своју камилавку. Цар пак, угледавши преподобног, поче викати: О невоље! О беде! О шта ја трпим! И овај се руга мојој царској власти! овај љага мене и не сматра ме низашта! - Међутим светитељ стајаше ћутећи и гледајући у земљу, а цар дишући јарошћу као огњем говораше светитељу многе прекорне и увредљиве речи. Затим цар рече: Зашто ми ништа не одговараш, одвратна главо? - Тада блажени Стефан стаде кротко говорити цару: Ако си царе, наумио да ме убијеш, убиј ме одмах. А ако си ме извео преда се да ме за нешто питаш, онда треба да укротиш свој гњев и да спокојно разговараш.

Чувши такве речи, цар упита светитеља: Кажи нам, којим се то отачким предањима ми не покоравамо, те нас називаш јеретицима? - Преподобни одговори: Ви одбацујете поштовање светих икона, које нам је из старине предано од богоносних Отаца. - Мучитељ узврати на ТО: Не називај то светим иконама; иконе нису свете, него су оне изображење идола. И какву заједницу имају идоли са светињом? - На то свети муж одговори: Клањајући се икони, ми се не клањамо вештаству: јер поклоњење које указујемо лику прелази на Прволик, као што каже свети Василије Велики. - Мучитељ рече преподобноме: Зар је могуће изображавати помоћу вештаствених боја оно што у себи има много тамног, те се не може ни умом постићи ни речима објаснити? И је ли умесно кроз вештаство клањати се онима, чија природа није никоме позната?

Преподобни одговори: Ко од људи који имају разума каже да се вештаственим бојама може изображавати невештаствена природа Божанства која превазилази сваки ум? Изглед те природе се не може

умом описати, а камоли бојама изобразити. Али када ми на икони изображавамо Христа, ми изображавамо не Његову Божанску природу него Његов Богочовечански изглед, или лик, сличан нашем, који апостоли видеше и опипаше, као што свети Јован Богослов рече: Што видесмо очима својим, што размотрисмо, и руке наше опипаше (1 Јн. 1, 1) А ако ме ти упозориш на Мојсијеве речи: Не гради себи лика резана нити какве слике од онога што је горе на небу, или доле на земљи (2 Мојс. 20, 4), онда ћу ти рећи да сам Мојсије начини златом изображење двају херувима, о чему божанствени апостол говори овако: херувими славе, који осењаваху олтар (Јевр. 9, 5). Но и сам олтар, и скинија, и Светиња над светињама, изображаваху обличје небеских ствари, као што каже исти апостол: служе обличју и сенци небеских (Јевр. 8, 5). Шта онда незаконито чинимо ми, када човечански лик Христов изображавамо на икони, и клањамо се њему? Или када се ми клањамо крсту, начињеном од неког вештаства, еда ли се вештаству клањамо? Исто тако када почитујемо свештене сасуде, на нашој савести нема никаквог греха, пошто знамо да се сасуди освећују призивањем Христово имена. Зашто ви устајете против свега тога? После тога ви ћете пожелети да одбаците свето Христово Тело и Крв, који се тајанствено предлаже под видом хлеба и вина, који изображавају оно тело Христово које је страдало на крсту, а сада је на небу, и којима се ми клањамо и, причешћујући се њима, наслеђујемо вечна блага. А ви, не правећи никакву разлику између светог и несветог, називате идолима Христову икону упоредо са изображењем Аполоновим[28] и икону Пресвете Богородице упоредо са кипом Артемидиним,[29] и газите их ногама и спаљујете у огњу.

На то цар одговори: О ти, слепи умом! најнедостојнији непомениче међу свима непоменицима, зар ти сматраш да ми газећи иконе, Христа газимо? - Тада богомудри Стефан, желећи да по обичају искусних бораца победи непријатеља његовим сопственим оружјем, извуче из своје камилавке онај новчић са изображеним на њему ликом злочестивог цара Копронима, који он измоли од једног човека за овакву прилику. Показавши цару тај новчић, преподобни упита цара Христовим речима: Чији је ово лик и натпис? (Мт. 22, 20). - Зачућен, цар одговори: Ничији до царев. -

Светитељ онда упита: А шта би било када би неко с презиром бацио на земљу царев лик и стао га газити ногама? Не би ли он био кажњен због тога? - Присутни одговорише: Да! велику би казну искусио такав човек зато што је увреду нанео царевом лику. - Тада преподобни уздахнувши дубоко, са болом у срцу рече: О, како сте ви страховито слепи и безумни! Када за увреду нанету лику цара земаљског и смртног и трулежног кажњавате великом казном, каквој онда казни подлежете ви који лик Сина Божјег и Његове свебеспрекорне Матере газите и у огањ бацате?

Рекавши то преподобни пљуну на новчић, и бацивши га на земљу стаде га газити ногама. Видевши то, присутни бесно полетеше на светитеља, са намером да га из палате баце у море, јер се та палата уздизала над морем. Но цар, иако му срце узавре бесом, претварајући се кротак, забрани им да то ураде, и нареди да преподобнога окована одведу у народну тамницу и тамо затворе. Улазећи у тамницу светитељ рече: Ова тамница биће одмориште садашњег живота мог; ту ми ваља остати до последњег даха, јер ово место изабрах себи због поштовања светих икона.

Закључан у најудаљенијем одељењу тамнице, блажени нађе тамо триста четрдесет и два монаха, који беху из разних покрајина и маиастира дотерани и у тамницу бачени због поштовања светих икона. Некима од њих беху носеви одсечени, некима уши откинуте, некима очи избодене, некима руке одрезане, нарочито онима који су састављали и писали књиге у одбрану иконопоштовања. Некима тела беху у ранама од батина, које још не беху зарасле; некима лица беху смолом намазана и опечена; некима главе острижене на подсмех. Видећи све то, преподобни похвали њихово трпљење и подвиге, и стаде силно туговати што се он не удостоји да претрпи такве муке за свете иконе. А сви ти свети оци, када угледаше преподобнога Стефана, с љубављу га окружише и изабраше себи за наставника и учитеља. И тамница та постаде као манастир, и у њој се вршаху уобичајене службе и молитве по манастирском поретку и уставу.

Боравећи у тамници, преподобни добијаше храну од неке богољубиве жене, супруге једног тамничког стражара. Она сваке суботе и недеље доношаше у тамницу мало хлеба и воде, и кришом

даваше преподобноме. Спочетка блажени не хте примати из њених руку доношену храну, пошто није знао да ли је она побожна и клања ли се светим иконама: јер се светитељ гнушао јеретика и ништа није хтео узимати из њихових руку. Међутим та жена, да би доказала своју побожност, донесе преподобноме свете иконе Пресвете Богородице и светих првоврховних апостола Петра и Павла, које је тајно чувала код себе. Поклонивши се пред преподобним Стефаном тим светим иконама, она их целива, па их предаде њему, да би он, имајући код себе те свете иконе, помињао њу у светим молитвама својим.

Једнога дана свети отац наш Стефан разговараше са осталим преподобним оцима сужњима о многим и разноврсним мучењима, којима побожне хришћане подвргаваху царски намесници, антипати и игемони.[\[30\]](#) Између осталог, један од сужања, Антоније Крићанин, исприча о мученичкој кончини кипарског монаха Павла. Епарх Крита Теофан, звани Лардотир, метну на земљу пред њим с једне стране икону Распећа Христова, а с друге оруђа за мучење, и рече му: Павле, изабери себи једно од двога: или икону Христову изгази ногама, да би остао жив; или умри мучен љутом смрћу, ако нећеш да урадиш што ти се наређује. - Храбри Павле громко викну: Никада то бити неће, Господе Исусе Христе Јединородни Сине Божји, да ја свету икону Твоју ногама изгазим. - Рекавши то, Павле преклони колена и побожно целива свету икону Христова Распећа, показујући тиме да се он не боји мучитељевих претњи и да је готов умрети за Христову икону. То мучитеља страховито разјари, и он нареди да најпре тело исповедниково чврсто стегну двема железним даскама; затим обесивши Павла главачке, одраше му цело тело железним гребенима; најзад наложише под њим велики огањ. И тако храбри Павле сконча сажежен огњем, поставши миомирисна жртва Богу.

Када Антоније то причаше, сви оци роњаху топле сузе. По сле тога стаде говорити други сужањ, по имену Теостирикт, муж стар и достојан презвитерског чина, коме за свете иконе нос беше одсечен и сво лице опрљено врелом смолом. Једном, причаше он, у нашем манастиру, званом Пеликита, вршаше се на Велики Четвртак Бескрвно Жртвоприношење. Изненада нападе на манастир мучитељ

Лаканодракон са војницима. Ушавши у цркву и у свети олтар дрско, он нареди да се прекине богослужење, и баца на земљу свете и животворне Христове Тајне. Затим извоји четрдесет два најодабранија монаха, и окова их у ланце. А са осталима поступи овако: некима љуте ране нанесе кидајући им тела; некима браде и лица намаза смолом, па осмуди; некима носеве одсече, међу којима бејаш и ја. После тога запали цркву и цео манастир. А она четрдесет два најодабранија монаха, оковане у ланце, мучитељ посла на заточење у Ефеску област, тамо их затвори у неком старом купатилу и улаз зазида. И тамо сви они бише уморени глађу.

Слушајући са сузама ова казивања, преподобни Стефан саветоваше братију на слично јунаштво и трпљење. При томе он се и сам опомену неког Петра који је живео у Влахерни. Изведен пред цара на испитивање, тај Петар за верност иконопоштовању би немилице дуго бијен воловским жилама, али при томе показа такво трпљење, да нити јаукну, нити узвикну, као да не осећаше никакав бол. Штавише, он се не побоја и самог цара изобличити оштрим речима, називајући га новим Јулијаном Одступником. Блажени Стефан такође помену и неког Јована, кога цар не мога приморати да ногама изгази иконе Христа и Пресвете Богородице. Цар онда нареди да Јована зашију у мех, привежу тежак камен о мех, па баце у море и потопа светог исповедника.

Причајући један другог такве примере, преблажени оци и сужњи Христа ради распаљиваху се ревношћу да јуначки страдају за свете иконе и један другог укрепаваху, говорећи: Потрпимо, браћо, Господа ради, и страдајмо за Њега до последњег даха свог. Јер ако с Њим срадамо, с Њим ћемо се и прославити. Јер страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рм. 8, 17-18).

Блажени Стефан проведе у тој тамници једанаест месеци. Онда му Бог откри време смрти његове на четрдесет дана раније. А кад после тог откривења дође к њему гореспоменута жена тамничког стражара која му храну доношаше, он јој рече: Нека те Господ награди за добро које си ми чинила. Ти си ми доста послужила. Одсада ми немој више доносити те трулежне хране и пића. - Чувши то, жена се ожалости сматрајући да је се светитељ гнуша. Видећи је

ожалошћену, преподобни јој рече: Приближи се време кончине моје, и по истеку четрдесет дана ја ћу умрети. Стога, желим да у току тих дана појачам своје монашке подвиге и проведем без хране и пића, да бих себе припремио за смрт.

И тако отпустивши стражареву жену, преподобни се предаде молитвеним подвизима, и провођаше на молитви дан и ноћ. А долажаху к њему неки грађани који се тајно држаху правоверја, само преобучени у подеране хаљине, и наслађиваху се његовим душекорисним и богомудрим поукама и добијаху благослов од њега.

Када одређени рок од четрдесет дана прилажаше крају и већ настаде тридесет осми дан, преподобни позва опет гореспоменуту жену и у присуству свих светих отаца који се налажаху у тамници, рече јој: Нека ти Бог стоструко узврати за милостињу твоју којом си ми послужила, и нека погледа на тебе милосрдним оком са висине Своје, јер си постала истинита ученица Онога који је рекао: кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте (Мт. 25, 40); који прима праведника у име праведничко, плату праведничку примиће (Мт. 25, 41); ко вас напоји чашом воде у име моје, неће му пропасти плата (Мк. 9, 41). Ти си све то испунила служећи мени; нека те стога Господ не лиши награде твоје.

Затим јој светитељ даде оне свете иконе што му их она беше донела, и рече јој: Прими натраг ово скупоцено благо своје. Оно ће ти бити заштита од свакога зла и сведочанство твога правоверја у садашњем и будућем веку. - Рекавши то, преподобни уздахну и рече: Прексутра ћу изаћи из овог живота и прећи у други свет, где ћу предстати Небескоме Цару.

На ове речи жена та горко заплака. Затим узевши иконе и добивши од светог Стефана благослов, уви иконе и отиде дому своме, плачући због растанка са великим оцем и учитељем својим. Преподобни пак преостало време до смрти његове проведе са сасужњима својим у појању свештених песама, славећи Бога.

Када настаде тридесет девети дан, цар са својом трећом женом, Евдокијом, празноваше незнабожачки празник, звани Врумалија, јер богомрски јеретик, поред многих својих Богу одвратних злодела, не остављаше ни незнабожачка празновања. У време тог празника неки

од зловерника оптужише цару преподобнога Стефана, да је тамницу претворио у манастир и својим учењем обмањује многе који долазе к њему, те се клањају идолима.[31] Цар се разљути и одмах посла целата да Стефана изведе изван града и посече мачем. Но када Стефана окованог вођаху на посечење, цар се покаја што осуди Стефана на тако брзу и лаку смрт. И говораше: Шта би било пожељније за Стефана Него да брзо сконча кроз посечење мачем? - И желећи да преподобнога умори најљућом смрћу, он нареди да Стефана поново врате у тамницу. Сам пак приреди тога дана велику вечеру за своје великаше и једномишљенике, и они играху и весељаху се уз звуке музике. Но усред пира цар се сети преподобног Стефана, па насамо позва два дворска младића, два рођена брата, који беху веома лепа и храбра, и рече им: Отидите у народну тамницу и реците Стефану са Авксентијеве Горе: Овако ти говори цар: Видиш ли колико се старам о теби? Ето, вратих те из чељусту смрти и поклоних ти живот. А ти, докле ћеш се противити мојој вољи? - Реците му све то. Ја знам да се он неће покорити мени, него ће ме још више почети грдити; ви га онда ухватите и силно бијте дотле док га не убијете.

Саслушавши царско наређење, младићи одоше у тамницу. Но угледавши лице Стефаново где сија као лице ангела, они се постидеше светости његове, па припадоше к ногама његовим, просећи од њега благослов и молитве. Затим се вратише к цару и рекоше му: Тај монах се показа непокоран, зато га ми бисмо без милости, и остависмо Једва жива. Не очекујемо да ће доживети зору, тако смо га силно тукли. - Чувши то, цар се обрадова, и весело продужи пировати са својим једномишљеницима.

Међутим преподобни Стефан сву ту ноћ престоја на молитви, спремајући се за смрт. А када стаде свитати, он сазва све преподобне оце, сасужње своје, и рече им: Последњу жељу мира и последњи целив дајем вам, оци и браћо. Ево, већ се приближи час моје кончине, и мене очекује венац мученички. Ви пак останите до краја тврди у Православљу.

Чувши такве речи, преподобни оци горко плакаху, топлим сузама омивајући лица своја. Свети пак Стефан стаде скидати са себе одећу. Тада му преподобни оци рекоше: Боље ће бити, оче, да

смрт сретнеш у светој монашкој одећи. - Али богонадахнути Стефан рече: Борац треба да изађе у борбу наг. Поред тога није лепо да свети монашки чин буде гажен ногама безаконих људи. - Рекавши то, блажени скиде са себе сву одећу, и огрнувши се само једном кожном мантијом, сеђаше са светим оцима, очекујући свој смртни час.

Оне ноћи, када цар после пира спаваше на постељи својој, ђаво, који се стално налазио поред њега, обавести га да она два младића које он посла у тамницу к Стефану, не учинише Стефану никаква зла, него му се, напротив, поклонише и узеше од њега благослов. Пренувши се из сна, цар хитно изиђе из унутрашњих одаја свога дворца на једно крило палате, и стаде као лав рикати, говорећи: О невоље! о унижења мог великог! немам помоћника, немам верног слуге! Нико ме низашта не сматра, и ја не знам шта да радим са оним непоменицима (тако он обично називаше монахе, сматрајући да нису достојни ни да их спомене).

Чувши цареву вику, сви се у дворцу узбунише и узбудише, и потрчаше к цару. А он, погледавши на њих, рече: Куда идете и кога иштете? - Они му смерно рекоше: Ми дођосмо к теби, нашем благом господару и цару. - Нисам ја ваш господар, громко повика цар, нисам ја ваш цар! Ви имате себи другога цара, другога господара, пред чијим ногама ви падате и од кога благослов и молитве просите. И нема никога који ме слуша и који ми верио служи, да би уништио непријатеља мог и утешио дух мој. - Дворјани онда стадоше са болом у души распитивати цара који је тај непријатељ његов, кога они поштују више него самога цара. Тада Копроним одговори: Стефан са Авксентијеве Горе је ваш цар, а не ја.

Тек што цар изговори ове речи, сви са страховитом грајом и виком полетеше у народну тамницу, и обраћајући се стражи викаху: Дајте нам Стефана Авксентијанина! - Међутим преподобни Стефан сам изађе к њима из тамнице, лица весела и душе радосне, и рече им: Ја сам кога ви тражите. - Они онда шчепаше светитеља као вуци овцу, бацише га на земљу, покидаше окове на њему, па га немилосрдно вуцијаху на главни трг, ритајући га ногама и бијући штаповима. Када блаженога извукоше из тамнице и бејашу према цркви светог великомученика Теодора, он се рукама ослони о земљу,

па онако вучен подиже колико је могао главу своју и поклони се последњи пут светом великомученику пред његовом црквом, и тако усред љутих мука и рана учини благочестиво дело. То виде један од крвопија који вуцијаху светитеља по имену Филоматије, па дохвати мотку и силно удари њоме светитеља по глави, и разби му је. И тог часа преподобни предаде дух свој у руке Божје. А на убицу Филоматија на том истом месту изненада нападе ђаво, и Филоматије, завапивши страшним гласом, паде пред свима на земљу и ужасно викаше грчећи се целим телом и пену бацајући и шкргућући зубима. Дотле би мучен ђаволом док у страшним мукама не изврже бедну душу своју.

Не обзирући се на то, руља разјарених крвопија који вуцијаху блаженог Стефана не преста са изругивањем над телом блаженога: јер и над мртвим телом они искаљиваху своју зверску љутину, вукући по улицама тело преподобнога и бијући га камењем. И отпадаху делови од светог тела тог и ваљаху се по путу: онде прсти, онамо руке, тамо изнутрица. Јер један од безаконика дохвати огроман камен и удари у стомак преподобнога, и тог часа се раседе стомак и просу сва утроба; и тако се улице града обагрише крвљу светитељевом, коју проливаху као воду. Па не само људи него и жене, и деца излазећи из својих школа бацаху камење на мртво тело светитељево. Јер од цара беше издата оваква наредба: Ко не баци камен на Стефана Авксентијанина, тај је противник цару и биће кажњен. Стога сва руља зловерних јеретика, од малог до великог, каменоваше убијенога. А када тело светитељево би довучено на марвени трг, кафеџија неки, који у то време куваше рибу, угледавши тело које вуцијаху, и мислећи да је светитељ још жив, дохвати распаљену главњу и силовито удари њоме по глави светитеља и просу му мозак.

За овом метежном руљом која се издеваше над телом преподобнога иђаше један православни муж, по имену Теодор, који је хтео да види где ће бацили многострадално тело светитељево. Угледавши просут по земљи мозак светитељев, он се тобож спотаче и паде на земљу, и кришом покупи мозак у чисту мараму, сакри га у недра, па опет крену за руљом.

У то време још беше жива најстарија сестра преподобног Стефана, монахиња у једном од женских манастира у Цариграду. Ка том манастиру и вуцијаху тело преподобнога, да би и сестра преподобнога, по царевом наређењу, бацила камен на њега. Међутим она, сазнавши за то, побеже из своје келије и сакри се у једном гробу. Њу свуда тражише, али је не могоше наћи. Тада тело преподобнога Стефана одвукоше одатле на место, звано Пелагијино гробље. Тамо се раније налазила црква свете мученице Пелагије, која се од старости срушила; злочестиви цар нареди, те јој и темеље раскопаше, и на том месту дубоку јаму ископаше, у коју стадоше бацати лешеве убијаних незнабожаца. До те јаме и довукоше свето тело преподобнога Стефана и бацише га у њу, метнувши праведника међу безаконике.

Тако сконча преподобни отац наш Стефан двадесет осмог новембра, у педесет трећој години живота.^[32] Беше тај дан од раног јутра веома ведар, и сунце сијаше јарко; но у девет сати тога дана изненада се на источној страни, где се налазила Авксентијева Гора, појави огњен облак изнад врха под којим бејаше манастир преподобнога Стефана. Затим се над градом зачас страховито смркну и дан се претвори у ноћ. Онда настаде силна олуја и паде у Цариграду ужасан град, који многе усмрти.

Но сва та видљива знамења Божија не уразумише злочестивог цара. Штавише, он смрћу казни она два брата које ноћу посла у тамницу да убију преподобног Стефана, а они се оглушише о његово наређење. Потом он на разне начине погуби и оне преподобне оце који са блаженим Стефаном беху заједно у тамници.

Међутим Теодор, који сабра просути мозак преподобног Стефана, оде у манастир светог Дија, и тајно предаде игуману мозак блаженог исповедника, испривавши му подробно све што је знао о смрти светог Стефана. Игуман са уздисањем и сузама саслуша Теодорово казивање, и проклињаше цара као јеретика и одступника; мозак пак светитељев он прими као скупоцено благо, положи га у чист сасуд, и сакри у цркви светог првомученика Стефана. Али и то се не могаде сакрити од злобног цара. То се десило на, овај начин.

Када игуман положи чесни мозак светог Стефана у сасуд и сакри у цркви, то он учини у присуству једнога младића који живљаше у том манастиру. После неког времена тај младић стаде молити игумана, да му да ђаконски чин. Но игуман, сматрајући да је он недостојан тога чина, одби његову молбу, Младић се због тога наљути на игумана, па оде к цару и исприча му што је знао о мозгу светог Стефана. Цар одмах нареди да му се донесе тај сасуд и отвори пред њим. Кад сасуд донесоше и отворише, нађе се да је потпуно празан, јер по промислу Божјем мозак блаженог Стефана би невидљиво узет и сакривен на месту које никоме није познато и досада. Цар се разгневи, и тог младића посла у прогонство као клеветника.

Треба овде споменути и необичну казну Божију која постиже ону девојку, робињу блажене монахиње Ане, која оклевета Ану и блаженог Стефана и лажно сведочи пред царем, као да су се они тајно састајали ноћу ради греха. Она би удата за неког чиновника, скупљача царскога данка у Витинији, и роди два близанца. Једне пак ноћи када она са децом спаваше на постељи, деца се изненада узнемирише, и, добивши неку необичну силу, помамно дохватише дојке своје мајке и стадоше их сисати не као деца већ као лавићи или мечићи, тако да их несрећна мајка није могла отргнути од својих груди. И тако зверски сишући своју мајку, деца је уморише. Затим и сама деца, као пород аспиди, и сама умреше заједно са њом. Таква казна постиже бедну лажну сведокињу. Блажени пак преподобномученик Стефан, као невин и чист срцем, гледа Бога у Тројници једнога, Оца и Сина и Светога Духа, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ

МУЧЕНИКА ПОСТРАДАЛИХ ЗА СВЕТЕ ИКОНЕ

са светим Стефаном Новим, међу којима:

**ВАСИЛИЈЕ, два ГРИГОРИЈА, АНДРЕЈ, ПЕТАР, ЈОВАН и
остали**

ПРИ Константину Копрониму[33] многи православни војници, оставивши војничко звање, примише монаштво. Многе од њих

безакони цар подвргаваше страшним мукама, па онда убијаше. Једнога, по имену Василија, он најпре ослепи. А када свети Василије и после ослепљења продужи клањати се светим иконама, цар мучитељ сам зари мач у стомак Василију и овоме се просу утроба, и тако блажени страдалац предаде душу своју у руке Божије. У то време за свете иконе пострада у Цариграду и свети Стефан Нови. Осим њих бише послани у заточење два Григорија, са неким другима, где и скончаше. Исто тако за свете иконе пострадаше у тешким мукама Андреј и Петар, заједно са светим Стефаном. Најзад, свети Јован би прогнан у Дафну,^[34] где, по наређењу царевом, њега често бише, и тако убише. И тако сви они добише венце мучеништва.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДОРА, архиепископа Ростовског

СВЕТИ Теодор беше братанац преподобног Сергија Радонежског,^[35] син његовог старијег брата Стефана. Световно име Теодорово беше Јован. Када Јован напуни седам година, његови побожни родитељи га дадоше да се учи књизи. Напредан у учењу, Јован беше напредан и у побожности. По смрти своје мајке, дечак Јован се нахођаше поред свога оца који се замонаши, и строго се подвизаваше монашким подвизима у своме манастиру. Слушајући о животу свога стрица, великог Радонежског подвижника Сергија, који тада изграђиваше своју нову обитељ, Јован сагореваше од жеље да види преподобног Сергија и да му следи. По Божјем промислу, отац Јованов Стефан крену к своме брату у Радонежску област, и поведе са собом Јована. Тамо, у Радонежском манастиру, Стефан уведе свога сина Јована у цркву, и предаде га у руке своме брату игуману Сергију. Иако Јовану беше свега дванаест година, преподобни Сергије га прими, провиђајући у њему истинског подвижника, и одмах га постриже у монашки чин, 20. априла, на дан преподобног Теодора Трихина, чије му име и даде при

монашењу. У то време бејаше обичај при постригу давати пострижнику име светитеља у чији се дан врши постриг.

Новопострижени монах Теодор одаде се монашком животу у Тројицком манастиру под руководством великог оснивача његовог, светог Сергија. Он вођаше живот уздржљивости, целомудрености, чистоте, молитве; усрдно посећиваше богослужења, пажљиво слушаше Божанско Писмо, и сам често читаше свете књиге. Наставника свог, преподобног Сергија, он у свему слушаше са смирењем, кротошћу и молчанијем. Ревност за црквену и келијску молитву, пост и бдење, усрдно читање Псалтира и сузе умилења младога монаха изазиваху дивљење код свију. Нарочито је важно то што он ништа не скриваше од преподобног Сергија, откривајући му и дању и ноћу све своје помисли.

Када наврши потребне године, монах Теодор би рукоположен за свештеника, и продужи ревносно се усавршавати у монашким подвизима и духовном животу. Када је он служио свету литургију са преподобним Сергијем и својим оцем Стефаном, неки монаси, удостојени посебне благодати Божије, виђали су како са овим светим служителјима крај престола служи ангео Божи.

У то време преподобног Теодора стаде посећивати мисао о оснивању новог, свог манастира. Ту мисао он изложи своме учитељу, преподобном Сергију, и понављао му је то доста пута. Преподобни виде у томе прст промисла Божјег. Теодор се по обичају непрестано предаваше ноћној молитви и тако једном стојећи на молитви он чу глас: "Теодоре, иди у пустињу; ти ћеш устројити обитељ, сабраћеш у њој много подвижника, људе духовних стремљења, и добићеш велику награду на небесима".

Примивши ове речи као откривење с неба, блажени никоме не откри то. Но након подоста времена велики прозорљивац, свети Сергије рече своме братанцу: Чедо, ја сам се надао да ћеш ти предати кости моје гробу и бити после мене игуман на овом месту. Али пошто хоћеш сада да почнеш остваривати своју замисао, онда нека ти буде у помоћи Бог и Пресвета Богородица. - Благословивши свог братанца и ученика, свети Сергије га отпусти заједно са онима из братије који су изјавили жељу да с њим иду.

Преподобни Теодор оде са својим сапутницима из манастира и даде се у тражење погодног места за манастир. И нађе дивно место, звано Симоново, недалеко од града Москве, на левој обали реке Москве. Извештен о томе, преподобни Сергије дође сам да види то место, и нађе да је згодно за манастир, и благослови Теодоров подухват.

Добивши одобрење од надлежног архијереја, преподобни Теодор подиже на изабраном месту цркву у име Пресвете Богородице, сазида потребне зграде за манастир, сабра много манастирске братије и основа манастир са строгим поретком општежићних манастира.[36] Сам он беше пример строгог подвижничког живота, и сијаше унутрашњим врлинама, мудрошћу и разумом. Митрополит Московски Алексије постави преподобног Теодора за игумана новоподигнутог манастира, а велики кнез Димитрије, високо ценећи преподобнога због подвижничког живота његовог, изабра га себи за духовника. Као игуман, преподобни Теодор се неуморно стараше да манастир уреди по угледу на Тројицки манастир преподобнога Сергија, са свима правилима строгог општежића. Али пошто у близини манастира пролажаше велики пут, и то нарушаваше манастирску тишину и молитвено тиховање, које преподобни Теодор веома љубљаше, то он 1379. године пренесе манастир на ново, подесније место, ближе к обали реке Москве, где манастир постоји и досада. Ново место је још више привукло монахујуће братије. И преподобни Сергије неколико пута је долазио к своме братанцу и радовао се успесима његових побожних подухвата.

Године 1383. преподобни Теодор је, по наређењу великога кнеза, пратио у Цариград архиепископа Дионисија Суздаљског, и тамо произведен за архимандрита од стране патријарха Нила.[37] И као архимандрит, преподобни Теодор се држаше својих строгих монашких подвига. И у ревности својој за свето пословање, он налажаше времена да се бави и иконописањем. Неке од његових икона сачуване су и до данас.

Многи од пострижника и ученика преподобног Теодора постадоше игумани и архимандрити других манастира. Неки

постадоше и епископи. Нарочито засијаше светошћу живота преподобни Кирил и Терапонт.[38]

Године 1387. архимандрит Теодор је поново путовао послом Руске митрополије к патријарху у Цариград. Изабран од великог кнеза и Руске Цркве за архиепископа Ростовског, преподобни би овом приликом хиротонисан за епископа.

Вративши се из Цариграда, архиепископ Теодор се свом душом посвети својим архијерејским пословима, не умањујући своје монашке подвиге. Као архиепископ он основа у Ростову

Рождественски женски манастир. Но изнурен многим пословима и подвизима, свети Теодор је управљао Ростовском епархијом не дуго. Он се упокоји 28. новембра 1395. године. Свете мошти његове, прослављене многим чудесима, почивају под спудом у Ростовској Успенској саборној цркви у југозападном углу.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА

Епископа: ТИМОТЕЈА и ТЕОДОРА;

свештеника: ПЕТРА, ЈОВАНА, СЕРГИЈА, ТЕОДОРА и НИКИФОРА;

ђакона: ВАСИЛИЈА и ТОМЕ;

монаха: ЈЕРОТЕЈА, ДАНИЛА, ХАРИТОНА, СОКРАТА, КОМАСИЈА, ЕВСЕВИЈА и ЕТИМАСИЈА

СВИ ови свети мученици пострадаше мачем посечени за Христа у граду Тивериопољу или Струмици, 361. или 362. године, за време гоњења хришћана од стране цара Јулијана Одступника, који је мачем и огњем, и свима другим насилним средствима покушавао да истреби хришћане и искорени хришћанство, а васпостави и обнови идолопоклонство. Они прво беху у Nikeји а после наредбе игемона Nikeјског Коментарисија, да се сви грађани морају поклонити идолима, побегоше у Солун, па из Солуна у Тивериопољ, тј. Струмицу, где и примише венац мучеништва.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
РОМАНА,
епископа Македонског[39]**

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ИРИНАРХА И СЕДАМ СВЕТИХ ЖЕНА**

СВЕТИ Иринарх беше из града Севестије.[40] Као младић, он постаде целат по занимању, који суделује у мучењу светих мученика по наређењу гонитеља хришћанске вере. Но када, за царовања Диоклецијанова, Севестијски кнез Максимијан стављаше на муке седам светих жена, Иринарх виде како оне, слабе жене, јуначки подносе мучења за Христа и посрамљују мучитеља, те и он, озарен благодаћу Божјом, неустрашиво исповеди Христа и објави громко да је хришћанин. Зато кнез нареди те га бацише у језеро; али он изађе жив из језера. Затим га вргоше у усијану пећ; али он чудом Божјим остаде неповређен. Најзад му главу одсекоше мачем, 303. године. И тако он доби венац мучеништва.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ТЕОДОРА,
епископа Теодосиопољског**

ОВАЈ свети пастир стада Христова живео у време цара Маврикија (582-602). Епископовео у Јерменском граду Теодосиопољу.

**СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА
ЈОВАНА ПЕРСИЈСКОГ**

ЗА њега се каже у Минејима да је родом из Дамаска. Не зна се време његовог страдања у Персији.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАРКА

ОСТАВИО Христа ради жену, децу и рођаке и примио анђелски чин монаха. Проходио пустињу, градове и села. Нађен у Египту у једном храму мртав, опасан гвозденим појасом. Дивећи се његовом подвигу они који га нађоше, ставише га у дрвени сандук заједно са појасом од гвожђа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ДВА ДЕТЕТА

СКОНЧАШЕ у огњу, натерана да трче по њему. (Њихов спомен и 13. октобра).

СПОМЕН СВЕТОГ БЛАГОВЕРНОГ цара МАВРИКИЈА

ОВАЈ благоверни кротки цар би погубљен са пет синова својих од цара Фоке 602. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ АНЕ

БЛАГОРОДНА жена, по смрти свога мужа пострижена у монаштво од светог Стефана Новог, и подвизавала се у једном женском манастиру. Цар Копроним наговарао је да каже, као да је имала недозвољених телесних веза са светим Стефаном, да би тако могао Стефана унизити пред народом. Но ова света жена никако није хтела ући у ту цареву сплетку против светитеља, кога је она поштовала као свог духовног оца. Због тога би шибана, а потом у тамницу бачена, где предаде своју свету душу Богу.

НАПОМЕНЕ:

1. Знаменита Влахернска црква налази се у Цариграду, у крају званом Влахерна, готово на самој обали Мраморног Мора. У тој цркви је била чудотворна икона Пресвете Богородице и риза Њена,
2. Царовао од 713. до 715. године.
3. Патријарх Герман I управљао Византијском црквом од 715. до 730. год.
4. То је било у 715. год.
5. Цар Теодосије III Адрамитен, царовао од 715-716. године.
6. Лав III Исавријанин - царовао од 716. до 741. год.; родом из Исаврије, покрајине на југоистоку Мале Азије.
7. Покрајина на обали Средоземног Мора, мало јужније од Антиохије Сиријске.
8. Титула патриције првобитно је припадала само деци сенатора, који су се по латински називали *patres* = оци. Затим се та титула стала давати снима лицима високородног римског порекла. Но цар Константин Велики озаконио је, те се ова титула давала само за личне заслуге, и то вишим чиновницима, али није била наследна.

9. Спатарије - оружјеносац, телохранитељ царски. Доцније је звање спатарије постало почасна титула, која се давала војним лицима, и није повлачила за собом дужност чувати цара.
10. Био на патријаршијском престолу од 730. до 753. године.
11. Византијом се спочетка називао Цариград.
12. Витинија - северозападна покрајина у Малој Азији.
Хришћанство се тамо појавило још у време светих апостола. Авксентијева Гора налазила се према Цариграду, код Никомидијског залива.
13. То је било у 756. години.
14. Константин V Копроним царовао од 741. до 775. године.
15. Патријарх Константин II патријарховао од 754. до 766. године.
16. Реч је о Константину VI Порфирородном, који је царовао од 780-797. године. Царица Ирина, његова мајка ревносна заштитница иконопоштовања, 10 година управљала државом место сина, и после њега царовала до 802. године.
17. Безакони јеретици, сами проклети, проклели светог и праведног човека - патријарха Германа, но Бог је њега благословио. Тако се извршило Писаније: они куну, а Ти благослови (Пс. 108, 28).
18. То је било 763. године.
19. Овде се имају у виду речи пророка Исаије: Тешко онима који зло зову добро, а добро зло; који праве од таме светлост а од светлости таму; који; праве од горкога слатко а од слаткога горко (Ис. 5, 20).
20. Стихира на Празник преноса Нерукотворене иконе Христа Спаса.
21. Скити - дивљачко племе, живели на северу од Црног Мора, у крајевима данашње јужне Русије, и на ушћу Дунава.
22. Кувикуларије - царски собар; обично личност врло блиска цару.
23. Ипоком - царски коњушар; једна од дворских дужности.
24. Хрисопољ - предграђе Цариграда, на другој обали Босфора, у Витинији; сада Скутари.
25. Приконис - острво у Мраморном Мору; сада Марматра. У старини Мраморно Море звало се Хелеспонт,
26. Стотник - старешина војног одреда од сто људи.

27. Та се тамница налазила у самом граду.
28. Аполон или Феб - син Зевса и Латоне, један од најомиљенијих грчко-римских богова. Сматран богом сунца и просвете, друштвеног благостања и поретка, чуваром закона, предсказивачем будућности.
29. Артемида или Дијана - знаменита незнабожачка богиња код Грка и Римљана; сматрана богињом месеца; сликана као дивна и светла девојка - ловац.
30. Антипат - управитељ области, у чији је састав улазило неколико покрајина; игемон - управитељ покрајине.
31. Јеретици иконоборци називали су иконе идолима.
32. То је било 768. године.
33. Цар Константин Копроним царовао од 741-775; био жесток гонитељ светих икона.
34. Дафна - предграђе Цариграда.
35. Спомен Св. Сергија Радонежског 5. јула, где видети опширно о њему.
36. То је било 1370. године.
37. Нил био патријархом у Цариграду од 1378. до 1388. године.
38. Преподобни Кирил Бјелозерски празнује се 9. јуна, а преподобни Терапонт 27. маја.
39. Његов спомен забележен у Париском Кодексу 1578. У другим Синаксарима се не помиње.
40. Реч је о Севастији Јерменској, за разлику од Севастије Кападокијске.

29. НОВЕМБАР

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПАРАМОНА, и других 370 мученика

ЗА царовања незнабожног Декија[1] бејаше у Витинији Азијској неки кнез Аквилин, који ужасно гоњаше хришћане. Једном сатера он у тамницу триста седамдесет хришћана, и полазећи на Валсатијске топле воде[2] он нареди да поведу са њим и мученике, јер имаше намеру да успут сврати у идолиште Посејдоново[3] и примора мученике да принесу идолску жртву. Када стигоше до идолишта, он дуго присиљаваше свете мученике да принесу жртву идолу лажнога бога Посејдона, али их не узможе приволети на то ни милом ни силом. Догоди се тада да туда пролажаше један благочестив човек, по имену Парамон, по вери хришћанин. Угледавши такво мноштво светих мученика, осуђених на смрт, он стаде пред идолиштом и громким гласом викну: "О, како много праведника нечестиви кнез убија без кривице зато што они неће да се по клоне његовим бездахним и немим идолима!"

Рекавши то на сав глас да сви чују, Парамон продужи свој пут. А кнез, чувши те Парамонове речи, запали се јарошћу и нареди слугама својим да стигну Парамона и одмах убију. Нечестиве слуге свенечестивог кнеза сустигоше блаженог Парамона који иђаше својим путем не знајући за кнежево наређење, и ухватише га. И прво му извукоше из уста језик, који изобличи и укори кнеза, и прободоше оштрим трном; затим му исто тако у све удове набише оштро трње, па најзад му тело прободоше копљима. Тако свети мученик Парамон предаде своју благочестиву душу у руке Божије.

У тај исти час и гореспоменути свети мученици, њих триста седамдесет, бише због исповедања Христа мачем посечени пред Посејдоновим идолиштем.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АКАКИЈА СИНАЈСКОГ

БЛАЖЕНИ Јован Лествичник[4] у својој славној књизи "Лествица" пише о овом преподобном Акакију монаху? овако: "Велики Јован Саваит[5] исприча ми истиниту ствар и достојну казивања. Бејаше један старац, врло лењ и зао. Говорећи не осуђујући га, него са циљем да обелоданим трпљење светитељево. Тај старац имађаше млада ученика по имену Акакија, простог по нарави и целомудреног умом. Акакије трпљаше од старца толика зла, да ће многим изгледати чак и невероватно: јер га он кињаше не само укорима и грдњама него га и бијаше сваки дан. Ипак, Акакијево трпљење не беше неразумно: јер Акакије тим својим безропотним трпљењем и незлобивим страдањем стицаше себи благодат Божију, која га ослобађаше вечнога мучења. А ја, - каже Јован Саваит Јовану Лествичнику - гледајући га сваки дан таког, као да је купљени роб или заробљеник који се страховито мучи, нарочито га сретих и питах: Шта ти је, брате Акакије? како проводиш данашњи дан? - А он ми одговараше: Као пред Господом Богом, тако ми је добро. - И показиваше ми понекад модрице на очима, понекад модрице на врату, понекад ране на глави. Ја пак, знајући да је он творитељ врлине, говорах му: Добро, добро, трпи, брате, да би ти било на спасење. - И проведе блажени Акакије код тог немилосрдног старца девет година, и пред смрт поболовавши мало отиде ка Господу.[6] И погребен би у отачкој гробници. А после пет дана старац његов оде к једном тамошњем великом оцу и рече му: Оче, брат Акакије, ученик мој умре. - Отац када то чу рече: Не верујем ти, старче, јер Акакије није умро. - Старац на то узврати:

Оче, ако ми не верујеш, онда хајде сам и види гроб његов. - Тада велики отац тај хитно устаде и оде са њим на гроб блаженог страдалца Акакија, и обраћајући му се као живоме, узвикну: Брате Акакије, јеси ли умро? - Благоразумни пак послушник, показујући послушност и после смрти, одговори: нисам умро, оче, јер послушном је немогуће умрети. - Када то чу Акакијев старац, препаде се, и са сузама паде лицем на земљу. Затим измоли од игумана келију поред Акакијевог гроба, затвори се у њој, и поживе добродетељно радећи на спасењу своје душе, и после многих подвига отиде ка Господу Богу, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЈОВАНА

ПОСТРАДАО у Персији за веру у Христа.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА АВИВА

БИО епископ Некрески у Кахетији; ученик преподобног Јована Зедазнијског.[7] Много се потрудио проповедајући Еванђеље огњепоклонцима, и искорењујући код своје пастве грубе заблуде и сујеверја. Зато што Персијанцима угасио идолопоклоничке свештене огњеве, био најпре мучен, па онда камењем затрпан у насељу Рехи, близу Мцхета, за царовања Бакура III (541-545 године). Мошти светог Авива сада почивају у граду Мцхету.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ФИЛУМЕНА

СВЕТИ мученик Филумен живљаше у време цара Аврелијана[8] у Ликаонији.[9] Он се бављао продајом жита у Галатији, у граду Анкири.[10] Оптужен игемону Феликсу и изведен преда њ, он изјави да је хришћанин. Због тога би обешен и струган. Затим у ужарену пећ бачен, али благодаћу Христовом остаде неповређен. После тога укуцаше му клинце у главу, и у руке, и у ноге, и тако га водише тридесет потркалишта, и он изнемогао паде, и свету душу своју предаде у руке Богу,[11] од кога и доби неувенљиви венац мучеништва.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПИТИРУНА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Питирун или Питирион био је ученик Антонија Великог. Био је и наставник пустињака који су се подвизавали на високој Тиваидској Гори изнад реке Нила. Та Гора беше висока, дивља и каменита, опкољена провалијама и пећинама у којима су живели ови пустињаци. Спадао је међу најбоље ученике Св. Антонија. Лечио је болеснике и као ретко ко изгонио демоне силом молитве своје. Наследивши Великог Антонија и чудног Амонија, постаде и прејемник њихових дарова Духа Светога, којих се они беху удостојили. Храна му беше мало брашна помешано са водом а и то само два пут недељно, у недељу и четвртак.

Овај диван подвижник Питирион, предаде ученицима својим и остави дивне поуке. Између осталог говорио им је и следеће: "Знајте, чеда моја, свака људска страст има и свога демона, који је прати и надгледа. Што значи, постоји зли дух гордости, дух среброљубља, страстољубља и прождрљивости и тако редом за сваку страст. Зато онај који жели да отера ове демоне, мора најпре да искорени страсти из срца свога, у коме оне расту храњене злим помислима." Тако саветујући и учећи своје ученике и до краја јуначки се подвизавајући, мирно се упокоји у Господу.

**СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА
ДИОНИСИЈА,
епископа Коринтског**

ЗНАМЕНИТ пастир и учитељ. Посечен за Христа 182. " године.

**СПОМЕН СВЕТОГ
ТИРИДАТА,
цара Јерменског**

БИО савременик Диоклецијанов. Најпре грозно гонио хришћане. Но стиже га казна Божија, и он полуди и постане подобан скоту, као негда Навуходоносор. Од лудила га исцели чудесно свети Григорије.[12] Од тада па до смрти Тиридат проведе у покајању и побожности. Скончао мирно у четвртом веку.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
АПОЛОНИЈА**

СЕНАТОР римски. Оптужен за веру у Христа он исповеди своју веру пред целим Сенатом, због чега би посечен мачем, у Риму 186. године.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
УРВАНА**

ЕПИСКОП Македоније; скончао у миру.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ВИСАРИОНА ЧУДОТВОРЦА[13]**

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ВАЛЕРИЈАНА**

ПОСТРАДАО за Христа мачем посечен.

**СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ФЕДРА**

ОВАЈ свети бачен у врелу смолу скончао.

**СПОМЕН СВЕТИХ
ШЕСТ МУЧЕНИКА**

ГОЊЕНЕ, примила их стена која се пред њима отворила.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
НИКОЛАЈА
архиепископа Солунског**

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ПАНКОСМИЈА**

УПОКОЈИО се у миру Господа свога.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НЕКТАРИЈА ПЕЧЕРСКОГ

ПОДВИЗАВАО се у Кијево-Печерској обитељи у дванаестом веку, и одликовао се необичном послушношћу. Свете мошти му почивају у Антонијевој пештери.

НАПОМЕНЕ:

1. Декије - цар римски од 249. до 251. године.
2. Валсатијске воде - на ушћу реке Тимбре, у Витинијској области.
3. Посејдон, код Римљана Нептун, - незнабожачки бог мора и водних извора.
4. Свети Јован Лествичник замонашио се у својих двадесет година; последње четири године овога живота био игуман Синајске обитељи; упокојио се у осамдесетој години живота, у шестом столећу; празнује се 30. марта и Четврте недеље Великог поста.
5. Свети Јован Саваит (Молчалник) родио се половином петог века; био епископ од 482-491. године; последње године живота провео у пештери; празнује се 3. децембра и 30. марта.
6. Упокојио се у првој половини шестог века
7. Празнује се 7. маја.
8. Аврелијан Домиције царовао од 270 - 275. године.
9. Ликаонија - древна покрајина Мале Азије. Од 25 године пре Христа ушла у састав римске области Галатије
10. Анкира - један од градова Галатијске области.
11. Свети Филумен пострадао око 274. године.

12.Св. Григорије, просветитељ Јерменије, празнује се 30. септембра.

13.Види о њему под 6. јуном. Спомиње се и 20. фебруара.

30. НОВЕМБАР

**ПОДВИЗИ И СТРАДАЊА СВЕТОГ АПОСТОЛА
АНДРЕЈА ПРВОЗВАНОГ**

СВЕТИ Андреј Првозвани, апостол Христов, син једног Јеврејина по имену Јоне, а брат светог врховног апостола Петра, бејаше из града Витсаиде.[1] Презирући таштину овога света, и претпостављајући девство браку, Андреј се не хте женити, него чувши да свети Јован Претеча проповеда на Јордану покајање, остави све, оде к њему, и постаде његов ученик. Затим када свети Претеча, указујући на Исуса Христа, рече: "Гле, јагње Божије!" (Јн. 1, 36) свети Андреј заједно са другим Претечиним учеником, кога сматрају за светог евангелиста Јована, остави Крститеља и следова Христу. Он нађе брата свог Симона (Петра), и рече му: "Ми нађосмо Месију - Христа", и доведе га к Исусу (Јн. 1, 41-42). После тога када он с Петром ловљаше рибу покрај мора Галилејског, и Исус их позва говорећи: "Хајдете за мном, и учинићу вас ловцима људи", тада Андреј на позив Господњи одмах остави мреже и са својим братом Петром оде за Христом (Мт. 4, 18-20). Андреј би назван Првозвани, зато што је пре свих Апостола постао следбеник и ученик Исуса Христа. А када после Господњег страдања, васкрсења и вазнесења свети Андреј прими, као и остали Апостоли, Духа Светога сишавшег на њега у виду огњеног језика, и када се коцком одређиваху земље, њему падоше земље: Витинија[2] и Пропонтида[3] са Халкидоном[4] и Византијом,[5] Тракија[6] и Македонија, које се простиру до самог Црног Мора и Дунава, а такође и Тесалија,[7] Елада,[8] Ахаја,[9] Аминтин,[10] Трапезунт,[11] Ираклија[12] и Амастрида.[13]

Ове покрајине и градове свети Андреј пропутова проповедајући Христа, и у сваком граду претрпе многе невоље и страдања; укрепљаван свемоћном помоћу Христовом, он с насладом трпљаше све муке за Христа. Но нарочито у граду, званом Синоп[14] он доживе силне муке: тамо га на земљу бацаху, за руке и ноге вуцијажу, моткама га бијажу, камење на њега бацаху, прсте и зубе му чупаху; но он, благодаћу Спаса и Учитеља свог би одмах исцељен од рана, и показа се опет читав и здрав.

Отишавши одатле, он прохођаше друге крајине: Неокесарију,[15] Самосат,[16] Алану,[17] постојбину Абаска,[18] завичај Зига,[19] покрајину Босфорина.[20] Затим он отпутова у Тракијски град Византију,[21] где он први проповеда Христа и,

научивши многе, постави презвитере Цркве: за епископа Византије он рукоположи Стахија, кога свети апостол Павле опомиње у посланици Римљанима (Рм. 16, 9). Сам пак он, носећи у благовешћењу Христовом апостолске подвиге и страдања, обилажаше Понт,^[22] Црноморско приморје, Скитију^[23] и Херсоните.^[24] По промислу Божјем он дође и до реке Дњепра,^[25] у Руској земљи,^[26] и зауставивши се код Кијевских гора^[27] он преноћи. А изјутра уставши од сна он рече својим ученицима: Видите ли ове горе? Верујте ми, на њима ће засијати велика благодат Божија, и биће овде велики град, и Господ ће многе цркве подигнути ту, и светим крштењем просветити сву земљу Руску".

Узишавши на горе, свети апостол их благослови и пободе крст, предсказујући да ће народ који живи ту примити веру од његовог апостолског престола, основаног у Византији.^[28] Прошавши и горње градове руске, где се сада налази велики Новгород,^[29] а посетивши још и Рим,^[30] он се врати у грчку крајину Епир, и поново дође у Тракију, утврђујући хришћане и постављајући им епископе и учитеље.

Пролазећи многе земље, свети апостол Андреј стиже на Пелопонез,^[31] и ушавши у Ахајски град, звани Патре,^[32] он се заустави код неког честитог човека, по имену Сосија. Он тешко болесног Сосија подиже са болесничког одра и оздрави га, и после тога обрати ка Христу сав тај град Патре. У то време поверова у Христа и жена царског намесника, антипата Егеата по имену Максимила, ослободивши се тешких окова болести и добивши брзо исцељење. И мудри Стратоклије, брат антипатов, и многи други разноврсни болесници оздравише полагањем руку на њих од стране светог апостола.

Због тога антипата Егеата обузе страховит бес и он, ухвативши светог апостола, распе га на крсту, о чему презвитери и ђакони земље Ахаје написаше овако:

"Ми, сви презвитери и ђакони Црква Ахаје, пишемо о страдању светог апостола Андреја, које својим очима видесмо, свима Црквама што су на истоку и западу, на северу и југу. Мир вама и свима који верују у Јединога Бога, у Тројици савршенога: истинитога Оца нерођенога, истинитога Сина рођенога, истинитога Духа

Светога који исходи од Оца и почива на Сину. Тој се вери ми научисмо од светог Андреја, апостола Исуса Христа, чије страдање, које ми лично посматрасмо, ево и описујемо.

"Антипат Егеат, дошавши у град Патре, поче приморавати верујуће у Христа да идолима принесу жртве. Свети Андреј, ступивши пред њега, рече: Ти, судијо људи, требало је да познаш свога Судију који је на небу, и познавши Га да Му се поклониш, и поклонивши се истинитоме Богу, да се одвратиш од лажних богова. - Егеат му рече: Јеси ли ти тај Андреј који руши храмове богова и приволева људе на ту мађионичарску веру која се недавно појавила, а коју римски цареви наредише да се истреби? - Свети апостол одговори: Римски цареви још нису познали то, да је Син Божји, дошавши ради спасења рода људског, јасно показао да ти идоли не само нису богови него су нечисти бесови, и непријатељи роду људском, који уче људе да разгневљују Бога и да Га одвраћају од себе, да их Он не би слушао. А кад се разгневљени Бог одврати од људи, онда их беси поробљују себи, и обмањују их дотле док душе њихове не изађу из тела обнажене,[\[33\]](#) не носећи са собом ништа друго осим грехова својих. - Егеат рече: Када те бабске и штуре речи ваш Исус проповедаше, Јевреји Га на крст распеше. - Свети Андреј одговори: О, када би ти пожелео да познаш силу крста! како Саздаатељ рода људског, из љубави Своје према нама добровољно претрпе крст, јер Он и време страдања Свог знађаше, и тридневно васкрсење Своје прорече, и на последњој вечери седећи с нама обавести нас о Своме издајнику, казујући будућност као прошлост, и добровољно отиде на оно место, на коме имађаше бити предан у руке Јеврејима.

"Чудим се теби, човеку мудрому, рече Егеат, да ти последујеш Ономе, за кога признајеш да је био распет на крсту, свеједно на који начин, добровољно или невољно. - Свети апостол одговори: Велика је тајна светога крста; и ако хоћеш да је чујеш, ја ћу ти је казати. - Егеат узврати: То није тајна него казна за злочинце. - Свети Андреј одговори: Та казна је тајна људског обновљења, само изволи да ме стрпљиво саслушаш. - Саслушаћу те стрпљиво, рече царски намесник; али ако не урадиш оно што ти наређујем, ти ћеш ту исту тајну крста искусити на себи. - Апостол на то одговори: Када бих се

бојао крсне смрти, онда ја никада не бих славио крст. - Намесник узврати: Као што по безумљу свом хвалиш крст, тако се по дрскости својој не бојиш смрти. - Свети апостол одговори: Не бојим се смрти не по дрскости него по вери, јер смрт преподобних[34] је драгоцену, а смрт грешника је љута. Стога хоћу да саслушаш што ти будем рекао о тајни крста; и да познавши истину поверујеш; и да поверовавши нађеш душу своју. - Егеат на то рече: Налази се оно што је изгубљено, што је пропало. Зар је душа моја пропала, те ти налажеш да је пронађем вером, не знам каквом? - Свети Андреј одговори: То је оно чему се ти имаш научити од мене; ја ћу ти показати у чему је погибао душа људских, да би ти могао познати спасење њихово, извршено крстом. Први човек је увео смрт дрветом преступа, и требало је роду људском да дрветом страдања смрт буде уништена. И као што први човек, који дрветом преступа уведе смрт, беше саздан од чисте земље, тако је било потребно да се од чисте Дјеве роди Христос, савршени човек, уједно и Син Божји, који је саздао првога човека, да би Он обновио вечни живот, изгубљен од свих људи; и као што први човек сагреши раширивши ка дрвету познања добра и зла руке, тако је било потребно за спасење људи да Син Божји рашири на крсту руке Своје због неуздживости руку људских, и због слатке хране од забрањеног дрвета окуси горку жуч; и да Он, узевши на Себе смрт нашу, подари нам Своју бесмртност.

"Егеат рече на то: Те речи ти причај онима који ће те послушати. Но ако ти не послушаш моје наређење, и ако не хтеднеш принети жртву боговима, ја ћу те прво моткама тући, па ћу те онда распети на крст који ти хвалиш. - Свети апостол одговори: Ја сваки дан приносим Јединоме, Истинитоме и Свемогућном Богу не дим ваших кађења, не месо воловско, не крв јарчију, него пречисто Јагње које је принело Себе на жртву на олтару крсном. Сви верујући људи причешћују се Пречистим Телом Његовим и пију Крв Његову; ипак ово Јагње пребива читаво и живо, иако се истински коље; и сви истински једу Тело Његово и пију Крв Његову, па ипак, као што кажем, Оно свагда пребива читаво и пречисто и живо.

"Егеат упита: Како то може бити? - Свети Андреј одговори: Ако хоћеш да дознаш, ти постани ученик, да би научио оно о чему питаш. - Егеат на то рече: Ја ћу то учење изнудити од тебе мукама. -

Свети апостол одговори: Чудим се да ти, мудар, говориш бесмислице, јер да ли можеш, подвргавајући ме мукама, сазнати од мене тајне Божије? Ти си чуо о тајни крста, чуо си и о тајни жртве. Ако поверујеш да Христос Син Божји, распет од Јевреја, јесте истинити Бог, онда ћу ти ја објаснити како Он, ма да убијен, живи, и како Он, иако принесен на жртву и једен, пребива читав у Царству Своме. - Егеат на то примети: Ако је Он убијен, и од људи једен, онда како Он може бити жив и читав. - Свети Андреј одговори: Ако будеш веровао свим срцем својим, онда ћеш моћи сазнати тајну ову; а ако не поверујеш, онда никад нећеш познати тајну ову.

"Тада царски намесник Егеат, разгневивши се, нареди да апостола вргну у тамницу. Када светитељ би вргнут у тамницу, к њему се из целе те земље слеже многи народ, са намером да убију Егеата а светог апостола ослободе из тамнице. Но свети апостол их задржа, саветујући им и говорећи им: Не претварајте мир Господа нашег Исуса Христа у ђаволски метеж: јер Господ наш, предат на смрт, показа свако трпљење, не противречаше, не вапијаше, нити се чу глас Његов на улицама. Стога ћутите и ви, и будите мирни. Не само не стварајте препреке моме мучеништву, него се и сами, као добри подвижници и војници Христови, спремајте да трпељиво поднесете на телу свом свемогућа мучења и ране. Јер ако се треба бојати мука, онда се треба бојати оних који немају краја,^[35] а застрашивања људска и претње слични су диму, изненада се појављују и ишчезавају. И ако се имамо бојати страдања, онда се треба бојати оних која почињу тако да никада им не буде краја. Јер временска страдања, ако су мала, лако се подносе; ако су пак велика, онда, изгнавши брзо душу из тела, сама се завршавају. Но љута су она страдања која су вечна, тамо где је плач непрестани, и јаук, и ридање, и бесконачне муке. Зато будите готови на то, да временским мукама пређете к вечној радости, где ћете се веселити, свагда цветати и свагда царствовати са Христом.

"Тако поучавајући људе, свети Андреј проведе сву ноћ. Изјутра пак царски намесник Егеат седе на судишту; и пославши по светог Андреја изведе га преда се, и упита: Јеси ли решио да оставиш безумље и да не проповедаш Христа, да би се могао веселити с нама у овом животу? Јер велико је то безумље ићи добровољно на муке и

огањ. - Свети Андреј одговори: Ја ћу се моћи веселити с тобом, када ти поверујеш у Христа и одбациш идоле; јер Христос ме посла у ову земљу, у којој Му стекох не мало људи. - Егеат рече: Ја те приморавам да принесеш жртве зато, да би обманути тобом напустили твоје бесмислено учење и принели боговима угодне жртве, јер нема у Ахаји града у коме нису опустели храмови богова. Стога сада треба да се поштовање богова обнови преко тебе, да би оне које си ти разгневио, ти и умолио, те да би и ти пребивао у пријатељској љубави с нама. Ако не, онда ћеш за срамоћење богова примити разне муке и бићеш распет на крсту који ти величаш.

"На то одговори свети Андреј: Чуј, сине смрти, и сламо припремљена за огањ вечни! послушај мене, слугу Господњег и апостола Исус Христовог! до овог тренутка ја разговарах с тобом кротко, желећи да те научим светој вери, да би ти, као разуман човек, познао истину и, одбацивши идоле, поклонио се живећем на небесима Богу. Али пошто ти остајеш у своме сраму и сматраш да се ја бојим твојих мучења, онда измисли најстрашнија мучења за мене, јер ћу ја утолико милији бити Цару моме уколико теже муке претрпим за Њега.

"Тада царски намесник Егеат нареди да светог Андреја повале и бију. И када се седам пута изменише по тројица оних који га бијаху, свети апостол би подигнут и приведен к судији Егеату. Судија му рече: Послушај ме, Андреје, и не проливај узалудно крв своју; јер ако ме не послушаш, распећу те на крст. - Свети Андреј одговори: Ја сам слуга крста Христова, и желим крсну смрт. Ти пак можеш избећи вечне муке, ако, испитавши моје трпљење, поверујеш у Христа; јер мене више боли твоја вечна погибао него моја страдања: моја страдања окончаће се за један или, највише, два дана, а твоје муке и после хиљаду година неће имати краја. Стога не умножавај себи муке и не запаљуј себи вечни огањ.

"Разгневљен, Егеат нареди да светог Андреја распну на крст, привезавши му руке и ноге: јер не шћаше Егеат да га клинцима прикује, да не би апостада брзо умро, него да би се привезан мучио што више. А кад мучитељеве слуге вођаху светог Андреја на распеће, стече се народ вичући: Шта сагреша човек праведни и пријатељ Божји? зашто га воде на распеће? - А свети Андреј мољаше народ да

му не ометају страдање. И весело иђаше на муке, не престајући учити народ. А када се приближи месту на коме је имао бити распет, он издалека угледавши крст спремљен за њега, кликну громким гласом:

"Радуј се, Крсте, телом Христовим освећени, и удовима Његовим као бисером украшени! Док Господ не би распет на теби, ти бејаше страشان људима, а сада си мио и са жељом приман, јер верници знају какво ти весеље садржиш у себи, и каква је награда спремљена за тебе. Стога неустрашиво и с радошћу идем к теби, а ти ме с весељем прими, јер сам ученик Онога који је висио на теби. Прими ме, пошто сам те свагда волео и жудео да га загрлим, о добри Крсте, ти си од тела Господњег стекао красоту и благољепије; одавно за тобом чезнем, усрдно те љубим, непрестано те иштем. И једва те ево нађох, спремљеног по жељи срца мог. Хајде, узми ме од људи и предај ме Учитељу моме, да би ме тобом примио Онај који ме је искупио тобом".

"Говорећи то, он скиде одело са себе и даваше га мучитељима. Они га подигоше на крст, привезавши му конопцима руке и ноге, распеше и обесише. Око њега стајаше много народа, око двадесет хиљада душа; међу њима беше и брат Егеатов Стратоклије, који заједно с народом викаше: Неправедно страда овај свети човек! - А свети Андреј укрепљаваше хришћане и саветоваше им да трпе временска мучења, учећи их да је свако мучење ништа према награди која се добија за њега.

"Потом сав народ јурну к дому Егеатову, вичући и говорећи: Не треба тако да страда човек свет, честит, учитељ добар, благ, кротак и мудар, него га треба скинути с крста, јер он, други дан висећи на крсту, не престаје учити правди. - Тада Егеат, побојавши се народа, одмах похита с њима да апостола Андреја скине с крста. А свети Андреј, угледавши Егеата, рече: Зашто си дошао, Егеате? Ако хоћеш да поверујеш у Христа, теби ће се, као што ти обећаш, отворити врата благодати. Ако си пак дошао само ради тога да ме скинеш с крста, онда ја не желим, док сам жив, да будем скинут с крста: јер ја већ видим мога Цара, већ Му се поклањам, већ стојим пред Њим, но због тебе патим, јер тебе очекује припремљена ти вечна погибија.

Стога се побрини о себи док можеш, да ти се не прохте почети онда када ти то буде немогуће.

Када слуге шћаху да га одвежу од крста, они га се не могаху дотаћи; но и многи други људи, једни за другима, покушаваху да га одвежу, али не могоше, пошто им се руке умртвљиваху. После тога свети Андреј ускликну громким гласом: Господе Исусе Христе, не допусти да ме скину с крста, на коме висим ради имена Твог, него ме прими, Учитељу мој: Тебе заволех, Тебе познах, Тебе исповедам, Тебе видети желим, што јесам Тобом јесам. Господе Исусе Христе, прими у миру дух мој, јер већ је време да дођем к Теби и да гледам Тебе, за којим силно чезнем! Прими ме, Учитељу Благих, и учини да не будем скинут с крста пре но што Ти примиш дух мој!

Када свети Андреј говораше ово, њега обасја светлост с неба као муња, на очиглед свију, и блисташе око њега тако да смртном оку људском беше немогуће гледати на њу. Та небеска светлост обасјаваше га око по сата. И када светлост отиде, свети апостол испусти дух, и отиде у светлосном блистању да предстане Господу. А високог рода жена Максимила, која вероваше у Христа и живљаше целомудрено и свето, дознавши да свети Андреј отиде ка Господу, скиде са великом чешћу тело његово, помаза га скупоченим мирисима, и положи га у свом гробу, у коме је и сама имала бити сахрањена.

"Егеат пак, разгневљен на народ, мишљаше да му се освети и да јавно покажњава оне што устадоше на њега, а Максимила шћаше да оптужи цару. Док он то смишљаше, изненада нападе на њега ђаво, и мучен ђаволом Егеат умре усред града. Када о томе обавестише његовог брата Стратоклија који вероваше у Христа, он нареди да га упоају, а сам не хте ништа узети од његовог имања, говорећи: Не дај ми, Господе мој Исусе Христе, да се дотакнем ма чега од блага мога брата, да се не бих оскврнавио грехом његовим, јер он, љубећи пролазно имање, усуди се убити апостола Господњег.

"То се догоди у последњи дан новембра, у Ахаји, у граду Патри, где се молитвама светог апостола дају људима многа добра све до данас. Страх захвати све, и не бејаше ниједнога који не би веровао у Спаса нашега Бога, који хоће да се сви људи спасу и приведу у познање истине, коме слава кроза све векове. Амин".

Ево, све догде је опис страдања светог апостола Андреја, датог од презвитера и ђаконa Ахајских.

Након пак много година мошти овог светог апостола Андреја пренесе у Цариград мученик Артемије по наређењу великога цара Константина, и оне бише положене заједно са светим евангелистом Луком и са светим Тимотејем, учеником светог апостола Павла, у пресветлом храму светих Апостола, унутар свештеног жртвеника.

Молитвама апостола Твога, Христe Боже, утврди у православљу вернике Своје, и спаси нас. Амин.

ПОХВАЛНА РЕЧ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТА О СВЕТОМ АПОСТОЛУ АНДРЕЈУ ПРВОЗВАНОМ

ЈАКА је мрежа апостолског ловљења, диван спомен Андреја и дивно сећање на мрежу, коју он употреби за ловљење и за привлачење народа ка Христовој вери. Јер мрежа коју употребише ови бесмртни мртваци, никада не може бити прокинута заборавом. Не старе са временом она оруђа за ловљење која су направљена не људским занатом него благодаћу Божјом. Ма да сами рибари и отидоше од нас, ипак оруђа која они употребљаваху, или мрежа којом они обухватише сам свет, никада не оветшаше. Када они бацају и извлаче мрежу - невидљиви су, али се мреже њихове показују пуне. Не узеше они трску која трули од времена, ни ставише у воду ланене нити које сатруле од трајања. Не начинише они удицу коју рђа квари, ни ставише на удицу мамац којим би уловљавали рибе. Не сеђаху они на камену који запљускује вода; не возаху се они у чамцу који разбија буре. Уловише они не рибе, твар неразумну, него као што је дивна уметност коју они употребише, тако и оруђа њихова беху нова и необична. Јер уместо трске они употребљавају проповед, уместо канапа - памћење, уместо удице - силу, уместо мамца - чудеса, уместо камена - небеса; помоћу тога они обављају такво ловљење; уместо чамца они имају олтар; уместо риба они уловљују и саме царе; уместо мрежа они распростиру Еванђеље; уместо занатлијске вештине они примењују Божанску благодат; уместо мора они управљају животом људским; уместо мреже они навикоше употребљавати крст као неку мрежу.

И ко је икада видео да мртви рибари уловљују живе људе као рибе? О, велике силе Распетог! О, ненадмашне красоте Божанске узвишености! О, превеликог апостолског добротворства! Ништа у животу не може бити такво као што је висина апостолске благодати. Људски живот видео је много заиста веома чудесних и надумних ствари: јер је видео проливену крв која вапије, и убиство које без језика говори, и природу која се из зависти разделила против себе, и брата који рођеноме брату смрт наноси, и врата смрти отворена завишћу. Видео је људски живот ковчег Ноја непотопљен у време потопа света и погибије рода људског. Видео је он старца који се, по вери, наоружао против срца свог, тојест против сина, и као жртву приноси онога који не би убијен.[36] Видео је он благослов добијен крађом,[37] и борбу Саздатеља Бога са слугом.[38] Видео је он завист насталу међу браћом, и робовање које је привело царовању.[39] Видео је он престо припремљен сновима[40] и продавца брата глађу привучене.[41] Видео је он штап који чини чудеса,[42] и купину заливану огњем као росом.[43] Видео је он законодавца Мојсија где заповеда стихијама.[44] Видео је он воде, учињене тврде као камен, дубоко Море - обнажено, пут - изненада уготовљен,[45] и стуб од облака дању а стуб огњени ноћу, дат мноштву људи за вођу.[46] Видео је он палицу која процвета без земље.[47] Видео је он ману која се уместо хлеба шаље с неба.[48] Видео је он сунце, заустављено људском молитвом као неком уздом,[49] и зачеће пророка, измољено молитвама нероткиње.[50] Видео је он прегршт брашна, већу од житница, и крчаг уља, изобилнији од извора.[51] Видео је он огњена кола, ношена у ваздуху, и пророка узношенога на њима.[52] Видео је даље да кости мртвога постадоше лек за живот.[53]

Много таквих великих и чудесних ствари видео је живот људски. Али све те ствари прођоше као трава, и угаснуше као лампа када се сунце роди. Никада није било ништа такво, као што беху апостоли. Они, служитељи Бога Речи, имађаху заједницу са оваплоћеним Оним који као Бог нема обличја. Они последоваху Оном ходећем који је свуда присутан. Они сеђаху за трпезом заједно са Оним кога никакво место обухватити не може. Они слушаху глас Онога који је све створио речју. Они обухватише сами свет својим језиком као неком мрежом. Они својим путовањима обиђоше све крајеве земног

шара. Они искоренише заблуде као кукољ, посекоше идолишта као неко трње, погубише идоле као дивље звери, прогнаше демоне као вукове. Они сакупише Цркву као неко стадо, сабраше православне као пшеницу. Они избацише јереси као плеву; сасушише јеврејство као траву; јелинске кипове сажегоше огњем као неке шибљике. Они обрадише људску природу крстом као неким плугом, и посејаше реч Божију као семе неко. Најзад, сва деловања њихова засијаше као неке звезде. Због тога им Господ јасно рече: "Ви сте светлост свету" (Мт. 5, 14). Јер човеку хришћанину исток је Онај који је рођен од Дјеве. Јутро је за њега Онај који постави почетак крштењу. Сијање му је благодат распетог Христа. Зраци - они чудесни језици.[54] Дан - онај будући век. Подневно време - оно у коме Господ беше на самом крсту. Запад - борављење у гробу. Вече - она кратка смрт. Сијање сунца - васкрсење из мртвих. "Ви сте, рече, светлост свету". Гледај те звезде, и запањи се сијањем њиховим. Стога, празновани данас Андреј, када нађе Господа свих, као неку ризницу опште светлости, он кликташе обраћајући се своме брату Петру: "Ми нађосмо Месију" (Јн. 1, 41).

О, узвишености братске љубави! О, извртања поретка! - Андреј се после Петра родио у живот, а први приведе Петра к Еванђељу, и као улови га: "Ми нађосмо, рече, Меоију". Од радости то би речено; то би сједињена с весељем блавест због нађеног предмета. "Ми нађосмо, рече, ону ризницу: избегавај, Петре, убоштво обрезања, извуци се из рита Закона, збаци са себе јарам писаног, све то сматрај као ситнице, гледај на садашње као на сан, и згада се на Витсаиду као на неко худо и одбачено место. Остави мрежу као оруђе немаштине, чамац као чардак потопа, товљење рибе као занат подложен морској бури, рибе као робу стомакоугањања, народ Јеврејски као роптање на Бога, Кајафу као оца поквареног зборишта. Ми нађосмо Месију кога предсказаше Пророци, кога нам Закон објави својим учењем као неком трубом. Ми нађосмо ризницу Закона. Бегај, Петре, од глади за писаним: ми нађосмо Месију, кога из давнине прасликоваху знамења, кога Михеј виде на престолу славе, кога Исаија гледаше на серафимима, кога Језекиљ виде на херувимима, кога Данило посматраше на облацима, кога Навуходносор виде у оној пећи, кога Аврам прими у шатор, кога

Јаков не отпусти пре но што доби благослов, коме Мојсије виде леђа, - Тога ми нађосмо, Беспочетног и јавившег се у последње дане. О, огромне ризнице, чије се благо исцрпсти не може! То су богатства која не подлеже законима вештаства; њихова природа не зна за почетак; њихов проналазак је новина. Ми нађосмо Месију, што значи: Христос. Много је христоса[55] али су сви они смртни: Авраам беше христос, али иструли у гробу; Исак такође беше христос, али кости његове леже у гробу; Јаков беше христос, али смрти подложен; и Мојсије беше христос, али у ком је месту погребен не знамо; слично томе и Давид беше христос. Но сви они постадоше плен смрти, заробљеници смрти. Једини Христос је истински по природи Бог, но који се из милосрђа Свог према људима роди од Дјеве и ове рибаре учини изворима Својих исцељења. Његова је моћ, царство, слава и поклоњење, са једносуштним Оцем и Светим Духом, сада и свагда, и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АНДРЕЈА

ПОДВИЖНИК боравио у ћелији близу Влахерне, саборац Стефана Новог.[56] Пострадао за свете иконе. Убили га иконоборци вукући га по земљи.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ФРУМЕНТИЈА РАВНОАПОСТОЛНОГ, просветитеља Абисиније

У ВРЕМЕ царовања Константина Великог неки философ Меропије из Тира, хришћанин, крену у Индију[57] и другеприморске земље дуж Црвеног Мора да их испита. Меропије поведе са собом своја два братанца: Фрументија и Едесија, желећи да

ова два младића упозна са тим земљама, њиховим народима и обичајима.

За време пловљења по мору њихову лађу захвати силна бура и примора их да се искрцају на обалу Етиопије, насељене дивљим варварима, који и похваташе све ове путнике, па једне побише, друге у море побацаше, а треће у ропство одведоше. Сам Меропије би убијен, а његови братанци Фрументије и Едесије остављени у животу и отпремљени у град Авксум, на дар цару Етиопском. Цару се допадоше оба младића и он их задржа на своме двору. И одреди им цар нарочите учитеље и васпитаче, да младиће ове спреме за службу у двору. А два млада брата, још од детињства просвећени Христовом вером, брзо превазиђоше и умом и образовањем све доглавнике царева и постадоше лица веома важна и утицајна на двору.

По смрти царевој Фрументије и Едесије удостојише се још веће части, када на престо Етиопије ступи царев малолетни син Ајзан. У васпитаче Ајзанове би изабран Фрументије. Тада Фрументије и Едесије, имајући већи утицај на сву земљу, могаху слободно исповедати своју веру. У то време неки римски и грчки трговци, већином хришћани, установише трговинске везе са Етиопијом. Едесије и Фрументије прављаху познанство са тим трговцима, приређиваху с њима заједничке богослужбене скупове, ради чега они и подигоше малу цркву. Упоредо с тим и Етиопљани се постепено упознаваху од Фрументија и Едесија са хришћанском вером, и усвајаху по мало истину хришћанске вере и наравствености.

Међутим Ајзан одрасте. Тада Едесије и Фрументије стадоше молити цара, да их пусти у отаџбину. Ајзан, после извесног колебања, допусти им да напусте Етиопију. Чим добише дозволу. Фрументије и Едесије првом лађом отпловише у Грчку. Када стигоше у Грчку, Едесије се упути у своју постојбину, у Тир, да нађе своје родитеље, и да се до краја живота не одваја од њих. Међутим, у Фрументија још из Етиопије бејаше друга намера. Он беше душом везао себе за ту земљу, која му, по промислу Божјем, постаде друга отаџбина. Он пламено жељаше да му та земља постане рађена по

вери. Стога Фрументије радости виђења с родитељима претпостави узвишену духовну радост: уневестити Христу нову Цркву Абисинску.

Надахњиван таквим светим мислима, Фрументије се уместо у Тир упути у Александрију, где тада беше епископ свети Атанасије Велики, ревносни поборник Цркве Христове. Допутовавши у Александрију, Фрументије подробно исприча светом Атанасију све шта је са Едесијем доживео у Абисинској земљи, и о чудесном промишљању Божјем а њима када варвари побише све хришћане, на челу са Меровијем. Он објасни великом светитељу да ти исти варвари, после неког времена, престадоше се туђити њих хришћана, штавише почеше се удубљивати у њихов живот и учење, и сада би већ могли бити просвећени светлошћу Христове истине. Земљиште је већ припремљено за семе Христове истине, и сва земља жуди за тим, само треба да се појави сејач. Стога Фрументије ватрено мољаше светитеља да одмах пошаље у Етиопију епископа и клир.

Саслушавши ово Фрументијево казивање, свети Атанасије виде у судби ова два брата дивно промишљање Божје ради обраћења Етиопљана ка Христу; При томе њему сину мисао, да је најбоље поставити за епископа у Етиопији самог Фрументија, који је успео да дубоко изучи нарав, обичаје и језик житеља те земље, и стекао тамо поштовање и љубав. Тада блажени Атанасије рече Фрументију: Ко између нас може боље од тебе растерати у Етиопији маглу незнабоштва и однети тамо светлост Божанског благовешћа.

После тога свети Атанасије рукоположи Фрументија за епископа, и овај са апостолском ревношћу крену у Етиопију да просвећује незнабошце. Пре свега стаде он убеђивати цара Ајзана да прими свето крштење. Млади цар, који је био навикао да се користи саветима Фрументија, и на дну душе склон да прими веру свога учитеља, свим срцем својим усвоји проповед његову о Васкрслом Господу Исусу и крсти се у име Господа и Бога Исуса Христа. За њим се крстише и многи доглавници његови.

Овог равноапостолног угодника Свог Господ удостоји дара чудотворства: свети Фрументије силом имена Христова исцељиваше бесомучнике и друге разне болеснике. Оне пак који својим мудровањем одрицаху Христово учење и не хтеше веровати благовести светога Фрументија, он предаваше власти Сатане - "да би

се дух спасао" (1 Кор. 5, 5), а оне који беху тврдоглави он поражаваше сушењем целог тела, а на друге навођаше слепило очију. При таквим изненадним страшним знамењима, која су се догађала по речи угодника Божјег, чак и тврдоглавци између незнабожаца преклањаху се пред њим, и исповедајући Христа Сина Божија добијаху од Фрументија и исцељење и примаху свето крштење.

Народ се дивљаше сили благовешћа равноапостолног проповедника, и сам цар невољно ускликну: Толико година ти си живео с нама, и ми не видесмо од тебе ниједно чудо! А сада, откуда ти би дана таква благодат у тако кратком времену!? - А блажени Фрументије одговараше на то цару, и свима блиским пријатељима и познаницима својим: Није то мој дар, уважени пријатељи Христови, него дар благодати свештенства од самога Господа Христа. Давно сам ја приметио вашу добру намеру, и расположење за примање Христа. Зато, оставивши своје отачаство и не марећи за родбину ја се, покоравајући се гласу Господњем, упутих у Александрију и испричах о вашој жеђи духовној самом Атанасију Великом, свештеномученику Цркве Александријске. Он ме удостоји светог рукоположења, и, просветивши ме апостолском благодаћу, с молитвом и благословом посла ме к вама. Ето, тај свештени дар Божји, преко мене врши међу вама, који сте с вером примили реч благовешћења, та чудеса која ви видите.

Поставивши на тај начин почетак Цркве Христове у Етиопији, свети Фрументије се стаде ревносно старати о њеном спољашњем и унутрашњем благоустројству. Он по целој земљи зидаше храмове за новообраћене и свуда уређиваше богослужење. Уједно с тим он много бриге посвети превођењу Светога Писма на етиопски језик. После тога проповед Еванђеља шираше се у Етиопији још успешније.

Тако, не мало година поживе богоугодно свети Фрументије, утврђујући верне својим примером и речју у држању заповести Божјих, па мирно отиде ка Господу 370. године, оставивши Цркву Етиопску одлично уређену.^[58] Од чесних моштију светитеља Божјег изобилно се даваху разна исцељења свима који с вером и молитвом прибегаваху к њему, у славу истиннога Христа Бога. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ АЛЕКСАНДРА ЛЕЗВИЈСКОГ

На неприступном месту, удаљеном сат и по хода од села Лафиона Митимнијске области, на острву Лезвосу,[\[59\]](#) у долини отвореној према мору, налазе се данас остаци древних манастира. Овде је за време Агарјана била исламска текија у којој су живели дервиши све до ослобођења Лезвоса од турског ига (1912. године). Сад је то место пусто, а некада, у древна времена, ту су се скупљали безбројни поклоници и дешавала дивна чудеса на гробу неког чудесног светитеља Божјег Александра. Некад се мислило да је тај слуга Божји Александар био онај Александар кога је наследио св. Атанасије Велики на Александријском престолу; постоји такође новије предање да је он био први епископ Митимнијски, један од учесника Првог Васељенског Сабора. Но порекло његово и живот остају за нас покривени велом смирења и тајне. Једно је сигурно: био је девствени монах и епископ, и велико светило Цркве по врлинама својим и подвизима, који, иако од људи и окривени, Богу нису остали непознати. Зато се народ и сабирао око његовог чудотворног гроба вековима, све док то место не покри агарјанска тама. На том, сада пустом, месту до данас се чува камени ћивот, који потиче из петог или шестог века ако не и из ранијег времена, са урезаним крстом на њему и кратким духовним животописом слуге Христовог Александра који је у том ћивоту био сахрањен: "Проповедник Тројице а чувар девствености и Христов пријатељ, почива овде, молећи се за нас". Бесумње, он је најстарији и некад најпоштованији светитељ овог острва, данас пак признат као заступник пред Богом и заштитник Митимнијске митрополије. Молитвама смиреног светитеља Твог, Гооподе, просвети и нас грешне светлошћу смирења Твог и његовог, Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ НЕСТОРА и ЈЕФТИМИЈА подвижника Дечанских[\[60\]](#)

Молитвама Светих Твојих, Господе Исусе Христе, Боже наш,
помилуј нас! Амин.

На Св. Велику Суботу, 26. марта (8. IV) 1961.
Ман. Свете Ћелије

На Св. Пророка Илију, 20. јула (2. VIII) 1961.

Ман. Свете Ћелије

НАПОМЕНЕ:

1. Витсаида - град на северозападној обали Тиверијадског Мора.
2. Витинија - покрајина на обалама Црнога Мора и Босфора;
главни градови: Бруса и Никомидија.
3. Дуж обала Мраморнога Мора.
4. Халкидон - град на Азијској обали Цариградског Мореуза.
5. Византија - близу улаза у Цариградски Мореуз, на Европској страни. Од 330. године цар Константин Велики начинио овај град престоницом свога царства, и дао му своје име Константинопољ (= Цариград).
6. Тракија - део Балканског Полуострва, северно од Македоније, Јегејског и Мраморног Мора.
7. Тесалија - земља на западној обали Јегејског Мора; одвајала се на северу од Македоније ланцем Олимпијских гора.

8. Елада - земља у јужном делу Балканског Полуострва, до Коринтског Залива; на западу граничила Јонским Морем, на југу Ахајом.
9. Ахаја - покрајина крај јужне обале Коринтоког Залива, то јест на Пелопонезу.
10. Овде се подразумева град Аминс, на јужној обали Црнога Мора, у покрајини Понт; сада Самсун.
11. Град у Понту, на јужној обали Црнога Мора, подоста источније од Аминса.
12. Било је неколико градова са тим именом у разним крајевима. Овде је реч о Ираклији на јужној обали Црнога Мора, унеколико западније од Амастриде.
13. Град у Пафлагонији, лежао на јужној обали Црнога Мора.
14. Град у Пафлагонији, на јужној обали Црнога Мора.
15. Град у Понту.
16. Самосат - Сиријски град крај реке Еуфрата, у горњем току њеном.
17. Алана - земља, насељена Сарматским народом истога имена, налазила се на данашњем северном Кавказу.
18. Абаски - племе, живело на западу од Алама; назив данашње Абхазије води порекло делимично отуда.
19. Зиги живели у приморју Црнога Мора, на северу од Абаска.
20. Овде је реч о Босфорском царству, на данашњем Тавричком Полуострву (данас полуострво Крим).
21. Тојест лађом је прешао преко Црнога Мора у Тракијски Босфор, где се находила Византија.
22. За царовања Неронова Понт је претворен у римску провинцију, и раздељен на три покрајине: Галатију, Полемонију и Кападокију.
23. Скитија - земља која се налази делом на југу данашње Русије, делом око Каспијског Мора. Тачне границе Скитије на северу и истоку биле су непознате у старини.
24. Овде треба разумети народе који су насељавали Таврички Херсонез, данашњи Крим.
25. Протиче на југ садашње Русије и увире у Црно Море.
26. То је каснији назив, који је настао од словенског племена: Рус.

27. Тојест пео се поред Дњепра до неког брдовитог места, на коме је потом поникао град Кијев.
28. То се пророчанство испунило: Руси су примили крштење од Грка, и добили просвету од црквених учитеља, послатих им из Цариграда.
29. Један од најстаријих градова руских, на реци Волхови.
30. Рим - престоница старог царства Римског, и садашња престоница Италије.
31. Некадашња Мореја, која се сједињује са Балканским Полуострвом Коринтским Земљоузом.
32. Иначе Патраград на улазу у Коринтски Залив на Пелопонезу.
33. Тојест необучене у свете врлине и добра дела њихова.
34. Тојест људи праведних, људи који су угодили Богу.
35. Тојест вечитих мука, оних у паклу.
36. Реч је о подвигу вере Аврамове: приношење, по наређењу Божјем, сина Исака на жртву (1 Мојс. 22, 1-19).
37. Мисли се на Исава и Јакова (1 Мојс. 27, 1-45).
38. Реч о патријарху Јакову (1 Мојс. 32, 24-32).
39. Мисли се на Јосифа и његову браћу (1 Мојс. 37, 4).
40. Јосиф, по дару Божјем, тумачењем снова уздигао се до највишег положаја у царству (1 Мојс. 41, 1...).
41. Браћа Јосифова долазила су из земље Хананске у Египту да купе хране (1 Мојс. 42, 1...).
42. Штап Мојсија Боговидца чинио чудеса (2 Мојс. 4, 1-5).
43. 2 Мојс. 3, 1-8.
44. Мисли се на казне Мисирске (2 Мојс. 7, 1 ...).
45. Реч је о чудесном прелазу Јевреја преко Црвеног Мора (2 Мојс. 14, 1).